ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 1 MAI 1949 Կիրակի 1 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5835-Նոր շրջան թիւ 1246

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Աւելի քան հարիւր տարուան ճամբայ կտրած եղաւ միջազգային ընկերվարութիւնը — ընկերային արդարութեան դատը — այն օրէն ի վեր որ առաջին փորձերը կը կատարուէին, միացեալ ճակատ կազմելու համար :

Համայնագիտարանը կ'ըսէ թէ աշխատաւորներու միջազգային ընկերակցութիւն մը (Internationale) կազմելու առաջին գաղափարը յղացած էր Օր. Ֆլորա Թրիսթան, որ դեռ 1843ին կ'առաջարկէր տիեզերական ընկերութիւն մը կազմել բոլոր երկիրներու բանուորներուն միջեւ :

Քանի մը տարի վերջը, 1947ին, Կարլ Մարքս եւ Էնգէլս ծանօթ մարտակոչը կ'արձակէին Լոնտոնի մէջ,— « Զունեւորներ բոլոր երկիրներու, միացէք » :

Յետոյ, 1862ին ցուցահանդէսի մը առթիւ Լոնտոն ղրկուած պատուիրակութիւն մը յարաբերութիւններ հաստատեց ֆրանսացի եւ անգլիացի բանուորներու միջեւ եւ դաշնակցութեան ծրագիր մը մշակուեցաւ 1864ին, որ քննուեցաւ Ժընեւի համագումարին մէջ, 1866ին: Այնտեղ էր որ ընդունուեցաւ Աշխատաւորներու Միջազգային Ընկերակցութեան կազմական կանոնագիրը :

Շարժումը հետզհետէ տարածուելով, համագումարներ տեղի ունեցան Լոզանի մէջ (1867), Պրիւքսէլի մէջ (1868), Պալի մէջ (1869) եւ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը պարզուեցան հիմնական նպատակները :

Ի՜նչ արկածալի, նոյնիսկ արիւնալի եւեւէջներ՝ այդ օրէն ի վեր, Եւրոպայի սրտին վրայ եւ այլուր : Վերիվայրումներ որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին, Մայիսի 1ի ցոյցերով կամ ուրիշ առիթներով :

Այն ատեն արձակուած նշանախօսքերը, ձեւակերպուած պահանջները շատոնց դարձեր են իրականութիւն: Նոյնիսկ աւխական յետամնաց երկիրներու մէջ:

Պետական օրէնքի վերածուած են ոչ միայն «նեղ», չափաւոր, այլեւ «լայն» ընկերվարութեան շարք մը առաջադրութիւնները: Ընդհանրապէս օրինական ճամբաներով, շնորհիւ սահմանադրական ազատութեանց: Իսկ տեղ տեղ ալ դղրդագին յեղաշրջումներով, ինչպէս Ռուսաստանի անծայրածիր տարածութեանց վրայ (1917):

Մինչեւ հիմա կատարուած հսկայական, տեսանելի եւ շօշափելի նուաճումները կ'ապահովե՞ն Աշխատանքի դատին յաղթանակը:

Աշխատաւոր բազմութիւնները իրապէս կը վայելե՞ն ընկերային արդարութեան բոլոր բարիքները :

Վաւերական պատասխան մը գտնելու համար, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել իւրաքանչիւր երկրի տնտեսական եւ ընկերային պայմանները :

Բանդէտներ պիտի բացագանչեն — Կ'անտեսե՞ք ընկերվարութեան հայրենիքը, Խ. Միութիւնը, իր աննախընթաց նուաճումներով: Ցաղթանակ մը որ արեւմտեան Եւրոպայի դուռները հասած է արդէն :

Զենք անտեսեր :Բայց, չենք ալ չլանար, չուայլաբան, չոնդալից, թխածոյ տարփողանքը չփոթելով բուն իրականութեան հետ :

Կարելի՞ է «ընկերվարութեան հայրենիք» անուանել երկիր մը ուր մօտ երկու հարիւր միլիոն բնակիչներ կը հեւան, կը տրորուին միահեծան բռնակալութեան մը տակ:

Ո՞ւր է խորհելու, խօսելու, աշխատելու ազատութիւնը՝ այդ անծայրածիր տարածութեանց վրայ :

Այնտեղ պարտադրուած եւ այլուր փոխադրուած կարգուսարքը նոր եւ նոյնքան դաժան լուծի մը տակ չի՞ պահեր հարիւրաւոր ժողովուրդներ: Եւ բուն իսկ աշխատաւորները, բանուոր եւ գիւղացի : Առանց հաշուելու այն միլիոնները որ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած են :

Այդ նոյն կարգուսարքը չէ՞ որ կր մրցի դրամատիրական երկիրներու բռնատիրութեան եւ շահագործման հետ, փոխելով ձեւերը: Հրաբուխի վրայ պահելով ամբողջ մարդկութիւնը:

Մայիս Մէկ — Աշխատանքի տօնը — ամէն բանէ առաջ ազատութիւն կը նշանակէ: Ազատութիւն՝ բոլոր կապանքներէն, ընկերային, տնտեսական թէ քաղաքական : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ, ՍՈ՛ՒՏ

Պատուական զաւանցանքներու, թրքաբարոյ գրպարտութեանց եւ մատնութեանց դիմակաւոր եւ պսակաւոր — լառ՛ւրիատ — օրկանը, «Զայն Փարիզի», նորէն լայն բացած է իր գարշահոտ բերանը, անզօր կատաղութեամբ :

Նորէն եւ նորէն եփելով, ծամելով, զունաւորելով եւ ճոխացնելով երեք տարիէ ի վեր գոց եղած «մասալ»ներ, այս անգամ ալ կը պատմէ թէ «Յառաջ»ի խմբագիրը նամակներ գրած է Պոլիս եւ թելագրանքներ ըրած՝ պատրիարքական տեղապահութեան պայքարին առթիւ:

ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ: Առաջին տողէն մինչեւ վերջինը:

Ոչ նամակ, ոչ ալ որեւէ կապ տէրտէրի, վարդապետի, թերթի կամ խմբագրի հետ :

Այս առասպելը հրատարակած էր Թուրքերէն թերթ մը, «Թասվիր» (15 ապրիլ), անշուշտ ներշնչուելով Քաջ Նազարի — եթէ ոչ Արսլանեան արք.ի —ցեղակից իժէ մը, քաղաքական գոյն տալու համար պատր.տեղապահին դէմ բացուած ժողովրդական պայքարին: Պատասխանն ալ տրուեցաւ նոյն օրը, Պոլսոյ թերթերուն կողմէ:

Փարիզի մէջ, խմբագրական սիւնակին տակ արտատպելով այս գրգռիչ սուտը, առանց կըշռելու հետեւանքները, Կայէն - Աբէլը ցոյց կու տայ անբարոյականութիւն մը որ թրքականն ալ կը գերազանցէ :

Եւ այս՝ ի պաշտպանութիւն անպարտկելի թեթեւամտութեան մր որ պարզապէս արդահատանք կը շարժէ :

Un sot trouve toujours un autre sot qui l'admire.

ՎԱՀԷ

Օտար ընկերվարականներու կոչը Մայիս 1ի առթիւ

Օտար Ընկերվարականներու խմբակցութեանց Դաշնակցութենէն (Fédération) ստացած ենք հետեւեալ կոչը, Մայիս 1ի առթիւ.—

Ֆրանսայի Օտար Ընկերվարականներու Դաշնակցութիւնը կազմակերպութիւն մըն է որ կը համախմբէ տասը զանազան երկիրներու պատկանող գործօն անդամներ: Շատերը հարկադրուած են հեռանալ իրենց հայրենիքէն, չհանդուրժելով այնտեղ հաստատուած դիկտատուրային :

Մենք յաջողեցանք մեր կազմակերպութեան ներսը հաստատել, առանց մեծ դժուարութեան, համամտութիւն մը օրուան միջազգային մեծ հարցերու մասին: Այս բանը կարելի եղաւ անոր համար որ, հակառակ իւրաքանչիւր երկրի պատկանող հարցերու ծանրութեան, մենք համոզուած ենք թէ այդ խնդիրները չեն կրնար լուծուիլ առանց սերտ գործակցութեամբ մր ազատատենչ ժողովուրդներու միջեւ :

Մեր կազմակերպութեան անդամները, հին գործիչներ միջազգային Ընկերվարութեան, կը պահանջեն ընկերվարական կուսակցութիւններէն փութացնել այդ գործակցութիւնը :

Այս գործին յաջողութեան համար անհրաժեշտ է Ընկերվարական ճշմարիտ Միջազգային մը (Միութիւն, Internationale):

Մենք համոզուած ենք թէ Եւրոպայի ընկերվարական Միացեալ Նահանգներուն հաստատման համար, որ պիտի ըլլայ նախաբանը բովանդակ աշխարհի ընկերային կերպարանափոխութեան, կրնանք անհրաժեշտ հաւատքը գտնել ընկերվարութեան միջազգային գործակցութեան մէջ:

Մեր կազմակերպութեան էական պարտականութիւնն է տարածել միջազգայնական ոգին: Բայց այդ պէտք է ըլլայ գործը նաեւ ընկերվարական կուսակցութեանց: Վասնզի այդ ոգին է որ մեզ պիտի առաջնորդէ հասկնալու իւրաքանչիւր երկրի հոգը: Մէկուն դժբախտութիւնը չի կրնար անտարբեր ձգել միւսները :

Շարժման մէջ դնել Ընկերվարութեան բարոյական եւ նիւթական ուժերը .

Ընդդէմ բոլոր բռնատիրութեանց (դիկտատուրա):

Հաստատելու համար, ամէն տեղ, ժողովրդապետութիւնը.

Զեռք բերելու համար բոլոր հարստահարեալ ազգերու ազատութիւնը եւ անկախութիւնը:

Ցաղթելու համար, բոլոր ժողովուրդներու միութեամբ՝ ընկերվարութեան հիման վրայ, ազմատենչ ձգտումներուն որոնք կ'արծարծուին շնորհիւ դրամատիրութեան եւ համայնավարութեան միացեալ, զուգընթաց գործունէութեան :

Ահաւասիկ այն յուսալից կոչը զոր Ֆրանսայի օտար ընկերվարականները կ'ուղղեն բովանդակ աշխարհի ընկերվարական խղճին, 1949 Մայիս Մէկի սա մռայլ օրերուն:

★ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ կոչ մր ուղելով աշխատաւորներուն, կը յիշեցնէ թէ Մայիս Մէկը նոր առիթ մը պէտք է ըլլայ, ապացուցանելու համար թէ «ազատութիւնը պիտի պաշտպանուի դրամատիրութեան ,հարստահարութեան եւ պատերազմի դէմ»:

Զաղկելով նոր փաշականութիւնը, կոչը կը յայտարարէ թէ աշխատաւորները նոյն ուժգնութեամբ պիտի հարուածեն «սթալինականներու վստահութեան գեղծումը, պիտի պայքարին ամէն տեսակ համատիրութեան դէմ (totalitarisme), պաշտպանելու համար ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը» :

Մոսկուա պատասխանեց անմիջապէս

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ԿՐՆԱՅ ՎԵՐՆԱԼ ՄԷԿ ՕՐԷՆ ՄԻՒՍԸ

Խ. Միութեան պատուիրակը, Պ. Եաքօպ Մալիք, անմիջապէս պատասխանեց իր ամերիկացի պաշտօնակցին յուշագրին, մեծ զարմանք պատճառելով. ինչ որ բարենշան կը համարուի :

Այդ պատասխանին մանրամասնութիւնները հրատարակուած չէին, այս տողերը գրուած ատեն: Բայց մթնոլորտը մեղմացած կը համարուի, այնպէս որ, Մոսկուա կրնայ Պերլինի պաշարումը վերցնել մէկ օրէն միւսը, միեւնոյն ատեն հաւանութիւն յայտնել որ Զորսերու Խորհուրդը գումարուի անմիջապէս, քննելու համար գերմանական հարցը՝ ամբողջութեամբ :

Ժողովը կրնայ գումարուիլ Մայիս 25ին կամ 30ին, Փարիզի մէջ:

Պերլինի պաշարման բարձումով պիտի փարատի ծանր մղձաւանջ մը, որ կը տիրէ մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր, (Ռուսերը պաշարումը սկսան 1948 Յունիս 24ին, փակելով ճամբայ, երկաթուղի եւ ջրանցք):

★ Ուրբաթ օր Պ. Մալիք հեռաձայնով ժամադրութիւն խնդրեց Տոքթ. Ճէսըփէ, որ Նիւ Եորք վերադարձած էր Ուաշինկթընէն: Հանդիպումը տեղի ունեցաւ կէս օրէն վերջ: Խորհրդային պատուիրակը ստացած էր իր կառավարութեան պատասխանը, որ կը հաստատէր իրտուած հաւաստիքները :

Իրազեկ շրջանակներու մէջ այնքան լաւատես են որ, կը կարծեն թէ Միացեալ Ազգերու ժողովը պիտի յետաձգուի Մայիս 18ին, որպէսզի չորս արտաքին նախարարները կարենան Փարիզ գըտնուիլ: Հաւանական է որ Պ. Մալիք եւ խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ եւս մասնակցին Փարիզի խորհրդաժողովին: Պերլինի պաշարման բարձումէն վերջ, գլխաւոր դժուարութիւնը պիտի ըլլայ համաձայնիլ Փարիզի խորհրդակցութեանց օրակարգի մասին :

★ Անգլեւսաքսոն շրջանակները ուրախութեամբ կ'արձանագրեն Խ. Միութեան փութկոտութիւնը. բայց միեւնոյն ատեն զգուշութիւն կը պատուիրեն: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան կարծիքով, Պերլինի պաշարումը վերցնելու տրամադրութիւնը չապացուցաներ թէ Խ. Միութիւնը հրաժարած է համայնավարութեան ծաւալման յոյսէն :

★ Պ. Հարրիմէն, Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան շրջուն դեսպանը, զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու ծերակոյտին առջեւ, իր կարծիքը յայտնեց թէ անհրաժեշտ է զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել Եւրոպայի, բարձրացնելու համար անոր վստահութիւնը: « Արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը պատրաստ են կատարելու իրենց ինքնապաշտպանութեան եւ փոխադարձ օգնութեան պարտականութիւնը, բայց կը կարօտին զինուորական պիտոյքներու եւ հում նիւթերու : Մեր ապահովութիւնն ալ անհամեմատ պիտի աւելնայ, երբ զօրանան եւրոպական երկիրներու զինեալ ուժերը »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

75 ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ապայի ատրճան ստացած են Անդարայի մէջ:

IRO, ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ միջազգային կազմակերպութիւնը, խստօրէն կը դատափետուի Մոսկուայի «Փրավտա» թերթին կողմէ, իբրեւ «վիթխարի շուկայ մը գերեվաճառութեան »;

ՑԱՒ Է ՈՒ ԲԵՐԿՐԱՆՔ

— J'ai faim, dit l'aigle,
— Mange, dit Prométhée, en découvrant son foie.
(A. GIDE)

Ցաւ էր ու բերկրանք:
Արծիւ մըն էր ան որ կը բզկտէր
Լեարդն իր՝ վէրքին խորը մխրճած կտուցով մը չար՝
Արծիւ եւ ո՛չ անգղ,
Թէեւ խոնջ էր ան՝ փոթորիկներէն՝ թոյլ ու փետրաթափ:
Ցաւ էր ու բերկրանք ան՝ իմաստութեան կատարն աքսորուած այդ մարդուն համար,
Որ կը տրտնջար, մերթ կ'ըսէր անոր.
— Արծի՛ւ, ցաւս է մեծ, բայց կե՛ր, զօրանաս,
Լոյսն ի վեր սուրաս...

Այդպէս չէ՞ր արդեօք եւ ձեզի համար՝
Վարուժան, Զոհրապ, Զարդարեան, Սեւակ եւ Սիամանթօ,
Օ՛ նահատակներ:
Չտուի՞ք արնոտ ձեր կուշտն արուեստին՝
Որպէսզի ձեզմով սնած՝ զօրանայ,
Դառնայ «Հացի երգ», «Տրտունջ» ու «Գամբռ»,
Կամ թէ «Սուրբ Մեսրոպ»:
Միթէ չտարի՞ք ձեր գիտակցութեան եւ խղճմտանքին
Այդ ցաւն հաճոյքով
Յանուն ձեր հոգւոյն յայտնութիւններուն,
Եւ յանուն ցեղին՝ որ դարերն ի վեր կը ձգտի լոյսին:

Այդպէս չէ՞ր արդեօք եւ ձեզի համար՝
Խաժակ, Զաւարեան, Վարդգէս, Շահրիկեան,
Օ՛ նուիրեալներ,
Ժայռերուն թառած հայդուկներ խրոխտ եւ կամաւորներ,
Հպարտ մարտիկներ Վանի, Շատախի, Գարահիսարի
Եւ Մուսա լերան,
Որ պաշտպանեցիք ժողովուրդն անտէր:
Ձեր դրօշակն էր «մահ կամ ազատութիւն»:

Տուիք, տուիք միշտ:
Տուաւ նաեւ մեր ժողովուրդն այդ խեղճ՝
Որպէսզի փլած խորանը կանգնի,
Որբն ունենայ հաց եւ կռուողը զէնք:
Տուաւ պանդուխտը՝ վաստակն իր կեանքին,
«Ղուրպան ըլլամ քէ» ըսելով ազգին.

Այդպէս չէ՞ր միթէ խաւար, ալեկոծ մեր անցեալն ամբողջ,
Պատմութիւնն Հայոց, ողբերու կոթող:
Տալ և յուսալ՝ գեղեցիկ տեսնել ե՛ւ մեծ ե՛ւ չքեղ՝
Եւ մեր անդադար կռիւներուն հետ,
Կուրծք տալով եկող օտար ուժերուն՝
Ու մեր չարախինդ դեւերու մաղձով
Յաւէտ ջրդեղուած չղթաներուն տակ՝
Ծառանալ յաւէտ, դառնալ խանդ ու կամք,
Բարութիւն եւ սէր:

Այդպէս չէ՞ նաեւ այսօր, խենթեցած
Մղձաւանջային այս օրերուն մէջ,
Երբ աշխարհն ամբողջ քաոս մ'է մեր շուրջ
— Կեղծիք, թմրութիւն եւ այլասերում,
Անկում՝ ցեխէ ցեխ, հայհոյանք, պարսաւ,
Մրցում փառքերու,
Ու պատրանքներու թշուառ զառանցանք,
Երկպառակութիւն,
Երբ աշխարհն Հայոց մէկ է, մէ՛կ նաեւ ժողովուրդն Հայոց:

Ցաւ է ու բերկրանք:
Կը պրկենք կամքը մեր զոհողութեան:
Եւ մենք կը յուսանք:

Ցաւ էիք նոյնպէս դուք՝ նահատակներ եւ սակայն եղաք
Յոյս ինծի՝ երբ ես հոգւոյս ծայրն հասայ,
Հոն ուր կը փլչին յոյսերը բոլոր, պատրանքներն ամէն,
Ու կը մռնչէ օտարութեան մէջ,
Խաթարուած կեանքին ցաւատանջ քամին:
Եղաք լոյս ինծի՝ երբ սէրերն անցան,
Մարեցան մէկ մէկ ճրագներն ոսկի,

Արձագանգեց ձեր յիշատակն յուզիչ,
Բանտ նետուած քաջեր եւ հերոս քոյրեր,
Աւելի դժբախտ, բայց աւելի մեծ՝
Աշխարհի բոլոր բանտարկեալներէն
Եւ ըմբոստներէն դնդակահարուած:

Արձագանգեց ձեր խօլ ճիչը ահի
Կիներ, տղաներ՝ զորս հրէշն առջին ձգած կը տանէր,
Աւելի թշուառ՝ բայց աւելի մեծ՝
Քան երկրէ երկիր, դժոխքէ դժոխք
Նետուած ամբոխներն, զոհերն աշխարհին:
....

Թրթռաց հոգիս յանկարծ լայնաբաց առագաստի պէս,
Ու ճարճատեցան զիս անձիս կապող գերութեան կապերն,
Երբ հասկցայ ձեզ՝ օ՛ նուիրեալներ:
Սիրտս սիրտ ըրիք, դառնութիւնս խանդ:
Բարձրացայ ցեղիս բաց ծովերն ի վեր,
Լքելով օտար քարափն ուր վիշտ մ'էր ուրախութիւնն իսկ:
Եւ գտայ ես զիս, եւ գտայ ես զիս, ու լացի խինդէս:

Սուգ է եւ մեծ տօն,
Կսկիծ է եւ յոյս յիշատակը ձեր,
Խոց եւ սփոփանք՝
Վիշտ է եւ ուխտ,
Անսպառ կրակ՝ եւ անսպառ լոյս:
Տուիք եւ անցաք, կուտանք նաեւ մենք,
Կուտանք եւ կ'անցնինք:
Յաւերժութիւնն է, օ՛ նահատակներ:
Ոգին է ցեղին:

Արծիւ մըն է ան, արծի՛ւ եւ ո՛չ անգղ:
Ծարաւն է վայրագ:
Բայց փառք իր այդ մեծ, անհուն ծարաւին:
Մահ կամ մեծութիւն:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԽՄԲ. — Գրուած՝ Ապրիլ 11-24ի առթիւ եւ այնքան խոր ըմբռնումով եւ յուզումով արտասանուած՝ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի կողմէ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած սգահանդէսին մէջ (Կիրակի, 24 Ապրիլ, **Salle de Géographie**):

ՊԱՅԾԱՌԸ

Պայծառը մեր գիւղէն չէր, բայց իր մանկութիւնն եւ պատանութիւնը մեր գիւղը, մեզի հետ անցուց: Հայրը վարժապետ, մայրը վարժուհի, ինք մենէ աւելի տարեց, հասակաւոր, բայց մեզի խաղընկեր: Իր հօրաքոյրը որ մեր գիւղին անուանի կիներէն մէկն էր զայն իր հօր եւ մօրը ձեռքէն առած, որդեգրած էր:

Գեղեցիկ էր Պայծառը, իր անունին չափ գեղեցիկ, ու պայծառ:

Տասնըվեց տարու էր արդէն: Մեր դեղի բարտիներու պէս ուղիղ ու սլացիկ, խոշոր, մութ գիշերի նմանող աչքեր, դէմքը նուրբ, ժպտուն, վարսերը խուրձ-խուրձ երկարած մինչեւ մէջքը:

Իր գեղեցկութեան համբաւը տարածուած էր գիւղէ գիւղ, մինչեւ հեռաւոր քաղաքները: «Վարժապետին աղջիկը» երբ ըսէին, կարծես, մասնաւոր նշանակութիւն մը ունէին վարժապետը եւ աղջիկը:

Շէն օրերուն, Պայծառին ծնողքը, իր ազգականներն ու բարեկամները, նոյնիսկ ամբողջ գիւղը հպարտ էին իրմով: «Օ՛, մեր Պայծառը... Աղջիկ չէ, լոյսի կտոր է»: Բայց, երբ օրերը սեւցան եւ կարաւանները աքսորի ճամբան սկսան բռնել, մանաւանդ երբ հայրը տարին «պարզ հարցաքննութեան մը համար» ու ալ չվերադարձաւ, Պայծառը իր մօրը եւ շրջանակին համար իրական մղձաւանջ մը եղաւ:

Ի՞նչ պիտի ընէին, ինչպէս պիտի փրկէին Պայծառը իրենց տանը շուրջ դեգերող ու ռնգացող գայլերէն: Տակաւին ջարդը չսկսած, Թուրք ծանօթ բարեկամներ, աղի ու հացի ընկերներ ներկայացած էին անոր հօրը եւ զանազան առաջարկներ ներկայացուցած իր մանկամարդ օրիորդին «փրկութեան» համար: Բայց հայրը լաւ ճանչնալով Թուրքը, բուռն կերպով մերժած էր, ինչ որ աւելի գրգռած էր զանոնք:

Մայրը, իբրեւ նախազգուշական միջոց կտրեց անոր խուրձ-խուրձ վարսերը: Արգիլեց անոր լուացուիլ, յարդարուիլ: Հանեց անոր պսպղուն հագուստները ու գլգլեակներով ծածկեց զայն: Բայց, Պայծառը իր այդ խղճուկ վիճակին մէջ ալ գեղեցիկ էր: Ցեխին մէջ ինկած ոսկիին պէս կը փայլէր:

Գիւղին «մնացորդաց»ն ալ ճամբայ հանեցին: Այր մարդ չկար: Բոլորը տարեր անհետացուցեր էին: Շատ մը կիներ զանազան պատճառներով հեռացեր էին գիւղէն: Մնացեալները, կին ու մանուկ, հարս ու աղջիկ ճամբայ հանեցին դէպի քաղաք, անկից ալ դէպի ո՞ւր...

Պայծառը իր մօրը եւ հօրաքրոջը հետ մեր մէջն էր, մեր կարաւանին մաս կը կազմէր: Քաղաքին մուտքին առջեւ տօնավաճառ կար: Թուրք, Քիւրտ, Եզիտի, հազարումէկ գոյնի մարդիկ հոն հաւաքուած էին եկող կարաւանները «զտելու», իրենց համար «պէտք եղած»ը վերցնելու: Մեր կարաւանն ալ պաշարուեցաւ շուտով: Հրմշտուք, գոռում-գոչում, լաց ու կոծ, արիւն եւ արցունք...

Մեզի ծանօթ Թուրքերը կը փնտռէին Պայծառը, յատկապէս Պայծառը, որ ահաբեկ՝ կարաւանին մէջէն կը սողոսկէր աջ ու ձախ, իր հետքը կորսնցնելու համար:

Պայծառը չգտան: Գտան իր մայրն ու հօրաքոյրը, գտան իր ազգականները, ծանօթները:

— «Պայծառը, ո՞ւր է Պայծառը, ո՞ւր ղրկեցիք, ո՞վ տարաւ, շուտ ըսէք, այլապէս ձեզ բոլորդ կը ջարդեմ, կտոր կտոր կ'ընեմ», կը գոռար ծանօթ արիւնարբու Թուրք մը իր դաշոյնը ցցելով:

— Տարին, աղա, տարին, ոտքդ հողին մատաղ: Քիւրտ մը գիշերանց եկաւ փախցուց:

— Քիւրտ մը տարա՞ւ... Վա՜յ: Անհաւատներ տասն անգամ եկայ, աղաչեցի պաղատեցայ որ ինծի տաք՝ չտուիք եւ հիմա պատահական Քիւրտի մը տուիք, վա՛յ ձեզի անիծուածներ, անհաւատներ, հիմա կը տեսնէք թէ որո՞ւ հետ է ձեր գործը, հիմա կը հասկնաք Քէօր Մըհոյին ինչ ըլլալը:

Ու կատղած գազանը՝ Մըհօն քաշեց «խանչէր»ը, մտաւ բազմութեան մէջ, սկսաւ անխնայ հարուածել աջ ու ձախ, առանց նայելու մեծ ու պզտիկի, երախայի կամ ծերի:

Յետոյ բռնեց Պայծառին մայրը, իր կուշտ ափերուն մէջ առաւ անոր մազերը, մարմինը երկարեց գետին ու ճիշդ ոչխար մը մորթելու պէս «խանչէր»ը դրաւ անոր պարանոցին:

Հէք մայրը սարսափած, կուլար կ'ողբար, կ'աղաչէր, բայց ի զուր: Թուրքը սուր երկաթը քսեց անոր վիզին ու երկու վայրկեան վերջ գլուխ մարմնէն զատեց:

Պայծառ լսեց իր մօրը աղաղակները, անոր աղու պաղատանքները, ահուսարսափը, հոգեվարքի վերջին զառանցանքները եւ քանի մը բառեր ու պատուէրներ: «Չյանձնուիս, աղջիկս, չյանձնուիս...:

Ահաբեկ, այլայլած, խեղճ աղջիկը կ'ուզէր որ հողը ճեղքուէր, բացուէր, պատռէր զինքը եւ ամէն ինչ որ տեղի կ'ունենար լոյս ցոլեկով երկնքին ու արեւուն դէմ յանդիման:

Յանկարծ աչքերը ինկան Եփրատին վրայ: Եւ մտածեց անոր գիրկը նետուիլ... բայց գետը բաւական հեռու էր: Կրնա՞ր այդքան երկար ճամբայ կտրել առանց օձիքը ձեռք տալու...

Ծառանումը երկար չտեւեց, շուտով բաժնուեցաւ բազմութենէն, մտաւ նեղ մացառուտ ճամբայ մը եւ սկսաւ խելայեղ վազել գետին ուղղութեամբ:

— Կը փախչի, կը փախչի, հաւար տուին չորս կողմէն: Ան է մեր փնտռածը վարժապետին աղջիկը Պայծառը: Հասէք, բռնեցէք, ողջ ողջ բռնեցէք, յանուն Մուհամմէտին, լաւ մատաղցու է: Բռնեցէք...

Աղջիկը կը վազէր եղնիկի պէս արագ, առանց ետեւը նայելու: «Բռնեցէք»ի արձագանգը տարածուեցաւ ամէն կողմ, մինչեւ գետը, մինչեւ քաղաքին ծայրամասերը: Աղջկան ճամբան փակեցին ամէն կողմէ, բոլոր անցքերուն վրայ Թուրքի մը սեւ, չարախինդ ուրուական ցցուեցաւ իր դիմացը: Կը մնար միակ բաց ճամբայ մը — տաժանելի զառիթափ մը զոր պէտք էր մագլցէր հասնելու համար «Սուրբ Մարութայ» (Սուրբ Մեսրոպ) բարձրադիր ժայռին՝ որուն տակէն կը հոսէր Եփրատը անխռով...

Մագլցեցաւ, հողը, քարն ու թուփը ճանկռտելով բարձրացաւ: Զինքը հետապնդող ամբոխը կանգ առաւ զառիթափին տակ: Ո՞ւր պիտի երթայ. վարը գետն է, հարիւրաւոր մեթր ցած: Հոն՝ զառիթափին տակ հարիւրաւոր հալածիչներ կազմ ու պատրաստ: «Ամէն գնով ողջ բռնեցէք» կ'ոռնային աջէն ու ձախէն: Ամէն ոք կ'ուզէր «լեռներու հալածական եղնիկը» ինք ձեռք ձգել...

Հալածիչները երկար սպասեցին որոշում մը տալու համար: Սպասե՞լ, թէ բարձրանալ: Վերը ժայռի բարձրունքին Պայծառը կանգնած՝ արձանացած էր: Փչող մեղմ հովէն իր պատռտած գլգլեակները կը ծածանէին դրօշներու պէս: Մազ չունէր: Վարը Եփրատը կը հոսէր հանդարտ, եղերական փչոցով մը: Սպասումը երկար չտեւեց: Բազմութեան մէջէն քանի երիտասարդներ որոշեցին ժայռը բարձրանալ, ու սկսան մագլցիլ: Պայծառը տեսաւ անոնց մագլցիլը, բայց կարծես այլեւս անոր հոգին չէր սարսռար:

Վարը բազմութիւնը անհամբեր կը սպասէր ճակատագրական ելքին:

Հալածողները բարձրացան, բարձրացան ու հասան անտէր աղջնակին ոտքերուն: Պայծառ յանկարծ թեւերը բացաւ, «յանուն Հօր» մը աղաղակեց ու նետուեցաւ ժայռէն ի վար: Իր մարմինը քանի մը անգամ ճօճեցաւ օդին մէջ ու հուսկ յետոյ կորսուեցաւ բարձր ժայռին ետեւը: Սուր, եղերական ճիչ մը, խուլ, կարծես անդունդին եկող աղմուկ մը եկաւ հաստատել անոր Եփրատի ջուրերուն հասնիլը: Խուժանը ռնաց, մռլտաց հայհոյեց, յետոյ դարձաւ իր աւարին մօտ, կիսատ մնացածը լրացնելու:

Մեր կարաւանին մաս կազմողներէն ոչ ոք կրցաւ անցնիլ Եփրատին վրայ ձգուած կամուրջը: Բոլորին, գրեթէ բոլորին գերեզմանը եղաւ հոն քաղաքին մօտ, անոր պատերուն տակ ու այդ սպանդէն հրաշքով ազատածները դարձան Թուրքին գերի, աւելի քան գերի...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գիշե՜ր բարի ձեզ...

ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Երբ կ՚ըսեմ — «Տղա՛ք, գիշեր բարի ձեզ» —
Ու տունիս ճամբան կ՚առնեմ առանձին,
Մանկան պէս նորէն յաջորդ ժամանցին
Տենչը կը չոյեմ սրտիս մէջ կարծես…
Բայց կեանքը յանկարծ վէժ ու վրէժով,
Կը ցցուի դիմացս իր ամբողջ ուժով …:

Ու խրռով սրտիս մէկ զարկին,
Կուգայ խառնուիլ հեծծիւնը անոնց,
Որոնք՝ չուարուն՝ փողոցէ փողոց,
Ապրեցան անխօս զրկանքը կեանքին …
Ու խորհուրդին տեղ աստղերու խորին,
Հոգիս կը պատէ ծաղրը ժըխորին …:

Նաեւ ապրումի խարը անողոք,
Այնքան իրական եւ նոյնքան ալ բիրտ,
Կուգայ մըթագնել կուրծքիս մէջ փըթիթ,
Խինդ ու ծիծաղի ամէն ծիլ նորոգ …
Լոյսը երկինքէն կարծես կուտայ խոյս
Աչքերուս ձըգած խոռոչ մը անյոյս …:

Մինչ ատելութեան կիրքը սարդային,
Բաժներ է սիրտերն իրարմէ հեռու,
Ու սէրը քամած՝ հոն թոյն կը հեղու,
Ժանգոտ հոգիներ սփռելով չորս դին …
Ու խաւարին մէջ խոհերս անմեկին,
Կ՚ըսպասեն անզուսպ տունիս ճըրագին…:

Բայց մարդը ի՞նչ է, չունչ մը եթէ ոչ,
Որ լոյսով կըկուած հեւքն իր էութեան,
Կ՚ուզէ սիւքին պէս առտուան բուրեան,
Սիրտէ սիրտ տանիլ իղձով մը դողդոջ ….
Ու եղբայրութեան այդ չունչին կարօտ,
Կը մուրամ ես զայն անցորդէ անցորդ ….:

Ա՜հ, գիշերներուս տունիս ճամբան դորչ,
Ուր հոգիս բաժան ծիրէն իր աստղին,
Մայթէ մայթ կ՚անցնի՝ ստուերի մը հին
Քըմայքին ձըգած բախտն իր անորոշ …
Ա՜հ, խեղճ քայլերուս յոգնած մեղեդին,
Թախծոտ երգին պէս մեռնող ծըղրիթին … :

Բայց գիրդ հըպանքով չող մը փեղկերէն,
Լուսնի ժըպիտէն առկախ իղձի պէս,
Յանկարծ կ՚արծաթէ հոգւոյս սեմէն ներս,
Երդիքիս անեղծ անդորրը վերէն …
Ու թեւերուն մէջ դուռը գիս գըրկած,
Մըղձաւանջիս դէմ կը դոցուի կամաց …:

Թօշնած վարդի պէս օրս այս վերջացող,
Ափիս մէջ առած կը դիտեմ յուզուած,
Ձեր ամէն մէկին դէմքը ժպտարծարծ,
Կը ցոլայ դեռ հոն զերդ առտուան ցօղ …
Նոյն տենչը տըղու կըյորդի սրտէս,
Ծոյելով կ՚ըսեմ,— Գիշե՜ր բարի ձեզ …:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՍՏՍՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՂՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ՊՈՒՏ՚Մ ՄԻԾԱՂ

ՊԱՏՈՒԱՓՐԿՈՒԹԻՒՆ …

Վերջերս, Թուրք խմբագիրներ եւ քիչ – չատ գիր-գրողներ, դուրս կուգան Պոլսէն եւ Անգարայէն: Ջախմէջ յանձն կ՚առնեն դաւառները երթալով, ականջի տեղ աչքով տեսնելու իրենց հայրերուն ստեղծած քաղաքակրթութիւնը, ամայի անապատի կամ գայլաստանի վերածած չէն քաղաքներն ու գիւղերը:

Հիանալու անոնց ուժին եւ «էֆէ»ութեանը վրայ …

Անցածները, խմբագիր մը Եփրատի լայնքը ձգելով՝ երկայնքին պտոյտ մը բրած էր: Հոն – տեղուանքը մարդ չգտնելով, ջուրերուն հետ զրոյց մը սարքած էր:

Եփրատը, սարսափելի բաներ պատմած է այս խմբագրին, անչուչտ Հայերէն կաչառուած: Խմբագիրը սակայն, խիկական Թուրք մը, հակառակ կողմէն առած էր գետին այդ վչտալի բողոքները, իր գործին եկած ձեւով չարադրած էր Թուրք թերթին մէջ:

Ուրիչ էֆէնտի մըն ալ, Պիթլիս այցելած՝ եւ հոն, իր ջոռիին ոտքը պայտելու մարդ չգտնելով յուսաբեկ վերադարձած էր Պոլիս՝ մղձաւանջը փարատելու համար …

Այս անգամ, Պոլսոյ իր կակուղ թիկնաթոռը ձգած՝ մինչեւ Էրզրում երկնցած է նոր պէյ մը, Իսմայիլ Հագգը Սէվիւք:

Հիմա, Թուրքերը, առաջուան Քէլ Մէմիչ, Զուլլու Հիւսէյին, Կէօզէլի Մուսթաֆա, Զաբրքերրթան Ալիի պէս անուններ կոճակ բրած՝ Սէվիւք, Կավուք, Թիւրքէր, Իւրքէրի պէս նոր պիտակներով ծպտուած են, արդարութեան ձեռքէն իր հետքը կորսնցնել ուզող յանցագործին պէս …

Այս մեր Սէվիւք պէյը կը պատմէ ուկր պատմէ: Ջաղացքէն եկած մարդու մը պէս:

— «Էրզրումը, կ՚ըսէ, չէն ու ծաղկեալ քաղաք մըն էր երբ Պերլին, Փարիզ, Լոնտոն աւաններ էին: Իսկ հիմա քարուքանդ, ամայի: Բնակչութիւնը նախապատերազմեան չըջանի կէսն է մնացեր: «Թումղիթ» չկայ, վաճառականութիւնը մարած, կեանքը կասած»:

Մեր նոյն խմբագիրը, Էրզրումի մէջ, առատ մինարէ կը տեսնէ: Մզկիթ եւ զօրանոց, բերդեր եւ մէտրէսէ ու բաղնիք, բոլորն ալ Թուրք քաղաքակրթութեան պիտանի հաստատութիւններ: Եւ ատոնք ալ Սելճուքներուն չինածներն են եղեր …

Հայերու վրայէն նայուածակի մը պէս կը ցատքէ կ՚անցնի: Ոչ մէկ յիչատակութիւն անոնց մասին: Հակայ Սմնատարեան վարժարանի մասին խիկ կուրութիւն կը կեղծէ: Այն կրթարանը, որ Պոլսոյ Թուրք պետական դպրոցներուն ալ ուսուցիչներ տուած է եւ անչուչտ Իսմայիլ աղան դաս առած պէտք է ըլլայ անոնցմէ:

Բայց թերեւս, մօլլա Իսմայիլը մէտրէսէի միայն աչակերտած ըլլալով՝ լուր չունի այդ բաներէն:

Ուրանայ, անգէտ ձեւանայ Հայերուն գոյութիւնն ու դերը այս դուռ հայկական աստանին՝ կարոնոյ մէջ՝ կը նմանի, արեւը թաչկինակով ծածկելու…

Այդ նահանգներուն մէջ, ուր Հայր ջնջուած է, հոն կեանք եւ քաղաքակրթութիւն չկայ:

Փա՞ստ: Ահա, Սէվիւք հօճան ինք կը խոստովանի,—

«Քաղաքին (Էրզրումի) ցերեկները անյոյս, գիչերներն ալ ելեկտրականութեան պակասէն անլոյս …»:

Ինչ սիրուն եւ յատկանչական քառեակ: Այս մէկ քառեակը, պա՛յ Սէվիւք, Թուրք անցեալ եւ ապագայ ամբողջ քաղաքակրթութիւնը եւ Թուրք պատմութիւնը կը խտացնէ իր մէջ…

Իսկ Հայերու մասին թէ «միայն Դաշնակ կօմիթէճիները, վերջին նահանջին առթիւ տասներկու հազար անզէն Թուրք ջարդած են» տողերդ, ճամպազագրութեան մրցանիշը կը չահին:

Մէկ միլիոն ջարդուած Հայերու իբրեւ տոկոս, տասներկու հազար Թո՞ւրք, այն ալ անզէն.. Կ՚երեւայ այդ տասներկու հազար Թուրքերուն եաթաղանները Հայ ջարդելէն բթացած ըլլալով, սըրելու ղրկած էին…

Որքան ալ իրականութեան հակասող ըլլան այդ տողերը, անոնք մեզի համար հաճոյալից են:

Մեզ, ջարդուողի նուաստութենէն հանելով՝ ջարդարարի պատուին կ՚արժանացնեն …

Եւ այս կուրերգութենէն վերջը, Սէվիւք Իսմայիլ իր գրութիւնը կը վերջացնէ « փրկենք մեր պատիւը» կոչականով:

Այո, արգատաշ Սէվիւք, պէտք է փրկէք ձեր պատիւը՝ քանդելով – փլցնելով, Թուրքիոյ մնացած միւս քաղաքներն ու գիւղերը: Ջարդելով – անճիտելով մնացած աւի մը կեավուրներն ալ…

Այլահր վկայ, այս անգամ արեւելեան եւ արեւմտեան բոլոր ազգերը ծնրադիր, ձեր քղանցքը կը համբուրեն եւ ձեր օրհնութիւնը կը հայցեն…

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները .—

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ «Հայկական ճարտարապետութիւնը», երկրորդ գիրք: Լոյս տեսաւ Հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութեամբ: «Նիւթեր Հայկ. ճարտարապետութեան պատմութիւն» աչխատութեան այս երկրորդ գիրքը բաղկացած է չորս բաժիններէ .—

Ա.— Ուսումնասիրութիւններ ճարտարապետութեան ծագման եւ զարգացման մասին:

Բ.— Հայկ. ճարտարապետական առանձին յուշարձաններու բնութագրման (Էջմիածին, Տեկոր, Զուարթնոց, եւն.) :

Գ.— Հեղինակի հնագիտական ուղեւորութիւններուն վերաբերեալ բոլոր յուչատետրերը, տեղեկագրերը եւ գիտական նշանակութիւն ունեցող նամակներ :

Դ.— Թորամանեանի կատարած հնագիտական պեղումներու տեղեկագիրները եւ թանգարանային չինարարութեան վերաբերեալ նիւթեր :

Ժողովածուն կազմած եւ խմբագրած է Կ. Ղաֆադարեան :

ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՈՒՄԵԱՆԻ «Ընտիր երկեր»ը լոյս տեսած իր ծննդեան 70ամեակի առթիւ, Մարքսի — Էնգէլսի — Լենինի կաճառի հայկական մասնաճիւղի կողմէ: «Ընտիր երկեր»ու այս ժողովածուն կ՚ընդգրկէ Ստ. Շահումեանի 1902—1918 յօդուածները, նամակները եւ ճառերը :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— «Ձեր պահանջը ճկատի կ՚առնենք, ըսի, սակայն մէկպայմանով. Հայերէն թող բաժնուին»:

Մէկ կողմէ ես, միւս կողմէ անոնք, աչխատելով, Վրացիները Հայերէն զատեցինք:

Բանակցութիւնները բաւական երկարեցան, որովհետեւ Էնվէր փաչան գնդապետ Խալիտ պէյի (հանգուցեալ Խալիտ փաչա) հետ Ախըցխայի իսլամները զիներ էին եւ Ախըցխան մեզի միացնելու համար, Վրացիներուն հետ կը կռուէին:

Միւս կողմէ կ՚ուզուէր Կարսի սահմանագլուխը ընդարձակել այնպիսի ձեւով մը՝ որ Ալեքսանդրապոլի վրայ կարելի ըլլար տիրապետել:

Այն պահուն երբ հաչտութեան բանակցութիւնները կը չարունակուէին, մեր բանակը Հայերուն հետ կռիւի բռնուեցաւ: Տաժանելի կռիւ մը սկսաւ: Հայերը Անդրանիկ փաչայի հրամանատարութեան տակ կանոնաւոր զօրաբաժին մը ունէին: Կռիւին չորրորդ օրն էր. Վէհիպ փաչա ըսաւ.

— Հօճան (Եադուպ Շէվքի փաչա) հեռաձայնեց. նեղը մնացեր է. «Կարս կ՚երթամ» ըսաւ.

Հինգերորդ օրը վերադարձաւ: Մեծ իրարանցումի մէջ էր եւ ջղայնացած.

— Ամա՛ն խալիլ պէ՛յ, ըսաւ, ո՞ւր են սա՛ Հայերուն պատուիրակները, հաչտութեան խնդիրներ չլուծեցինք, մարդիկը (հէրիֆլէր) սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան. ձեռքս 12000 հոգի կայ, եւեւս բնաւ պահեստի չունիմ; Մէհմէտը եթէ անգամ մը նահանջի սկսի, չունչերնիս Էրզրումի մէջ կ՚առնենք :

— Փաչաս, ըսի, եթէ դուն այս վիճակով Հայերուն առջեւ ելլես, հաչտութիւն չըլլար: Գնա՛ բաղնիքդ առ, քունդ քնացիր, կէսօրէն վերջ կը տեսնուինք :

Կէսօրէն վերջ ժամը 4ին խնդալով եկաւ.

— Գործը լմնցաւ, հէրիֆները ցրուեցան, ըսաւ: Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են :

Օս մը Պոլսէն ստացայ ծածկագիր մը, որուն մէջ կ՚ըսուէր.

— «Վրաստանի վարչապետ Գէգէչկորիի հետ տեսնուէ՛, սա՛ Հայերը մեր միջեւ բաժնենք» :

Պոլսոյ փափաքը ծիծաղելով հաղորդեցի (Գէգէչկորիի): Հետեւեալ պատասխանը առի.

— Պէյ էֆէնտի, աչադին ռուս եւ օսմանեան կայսրութիւնները այս մարդոց հետ գլուխ չկրցան ելլել, իմ պզտիկ Վրաստանս ի՞նչպէս այս փորձանքները վրան կ՚առնէ: Ասոնք Թիֆլիսի (Վրաստանի մայրաքաղաքը) մէջ 100ին 60 մեծամասնութիւն են :

Մենք Ախըցխան կ՚ուզէինք, իսկ Վրացիները չէին տար: Իսլամ բնակչութեան դէմ կռիւ կը մղէին:

Հայերը ոտքի տակ առնելէ վերջ, կարգը Վրացիներուն եկած էր: Կառավարութեան հրամանով Վրաստանի կառավարութեան վերջնագիր մը ուղղեցի, 48 ժամ պայմանաժամ տալով :

Վէհիպ փաչա գիչերը Հայերուն հետ քարտէսի վրայ սահմանները գծելով կը զբաղէր: Վրացիներէն վրայ-ձգոց պատասխան մը առի: Իսկ Էնվէր փաչան հրամանատարին պատուիրած էր յաջորդ օրը Թիֆլիսի վրայ քալել, եթէ մեր ծանուցագրին դրական պատասխան մը չտրուէր.

Վրացիներուն հետ պատերազմիլը սիրտէս չէր գար: Իսկ Ադրբէջանի Թուրքերը պարզապէս կ՚աղաչէին մեզ եւ «աման ճար մը գտէք հասկացողութեան գալու համար», կ՚ըսէին: Վրացիք Գերմանացիներէն օգնութիւն կը յուսային: Գէգէչկորին ալ Պերլին գացած էր: Օրխան Շէմսէտտին իբրեւ քարտուղար քովս կըգտնուէր: Գիչերուան ժամը 1ին դինքը կանչեցի եւ ըսի.

— Ահա մեր պատասխանը Վրացիներուն: Առ այս թուղթը եւ դնա դուռը զարկ, եթէ քնացած են արթնցուր եւ իրենց հաղորդէ հետեւեալը.—«Եթէ ժամանակ չահելու համար ղրկած են այս պատասխանը, թող գիտնան որ մեր բանակը հրաման ստացած է վաղն առաւօտ իսկ Թիֆլիսի վրայ քալելու: Գիտեն որ անձնապէս կը համակրիմ իրենց. սակայնպարտականութիւն ունիմ կառավարութեանս հրամանը գործադրելու: Իսկ եթէ այդպէս չէ եւ որոչած են կռիւը ընդունիլ, ծանուցագիրը առ ետ բեր: Յայտնէ նաեւ իրենց թէ իբրեւ բարեկամականվերջին դրաւական մըն է որ այս պատեհութիւնը կուտամ իրենց :

Վրաց հրամանատարն ու պատուիրակները դոյներնին նետած՝ վազելով քովս եկան: Մէջերնին չատ ջղային փաստաբան մը կար.

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՌԹԻՒ, այսօր, կիրակի, մեթրօն եւ հանրակառքերը պիտի բանին դրեթէ սովորականին պէս, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով ընդհ. գործադուլի մասին: Թոշակաւոր շարժավարները (շոֆէօր) պիտի դադրեցնեն աշխատանքը, իսկ միւսները պիտի բանին: Սրճարանները, ճաշարանները, պանդոկները բաց պիտի ըլլան մասամբ: Կառախումբերը պիտի բանին սովորականին պէս: Թանգարանները գոց են: Թատրոնները փակ են ցերեկը: Երկու մեծ թափորներ սարքուած են, մէկը՝ Փլաս տը լա Նասիօնէն Պասթիլ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, միւսը՝ Զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն կողմէ, Պուա տը Պուլոնի մէջ: Զօրավարը աշխատաւորական ճառ մը պիտի խօսի այս առթիւ:

«ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ» սարքուած ժողովը տեղի ունեցաւ երէկ, շաբաթ, Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ ձախակողմեան (ոչ-համայնավար) մտաւորականներու եւ մասնակցութեամբ 125 ականաւոր ներկայացուցիչներու: Ֆրանսա ունի 60 պատուիրակներ, Անգլիա՝ 65, ուրիշ երկիրներ ալ՝ համաձայն իրենց կարողութեան: Յառաջիկային տիեզերական համագումար մը պիտի հրաւիրուի, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը շրջաբերական մը ուղղելով օտար դեսպանութեանց, կը ծանուցանէ թէ արգիլուած է մտնել հետեւեալ շրջանները.— ամբողջ Պանաթի, Մոլտավիոյ եւ Տոպրուճայի նահանգները, այսինքն Սեւ Ծովու բոլոր ափերը եւ հարաւային-արեւելեան Ռումանիան, կարգ մը շրջաններ Թրանսիլվանիոյ եւ հարաւային Ռումանիոյ մէջ: Արգիլուած է մտնել նաեւ սահմանամերձ շրջանները, 30 մղոն տարածութեամբ, բացի Պուքրէշի արուարձաններէն: Այսպէս Ռումանիոյ դրեթէ 2/3ը կը փակուի օտար դիւանագիտական պաշտօնեաներուն առջեւ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ մասին նոր ծրագիր մը մշակած են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները: Պիտի առաջարկեն Ազգաժողովին խնամակալութեան տակ դնել Լիբիան, տասը տարիէն անկախ հռչակելու պայմանով, Անգլիոյ հոգատարութեան յանձնել Կիւրենիան, Իտալիոյ՝ իտալական Սոմալին, անգլեւեգիպտական Սուտանի կցել արեւմտեան Էրիթրէան, իսկ մնացեալը՝ Եթովպիոյ:

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՍԵԼԱՆԻԿ իջաւ 24 տարեկան ռումանացի ուսանող մը, Սթոյան Քորմ, որ մեկնած էր Թմշվարէն, ուրիշ ուղեւորներու հետ: Բոլորն ալ փախած են, իբրեւ հակաբոլշեւիկներ:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ նախկին «միւթէվէլլի»ն (մատակարար), Տիկին Արուսեակ Թոխման հավուր ոսկիի զեղծումներ կատարած է իր քարտուղարին՝ Կարպիսի հետ: Ընդհ. դատախազը հաստատած ըլլալով այս ապօրինութիւնները, ամբաստանեալները մօտերս պիտի դատուին Եղեռնադատ Ատեանին առջեւ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները յառաջ կը խաղան դէպի հարաւ, պաշարուած պահելով Շանկայը:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ինը Գերմաններ, որոնք փորձեր էին մաս մը ուրանիոմ ծախել տասը միլիոն մարքի (750.000 սթերլին):

300 ՀԱԶԱՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի մասնակցին անգլ. ամառնային ռազմափորձերուն, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ 18րդ սալոնը բացուեցաւ ուրբաթ օր, Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ: Ցուցադրուած են օդանաւերու եւ սաւառնակներու բոլոր տեսակները, առաջին նմոյշներէն մինչեւ ամենավերջին կատարելագործումը:

ՓԱՐԻԶԻ 80.000 տնտես-դռնապաններէն (քոնսիէրժ) 20.000ը արձակուած են տանտէրներու կողմէ եւ մնացեալներն ալ անորոշութեան մատնուած: Տանտէրները շատ ծանր կը գտնեն ծախքերը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329 (353), զուից. ֆրանք 83.45 (87.50): Նափոլէոն 4110, զուից. ոսկի 3880, սթերլին 4770, տոլար (20) 19.320, ձոյլ ոսկի 563.000 ֆր.:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՄԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսի Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6էն, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ 1915Ի ՋՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս կիրակի, 1 Մայիս: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթ. պատ. Արտաւազդ արք.: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները, յարգելու համար մեր անմոռանալի զոհերու յիշատակը:

Նոյն օրը սարկաւագի աստիճան պիտի ստանան տարիներէ ի վեր եկեղեցւոյս մէջ ծառայող, Սուրէն Սարգիսեան, Փանոս Ուստուլիկեան, Գառնիկ Քնարեան եւ Արա Գէորգեան, իսկ Աւետիս Քիւփէլեան, Կարպիս Յակոբեան եւ Համբարձում պատուակալ դպիրի աստիճան պիտի ստանան:

ՀԱՅԱՁԻՆՋ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒ շրջանին Ուրֆայի դիւցազնամարտին մէջ նահատակուած մեր անմահ հերոսներուն յիշատակը յարգելու համար, «Հայրենիք» ամսագրի 1947—1948 տարիներու հաւաքածոն կը նուիրեմ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան գրադարանին.— Ն. Մանուկեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳ ԱՆԹԵԼՈՎ.— Այս երկուշաբթի, 2 Մայիս ժամը 18.45էն մինչեւ 19.30 P.P. 315 Կրընոպլի ռատիոյէն պիտի երգէ Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան, երեք հայկական կտորներ, «Հայաստան», «Տիրանի ծառ», «Կռունկ»: Présenté par Geo Mondrey, Dans Escale au Royaume de la Fantaisie:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ!

8 Մայիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌԻ

ներկայացման տոմսերը դրեթէ սպառելու մօտ են: Աճապարեցէք ձեր տոմսերը ապահովել կանխաւ սովորական վայրերէն: Մանաւանդ արուարձաններէն եկողներուն կը յանձնարարենք այդ:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այսերկուշաբթի, ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ՝ նուիրուած ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 2 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Coliséeի սրահին մէջ (Bld. Dugommier):

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ՋԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE
HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 3 MAI 1949 Երեքշաբթի 3 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5836–Նոր շրջան թիւ 1247
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՆԻ ԿԸ ԽՕՍԻՆ, ԿԸ ՊՂՏՈՐԻ

Անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին խաղաղութեան համար կատարուած փորձերուն, տեղական թէ միջազգային ձեռնարկներուն, դժուար թէ կարենան պայծառ եզրակացութեան մը յանգիլ։

Մանաւանդ երբ կը կարդան ճառերը, բանաւոր թէ գրաւոր։ Եւ անոնց առթիւ հրատարակուած խորհրդածութիւնները, զարմանազան յայտնութիւններով։

Իսկապէս վտանգուա՞ծ է խաղաղութիւնը։

Ահաւասիկ չորրորդ միջազգային համագումարն է որ տեղի կ'ունենայ, միեւնոյն մտահոգութեամբ։

Առաջինը գումարուեցաւ անցեալ տարի, Վրոցլաւի մէջ (նախկին Պրեսլաու, կցուած Լեհաստանի)։

Երկրորդը՝ Նիւ Եորքի մէջ, իբրեւ նախապատրաստութիւն երրորդին որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, ապրիլ 20—25, դղրդագին ցոյցերով։

Իսկ չորրորդը, դարձեալ Փարիզի մէջ, շաբաթ օր, ընդդէմ «Բռնատիրութեան եւ պատերազմի»։

Այս ալ նախաքայլ մըն էր — «Օր Դիմադրութեան», պատրաստելու համար համաշխարհային համագումար մը, քանի մը ամիսէն։

Ապրիլ 20ի համագումարը, թէեւ ներկայացուցչական, կը գտնուէր համայնավար կամ ուղեկից հոսանքներու տիրապետութեան տակ։ Իսկ այս վերջինը, նոյնպէս ձախակողմեան, աւելի անկախ էր։ Ուղղուած՝ ոչ միայն պատերազմին, այլեւ բռնատիրութեան դէմ։

Իր թռուցիկները եւ պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւններն ալ կ'ըսէին, — Խաղաղութիւնը կ'ապահովէ ազատութիւնը։ Ազատութիւնը կ'ապահովէ Խաղաղութիւնը։

Այս խտացեալ նշանաբանով ալ կ'ուզեն ճամբան հարթել նոր, իսկապէս տիեզերական համագումարի մը համար։

Բայց ինչո՞ւ այս իրարանցումը, պիտի հարցնեն բարեմիտ մարդիկ։ Եթէ իսկապէս վտանգուած է խաղաղութիւնը, համագումարնե՞րն են որ պիտի փարատեն վտանգը։

Պարզապէս անոր համար որ, ոչ միայն կառավարութիւնները, այլ եւ աշխարհի մտաւոր ուժերը յաճախ իրար չեն հասկնար, հիմնական հարցերու մէջ։

Այսպէս, Խաղաղութեան կուսակիցներու Համագումարը բոլորովին միակողմանի, միականի դիրք մը բռնելով, պատերազմի հրձիգներ կը մատնանշէր միայն Արեւմուտքի մէջ։ Անոր համար խաղաղութեան ախոյեանը, ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան միակ ապաւէնը Խ. Միութիւնն է, իր արբանեակներով։

Նոր համագումարը, աւելի ազատամիտ եւ յստակատես, կը ձգտի փարատել կանխակալ կարծիքները, մատնանշելով իւրաքանչիւրին մեղքը։ Զանազանելով ծուռն ու շիտակը։

Քննական — եւ բուն ընկերվարական — միտքն էր որ կ'արտայայտուէր այս անգամ, դատապարտելով բոլոր բռնութիւններն ու շահագործումները անխտիր։

Ճիշդ է որ տրտունջներ լսուեցան, եւ աղի-լեղի խօսքեր փոխանակուեցան, երբ աս ու ան կը բաղդատէին ամերիկեան եւ խորհրդային կարգուսարքը։

Բայց, ժողովը վարակուած չէր քարացած պատգամներ արձակելու մեղքով։

Նոյնիսկ Ատլանտեանի դաշինքը քննադատողներ եղան։ Մ. Նահանգներու ցեղային խտրութեան խնդիրն ալ յուզուեցաւ։

Բայց, ժողովը այնքան միամիտ չէր որ «Խ. Միութիւնը դրախտ, Մ. Նահանգներն ալ դժոխք» նկատէր, ինչպէս դիտել կուտար ամերիկացի դըրագէտ մը։

Եթէ միայն այսպիսի տարրական դիտելիքներու մասին համաձայնէին, խաղաղութեան ճամբան շատոնց գտնուած կ'ըլլար։

Դժբախտաբար թիւածոյ քարոզներ են որ կ'արտասանուին որոշ հոսանքի մը կողմէ։

Կան գլուխներ, բերաններ, գրիչներ որոնք բան գործ ըրած են անդադար խօսիլ։ Եւ քանի կը խօսին, այնքան կը պղտորի, կը թունաւորուի մթնոլորտը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ

Ամէն իրիկուն, անհամբեր, կ'անցնիմ ռատիօ Երեւանի առջեւ, լսելու համար հայրենիքի ձայնը։

Հպարտ եմ այդ պահուն որ հայերէն կը լսեմ միջազգային այդ մեքենայէն։ Իմ անոյշ լեզուս չեմ փոխեր աշխարհի ամէնէն հեշտալուր երաժշտութեան հետ։

Երեւանն է խօսում...։ Երբեմն օտարոտի հեշտով մը, կարծես ռուս ըլլար խօսող օրիորդը։ Բայց երբ յարեմ ականջս ու բարի կամքս, կը զգամ որ Մեսրոպեան բարբառը կը զարնուի ալիքներուն, գալ մեզի ըսելու համար թէ ողջ է ինք, սահմանէն ասդին, թէ անդին։

Լսածս կ'ըլլայ, ընդհանրապէս, վիճակագրական զեկուցում, յաճախ ամբողջ «Ս. Ս. Ռեսպուբլիկաների Միութեան» մասին։

Առջի օր քսան վայրկեան համբերութեամբ լսեցի տեղեկութիւններ եղջիւրաւոր անասուններու յառաջդիմութեան մասին։ Անոնց «արագ աճման կամ տոհմային անասունների երախտրութեան, մասսայական եւ տոհմային անասնապահութեան կարգ մը տեխնիկական» մանրամասնութիւնները։ Հազիւ կրցայ նիշել կոլխոզներու արտադրութեան թիւերը, 1949ին 28 միլիոն, 1950ի համար նախատեսուած 39 միլիոն եւայլն։ Ոչինչ՝ ներգաղթի եւ ուրիշ անմիջական հոգերու մասին։

Գործիքը երբ կը փակէի, յիշեցի Շանթի մէկ խօսքը, իր փիլիսոփայութեան դասաւանդութեան ատեն. — Քանթի փիլիսոփայութենէն կաթիլ մը մեղր ծծելու համար, պէտք է մէկ քիլօ փայտեղջիւր (քէչէ պույնուզի) ծամել»։

ՍՕՍԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (23 Ապրիլ). —

Առջի գիշեր համայնավար դրդիչներ գաղտնօրէն Պէյազիտի Նամակատան ետեւ, Էրզուրում լիսէին ընթացաւարտներու ընկերակցութեան կեդրոնը պատին վրայ փակցուցած են թռուցիկ մը որ յանձնուած է ապահովութեան իշխանութեան։

Թռուցիկին վրայ սա տողերը կը կարդացուին.

— «Թուրք երիտասարդութիւն, Համայնավարութիւնն է այն միակ ճամբան որ բարօրութեան պիտի առաջնորդէ երկիրը։ Իւրացուցէք համայնավարութիւնը եւ հաւատացէք անոր։ Թուրքիոյ մէջ համայնավարութիւնը պիտի տեղաւորուի։ Կեցցէ համայնավարութիւնը, անկցի՛ դրամատիրութիւնը»։

Ուսանողական ակումբին տնօրէնը Նիհատ Ազսօյ, որ դէպքը առաջին անգամ հաղորդեց Ապահովութեան իշխանութեանց, այս մասին հետեւեալը ըսաւ. — Ակումբին մէջ գիշերող ուսանողներէն ոչ մէկը նման ստորին արարք մը գործելու ընդունակ է։ Մեծապէս հաւանական է որ դուրսէն ըլլան թռուցիկը փակցնողները, որովհետեւ ոստիկանութիւնը ստուգած է որ պատին վըրայ կախուած թռուցիկը բնաւ չէ ծալլուած, լրագրի թուղթի մը միջեւ բերուած է։

Միւս կողմէ, քննութիւնը կը խորացուի Կազի Օսման փաշա միջնակարգ վարժարանի ուսուցիչ Սավֆէթ Թօփչուօղլուի մասին, որ ձերբակալուած էր՝ համալսարանի շրջանակներուն մէջ համայնավար քարոզութիւն ընելուն համար։

★ Իզմիրի մէջ ձերբակալուած են Մուսթաֆա եւ Եուսուֆ անուն երկու երիտասարդներ, որոնք համայնավար քարոզութիւն կ'ընէին։ Եուսուֆ սրճարանի մը մէջ թերթ կարդացած պահուն երբ Սթալինի լուսանկարը կը տեսնէ, կ'ըսէ. — «Մատաղ ըլլամ այս հայրիկին, ան պիտի փրկէ մեզ»։

Մուսթաֆա ալ սրճարանի մը մէջ Սթալինի լուսանկարին նայելով ըսած է. — «Համայնավարները պիտի նուաճեն բովանդակ աշխարհը, Թուրքիա ալ պիտի գայ։ Այն ատեն ոստիկան պիտի ըլլամ եւ մորակ պիտի չաչեցնեմ ժողովուրդին կոնակին։ Ես արդէն Լենինեան եմ եւ երբ տղաքս 6 տարեկան ըլլան Ռուսիա պիտի ղրկեմ»։

ԴԷՊԻ ԹԷՀՐԱՆ ճամբայ ելան 19 ամերիկացի մասնագէտներ, ուսումնասիրելու համար Իրանի ընկերային եւ տնտեսական պայմանները։ Ճամբան կանգ առին Պոլսոյ մէջ։

Ցոյցեր եւ ճառեր Մայիս Մէկի առթիւ

ՓԱՐԻԶԻ ԹԱՓՈՐՆԵՐԸ

Կիրակի օր ամէն տեղ աւանդական ցոյցերով կատարուեցաւ Մայիս Մէկի տօնը, առանց տեղի տալու ծանր դէպքերու։ Միայն Լոնտոնի եւ Պերլինի մէջ ընդհարումներ պատահեցան ոստիկանութեան հետ։

Փարիզի մէջ կազմուած էին երկու թափորներ, նախաձեռնութեամբ երկու հակամարտ ճակատներու։ Առաջինը կազմակերպած էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, հովանաւորութեամբ համայնավար կուսակցութեան, Նասիոնի հրապարակէն Պասթիյ։ Ցոյցին չէր մասնակցեր Բանւորական Ուժը (F. O.) որ բաժնուեցաւ 1947ին։ Նմանօրինակ ցոյցեր կազմակերպուած էին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

Փարիզի մէջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած թափորը տեւեց չորս ժամ, երգերով, նուագախումբերով, եւ մարտական նշանախօսքերով։ Կը մասնակցէին պատուիրակութիւններ բոլոր բանուորական եւ արհեստակցական Միութիւններէն, տեղական թէ օտար։ Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը, Պընուա Ֆրաշոն, փառաբանելով աշխատաւորութեան յաղթանակները եւ Խ. Միութիւնը։

Նշանատախտակներուն վրայ կ'երեւային հետեւեալ վերտառութիւնները. — «Մենք երբեք պիտի չհպատակինք ամերիկեան օրէնքներուն», — «Հիւլէական ռումբ չենք ուզեր». — «Ոչ մէկ վարկ պատերազմի համար, աւելցուցէք աշխատավարձերը», եւայլն։

★ Զօր. տը Կոլի ցոյցը տեղի ունեցաւ Պուլոնյի անտառին մէջ։ Կարգ մը թերթեր հարիւր հազարէն աւելի կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը։ Զօրավարը ճառ մը խօսելով, հերքեց այն մեղադրանքները թէ ինք դիկտատուրա հաստատել կ'ուզէ։ «Ես անձնական իշխանութեան տէր էի հինգ տարի, եօթը ամիս եւ հինգ օր եւ հրաժարեցայ ինքնակամ»։ Յետոյ յայտարարեց.

— «Ֆրանսայի ժողովուրդը պէտք է ամէն գնով հաշուեյարդարի ենթարկէ անջատական շարժումը (Համայնավարութիւն)։ Համայնավարութիւնը կեղ մըն է Ֆրանսայի սրտին վրայ։ Կան կարգ մը ապահովութեան միջոցներ զորս պէտք է ձեռք առնենք։ Օրինակ, պէտք չէ թոյլ տանք որ համայնավարները ապօրինաբար իրենց իշխանութեան տակ առնեն արհեստակցական միութիւնները, որոնք իրենց ամրոցներն են»։

Խօսելով քաղաքական հարցերու մասին, զօրավարը նորէն դանդատեցաւ թէ կառավարութիւնը «Ֆրանսայի շահերը զոհեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի տեսակէտներուն, գերմանական հարցին մէջ։ Յետոյ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը «Ֆրանսայի դուռներուն առջեւ կը կառուցանէ կայսրութիւն մը որու նմանը աշխարհ չէ տեսած տակաւին։ Հայրենիքը վտանգի տակ է, իսկ ներկայ կառավարութիւնը — քլորոֆորմի խմբակցութիւնը — կը փորձէ համոզել մեզ թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'երաշխաւորէ ամէնուն ապահովութիւնը։ Եթէ Ֆրանսա յարձակում կրէ, դաշինքը ինքնին ոչ մէկ ապահովութիւն կ'ընծայէ։ Ատլանտեանի դաշինքին արժէքը կախում ունի տրուելիք զէնքերէն եւ ընդհանուր պաշտպանութեան մէջ մեզի ինկած բաժինէն»։

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մայիս Մէկի առթիւ ընդհարումներ պատահեցան Լոնտոնի մէջ, համայնավարներու եւ ոստիկանութեան միջեւ։ Կառավարութիւնը արգիլած էր հրապարակային ցոյցերը, շաբաթներ առաջ, բայց համայնավարները փորձեցին թափոր մը կազմել։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ցրուեց։ Երկու ժամ վերջը նոր թափոր մը կազմուեցաւ, հարուածներ փոխանակուեցան, դրօշներ պատռուեցան, եւ ի վերջոյ օգնական ուժ հասնելով բարեկարգութիւնը վերահաստատեց։

Պերլինի մէջ ալ դէպք մը պատահեցաւ, երբ արեւմտեան շրջանէն բանուորներ կը փորձէին ցոյց մը կատարել ռուսական շրջանին մէջ։

Մոսկուայի տօնակատարութեան ներկայ էր սպարապետ Սթալին։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ աւելի քան մէկ միլիոն բանուորներ կը մասնակցէին թափորին։ Այս առթիւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ մարէշալ Վասիլեւսկի օրակարգ մը հրատարակած էր որ կ'ըսէր. — «Խ. Միութիւնը յարատեւօրէն կը հետապնդէ խաղաղութեան եւ բարեկամութեան քաղաքականութիւն մը ժողովուրդներու միջեւ, մինչ Մ. Նահանգներու վարիչ շրջանակները պատերազմ յարուցանել կ'ուզեն»։ Յայտարարութեան համաձայն, Ատլանտեանի դաշինքը «անժխտելի ապացոյցն է» այս քաղաքականութեան, «ամէնէն առաջ ուղղուած Խ. Միութեան դէմ»։

Պելկրատի մէջ, մարէշալ Թիթօ ժողովրդական ցոյցին ներկայ եղաւ ամբողջ եօթը ժամ։ Կը մասնակցէին 200.000 հոգի։ Այս առթիւ հրատա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Ա.

Լուսաշող աստղ մը, որ յանկարծ կը յայտնուի Հայոց երկնակամարը պատող խաւարին մէջէն, աւետելու համար վաղուան արշալոյսը՝ որուն հաւատաւոր ու յառաջապահ վկան է ինք:

Հրաշք աստղ մը, որ ոչ միայն չի մեղմանար, տակաւ առ տակաւ չի նուաղիր եւ աղօթարանը բացուելուն չանհետանար, այլ կ'ընդլայնի, կը խոշորնայ, կը զօրանայ, ինքն իսկ բերելու համար բոցավառ արշալոյսը՝ որուն աւետաբերն եղաւ:

Իր ժողովուրդը այնքան կարօտ է լոյսի, այնքան խոր պաշտամունք ունի լոյսի, որ իր խաւարին մէջ իսկ իր կարօտով մնացած է մեծ, բնազդաբար գիտակցելով կորուսած ու վերագտնելիք լոյսին չքեղ գեղեցկութեան:

Այսօր, երբ երկրորդ դարադարձն է Մխիթար Աբբահօր մահուան, երբ ժամանակին ընձայած լայնատեսիլ դիտարանէն կը նայինք մեծ Սեբաստացիին կեանքին ու գործին, չենք կրնար հիացումի բացագանչութիւն մը չարձակել ոչ միայն իր գործին, այլեւ իր հեռատեսութեան, իր խորթափանց մտքին վրայ:

Մխիթարի արժանիքն այն չէ միայն որ ուզած է լոյս տալ այս լուսապաշտ ժողովուրդին, այլ մանաւանդ այն որ կանխատեսած է, ուզած ու գիտցած է ընել այնպէս՝ որ այդ լոյսը հանապազօրեայ ըլլայ, տեւական ըլլայ, անշէջ մնայ:

Ակներեւ եւ բացայայտ է որ այսօր իսկ Մխիթար ներկայ է հայ մտաւոր կեանքին մէջ: Իր շունչը կը սաւառնի տակաւին հայ մտքին վրայ, նոյնիսկ անոնց մէջ՝ որոնք անտարբերութեամբ կ'անդիտանան կամ յանուն տարօրինակ արդիականութեան մը կ'անտեսեն զինքը, իր դրօշմն ու իր շունչը:

Պահ մը մէկդի դնելով իր եւ իր Միաբանութեան գործունէութեան այլազան ճիւղաւորումները եւ ծանրանալով միայն լեզուականին վրայ, պիտի խոստովանինք թէ այսօր ունինք աշխարհաբար մը՝ որուն հիմն ու աղբիւրը Սեբաստացին է:

Աշխարհաբարի սկիզբ նկատուած «Վէրք Հայաստանի»ն չկար տակաւին, երբ Մխիթար ժողովուրդի լեզուի մասին կը մտածէր եւ նախաքայլերը կ'առնէր զայն կազմաւորելու, ձեւաւորելու, իրական լեզու մը դարձնելու համար:

Ան պայծառ նախատեսութեամբ մը համոզուած էր որ «ի գրոց բարբառ»ը նախնեաց ու դասական մատեաններէն դուրս չէր կրնար գալ այլեւս: Ձեռագիրներու էջերուն եւ հնօրեայ մագաղաթներու ծալքերուն մէջ պիտի պահէր իր մասունքի սրբութիւնն ու վեհ չքեղութիւնը: Բայց հոն պիտի արձանանար վերջնապէս, չէր կրնար վերակենդանանալ ու կրկին թառիլ ժողովուրդի շրթներուն վրայ՝ ուր նոր բարբառ մը ծլած էր արդէն:

Մխիթար Աբբան ըմբռնած էր որ իր սփռելիք լոյսին գործիք ու միջոց չէր կրնար ծառայել գրաբարը: Ընդհակառակն զայն վերստին կեանքի կոչելու փորձը արդելք պիտի ըլլար իր երազին իրականացման, լոյսին տարածման եւ տարուելիք հսկայ աշխատանքը յումպէտս վատնուած:

Անշուշտ հարկ էր գուրգուրալ նախնեաց գանձերուն, գիրին ու մագաղաթին վրայ: Անոնց պահպանումը սրբազան պարտք մըն էր, բայց նըպատակ ու վախճան չէր: Կար լոյսը նորոգելու, նոր լոյսը բաշխելու, բուռ առ բուռ սփռելու, ծարաւ հայ հոգին ողողելու իր երազը: Ատոր համար նոր գործիք մը, նոր միջոց մը պէտք էր: Կար ահա, ժողովուրդին շրթներուն վրայ ծլած նոր բարբառը: Կը մնար ձեւաւորել՝ կազմել, կարգի դնել զայն ու գործածել:

Եւ արդ կշռեցէք արժէքը Մխիթարի խորաթափանց ըմբռնումին եւ ըսէք թէ պիտի ունենայի՞նք մեր աղուոր, մեր կայտառ արդի աշխարհաբարը, եթէ ան ցոյց տուած չըլլար ուղին եւ գծած արահետը: Չափեցէք ճամբան ԺԷ. դարու խարխափող լեզուէն մինչեւ մեր օրերու հաստատաքայլ լեզուն եւ ըսէք թէ կարելի՞ է մեր հոգիին խոր դէթ շիթ մը երախտիք չունենալ Սեբաստացի վանահօր համար, որ հսկեց անոր նախնական քայլերուն վրայ:

Թերեւս առարկուի որ տակաւին կարծուածին չափ կազմուած չէ աշխարհաբարը եւ անիշխանական գիծեր կան իր քերականութեան, ուղղագրութեան կամ համաձայնութեան մէջ, որոնք կը տարբերին համաձայն գրողին գրչին ու քմահաճոյքին:

Այս պարագան երեւութապէս ճիշդ է միայն եւ բան չի պակսեցներ աշխարհաբարի արժէքին՝ որ ջիղուտ է, ճկուն, յստակ եւ ատակ՝ ոեւէ գաղափար ճշգրիտ հարազատութեամբ եւ երանգաւորումներով արտայայտելու: Լեզուական հիանալի գործիք մըն է, հասած արդէն լիակատար արբունքի մը, տրամաբանական կազմաւորումի մը, մանաւանդ վերջին քառորդ դարու պանդխտութեան մէջ, շնորհիւ եւ ի փառս ափ մը ներշնչեալ տղոց: Այսօրուան գրական «իրաւ» լեզուն պիտի զմայլեցնէր դեռ երէկի, ինըհարիւրի հայ գրագէտներէն շատեր: Եւ ըսել որ այս տղաքը, լեզուականէն առաջ, հազարումի առօրեայ եւ նորօրինակ հոգերու բեռը շալկած էին:

Մեղադրանքը երեւութապէս միայն ճիշդ է, որովհետեւ կայ յստակ ու աղուոր աշխարհաբարը: Զայն անխնամ գործածողներուն վիզին կ'իյնայ անիշխանութեան մեղքը:

Չեմ խօսիր արեւելահայերէնի մասին, որ դժբախտաբար հետզհետէ կ'աղճատուի, շնորհիւ ծանօթ կարգուսարքին, ինչպէս եւ քարացած ունակութեանց:

Երբ գաղթաշխարհի հայերէնին մէջ երբեմն տարբերակներ եւ յաճախ կոպիտ սխալներ կը տեսնենք, անոնք ծնունդ կ'առնեն գրողին երբեմն տգիտութենէն եւ յաճախ յաւակնոտ մեծամտութենէն: Քիչ մը յարգանք դէպի լեզուն, քիչ մը խնամք ու գուրգուրանք դէպի գործիքը, քիչ մը բարեխղճութիւն գրչին տակ՝ բաւական պիտի ըլլային խնայելու համար այդ սխալներն ու տարբերութիւնները:

Բայց ի՞նչպէս յարգանք եւ գուրգուրանք յուսալ մեր կեանքի այս ձիարձակարանին մէջ, ուր ամէնէն նուիրական հարցերուն եւ մտահոգութիւններուն իսկ կշիռը կիրքն է, ուր տգէտն ու բանդէտը, անատակն ու իմաստակը օրուան հերոսներն են եւ կաղլիկ լեզուով մը ընտանեկան նամակ մը հազիւ թէ շարադրել կրցողը խմբագրի պատմուճանը նետած է ուսերուն, ըսելիք ունենայ թէ չունենայ, չունեցած ըսելիքը գրելու շնորհը վայելէ թէ ոչ:

Մխիթար Սեբաստացիին հեռատեսութեան եւ խորունկ մտքին ցայտուն ապացոյցն է նաեւ իր Միաբանութեան հիմնադրութիւնը եւ Միաբանութեան մասնայատուկ ձեւը: Մխիթարեան միաբանութիւնը նոր ու բացառիկ երեւոյթ մը պիտի ըլլար հայկական կեանքին մէջ եւ անոր դարերու վաստակը օրհնութիւն մը Հայոց վրայ:

Իր Միաբանութիւնը որքան ալ Աստուծոյ նըւիրեալներու եւ քրիստոնէութեան ծառայողներու խմբաւորում մը ըլլար, պիտի չդառնար սակայն ճգնող միանձանց եւ հոգեշահ խոկումներու մէջ խորասուզուած աբեղաներու հաւաքականութիւն մը, ինչպէս բազմաթիւներ տեսած էր ինք հայրենի վանքերուն մէջ:

Մխիթար կրօնաւոր մըն էր եւ իր միաբանակիցները նախ կրօնաւորներ պիտի ըլլային: Կրօնաւորի սքեմին տակ անշուշտ թէ պիտի ունենար իր վիճակին յատուկ մտահոգութիւններ եւ պարապումներ: Աստուծոյ նուիրեալն էր եւ պիտի տար Աստուծոյ ինչ որ կը պարտէր Անոր: Բայց կար նաեւ կայսրը, իր ժողովուրդը, իր կայսրը՝ որուն այնքան շատ ունէր տալիք:

Իր լուսատեսիլ ծրագրին իրականացումը խանդավառ հոգիներու փաղանգի մը պէտք ունէր: Ինք պիտի ներշնչէր անոնց իր հաւատքն ու խանդը, որպէսզի ջահը ձեռքէ ձեռք ու դարէ դար հասնէր դարերուն սիրտը եւ կրակը անշէջ մնար, լոյսը միշտ վառ: Միաբանները պիտի չըլլային միայն կրօնաւորներ, այլ ուխտի մը գործադրիչները, կտակի մը պահակները, պայքարի մը զինուորները, որպէսզի անոնցմով եւ անոնց հետ ինք միշտ ներկայ ըլլար գալոց սերունդներուն մէջ եւ լոյսը մշտատեւ ըլլար:

Հոս է նաեւ Մխիթարի խոր հեռատեսութիւնը: Իր յաջորդներն ու զաւակները ներկայ են մեր մէջ, նոյն հաւատքով եւ նոյն նուիրումով, մեծ Աբբահօր ջահն ի ձեռին:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

«Ազնիւ Հայերը» եւ մենք

Անգամ մըն ալ կրկնենք այն, ինչ որ սեւով ճերմակի վրայ կը պատգամէր մեզի Փարիզի համայնավար օրգանը:

— «ԱՍԵԼ ԵՆՔ, ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԿՐԿՆԵՆՔ, ՈՐ ՀԱԿԱՍՈՎԵՏ»ԼԻՆԵԼ՝ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ Է ՀԱԿԱՀԱՅ ԼԻՆԵԼ»:

Նոյն «Ժողովուրդ»ը իր 1948 Մարտ 1ի խմբագրականով կը գրէր.

— «Այնքան ժամանակ, որքան ժամանակ որ արտասահմանեան հայ խմբագիրը համոզում չի գոյացրել, որ Երեւանը Մոսկուա է եւ Մոսկուան Երեւան, չի կարող յօգուտ հայութեան չխօսել, ոչ էլ գործել»:

Ձայնակցելով «Ժողովուրդ»ի՝ Պէյրութի հնչակեան օրգանը՝ «Արարատ»՝ «Կայսերապաշտական լրբութիւն» խորագրին տակ խօսելով Ամերիկացիներու եւ անոնց «ծաւալողական» ծրագիրներու մասին, իր 1948 Նոյեմբեր 2ի թիւով կը գրէր.

— «Եղկելի արարածներ... Բայց տեսնենք, թէ տունին ծրագիրները պիտի երթա՞ն արդեօք շուկային մէջ: Գաղափարը կարելի՞ է բանտել: Կը կարծեն, որ Սովետական Միութիւնը կ'ապրի իր սահմաններո՞ւն մէջ միայն: Ողորմելիներ... Սովետական Միութիւնը կ'ապրի ժողովուրդներու սրտերուն մէջ: Սահմանագլուխ եւ պատնէշ գոյութիւն չունին եւ չեն կրնար ունենալ Սովետ. Միութեան եւ ազատատենչ մարդկութեան միջեւ»:

Ապացոյց — այն «հրթիռ»ները, որ կ'արձակուին հոս ու հոն...

Անդրանիկ Արաճեան անուն խլէզ մը՝ իբրեւ բոլշեւիկ ցուցարար՝ Պէյրութի Պատժական Ատեանին կողմէ 1949 Մարտ 15ին՝ ամսուան մը բանտարկութեան կը դատապարտուի: Երբ դատաւորը դատավճիռը կը կարդայ, մեր «արի»ն, բուն իսկ դատարանին մէջ, դատաւորի երեսին կը պոռայ.

— «Անկցի՜ բրիտանական կայսերապաշտութիւնը: Կեցցէ լիբանանեան համայնավար կուսակցութիւնը» («Ազդակ», 16 Մարտ 1949):

1949 Փետրուարին Սուրեան անուն Հայ մը, ուրիշ երեք տեղացիներու հետ (Եուսուֆ Սիւլէյման, Մ. Ջէքի Պեսիմ եւ Հիւսէյն Շիպիպի), համայնավար ծանր յանցագործութեանց մէջ բռնուելով, կը կախուի Պաղտատի մէջ...

Մէկ — երկու շաբաթ առաջ հեռագիրները նոյն Պաղտատէն կը յայտնէին Գահիրէի արաբ թերթերուն, որ իշխանութիւնները Հայերու քով գտնուած տպագրական կազմածներ եւ արգիլուած գրականութիւն երեւան հանած են...

Գաղութէ գաղութ, զուռնայով եւ թմբուկով, գլխաւորութեամբը սքեմակիր կղերականներու, Նոյեմբեր 29 կը տօնակատարենք եւ խորհրդային կարգերը կը փառաբանենք...

Գահիրէի ռամկավար պաշտօնաթերթը մեզի հետ խօսելու եւ գործակցելու համար՝ պայման կը դնէր, որպէսզի մենք կանխապէս ճանչնանք խորհրդային կարգերը...

Իր 1949 Փետրուար 12ի խմբագրականով կ'ազդարարէր «Արեւ».

— «Դաշնակցութիւնը պէտք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անկախաբար վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան:

Ոչ մէկ պայքար բոլշեւիկ վարչաձեւին դէմ:

Կարճ, յստակ, որոշ...

Այս էր իր հրամանագիրը մեզի...

Եւ այլն, եւայլն, եւայլն...

Ու կը դառնանք, երբ «Տէյլի Նիւզ Փոստ Տիսփէչ»ները ի լուր աշխարհի կը հեռասփռեն.

— «Համաձայն Ուաշինկթըն հասած տեղեկութեանց, Խ. Միութիւնը իր աշխարհածաւալ լրտեսական ցանցին համար կը գործածէ մասնաւորաբար Հայերը, որոնք ցրուած են աշխարհի բոլոր կողմերը («Արեւելք», 11 Մարտ 1949):

Կը զարմանանք, երբ «Թայմզ»ի Գահիրէի թղթակիցը 1949 Յունուար 29 թուականով կը հեռագրէ իր թերթին.

— «Լիբանան աւելի ստուար թիւով համայնավարներ կը հաշուէ իր մէջ, քան միւս արաբ երկիրները, իբրեւ հետեւանք այն իրողութեան, որ Հայերը ենթակայ են խորհրդային քարոզչութեան:

«Խենթ» կը հռչակենք Միւթէրները, երբ անոնք. մեր խենթ եւ հայասպան արարքները վկայագրելով, մեր մէջ կը տեսնեն.—

«Համայնավար վարչաձեւին հանդէպ արդէն իսկ ստրկացած տարրեր» («Ձայն Փարիզի», 3 Մարտ 1949):

Արժանի լրջութեամբ չենք առներ այն ազդարարութիւնը, որ Ֆրանսայի ներքին գործոց նախարարը՝ ընկերվարական Ժիւլ Մոք — եւ բոլոր Ժիւլ Մոքերը մնացեալ բոլոր երկիրներու մէջ — Ազգային Ժողովի 1949 Յունուար 1ի նիստին մէջ կ'ուղղէր մեզի՝ ամենազգի օտարական հիւրերուս.

— «Օտարականները պէտք չէ խառնուին մեր ներքին գործերուն («Յառաջ», 4 Յունուար 1949):

Այս բոլորը լսելով ու տեսնելով եւ յամառաբար սուտ խենթ ձեւանալով՝ Փարիզի համայնավարթերթուկը՝ «Ձայն Փարիզի»՝ ի պատասխան Ա. Միւթէրի ամբաստանութեանց՝ իր 1949 Մարտ 6ի խմբագրականով կը գրէր.

— «Ո՞վ է որ Պ. Միւթէրի գրպանը դրաւ այն ցանկը, զոր ան կարդաց Ազգային Ժողովին: Ահա այնհարցն է, որուն պատասխանը կը սպասէ ամէն ազնիւ Հայ, ամէն հայրենասէր եւ խղճամիտ մարդ»:

Բայց միթէ՞ պարզ չէ, թէ ո՞վ եւ ի՞նչպէս ամէն կարգի «ցանկ»երը Միւթէրներու, «Թայմզ»երու, ԺիւլՄոքերու, «Տէյլի Նիւզ Փոստ Տիսփէչ»ներու եւ Պաղտատի ու Պէյրութի դատաւորներու գրպանը կը դնէ...

«Մատնութիւն» բառին իմաստը մեկնաբանելով՝ «Արեւ» իր 1948 Հոկտեմբեր 8ի խմբագրականով կը գրէր.—

«...Մատնութիւն բառը կը նշանակէ թաքուն պահուած բանի մը եւ գործուած արարքի մը մատնանշումը, լրատուութիւնը»:

Ճիշդ է միանգամայն...

Արաճեանները գաղտնի ոչինչ չեն ըներ, այլ

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ 20ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— Թէհրանէն ստացած ենք հետեւեալ կոչը (ամփոփում).—

Այս տարի լրանում է «Կոմիտաս» երգչախումբի գործունէութեան 20ամեակը: 1928—29թուերին էր, որ Թէհրանում, նախաձեռնութեամբ իրանահայ երաժիշտ եւ բազմամեայ ուսուցիչ Գ. Համբարձում Գրիգորեանի եւ մի խումբ երաժշտասէրների, հիմնուեց «Կոմիտաս» երգչախումբը :

Տարիների ընթացքում «Կոմիտաս» երգչախումբը ձեռք բերեց լայն ժողովրդականութիւն: Մանաւանդ նրա արժէքը, իբրեւ հայ երգի կազմակերպութեան, աւելի բարձրացաւ ու չէչտուեց հնդիկ հռչակաւոր բանաստեղծ Ռ. Թագորի Թէհրանահայութեան ընդունելութեան չքեղ հանդէսին, երբ «Կոմիտաս» երգչախումբը կատարումներ ունեցաւ: Հետագայում, զանազան առիթներով, Պարսից պետական հանդիսաւոր ձեռնարկների մէջ երգչախումբը հրաւիրուեց իր մասնակցութիւնը բերելու: Թէհրանի մեր ազգային — հասարակական կեանքում բոլոր հանդիսաւոր ձեռնարկներին «Կոմիտաս» երգչախումբը իր մասնակցութիւնն ունեցաւ, յաճախ ձեռնարկի կենտրոնն հանդիսանալով: Մայրաքաղաքիս Հայոց Եկեղեցու արարողութիւնների մէջ եւս երգչախումբի կորիզը միշտ իր երգի բաժինն ունեցաւ:

Իր երկրորդ տասնամեակում «Կոմիտաս»ն ունեցաւ տարեկան պարբերական համերգներ, որոնք իր ժողովրդականութիւնը բարձրացրին առիթէ առիթ: Երգչախումբը քանիցս մեկնեց Ն. Ջուղա, Ղազվին, Ռաշտ եւ Փեհլեւի՝ համերգներ տալու : Գաւառում եւս նա խանդավառութեամբ եւ սիրով ընդունուեց: Երգչախումբի 100—120 անդամները սիրով ու անձնուիրութեամբ կապուեցին հայ երգի, հայկական ֆոլկլորի, հետեւաբար նաեւ հայ ոգու հետ:

Արդ, այս արժէքաւոր աշխատանքներն են, թափուած քսան երկար տարիների ընթացքում, որ այսօր ցանկանում ենք գնահատել, տօնելով «Կոմիտաս» երգչախումբի 20ամեակը :

Այս նպատակով, Մարտ 3ին գումարուած Թէհրանի ազգային հասարական մարմինների ներկայացուցիչների յոբելենական յանձնախումբը իր միջից ընտրեց «Կոմիտաս» երգչախումբի 20ամեակի տօնակատարութեան գործադիր մարմին»,

որ իր առաջին նիստում որոշեց՝ յոբելենական հանդէս կազմակերպել յառաջիկայ Մայիս 19ի օրը (1949 թ.):

Այսու կոչ ենք անում Իրանում եւ արտասահմանում գտնուող բոլոր Իրանահայերին՝ նկատի ունենալ վերոյիշեալ թուականը եւ հանդէսներով ու նուիրատուութիւններով գնահատել «Կոմիտաս» երգչախումբի քսանամեայ գործունէութիւնը:

Գործադիր մարմնի նախագահ՝ Տրդատ Բարսեղեան, քարտուղար՝ Ալբերտ Ծերունեան, գանձապահ՝ Դաւիթ Յարութիւնեան, անդամներ՝ Սաթենիկ Ասրեան, Վահան Աֆրիկեան, Արա Տէր Յովհաննիսեան, Ա. Տէր Օհանեան :

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր նամակները ու գրութիւններն ուղարկել հետեւեալ հասցէին .— Mr. Tertad Barseghian, Teheran ,իսկ դրամական առաքումներն անել հետեւեալ հասցէին.— Mr. David Haroutiunian, Serayé Hadji Hassan, Téhéran :

ՉԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ԳՏՆԵԼ ՆՈՅԻ ՏԱՊԱՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, մօտերս Արարատ լեռը պիտի բարձրանայ անգլիացի մասնագէտ մը, Էկըրթըն Սայքս, Նոյի տապանը փնտռելու համար:

Սայքսի պիտի ընկերանան հնախոյզ մը եւ լուսանկարիչ մը: Անգլիական արշաւախումբը Պոլսոյ մէջ պիտի ժամադրուի ամերիկեան արշաւախումբին հետ, որ նմանապէս Նոյեան Տապանը գտնելու կը հետամտի :Այս արշաւանքին ծախքերը պիտի վճարեն արշաւախումբերը:

Սայքսի կարծիքով, Նոյեան Տապանը առասպել մը չէ: Այս Տապանը գոյութիւն ունի, որուն բեկորներուն կարելի է հանդիպիլ Արարատ լերան վրայ:

Գիտնականը քրքրած է 2000 տարուան պատմական փաստաթուղթերը եւ քննած բազմաթիւ հին գրքեր, կը պնդէ թէ իրականութիւն է Նոյեան Տապանը:

Այս առթիւ կ'ըսէ.— «Իտալացի դրօսաշրջիկ Մարքօ Փօլօ որ 13րդ դարուն աշխարհի շրջանը ըրած էր, այս Տապանին մասին խօսած է: 1859ին Թրքական յանձնաժողով մը կազմուած էր, այս տապանը գտնելու համար :Բայց չեմ գիտեր որ ինչ արդիւնք ձեռք բերաւ : Արարատ լերան շրջանին մէջ բնակողներն ալ Նոյեան Տապանին մասին կը խօսին: Միւս կողմէ 5157 մեթր բարձրութեամբ այս լերան 3900 մեթրնոց շրջաններուն մէջ ալ ծովաքրեր գտնուած են: Մեծապէս հաւանական է որ տապանը բարձրութեան վրայ գտնուի :

Ըստ Սայքսի, մեծագոյն դժուարութիւնը օդը պիտի ըլլայ: Եթէ օդը լաւ ըլլայ խիստ դիւրաւ արդիւնքներ ձեռք պիտի բերուին: Սայքս աւելցուց.— Եթէ Նոյեան Տապանը գտնենք, տեղէն պիտի չշարժենք: Միայն փոքր մէկ կտորը առնելով Լոնտոնի մէջ գիտական քննութեան պիտի ենթարկենք: Այս քննութեան ընթացքին ուտիօ ճառագայթները գաղափար մը պիտի տան Տապանին հնութեան մասին: Միւս կողմէ Նոյեան Տապանը գտնուելէ վերջ ամէն ազգէ հազարաւոր դրօսաշրջիկներ պիտի խուժեն Թուրքիա որ հարուստ է հնութիւններով :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— 1915ի Ապրիլեան սգատօնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 22ին, Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. միութեան: Ներկայ էին երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Կը նախագահէր ընկեր Գէորգ Պօյաճեան, որ պարզելով Հայաջինջ Սարսափները , հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մէկ միլիոն նահատակներուն յիշատակը: Երգեց Տիկին Սիրարփի Փէրզիկեան, արտասանեց Մաթէոս Պըլըքեան :Յետոյ գրաւոր ուղերձ մըկարդաց Պ. Կարապետեան, քարտուղար Ազգ. Միութեան: Երգեց նաեւ Տիկին Կարապետեան: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Արշակ Զօպանեան, որ նկարագրեց 1915ի Հայաջինջ Սարսափները, եւ այս առթիւ Եւրոպայի մէջ կատարուած մարդասիրական ձեռնարկները:

Արձակ ոտանաւոր մը կարդաց Պ. Մ. Տէր Կարապետեան: Պ. Ա. Զէքիմեան երգեց «Կռունկ»ը: Երկրորդ բանախօսն էր երիտասարդ դրագէտ Պ. Փօլատեան որ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ, ալեկոծելով ունկնդիրները: Դժբախտաբար ի վիճակի չեմ տալու անոր հարազատ ամփոփումը:

Սգահանդէսը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պրիւքսէլի Le Soir (8 Ապրիլ) ինչպէս եւ Ֆլամաներէն Standard (7 Ապրիլ) թերթերը գովեստով կը խօսին մեր ողբացեալ գիտական աշխատակից Հրաչեայ Տէրոսկիի դստեր՝ Օր. Արաքսի Տէրոսկիի նկարահանդէսի մասին:

Օրիորդը մասնակցած է Ebauche խմբակին կազմակերպած նկարներու տարեկան ցուցադրութեան, որ կը համախմբէ տաղանդով եւ ձգտումով տարբեր նկարիչներ: Օր. Տէրոսկիի ինքնանկարը (Auto - portrait), Canalը, Barquesը մեծ ուշադրութիւն գրաւած են: Ի յայտ կը բերէ բոլորովին անձնական խառնուածք մը, ինչպէս գրած էինք արդէն: Անոր «Père Blanc»ը հիանալի կերպով նկարուած, եւ դրոշմ կը կրէ: Impresionismeի եւ expressionismeի խառնուրդ մըն է: Կենսունակութիւն մը կը բխի իր շատ լաւ գծուած պաստառէն, կապոյտ - մոխրագոյն եւ գոց կանանչ գոյներու տիրապետութեամբ, բոլորը լոյսով օծուն ինչպէս եւ ուժեղ հակադրութիւններով :Ապագայ խոստացող արուեստագիտուհիի մը գործն է:

ՀԻՒԱՆԴԸ.— Պարոն բժիշկ, ե՞րբ կ'աղէկնամ:

ԲԺԻՇԿԸ.— Դեռ առնուազն մէկ տարի պէտք է խնամուիս եւ չաշխատիս :

ՀԻՒԱՆԴԸ.— Ուրեմն ես կործանեցայ, որովհետեւ պարզ դերձակ մըն եմ:

ԲԺԻՇԿԸ.— Դերձա՞կ, ես կը կարծէի որ սեղանաւոր ես: Ուրեմն Երկուշաբթի կրնաս գործի սկսիլ ...:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵ՜Ը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— Խալիլ պէյ, ըսաւ, Արաս Թումանի կիրճին մէջ տեղաւորելիք ձեր թնդանօթները պիտի տիրեն մեր մայրաքաղաքին վրայ: Ասիկա անձնասպանութիւն է մեզի համար :

— Սիրելիս, պատասխանեցի, շատ պիտի ցաւիմ եթէ որոշած էք անձնասպան ըլլալ: Կարծեմ թէ անձնական զգացումներս հասկցաք: Ես ձեզի դէմ պատերազմիլ չեմ ուզեր: Իմ պատասխանատուութեանս տակ Արաս Թումանի կիրճը եւ պալատները ձգելով սահմանագլուխը ըստ այնմ պիտի գծեմ: Դուք ալ Ախլցխայի մնացեալ մասէն հրաժարեցէք :

Այդ միջոցին Վէհիպ փաշա մեր գտնուած սենեակը մտաւ: Վրացիները տեսնելուն՝

— Ներ ըլլայ, ի՞նչ կայ, ըսաւ:

— Ներ է. դուն գործդ լմնցնելդ նայէ, ըսի: Զինք միւս սենեակը կանչեց .

— Հայերը կը պնդեն չտալ լերան Ալեքսանդրապոլի վրայ տիրապետող ճակատը, ըսաւ :

— Այդ մասը ձգէ, գործդ լմնցուր, ըսի:

— Խենդ տղայէն (Տէլի օղլան = էնվէր փաշա) կրնա՞ս ազատել զիս, ըսաւ:

— Կ'ազատեմ, ամբողջ պատասխանատուութիւնը ես կը ստանձնեմ, եթէ կ'ուզես գրաւոր հրաման տամ, ըսի:

Գնաց: Վրացիները քիչ մը մտածելէ եւ իրարու հետ խօսակցելէ վերջ, առաջարկս ընդունեցին: Վէհիպ փաշա Հայոց հետ բանակցութիւնները վերջացնելէ ետք վերադարձաւ: Վրացիներուն հետ տուած որոշումս իրեն հաղորդեցի:

— Ամա՛ն, ի՞նչպէս կ'ըլլայ, էնվէր խեղս կ'անիծէ, ըսաւ:

— Ես պատասխանատուութիւնը ամբողջովին կը ստանձնեմ եւ գրաւորապէս ալ կը հաղորդեմ թէ բոլոր պատասխանատուութիւնը ինծի կը պատկանի, ըսի:

Վրացիներուն հետ այս ձեւով սահմանները գծեցինք:

Պատերազմը չէր վերջացած դեռ: Միւս ճակատներուն վրայ ալ մեր բանակներուն վիճակը շատ դժնդակ շրջանի մը մէջ մտած էր:

Այս ճակատին վրայ խաղաղութեան վերահաստատումը հայրենիքիս դերագոյն շահերուն համապատասխան կը գտնէի եւ ըստ այնմ ալ շարժեցայ: Եթէ ճակատագրուած է ,որ այս կառավարութիւնները պիտի շարունակեն գոյութիւն ունենալ, այն համոզումն ունէի թէ աւելի շահաւոր էր, որ անոնք մեզի հետ բարեկամ ըլլային: Այդ պատճառաւ ալ պատասխանատու որոշումներ տուի:

Այնուհետեւ Խալիլ պէյ Զինադադարի դէպքերը կը պատմէ մանրամասնօրէն: Երբ Թուրքիա անձնատուր պիտի ըլլար, Թալէաթ եւ միւս ջարդարարները Պոլսէն փախչելէ առաջ , սուլթան Վահիտէտտինի պարտադրեցին Իզզէթ փաշայի վարչապետութեամբ նոր կառավարութիւն մը: Անոր յաջորդեց Լոնտոնի նախկին դեսպան Թէվֆիք փաշա, որ քանի մը ամիս վերջ տեղը տուաւ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի: Ներքին նախարարն էր նշանաւոր Ալի Քէմալ պէյը:

ՋԱՐԴԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Խալիլ պէյ կը շարունակէ այսպէս.—

Կատարեալ իթիլաֆական կառավարութիւն մըն էր կազմուած, որուն առաջին գործն եղաւ բանտարկել Արեւելեան Նահանգներու հրամանատարներէն Մահմուտ Քեամիլ, Խալիլ եւ Վէհիպ փաշաները, Մուսուլի կուսակալ Մէմտուհ, Էրզրումի կուսակալ Թահսին, Սվազի կուսակալ Մուամէր, Տիգրանակերտի կուսակալի օգնական Պէտրի պէյերը: Տիգրանակերտի կուսակալ Րէշիտ պէյ պահուրտած էր: Ոստիկանութիւնը Ըխլամուրի շրջակայքը անոր հետքը գտաւ, սակայն անձնատուր չեղաւ, այլ անձնասպան եղաւ, պատերազմի դաշտին վրայ առիւծներու պէս մեռաւ :

Իսկ մեզ, այսինքն նախարարներս հաւաքելով Պէքիր աղա Պէօլիւկին մէջ բանտարկեցին :

Պոլսոյ մէջ պատերազմական ատեան կազմուեցաւ: Արեւելեան Նահանգներուն մէջ Հայերը մաքրողները ջարդի եւ կողոպուտի ոճիրներով դատուիլ սկսան: Սակայն մեր ձեռքը տարօրինակ ձերբակալման հրամանագիրներ տրուեցան: Ոճիրի սխմակին առջեւ զերօ դրուած էր:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(11)

րակուած յայտարարութիւն մը կը ձաղկէ Կոմինֆորմին «հրէշային զրպարտութիւնները»:

Վիէննայի ցոյցերուն կը մասնակցէին 150000 ընկերվարականներ եւ 20 հազար համայնավարներ: Հռոմի մէջ թափօր կազմեցին 70 հազար բանուորներ: Թէլ Աւիվի մէջ (Իսրայէլ) թափօրին կը մասնակցէին 25 հազար հոգի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ օրերու խնդիր է, համաձայն վերջին լուրերու: Թուականը պիտի որոշուի համախորհուրդ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ: Կ'ըսուի թէ Ռուսերը նոր պայմաններ չեն առաջարկած: Պաշարման բարձումով ճամբան պիտի հարթուի Զորս Մեծերու ժողովին գումարման համար.— Ամերիկացի թղթակից մը, Փիրսըն, որ մասնագէտ է չնդալից լուրերու, առջի օր Նիւ Եորքի անթելէն հաղորդեց թէ Սթալին տրամադիր է Փարիզ գալու, լայն խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար նախագահ Թրումընի եւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն հետ:

«ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ» սարքուած ժողովին մէջ, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ օր, նախ Սորպոնի, յետոյ Ձմեռնային Մարզարանին մէջ, որոշուեցաւ համաշխարհային ժողով մը հրաւիրել քանի մը ամիսէն: Մարզարանի ցոյցին կը մասնակցէին 15—20.000 քաղաքացիներ: Այս առթիւ կարգ մը անախորժութիւններ ալ պատահեցան: Ամերիկացի գիտնական մը, Տոքթ. Քարլ Քէմփթըն, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պէտք է պահեն հիւլէական ռումբին գաղտնիքը, ցորչափ Խ. Միութիւնը չընդունիր առաջարկուած հսկողութիւնը: Շատեր քրթմնջեցին եւ սուլեցին, այս յայտարարութեան առթիւ: Յետոյ մէկը տեղէն ցատկելով, ուզեց խօսիլ յանուն Անիշխանական Դաշնակցութեան: Իր ընկերներն ալ սկսան յառաջանալ դէպի բեմը: Նախագահը տրամադիր էր խօսք տալու, երբ միւս ծայրէն թռոցքիականները սկսան աղմկել: Ի վերջոյ խօսելու հրաւիրուեցաւ Աշխարհի Քաղաքացին, Կէրի Տէյվիս, որուն առջեւ փակուած էին անցեալ շաբթուան համագումարին դուռները: Ժողովին մէջ խօսուած ճառերը առհասարակ պատերազմիմտանքին պատասխանատու կը համարէին ոչ միայն դրամատիրական երկիրները, գլուխն ըլլալով Մ. Նահանգները, այլեւ Խ. Միութիւնը:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց գաղտնի պահեստ մը, որ կը պարունակէր 2000 ձեռնառումբ, 4000 կտոր ուժանակ, մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ, զանազան զէնքեր եւ պայթուցիկներ: Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ կը պատկանէին Իսլամական Եղբայրութեան, որ լուծուեցաւ անցեալ տարի:— Պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի մէկ տարի եւս: Մամուլի գրաքննութիւնը պիտի վերնայ Մայիս 15ին: Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց նաեւ շատ մը թանկագին հնութիւններ, փարաոնեան արձանիկներ, հին դրամներ, հռոմէական եւ յունական ձեռագիրներ, սուրեր եւ դաշոյններ որոնք գողցուած եւ պահուած էին, արտասահման փոխադրուելու համար: Արժէքը 250.000 ոսկի կը դնահատեն:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 6ի դէմ 34 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը, որ իր «խորին ցաւը» կը յայտնէ կարդինալ Մինծենթիի (Հունգարիա) եւ Պուլկարիոյ 15 աւետարանական հովիւներուն դատապարտութեան առթիւ եւ կը յուսայ թէ «միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, համաձայն հաշտութեան դաշնագիրներուն, ապահովելու համար մարդկային իրաւունքները եւ հիմնական ազատութիւնը»: Յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլայ յաջորդ քայլը: Խնդիրը օրակարգի վրայ պիտի մնայ մինչեւ յաջորդ ընդհ. ժողովը (Սեպտեմբեր):— Ոչ մէկ համաձայնութիւն՝ իտալական գաղթավայրերու մասին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար հրամանատարութեան ներկայացուցիչը, զօր. Լի Թաօ, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, հրաւիրեց Անգլիան, Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգները որ «անյապաղ» ետ քաշեն իրենց զինուորները Չինաստանէն: Այս առթիւ ազդարարեց թէ չինացի ժողովուրդը պիտի պաշտպանէ իր երկրին դերիշխանութիւնը եւ թոյլ պիտի չտայ որ օտարները ստնձգութիւններ կատարեն:— Պատերազմը կը շարունակուի Շանկայի չուրջը: Քաղաքին ազգայնական հրամանատարը յայտարարեց թէ նոր Սթալինկրատ մը պիտի վերածէ քաղաքը: Ամէն կողմէ զինուորներ կը համախմբուին Շանկայի մէջ, տեղաւորելով միջազգային քաղաքամասի չքեղ պանդոկներուն մէջ: Ազգայնական հրամանատարին կարծիքով, Շանկայի ճակատամարտէն կախում ունի Չինաստանի ճակատագիրը:

971.000 ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐ պիտի տեղաւորուին Ամերիկա, Ափրիկէ, Աւստրալիա եւ եօթը եւրոպական երկիրներու մէջ, համաձայն քառամեայ ծրագրի մը, եւ միջազգային օգնութեամբ:

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՔԱՄԻ մը կը փչէ Փարիզի մէջ, քանի մը օրէ ի վեր, հակառակ գարնանային արեւին: Մարոքի մէջ երեք հոգի մեռան իբրեւ հետեւանք բուռն փոթորիկներու, որոնք ծանր վնասներ պատճառեցին: Մ. Նահանգներու մէջ ալ 9 հոգի

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6էն, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆրանք նուէր Grenobleի բնակիչներէն Պ. Սահակեանէ:

★ Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ստացած է Պ. Ա. Համալեանէ 500 ֆրանք: Նոյնպէս Պ. Ս. Պօղոսեանէ 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մուրատեաններու պզտիկին մկրտութեան առթիւ:

★ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 500 ֆրանք Պ. Ե. Ատանալեանէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ ընկերուհի ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՈՓԱԼԵԱՆի վերաթաղման առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար Յունիս 4 եւ 5,— Մրցում ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՆԴԱՄԱՏԵՏՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Որոշուած ըլլալով անդամատետրի դրութիւնը հաստատել Փարիզի ու շրջակայից Հայ. Եկեղեցւոյ հաւատացեալներու Կրօն. Ընկ. անդամներուն համար՝ այս վերջինները՝ ստանալու համար իրենց անդամատետրերը, կը հրաւիրուին ներկայանալ իրենց ինքնութեան թուղթերով Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատուն կամ արուարձաններուն, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շավիլի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւններուն:

Այս աշխատանքները կը կատարուին Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովին կողմէ ընտրուած ընտրական յանձնախումբի հետ միասին:

Անդամատետրի դրութիւնը պիտի դիւրացնէ յառաջիկայ ընտրութեանց գործողութիւնները: Այս պատճառաւ կը խնդրենք մասնաւորապէս բոլոր անդամներէն անյապաղ ներկայանալ որոշեալ վայրերը հետեւեալ ժամանակամիջոցին.—

1.— Ամէն օր Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը կէսօրէ վերջ ժամը 14—18, շաբաթ օրերը ամբողջ օրը, ժամը 9—18, կիրակի օրերը 9—13:

2.— Ալֆորվիլ, Արնուվիլ եւ Շավիլ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեանց, ժամ 9—13, կիրակի օրերը:

3.— Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող բազմաթիւ անդամներ կրնան իրենց անդամատետրերը ստանալ միմիայն մէկ անդամի մը միջոցաւ, ներկայացնելով բոլորին ինքնութեան թուղթերը:

Այս գործողութեանց թուականը որոշուած է Ապրիլ 6էն մինչեւ Մայիսի 8:

Վարչական ժողովի դիւանի նախագահ՝
ԳԱՄԷՐ ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Նոր անդամներու արձանագրութիւնները սովորականին պէս կը շարունակուին ընդունուիլ: Առանձնապէս պիտի յայտարարուի թէ որ թուականին պիտի փակուի ընտրողներու ցանկը:

մեռան, 85 հոգի վիրաւորուեցան, փոթորիկի մը հետեւանքով:

ՓԷԹԷՆԻ վիճակը ծանրացած է:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ, մահուան դատապարտուեցան երկու ամբաստանեալներ, Ապտուլլահ Արղանի եւ Հիւսէյն Ֆարճալլահ, իսկ բանտարկութեան՝ ուրիշ չորս հոգի: Դատավճիռը մահափորձին կազմակերպիչ կը նկատէ Տոքթ. Ֆէրիտուն Քէշավարզը եւ Իհսան Թապային, որոնք պահուած են: Երկուքը վարիչ անդամներն են ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. Խ. Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Տիկին Մինասեանի տունը, 38 rue Ernest Renan: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

Անիեռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր: Կը ներկայացուի «ՎԱՐԺՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»ը զաւեշտը, Աղամեան Թատերախումբին կողմէ: Կը խօսի ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ: Երգ Օր.ներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան: Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ Օփերայի երգչուհի Իննա Բաղովիչ կը փնտռէ եղբայրը՝ ճարտարապետ Օլեգ Իվանովիչ Շահվէրտեան, ծն. 1890ին: զարմիկը դիւղատնտես Միքայէլ Անդրէեւիչ Նազարեան (Նազարով): Տեղեկացնել Pologne Gorzow Wlkp, Ul. Lokiatka:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 4 MAI 1949 Չորեքշաբթի 4 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5837-Նոր շրջան թիւ 1248

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ

«Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, «Պայքար», խմբագրական մը գրած է, խնդրելով որ Հայրենադարձը շարունակուի, «Հակառակ միջազգային բոլոր հրդեհներուն»:

Հատուած մը, իրենց շարադրութեամբ.

«... Անարդար չէ սպասել որ Երեւան լսելի ընէ զինք Հայրենադարձի այս տարուան ծրագրի մասին, եւ լսելի ընէ անոնցմէ, ու գործէ անոնցմէ, մարտահրաւէր ընդունելով զարնան արեւը որ սկսած է զարթեցնել աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան հրայրքը:

... Հայրենադարձով մենք մեզ կը զգանք, լի կեանքով եւ ապագայի յոյսերով: Զարհուրելի է եթէ ձգենք որ մտնէրէ վրիպի պատեհութիւնը» (25 Մարտ):

Ինչպէս կ'երեւայ, Բարեգործականն ալ վերջ տուած է երկրորդ միլիոն տոլարի հանգանակութեան: «Հայրենիք»ն է որ կը հաստատէ.

— «Անցեալ տարի Երեւանը վերջ տուաւ ներգաղթին. Բարեգործականն ալ, հետեւելով անոր, վերջ տուաւ իր հանգանակութեան»:

Յիշե՞նք թէ ուրիշ հանգանակութիւն մըն ալ որոշուած էր 1947ին, այն տխրահռչակ խեղկատակութեան առթիւ որ կոչուեցաւ «Համաշխարհային Հայկական Քոնկրէս»:

Համաձայն հրատարակուած յայտարարութեան, պիտի հաւաքէին ոչ թէ մէկ, այլ հինգ միլիոն տոլար:

Ոչ մէկ լուր այս ճակատէն ալ: Ինչպէս ներգաղթէն: Ինչպէս այս ու այն ձեռնարկէն որ կապ ունի Երեւանի հետ, ուղղակի թէ անուղղակի:

Մունջ - համր դարձեր են բոլոր անոնք որ չընդմիջող աւետիսներ կը հաղորդէին տարիներ, դեռ երկու տարի առաջ:

Այս չարաշուք լռութեան հանդէպ, Ամերիկայի ռամկավար օրկանը ի զուր բանաստեղծութիւն կը փորձէ, Երեւանի յիշեցնելով «զարնան արեւը», իբրեւ «մարտահրաւէր»:

Երեւի մոռցած է որ Երեւանի զարունը աւելի շուտ կը բացուի եւ աւելի ուժգնօրէն կը բանայ «ստեղծագործութեան հրայրքը», եթէ գործելու միտք ունենան ...

Տարուան հինգերորդ ամիսը մտած ենք արդէն, եւ ոչ մէկ ձայն Երեւանէն՝ նոր փոխադրութեանց մասին:

Երկու տարիներու ընթացքին երկիր վերադարձած եղան միայն 86—90.000 տարագիրներ: Մնացեալները, անոնք որ տուն-տեղ ծախած կը սպասէին, մատնուած են կատարեալ անստուգութեան:

Գոնէ բարեհաճէին հրապարակային լուսաբանութիւն մը հաղորդել, որպէսզի արձանագրուած բազմութիւնները գիտնային թէ դեռ ո՛րքան ատեն կարդի պիտի սպասեն:

Առաջին ողբերգութիւնը չէ այս, ներգաղթի աւետաբեր յայտարարութեններ ի վեր:

Երբ, 1946 Փետրուարին, Երեւանի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան կը խոստանար 350—400.000 տարագիրներ ընդունիլ «յառաջիկայ տարիների ընթացքում», անշուշտ գիտէր որ պիտի չկրնան գործադրել այդ ծրագիրը: Պատճառներն ալ գաղտնիք չեն իրենց համար: Երկրին տարողութենէն, իրենց ուժերէն վեր ձեռնարկ մըն էր այդ:

Եւ սակայն, թոյլ տուին որ շռայլաբանութիւնները շարունակուին գաղութներու մէջ, ի վերջոյ ծանր յուսախաբութեան մը մատնելու համար տարագիր բազմութիւնները:

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել այս յուսախաբութեան դառն հետեւանքները, բարոյական թէ նիւթական:

Յուսակտուր՝ սահմաններու ընդարձակումէն եւ իրական հայրենադարձէն, ահա իրենց աչքերը դէպի Հարաւ. Ամերիկա յառած են անոնք որ վերադառնալ կ'ուզէին:

Գոնէ հլու - հնազանդ ռամկավարներուն աղաչանքը լսելով եւ իբրեւ «մարտահրաւէր ընդունելով զարնան արեւը», Երեւանը չի՞ կրնար կոյնկ մը արձակել, իբրեւ սփոփանք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՅՍ ՌՈՒՍԸ ...»

Մէկ շաբաթէ ի վեր տեղական թերթերը գովասանական գրութիւններ կը հրատարակեն, Հայազգի դերասանապետ Ժորժ Փիթոյեւի մահուան տասնամեակին առթիւ:

Տեղացի ծանօթ գրագէտներ եւ արուեստագէտներ երեկոյթ մըն ալ սարքած էին երկուշաբթի գիշեր, Maison de la Pensée Françaiseի մէջ, խուռն բազմութեամբ:

Կը նախագահէր հանրածանօթ գրագէտը, Ժոռժ Տիւհամէլ, որ ջերմապէս ներբողեց հանգուցեալ արուեստագէտը:

Տիւհամէլ մասնաւոր գրութիւն մըն ալ նուիրած էր Փիթոյեւի, Les Nouvelles Littérairesի անցեալ շաբթուան թիւին մէջ:

Ներկայացնելով զայն հասարակութեան, կը գրէր,— «Այս Ռուսը ...»:

Ինչպէս կ'ըսեն Հանրի Թրուայայի համար ալ:

Արկած մը պատահած ըլլալու է, եթէ յիշեն մէկուն եւ միւսին հայկական ծագումը:

Երբեմն տգիտութեան հետեւանք են այս վրիպումները:

Մինչեւ այսօր ալ կան օտար գրող - բրոցներ որոնք ռուս կը նկատեն Այվազովսկին:

Բայց, մեծ մասով մեղաւոր են նաեւ մեր «Հայազգի»ները: Օտարամոլութեամբ, մեծամտութեամբ եւ տգիտութեամբ: Յաճախ ալ՝ «մատերիալիստական» փիլիսոփայութեամբ:

Ոչինչ: Այս ժողովուրդը վարժուած է իր ստեղծագործութեան հունտերը ցանելու աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ:

Իր այգին բաց է ամէնուն առջեւ, հոգ չէ թէ իր զաւակներն անգամ մոռցած ըլլան ճամբան:

ՎԱՀԷ

«ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐ ՀԱՄՈԶԵԼՈՎ ՏԱՐԱԾ ԵՆ»

Ամերիկեան թերթերէն քաղելով գրած էինք թէ միջադէպ մը պատահած էր Պոլսոյ մէջ, ի պատիւ ամերիկացի նաւազներու տրուած թէյասեղանի մը առթիւ:

«Եէնի Սապահ» հետեւեալ ձեւով կը պատմէ պայթակղութիւնը (24 Ապրիլ).—

Կարգ մը Թուրք մանկամարդուհիներ համոզելով տարած են հոն— եւ աղջիկները պարած ու դատապարտելի մտերմութիւններ ունեցած են հիւր նաւազներուն հետ: Այս դէպքը ցաւ եւ զայրոյթ պատճառած է հանրային կարծիքին եւ արձագանգ գտած ամենուրեք: Թուրք երիտասարդութիւններու անունով բողոքներ կը տեղան եւ իրենցմէ մէկ կը գրէ մասնաւորաբար.— Այս կսկծալի դէպքը մեր խիղճը կը խայթէ, կը վիրաւորէ Թուրք ազնուական երիտասարդութիւնը: Կը պահանջենք որ պատժուին պատասխանատուները, անոնք որ մատաղատի Թուրք աղջիկները գործիք կ'ընեն բարոյական ինկածութիւններու: Փոխանակ մեր տեղական արտադրութիւնները ցուցադրելու հիւրերուն, մեր դպրոցական աղջիկները կը մատուցանենք իրենց: Թուրք երիտասարդութիւնը չի հանդուրժեր այս բանին».

Թուրք թերթը կ'աւելցնէ թէ առաջին անգամ չէ պատահած այդ դէպքը, այլ բազմաթիւ թէյապարեր սարքուած են, ի պատիւ ամերիկացի նաւազներու:

«Ենի Սապահ» այս առթիւ կը հրատարակէ Թրքուհիներու ուղղեալ անգլիերէն հրաւիրագիր մը, զոր անպարկեշտ ձեռքեր կը բաժնեն դպրոցական աղջիկներուն, երբ ամերիկեան մարտանաւերը նաւահանգիստ կուգան:

«Վաթան» սակայն, ճիշդ չի գտներ այս ըմբոստները այն պահուն «երբ Ամերիկայի հետ կը գործակցինք շատ լուրջ խնդիրներու շուրջ եւ պոլշեւիկ գրգռիչներ առիթի կը սպասեն, որոմ սերմանելու համար»:

«Վաթան» կ'ըսէ նաեւ թէ այս առթիւ եղած թթու ազգայնամոլ հրատարակութիւնները ցաւ պատճառած են քաղաքիս օտար շրջանակներուն: Թէյապարը յոռի միտումով չէ սարքուած եւ բարոյականի հակառակ ոչինչ պատահած է:

«Եէնի Սապահ» հրատարակած է նաեւ Թրքուհիներուն լուսանկարները, երեսները ծածկելով ...

Եւրոպայի Միութեան խորհուրդը

ՊԻՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ ՆԱԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Երէկ, երեքշաբթի, տասը ազգերու արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, կազմելու համար Եւրոպայի միութեան խորհուրդը: Մասնակցող տասը ազգերն են Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Շուէտ, Նորվեկիա, Տանըմարքա, Իտալիա եւ Իրլանտա:

Օրակարգի խնդիրներն են.— 1. Վաւերացնել վերջերս պատրաստուած կազմական կանոնագիրը.— 2. Քննել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ թեկնածութեան խնդիրը:— 3. Արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը, երբ վերջնապէս կազմուի գերմանական կառավարութիւնը.— 4. Նախապատրաստել խորհուրդին առաջին գումարումը Սթրազպուրկի մէջ, այս ամառ:

Ժողովը պիտի որոշէ նաեւ ծախքերու բաժանումը, միեւնոյն ատեն ընդհ. քարտուղարութիւն մը նշանակելով: Խորհուրդը պիտի ունենայ նախարարական յանձնախումբ մը եւ ընդհ. ժողով մը: Իւրաքանչիւր ազգ մէկ անդամ պիտի ունենայ նախարարական յանձնախումբին մէջ:

Ընդհ. ժողովին մէջ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա պիտի ունենան 18ական անդամ, Պելժիա, Հոլանտա եւ Շուէտ՝ վեցական: Տանըմարքա, Իրլանտա եւ Նորվեկիա՝ չորսական, Լիւքսէմպուրկ՝ երեք: Իւրաքանչիւր երկիր ինք պիտի որոշէ անդամներու ընտրութեան եղանակը:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, որ Լոնտոն հասաւ իր իտալացի պաշտօնակցին՝ Կոմս Սֆորցայի հետ, ուրախութիւն յայտնեց Եւրոպայի միութեան ուխտին առթիւ, իբրեւ «շատ կարեւոր դէպք մը աշխարհի խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան համար»: Կոմս Սֆորցա եւս յայտարարեց.

— «Երբեք այնքան վստահութեամբ եւ լաւատեսութեամբ տոգորուած չէի, դաշնագիր մը ստորագրելու գացած ատեն: Իսկապէս Եւրոպան կառուցանել սկսած ենք: Ժամանակը չէ սփեստութեան եւ թերահաւատութեան: Հարկ է ամէնուն վրայ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ լրջօրէն կ'ուզենք վերաշինել Եւրոպան»:

Զօրսերու ժողովը պիտի որոշուի այս շաբթու

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պերլինի պաշարման բարձումի եւ Զօրսերու Խորհուրդին գումարման թուականները պիտի որոշուին մինչեւ շաբթու վերջը: Այս լուրը հաստատեց նաեւ Պ. Շուման, Լոնտոն մեկնելէ առաջ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները, Պ.Պ. Ճէսըփ եւ Մալիք, զեկոյց մը պիտի հրատարակեն այսօր - վաղը, թէ պաշարման եւ թէ Զօրսերու Խորհուրդի մասին: Զեկոյցին բնագիրը պիտի ներկայացուի նաեւ անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ արեւմտեան պետութիւնները ժողովին գումարման համար թուական առաջարկած են Մայիս 15ը, իսկ Խ. Միութիւնը կը նախընտրէ Յունիս 15ը: Ամէն պարագայի մէջ, խրագէկներ կը հաւաստեն թէ Ռուսերը իրենց դիմացը պիտի գտնեն արեւմտեան ամուր ճակատ մը, երբ Փարիզ գան: Երեք երկիրներուն արտաքին նախարարները լայնօրէն խորհրդակցած են գերմանական հարցի մասին, Ուաշինկթընի մէջ, Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութեան առթիւ: Փոցտամի համաձայնութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Խ. Միութիւնը կը գտնուի «պաշտպանողական» դիրքի մը վրայ, ինչպէս դիտել կու տան դիւանագիտական շրջանակներու մէջ:

Երբ Զօրսերու Խորհուրդը գումարուի Փարիզի մէջ, հաւանական է որ Խ. Միութիւնը առաջարկէ անմիջապէս վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը եւ ետ քաշել գրաւման բանակները: Արեւմտեան դաշնակիցները պիտի պատասխանեն թէ գրաւման բանակները կարելի է ետ քաշել միայն գերմանական հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութենէն վերջ եւ թէ իրենք պատրաստ են փութացնելու հաշտութիւնը: Միեւնոյն ատեն պիտի հասկցնեն թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը «մեռած եւ թաղուած է», եւ թէ նոր բանակցութիւնները պէտք է կատարուին հիմնուելով ներկայ կացութեան վրայ:

Արեւմտեան դաշնակիցները համաձայն են նաեւ որ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանը միանայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ տնօրէնը, Տոքթ. Հ. Փէշտիմալճեան, հրաժարելով, իրեն յաջորդած Բժ. Ռ. Զաքար, մասնագէտ Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու:

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Բ.

Դիպուածին տարօրինակ մէկ խաղով կամ նախախնամութեան կանխորոշ մէկ սահմանումով, ընդունեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք, համաձայն ձեր համոզումին, իր հոռվմէականպաշտ տրամադրութիւններուն համար կրած հալածանքը իրական բախտ մը եղաւ Մխիթարի ծրագրին եւ մեծ բարիք մը հայ մտքին համար: Արդարեւ, դրական ու չօշափելի ի՞նչ մնացած պիտի ըլլար այսօր Մխիթարի գործէն եւ Միաբանութենէն, եթէ ժամանակի այլամերժ ու չհանդուրժող ոգին հարկադրած չըլլար զինք օտար ափեր ապաստանիլ եւ եթէ իր Միաբանութիւնը հաստատուած ու մնացած ըլլար մայր հողին վրայ:

Մխիթար, որուն համար կարծես բսուած է թէ «սա եկն ի վկայութիւն զի վկայեսցէ վասն լուսոյն», հոյակապ այս «այր Աստուծոյն» խոնարհ է եղած իր ամբողջ էութեամբ: Խոնարհ իր ծնունդով, իր կեանքով, իր վարքով եւ ուզած է պոռթկացող իր մեծութիւնը սեղմել, պարփակել տեւական խոնարհութեան մը մէջ, մինչեւ իսկ «կոչեցեալն աբբահայր» անուանելով ինքզինքը, կարծես անարժան ըլլար այդ տիտղոսին կամ աստիճանին: Ինչ կրօնականներ տեսնուած են անկէ վերջ, արժան թէ անարժան, փառքին վազող եւ յաճախ կը տեսնուին ալ մեր օրերուն:

Մխիթար ծնած է 7 Փետրուար 1676ին, Սեբաստիոյ Հողդար աւանը եւ մկրտութեան աւազանին առաջ Մանուկ անունն ստացած: Համեստ ու բարեպաշտ ընտանիքի մը զաւակն է: Հինգ տարեկանին ըստ սովորութեան ծերունի քահանայէ մը կը ստանայ այբուբենի եւ տարրական հեգումի մը նախագիտելիքները: Ապա կը յանձնուի երկու կուսակրօն քոյրերու հոգածութեան: Քիչ վերջ հոգեւոր ասպարէզին նուիրուելու մտադրութեամբ կը ղրկուի Սեբաստիոյ Ս. Նշան վանքը, ուր տասը տարեկանին արդէն ծանօթ է Սաղմոսին եւ Նարեկին, ուսումնական կարեւոր հանդրուան մը նրկատուած այն ժամանակները: 1691ին աբեղայ կը ձեռնադրուի Ս. Նշանի վանահայր Անանիա եպիսկոպոսէն եւ կը կոչուի Մխիթար:

Ս. Նշանի միջավայրն ու մթնոլորտը բաւաբար չէին սակայն նորընծայ աբեղային համար, որուն մէջ կը ծլէին արդէն իր ապագայի ծրագիրներուն առաջին կայծերը: Ան Էջմիածին կ'երազէր որ իրաւամբ ժամանակի բարձրագոյն վառարանն էր մտքի ու լոյսի:

Բախտը կը ժպտի իրեն, երբ Էջմիածնէն Ս. Նշան նուիրակ կուգայ Միքայէլ անունով եպիսկոպոս մը: Մխիթար կը յաջողի համզել եպիսկոպոսը որ վերադարձին զինքն իր հետ տանի Էջմիածին: Այդ ուղեւորութեան ընթացքին քանի մը օր կը մնան Կարնոյ Կարմիր վանքը եւ Մխիթար պատահմամբ կը ծանօթանայ լիտուսեան կրօնաւորի մը հետ: Այս քահանան երկարօրէն կը պարզէ իրեն հեռաւոր Հռոմի կրօնական ու մտաւոր գանձերուն ճոխութիւնները:

Էջմիածին հասնելէ վերջ, սակայն, Մխիթար հոն չի գտներ իր փնտռածը եւ յուսախաբ տիրող մթնոլորտէն՝ կը ծրագրէ փախուստ տալ եւ վերադառնալ Սեբաստիա: 1693ին միայն կը յաջողի ուխտաւորի մը օգնութեամբ ծածկաբար մեկնիլ եւ նախ կ'ապաստանի Սեւանայ վանքը:

Սեւանէն դէպի Սեբաստիա դարձի ճամբուն վրայ Մխիթար կրկին կ'անցնի Կարինէն եւ այս անգամ կը հիւրընկալուի Պօղոս անուն Հայու մը տունը:

Երկրորդ ճակատագրական հանդիպումը, Այս Պօղոսը ճամբորդած էր Եւրոպա եւ մասնաւորապէս Հռոմ: Պօղոսն ալ իր կարգին կը պատմէ դիտցածն ու տեսածը, Վատիկանի կարգն ու սարքը, մատենադարաններու ճոխութիւնը, թանգարաններու գանձերն ու սքանչելիքները: Մխիթարի լուսատենչ հոգիին մէջ Ցիսուսեան քահանային նետած կայծերը Պօղոսի նկարագրութիւններով կ'արծարծուին եւ կը դառնան վճռական ցանկութիւն մը այդ բոլորն աչօք բացօք տեսնելու:

Սեբաստիա դառնալուն կ'որոշէ անյապաղ ճամբայ ինկնալ դէպի Հռոմ: Նախ կը հանդիպի Հալէպ (Բերիա) ուր յատին քահանայ մը յանձնարարականներ կուտայ իրեն Հռոմի իր ծանօթներուն համար: Հալէպէն կ'անցնի Աղեքսանդրիա եւ անկէ Կիպրոս, ուր Մ. Մակարի վանքին մէջ ծանրապէս կը հիւանդանայ եւ ցաւը սրտին կը հարկադրուի դէպի Հռոմ ճամբորդութիւնը շարունակելէ հրաժարիլ եւ կը վերադառնայ հայրենիք:

Հոս փակագծի մէջ ըսենք որ Ս. Մակարի մերձակայ բլուրին վրայ Նիկոսիոյ ազգ. կրթարանի տեսուչ Վահան Քիւրքճեանի եւ իր աշակերտներուն մէջ, «դրամատիրութենէ մնացած» գաղտերկրորդ հարիւրամեակին առթիւ 1901ին կոթող մը կանգնուած է եւ բլուրը կոչուած «Մխիթարայ բլուր»:

Հայրենի Սեբաստիոյ օդն ու ջուրը եւ ծնողքին գուրգուրալից խնամքը բոլորովին կը կազդուրեն հիւանդը: Մխիթար Սեբաստիայէն կրկին կ'երթայ Կարին, Կարմիր վանք, ուր վանահօր Մարգար եպիսկոպոսի կողմէ վարդապետ կը ձեռնադրուի 1696ին: Քսան տարեկան է:

Ապա Մխիթար վարդապետը կը գտնենք Պոլիս, ուր քարոզիչ է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին: Անկէ Սեւ Ծովու ափերը եւ կրկին Կարնոյ Կարմիր վանքը, միշտ իր հետ պտտցնելով Միաբանութեան մը հիմնադրութեան եւ ժողովուրդին լոյս տալու երազը:

1700ին կրկին Պոլիս է, այս անգամ իր հետ բերած քանի մը աշակերտներ: Կ'իջեւանի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, բայց տեսնելով որ աշակերտներու թիւը կ'աճի, Բերայի մէջ տուն մը կը վարձէ եւ կը փոխադրուին հոն:

Այդ օրերուն կը սկսին Եփրեմ պատրիարքի հալածանքները ընդդէմ Լատիններու հետ միաբանող կամ լատինամիտ Հայերու, որոնք թիարան կամ աքսոր կը ղրկուէին Օսմանեան կառավարութեան դէմ ապստամբելու մեղադրանքով:

Մխիթար կասկածելիներուն ցանկն անցած է եւ կանխելու համար իրեն սպառնացող վտանգը, իր աշակերտներով ու գործակիցներով կ'ապաստանի Բերայի Քափուչիններու Ս. Աստուածածին վանքը՝ որ կը գտնուէր Ֆրանսական դեսպանին հովանաւորութեան տակ:

Այդ ապահովութիւնը կասկածելի էր սակայն եւ Մխիթար ու իրենները կը տեսնեն որ երկար պիտի չկարենան անվտանգ մնալ հոն: 1701 Սեպտեմբեր 8ին միաձայնաբար կ'որոշեն մեկնիլ Պոլսէն եւ երթալ հաստատուիլ Մորէա (Պելոպոնէս) որ այն ատեն վենետիկեան իշխանութեան տակ էր: Ահա այս որոշումին հիման վրայ 1701 Սեպտեմբեր 8ը կը նկատուի Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադրութեան թուական: Միաբանութիւնը կը բաղկանար տասը անդամներէ,— Մխիթար, չորս վարդապետներ եւ հինգ եղբայրներ:

Փախուստի որոշման լուրը կը հասնի Պատրիարքին՝ որ ի զուր կը ջանայ ձեռք անցընել զանոնք: Մխիթարի եւ իր ընկերներուն կը յաջողի զինուորներէն իջնել քարափ, մտնել նաւ եւ հեռանալ Պոլսէն, իրենց հետ տանելով՝ միաբանութեան չորս հարիւր դահեկանի ամբողջական ու միակ հարստութիւնը:

Նաւը կը հասնի Զմիւռնիա, ուր Միաբանութիւնը կ'ապաստանի պանդոկ մը: Բարեկամներ ընդփոյթ կուգան իմացնել Մխիթարի թէ զիրենք ձերբակալելու հրովարտակը հասած է Պոլսէն: Կրկին գաղտնագողի փախուստ: Այս անգամ կը յաջողին հասնիլ Մորէա, ուր տուն մը փորձելով առժամապէս կը պատսպարուին:

Միաբանութիւնը փրկուած էր: Գէթ այդպէս կը կարծէր Մխիթար: Փոթորիկ մը եւս կար սակայն անոր գլխուն:

Մորէայի մէջ միաբանները կ'որոշեն իրենց մենաստանը հաստատել Մեթոն բերդաքաղաքը եւ կը դիմեն տեղական իշխանութեանց, որոնք յօժարութեամբ կը նուիրեն Մեթոնի խարխուլ դղեակը եւ բաւական տարածութեամբ մշակելի հող, պայմանաւ սակայն որ Միաբանութիւնը երեք տարուան մէջ արդէն ձեռնարկած ըլլայ մենաստանի շինութեան, այլապէս պիտի կորսնցնէ նուէրն ու ամէն իրաւունք անոր վրայ:

Սկիզբները շատ անձուկ է միաբանութեան վիճակը եւ նիւթական պայմանները առաւել քան սեղմ: Մխիթար յուսահատիլ չի գիտեր սակայն: Մշակուած հողերուն արդիւնքը եւ Մխիթարի ձեռնարկին հաւատացեալ բարերարներէ հասնող օժանդակութիւններ հետզհետէ կը բարելաւեն կացութիւնը: Մենաստանը կը կանգնի եւ քիչ վերջը, 1712ին Միաբանութիւնը կ'ընդգրկէ Ս. Պենետիկոսի կանոնը իրեն համար: Մխիթար ստանալով աբբայութեան աստիճանը, այնուհետեւ կը կոչուի Մխիթար Աբբահայր:

Արդ, խանդավառութիւնը համակած է միաբանները: Մենաստանն ու եկեղեցին կանգնած են, Միաբանութիւնը վերջնապէս հաստատուած ու ձեւաւորուած: Ապագան պայծառ ու ծիծղուն կ'երեւի: Այլեւս պիտի լծուին մեծ երազը իրականացնելու գործին:

Նոր փոթորիկը ահա կը հասնի սակայն: Օսմանեան զօրքին Մորէայի վրայ յարձակած ըլլալու լուրը կը տարածուի եւ բնակչութիւնը խուճապահար փախուստի ճամբայ մը կը փնտռէ: Մխիթարի սիրտը կ'արիւնի իր այնքան զոհողութիւններով եւ տքնութիւններով գլուխ հանած գործին կրելիք այս անակնկալ նոր հարուածէն: Բայց ուրիշ [illegible] չկայ, պէտք է լքել ամէն ինչ եւ կրկին հեռանալ, դիմել աւելի հիւրընկալ ափեր: Տեղական իշխանութիւնները սակայն չեն արտօներ Միաբանութեան բոլոր անդամներուն մեկնումը: Անոնցմէ ոմանք պարտաւոր են մնալ, վանքն ու եկեղեցին թափուր չձգելու համար: 1715ին Մխիթար Աբբան եւ միաբաններէն մաս մը կը հասնին Վենետիկ, իսկ Մեթոն մնացողները գերի կ'իյնան Մորէան գրաւող Օսմանցիներուն ձեռքը: Ի վերջոյ կարելի կ'ըլլայ փրկագին վճարելով ազատել զանոնք: Իրենց կարգին կը հասնին Վենետիկ եւ միաբանութիւնը կրկին ի մի հաւաքուած է:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

(Մացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան համագումարները եւ ճնշումները

Վերջին չորս ամիսներու ընթացքին կուսակցական համագումարներ տեղի ունեցան Խ. Միութեան 16 հանրապետութեանց մէջ: Ամէն ժողովի գլխաւոր նիւթը կը կազմէր համայնավարական վարդապետութեան զարգացումը զանգուածներուն մէջ, «դրամատիրութենէ մնացած» գաղափարները բնաջնջելու համար, վճռական յարձակողականով մը:

Մոսկուայի «Մշակոյթ եւ Կեանք» պարբերականը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ գաղափարական դետնի վրայ ցարդ եղած յաջողութիւնները գոհացուցիչ չեն տար: «Ամէն ինչ որ յառաջդիմական է, եւ կը զարգացնէ մեր մշակոյթը, հակահայրենասէր տարրերու ընդդիմութեան կը հանդիպի: Կուսակցութեան կազմակերպութիւնը պէտք է քաղաքական բարձր արթնութիւն ցոյց տայ եւ բոլշեւիկեան սուր ներհայեցողութիւն, որպէսզի ժամանակին երեւան հանէ ամէնէն պզտիկ գաղափարական թշնամութիւնը, առանց նկատի առնելու այն ձեւերը որոնցմով ծպտուած են անոնք: Կուսակցական կազմակերպութիւնները պէտք է խորապէս քննութենէ անցընեն գրողներու, շարժանկարի վրայ աշխատողներու, ռատիոյի, թատրոնի, երգահաններու եւ արուեստագէտներու միութիւնները, առաջնորդելու համար անոնց ստեղծագործական արտադրութիւնները, որպէսզի դրական եւ գեղարուեստական բարձր գաղափարական բովանդակութեամբ գործեր ստեղծուին, որոնք բացատրեն դէպքերու եւ ընկերվարական շարաշրջանի ժողովուրդին գործերուն վեհափառ կարեւորութիւնը»:

Համայնավար կուսակցութեան ամենաբարձր ժողովներն են այս համագումարները: Անոնք են որ կ'ընտրեն կեդր. կոմիտէները, իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ, քննելով կուսակցութեան գործունէութիւնը մինչեւ նոր համագումարը:

Վերջին Միութենական կուսակցական համագումարը տեղի ունեցաւ 1939ին: Այս առթիւ կուսակցական օրկաններ վերջերս յօդուածներ նուիրեցին անոր տասնամեակին, եւ շնորհաւորելով Ստալինը, կուսակցութեան առաջնորդը՝ իր տասը տարի առաջուան խօսած ճառին համար, ուր կը նախատեսէր տնտեսական տագնապ մը դրամատիրական երկիրներուն մէջ, ինչպէս եւ ծանրացում աշխարհակալութեան պայքարի, աշխարհի նոր բաժանում մը, աղդեցութեան շրջաններով եւ գաղթային զինուորական գործողութեամբ:

«Փրավտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը կը յայտարարէ թէ կուսակցութիւնը Ստալինի հրամանները կատարելով կը զարգացնէ սովետական հայրենասիրութիւնը եւ անողորմ պայքար կը մղէ քաղքենի ըմբռնումներու դէմ, կը նշանակէ «անծնող աշխարհաքաղաքացիները, եւ հակա-հայրենասէրները, որոնք կը սողան քաղքենի մշակոյթին առջեւ:

Ութերորդ համագումարը ծրագիր մը մշակած էր, որ կը ձգտէր ընկերվարութիւն հաստատել Խ. Միութեան մէջ: Այդ ծրագիրը իրականացած է, կ'ըսէ «Փրավտա», եւ կուսակցութիւնը երկիրը հիմա կ'առաջնորդէ դէպի համայնավարութիւն:

Նոր ծրագրին պատրաստութեան հետ զուգընթաց, փոփոխութիւններ կը մտցնեն կուսակցութեան օրէնսդրութեան մէջ: Կացութիւնը թէ կուսակցութեան եւ թէ երկրին մէջ այնքան փոփոխութիւններ կրած է վերջին տասնամեակին, որ շատ մը տրամադրութիւններ անգործածելի դարձած են:

Զանազան ժողովները որոնք գումարուեցան իւրաքանչիւր հանրապետութեան կողմէ, վերջին չորս ամիսներու ընթացքին, շեշտեցին անհրաժեշտութիւնը գաղափարական նոր պայքարի մը, բնաջնջելու համար դրամատիրութեան գաղափարները Խ. Միութեան մէջ ապրող ժողովուրդներու մտքէն:

Առաջին կուսակցական համագումարը տեղի ունեցաւ Խ. Հայաստանի մէջ, անցեալ Նոյեմբերին: Անոր յաջորդեցին Տաճկաստանի, Խաթոնիոյ, Վրաստանի, Ադրբէջանի, Ուկրանիոյ, Լաթվիայի, Լիթուանիայի, Պիոլեռուսիոյ, Խազախստանի, Քիրկիզայի, Մոլտավիոյ, Իւզպէկիստանի ժողովները:

Վերջերս Մոսկուայի մէջ գումարուած շրջանային եւ քաղաքային խորհրդաժողովներու ընթացքին ...

Թաջէն, Ընկեր Նէմչէնքով, Մոսկուայի Համալսարանին վերատեսուչը, թելադրեց պայքար մղել գաղափարական խեղաթիւրումի դէմ»: Ըսաւ նաեւ թէ Համալսարանը կ'աշխատի սրբագրել լեզուագիտական խնդիրը «ուր Մարի նիւթապաշտական մեթոտը հետազօտութեան գործին մէջ չէ ունեցած բաւարար կիրառում, եւ ուր Հնդեւրոպականութեան աւանդութիւնները շատ զօրաւոր են»:

Իւրաքանչիւր Հանրապետական կուսակցական Համագումարը երեք-չորս օր տեւեց: Ուկրայնական Համագումարին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Քիեւի մէջ, Նիկիտա Քրուշով, ընդհ. քարտուղար Ուկրայնական կուսակցութեան եւ անդամ Քաղաքական Բիւրոյին, 734 պատուիրակներու առջեւ նկարագրեց զանազան նուաճումները այս ցորենաշատ Հանրապետութեան, պատերազմի թէ խաղաղութեան ատեն: Ըսաւ թէ տակաւին կան Ուկրայնացի ընտանիքներ, որոնք չեն թօթափած դրամատիրութենէ մնացած գաղափարներ: «Պէտք է շարունակենք պայքարիլ գաղափարական ընդդիմադիրներու եւ Ուկրայնական քաղքենի ազգայնականութեան դէմ»:

Սպիտակ Ռուսիոյ (Բելոռուսիա) Համագումարին մէջ, կուսակցութեան քարտուղարը, Ն. Ի. Կուզարոֆ մեղադրեց գրականութեան քաղքենի ձգտումները եւ հակահայրենասէր դիրքը որոշ գիտուններու: «Քաղքենի ազգայնականութիւնը, ըսաւ անուշադիր իր կրած դիմակին, միջազգային յետաշրջութեան գործակատար է եւ կը պաշտպանուի դրամատիրութեան կողմէ, մանաւանդ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութենէն»: Մատնանշեց նաեւ թատրոններուն մէջ գործուած լուրջ սխալները: «Ըսաւ թէ թատրոններուն եւ պարախաղերուն մէջ Արեւմտեան գործերը կը ներկայացնէին, մոռացութեան տալով ազգային երաժշտութիւնը: Հաստատեց թէ թատրոնները այժմ փոխած են իրենց քաղաքականութիւնը, եւ հիմա կը դրեն սովետական թատերգութիւններ: Միակ թատրոնը որ կը շարունակէ սխալ քաղաքականութեան մը հետեւիլ, հրէականն է:

Մոլտովեան համաժողովը պահանջեց կատարեալ հաշուեյարդար «պատմութեան եւ գրականութեան» մէջ կատարուած շեղումներու: Նոյն պահանջները դրուեցան Էսթոնիոյ, Լաթվիայի եւ Լիթուանիայի Համագումարներուն մէջ:

Կովկասեան Հանրապետութեանց մէջ եւս կուսակցական Համագումարները ծանրացան գաղափարական շեղումներու վրայ: Ատրպէջանի Համագումարին մէջ քարտուղար Բաղերոֆ ըսաւ թէ պէտք է զգուշանալ ամերիկեան աշխարհակալութենէ: Պէտք է մէջտեղ հանենք թէ վճարուած վարիչները Իրանի եւ Թուրքիոյ կը շարունակեն իրենց թշնամական քաղաքականութիւնը Խ. Միութեան դէմ, կը դաւեն իրենց ժողովուրդի շահերուն դէմ, Թրքական եւ Իրանեան հողը Ամերիկայի եւ Բրիտանիոյ աշխարհակալութեան տրամադրութեան տակ կը դնեն, իբրեւ վայր մը դէնք մթերելու, մեր հայրենիքին դէմ: Պէտք չէ մոռնանք որ Հարաւային Ատրպատականի մէջ ժողովրդավար շարժումը խափանեցաւ Իրանցի յետաշրջականներու կողմէ՝ ամերիկացի եւ բրիտանացի աշխարհակալներու օգնութեամբ: Ըսաւ թէ ազգայնականները խաբեցին Ատրպատականի Պարսիկ եւ Հայ ժողովուրդները անցնելով անգլեւամերիկ-

եան կողմը եւ զինուորագրուելով իբրեւ գործակալներ: Ան աւելի մեծ արթնութիւն պահանջեց գործատուններու, կոլխոզներու մէջ եւ ամենուրեք, փակելու համար Հանրապետութիւնը մասնաւորաբար Բագուն, քարիւղի կեդրոնը, թշնամի գործակալներու եւ լրտեսներու առջեւ: Առաջարկեց նաեւ քարիւղի աւելի արտադրութիւն:

Ք.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ քաղաքի հայրենադարձներու բնակարաններու շինութեան համար կառավարութիւնը տրամադրած է 1.500.000 երկարատեւ փարկ, իւրաքանչիւր ընտանիքի տալով 30.000 րուբլի: Շատ մը հայրենադարձներ արդէն աւարտած են իրենց բնակարանները:

ԾԽԱԽՈՏԻ «Ֆերմանտացիայի» նոր գործարան մը պիտի շինուի այս տարի Սեւանի շրջանը: Պիտի ծախսուի 500.000 րուբլի եւ պիտի արտադրէ 1200 թոն ծխախոտ: Շինութիւնը պիտի աւարտի Սեպտեմբերի սկիզբը:

ԹԻՖԼԻԶԻ մէջ գոյութիւն ունին հայ մօքի քանի մը կեդրոններ որոնց ամէնէն ուշագրաւն է Ստալինեան Համալսարանի հայ լեզուի բեմը, հաստատուած 1922ին: Նշանաւոր գիտնական Իվան Ջալախիշվիլի կ'աշխատի հայագիտութեան վրայ, ուսումնասիրելով հայ եւ վրաց ժողովուրդներու միջեւ եղած կապերը: Ակադեմիայի իսկական անդամ, լեզուաբան՝ Ակադի Շանիձէ կը կատարէ քննական աշխատանքներ հայ եւ վրաց ժողովուրդներու փոխադարձ կարծիքներու մասին: Հայ լեզուի դասախօս Լեւոն Մելիք Սէթ-Բէկ կ'աշխատի ներկայիս հայերէն եւ վրացերէն լեզուներու զանազան բարբառներու վրայ:

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ գիտնականներու կողմէ առաջարկուած է որ գիտնականները գործակցաբար աշխատին արտադրողական ձեռնարկութեանց բանուորներու հետ: Այս առաջարկը մեծ ընդունելութիւն գտած է Հայաստանի գիտութեան Ակադեմիայի կողմէ եւ յանձնախումբ մը կազմուած է նախագահութեամբ ակադեմական Եղիազարեանի գործարաններու մասնագէտներու եւ բանուորներու հետ, Սովետ Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան եւ ժողովուրդի կենցաղի բարելաւման համար:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ թատրոնը վերջերս ներկայացուցած է «Այս աստղերը մերն են» թատերախաղը գրուած երիտասարդ թատերագիրներ Գարակէօզեանի եւ Յարութիւնեանի կողմէ:

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ Ս. Հայաստանի մէջ.— Ներկայիս 1193 տարրական, եօթնամեայ եւ միջնակարգ դպրոցներ կան, շուրջ 302 հազար աշակերտներ եւ մօտ 14 հազար ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ: Կան մանկավարժական 9 ուսումնարան եւ մանկավարժական 6 կաճառ, ինչպէս եւ դպրոցներու գիտահետազօտական կաճառ, մանկավարժական բազմաթիւ աշխատանոցներ, որոնք կ'ապահովեն դպրոցները որակեալ դասատուական կազմով:

Ասոնցմէ զատ կան հարիւրաւոր բանուորական երիտասարդական եւ գիւղացիական դպրոցներ, համալսարան ու արհեստագիտական հաստատութիւններ գիշերային բուհեր (բարձրագոյն ուսման հիմնարկներ):

Հայաստանի մէջ իւրաքանչիւր չորս բնակիչէն մէկը կը սորվի: Ուսուցիչը դարձած է մտաւորականութեան առաջաւոր խաւը:

1948ին կառավարութիւնը որոշեց գիւղական ուսուցիչները ապահովել ձրի բնակարանով եւ տնամերձ հողամասերով եւ ուրիշ յարմարութիւններով:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ՊՈԼՍՕ, 27 Ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», Համազգային սուգի օրը Ապրիլ 11-24ը տօնուեցաւ նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդին», այս կիրակի կէսօրէ վերջ Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ:

Յարգանքի բաժինը սկսաւ «Տէր ողորմիա»-յով — դաշնակ-ջութակ, զոր նուագեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Յ. Միքայէլեան եւ Ս. Տօնէրեան:

Նախագահը, Պ. Ա. Միքայէլեան մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները եւ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց:

Ողբացեալ Ալէմշահէն կտոր մը նուագով, արտասանութիւն մը Էլիզ Նաթրեանէ, Րաֆֆի Միքայէլեանէ, Պ. Հալաճեանէ եւ Յ. Նաթրեանէ, «Կռունկ»ը Օր. Մ. Քէնտիրեանէ: Նոր Սերունդի կողմէ գրաւոր ուղերձ մը Օր. Վ. Քէնտիրեան: Օրուան բանախօսը, ընկեր Ա. Քէնտիրեան նկարագրելով Հայաշխարհ Սարսափները, անդրադարձաւ մեր ազատագրական կեանքին եւ Նոր սերունդի սպառնացող սպիտակ ջարդին: Յորդորեց երիտասարդներուն հետեւիլ իրենց նախահայրերու ճանապարհին եւ իրենց աւանդ ձգուած գործը շարունակել, հասնելու համար լուսաւոր ապագային:«Յարգենք մեր մեռելները եւ աշխատինք որ անոնց արժանի սերունդը դառնանք, օր մը բոլորս միասին համախմբուելու համար մեր հայրենիքին մէջ: Ջահը զոր անոնք վառեցին պէտք է փոխանցենք յաջորդ սերունդին»:

Վերջին նուագ մը Ս. Տօնէրեանէ, փակեց մեր նահատակներու նուիրուած հաւաքոյթը:

Հայկունի

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ զինուորները սկսան հեռանալ Պաղեստինէն:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՕԴԱՆԱՒԸ, «Ամերիկա», Օրլիի օդակայանը հասաւ շաբաթ օր, մասնակցելու համար Օդանաւային Միջազգային ցուցահանդէսին: Մասնաւոր հանրակառքեր հաստատուած են այցելուներուն համար: Կիրակի օր 30—35.000 հոգի գացին տեսնելու այս հսկայ սաւառնակը, որ Նիւ Եորք Լոնտոն ճամբան կտրած էր ինը ժամէն եւ 40 վայրկեանէն, 75 ճամբորդներով:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական բանակը վերագրաւած է Փիրկոս լերան դիրքերը, ոչնչացնելով ապստամբներուն մէկ ամսուան յաջողութիւնները: Ապստամբներուն կորուստը կը հաշուեն 2500 սպանեալ եւ գերի:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Հարցաքննութիւնները սկսան: Կ'ուզէին արդար դատավարութեան մը զարդը տալ, սակայն նախարարները դատելու համար օրինական պատճառ մը չէին կրնար գտնել: Որովհետեւ, ըստ Սահմանադրութեան, նախարարները իրենց գործունէութեան համար Բարձրագոյն Ատեանին (Տիվանը ալի) առջեւ պէտք է դատուէին:

Շարունակ ընդհանուր դատախազ եւ հարցաքննիչ դատաւոր կը փոխէին: Օր մը Պէքիր աղայի Պէօլիւկը եկան Ճէվատ պէյ, ներկայիս վճռաբեկ ատեանի անդամ, իբրեւ ընդհանուր դատախազ, եւ Պոլսոյ հաշտարար ատեանի դատաւորներէն մէկը՝ որուն անունը չեմ յիշեր՝ իբրեւ հարցաքննիչ դատաւոր:

Լսած էինք, որ ասոնք «Իթթիհատ վէ Թէրագգը»ի կեդրոնական մարմինը կը նկատէին ոճրագործներու խմբակ մը, որ տարագրութեան եւ ջարդի որոշում տուած է եւ այս նպատակով՝ չէթէներ կազմակերպելով երկրին ներսերը արձակած է: Կազմած էին նաեւ ամբաստանագիր մը, որով կը դատապարտէին կեդրոնական մարմինն ու նախարարները՝ այդ ժողովին ներկայ գտնուած ըլլալնուն համար:

Իրենց այս որոշումը յիշեցնելով, Ճէվատ պէյին հարցուցի.

— Գիտէ՞ք թէ Իթթիհատ վէ Թէրագգըի կեդրոնական մարմինը քանի հոգիէ կը բաղկանայ, անդամներուն որոնք ըլլալը գիտնա՞ծ էք: Ես ըսեմ ձեզի.— 60 հոգի: Ասոնց մէջ ամէն ազգութեան պատկանող անդամներ կան, ինչպէս Շէրիֆ Ճափէր փաշա, Պաղտատի Նագիպիւլէշրաֆին տղան եւ ուրիշ կարգ մը արաբ երեսփոխաններ. Իթթիհատի մէջ կարգ մը յոյն եւ հայ անձնաւորութիւններ ալ կան: Հանրութեան առջեւ ինչպէս պիտի կարդաք այսպիսի մարմնի մը դէմ նման ոճիրի ամբաստանագիր մը: Ասիկա ի՞նչպէս պիտի հաշտեցնէք ձեր պաշտօնի արժանապատուութեան եւ անձնական պատւին հետ: Ճէվատ պէյ, երբ նախարար էի, ուղեցի իրաւաբանական գործերու տնօրէնի օգնական նշանակել ձեզ, այդ առթիւ Իզմիրէն մայրաքաղաք կանչեցի ձեզ: Բնաւ չեմ մոռնար, այն ատեն ձեր վրայ հին բաճկոնակ մը կար, իսկ ձեր վիզը՝ պատռած փողկապ մը: Ասպրուսատի ծանր պայմաններուն մէջ, պարկեշտօրէն ձեր պարտականութիւնը կատարելու համար այդ նեղութեանց հանդուրժողմարդը դուք չէի՞ք. ի՞նչ պատահեցաւ ձեզի: Այս աղտոտ գործին մէջ ի՞նչպէս ինկանք, ըսի:

Հաշտարար դատաւոր նշանակուած անձը պատասխանեց.

— Պէյէֆէնտի, քանի դուք այսքան կարող ճարտասան էք, ոչ ոք կրնայ դատել ձեզ: Քաղաքականութեան մէջ այսպիսի բաներ կը պատահին: Քայեօն անգամ ոճրագործի աթոռին վրայ նստաւ:

— Մխիթարութեան պէտք չունինք, ըսի: Դուք կը յաւակնիք մեզ ամբաստանել իբրեւ հասարակ ոճրագործներ: Տարբերութիւն պէտք է դնել:

Յաջորդ օրը այս մարդիկ իրենց հրաժարականը տալով քաշուեցան:

Ճէվատ պէյի տեղ պատերազմական ատեանի ընդհանուր դատախազ նշանակուեցաւ Էսկիշէհիրի նախկին երեսփոխան Եուսուֆ Զիյա պէյ: Այս մարդն ալ մտածեր էր որ կրնայ մեզ դատապարտել տալ հիմնուելով հետեւեալ սկզբունքին վրայ.— Պապը Ալիի վրայ յարձակում գործուած ատեն ընդհարման պահուն քանի մը հոգի սպաննուած էին թէեւ ձեռնարկը քաղաքական հանգամանք ունէր սակայն երբ այդ միջոցին սպանութիւն մը կը կատարուի, քաղաքական ազդակը ոճիրին նկարագիրը չի կրնար փոխել: Իր այս տեսակէտին ծանօթացած էինք նախապէս: Ան ալ հարցաքննութեան համար Պէքիրաղա Պէօլիւկէն եկած էր: Իրեն հետ տեսնուեցայ:

— Իմացայ որ, ըսի, Պապը Ալիի յարձակումը պատրուակ բռնելով մեզի դէմ ամբաստանագիր մը կը պատրաստէք: Սակայն այն ժամանակ պատերազմական ատեանին առջեւ դատը տեսնուած է, նոյն ատեն ընդհանուր ներման օրէնքն ալ հրատարակուած ըլլալով, ոճրագործներուն համար անպարտութեան վճիռ արձակուած է: Այս վճիռը վերջնական հանգամանք ստացած է: Հիմա ի՞նչպէս կ'ուզէք այս դատը կրկին արծարծել:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(12)

մնացեալ մասին հետ, Պոնի մէջ մշակուած սահմանադրութեամբ, խկապէս ժողովրդապետական սկզբունքներով: Ուրեմն պիտի պահանջեն «չորս ազատութիւնները» արեւելեան շրջանին համար,— 1. Ազատ ընտրութիւններ:— 2. Ջնջում գաղտնի ոստիկանութեան:— 3. Ազատ մամուլ: — 4. Ազատութիւն բոլոր կուսակցութեանց համար, առանց սպառնալիքի եւ հալածանքի :

★ Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Բշ. օր Պ. Մալիքի հետ տեսակցելէ առաջ, Պ. Ճէսըփ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ անգլիական եւ ֆրանսական ներկայացուցիչներուն հետ, Պերլինի պաշարման վերաբերեալ հարցերու մասին: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, չխանգարելու համար բանակցութեանց ընթացքը: Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա տեղեակ պիտի պահուին անցուդարձին, որպէսզի այն տպաւորութիւնը չգոյանայ թէ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը առանձին կը բանակցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն կարմիրները կը պատրաստուին գրաւելու Շանկայը: Եանկցէ գետը անցնելէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ծանր թնդանօթներ կը գործածուին, քանդելու համար ազգայնական բանակին ամրութիւնները: Ազգայնական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ յարձակումները ետ մղուած են: Դրամական տագնապը եւ չարաչահութիւնները խուճապի մատնած են ժողովուրդը: Կառավարութիւնը որոշեց չորս միլիոն չինական տոլար հաշուել մէկ արծաթ տոլարը, բայց յոյս չկայ որ վստահութիւնը վերահաստատուի:

ՍՊԱՆԻԱ ծանր տագնապի մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք օտար դրամագլուխի չգոյութեան եւ այս տարուան երաշտութեան: Մ. Նահանգները տրամադիր են կարեւոր գումար մը փոխ տալու, բայց Անգլիա կ'ընդդիմանայ: Լոնտոնի երեսփ. ժողովին մէջ, պատասխանելով հարցումի մը, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց.— «Մենք պիտի ընդդիմանանք որ եւ է ձեռնարկի որ կը ձգտի Սպանիան ընդունիլ Եւրոպայի Խորհուրդին, Տնտեսական գործակցութեան, Ատլանտեանի Դաշինքին եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ, իր ներկայ կարգուսարքով»:

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով բրիտանական կառավարութեան, խնդրեց փակել Քլուժի (Թրանսիլվանիա) եւ Քոնսթանցայի (Սեւ Ծով) անգլիական հիւպատոսարանները, իբրեւ «անպատեհ»: Երկու հիւպատոսարաններն ալ կը գտնուին արգիլեալ շրջանին մէջ: Անգլիա որոշած էր փակել Քլուժի հիւպատոսարանը, բայց կ'ուզէ բանակցիլ Քոնսթանցայի մասին, նկատելով որ անգլ. նաւեր կ'երթեւեկեն տակաւին: Պրայլայի եւ Կալացի հիւպատոսարանները չեն վերաբացուած պատերազմէն վերջը: Ռումանիա բանակցութիւններ կը կատարէ նաեւ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ հետ, նոյն պահանջները դնելով :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, մարէշալ Թիթօ, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ապացուցանէ թէ ժողովուրդը վճռած է պաշտպանել իր երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը: Ըսաւ նաեւ թէ Մակեդոնիոյ ժողովուրդը չուզեր անջատուիլ Եուկոսլաւիայէն:— Մոսկուայի անթելը սերպերէն զեկուցումին մէջ «ընկերվարութեան մահացու թշնամի եւ «սինլքոր խաժամուժի մրուր» կոչելով Թիթօն, կ'ըսէ թէ ան դաւեր կը սարքէ արեւմուտքի հետ, պատերազմելու համար Խ.Միութեան դէմ :

ԱԼԺԵՐԻԱ ծանր վնասներ կրեց իբրեւ հետեւանք տեղատարափ անձրեւներու: Հաղորդակցութիւնները խզուեցան Ալժէի եւ ուրիշ քաղաքներու միջեւ: Մարոքի մէջ եւս ողողումներ պատահեցան: Մարդկային զոհեր ալ կան:— Երկուշաբթի օր տեղատարափ անձրեւներ տեղացին նաեւ Մարսէյլի մէջ եւ ամբողջ Միջերկրականի ափերուն վրայ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.).— Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329 (346), զուից. ֆրանք 83.45 (87), նափոլէոն 4130, զուից. ոսկի 3870, սթերլին 4720, տոլար (20) 19.040, ձոյլ ոսկի 565 հազար ֆրանք:

ՓԷԹԷՆ զինուորական հիւանդանոց մը պիտի փոխադրուի, Ժիռոնտի մէջ, վիճակը ծանրացած ըլլալով, ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert :

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ):

Մուտքը ազատ է :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. եւ Եկեղ. հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական, կաթողիկէ եկեղեց., Սթանօգի Հայր. Միութեան եւ Հ.Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Patronageի գեղեցիկ սրահին մէջ:

Նոյն օրը պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Լիոնի Թորգոմ քահանան:

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու :

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Սնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 ֆրանք:

★

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

14 Մայիս երեկոյեան, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ: Մուտքը ազատ է :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՏԵՓԱՆ ԹԷՐԶԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց երկրորդ զաւկին՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ : (1949 Մայիս 2):

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

★ Թատերական - գեղարուեստական երեկոյթ ի պատիւ ԱՇՕՏ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ, 13 Յունիսին, Théatre La Potinièreի մէջ 7 rue Louis le Grand :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ կրթական մարմնոյ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը, այս կիրակի 8 Մայիս, ժամը 15ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ տրամախօսութիւն 80 աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Cachan:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantes: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ «Խանասոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին: Խրիմեան դպրոցը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. Խ. Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Տիկին Մինասեանի տունը, 38 rue Ernest Renan: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եդիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին;

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՏՈՔԹ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է

Ամէն Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր: Կը ներկայացուի «ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»Ը զաւեշտը, Ազամեան Թատերախումբին կողմէ: Կը խօսի ՇՐՋ.ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օրիորդներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան: Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 5 MAI 1949 Հինգշաբթի 5 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5838-Նոր շրջան Թիւ 1249 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍ՝ ՀՈՒՄ ՆԻՒԹԵՐՈՎ

Անգամ մը եւս մեր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն կը յիշեցնենք տարրական պարտականութիւն մը,— Ուսումնասիրել գաղութին կեանքը: Սերտել, մանաւորապէս, վերջին տարիներու եղելէջները: Թուական, տնտեսական, ընկերային:

Աւելորդ է բացատրել այս աշխատանքին արժէքը: Մանաւանդ որ, 25 տարի անցած է արդէն, խորապէս փոխելով գաղութին կերպարանքը:

Ի՞նչպէս կրնանք արդիւնաւոր գործունէութիւն մը կատարել, առանց իրական, վաւերական տուեալներու:

Մեր հրաւէրին վրայ, քանի մը աշխատակիցներ գործի ձեռնարկած են արդէն, իրենց քաղաքին մէջ: Համաձայն իրենց նախասիրութեան կամ կարողութեան:

Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին: Եթէ ոչ ամբողջական ուսումնասիրութիւններ կատարելու, գոնէ հում նիւթեր հաւաքելու համար:

Գիտենք իւրաքանչիւրին անձնական հոգերը, եւ իրաւունք չունինք խստապահանջ ըլլալու:

Մեծ բան է արդէն, ինչ որ կը կատարեն բազմաթիւ աշխատակիցներ եւ թղթակիցներ, «Յառաջ»ի հրատարակութենէն ի վեր:

Ուրեմն, տեսակ մը հարցարան է որ կը բանանք, եւրոպական բառով՝ enquête: Առանց սակայն ունենալու համապատասխան միջոցները՝ զայն եւրոպական ձեւով կազմակերպելու:

Անոնք որ միջոց ունին, պիտի ջանան, ամէն բանէ առաջ, ճշդել իրենց բնակած վայրին հայկական համրանքը:

Միայն այս աշխատանքը բազմաթիւ մանրամասնութիւններ կը պարունակէ,— սեռ, տարիք, զբաղում: Այնպէս որ, իւրաքանչիւրը իր կրցածը պիտի փորձէ, համաձայն տեղական պայմաններուն:

Այս հորուցամաք աշխատանքին շնորհիւ, պիտի կրնանք դատել մեր երէկն ու այսօրը: Եւ մանաւանդ յստակօրէն ճշդել մեր ընելիքը՝ վաղուան համար:

Տարիներէ ի վեր դոց եղած գիտելիքները անբաւական են այլեւս:

Յառա՞ջ գացեր ենք թէ ետ, բաղդատելով երէկուան հետ:

Ի՞նչ համեմատութեամբ կը զարգանան օտարացումը, ուծացումը, ձուլումը:

Այրե՞րը աւելի մեղաւոր են թէ կիները, մանչե՞րը թէ աղջիկները, այս ճամբուն վրայ:

Ուսումնական համարուած երիտասարդութիւնը կ'րցե՞ր է օգտուիլ միջավայրին առաւելութիւններէն, պաշար ամբարելու համար: Թէ միջազգային եւ թէ ազգային:

Զանազան Միութիւններ երբե՞կ աւելի զօրաւոր էին թէ այսօր:

Ի՞նչ հետեւանքներ ունեցաւ ներգաղթին յետաձգումը: Ի՞նչ վիճակի մէջ են անոնք որ տունտեղ ծախած, մեկնելու պատրաստուած էին:

Արտագաղթը կը շարունակուի՞ այս կամ այն շրջանին մէջ: Ի՞նչ համեմատութեամբ: Ո՞ւր կ'երթան: Ի՞նչ ակնկալութեամբ:

Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուած են, գոնէ տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար նոր սերունդին: Դպրոցականները ի՞նչ համեմատութեամբ կը հետեւին դասընթացքներուն:

Եւ դեռ ուրիշ հարցումներ:

Դիտմամբ խառն ի խուռն արձանագրեցինք այս հարցումները, որպէսզի իւրաքանչիւր թղթակից եւ աշխատակից կամ պարզ ընթերցող կարենայ գտնել իր ուղղութիւնը, պրպտումներ կատարելու, հում նիւթեր հաւաքելու համար:

Ինչ որ ունենանք ձեռքի տակ, պիտի դառնայ տեսակ մը ուղեցոյց, մեր անմիջական աշխատանքին համար:

Հարցումները եւ անոնց պատասխանները միեւնոյն ատեն մտածելու պիտի վարժեցնեն ամէնէն անտարբերն իսկ:

Ամէն պարագայի մէջ, լոյս մը պիտի ծագի հում նիւթերէն: Պիտի պարզուին երեւոյթներ, ճեղքեր կամ վէրքեր որոնք մինչեւ հիմա վրիպած էին մեր աչքերէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՋԷ ՑՈՒՑԻԿ ...

Մափահարեցէք.— Ահաւասիկ «շքեղ եւ աննախընթաց» նորութիւն մը՝ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասէն:

Մոսկուայի թերթերը բուռն պայքար մը բացած են, յանուն բարեկրթութեան:

Կը գրեն, կը խրատեն, կը յորդորեն, փափկավարութեան վարժեցնելու համար խորհրդային քաղաքացիները:

Պայքարին գլուխը անցած է «Թրուտ», Արհեստակցական Միութեանց պաշտօնաթերթը, որ վերջերս խմբագրական մը հրատարակեց հետեւեալ խորագրով,— «Բարեկամութիւնը, Զգայնութիւնը եւ Փափկութիւնը Խ. Միութեան մէջ»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, թերթը փառաբանելով հանդերձ խորհրդային բարքերը, դառնօրէն կ'ողբայ թէ սովետ պետ. պաշտօնեաներուն մէջ (ծառայողներ) տակաւին կան կարծրասիրտ եւ անզգայ տիպարներ, «որոնց վարմունքը ամօթալի է»:

Դարմա՞նը.— Հետեւիլ արեւ-առաջնորդ Սթալինի, որ «այնքան զգայուն եւ փափուկ եղանակով մը կը քննէ բանուորական խնդիրները»:

Անշուշտ այս փափկավարութեան մաս կը կազմեն՝ զանգուածային ձերբակալութիւնները, աքսորներն ու գնդակահարութիւնները, որ կը շարունակուին 1917էն ի վեր:

Զեմ գիտեր թէ բարեկրթութեան այս խրատները միայն ներքի՞ն սպառման համար են:

Դեռ երէկ չէ՞ր որ «սինլքոր խաժամուժի մը բուր» կ'անուանէին Թիթօն:

Տակաւին ի՛նչ ածականներ —«լպրծուն մուկ, վաւաշոտ ճճի, սողուն» եւն., որոնք ամբողջ բառարան մը կրնան կազմել:

Հետաքրքիրները կրնան ժողվել, նաեւ, «Դաշնակ շներ»ու դէմ արձակուած լուտանքները:

ՎԱՀԷ

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐ

Այս տարի Սթալինեան մրցանակ ստացած են քանի մը Հայեր ալ, ի վարձ արժէքաւոր գիտերու եւ արտադրութեան ձեւի կատարելագործումներու:

Երկրորդ կարգի մրցանակ (100 հազար րուբլի) ստացած են.— Վարունցեան Եսայի, իսկական անդամ համախորհրդային գիւղատնտեսական կաճառի: Միքոյեան Արտէմ՝ ճարտարապետ: Տիգրանեան Յովսէփ՝ ճարտարապետ որ 20—32 յարկ տան ծրագիր մշակած է: Յովսէփեան Միքայէլ, Գալուստեան Արմենակ, Յովհաննէսեան Յովհաննէս. Սուլխանեան Մինաս (ճարտարագէտներ Երեւանի մէջ): Յարութիւնեան Սուրէն՝ ճարտարագէտ Դօնբասի մէջ:

Երրորդ կարգի մրցանակ (50.000 րուբլի).— Յարութիւնեան Արամայիս, Արզումանեան Սուրէն (ճարտարագէտներ Լենինգրատի մէջ): Համբարձումեան Ռուբէն՝ սաւառնակի շինութեան ճարտարագէտ, Դադայեան Սուրէն՝ նաւթարդիւնաբերութեան եւ նախարարի օգնական:

Խ. Միութեան երգահանութեան առաջին Սթալինեան մրցանակը (100.000 րուբլի, տրուած է միայն մէկին՝ Յարութիւնեան Ալեքսանդրին իր «Զօն հայրենիքին» ստեղծագործութեան համար:

ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ.— Պուշկինի ծննդեան 150ամեակի առթիւ Երեւանի մէջ կազմուած է յոբելենական յանձնախումբ մը, Աւետիք Իսահակեանի նախագահութեամբ: Պետական հրատարակչականը լոյս պիտի ընծայէ Պուշկինի ընտիր բանաստեղծութեանց թարգմանութիւնը: «Եւգինիյ Օնեգին» վէպը պիտի հրատարակուի առաջին անգամ հայերէն, անկախ ժողովածուէն:

★ Բանաստեղծ Սուրէն Վահունի կատարած է չափածոյ թարգմանութիւնը ռուսական հռչակաւոր ժողովրդավէպին՝ «Իգորի գնդի պատմութեան(, որ հրատարակուած է արդէն:

(Իզվեստիա)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ քսան միլիառ րուբլիի փոխառութիւն մը պիտի հանէ, զարկ տալու համար հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան:

Ե՞րբ պիտի վերցնեն Պերլինի պաշարումը

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հակասական տեղեկութիւններ շրջան կ'ընեն Պերլինի պաշարումի բարձման եւ Զօրսերու ժողովին թուականներու մասին:

Ուաշինկթընէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 10ին, իսկ Զօրսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի 15 օր վերջը,— ամէնէն ուշ մայիս 23ին:

Այս լուրերը պաշտօնական չեն: Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն (անգլիական) Ռուսերը մերժած են արեւմտեան երեք պետութեանց առաջարկը՝ Մայիսի վերջը գումարելու համար Զօրսերու Խորհուրդը: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, հեռագիր մը ուղղելով Պ. Մալիքի, յայտնած է թէ նախ կ'ուզէ որ Պ. Կրոմիքօ Մոսկուա վերադառնայ, մանրամասն զեկուցում տալու համար: Հետեւաբար կը խնդրէ որ արեւմտեան պետութիւնները Զօրսերու Խորհուրդին գումարումը յետաձգեն մինչեւ Յունիս: Ռուսերը կ'առարկեն թէ բաւարար ժամանակ չկայ, պատրաստելու եւ ժողովը Մայիսի վերջերը գումարելու համար:

Միեւնոյն հեռագրին մէջ Վիշինսկի կը տեղեկացնէ թէ պատրաստութիւններ կը տեսնեն Պերլինի պաշարումը վերցնելու համար:

Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն որ պաշարումը վերնայ քանի մը օրէն: Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Մոսկուա այլեւս համաձայն է որ պաշարումը վերնայ եւ Զօրսերու Խորհուրդը գումարուի Փարիզի մէջ:

Փարիզի եւ Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ այս պարագան բարենշան համարելով հանդերձ, որոշ վերապահում կը ցուցնեն, դժուարութիւններ նախատեսելով Զօրսերու Ժողովին մէջ: Նոյնիսկ յոռետեսներ կան որ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը հաւանելով ժողովին գումարման՝ կ'ուզէ աւելի զարկ տալ ջլամարտին, ինչպէս եւ խափանել Եւրոպայի վերաշինումը եւ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութիւնը:

«Զգայացունց» լուր մը, այս առթիւ.— «Տէյ. Ալէնտ», Պերլինի ամերիկեան շրջանին թերթը, խորհրդային աղբիւրներէ քաղելով՝ կը ծանուցանէ թէ Պ. Վիշինսկի «զարմանալի զիջումներ» պիտի ընէ Զօրսերու ժողովին մէջ: Այսպէս, պիտի առաջարկէ դաշնակցային հանրապետութեան մը վերածել Գերմանիան, մայրաքաղաք ընտրելով Պերլինը:

★ Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Առեւտրական Սենեակին առջեւ, յայտարարեց թէ «Եւրոպայի վերակազմութեան ծրագրին գործադրութենէն ի վեր, համայնավարական ուժերը չեն կրցած յառաջդիմութիւն կատարել արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Համայնավարներուն ձեռնարկները ի դերեւ ելան մանաւանդ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ: Աշխատաւոր դասակարգը հասկցաւ համայնավարական խլրտումին վտանգները: Բայց եւ այնպէս պէտք չէ գոհանալ ձեռք բերուած յաջողութիւններով»:

«Ամերիկեան սահմանագլուխը Եւրոպայի սրտին վրայ է»

Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներուն սպարապետը, զեկուցում տալով ծերակոյտին առջեւ, յայտարարեց թէ «Ամերիկայի սահմանագլուխը Եւրոպայի սրտին վրայ է: Միացեալ Սպայակոյտներու պետերը միաձայնութեամբ համաձայն են թէ յարձակման պարագային ամերիկեան ռազմագիտութեան գործը պիտի ըլլայ պատերազմը փոխադրել նախայարձակ պետութեան հողին վրայ, ի վերջոյ խորտակելով անոր զինուորական եւ ճարտարագործական ուժը: Հարկ է ապահովել արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, առանց այդ երկիրները մատնելու նոր գրաւման մը սարսափներուն: Աշխարհագրական տեսակէտով, Ատլանտեանի անդամակից պետութիւններէն շատերը այնպիսի վիճակի մը մէջ են որ արեւմտեան Եւրոպայի վրայ կատարուած նախայարձակում մը կրնայ գրաւման ենթարկել անոնց հայրենիքները»:

Այս առթիւ խօսելով Նորմանտիոյ արշաւանքի մասին, ըսաւ թէ առաջին տասը օրերու ընթացքին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան քարտուղարը ապրիլ 29 թուակիր նամակով մը, զոր ստացանք Մայիս 3ին, կ'ըսէ թէ Պ. Ջ. Վարպետեան «պատուակալ նախագահներէն մին է» եւ իրաւունք չունի յայտարարութիւններ ընելու: Այս տեսակ յայտարարութիւն մը վեր ըլլալով ռեւէ քարտուղարի իրաւասութենէն, կը հրաւիրենք Միութեան վարչութիւնը կամ հրաժարեալ նախագահը՝ Պ. Մոմճեան, պաշտօնապէս լուսաբանել ամբողջ անցուդարձը:

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Միաբանները վերստին համախմբուած են, սակայն ցարդ՝ կատարուած աշխատանքին արդիւնքը ի սպառ կորսուած է, ամէն բան ծայրէն պէտք է սկսիլ: Անհրաժեշտ է նախ մենաստան մը ապահովել: Մխիթար Աբբահայր ողի ի բոլին կը լծուի այդ նպատակին: Բազմաթիւ ու յաճախակի դիմումներ կը կատարէ պատկան իշխանութեանց մօտ, ազդեցիկ անձերու բարեխօսութիւնը կ՚ապահովէ: Իր յամառ ջանքերը յաջողութեամբ կը պսակուին, երբ 1717 Օգոստոս 26ի որոշումով վենետիկեան ծերակոյտը լճակին կղզիներէն Ս. Ղազարը կը շնորհէ «ի մշտնջենաւոր բնակութիւն Հայ միաբանութեան»:

Սուրբ Ղազար, լուսաշող անուն, դարերու անշէջ ու լուսավառ փարոս դէպի ուր դարձած են աչքերը ամէն անգամ որ Հայկ. միտքը տագնապ մը անցուցած է:

Ս. Ղազար, հայրենիքի լուսեղէն պատառ մը, ինկած Ադրիականի ջուրերուն մէջ, իր երկինքով ու իր հողով, իր շունչով ու իր մթնոլորտով Հայ կղզի մը: Վենետիկցիներն իսկ տարբեր չեն տեսներ զայն եւ կը կոչեն Isola armena կամ San Lazzaro degli Armeni — Հայ կղզին կամ Հայոց Ս. Ղազարը:

Մխիթար անյապաղ կը հաստատուի կղզին, ուր հինէն մնացած վանքի մը խարխուլ շէնքը կայ տակաւին: Նախապէս ուրուկներու յատկացուած կղզի մը եղած է եւ կը կարծուի թէ իր անունը շինուած է հետեւողութեամբ իտալերէն Lazzaretto բառին որ ախտաւորներու վայր կը նշանակէ:

Միաբանութիւնը հոս եւս կը մատնուի Մոռէայի սկզբնական շրջանի անձուկ վիճակին, բայց Մխիթար տկարութիւն չի ճանչնար: Նոյն յամառութեամբ կը յաջողի կացութիւնը բարւոքել:

Լոյսը տարածելու եւ Հայոց բաշխելու համար անհրաժեշտ է տպարան մը: Սեբաստացին այդ եւս կը յաջողցնէ եւ հիմը կը դնէ Ս. Ղազարու տպարանին՝ որ գործօն է տակաւին եւ ուր դարերէ ի վեր Հայկ. տառերը դէզ առ դէզ թուղթին վրայ կը ծաղկին, լոյս, միշտ աւելի լոյս տալով, Մխիթարի երազը իրականացնելով, տեւականացնելով:

Մխիթարի թշնամիները արթուն են սակայն: Անոնք կը յաջողին իրենց մեղադրանքներն եւ ամբաստանութիւնները հասցնել մինչեւ Վատիկան՝ ուր կը կանչուի 1718ին, բացատրութիւն տալու:

Հռոմի մէջ Մխիթար արդարացած եւ մեծարուած, կը վերադառնայ Վենետիկ, այլեւս ապահով՝ որ իր գործը հաստատուն է եւ տեւական:

Սակայն խոշոր աշխատանք մըն ալ ունի տակաւին,— մենաստանին ու եկեղեցիին շինութիւնը որ ուշացաւ արդէն:

Մխիթար Աբբան ինք անձամբ կը յղանայ եւ կը պատրաստէ յատակագիծը եւ միայն իր հաւատքին ու կամքին ապաւինած՝ ճամբայ ելլելով կը յաջողի այդ մեծածախս շինութիւնն ալ ի կատար ածել: Շինութիւնը կ՚աւարտի 1740ին այնպէս հոյակապ ինչպէս կայ մինչեւ այսօր:

Այլեւս Սեբաստացիին ծերութեան տարիներն են: Կեանքը մաշած է իր մէջ իր երազին ու գործին ի սպաս, բայց հոգին կը խայտայ ի տես իր յաղթանակին: Երկար ու տաժանելի հիւանդութիւն մը կը տապալէ կաղնին, բայց քրիստոնէական համակերպութեամբ կը տանի ցաւերն ու տառապանքը:

Միաբանութեան ծերերը բոլորուած են անարին շուրջ: Մեծ Սեբաստացին 1749 Ապրիլ 27ին հոգին կ՚աւանդէ եւ կ՚անցնի Հայոց պատմութեան լուսեղէն ու փառաւոր էջ մը գրաւելով հոն:

Թաղման ներկայ են միաբաններէն եւ աշակերտներէն զատ, երկու Հայ եպիսկոպոսներ եւ ուրիշ Հայեր, լատին կրօնաւորներ եւ վենետիկցի խուռն բազմութիւն մը:

Կը թաղուի նախապէս իր ձեռքով պատրաստած գերեզմանին մէջ: Տարի մը վերջ, սակայն, աճիւնը կը փոխադրուի տաճարին աւագ խորանին առջեւ յատկապէս շինուած դամբանին մէջ՝ ուր կը հանգչի մինչ այժմ:

Մխիթար Աբբահօր գրական վաստակն ալ պատկառելի դէզ մը կը կազմէ: Քերականութիւն, Խորհրդատետր, Ժամագիրք, Տարականներ, Մեկնութիւններ ու Թարգմանութիւններ: Բայց իր գրական աշխատութեանց գոյգ կոթողներն են զանազան ձեռագիրներու բաղդատութեամբ վերակազմուած պատկերազարդ փառաւոր Աստուածաշունչը եւ տքնաջան, երկար ու յամառ աշխատութեամբ իրագործուած Հայկազեան բառգիրքը:

Մխիթար Աբբային կեանքին ու գործին այս ընդհանուր ակնարկը նետելէ վերջ, աւելորդ չըլլայ թերեւս համառօտակի պարզել նաեւ Մխիթարեան վիեննական միաբանութեան կազմութեան պայմաններն ու պատճառները: Վիեննական միաբանութիւնն եւս հարազատ է մեծ Մխիթարին եւ հայ մտաւոր դաշտին իր բերած նպաստը այնքան առատ ու թանկագին եղած է:

Մխիթար Աբբահօր մահէն վերջ Միաբանութիւնը ծանր տագնապ մը կ՚անցընէ եւ Մխիթարեան շրջանի բարերար խաղաղութիւնը պահ մը կը խռովի հետեւեալ պարագաներուն տակ:

Մխիթար Աբբահօր վախճանով թափուր մնացած աբբայութիւնը դարձեալ կանգնելու համար, 1750ին միաբանները աբբահայր կ՚ընտրեն Պոլսեցի Հ. Ստեփաննոս Մելքոնեան վարդապետը: Նորընտիր աբբահայրը սակայն չունենար Մխիթարի հեզահամբոյր բնաւորութիւնն ու համերաշխութեամբ կառավարելու կարողութիւնը: Ընդհակառակն ըլլալով խստաբարոյ, կամապաշտ ու ինքնիշխան, չուտով դժգոհութիւնը ծայր կուտայ իր դէմ:

Այդ օրերուն Հնդկաստանէն քանի մը ազգայիններու կարեւոր մէկ նպաստը կը հասնի Ս. Ղազար եւ անուղղակի պատճառ կը դառնայ աղէտին: Միաբաններէն ոմանք կ՚ուզեն այդ գումարը օգտագործել վանքին մէջ աշխարհիկ աշակերտներու կրթարանի մը հաստատումին, ինչ որ Մխիթարի ծրագրին ալ մաս կը կազմէր: Մելքոնեան աբբահայր կը մերժէ, յայտարարելով թէ ինք յարմար չի տեսներ եւ իրմէ զատ ուրիշներ իրաւասու չեն ծրագիրներ յղանալու կամ որոշումներ տալու:

Այս միջադէպին վրայ միաբաններէն ոմանք կ՚ըմբոստանան, անախորժ դէպքեր կը պատահին Ս. Ղազարի մէջ եւ Վենետիկի պատրիարքը կը հարկադրուի միջամտել:

Պատրիարքը ըմբոստներուն կը պարտադրէ հանդիսաւոր ներում խնդրել Աբբահայրէն: Կամայ ակամայ կը հնազանդին, բացի երկուքէն, Աստուածատուր Բաբիկեան եւ Մինաս Գասպարեան վարդապետներէն, որոնք ոչ միայն կը մերժեն ներողութիւն խնդրել, այլ կը կրկնեն իրենց մեղադրանքները աբբահօր դէմ, ի ներկայութեան պատրիարքին:

Պատրիարքը իբրեւ վտանգաւոր տարրեր Բաբիկեանն ու Գասպարեանը արտաքսել կուտայ Իտալիոյ սահմաններէն: Անոնք կ՚ապաստանին Թրիէսթէ՝ որ այն ատեն Աւստրիոյ կը պատկանէր:

Մելքոնեան Աբբահայրն ալ իր կարգին, կարեւոր ըմբոստները ժամանակ մը վանքէն հեռացնելու մտքով կը ծրագրէ Պոլիս ղրկել զանոնք: Բայց անոնք Պոլիս երթալու համար մեկնելով Վենետիկէն կը հասնին Թրիէսթէ եւ կը միանան Բաբիկեան ու Գասպարեան վարդապետներուն:

Բաբիկեան վարդապետ կը յաջողի համոզել իր նորեկ ընկերները որ Մխիթարեան միաբանութիւն մը կազմեն եւ ազգային կրթարան մը բանան Թրիէսթէի մէջ: Առաջարկը կ՚ընդունուի, միաբանութիւնը կը կազմուի, թէեւ ծայրայեղօրէն անձուկ պայմաններու մէջ եւ իրենց մեծաւոր կ՚ընտրեն Աստուածատուր Բաբիկեան վարդապետը, որ յետոյ կը ստանայ աբբայութեան աստիճանը եւ կ՚ըլլայ երկրորդ Մխիթարեան Միաբանութեան անդրանիկ աբբահայրը:

Ժամանակ մը վերջ Աւստրիական կառավարութեան ջանքերով միաբանութիւնը փոխադրուած է Վիէննա եւ ծանօթ է վիեննական Մխիթարեան անունով: Վիեննական Մխիթարեանց մատուցած ծառայութիւնը մեծ եղած է եւ արդիւնաշատ՝ ի շահ հայ մշակոյթին՝ որուն շատ սիրելի կը մնան:

Պէտք է յիշատակել որ Թրիէսթէի միաբանութիւնը Բաբիկեան աբբահօր օրով իսկ պահ մը առաջարկած է վերադառնալ մայր միաբանութեան ծոցը, պայմանաւ որ Վենետիկի միաբանութիւնը ստանձնէ վճարել Թրիէսթէցիներուն պարտքը: Մելքոնեան աբբահայր մերժած է, առարկելով որ նախ պէտք է իրենց պարտքերը վճարեն եւ ապա ուրեմն Մխիթարի տունը վերադառնալու դիմում կատարեն:

Մելքոնեան աբբահօր աններող ու ոխակալ խառնուածքը արգելք եղաւ երկու միաբանութեանց վերախմբումին:

Դեռ կան Սամուէլ – Մուրատի եւ Ռափայէլ Ղարամեանի կտակներն ու յարակից անցքերն ու դէպքերը՝ որոնք սերտ կապ ունին վիեննական թէ վենետիկեան Մխիթարեանց հետ եւ սակայն դուրս կը մնան ներկայ յօդուածին նիւթէն ու նպատակէն, գրուած միայն Մխիթար Սեբաստացիի մահուան երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ, իբրեւ յարգանքի տուրք մը իր անվախճան յիշատակին, իրմէ դարեր վերջ իր լոյսը վայելած սանի մը կողմէ:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Գրական երեկոյթ Ա. Ահարոնեանի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ.— Մշակութային միութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած երեք գրական հաւաքոյթներուն, առաջինը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 28ին, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30-ին Քոլիզէի սրահին մէջ, նուիրուած մեծ Հայուն Ա. Ահարոնեանի, իր մահուան տարելիցին առթիւ:

Այս առթիւ հաճոյքով կ՚ողջունենք Մշակութային Միութեան վերերեւումը եւ բոլորդրասէր հայրենասէր գաղութին կողմէ կը մաղթենք որ գործէ եւ յարատեւէ նոյն եռանդով:

Օրուան նախագահը, Տօքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեանը աւուրպատշաճի քանի մը խօսքերէ վերջ, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեծ Հայուն յիշատակը: Այդ պահուն երկիւղածութեամբ լսուեցաւ տիկին Մօրընոնի երգած «Տէր ողորմեա»:

Առաջին բանախօսն էր Ա. Քէօսէեան որ «Ազատութեան ճանապարհին» գրքէն պատկերներ յիշելով, ներկայացուց յեղափոխական Ահարոնեանը: Յետոյ Պ. Յ. Քիւրքճեանի տաղանդաւոր աշակերտը, Լեւոն Ղեւոնդեան նուագեց «Երեւանի էթիւտ»ները մեծ յաջողութեամբ: Պ. Յ. Ազայեան գրաւոր ճառով մը ուրուագծեց Ահարոնեանի գրական եւ հանրային աշխատանքը: Այս առթիւ պատմեց քանի մը յուշեր, այն օրերէն երբ բախտը ունեցած էր աշխատակցելու անոր դրական ընդօրինակութեանց, Փարիզի իր տան մէջ:

Տիկին Մօրընոնի «Քնիր իմ բալիկ» երգէն վերջ խօսեցաւ մեր երիտասարդ գրագէտը, Կ. Փօլատեան: Ընդհանուր ակնարկով մը բնորոշելէ վերջ Ահարոնեանի տեղը հայ գրականութեան մէջ, «լաւագոյն արձակագիրը արեւելահայ գրականութեան, մեծագոյն գրագէտը, Րաֆֆիէն վերջ, ժամանակագրական կարգով, եզրակացուց.

— «Ահարոնեանը, ամէնէն խոր կերպով, եւ գեղեցկօրէն կը մարմնաւորէ իր ցեղը, կը հանդիսանայ ամէնէն դրական դէմքը մեր ժողովուրդի 60 տարուան կեանքին մէջ: Այնպէս որ, այդ ամբողջ շրջանին, մեր ժողովուրդին բոլոր ցաւերը իր մէջ տեսան առաքեալը, մօրը, եւ այս՝ հերոսներէն մինչեւ մեր մեծագոյն բանաստեղծները, գիւղացիէն մինչեւ կռուող զինուորը: Ան եղաւ մեր պատմական բոլոր կարեւոր վայրկեաններուն տառապող ժողովուրդին մէջ, անոր մէկ անդամը: Նախագահ, պատուիրակութեանց նախագահ, իր անունը կայ Սեւրի դաշնագրին տակ, երբ իր ժողովուրդը ներկայ էր հոն: Ինքը բացակայ էր Լօզանի դաշնագրէն, երբ չկար նաեւ իր ժողովուրդը: Ահարոնեան կը կրէ իր ամբողջ ցեղին տառմը, մանաւանդ իր անձնական ողբերգութեան վերջին արարին մէջ: Ի՞նչ կ՚ուզէիք որ աւելցնէի, այս մեծ ողբերգութեան դիմաց: Ի՞նչպէս կ՚ուզէիք որ խօսէի տակաւին Ահարոնեանի գրականութեան արժէքին, ըսէի թէ ինչ պիտի մնայ անոր գործերէն, որքա՞նը պիտի դիմանայ ժամանակին: Ես չունիմ ոչ այդ չափը, ոչ ալ կշիռը: Թող դարերը կշռեն, թող գալիք սերունդը չափէ: Ես հիմա ունիմ աչքերուս առջեւ իր խօսքերը՝ իր ցեղին ուղղուած: Կ՚առնեմ զանոնք եւ կը վերադարձնեմ իրեն ըսելով.— «Ո՞վ չափեց երբեւիցէ քո տառապանքի անդունդները, ո՞ր սղաւոր կարալը եկաւ մի օր յուզելու հոգուդ խորունկ ցաւի խորունկ լիճերը.. Ինքդ գիտես միայն, անօրինակ ցաւիդ մեծութիւնը ...»:

« Ես հիմա ունիմ նաեւ ականջներուս մէջ եւ հոգիիս մէջ իր ձայնը իր շրթունքներէն ելած ասկէ 15 տարի առաջ այս քաղաքին մէջ, երբ հայրենադարձ մը վերջ ըսաւ.— « Բալա, չարունակիր, չարունակիր, մենք գնալու ենք, պէտք է նոր հասնող սերունդները շարունակեն մեր ճամբան»: Եւ այդ վայրկեանէն սկսեալ, թերեւս աւելի գիտակցօրէն ես ալ մտայ այդ ճամբուն մէջ, դողդոջուն սրունքներով ու շրթունքներով, մտայ ճամբուն մէջ որ հայութեան ճամբան է, մեր ցեղին ճամբան, ազատութեան ճանապարհին, դարերէն եկող ու դարերն ի վեր երկարող, ուրկէ քալած են մեր բոլոր մեծութիւնները, ու կը նշմարեմ թէ անկէ քանի մը չքեղ քիլոմեթր կը պատկանի Ահարոնեանի որ կը կրէ «Ազատութեան ճանապարհին»ի հեղինակին անունը: Վայրկեան մը կանգ կ՚առնեմ այդ անունին դիմաց եւ յուզուած, երկիւղածութեամբ, հաւատքով, իրմէ դարձեալ առնելով իր խօսքերը կը գոչեմ,— Ցարգանք քեզ, նահատակ գրագէտ:

Երկար ծափերէ վերջ արտասանեց Նոր Սերունդէն Ս. Սարգիսեան Ահարոնեանի «Ուխտաւորը» խոր յուզումով:

Չորրորդ բանախօսն էր Պ. Բ. Միլտոնեան որ նոյնպէս գրաւոր ճառով մը անդրադարձաւ Ահարոնեանի գրականութեան և անոր բազմակողմանի տաղանդին, մէջբերումներ ընելով իր գրքերէն:

Վերջին խօսողն էր մեր սիրելի եւ անմահ Նարդունին որ կարճ ժամանակի մը մէջ, ծանրացաւ մանաւանդ Ահարոնեանի լեզուին վրայ: Բացատրեց թէ Ահարոնեանի լեզուն գրագէտին շինած լեզուն էր, ինչպէս Աբովեանինը ժողովուրդինն էր: Հաստատեց անոր լեզուին և ոճին բացառիկ գեղեցկութիւնները, նկարագեղ եւ երաժշտական: Դժբախտաբար Նարդունին ժամանակ չունեցաւ աւելի տարածուելու, հակառակ ներկայ խանդավառ բազմութեան բուռն փափաքին:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ Լ. Ղեւոնդեանի «Քելէր – ցոլէր» եւ «Կռունկ»ը նուագով:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Ապրիլեան սգատօնը Լիոնի մէջ

ԼԻՈՆ, 1 Մայիս (Յառաջ). — Մեր գաղութը, համերաշխութեան շնորհաւորելի ընթացք մը ունեցաւ, 1915ի նահատակներուն սգահանդէսը կատարելով իր բոլոր կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ: Գաղափարով կամ դաւանանքով տարբեր հոսանքներու այս եղբայրական եւ խիկարէս հայրենասիրական գործակցութիւնը, համազգային սուգի առթիւ, մենք եւս կ'ողջունենք, «Յառաջ»ի քրոնիկագրին հետ գոչելով — «Կեցցէ Լիոնը: Նոյն ատեն, ափսոսանք մըն ալ ուղղելով Հայկական Փարիզի, որ դժբախտաբար չունեցաւ նոյն հանդէսը միասնաբար տօնելու համերաշխական ոգին, մինչդեռ օրինակը ինք պէտք էր տար, իբրեւ մայր գաղութը՝ Ֆրանսաբնակ հայութեան:

Լիոնի սգատօնը, անշուշտ այդ երջանիկ համերաշխութեան շնորհիւ, պիտի կատարուէր ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան, զոր պարփակելու համար Սէնթ Սէսիլի սրահը նեղ կու գար այդ գիշեր: Բեմը զարդարուած էր սպիտակ յուշարձանով մը՝ շրջապատուած եռագոյն ծաղիկներով: Նոյնպէս մեծադիր պաստառ մը դետեղուած էր, վրան գրուած խոշոր տառերով — «Յարգանք նահատակաց յիշատակին»: Դարձեալ բեմին վրայ, պատուոյ աթոռ էին գրաւած օրուան նախագահը, երկու գլխաւոր բանախօսներուն հետ, ինչպէս եւ չորս կղերականներ, մէկը՝ Ֆրանսացի հայագէտ վարդապետ մը որ սակայն չբանախօսեց:

Հանդէսը սկսաւ ներդաշնակ «Տէր Ողորմեա»ով մը, զոր յստակօրէն երգեց նորակազմ երկսեռ երգչախումբ մը: Անմիջապէս վերջ նախագահը, նախկին ուսուցիչ՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, իր բացման ճառը խօսեցաւ պատկերացնելով այն անօրինակ բարբարոսութիւնը, զոր Թշնամին ի գործ դրաւ, արմատապէս փճացնելու համար հայ ցեղը: «Թուրքը, հայկական ատրճանակին կամ Թնդանօթին դէմ իբրեւ նախզգուշական միտադրութեամբ չէր որ կը ծրագրէր հայ ժողովուրդին հալածանքը, այլ, կ'ուզէր պարզապէս անհետացնել հայ ազգը, քայքայելու համար, անոր՝ դերազանց միտքը, յառաջդիմութիւնը, ճարտարութիւնը, որոնց առջեւ ինք կը մնար որպէս ամօթահար պարտեալ մը: Ան զարկաւ նախ ցեղին գլուխուն, անոր մտաւորական ընտանիքը ջախջախելով, բայց կոտորածներէն վերջ, սոսկումով եւ ապշութեամբ դիտեց որ վերապրող մարմինը, կըկին առաւ եւ գլուխ եւ թուխ, եւ որ այսօր, ինչպէս հայրենիքի նոյնպէս ի սփիւռս աշխարհի, կը գտնուի շատ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ քան ինք»: Վերջացնելէ առաջ, բանախօսը մեղադրեց երկինք ու երկիր, իր քրիստոնեայ աշխարհով, իրենց քար անտարբերութեանց համար:

Պօլսեցի մտաւորական Պ. Յակոբ Վարժապետեան, խնամեալ ճառով մը, մանրամասնօրէն յիշեց հայ ցեղին գրական, գիտական եւ մարտական արժանիքները, որոնց շնորհիւ կրցաւ նոյնիսկ գրական վարդաստան մը ծաղկեցնել, պանդխտութեան մէջ: Այս առթիւ յիշեց նաեւ մեր հերոսամարտերը եւ ներբողեց Խ. Հայաստանի վերելքը, ամէն մարզի մէջ:

Իրմէ վերջ Պ. Անդրանիկ Մանուկեան եւս խօսելով, ի վեր հանեց այն քաջարի կեցուածքը զոր ունեցան մեր անհամար նահատակները, նախընտրելով մահը քան ազգուրացութիւնը:

Յաջորդաբար խօսք առին Հայ. Եկեղեցւոյ երկու քահանաները՝ Տէր Վռամշապուհ եւ Տէր Թորգոմ, դրուատելով հայհոգեւորականներուն ալքաջութիւնը արհաւիրքի օրերուն: Յորդորեցին նոր սերունդին ամուր պահել հայկական ընտանեսիրութիւնը եւ նկարագիրը:

Հմտալից բանախօսութիւն մը ըրաւ նաեւ կաթոլիկ համայնքին հովիւ Մոմճեան վարդապետ, պանծացնելով անմահ նահատակներուն յիշատակը: «Գաղափարական վերելքի համար, անոնք մեռան մարմնապէս, բայց յաւէտ կ'ապրին հոգեպէս: Անոնք ինկան հայրենի զգացումներով եւ անխորտակելի կամքով: Որպէսզի ըլլանք անոնց արժանի յաջորդները, գիտնանք ժառանգել անոնց մեծութիւնը: Ապրիլեան այս օրերուն, գարնանային ծաղիկներ թող թարմացնեն, մանաւանդ նորահաս երիտասարդութեան մէջ, անոնց պանծալի յիշատակը»: Կարդացուեցաւ նաեւ սիրտմնոտանուէր մը, զոր ղրկած էր պատուելի Պարսումեան, անհանդիստ ըլլալով:

Տասնեակ մը հայորդիներ եւ հայուհիներ, իրենց տենդագին բաժինը բերին գեղարուեստական մասին մէջ, օրուան պատշաճ արտասանութիւններով եւ երգերով: Երիտասարդ գրող Միսաք Միրզէ եւ դերասան Ալեմեան իրենց վայել կորովի եւ յուզիչ արտասանութիւններով ճոխացուցին հանդէսին գեղարուեստական մասը: Երիտասարդ օրիորդ մը, որուն անունը դժբախտաբար չեմ յիշեր, շատ յաջողութեամբ թէ երգեց թէ արտասանեց, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

Դիտողութիւն մը, այս առթիւ. — Անհրաժեշտ է աւելի մանրակրկիտ, բծախնդիր փորձերու ենթարկել երգողներն ու արտասանողները, մանաւանդ երբ անոնք ըլլան պատանիներ, որպէսզի շուարումներու չմատնուին ինչպէս պատահեցաւ քանի մը անգամ: Յետոյ կարելի եղածին չափ տալ դիւրին կտորներ, համաձայն տարիքին:

Կէս գիշերին հանդէսը կը փակուէր խրոխտ «Ով մեծասքանչ»ով մը, երգուած երգչախումբին կողմէ եւ նախագահին երկու խօսքերով:

Անգամ մը եւս, — «Կեցցէ Լիոնը, որ հետզհետէ կը դառնայ ինքնաբաւ իր բանախօսներով եւ երգիչներով, եւ մօտ ատենէն, այլեւս իր հանդէսներուն համար — երբ վերոյիշեալ թերիներն ալ ուղղուին— պէտք պիտի չունենայ «օգնական ուժ» խնդրել ... «արտասահմանէն»:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ «Գոյամարտ»ը կը հերքէ այն լուրը թէ Հայ մը մահուան դատապարտուած է: Քանի մը երիտասարդ համայնավարներ դատապարտուած են բանտարկութեան, ինչպէս գրած էինք արդէն:

200.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ Ֆրանսա պիտի փոխադրուին, աշխատելու համար հողագործութեան եւ հանքերու մէջ:

10.153 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ այս ամսու Մ. Նահանգները պիտի փոխադրուին արեւմտեան Գերմանիայէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը ստանձնած էր Ապրիլ 11-24ի սգատօնի նախաձեռնութիւնը:

Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 24ին Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ: Սրահը ժամանակէն առաջ լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ: Բացումը կատարեց Նոր Սերունդի երգչախումբը: Յետոյ, ընկ. նախագահը մէկ վայրկեան հանդիսականները ոտքի հրաւիրեց ի յարգանս մեր մեռելներուն եւ քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին իմաստը: Օրուան բանախօսն էր երիտասարդ գրագէտ Պ. Կ. Փոլատեան որ խօսեցաւ մօտ մէկ ժամ: Ցաւ յայտնեց որ Ապրիլ 11-24ը չի տօնուիր արժանավայել կերպով բոլոր Հայերու կողմէ անխտիր: Գովասանքով յիշեց այն քաջ բազուկը որ պատժեց Թալէաթը:

Յաջողապէս արտասանեցին եւ երգեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Օր. Օր. Մարի Նաւօեան, Զարուհի Մանկոյեան, Ս. Գինոսեան: Ջութակով նուագեցին Ա. Մաթոյեան եւ Վ. Աւետիսեան: Բոլորն ալ ծնած Ֆրանսայի մէջ, ներդաշնակօրէն երգեցին եւ արտասանեցին: — Թղթակից

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակչութեան թիւը, ըստ 1939ի վիճակագրութեան 170 միլիոն հինգ հարիւր հազար էր: Այդ թուականէն ի վեր Խ. Միութեան մէջ մտած է մօտ 24 միլիոն ժողովուրդ պարունակող հողամաս մը, որով 1946ի Սովետ Միութեան քարոզչութեան ներկայացուցած թիւը կ'ըլլար 193 միլիոն: Օտար հեղինակներ այս թիւը իրականութենէն վեր կը նկատեն: Ըստ անոնց 180 միլիոն է: Սակայն Պ. Քիւլէշէր, որ այս հարցը ուսումնասիրած է, այս վերջիններուն կարծիքն ալ չընդունիր: Իր հաշիւներուն համաձայն, Խ. Միութեան բնակչութեան թիւը պէտք է ըլլար 217 միլիոն: Ուրեմն 193 միլիոնը 22էն 24 միլիոն բաց մը ցոյց կուտայ: Այս թիւէն պակսեցնելով 2 միլիոն հոգի, որոնք գաղթեցին, 8—10 միլիոն ծնունդներու պակասը, 10—14 միլիոն քաղաքական եւ զինուորական կորուստները, կը մնայ ներկայիս 200 միլիոն բնակիչ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները. —

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ» Մոսկուայի մէջ հայերէն լեզուով լոյս է տեսած «Հայկական Նովէլներ» խորագիրը կրող ժողովածու մը: Այդ ժողովածուին մէջ կան Գրիգոր Զօհրապի, Նար—Դոսի, Երուխանի, Երուանդ Օտեանի, Վ. Փափազեանի, Առանձարի, Շիրվանզադէի, Արփիար Արփիարեանի, Թումանեանի, Իսահակեանի եւ այլ գրողներու լաւագոյն նորավէպերը:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ «Ընտիր երկեր»: Լոյս տեսած Մոսկուայի մէջ ստուար հատոր մը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Քանի մը օր վերջ Եուսուֆ Զիյա պէյն ալ հրաժարեցաւ:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ ՋԱՐԴԱՐԱՐ ՔԷՄԱԼ

Այդ օրերուն Պօղազլեանի գայմագամ սուրբ նահատակ Քէմալ պէյ իր առանձնացուած խցիկէն դուրս հանուելով մեր «գօվուշ»ը բերուեցաւ: Թերթերը այս սուրբ նահատակին դէմ «մարդասպան», «կողոպտիչ» եւ այլ անարգական ածականներ կուտային: Ամէնքս ալ իր շուրջ հաւաքուեցանք, զինքը գգուեցինք, մեզմէ ոմանք համբուրեցին ալ: Խեղճը շուարած վիճակ մը ունէր:

— Ամա՛ն Աստուած, ըսաւ, նոր աշխարհ եկայ: Մեռնելուս չեմ ցաւիր, բայց քիչ մնաց պիտի խելագարէի, մտածելով որ զաւակներուս վզէն «հայրենիքի դաւաճանին տղաքը» վերտառութեամբ տախտակ պիտի կախեն:

— «Հայրենիքի դաւաճաններ»ը ատիկա դըրողներն են, դուն իսկական հերոս ես», ըսելով մխիթարեցինք զինքը:

Մէկ շաբաթի չափ մեր մօտ մնաց. Թուխ դէմքով, մեծ հոգիով Թուրքի զաւակ մըն էր:

Խեղճը սենեակի մը մէջ թիմեր էին: Իրեն դէմ յօդուածներ պարունակող թերթերը խցիկին մէջ լեցուցեր էին: Քանի մը անգամ դատարան գնաց ու եկաւ: Վերջին դատավարութենէն առաջ սկսաւ աղաչել ու պաղատիլ.

— Ամա՛ն պաշտպանողական մը գրեցէք ինծի:

Պաշտպանողական մը գրելով տուի իրեն: Դատարանին մէջ կարդացեր է: Վերադարձին եկաւ գլխս դրաւ: Վիզս փաթթուեցաւ:

— Պէյս, ըսաւ, փառք Աստուծոյ ինքզինքս պաշտպանեցի, ձայնս ազգիս լսելի ըրի, պատմութեան փոխանցեցի, այլեւս կախուիմ ալ հոգս չէ, պատերազմական ատեանի նախագահն անգամ լացուցի:

Իսկապէս այս պաշտպանողականը մեծ յուզում առաջ բերած էր ժողովուրդին մէջ:

Երկու օր վերջ, հայրենիքին այս ազնիւ զաւակը, մեր աչքերուն առջեւ կառքով տարուելով կախուեցաւ:

Կառավարութիւնը սխալելով մարմինը հօրը յանձներ, ան ալ Սկիւտար փոխադրեր էր: Բժշկական վարժարանի ուսանողները եւ հոն գտնուող սպաները ժողովրդական հսկայ զանգուածի մը առջեւն անցած, փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կատարած են, դագաղը իրենց թեւերուն վրայ բռնած տարած են: Այն ատեն իմացած էինք նաեւ, որ այս թափորին ականատես Ֆրանսացի սպայ մը պոռացեր է. — «Այս Իթթիհատ վէ Թէրագգըյին ինչ ահռելի ուժ է»:

Հետեւեալ օրը մեզ առանձնացուցին, զատ զատ սենեակներու մէջ դրին, մեր դուռներուն առջեւ Թուրք զինուորի կողքին մէկ մէկ Ֆրանսացի զինուոր տեղաւորեցին:

Իմ դրանս առջեւ բարձրահասակ, սպիտակամորթ, գեղադէմ Պարթընցի զինուոր մը կար: Գլանիկ մը տուի իրեն ու հարցուցի.

— Ուրտեղացի ես, տղաս:

— Պարթընցի եմ, ըսաւ:

Ու դիմացը կանգնած Ֆրանսացի զինուորին նայելով վիզը ծռեց:

— Պէյս, ազգը ձեզ կ'ուզէ. այս «կեավուր» բարեկամներուն չենք կրնար կոր տաքնալ, աւելցուց:

Պէքիրաղա Պէօլիւկը ամէն օր նոր նոր բանտարկեալներով կը լեցուէր: Ասոնք գաւառի Իթթիհատի մարմնի անդամ ընտանիքի հայրեր էին, որոնք իբրեւ իթթիհատական ձերբակալուած էին «մասնաւոր լրատուութեանց վրայ», սրտիս դըպաւ:

Այդ օրերուն Եգիպտոսէն եկեր էր գնդապետ Սատըգ պէյ, զոր ճանչցեր էի Սահմանադրութեան սկիզբները, հասարակաց պարտականութեան մը գլուխը: «Լիտըր Սատըգ պէյ» ածականով երկար բարակ կը գրէին իր մասին: Հեռագիր մը քաշելով բանտ հրաւիրեցի զինքը: Եկաւ:

— Պատերազմ մը տեղի ունեցեր է, երկիրը պարտութեան տառապանքին ենթարկուեր է: Ասոր որոշում տուողներէն ոմանք արտասահման կը գտնուին, այստեղինները ալ ձեր ձեռքն են: Պատերազմական ատեան կազմած էք. ի հարկին զանոնք կախելով կ'ազատիք:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Ամերիկա 20.000 զինուոր կուրնցուց։ «Կը յուսամ թէ այլեւս պիտի չմասնակցիմ այդքան արկածալի ձեռնարկի մը»։

Թելադրելով անյապաղ վերազինել Ատլանտեանի զինակիցները, զօրավարը դիտել տուաւ թէ եթէ կը կարծեն որ եւրոպական պետութիւնները չեն աշխատիր զօրացնել իրենց ինքնապաշտպանութիւնը, «այն ատեն հարկ է փոխել քաղաքականութիւնը»։ Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ.

— «Եթէ Նախայարձակ պետութիւն մը Անգլիոյ վրայ քալէ տօուսարաթիւ ուժերով, ամերիկեան ծերակոյտը պարտաւոր է լրջօրէն քննել պատերազմի յայտարարութեան խնդիրը. բայց եթէ միայն մօլորեալ սաւառնակ մը ռմբակոծէ Անգլիան կամ ափ մը անհատներ Նորվեկիա մտնեն, պէտք չէ պատերազմ յայտարարել»։

★ Քանատայի խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը։ Պաշտօնագիրը յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին Նախարարութեան։ Առաջին պետութիւնն է որ կը վաւերացնէ դաշինքը։

★ Պելժիոյ վարչապետը, Պ. Սփաք (ընկերվարական), Ատլանտեանի դաշինքին քննութեան առթիւ ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ազդարարեց համայնավարներուն թէ դաշինքը ուղղուած է «բոլոր հաւանական նախայարձակներուն դէմ, ինչ որ անպատճառ չի նշանակեր Խ. Միութիւնը։ Ուրիշ խնդիր, եթէ ան փորձէ բռնի գլուխ հանել համաշխարհային տիրապետութեան ծրագիրը։ Արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները չեն կրնար զինաթափութիւն կատարել, ցորչափ տիեզերական իրականութիւն մը դարձած չէ մեր պաշտպանած ժողովրդապետութիւնը»։

★ Եւրոպական Միութեան ժողովին մէջ (Լոնտոն), առաջարկուեցաւ Յունաստանը եւ Թուրքիան եւս ընդունիլ, քանի որ շատ հաւանական չէ Միջերկրականեան դաշինքի մը կազմութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈԼՈՐ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ գոց են այսօր, հինգշաբթի, իբրեւ բողոք այն կարգադրութեան դէմ որ առաւելագոյն գիներ կը պարտադրէ փոքրաքանակ վաճառման համար։

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ բանուորներն ալ գործադուլ պիտի յայտարարեն այսօր, հինգշաբթի, չորս ժամուան համար, եթէ գոհացում չստանան վերջին պահուն։ Կը կարծուի թէ աշխատանքը պիտի դադրի առտուան ժամը 8—12։ — Գչ. օր քաղաքապետական պաշտօնեաներու գործադուլին կը մասնակցէին 4000 այրեր եւ կիներ, ջլատելով նահանգապետութեան վարչական գործերը։ Բանուորական խլրտումները վերսկսած են ամէն կողմ։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ կ'աճի Մարսէյլի մէջ, համաձայն «Իւմանիթէ»ի, որ կը գրէ թէ 15 օրուան մէջ 1300 հոգի աւելցած են 5300 նպաստընկալ գործազուրկներու վրայ։ Ամէնէն աւելի ազդուած են քիմիական արտադրութիւնները, օճառի ճարտարարուեստը եւ նպարեղէնի ճիւղերը։

116 ՏՈՒՓ ՓԷՆԻՍԻԼԻՆ, 1167 տուփ սթրէփթոմիսին, 360 կրամ քոքային, համագումար 1.300.000 ֆրանք արժէքով դեղեր գողցուեցան Պիսէթրի անկելանոցին դեղարանէն։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՎԷՃ մը ծագած ըլլալով Զուիցերիոյ հետ, ֆրանսական կառավարութիւնը արգիլեց զուիցերիական ֆրանքին առուծախը ազատ շուկային մէջ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ անդամակցութեան խնդիրը նորէն արծարծուեցաւ Ազգաժողովին մէջ։ Լիբանանի եւ Իրաքի ներկայացուցիչները ուժգնօրէն ընդդիմացան, պահանջելով նախ կարգադրել արաբ տարագիրներու տեղաւորման եւ Երուսաղէմի միջազգայնացման խնդիրները։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ պաշտօնաթերթը օրէնք մը հրատարակեց որուն համաձայն քաղաքացիները այսուհետեւ չափահաս պիտի համարուին, երբ 18 տարեկան ըլլան, փոխանակ սպասելու մինչեւ 21 տարեկանը։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կռիւները կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ։ Կարմիրները կր սպառնան նաեւ Քանթոնի, յառաջ խաղալով դէպի հարաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ).— Սթերլին 1097 (1050), զուից. ֆրանք (արգիլուած), տոլար 328.80 (345), նափոլէոն 4070, զուից. ոսկի 3840, սթերլին 4610, տոլար (20) 18.720, ձոյլ ոսկի 556.500 ֆրանք։

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը։ Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Աստուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան։

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ։

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու։

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert։

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ)։

Մուտքը ազատ է։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. եւ Եկեղ. հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական, կաթողիկէ եկեղեց., Սթանօզի Հայր. Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Patronageի գեղեցիկ սրահին մէջ։

Նոյն օրը պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Լիոնի Թորգոմ քահանան։

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry։ métro Porte de Choisy։

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներու։

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օննոսեանի նուագախումբին։ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ։

Մուտք 100 ֆրանք։

★

Անրիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր։ Կը ներկայացուի «ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»ը զաւեշտը, Աղամեան թատերախումբին կողմէ։ Կը խօսի ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օրիորդներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան։ Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան։

Ժամը 6էն վերջ եւրոպական եւ հայկ. պարեր Կ. ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ

★

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

14 Մայիս երեկոյեան, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ։ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ, մեծ պարահանդէս պատրաստութեամբ, 11 Յունիս շաբաթ իրիկուն, մինչեւ լոյս։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղին ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 21ին։

★ Թատերական - գեղարուեստական երեկոյթ ի պատիւ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ, 13 Յունիսին, Théatre La Potinièreի մէջ 7 rue Louis le Grand։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Պ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ), 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, զոքանչին, հօր եւ մեծ մօր՝ Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ եւ

Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, առտուան ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

ԵՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյէի վերջին ժողովին տեղը։ Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէոի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿ ԵՒ ԱՐԱՄ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆՆԵՐ ուրախութեամբ կը յայտնեն բարեկամներին եւ ծանօթներին ծնունդը իրենց անդրանիկ թոռնիկին եւ զաւակին ԱՆՆԻԿի, ապրիլ 20ին, Անկենում։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ։

Նուիրուած Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՏՈՔԹ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։

Մուտքը ազատ է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ կրթական մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը, այս կիրակի 8 Մայիս, ժամը 15ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ տրամախօսութիւն 80 աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Cachan։

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ փնտռէ առանձին պարոն մը։ Մէկ կամ երկու սենեակ եւ խոհանոց, բնակելի վիճակի մէջ։ Նախապատուութիւն կը տրուի հայկական շրջանակի, Դիմել Պ. Տաքէսեանի, 91 rue du Général Leclerc. Groslay (S. et O.)։

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Այսօր հինգշաբթի ժամը 8.30ին 10 Ave. d'Iéna

Հասոյթը պիտի յատկացուի վրացի հիւծախտաւորներու։

ԾԱԽՈՒԻ ՏՈՒՆ՝ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

22 բաժին (pièces), երկու փողոցի վրայ։ Խանութ եւ կառատուն։ Տարեկան եկամուտ 24.000 ֆրանք։ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆ։

Դիմել Sarkis Bilali, 36 rue Bistour, Romans (Drôme)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 6 MAI 1949 Ուրբաթ 6 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5839–Նոր շրջան Թիւ 1250 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆԿԱԼԻ ԽՆԴԻՐ ՉԷ

Տեսակ մը երաշխանցում կը տիրէ Փարիզի ժամուն բոլորտիքը, 1949 Յունուար 9ի ընդհ. ժողովէն ի վեր:

Ամէնէն առաջ՝ նոր եւ յարաճուն արձանագրութիւններ, որոնց շնորհիւ երկու հազարը շատոնց անցած է անդամներու թիւը: (Տարիներ առաջ, բախտ մը կը համարուէր քանի մը հարիւրը):

Երկրորդ՝ յայտնի թէ գաղտնի խորհրդակցութիւններ, ինչպէս եւ խմբակցութիւններ՝ Վարչութեան պակաս անդամներու ընտրութեան եւ ուրիշ ձեռնարկներու առթիւ:

Եւ երրորդ՝ նորէն գռեհիկ փսփսուքներ Դաշնակցութեան դէմ, գրաւոր թէ բանաւոր: Այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէ ձեռք անցընել եկեղեցին, «մենատիրութիւն» հաստատելու համար:

Յունուար 9ի ժողովին առթիւ, իրազեկ աշխատակիցներ պարզեցին ամբողջ անցուդարձը, միեւնոյն ատեն յայտնելով Դաշնակցութեան տեսակէտները:

Փորձենք անգամ մը եւս յիշեցնել զանոնք: Ոչ թէ իբրեւ պատասխան զանազան քսութեանց, այլ իբրեւ պարզ լուսաբանութիւն:

Թող հանգիստ մնան անոնք որ իրական բանկալի մը վերածեր են Փարիզի Հայոց եկեղեցին,—

Դաշնակցութիւնը աչք չունի իրենց գրաւած դիրքերուն: Ոչ ալ թեկնածուներ՝ սակարանի վերածելու համար ժամուն բակը:

Շատ յստակ են եւ գործնական՝ Դաշնակցութեան պահանջները,—

Հասարակ բանկալի վիճակէն ազատել Փարիզի եկեղեցին: Դնել զայն իր կոչումին, դերին համապատասխան բարձրութեան վրայ:

Բանկալէն, անոր շրջապատէն հեռացնել անոնք որ զայն կը շփոթեն խնամիական ոջխի մը հետ, արհամարհելով հանրային կարծիքը:

Թարմացնել վարչութեան կազմը, գործօն եւ վստահելի տարրերով: Զօրացնել պատասխանատուութեան զգացումը:

Եւ ուրիշ տարրական պահանջներ, որոնց մասին միշտ ալ կարելի է խօսիլ, հրապարակաւ կամ գլուխ գլխի:

Այդ բոլորին հետ զուգընթաց՝ աշխատանք, որպէսզի Եկեղեցին դառնայ կորիզը ոչ միայն Փարիզի, այլեւ ամբողջ Ֆրանսայի թեմական կազմակերպութեան:

Թող չըսեն թէ կանոնագրին տրամադրութիւնները թոյլ չեն տար այդքան յառաջ երթալ:

Օրէնքները եւ կանոնագիրները միշտ ալ կարելի է վերաքննել, յարմարցնելով օրուան պահանջներուն:

Նոյնիսկ ներկայ վիճակին մէջ, երբեք դըժուար չէ ընդլայնել անոր տրամադրութիւնները, ոգին, փոխանակ տառին կառչելու:

Օրինակ, եթէ եկեղեցին կրնայ հովանաւորել քանի մը դպրոցներ, ինչո՞ւ իրաւունք պիտի չունենայ կազմակերպելու ամբողջ կրթական գործը:

Այս կարգի խնդիրները կարելի է քննել ընդհ. ժողովներու մէջ: Կը բաւէ որ մէկդի դրուին կանխակալ կարծիքները:

— Իսկ Էջմիածնի հետ յարաբերութիւննե՞րը:

Այս հարցին մէջ ալ շատ պարզ է Դաշնակցութեան տեսակէտը, ինչպէս ամէն տեղ:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան հետ յարաբերութիւնները պիտի ըլլան միայն կրօնական: Ոչ մէկ «յառաջդիմական» – քաղաքական մարզանք:

Էջմիածինը ինքն ալ աւելին չի կրնար պահանջել, ներկայ պարագաներուն մէջ:

Անոնք որ ուրիշ ուղեգիծ կը թելադրեն, պարզապէս իրենք զիրենք կը խաբեն:

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ իւրաքանչիւր գաղութ պարտաւոր է նկատի առնել իր միջավայրին պայմանները, ինչպէս եւ Հայ. Եկեղեցւոյ կանոնները եւ աւանդութիւնները:

Կաթողիկոսը ինք հարկ դատած էր յիշեցնել կարգ մը պարտականութիւններ, իր Ամանորի կոնդակով: Թող բարեհաճին այդ կէտերն ալ սերտել:

Ոչ ոք իրաւունք ունի քմահաճ մեկնութիւններ տալու, պղտորելով միտքերը:

Գաղութներն ալ խաղաղութեան կը կարօտին:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՎԱՆԵՑԻՆ ԱԼ ԿԸ ՄՈՌՆԱՅ ...

Ծաչոր Թռուցիկ մը, Մարսէյլէն, «Յառաջ»ի մէկ էջին մեծութեամբ.—

Վասպուրականի Հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը պիտի տօնուի, Մայիս 15ին, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան: Ինչպէս ամէն տարի:

Ահա նորէն «Գաւառ»ն է որ դաս կուտայ ինքնահաւան, ամբարտաւան Փարիզին:

Այս անգամ՝ Վանեցիներուն, որոնք մոռացութեան տուած են ամէնէն եղերական, հերոսական, նուիրական յիշատակները, 1945էն ի վեր:

Իրազեկներ կ'ըսեն թէ այս անփառունակ, անպատիւ դասալքութեան ասպետներն են չորս-հինգ երեւելիներ, որոնք զանազան դիրքերու հասած ըլլալով, «պոչ կը խաղցնեն»:

Ուրեմն անզօ՞ր են մնացեալ Վանեցիները, այդ գրոց-բրոցներուն դիմաց:

Ամէնէն անճարն ալ, տարին քանի մը անգամ իր հարազատին գերեզմանը օրհնել կուտայ, Մեռելոցի առթիւ:

Այս տարրական յարգա՞նքն ալ շատ կը տեսնեն Փարիզ հաստատուած ջոջ աղաները:

Այս այն ժողովո՞ւրդն է որ ողբաձայն աղաղակ մը կ'արձակէր, տարիներ առաջ: 1915ի հերոսամարտէն շատ առաջ.

Ա՜խ, Վասպուրական, աշխարհ Հայաստան,
Անթիւ հերոսներ քեզ մէջ ծողվեցան.
Ահեղ կռուի մէջ այնքան դիմացան,
Ի սէր ազգութեան նահատակուեցան:

Եթէ պատմական Վասպուրականի մնացորդները տէր չեն ըլլար իրենց փառքերուն, կազմակերպութի՞ւն կը պակսի:

Թո՛ղ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն ստանձնէ տօնակատարութիւնը, իր կարգին «լուսաւորելու» համար Վասպուրականի նոր սերունդը:

ՎԱՀԷ

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ

ՄԻԼԱՆՕ, 3 Մայիս (Յառաջ).— Ապրիլ 27ին, Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի շքեղ դահլիճին մէջ պաշտօնապէս սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին նուիրուած յոբելենական հանդիսութիւնները: Հանդէսին կը նախագահէր Վենետիկի Նորընտիր պատրիարքը: Մխիթարեան Ուխտին Աբբահայրդերապայծառ Հ. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեան օրուան պատշաճ երկու խօսքով բացաւ հանդէսը, նախ շնորհակալութիւն յայտնելով Արեւելեան ժողովի քարտուղար Տիրանաւոր Թիսըրանի գեղեցիկ նամակին համար զոր կարդաց Միաբանութեան ատենադպիր Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան:

Օրուան բանախօսն էր Ճիովաննի արք. Ուրպանի, նիւթ ունենալով «Մխիթար եւ Վենետիկ», որ իր շուրջ ստեղծեց ջերմագին խանդավառութիւն:

Հանդէսին գեղարուեստական մասը վերապահուած էր մեր անմահ Կոմիտաս վարդապետին երաժշտական հոգեյոյզ ստեղծագործութիւններուն: Կ'երգէր մեր յայտնի եւ համակրելի դաշնակահար երգչուհին Օր. Մառի Պոտուրեան, ընկերակցութեամբ Փասքուալէ Րիսսոլիի (սրինգ) Րենցօ Ֆերրակուցցիի (ջութակ), եւ Էմմա Պիանքիի (տաւիղ): Մեծ ճեռնահասութեամբ կը ղեկավարէր երաժշտագէտ Կապրիէլէ Պիանքի:

Առտուան ժամը 10.30ին տեղի ունեցած էր հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ Ս. Ղազարի մէջ ի ներկայութեան հայ եւ իտալացի հաւատացեալներու խուռն բազմութեան մը:

Կարգադիր յանձնախումբին կը նախագահէ գերապայծառ Աբբահայրը, Հ. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեան: Անդամներն են՝ Աթոռակալ Հ. Քերովբէ Վ. Զրաքեան, Հ. Կիւրեղ Վ. Քիպարեան, Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան, Հ. Կարապետ Վ. Ամատունի, Հ. Հմայեակ Վ. Կէտիկեան, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան եւ Հ. Սերոբէ Վ. Աքըլեան:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ՝ ՄԱՅԻՍ 23ԻՆ

Չորեքշաբթի օր, 4 Մայիս, վերջնապէս համաձայնութիւն գոյացաւ Չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ, որոնք պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեցին անմիջապէս:

Տրուած որոշման համաձայն, Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին, իսկ Զորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Մայիս 23ին, Փարիզի մէջ:

Այսպէս ուրեմն, տասնըմէկ ամիսէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Պերլինի արեւմտեան շրջանը նորէն ելեկտրական լոյս պիտի ունենայ գիշերը, հանրակառքերը պիտի բանին, թարմ բանջարեղէն, պտուղ եւ միսպիտի գտնուի: Եւ ինքնին պիտի դադրի օդանաւային փոխադրութիւնը, որ մինչեւ հիմա 37.500.000 սթերլին արժած է Ամերիկայի, տասնեակ միլիոններ ալ՝ Անգլիոյ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Անգլիացիները առաջարկած էին պաշարումը վերցնել Մայիս 9ին, փոխադարձաբար, բայց Ռուսները, որոնք նախապէս կ'ուզէին թուականը յետաձգել մինչեւ Յունիս, առարկեցին թէ շատ կանուխ է, անհրաժեշտ հրահանգները տալու համար իրենց հրամանատարներուն: Ի վերջոյ համաձայնութիւն գոյացաւ Մայիս 12ի համար: Խորհրդակցութիւնները տեւեցին 1 ուկէս ժամ, Ռուսական, Նիւ Եորքի մէջ: Երէկ նոր ժողով մը գումարուեցաւ, ճշդելու համար կարգ մը մանրամասնութիւններ: Դրամական խնդիրը պիտի քննուի Զորսերու Խորհուրդին մէջ:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.

— «Զորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները քննեցին այն բոլոր խնդիրները որ ծագած են Պերլինի կացութեան հետեւանքով: Համաձայնութիւն գոյացաւ սկզբունքի բոլոր հիմնական խնդիրներու մասին: Կարգ մը մանրամասնութիւններ դեռ պիտի քննուին. բայց համաձայնութիւն գոյացած է արդէն եւ բոլոր սեղմումները պիտի վերցուին, փոխադարձաբար: Արտաքին Նախարարներու Խորհուրդը պիտի գումարուի ատեն մը վերջը: Խորհուրդը պիտի քննէ Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներ, ինչպէս եւ Պերլինի կացութենէն բխած հարցեր, մէջն ըլլալով դրամական խնդիրը»:

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Էվըթ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին նախագահը, գոհունակութեամբ հաստատեց գոյացած համաձայնութիւնը, «որ դրական յառաջդիմութիւն մը կը ներկայացնէ մեծ տագնապի մը պահուն»:

Զափաւոր լաւատեսութիւն մը՝ կը տիրէ Փարիզի եւ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ: Երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կը սպասեն որ վերջնապէս պարզուի Խ. Միութեան դիրքը:

Փարիզի մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, Զորսերու Խորհուրդին գումարման համար, թէեւ օրակարգը ճշդուած չէ տակաւին:

Տոքթ. Ռէօյթըր, Պերլինի արեւմտեան շրջանին գերման քաղաքապետը, իր եւ բնակիչներուն ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեց գոյացած համաձայնութեան առթիւ, «պատմական անկիւնադարձ մը» համարելով զայն: Մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր 2.500.000 բնակիչներ անտանելի զրկանքներու մատնուած են եւ գիշերները յաճախ մոմ կը վառեն: Քաղաքապետին կարծիքով, անհրաժեշտ է վճռական դիրք մը բռնել Խ. Միութեան հանդէպ, ապահովելու համար խաղաղութիւնը:

«Եւրոպայի խորհրդարանը»

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՍԸ ԱԶԳԵՐՈՒ

Երէկ, հինգշաբթի, պիտի ստորագրուէր Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին — առաջին Խորհրդարանին — կազմական կանոնագիրը, մասնակցութեամբ տասը ազգերու: Այս մասին կատարուած խորհրդակցութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենային Լոնտոնի մէջ, վերջացան չորեքշաբթի օր: Մասնակցող ազգերն են Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Իտալիա, Իրլանտա, Տանըմարքա, Շուէտ եւ Նորվեկիա, որոնց ներկայացուցիչներն էին իրենց արտաքին նախարարները կամ Լոնտոնի դեսպանները:

Անգլ. թերթերը կը գրեն թէ Յունաստան եւ Թուրքիա եւս պիտի ընդունուին, բայց ոչ իբրեւ հիմնադիր պետութիւններ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԷՀՐԱՆԻ «Ալիք»էն կ'իմանանք թէ Իրանի Սահմանադիր ժողովին անդամ ընտրուած են Տոքթ. Վարդան Յովհաննէսեան եւ Տոքթ. Ա. Աջայեան:

ԸՆԿ. ՏՈՔԹ. ԱՐՄ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Երէկ, ընկերներու եւ համակիրներու խուռն բազմութեան մը մասնակցութեամբ, ցուրտ հողին յանձնեցինք մարմինը ընկեր Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեանի, որ յաւիտենապէս իր աչքերը փակեց ամսոյս 8ի Ուրբաթ առաւօտ՝ Պոմբընի Մէսէչուսէց ծէնըրըլ հիւանդանոցին մէջ:

1948 Հոկտեմբեր 15ի Ուրբաթ առաւօտ մը, երբ մեր ընկերը սովորականին պէս խմբագրական աշխատանքներ կը կատարէր իր սենեակին մէջ, անակնկալ կերպով զգաց տկարութիւն մը: Իսկոյն բժիշկներ եկան, որոնք քննեցին իր վիճակը եւ փոխադրեցին զինքը հիւանդանոց: Ծարաթներ առ-քը պահ մը ունեցանք այն պատրանքը, որ պիտի փրկուի մեր ընկերը եւ նորէն դառնայ մեզի: Զուր էին մեր յոյսերը: Հարուածը հասեր էր սրտին եւ ուժգնօրէն զգետներ զայն: Հետզհետէ ծանրացաւ ու բարդացաւ վիճակը, ու թէեւ հնարաւոր ամէն խնամք ու հոգածութիւն ստացաւ ան, բայց այլեւս անզօր եղաւ դիմանալու զինքը կրծող ցաւին. օր օրի հիւծեցաւ, կաթիլ - կաթիլ քամուեցաւ, մինչեւ որ բոլորովին սպառեցաւ:

Առողջ ու ամուր կազմուածք ունէր մեր ընկերը. ան ալ մէկն էր անոնցմէ, որոնք իրենց կեանքի ընթացքին քիչ անգամ կը հիւանդանան. կարելի է ըսել՝ հանդարտ ու անխռով կը սահէին տարիները անոր գլխուն վրայէն. գէթ այդպէս կը թուէր մեզի. երեւութապէս զօրեղ էր ան ու առոյգ. եւ մենք անոր այդ վիճակը կը համարէինք բնական հետեւանքը այն չափուած, զգուշաւոր ապրելակերպին, որուն հետեւեցաւ ան շարունակ: Անոր անակնկալ հիւանդութիւնը եւ ամիսներու տառապանքը, որոնցմէ չկրցաւ ան ազատել ինքզինքը, անըմբռնելի զարտուղութիւն մը եւ տխուր զիպուածներ էին, որոնք մէկէն մթագնեցին անոր պայծառ երկինքը եւ ընդմիշտ խորտակեցին անոր կեանքը:

Մեր շուրջը, մեզի մօտիկ, մահը անընդհատ կը գործէ: Միայն վերջին մէկ – երկու տարիներուն քանի մեծարժէք ու վաստակաւոր ընկերներ, հայ մշակոյթի եւ ազգային կեանքի ընտիր մշակներ հողին յանձնուեցան: Ընկեր Բարսեղեան եւս կը հետեւի անոնց: Մեկնողները չեն ունենար իրենց արժանի յաջորդները, եւ աս է որ ամէնէն աւելի մեզի խոր վիշտ կը պատճառէ եւ ապագայի վերաբերմամբ մեզ կը դարձնէ տխուր, մտահոգ եւ նոյնիսկ յոռետես: Ընկեր Բարսեղեանի անդարձ մեկնումը այս տխուր մտածումը անգամ մը եւս կը շեշտէ մեր մէջ:

★

Ընկեր Արմենակ Բարսեղեան աւարտած էր Էջմիածնի Ճեմարանը. բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած էր Գերմանիա՝ նախ Լայբցիկ, ապա Պերլին, ուր սորված էր մանկավարժութիւն եւ ստացած՝ փիլիսոփայութեան տոքթորի աստիճան: Շատ կանուխէն անդամակցած է ան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ վերջինիս միջոցաւ ծառայած է մեր ժողովուրդին:

Կոչումով, պատրաստութեամբ եւ խառնուածքով ան հայ կրթական ասպարէզին նուիրուած մշակ մըն էր: Երկար տարիներ ըրած է ուսուցչութիւն Թաւրիզ, Սամսոն, Պոլիս եւ այլուր: Հոգեւին սիրած է դպրոցը եւ անոր յարկին տակ հասակ նետող հայ պատանին: Մեծ է թիւը անոնց՝ տղաներ ու աղջիկներ, որոնք տարիներով աշակերտած են մեր ընկերոջ, մեծապէս օգտուած անկէ եւ հետագային հայ կեանքի մէջ դրաւած կարեւոր դիրքեր: Ընկեր Ա. Բարսեղեան Ամերիկայի մէջ ալ ըրած է ուսուցչութիւն. բայց այդ եղած է անոր համար կողմնակի զբաղում մը միայն: Եթէ մենք ունենայինք կանոնաւոր դպրոցներ Ամերիկայի մէջ, անկասկած, մեր հանգուցեալ ընկերը պիտի կրնար լրիւ իր ուժերը տրամադրել հայ կրթական գործին եւ մեր աչքերուն առջեւ մեծցող սերունդի մը հայացման ու փրկութեան գործին մէջ պիտի կատարէր մեծ ու նախախնամական դեր մը: Մեր կեանքի աննպաստ պայմաններով պէտք է բացատրել, որ մենք չկրցանք այս գետնի վրայ, ինչպէս ուրիշներու, նոյնպէս անոր ուժերէն լրիւ օգտուիլ յօգուտ հայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Ընկեր Բարսեղեան ունեցած է նաեւ աչքառու գործունէութիւն կուսակցական եւ ազգային գետնի վրայ: Իբրեւ այդպիսին ալ ան ենթարկուած է հալածանքներու՝ դրսէն ու ներսէն: Դրսէն՝ հալածուած է մեր ընդհանուր թշնամիին կողմէ, ներսէն՝ մեր ներքին հակառակորդներուն կողմէ: 1915 թուի մեր ազգային ողբերգութեան օրերուն ինչպէս շատերը, ընկեր Բարսեղեան եւս ձերբակալուած է եւ աքսորուած Զանղըրը. ապա ղըրկուած՝ Հալէպ: Ան եղած է հազուագիւտ բախտաւորներէն մէկը, որ հրաշքով ազատած է եւ վերադարձած՝ իր սիրելիներու գիրկը:

Ան եղած է անդամ եւ քարտուղար Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէին՝ 1919 թուին. այդ օրերուն եղած է նաեւ անդամ Պոլսոյ Ազգային Երեսփոխանական ժողովին, անցած է Փարիզ եւ մասնակցած Ազգային Համագումարին՝ իբրեւ մէկը պոլսահայութեան ներկայացուցիչներէն: Իսկ վերջին մօտ մէկ քառորդ դարու ընթացքին անոր կեանքը սերտօրէն կապուած էր Ամերիկայի մեր կուսակցութեան կեանքին ու գործունէութեան: Երկար տարիներ ան աշխատած է իբրեւ մէկ անդամը խմբագրութեան՝ ընելով իր ուժերուն մէջ իր բոլոր կարելին:

Հաստատուն ու բիւրեղացած համոզումներ ունէր մեր ընկերը: չէր գործեր բոպէական մղումներով. կիրթ էր. իր խօսքին ու գործին մէջ զգուշաւոր ու հաւատարիմ. ունէր չափի զգացումը: Ոմանց կը թուէր թէ դիւրահաղորդ հոգի մը չէր, բայց այդ՝ անոր բնաւորութեան արտաքին մասն էր, ներքնապէս ջերմ էր, սիրալիր ու աունկնող. իր մտերմութիւնը վայելող ընկերներ միշտ ալ անոր կապուած մնացած են՝ սիրելով զայն ու սիրուելով անկէ:

Հայ կեանքի ամէնէն գործօն կազմակերպութիւնն է Դաշնակցութիւնը, եւ ահա այդ կազմակերպութեան առաջաւոր դիրքերուն վրայ կանգնած ուժերէն մէկն ալ կ'իյնայ: Իր մեկնումը խորունկ վիշտ կը պատճառէ մեզի: Մեր ընկերոջ սիրելի յիշատակը պիտի պարտադրէ մեզի, որ մենք՝ ապրողներս,, աւելի մեծ սիրով ու նուիրումով տանինք այն գործը, զոր Դաշնակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդը դրած են մեր ուսերուն:

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔ, 13 Ապրիլ)

Վեղարաւոր պատուհաս

Ա.

Փոքրիկ ժաքօն մեզի կը պատմէ Chaperon rougeի մանրավէպը: Կը նայիմ իր դէմքին, մանչուկը յուզուած է, մերթ կը շփոթի, կը դողդղայ ահարեկ: Իրաւացի կը գտնեմ իր երկիւղը: Ի՞նչ կ'ըլլայ վիճակը անմեղ գառներուն, երբ մօր փոխարէն իրենց գլխին ցցուած կը տեսնեն գայլին կարմիր դունչը...

Է՜հ, այո, ճիշդ այսպէս, Գէորգ արք. Արսլանեան այս անարժան հովիւը չուրջ քառորդ դարէ ի վեր թառած Պոլսոյ դժբախտ հայութեան վզին, կը կեղեքէ, կը ծծէ, կը քամէ իր արիւնը:

Ասլանեան շատոնց մոռցած է իր նուիրական գաղափարը, մոռցած է իր անձնուէր կնոջ՝ Նազենիի նահատակութիւնը բոցերուն մէջ, ու հոգւով մարմնով նուիրուած է ոսկիէ կուռքին:

Զինադադարի շրջանին կարճ լուր մը կար Պոլսոյ թերթերուն մէջ,— անարժան կղերիկոսին գլուխը պատռած էին բիրերով, Ատանայի եկեղեցիին խորանին վրայ: Դժբախտաբար այս տխուր պատմութեան ներքին ծալքերը կը խուսափին յիշողութենէս: Ամէն պարագայի մէջ, ոչինչ կար բարենշան:

Կեդրոնականի ուսանողութեանս շրջանին, լսած եմ զինքը անգամ մը, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին: Առաջին պահէն իսկ poseurի մը տպաւորութիւնը թողած է վրաս: Մասնաւոր ճիգ մը նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծելու, բռնազբօսիկ շարժուձեւերով, ոսկեզօծ եւ խրթին բառերով, որոնք սահմանուած էին հմայելու ռամիկ ժողովուրդը իրենց առեղծուածային դարձուածքներով:

Մեր ընթերցողներուն մտքին մէջ դեռ թարմ է Իզմիրի աղէտին յաջորդող անձկալից շրջանը: Զաւէն պատրիարք, հազիւ երեք տարի դահակալած Պոլսոյ աթոռին վրայ, կը հարկադրուէր դիչերանց փախչիլ անգլիական մարտանաւով մը: Ծանօթ է նաեւ Թուրք մամուլին հանած ժխորը դժբախտահակալին եւեւէն:Գաղափար մը տալու համար, կը յիշեմ «Ժուռնալ տ'Օրիան»ի խորագիրը.— Յո՞ երթաս, Պատրիարք...

Ահա, այդ ահ ու սարսափի օրերուն, պատեհապաշտ եկեղեցականը կը յաջողէր տեղաւորուիլ Պոլսոյ աթոռին վրայ, իբրեւ տեղապահ:

Պոլսոյ Յունաց հզօր պատրիարքը՝ Մելիտէոս, տեղէն չէր շարժեր: «Մեղալին Իտէա»ի այս առաքեալը, որ բիւզանդական դրօշը ցցած էր իր կառքին վրայ, հաւատարիմ կը մնար ինքն իրեն, հակառակ բոլոր յուսախաբութիւններուն: Փոքր Ասիոյ յունական բանակը, շատոնց խաղացած էր իր վերջին թուղթը ի հաշիւ Անգլիոյ,բայց պատկառելի եկեղեցականը ամուր կը կենար պատնէշին վրայ:

Փափա Էֆթիմի գործին չէր գար ասիկա: Ցենէր հաւաքած էր իր համախոհները, իրեն պէս Գարամանցիներ, ինչպէս սա տխրահռչակ Դամիանոսը, անդամ պատրիարքարանի վարչական խորհուրդին: Պայքարը շատ սուր եղած էր: Յունաց կրօնապետը ժամեր դիմադրած էր դիշախանձ ամբոխին,— աւելի թուրք քան բուն Թուրքը— որ կը ճգնէր զինքը բզկտել, պատրիարքարանի դահլիճին սանդուղներէն վար գլորել: Հռոմայնի թեյերը կորած էին, ամէն արտաքին աջակցութիւն խափանելու համար...: Տերքոզի մետրապոլիտը, ուրիշ քանի մը հաւատարիմ եկեղեցականներու հետ, քաջարի պատրիարքը պաշտպանած էր կուրծքով, մարմինը խոցոտուած բազմաթիւ տեղերէ, աքեմը պատառ պատառ եղած:

Դէպքէն մէկ օր վերջ տեսայ Մելիտէոս պատրիարքը, Միտիլլիի առջեւ խարսխած լուսազարդ շոգենաւին մէջ: Մազերը ճեփ ճերմակ եղած էին մէկ գիշերուան մէջ...

Ասլանեան քաջալերուած Փափա Էֆթիմի օրինակէն, կը ճգնի Գարամանցի տէրտէրին դերը խաղալ Պոլսոյ անճար ժողովուրդի գլխուն:

Բազմամեայ ուսուցիչ - հրապարակագիրը Պ. Յովհան Փալաքաշեան արհամարհելով ամէն ըսպառնալիք, «Մեղու»ի մէջ հրատարակած յօդուածաշարքով մը կը մերկացնէր Ասլանեանի ապականութեան գործունէութիւնը: Իրեն կը հետեւին իրաւաբէտ Աւետիս Սուրէնեան, Ժիրայր Շիրակացի եւ ուրիշներ, մինչեւ որ ապաշնորհ տեղապահը կը տապալի:

Մեսրոպ արք. Նարոյեանի բովանդակ պաշտօնավարութեան ընթացքին, ճշմարիտ մղձաւանջ մը կը դառնայ ան: Շատ եմ կարդացեր Պոլսոյ պատրիարքարանի մէջ անցած դարձած մեքենայութիւններու մասին, հին ամիրաներու օրերուն, բայց այս մէկը կը գէ կ'անցնի գիտցածներս, իր քսութեամբ,վատութեամբ եւ դաւաճանութեամբ:

Ասլանեան, կռնակ տուած հայ Դամիանոսին՝ Դաւիթ Ելմազի, Բերայի եկեղեցւոյն միւթէվէլլին (մատակարար), ինչպէս նաեւ տխրահռչակ Շահին Գայայի, (Յովհ. Շահինեան), ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ պատրիարքութիւնը վարկաբեկելու, տապալելու համար յաչս թրքական կառավարութեան:

Բուռն պայքար մըն է որ կը բացուի, մէկ կողմէ այդ սրիկաներու վոհմակին, միւս կողմէ՝ պարկեշտ ուժերուն միջեւ, որոնց ամէնէն անվեհեր դէմքը կը հանդիսանար Պետրոս Ատրունին:

Կեդրոնականի ողբացեալ տնօրէնը ձեռք կ'անցընէ Ասլանեանի մարդոց թռուցիկները, դեռ չցրուած ազգ. վարչութեան անդամներուն, կեցնել կուտայ ինքնաշարժերու այն թափորը, որ ճամբայ պիտի ելլէր դէպի Գում – Գափու, Նարոյեան պատրիարքը վար առնելու համար աթոռէն:

Դաւիթ Ելմազ, Շահին Գայա եւ բախտախնդիր Արթաքի Ճէպէլի, գլխաւորութեամբ Ասլանեան սրբ.ի, թափօրին գլուխը զետեղած էին Իսմէթի եւ Մուսթաֆա Քէմալի մեծադիր նկարները, աւելի հեշտօրէն իրագործելու համար իրենց հրէշային դաւադրութիւնը...

Հայ – Տաճիկներու ջոկը, ձախողած Նարոյեան պատրիարքը տապալելու դաւին մէջ, ամբողջ [illegible] կը [illegible] Կեդրոնականի վրայ [illegible] Ղ[illegible] եկեղեցւոյ «Միթէվէլլի» Շահին Գայայի:

Պետրոս Ատրունի դարձեալ պատնէշին վրայ է. [illegible] կուտայ բոլոր դրոհներուն մինչեւ որ [illegible] ճնշումին վրայ կը յանձնէ վարժարանին բանալիները:

Պոլսահայութեան շահերուն անվեհեր պաշտպանը կը մեռնի վշտահար, հալ ու մաշ եղած քաղցկեղէն: Բայց չուշանար վերահաս արդարութիւնը: Եպերելի դաւադրութեան նախաձեռնարկները իրենք ալ կը կրեն իրենց արժանաւոր պատիժը:

(Մացեալը յաջորդով)

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Խ. Հայաստանը թիւերով

«Իզվեստիա», Մոսկուայի կառավարական օրկանը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Խ. Հայաստանի պետական ծախքը 1948 թուին եղել է 1.050.4 միլիոն րուբլի, եկամուտը 1,082.5 միլիոն րուբլի: 1949 թ. նախահաշուով ծախքը լինելու է 1.103 միլիոն րուբլի:

Բանուորները, ծառայողներն ու որակեալ մասնագէտները եռանդով նուիրուած են աշխատանքի, որպէսզի հնգամեայ ծրագիրն ի կատար ածեն ժամանակից առաջ: Արդէն 1948 թ. արտադրական ծրագիրն իրականացուած է 110.6 %ով, 1948 թուին Խ. Հայաստանի ճարտարարուեստի արտադրութիւնը նախապատերազմեան 1940 թուի արտադրութիւնից աւելի է 66 %: Առանձնապէս դեբազանց արդիւնքի են հասել՝ թեթեւ ճարտարարուեստի, միս – կաթնեղէնի, անտառային, տեղական արդիւնաբերութեան, շինարարական նիւթերի նախարարութիւնները:

Անցեալ տարիների հետ բաղդատելով 1948 թ. շատ աւելի բարձր է արտադրութիւնն այնպիսի ճիւղերում ինչպէս մետաղակտրիչ մեքենաների, «տրանսֆորմատոր»ների, ելեկտրաթելերի, կրաղիւսի (սիման), շինանիւթերի, սոդայի, դեր–ֆոսֆատի, առօրեայ գործածութեան ապրանքների եւայլն:

Միջին բանուորի արտադրական կարողութիւնը 1948 թ. 11 % աւելի է 1947 թուից, իսկ ապ-

բանքների ինքարժէքը 2.9 առ հարիւր աւելի պակաս է նախորդ տարուանից։ 1949 թւին Խ. Հայաստանը պիտի իրականացնէ բոլոր արդիւնաբերական ձեռնարկների չահաւորութեան «եկամուտը աւելի ծախքից» սկզբունքը։

1948 թ. գիւղատնտեսութեան մէջ եղել է յաջող տարի։ Կոլխոզները լրիւ կատարել են իրենց պարտաւորութիւնները պետութեան հանդէպ։ Հացահատիկ արտադրուած է 42 առ հարիւր աւելի քան նախապատերազմեան 1940 թ.։ Ծխախոտի եւ գետնխնձորի բերքը կրկնապատկուել է, ճակնդեղի ցանքն աւելացել երկուեւկէս անգամ։

1948ին ոռոգուած հողերի տարածութիւնն աւելացել է 4300 հեկտարով։

1949 թւին պիտի ընդարձակուին բամբակի, խաղողի եւ պտուղների մշակութեան դաշտերն ու այգիները։

1949 թ. Խ. Հայաստան պիտի կիրառէ ուսուցչապետ Միչուրինի գիւղատնտեսական դրութիւնը եւ սկիզբը պիտի դնէ մերձհասարակածային պտուղների, նուռի, նուշի, թուզի, ձիթենիի, սերկեւիլի եւայլն մշակութեան 10.000 հեկտար տարածութեան վրայ։

Նշանակալից չափով ընդարձակուած է մշակութային հիմնարկութիւնների ցանցը։ Որակի տեսակէտից եւս զգալապէս բարձրացել է 1948ին Խ. Հայաստանում կրթական մաշակութային մակարդակը։ 1948ին այդ նպատակով ծախսուած է 35 միլիոն րուբլի աւելի, քան 1947 թ. 1949 թ. ծրագրուած է ծախսել 693.8 միլիոն րուբլի, 1186 դպրոցներում, կամ 303 հազար աշակերտ։

Շինարարութեան վրայ 1948 թ. ծախսուած է 259.6 միլիոն րուբլի 48.5 հազար քառ. մեթր տարածութեամբ բնակարաններ են շինուած։ Բացի այդ անհատական նախաձեռնութեամբ շինուած է 2333 տուն — 97 հազար քառ. մեթր տարածութեամբ բնակարան։ Գիւղերում վերջին երեք տարիների ընթացքում շինուած են 6322 բնակելի տուներ։

Համամիութենական պետական նախահաշւում Հայաստանին յատկացրուած են մեծ գումարներ կեդրոնական կառավարութեան ենթակայ արդիւնաբերական միաւորների շինարարութեան համար։

1949 թւին ելեկտրական ուժ 45 առ հարիւր աւելի պիտի արտադրուի քան 1948 թ. ինքնաշարժի անիւածածկ (փնէօ) 17 առ հարիւր, բուրդի գործուածքներ 40 առ հարիւր, շաքար 7 անգամ, գինի եւ գոնեաք երկու անգամ աւելի։

1947 թւին Խ. Հայաստանի անասունների քանակը հաւասարուել էր 1940ի քանակին։ 1948 խոշոր եղջիւրաւոր անասուններ 8 առ հարիւր, ոչխար եւ այծ 12.6 առ հարիւր, խոզ 22 առ հարիւր, ձի 10 առ հարիւր աւելի էին քան 1947 թւին։ 1948 թւին 200 կոլխոզներ ելեկտրական հոսանք ստացան։ 1949 թ. Խ. Հայաստանի բոլոր կոլխոզները պիտի օժտուին ելեկտրական հոսանքով։ Տաք հողմերից եւ երաշտից պաշտպանուելու համար այս տարի Խ. Հայաստանում պիտի տնկուին անտառային գօտիներ 120 քիլոմեթր երկայնութեամբ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

ՃԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 1 Մայիս.— Երեսուն չորս տարիներ վերջն ալ, երբ Ապրիլ ամիսը կը մօտենայ անպատմելի սարսուռ կը զգանք.— Բայց եւ այնպէս, տակաւին չսորվեցանք միաձնաբար լալ մեր սուգը եւ միակամ պահանջել արդի հատուցումը..

Շաբաթ իրիկուն հայկական դպրոցի սրահը լեցուն էր իրենց մեռելները յարգող գիտակից հայութեամբ։

Խոր լռութեանմէջ, Նոր Սերունդի կրակոտ տղաներէն Մկրտիչ Դաւիթեան կը բանայ Սգահանդէսը, կարդալով իր գրաւոր ճառը,— «Մենք, մեծցած Ֆրանսական բարձր մշակոյթով եւ պատմութեամբ, կրնայինք բնաւ չհետաքրքրուիլ հայ ազգին մօտիկ եւ եղերական անցեալով, բայց ցեղին արիւնը եւմեր անթաղ Հայրերուն վրէժը, մեզի համար ամէն բանէ վեր են»։

Օրուան սուգին համապատասխան արտասանութիւններ ըրին, պատանի Ստեփան Գույումճեան, Ռ. Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը»։ Օր. Լուսաբեր Փոշայեան, Տիկին Փափազեանի «Պատմութիւնը իմ ցեղիս» զոր այնքան յուզումով արտասանեց։ Պատանի Ազնաւորեան «Հայ քոյրերուս» շատ մաքուր առոգանութեամբ։ Սարգիս Թիւթիւնճեան, Յովհ. Թումանեանի «Հոգեհանգիստ», երիտասարդ Յ. Պետիկեան Սիամանթոյի «Հայրենի աղբեր», իսկ փոքրիկն Զուարթ Սարգիսեան անուշիկ հայերէնով մը արտասանեց «Հէյ Ջան Երեւանը»։

Նոր Սերունդի երգչախումբը հնչեցուց «Անդրանիկի» եւ «Ի զէն Հայեր» խմբերգները։ Օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Խրայեան (Լիոնէն) յուզումով եւ մաքուր հայերէնով պատկերացուց հայկական սարսափները, զորս սերունդները պարտին յիշել դարէ դար։

Կեցցէ Նոր Սերունդը։ Թող ամչնան անոնք որ իրենց հայրերուն արիւնը իսկ մոռնալով կը բացակայէին։

Ցանուն Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէին յարգանքի քանի մը խօսք ըրաւ Ս. Ընտրիկեան եւ մաղթեց որ ողջ մնացողները, անոնք որ արիւնը տեսան, Հայրենի երկրին մոխիրը տեսան, գոնէ ըզահաղէսր հաւաքարար տօնելու քաջութիւնը ունենան։

Ս. Տարագիր

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց այն պայմանագիրը որուն համաձայն Քարիւղի Ֆրանսական Ընկերութիւնը նոր զտարան մը պիտի հաստատէ հիւսիսային Լիբանանի մէջ։

ՄԱՅԻՍ 10Ը վերջին պայմանաժամն է կատարելու համար 1948ի տուրքերուն երկրորդ մասնավճարը։ Պարտազանցները 10 առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ կեդր. կոմիտէի վաղեմի անդամներէն ընկեր Կարապետ Պէյլէրեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Թաւրիզի մէջ, մեծ բազմութեամբ։ Ծաղկեպսակներ դրուած են Հ. Յ. Դ. Իրանի կազմակերպութեան, մարմիններու, եւ մասնաւորներու կողմէ։ Ծախքերը հոգաց «Վան» ոսկերչատան արհեստանոցը, որուն հիմնադիրն էր ողբացեալ ընկերը, եւ ուր կ'աշխատէր մինչեւ վերջին ամիսները, երբ զրկուեցաւ իր աչքերէն։ Թաղուածէ Թաւրիզի Հայոց գերեզմանատունը, Գասպար Յակոբեանի, Բժ. Ռուբէնի, Մ. Շաթիրեանի, Սամսոնի, Հ. Պանիրեանի եւ ուրիշներու կարգը։

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ մշակութային կեանքը դրեթէ մեռած է։ Նախորդ սերունդին պատկանող ուժերը ցրուեցան Իրանի զանազան կեդրոնները, իսկ օտար դպրոց մտած նոր սերունդը չկրցաւ լեցնել նախորդներուն ձգած պարապը։

«Սասունցի Դաւիթ» մարտական միութիւնը բռնած է նախկին Մշակութային Միութեան շէնքին մեծ մասը, սակայն անոնք ալ խաղերով եւ լուարճութեամբ կ'անցընենիրենց ժամանակը, ինչպէս կը գրէ «Ալիք»ի թղթակիցը։ Վերջերս Թեմական Խորհուրդը իր մէջէն ընտրեց չորս հոգինոց յանձնախումբ մը, մշակութային գործը հաստատուն հիմքերու վրայ դնելու համար։ Ան պիտի կազմէ Մշակութային Միութեան ծրագիրն ու կանոնագիրը։

Կայ միայն «Ռոստոմ – Գասպար» գրադարանը, միակ աղբիւրը պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան ինքնազարգացման եւ իրանահայութեան ամէնէն հարուստ գրադարանը։ Օրական 15 օրաթերթեր եւ պարբերաթերթեր կը ստանայ։ Ունի 16.00 գիրքեր, եւ 300իմօտ բաժանորդներ, ինչպէս եւ ընթերցասրահ, տրամադրելի ամէն խաւի ընթերցողներուն։

Կեդրոնականի շրջափակին մէջ կը գտնուի նաեւ մանկավարժ Տիկին Աստղիկ Յակոբեանի մանկապարտէզը։ Ան ոչ միայն հասցուցած է սերունդ, այլեւ իրանահայութեան տուած է 33 վըկայեալ մանկապարտիզպանուհիներ։ Այս մանկապարտէզը կը կոչուի Դաշնակցական վաստակաւոր գործիչ ու մանկավարժ հանգուցեալ Գասպար Յակոբեանի անունով։ Տիկ. Շուշանիկ Խանազատեան, որ նոյնպէս ունեցած է բեղուն գործունէութիւն, այժմ հանգստեան կոչուած է։

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ Հայուհի մը, Օր. Լիլի չահած է Փինգ–փոնգի ախոյեանի անունը։ Նոյնպէս 1947ին չմուշկի ընդհանուր մրցման «Փիգուր քլասիք» խաղի մէջ առաջին ելած է։ 800 մեթր մրցման մէջ կը գրաւէ երկրորդ տեղ։ Մարզական իր յաջողութիւններուն համար ցարդ իբրեւ մրցանակ ստացած է 12 չքանշաններ եւ չահած 14 ծաղկամաններ։

ԵՐԴՈՒԵԱԼ.— Գլխաւոր ոճրագործը դատապարտուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան։ Իսկ մեղսակի՞ցը։

ԴԱՏԱՒՈՐ.— (Մտացիր) անոր ալ՝ 5 տարի պակաս ...։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Սակայն բաները կը լեցնէք բազմաթիւ ընտանիքի հայրերով, որոնք պատերազմի որոշման հետ ոչ մէկ առնչութիւն ունին, իրենց միակ յանցանքը «իթթիհատական» ըլլալն է։ Անատոլուի մէջ այս տարագրութեան գործին մէջ մատ չունեցող թուրքը շատ քիչ է։ Այսպէս սարսափի մատնելով, ահագին թիւով մարդիկ լեռը պիտի հանէք։ Այս սարսափեցնելիկացութեան մէջ միայն միութեան եւ միասնականութեան միջոցաւ է, որ երկիրը կրնայ վերականգնիլ, ըսի։

Իբրեւ պատասխան, ըսաւ.

— Խալիլ պէյ, ես Իթթիհատ վէ Թէրագգըի մէջ մեծցայ։ (Մէկ ձեռքը միւս ափին քսելով) մինչեւ որ արմատէն սրբես, ազատում չկայ։ Մի նայիր «լիտըր» ըսելնուն։ Ձեռքս ոչ մէկ ուժ կայ։ Եթէ ըլլար, ընելիքս գիտեմ։ Երեք օրուան մէջ մէջտեղը կը մաքրեմ։

— Դուն գիտես որ, ըսի, երկրին բոլոր հայրենասէրներն ու մտաւորականները այս կազմակերպութեան մէջ մտած են, եթէ արմատէն սրբես, քեզի ի՞նչ պիտի մնայ։

Լռեց։ Սաւրդ պէյի խօսքերէն հասկցայ, որ հին իթթիհատական ըլլալուն, Վահիտէտտինը անոր վրայ ալ վստահութիւն չունէր։

Քէմալ պէյի յուղարկաւորութիւնը ժողովրդական ցոյցիմը տպաւորութիւնն ըրաւ ընդդէմ կառավարութեան։

Իզմիրի գրաւման առթիւ Պոլսոյ մէջ ցոյցերը կը ծաւալէին ու կը մեծնային։ Քանի յաջողութեամբ կը զարգանար ազգային պայքարը, այնքանկը կոտրէր կառավարութեան բարոյականը եւ կ'աւելնար ազգին քաջասրտութիւնը։

Օր մը, երբ թերթերուն մէջ կարդացինք թէ ներքին նախարար Ալի Քէմալ այցելած է ծովակալ Կալթորփի, իրարու մէջ խօսած էինք թէ մեր մասին կարեւոր որոշման մը պէտք է սպասենք։

Յաջորդ օրը մութնուլուսին Անգլիացիք զոյգ բռնատար կառքերով Պէքիրաղա Պէօլիւկիէն առնելով տարին մեզ։

Նաւ նստեցնելով Մալթա ղրկեցին։

★

Խալիլ Մէնթէշէ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ իթթիհատական ջարդարարներու կեանքը Մալթայի մէջ։ Անգլիացիները սկիզբը շատ խոստումներ գործած են, սակայն եւքէն քանի Մուսթաֆա Քէմալի ազգայնական շարժումը յաջողութիւն գտած է, հետզհետէ սիրալիր վերաբերում ցոյց տուած են իրենց հանդէպ, ի վերջոյ բոլորովին ազատ ձգելու համար։

Իր յուշերու վերջաւորութեան կը հրատարակէ Իսմէթ փաշայի հետ 1925ին փոխանակած նամակներու պատճէնները։ Ետոյ Մուսթաֆա Քէմալի եւ Էնվէրի իրարու մասին ունեցած կարծիքները պարզելէ վերջ, հետեւեալ ձեւով կը խօսի չանսատակ Թալէաթի մասին.

— 1909ին, երբ Պոլիս գացի իբրեւ Մէնթէշէի երեսփոխան, անձամբ չէի ճանչնար Թալէաթ պէյը, սակայն նոյն ճանապարհին ճամբորդն ըլլալով, իրարու մասին լսած էինք եւ գիտէինք։ Առաջին իսկ հանդիպումին, եղբայրական անկեղծութեամբ մը իրարու փարեցանք։ Մինչեւ Սահմանադրութեան վերջը նոյն ճակատին վրայ ձեռք ձեռքի տուած, ազգին ծառայելու ճամբուն վրայ միասին շարունակեցինք պայքարը։

Թալէաթ ունէր լայնկուրծքի մը վրայ լայն ուսեր, պողպատեայ բազուկներ, գլուխը գեղեցիկ սեւ մազերով զարդարուած, դէմքը վերջին ծայր գեղեցիկ, մասնաւորաբար խոշոր, սեւ ու սիրուն աչքերը թափանցող եւ գրաւիչ բացառիկ կարողութեամբ մը օժտուած՝ իմաստութիւն կը ժայթքէին։ Հոգին լի էր անկեղծութեամբ, անձնազոհութեամբ, հայրենասիրութեամբ եւ անշահախնդրութեամբ. վերջապէս նիւթական եւ բարոյական ամէն յատկութիւն ներկայացնող կորիճ Թուրքի զաւակ մը, պատմութեան մէջ մեծ պարտականութիւններ կատարելու համար ստեղծուած արտակարգ դէմք մը։ Մարդ մը, որ իր մէջ եռացող ազատութեան եւ հայրենասիրութեան շնորհիւ մէկիկ մէկիկ տապալած էր իր առջեւ ցցուած խոչընդոտները եւ իր ծրագրած ճամբան շարունակած մինչեւ վերջ։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Դաշինքին ստորագրութենէն վերջ, ընդհանուր հրաւէր մը պիտի ուղղուի, որպէսզի ուրիշ պետութիւններ ալ մասնակցին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը առաջարկեց նոր կազմակերպութիւնը կոչել «Եւրոպական Միութիւն», բայց մեծամասնութիւնը որոշեցպահել «Եւրոպայի Խորհուրդ» անունը:

Կը կարծուի թէ Խորհուրդին առաջին նիստը պիտի գումարուի յառաջիկայ օգոստոսին, Սթրազպուրկի մէջ: Առաջին առթիւ ծախքերը պիտի հոգայ Ֆրանսա, իբրեւ հիւրընկալ պետութիւն. բայց յետոյ փոխարժէքը պիտի ստանայ միւս կառավարութիւններէն: Խորհուրդը պիտի բաղկանայ 87 անդամներէ: Նախարարական յանձնախումբը եւ այս Խորհուրդը առ այժմ պիտի չզբաղին Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ տնտեսութեան վերաբերեալ խնդիրներով:

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԴԷՄ

Ապահովութեան տեսչութիւնը Դշ. օր հարցաքննեց երեք սպաներ եւ նոր խուզարկութիւններ կատարեց համայնավար շաբաթաթերթի մը՝ France d'Abordի խմբագրատան մէջ:

Ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բացատրութիւններ պահանջուեցան շաբաթաթերթին խմբագրապետէն՝ Պ. Իվ Մորոյէ, «կարգ մը անդաղտնապահութեանց մասին որոնք կապ ունին ազգ. պաշտպանութեան հետ»: Այս առթիւ հարցաքննուած է նաեւ քաղաքացի մը, Հէօզէ, որ Իվրի կը բնակի: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ կարելի չէ ուրիշ մանրամասնութիւններ հաղորդել, քանի որ խնդիրը կը քննուի զինուորական ատեանի մը կողմէ:

Թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան Տեսչութեան պաշտօնեաները նախ Պ. Մորոյի բնակարանը երթալով խուզարկութիւններ կատարեցին, յետոյ միասին խմբագրատուն գացին եւ դարձեալ խուզարկեցին: Այս գործողութիւններէն վերջն էր որ խմբագրապետը Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնատունը տարուեցաւ, դէզ մը փաստաթուղթերով: Պ. Մորօ առժամապէս ազատ ձգուած էր անցեալ ամիս: Խնդիրը կապ ունի լրտեսական գործունէութեան հետ: Հարցաքննուած սպաներէն մէկը գնդապետ մըն է: Թերթերը կը գրեն թէ երեքն ալ գործօն բանակին կը պատկանին: Աջակողմեան թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս հետապնդումներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷԹԷՆ, որ 94 տարեկան է, իր աքսորավայրին մէջ պիտի մնայ, բայց խումբ մը բժիշկներ եւ հիւանդապահներ պիտի ղրկուին, դարմանելու համար: Նախկին մարէշալը յաճախ յիշողութեան վրիպումներ եւ սրտի տկարութիւններ կ'ունենայ: Առաջարկուած էր տեղափոխել, բայց ընկերվարական նախարարները ընդդիմացան:

ԻՍՐԱՅԷԼ իր անկախութեան առաջին տարեդարձը տօնեց Մայիս 4ին չընդալից խանդավառութեամբ: Մեծ զօրահանդէս մը սարքուած էր Թէլ Ավիվի մէջ, բայց յետոյ չեղեալ համարուեցաւ, վասն զի հարիւր հազարաւոր հանդիսականներ խափանած էին անցուդարձը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ, որ 1945 մարտ 20էն ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը, հրաժարած ըլլալով, հրաժեշտ առաւ ի ներկայութեան 37 զօրավարներու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները նորէն հաշտութիւն առաջարկած են, Ազգաժողովին չէխական պատուիրակութեան միջոցաւ: Կ'ըսեն թէ պատրաստ են զինջումներ ընելու, պայմանաւ որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին: Յունական կառավարութիւնը կը պահանջէ զէնքերը վար դնել, որ եւ է բանակցութենէ առաջ:

31 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Իտալիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք օդանաւային արկածի մը: Օդանաւը, որ գնդախաղի խումբ մը կը փոխադրէր Փորթուկալէն, Թորինոյի վերեւ զարնուեցաւ մայր եկեղեցւոյ աշտարակին եւ ջարդուփշուր եղաւ գետին, բոցավառ: Բոլորն ալ ածխացան: Զոհերուն մէջ են եօթը աշխարհահռչակ խաղացողներ:— Կալաբրիոյ մէջ ալ (Սինոփոլիս) նորաձեւութեանց վաճառատուն մը բռնկելով, 14 աղջիկներ ողջ ողջ վառեցան, 19 հոգի վիրաւորուեցան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, հիւանդացած է Լոնտոնի մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ, ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ եւ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ դէմ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, այն ամբաստանութեամբ թէ խախտած են հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութիւնները, բռնաբարելով մարդկային իրաւունքները:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 328.80 (350): Նափոլէոն 4160, զուից. ոսկի 3950, սթերլին 4790, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 572.000 ֆրանք:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ ԵՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի հոգեհանգիստը եւ Ֆր. Կ. Խաչի Անիէռ Պոււա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ):

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ:

ԱՐՇԱՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին արշաւը այս կիրակի դէպի Pierrefonds, վարձուած ինքնաշարժով:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան մինչեւ Ուրբաթ իրիկուն, Պետրոսեանի Նպարավաճառատունը (rue Et. Dolet): Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում առաւօտ ճիշդ 7ին:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մարտիկներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 2ին ընկեր Ք. Մատոյեանի բնակարանը (Մօնֆաֆէ): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացականները նըկատի պիտի առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյիի վերջին ժողովին տեղը: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայ. եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Արիստակէս Մկրտիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Խանոյեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Ալեքսանեան ընտանիքին Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ: Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ», կարող ուժերու կողմէ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Bar Internationalի մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 7 MAI 1949 Շաբաթ 7 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5840-Նոր շրջան թիւ 1251 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ

Երիտասարդական գործունէութեան աւետաբեր ձայն մըն ալ՝ Աթէնքէն եւ Սելանիկէն։

Մեր ամէնէն երիտասարդ գաղութն էր Յունաստան ապաստանած բազմութիւնը։ Տարիներ առաջ, 1922—23ին 60—70.000 կը հաշուէին թիւը։ Յետոյ իջաւ 30—35.000ի, մինչեւ վերջին պատերազմը։

Այժմ հազիւ 10—12.000 տարագիրներ մնացած են, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ տեղաւորուած Հին Յունաստանի մէջ։

Աւելի քան տասը հազար հոգի հայրենիք վերադարձած եղան 1946—47ին։

Աննշան համրանքներ միայն մնացած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ, բացի Սելանիկէն, ուր 1200 — 1500 կը հաշուեն մեր թիւը։

Դժբախտաբար արտագաղթը հետզհետէ կը նօսրացնէ այս համրանքն ալ, իբրեւ հետեւանք տնտեսական դժուարութեանց, բայց մանաւանդ նոր մոլորանքի մը։

Այս չորուցամաք տեղեկութիւնները կարդալէ վերջ, կրնաք դատել թէ ո՛րքան ջերմ խանդաղատանքի արժանի են այն ճիգերը որ կը թափուին այնտեղ, նոր սերունդին փրկութեան համար։

Այնտեղ ալ ունինք Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւններ, որոնք իրենց Օրը տօնած են մեծ խանդավառութեամբ, Աթէնքէն մինչեւ Սելանիկ։

Այս առթիւ բացառիկ թիւ մը հրատարակած է Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» (10 Ապրիլ)։

Դաշնակցական երիտասարդութեան շունչն է որ կը սարսռայ 12 մեծադիր էջերու վրայ։ Ափ մը երէցներու հետ, նորեր եւ նորահասներ են որ կ'արտայայտուին պայծառօրէն, եւ հասուն հայերէնով մը։

Որքան համեստ են եւ հաւատաւոր, նոյնքան ալ գիտակից եւ հպարտ.

— «Այս տղաքը չեն մեր հասարակութեան «բա՛րձր» խաւէն, որ գաղափար չունի զոհողութեան մասին։ Անոնք ընդհանրապէս ուղղակի պարզ ժողովուրդի զաւակներ են։ Աշխատաւորներու եւ արհեստաւորներու տղաք, մանրավաճառներու աղջիկներ եւ կամ՝ մեր անկախութեան պայքարի հին մարտիկներու սերունդ»։

Ինչպէս այստեղ եւ ամէն տեղ։

Քով քովի՝ պատանին ու պարմանուհին, իրենց ուղերձներով, այնքան վճիտ եւ խանդավառ։

Իւրաքանչիւր յօդուածագիր կը պատկանի խումբի մը որ պերճախօս վկայութիւնն է կատարուած աշխատանքին։

Ահա երկու ընկերուհիներ՝ Ֆիքսի «Արշալոյս» խումբէն։ Ուրիշ մը՝ նոյն գաղթակայանի «Սաթենիկ» խումբէն, որ «Իմ երկրորդ դպրոցս» կ'անուանէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Երրորդ մը՝ Գոքինիոյ «Ռուբինա» խումբէն, երկու ընկերուհիներ՝ նոյն թաղի «Սօսէ» խումբէն։ Եւ պատանի մը «Սերգօ Օնպաշեան» խումբէն (նահատակ Մ. Փափազեանի միամօր որդին էր քսանամեայ Սերգօն, գազանօրէն խողխողուած՝ հայրիկին եւ մայրիկին՝ ընկերուհի Արշալոյսի հետ, հայ հրէշներու ձեռքով)։ Եւ դեռ «Արսէն Պալեան», «Բարգէն Սիւնի» (Լիփազմա), «Զամալեան» խումբերէն։

Բոլորն ալ տոգորուած՝ նոյն գաղափարական ջերմութեամբ։ Գործելու, ծառայելու նոյն վճռականութեամբ։

Ահա թէ ի՛նչպէս կը ծաղկին այս տղաքն ու աղջիկները, շնորհիւ ափ մը նուիրեալներու յարատեւ աշխատանքին։ Աճելով եւ զարգանալով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ։

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ տասնէն մէկն իսկ օր ու արեւ տեսած չէ, ինչպէս իրենց հայրերն ու մայրերը, երբ հիւրընկալ Ելլադայի ափերը կը նետուէին Փոքր Ասիայէն եւ Պոլսէն։

Եւ սակայն, իրենց անհատական - ընտանեկան հոգերուն հետ, չեն մոռցած հանրային պարտականութիւնը։ Ժամանակ են գտեր վաղուան համար ալ պատրաստուելու։ Կը կարդան, կը սերտեն, կը գործեն, խտացնելով Հ. Յ. Դ. «Երիտասարդաց»ի շարքերը։

Ողջո՛յն իրենց կանանչ արեւուն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԱՐԳԱՆՔ ՔԵԶ... ՔՈՒՊԱ

Լեզուի տեսակ մնա՞ց որուն քսուած, վարժուած, նոյնիսկ տիրապետած չըլլանք։ Մայրենիքը ծամծմելու, անտեսելու, մոռնալու աստիճան։

Փորձեցէք հաշուել,—

Ռուսերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն, յունարէն, գերմաներէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, ալպաներէն, չեխերէն, հունգարերէն, սերպերէն, հոլանտերէն։ Նոյն իսկ չինարէն եւ ճափոներէն...

Եւ այժմ ալ սպաներէն, ի Հարաւային Ամերիկա, ուր քերական, զրուցատրութիւն եւ բառարան ալ հրատարակած են արդէն։

Երէկ չորս էջէ բաղկացած թռուցիկ մը ստացայ Վիքթորիա տէ Լաս Թունասէն (Քուպա), ուր նոյնպէս հայկական համրանք մը կը շնչէ։

Ղրկողը, Պ. Հմայեակ Սիմիթեան, հետեւեալ երկտողը գրի առած է մէկ էջին վրայ.

— «Ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը եւ «Հայրենիքդ իմ, ների՛ր ինձ»ը սպաներէնի թարգմանեցի, իբրեւ վերջին յարգանք իր յիշատակին։

«Այս թարգմանութիւնը մեծ ընդունելութիւն գտած է օտար շրջանակներու մէջ, ուր կը հիանան Ահարոնեանի գրական տաղանդին վրայ։

«Նոյնպէս արտասանուեցաւ տեղական անթելին վրայ»։

Երկու թարգմանութիւններուն սկիզբը կարճ յառաջաբան մը, Ահարոնեանի կեանքի եւ գործի մասին։

Այսպէս ուրեմն, հայկական տաղանդին ցոլքերը կը կայծկլտան մինչեւ հեռաւոր Քուպայի ափերուն վրայ։ Կը թարգմանուին, կը տպուին, կ'արտասանուին.

Միայն մեր երանելի Երեւանն է որ մոլեռանդօրէն կառչած կը մնայ միջնադարեանհաւատաքննութեան մը Indexին։ Սկսելով Ահարոնեանէն։

Անշուշտ օր մը կը սթափին, հրամանաւ Մոսկուայի։

Տարինե՛ր սպասեցինք, մինչեւ որ «գտան» Րաֆֆին, Վարուժանը, Սիամանթօն եւ միւսները։

ՎԱՀԷ

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՒ ՓԻԹՈՅԵՒ

Les Nouvelles Littéraires տեսակցութիւն մը հրատարակած է իր վերջին թիւին մէջ, հետեւեալ խորագրով,— «Սարոյեան, Ամերիկահայը, Փարիզ է»։ Յօդուածին մէջտեղն ալ՝ երիտասարդ գրագէտին դիմանկարը։

Յօդուածագիրը, Ժանին Տէլփէշ, պատմելով Սարոյեանի հայկական ծագումը, կ'ըսէ թէ գրել սկսաւ երբ դեռ պատանի էր։ Իր առաջին գրութիւնը երեւցաւ հայերէն հանդէսի մը մէջ (ԽՄԲ. — «Հայրենիք Ուիքլի», անգլերէն)։ Յետոյ հրատարակեց ժողովածու մը որ մէկ անգամէն իր հռչակը տարածեց 1934ին։ (Այս գործը թարգմանուած է թէ հայերէնի եւ թէ ֆրանսերէնի)։

Երկրորդ հաւաքածոյ մը եւս հրատարակելէ վերջ, կը նուիրուի թատերական գրականութեան։ Ինքն է որ կը պատմէ.

— «Սիրտ իմ ի բարձունս» թատերախաղէս վերջ, 1939ին հիմնեցի Սարոյեան թատրոնը, որ կրեց ժամանակին տաժանելի պայմանները։ Շատ ուրախ եմ որ Փարիզի մէջ պիտի ներկայացնեն «Ձեր կեանքին ժամանակը», թատերախաղին ստեղծումէն տասը տարի վերջը։ Ես շատ ճամբորդած եմ եւ կ'ուզէի թատերախաղ մը գրել տեսած բոլոր երկիրներուս վրայ»։

Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով։

★ Ժոռժ Փիթոյեւի մահուան տասնամեակին առթիւ, ջերմ ներբողական մը հրատարակած է Պ. Հ. Ռ. Լընոռման, Carrefour շաբաթաթերթին մէջ։

Յօդուածագիրը, արդէն ծանօթ՝ իր գրքով, անգամ մը եւս կը պանծացնէ հայազգի արուեստագէտը.

— «Ան թատրոնը կը սիրէր ինչպէս կը սիրեն կին մը, սիրոյ յամառութեամբ, հաւատքով, անձնուրացութեամբ, քաղցրութեամբ, զայրոյթով»։

Եւ «Թատրոնի սուրբ մը, մարտիրոս մը» հռչակելով զայն, կը բացատրէ թէ հանգուցեալ դերասանապետը «բոլորովին անտարբեր էր քաղաքական տեսակէտով։ Ան պայքարը կ'ընդունէր միայն իր արուեստի գետնին վրայ»։

Պաշտօնական զեկոյց Չորսերու համաձայնութեան մասին

ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ ՊԷՏՔ Է ՎԵՐՋԱՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 15

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները համաձայնութիւն մը կնքեցին, որով Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին, եւ Չորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Մայիս 23ին, Փարիզի մէջ։

Ահաւասիկ այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը.—

«Ֆրանսայի, Խ. Միութեան, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ամերիկայի, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնները հետեւեալ համաձայնութիւնը կնքեցին.—

1.— Մայիս 12ին պիտի վերնան այն բոլոր սեղմումները որ հաստատուած են խորհրդային կառավարութեան կողմէ, 1948 Մարտ 1էն ի վեր, Պերլինի եւ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն հաղորդակցութեանց, փոխադրութեանց եւ առեւտուրին վրայ։

2.— Նոյնպէս 1949 Մայիս 12ին պիտի վերնան այն բոլոր սեղմումները որ հաստատուած են, Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու կառավարութեանց կողմէ, Պերլինի եւ արեւելեան շրջանին, Գերմանիոյ արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն հաղորդակցութեանց, փոխադրութեանց եւ առեւտուրին վրայ։

3.— Ա. եւ Բ. յօդուածներով յիշուած սեղմումներուն բարձումէն տասնըմէկ օր վերջը, այսինքն 1949 Մայիս 23ին արտաքին գործերու նախարարներուն Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, ուսումնասիրելու համար Գերմանիոյ եւ Պերլինի վերաբերեալ խնդիրները, ինչպէս եւ Պերլինի դրամական հարցը։

Այս պաշտօնական զեկոյցը միաժամանակ հրատարակուեցաւ Փարիզի, Լոնտոնի, Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի մէջ։

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

Այս առթիւ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները Փարիզի ժողովին պիտի ներկայանան շարք մը առաջարկներով, ճշդելու համար Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ապագան, իբրեւ ամբողջութիւն։ Այդ առաջարկները կ'ամփոփուին վեց կէտերու մէջ։ Առաջինը կը վերաբերի Պերլինի դրամական հարցին։ Արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ են միջին ճամբայ մը բռնելու այս հարցին մէջ, գոհացում տալու համար Խ. Միութեան։

Միւս գլխաւոր խնդիրներն են.— Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա կը կասկածին թէ Խ. Միութիւնը պիտի փորձէ վիժեցնել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ պետութիւն մը կազմելու ծրագիրը։ Այսպէս, Պ. Վիշինսկի կրնայ նոր ծրագիր մը ներկայացնել, ամբողջովին միացեալ Գերմանիա մը կազմելու համար։ Այդ պարագային, երեք դաշնակիցները պիտի առաջարկեն որ Գերմանիան անմիջապէս միացեալ ամբողջութիւն մը կազմէ տնտեսապէս, բայց յետաձգուի քաղաքական միութիւնը։ Անոնք երաշխիքներ պիտի պահանջեն Խ. Միութենէն թէ միացեալ Գերմանիա մը կռուախնձոր պիտի չդառնայ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, դարձեալ վտանգելով Եւրոպայի խաղաղութիւնը։

Յետոյ, երեք պետութիւնները պիտի պնդեն որ բոլորովին ազատընտրութիւններ կատարուին, իբրեւ հիմնական պայման գերմանական միութեան։

Ֆրանսական տեսակէտով, ամէն բան պէտք է ընել, տարածելու համար դաշնակցային պետութեան գաղափարը Գերմանիոյ մէջ։ Այս առթիւ կ'առաջարկուի տեսակ մը յանձնախումբ նշանակել ամբողջ Գերմանիոյ համար, Պերլինի մէջ։ Ծրագրուած յանձնախումբը մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի ունենայ, միացնելու համար արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն քաղաքականութիւնը։

Արեւմտեան պետութիւնները կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը աթոռ մը պիտի պահանջէ Ռուրի շրջանին վերստուգիչ յանձնաժողովին մէջ։ Այդ պարագային իրենք ալ պիտի առաջարկեն որ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանի մասին գոյացած համաձայնութիւնները գործադրուին նաեւ արեւելեան շրջանին մէջ։

★ Նախագահ Թրումըն ջերմ գոհունակութիւն յայտնեց գոյացած համաձայնութեան առթիւ, լրագրական ասուլիսի մը մէջ։ Երբ հարցուցին թէ չորս նախարարներու խորհուրդէն վերջ նոր ժողով մը պիտի գումարե՞ն, մասնակցութեամբ Սթալինի եւ Անգլիոյ վարչապետին, պատասխանեց թէ անհրաժեշտ չի գտներ այդպիսի ժողով մը։

Նախագահը այս առթիւ ճշդեց թէ Պերլինի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑԻՑԱՏԱԿ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ, 1 Մայիս (Ցառաջ) .— Մայիս 1-ին, Ս. Ղազարու Մայրավանքին մէջ պաշտօնա - պէս սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ-դարադարձին յոբելենական հանդիսութիւնները :

Առաւօտեան ժամը 10.30ին երկսեռ հոծ բազմութիւն մը լեցուած է Մայրավանքին եկեղեցին : Կը պատարագէ Մխիթարեան Ուխտին Աբբահայր Հ. Սրապիոն Գերապայծառ Ուլուհոճեան : Սարկաւագներու եւ դպիրներու դասը կը շողշողայ իրենց թանկարժէք զգեստաւորման մէջ : Ձայնաւոր պատարագը խոր յուզումով կը պարուրէ Իտալիոյ զանազան քաղաքներէն Ս. Ղազար փութացած հայրենակիցները :

Պատարագէն վերջ՝ յարգանքի եւ սիրոյ ցոյց Մխիթար Աբբահօր շիրմին : Գերապայծառ Աբբահայրը ծնրադիր՝ կ'աղօթէ, յափշտակուած իր մեծ հիմնադրին տեսիլքէն :

Ժամը 12.30ին գրական – երաժշտական հան - դէս՝ մեծ մատենադարանին մէջ :

Հանդէսը կը բացուի Մխիթար Աբբահօր քայլերգով, «Զարթիր աշխարհ Ասքանազեան». երաժշտութիւն՝ Ա. Փոնցիլաքուայի : Խմբերգ՝ վանքի աշակերտութեան : Ապա բեմ կը բարձրանայ երիտասարդ Հ. Սերոբէ Վ. Աքըլեանը, որ յուզուած շեշտով եւ մեր դասական լեզուով գեղեցիկ ներբող մը կ'ուղղէ Մխիթար Աբբահօր, որուն մեծադիր լուսանկարը կը շողայ լոյսի եւ ծաղիկի բողբո - ջումներու մէջ :

Օրուան բանախօսներն են Միլանոյէն, բըժիշկներ՝ Երուանդ Արզումանեան եւ Արամայիս Սրապեան : Ճառախօսներուն կեդրոնական գաղափարն է Մխիթար Աբբահօր անձն ու գործը, իբրեւ վերանորոգիչ, իբրեւ բարոյական եւ իմացական հորիզոններու վրայ փայլող աստղ : Ճառա - խօսները կ'անդրադառնան Մխիթար Աբբահօր ժամանակաշրջանին վրայ, կ'ընդգծեն ընկերային բարքերու անկումը եւ Մխիթարի յոգնատանջ աշխատանքները, պատրաստելու համար հայութեան վերածնունդը, յեցած կրօնքի, գիտութեան եւ սիրոյ սիւներուն :

Եղ. Յովսէփ Պէհէսնիլեան գրաւոր ուղերձով մը վանքի աշակերտութեան երախտագիտութիւնն ու սէրը կը յայտնէ Մեծ Սեբաստացիին :

Պ. Յակոբ Աղամեան նոյնպէս գրաւոր ուղերձով մը թարգմանը կը հանդիսանայ Մուրատ – Ռափայէլ վարժարանի նախկին սաներու զգացումներուն :

Մէջ ընդ մէջ կ'արտասանուին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայցուած Մխիթարայ» եւ Դիւցազունիի «Ձօն Մխիթարայ» քերթուածները : Արտասանողներն են Անդրանիկ եւ Աւետիս Պասմաճեան եղբայրները, 10—11 տարեկան անուշիկ տղաք, ո - րոնք իրենց արտասանութեան մէջ կը դնեն խանդ եւ ոյժ :

Տիկին Հայկանուշ Աղամեան խոր յուզումով կը մեներգէ «Երանուհի»ն, քերթուած եւ եղանակ Մխիթար Աբբահօր : Քանամեայ Օր. Նուարդ Յակոբեան, արուեստի նուրբ ըմբռնումով կը մեներգէ մեր անմոռանալի Գուրգէն Ալէմշահի «Իմ երգը»ն ու Կոմիտաս Վ.ի «Քէլէ քէլէ»ն : Ապա վանքի աշակերտները կ'երգեն «Զքեզ Ս. Հայր Անտոնիէ»ն, քերթուած եւ եղանակ Մխիթար Աբբահօր :

Մեր համակրելի երգչուհիներուն եւ խմբերգներուն Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան երիտասարդ վարդապետը կ'ընկերակցի դաշնամուրով, իսկ պարոն Վազգէն Մուրատեան՝ ջութակով :

Հանդէսը կը փակուի Աբբահօր խօսքով : Ե - րախտագիտութեան եւ որդիական սիրոյ զգացումներով կը յիշէ իր Ուխտին մեծ հիմնադիր Մխի - թար Աբբահայրը, որուն համար ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր գոյութիւն ունէին կրօնքը, գիտութիւնն ու սէրը, որոնցմով Մեծ Սեբաստացին փափաքեցաւ հիմը դնել Հայութեան վե - րածնունդին :

Հանդիսութենէն վերջ տեղի կ'ունենայ հիւ - րասիրութիւն : Այս առիթով խօսք կ'առնէ Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան : «Բազմավէպ»ի խմբագիրը առաւելապէս կ'անդրադառնայ Մխիթար Աբ - բահօր կատարած այն դերին՝ որ յեղաշրջում մը պիտի բերէր մեր մշակոյթի եւ ընկերային բարքերու անդաստանին մէջ : Ապա խօսք կ'առնէ բժ. Մանուկ Խանպէկեան, որ անթերի իտալերէնով մը յուզիչ թարգմանը կը հանդիսանայ Հայոց զգացումներուն Իտալիոյ եւ մասնաւորապէս Վենետիկի հանդէպ :

Վերջին բանախօսն է Վենետիկի մամուլին ներկայացուցիչը : Իր խօսքը համակ սքանչացում է Հայոց հանդէպ, Մխիթարեան Միաբանութեան հանդէպ, որմէ ճառագայթող լոյսին քաջածանօթ է մասնաւորական Իտալիան :

Ժամը 17ին գոհաբանական աղօթքով եւ օրհնութեամբ կը փակուի Մխիթար Աբբահօր անմահ յիշատակին նուիրուած այս օրը :

Այցելուները կը մեկնին Ս. Ղազարէն խորա - պէս տպաւորուած : Կ'անձրեւէ : Երկինքը ամպոտ է ու ծովը տրտմութեամբ լեցուն, սակայն, մեր հոգիներուն մէջ լոյս կայ եւ ուրախութիւն :

Մոռցայ յիշել թէ Պապն ալ շնորհաւորական հեռագիր – նամակ մը ուղղած էր, զոր կարդաց Հ. Եղիա վրդ. Փէշիկեան :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

★ Իտալական «Կոծծէթթինօ Սէրա» թերթը կը գրէ այս հանդիսութեանց երաժշտական բաժնին առթիւ (Ապրիլ 28—29).—

Մխիթար Աբբայի երկրորդ հարիւրամեակի հանդիսութեանց շրջանակին մէջ, որ երէկ տեղի ունեցաւ հայկ. Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ, ի ներկայութեան Վենետիկի պատրիարքին, կատարուեցան նաեւ նոր երաժշտութիւններ, երգով ու միաբանութեամբ տաւիղի, սրինգի ու մեծ ջութակի (վիօլա), Կապրիէլէ Պիանքիէ՝ներշնչուած Կոմիտաս Վրդ.ի «Հայկական երգեր»էն : Արեւելեան նուրբ ու գունագեղերաժշտութիւն մը, որ յաճախ կը թափանցէ իր եղական հոգեկանութեամբ :

Տաւիղը, սրինգը եւ ջութակը մեներգողին ձայնին շուրջը կը ստեղծեն մթնոլորտ մը՝ ուր «Պանդուխտին երգը» սաստկապէս հայրենադարձ, «Քելէր ցոլերը» ու «Գնա, գնա»ն, «Ձեմ կրնա» ու «Հօյ նազան»ը՝ թարմ կենդանութեամբ չափակցեալ եւ ներդաշնակ, ու «Պարի եղանակներ»ը, կը հնչեն կարծես կորսուած աշխարհի մը կամարներուն տակ :

Գործադրութիւնը խիստ յաջող էր : Ձայնական մասին մէջ Մարի Պօտուրեան իր երաժշտականութեամբ եւ կէս սոփրանոյի գեղեցիկ ձայնով, թեքուն՝ երգին կարծրութեան մէջ, մտերմիկ արտայայտութիւն մը տուաւ իր հեռաւոր երկրի նուագներուն. մինչդեռ Միլանոյի «Նոր խումբը» — Էւ՛մա Պիանքի, Փասքուալէ Թիսբոլի եւ Թէնցօ Ֆէլլրակուցցի — կը փոխանցէին ներդաշնակ հնչականութեամբ Կապրիէլէ Պիանքիի ազնիւ աշխատանքը, ջերմօրէն ծափահարուած իր ընտիր գործակիցներուն հետ :

Վեղարաւոր պատուհաս

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դաւիթ Եըլմազ (Սավուլեան) պտոյտի կ'երթայ Փոքր Ասիոյ կողմերը, յանկարծ հանրակառքը կը տապալի, տասերկու հոգի ողջ առողջ դուրս կուգան արկածէն, ինք միայն չանսատակ կ'ըլլայ տեղն ու տեղը :

Արուսեակ Թոխման (Թուխմանեան), իր բարեծաղիկ քենին, կը շնորհազրկուի եւ արդէն դատի յանձնուած է էվգաֆի վարչութեան կողմէ, ինչպէս հաղորդեցին Պոլսոյ թերթերը :

Հապա՞ Շահին Գայան, Ղալաթիոյ եկեղեցիին աւարառո՞ւն : Այս մարդուկն ալ կը մսխէ իր բոլոր ունեցածը, հիւանդ, անտէր, կճատներ (մէկօ) կը հաւաքէ փողոցներէն, ու կը մահանայ տարապայման թշուառութեան մէջ :

Սակայն, Գէորգ արք. Ասլանեան կենդանի է, անդրի գիշատիչ աչքերով կը հետամտի պատրիարքական աթոռին : Բախտը դարձեալ կը ժպտի իրեն. Նարոյեան արք. քանի մը տարի առաջ կը վախճանի Պոլսահայ ջոջի մը տունը : Դեռ դագաղին մէջն է, մայր եկեղեցիին պահարանը, երբ ապաշնորհ եկեղեցականը հազար քարի կը զարնէ գլուխը, իր տեղը բազմելու համար :

Հայ աւազանին տեղի կուտայ, բնականաբար խարուելով իր խոստումներէն եւ երդումներէն : Ասլանեան երբեք չի հետեւիր սահմանադրական կանոններուն, բոլորին քթին կը խնդայ : Ոչ վարչութիւնը, ոչ Տնտես. Խորհուրդը, ոչ ալ կրօնական ժողովը կը գումարէ, կը լծուի սանձարձակ գործունէութեան մը, որուն համարատուն ինք միայն կ'ըլլայ ...

Սահման չունի պատր. պաշտօնանկ տեղապահին ընչաքաղցութիւնը : Մեծ Սպանդէն փըրկուած եկեղեցական անօթներ, սպասներ եւ շուրջառներ, ոսկի, արծաթ, բեհեզ, շատ անցած են իր ձեռքէն եւ վաճառուած Պոլսոյ շուկային մէջ :

Պոլսոյ Տեղապահը դիւանագէտ մըն է, որուն առջեւ անտարակոյս բարեւի պիտի կենար Ռաֆֆիի խաչագողը :

Ժամանակին Օհանեան եպիսկոպոս մը կայ եղեր, Էյուպի եկեղեցիին նուիրած էզմըրլիտի ընդելուզուած Ս. Յակոբի աջը : Վեղարակիր թարթիւֆը այդ թանկարժէք մասունքն ալ ծախած է 70 ոսկիի :

«Գերաշնորհ»ին եպերելի գործերէն մէկն ալ Ազգ. Հիւանդանոցին դէմ բացած դատն է, որ այնքան ծանր վնասներ պատճառեց ազգին :

Ս. Փրկչի հաստատութիւնը զարկէ ի վեր կը վայելէ մահմետական կառավարութեան նիւթա - կան եւ պարենային աջակցութիւնը, մինչ լուսաւորչական կրօնապետ մը դատարանի կըդիմէ թշուառներու հիմնարկութեան մը դէմ, Նարոյեան պատրիարքի թողօնները իւրացնելու համար ... :

Ասլանեան կնճիթը խօթած է ամէն բանի մէջ, կալուածոց, Թոգաթլեան, Սանասարեան խնամակալութեան, Պարգեւ վրդ.ի թողօն, Եուսնեսքօյի կտակ, Զաւէն պատրիարքի 8 հազար անգլիակա - նը, Պալըպալեան կտակ, Բինկեանի եկեղեցւոյ կալուածներ եւ... Պալըգլըի գերեզմանատան մար - մարները : Հարիւր հազարաւոր ոսկիներ սահած են Տեղապահին ափին մէջ եւ ոչ ոքի բարեհաճ է հաշիւ տալ, միշտ համարատուն ինք եղած է ...

«Գեղջուկ Տէրտէր»ը՝ Սերովբէ քահանայ Պուրմայեան, կը գրէ իր մասին.— «Իր հիւանդի անկողնէն կ'ելլէ կը վազէ առաջին հրաւէրին իսկ, հարսանիքի եւ ննջեցեալի ու առանց պայմանի ազգ. նուիրատուութեան, միւս կողմէ սակայն պատրիարքական սակագնի պայմանով » :

Ասլանեան ինքզինքը պատուակալ քարոզիչ կարգել տուած է Ղալաթիոյ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եւ Ս. Յարութիւն եկեղեցիներուն, ճոխ թոշակներ կը ստանայ, բայց տարին հազիւ քանի մը անգամ կը հանդիպի ... : Քարոզիչ եղած է նաեւ Ֆէրիգիւղի եկեղեցւոյն, 40 ոսկի ամսաթոշակով : Ի վերջոյ կարելի եղած է ճամբու դնել ինքնակոչ կղերիկոսը :

Տեղապահը դտած էր իր գործակիցը յանձին կաթոլիկ պատրիարքարանի վարչ. ատենապետ Տոքթ. Գասապեանի, որ երդուած էր արմատէն թըքացնել Պոլսոյ իր հասարակութիւնը : Այս աշխարհական Փափա Էֆթիմը անցեալ տարի մեռաւ, գործողութեանմը հետեւանքով : Հայ հռոմէական կղերը մերժեց թաղել զայն : Ասլանեան որուն պատուոյ ըմբռնումը տարբեր է, քանի մը ոսկիի փոխարէն Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին փոխադրել կուտայ հաւատուրաց ջոջին դիակը եւ առօք փառօք կը հիւրընկալէ Ասպետ Ջոնդի դամբարանը ...

«Գերաշնորհ»ը ամէն կերպով աշխատած է խափանել վարչ. ժողովին գումարումը, անցեալ տարի արդէն դիմած էր Անգարա : Այս անգամ միեւնոյն պատմութիւնն է, հայ եկեղեցականնե - րուն առարկած կրօնական համագումարի մը խնդրանքին առթիւ, որուն ներքին ծալքերը յայտնի են մեր ընթերցողներուն :

Ասլանեան ականջ չի կախեր նաեւ իրեններուն թախանձանքներուն.— «Մեծ հայրիկ, մեղք ես, խնայէ ինքզինքիդ, հրաժարէ եւ խաղաղութեամբ անցուր վերջին օրերդ» : Որո՞ւ կ'ըսես : Տէր, հիւանդ, երկու անգամ կաթուածահար, ան կը յամառի կառչած մնալ իր աթոռին :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կ ե ր չ ...

ՏԱՍՆԵԱԿ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՀԱՅԵՐ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ ՈՉՆՉԱՑԱՆ

Կերչ ... Որքան վիշտ, տառապանք ու արիւն կայ այս մէկ հատիկ բառի մէջ, խորհրդային ժողովուրդների եւ մասնաւորապէս հայ ժողովրդի համար :

Կերչ ...

Տասնեակ հազարաւոր հայ զաւակներ առ յաւէտ փակեցին իրենց աչքերը արիւնոտ թերակղզու ստորերկրեայ մութ ու մռայլ քարահանքերում ու Հաջիմուշկայի անհրապոյր ժայռերում :

Ղրիմում մարտնչող երեք բանակներից երկուսը կազմուած էին Անդրկովկասում, իսկ նրանցից մէկի կազմի մէջ կար մի զօրադունդ, միայն Հայերից բաղկացած, որը 1942 թ. Մայիսին, խորհրդային զօրքերի նահանջի ժամանակ. ամ - բողջութեամբ ոչնչացաւ :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի պատմութեան մէջ դժուար թէ հնարաւոր լինի գտնել այնպիսի ամօթաբեր ու ապիկար ռազմավարու - թիւն, որպիսին տեղի ունեցաւ Ղրիմում 1942 թըւականին :

Խորհրդային հրամանատարութիւնը ցուցաբերեց կատարեալ անճարակութիւն : Երեք բանակ կուտակուած էին մի փոքրիկ ու նեղ տարածու - թեան վրայ, առանց բաւարար ռազմամթերքի, անհրաժեշտ հանդերձանքի ու սննդամթերքի :

Գերմանական զօրքերի առաջին իսկ լուրջ հարուածի հետեւանքով նրանք չկրցան մինչեւ Կերչի նեղուցը : Դա, ոչ թէ ծրագրուած նահանջ էր, ինչպէս այդ մասին Կերչը յանձնուելուց մի քանի շաբաթ վերջ հաղորդեց խորհրդային ռադիօն, այլ ամենախայտառակ խուճապային փախուստ :

Բազմաթիւ ու բոլորովին անվնաս հրասայլեր, փախչող անձնակազմի կողմից լքուած ու նետուած էին ճանապարհների վրայ ու այսպիսով աւելի անանցանելի դարձրել առանց այդ էլ խըճողուած ու խցուած նահանջի ճանապարհները :

Շրջուած հրասայլերն ու զրահապատ ինքնաշարժերը յիշեցնում էին իրենց օրհասի վերջին վայրկեաններն ապրող վիրաւոր, մահամերձ գազաններին, իսկ այդ նմանութիւնն աւելի ուժեղացնում էին՝ երբեմնի ահարկու մարտական մեքենաների վրայ նստած կամ փախչող զօրքերի վերեւ

ճախրող սեւ ագռաւներբ, որոնք այդ օրերին սընունդի պակաս չէին զգում ։

Նեղուցի ենի կալէ կոչուող ամենանեղ մասում աներեւակայելի մի բան էր կատարւում ։Այնտեղ կուտակուել էին տասնեակ հազարաւոր խելակորոյս մարդիկ, տարուած միայն մէկ յոյսով, ինչ գնով էլ լինի անցնել նեղուցը, դուրս գալ «մայր հողից եւ ազատուել անխուսափելի մահից ։

Ամբոխն այնքան խուռն էր, որ նորեկները, ետեւից սեղմելով, ծովափում կանգնածներին ջուրն էին թափում ։ Եւ այդ բազմութեանն անընդհատ խփում էր գերմանական հրետանին ու ակաանետը, իսկ չարախինդ ոռնոցով խոյացող ռմբակծիչներբ իրենց ռումբերը թափում էին կուտակուած մարդկանց վրայ ։

Արիւնթաթախ ու ցեխի մէջ կորած ամբոխը սարսափահար այս ու այն կողմ էր նետւում ,բայց նորից ու նորից սուլում էին ռումբերը, ոռնում ականները ու չաչելով պայթում ։Փրկութիւն չկար ։

Երեկոյեան աղջամուղջին, հրակէզ քաղաքի վիթխարի բոցերը բոսորագոյն ճառագայթներով լուսաւորեցին ծովափին խռնուած ամբոխը եւ այդ զարհուրելի տեսարանը վերածեցին մահաստրուռ մի դժոխքի ։

Մարդկային կերպարանքը կորցրած զինուորները ինքնաշարժերից պոկում էին տախտակները եւ մէկը միւսին մի կերպ միացնելով լաստանման բաներ շինում, դիմացի ափը անցնելու յոյսով, շատերն էլ ինքնաշարժի ռետինէ անիւները իրենց հագցրած ջուրն էին նետւում ։

Սակայն նեղուցի արագ հոսանքը այդ թըշուառներին քշում տանում էր դէպի բաց ծովը․ չտապով միացուած տախտակները անջատւում էին իրարից եւ անտարբեր ալիքները այդ թշուառներին յաւիտեան ընդունում էին իրենց սառը գիրկը ։

Անընդհատ լսւում էին սրտաճմլիկ աղաղակներ,— «օգնեցէք, փրկեցէք»··· սակայն ի զուր, ոչ օգնող կար- ոչ էլ օգնելու հնարաւորութիւն ։

Սեւծովեան նաւատորմիղից ոչ մի նաւ օգնութեան չուղարկուեց այդ թշուառներին, քանի որ «կարմիր բանակը նահանջել չգիտէ»···

Նոյնիսկ այն հատ ու կենտ «երջանիկները», որոնց յաջողւում էր լողալով անցնել նեղուցը եւ ոտք դնել այնպէս կոչուած Զուչկա ծանծաղուտին, չէին կարողանում փրկել իրենց կեանքը, որովհետեւ այնտեղ, արգելափակիչ զօրամասերը դիմաւորում էին նրանց գնդացիրային կրակով ։

Ահա թէ ինչպէս էր գործնականում արտայայտւում «սթալինեան հոգատարութիւն» մարդու վերաբերմամբ, ահա թէ ինչպէս էր հասկացւում խորհրդային քաղաքացու, կարմիր բանակի մարտիկ լինելու «պատուաւոր իրաւունքը» ։

Բայց միթէ՞ միայն կերչում եւ միայն կռուող զինուորներն էին, որ տանջւում էին ու մեռնում··

Ամբողջ լայնածաւալ երկիրն է, որ հեծում էր ու հառաչում այդ օրերին, ինչպէս հեծում ու հառաչում է այսօր ։

ՏԱՐԱԳԻՐ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ լուսանկարչատուն մը ծախու հանած է հռչակաւոր ծովանկարիչ Յովհ․ Այվազովսկիի թանկագին մէկ նկարը, որ կ'ենթադրուի թէ գծուած է Կրետէի մէջ եւ կը ներկայացնէ այդ կղզիին ծովային մէկ տեսարանը ։ Մասնագէտներու կարծիքով, մեծ նկարիչին գործերուն մէջ բացառիկ արժէք մը կը ներկայացնէ Կրետէի համայնապատկերը որ երկար ատեն զարդը կազմած է Պոլսոյ պալատներուն ։ Նկարը կը պատկանի հանգստեան կոչուած սպայի մը ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ առաջն․ փոխանորդը, Պըսակ վրդ․ Թումայեան, արտաքսուած էր եգիպտական կառավարութեան կողմէ, Ամման հասնելով, մեկնած է Երուսաղէմ ։ Իր արտաքսման մասին եղած հարցումներուն պատասխանած է թէ ժամանակ անգամ չէ ունեցած գոյքերը հաւաքելու ։

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մայրաքաղաքին՝ Ամմանի ազգ․ կեանքին մէջ գլխաւոր տեղը կը գրաւէ երիտասարդական շարժումը ։ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը խանդավառ աշխատանքի լծուած է ։ Ունի կանոնաւոր ֆութպոլի խումբեր ։ Շուտով պիտի ունենան սեփական ակումբ ։ Դժբախտաբար անդործներու թիւը սկսած է աւելնալ ։ Ծաղկախտն ալ աւերներ կը գործէ, մանաւանդ կայաններու մէջ ։

Ամման — Երուսաղէմ երթեւեկը վերահաստատուած է ։Զատկի առթիւ Երուսաղէմ ուխտագացողներ եղած են ։ Վանքէն մխիթարական լուրեր չեն հասնիր ։ Թշուառութիւնը մեծ համեմատութիւններ ստացած է ։ Բազմաթիւ Հայեր ձգած իրենց տունն ու տեղը, վանք ապաստանած են ։

ՓՐԱՆՍԱՅԻ քաղաքապետութիւնը որոշած է Փրակայի պողոտաներէն մէկը «Արմէնիքա Դրետա» (հայկական պողոտա) կոչել ։ Պողոտային բացումը պիտի կատարուի մեծ հանդիսութեամբ ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ մեռած է Կարպիս Միրապեան, անդամ Գամբըշլիի քաղաքապետութեան ։ Սիրուած էր բոլորէն, իր անձնուիրութեան, անշահախնդրութեան պատճառով ։

ԻՐԱՆԻ մարմնակրթական թերթերը գովեստով կը խօսին Քիւրքճեան երեք եղբայրներու մասին ։ Լեւոն Քիւրքճեան 312.5 քիլօ վերցնելով կոտրած է երկրի ախոյենական լաւագոյն մրցանիշը, եւ հանդիսացած առաջին ախոյեան ։ Յակոբ Քիւրքճեան հռչակուած է երկրորդ ախոյեան վերցնելով 310 քիլօ ։ Անդրանիկ Քիւրքճեան համալսարանին մէջ առաջին հանդիսացած է սկաւառակ նետելու եւ երկրորդ ծանրութիւն վերցնելու մրցումներուն մէջ անցեալ տարի ։ Իսկ այս տարի առաջին է ծանրութիւն վերցնելու մէջ ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՔԵՐ մատենաշարին հետեւեալ հատորները ․—

1.— ՀԱՅՐՈՒՆԻ (Հ․ Ղ․ Ալիշան) ․— 1944 ։

3.— Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց (նոյնպէս) ։ 1946 ։

5.— ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ - ՅԵՂԻՆ ՍԻՐՏԸ (հատուածներ), Դանիէլ Վարուժան․ 1944 ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 1 Մայիս ․— Այսօր կիրակի՝ Մայիս մէկ, Վալանսի Հայ Մարզականի խումբը Finaliste Promotion d'honneur՝ առտուն ժամը 7ին մեկնեցաւ La Talaudière, (120 քիլոմեթր), մրցելու համար, տեղւոյն յաղթական նոյնպէս « Ֆինալիստ » խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ ։ Մերոնց երկրորդ մրցումն էր ախոյենական inter-poolին ։ Առաջինը շահեցանք անցեալ կիրակի, մեր դաշտին վրայ, ջախջախիչ, 5—1 ։

Նախ քան մերոնց մեկնումը, շաբթուան ընթացքին տեղական թերթերու մարզական մասնագէտները՝ երկար տեսութիւններ հրատարակեցին ։

Հակառակ աննպաստ օդին, մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր ։ Ժամը 3ին բուռն ծափերու մէջ կողմերը մտան դաշտ ։ Մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին, Սէն Շամոնէն եւ Սէնթ Էթիէնէն ։ Բոլորին հոգին կր խայտար, տեսնելով հայկական բարձրագոյն խումբ մը որ հայերէն հրահանգներ կուտար խաղի ընթացքին ։

Մրցումը սկսաւ կատաղօրէն ։ Երկու կողմերու ալ հանդիսականները կը ծափահարէին, երբ առաջին նշանակէտը շահեցան տեղացիները ։ Մեր լաւագոյն ուժերէն Անթուան Գազանճեանը եւ Ա․ Ժամագործեանը սրունքներէն վիրաւոր՝ կը կաղան գրեթէ, բայց բնաւ չեն ընկճուիր ։ Առաջին կիսախաղը փակուեցաւ տեղացիները 2, մերոնք 1 ։

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք աւելի կատաղութեամբ յարձակողականի անցան հաւասարելու ճիգով ։ Ուշագրաւ էր Ոսկիին մէկ սքանչելի «շիւթ»ը ,գնդակր ցիցերուն զարնուելով ետ եկաւ ։ Այս իրարանցումին հակառակորդ յառաջապահը որուն նմանը ցարդ չէինք տեսած, նշանակէտ մը եւս շահեցաւ ։ Մերոնք դարձեալ կը տիրապետէին ։ Այս անգամ մեր ձախ ծայրէն Նիւլ․ Թէպոյեանը, գեղեցիկ նշանակէտ մը շահեցաւ, 26րդ վայրկեանին 2—3 էր արդիւնքը ։ Երբ կը փորձէինք դարձեալ հաւասարիլ, հակառակորդն էր որ շահեցաւ, միեւնոյն ատեն գնահատելով մերոնց խաղարկութիւնը ։ Յոգնութիւնը զգալի էր ։ Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբը, 2—5 ։ Խաղէն ետք, բոլոր մարզիկները տաք ջուրով լոգանք առին եւ սիրալիր բաժնուեցանք ։ Տեսնենք թէ դարձի մրցումին Ialaudiere ինչ ուժ պիտի ներկայացնէ մեր դաշտին վրայ ։

Մայիս 8ին մեր մրցումը Rhodia Clubeի դէմ է որ այս շրջանին ամէնէն զօրաւորը եւ անպարտելին է ։ Ուժ եւ կորով կը մաղթենք մեր տղոցը ։

Թղթակից

6.— ՀԵԹԱՆՈՍ ԵՐԳԵՐ - ՀԱՅԻՆ ԵՐԳԸ ։ (Հատուածներ) Դ․ Վարուժան․ 1944 ։

7.— ԵՐԳԵՐ, ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ, ԼԵԳԵՆԴՆԵՐ, ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ եւայլն ։(Հատուածներ) ։ Յովհ․ Թումանեան ։ 1944 ։

8.— ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ (հատուածներ) ։ Յովհ․ Թումանեան․ 1944 ։

9.— ՏԱՂԵՐ, ՆԱՄԱԿՆԵՐ (հատուածներ), Պետրոս Դուրեան, 1945 ։

10.— ՅԱՅԳԱԼՈՅՍ (հատուածներ), Ռուբէն Զարդարեանի ։ 1944 ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Պերլինի մէջ զինքը հետապնդող հայ «քոմիթաճը»ի ետեւէն արձակած ատրճանակին ալ աչքէն ելած գնդակով գետին տապալեցաւ․ այսպէս՝ ազգի փրկութեան ճամբուն վրայ վերջ գտաւ իր կեանքը, զոր նուիրած էր հայրենիքի ծառայութեան ։ Թող խայտայ իր հոգին ։

Տոքթ․ Նազըմի նամակին մէջ մանրամասնութիւններ կային Թալէաթի սպանութեան մասին ։ Մարտ 15ին երեքշաբթի օր ժամը 11ին առաւօտը տունէն առանձին դուրս ելեր է, ձեռնոց, առնելու համար վաճառատուներբ կ'երթայ եղեր ։ Երբ կը հասնի Հարտէնպէրկ փողոցի մասնաւոր տան վանդակորմին առջեւ, ետեւէն եկող ոճրագործը 3—4 մատնաչափ հեռաւորութենէ փարապէլլումով գնդակ մը կ'արձակէ գլխուն, անմիջապէս հոգին աւանդելով կր մեռնի ։ Յուղարկաւորութիւնը շատ փառաւոր եղած է ։ Ներկայ գտնուած են Գերմանացիներ եւ արեւելեան ազգերու պատուիրակներ ։ Զուիցերիոյ դեսպանը առաջարկեր է, որ յուղարկաւորութեան արարողութիւնը դեսպանատան մէջ տեղի ունենայ, սակայն կարգ մը Թուրք պաշտօնատարներ վախցեր են եւ յայտնելով թէ Թալէաթ մահուան դատապարտուած է, ատոր արգելք եղած են ։ Գերմանիա եկած ատեն Թալէաթ 70.000 մարք ունի եղեր․ վերջին ամիսներուն այս դրամը հատեր է, կարասի, պատուանշան եւ գոհարեղէն ծախելով կ'ապրի եղեր ։

(«Թանին», Ճահիտ պէյի յուշերէն, 23 Յունիս 1946) ։

Թալէաթի մասին միայն իր գործակից Խալիլները չէ որ այսպէս կըմտածէին, այլ բոլոր Թուրքերը, անխտիր ։ Վերջին պատերազմի ընթացքին, գերման կառավարութեան բարեհաճ տնօրինութեամբ, Թալէաթի դիակը փոխադրուեցաւ Պոլիս եւ փառաշուք արարողութիւններով թաղուեցաւ Ազատութեան Բլուրին վրայ ։ Այսօր ուխտատեղի դարձած է իր գերեզմանը․ հայութեան դահիճը կը պաշտուի իբրեւ հայրենիքի ազատարար ։

Խալիլ պէյ հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի Էնվէրի մասին ․

— Կուսակցութիւնը մտածած էր ազատութեան հերոսներէն մէկքանին ամուսնացնել սուլթանուհիներու հետ ։ Նպատակն էր յեղափոխութեան սկզբունքները տարածել օսմանեան դերդաստանին մէջ եւ ազատութիւնը սիրցնել անոնց ։ Այս բանին համար ընտրած էր Էնվէր եւ Իսմայիլ Հաքքը պէյերը, որոնք մաքուր բարոյականի տէր էին, ոգելից ըմպելի չէին գործածեր, խաղամոլ եւ կնամոլ չէին, ինչպէս կ'ըսեն «ուչգուր»ը եւ բերանը մաքուր մարդեր էին ։

Էնվէր 15.000 ոսկիի գնած էր Աբրահամ փաշայի ագարակը ։ Ահա թէ ինչպէս ․— Օր մը Թալէաթ պէյի քովն էի․ Էնվէր եկաւ ու «Ինծի դրամատուններէն 8000 ոսկի գտիր», ըսաւ ։ Թալէաթ այն ատեն միաժամանակ ելմտական փոխ-նախարար էր ։

— « Ի՞նչ պիտի ընես 8000 ոսկին» հարցուց ։ Էնվէր ըսաւ․

— « Գիտես որ սուլթանուհիին 6000 ոսկի օժիտը կեցած է (Սուլթան Րէշատ Նաճիյէ սուլթանուհիին օժիտի ծախքերը ինք ըրած էր) ։ Երէնքէօյի մէջ դղեակ մը կ'ուզէ առնել, ոչ պիտի երթայ, ոչ ալ պիտի տեմնէ, Սուլթանուհիին դղեակըն է ըսելով վարձու ալ պիտի չտրուի ,պիտի փըճանայ երթայ ։ Աբրահամ փաշա կ'ուզէ Սարըեարի իր ագարակը 15.000 ոսկիի ծախել ։ Մէջը դղեակ ալ ունի ։ Իսմայիլ Հաքքը փաշա ըսաւ որ ատիկա առնենք, մէջը անտառ ալ կայ ածուխ շինելու համար, ոչխար ալ կարելի է պահել ։ Այս ձեւով շահաւոր գործ մր ըրած կ'ըլլանք ։ Ատիկա պիտի առնենք», ըսաւ ։

Թալէաթ դիտելտուաւ․— « Փաշաս, քու ամէնէն մեծ առաւելութիւնդ անձնազոհութիւնդ է ։ Այն պահուն երբ ընկերներդ ճակատին վրայ կէս անօթի, կէս կուշտ կը կռուին, քու ագարակ գնելդ չիտակ չեմ գտներ ։Անշուշտ բոլորս ալ գիտենք թէ Սուլթանին տուած դրամով, քու ամսականովդ եւ սուլթանուհիին եկամուտներով այս պարտքը դիւրութեամբ կրնաս վճարել․ սակայն այս 15.000ը Պոլսոյ մէջ 150.000, մինչեւ ճակատ հասնիլը մէկ միլիոն կ'ըլլայ» ։

Շատ ջանցած, սուլթանուհիին կարգ մր գոհարեղէններր Հիւսէյին Հիլմի փաշայի միջոցաւ Վիէննայի մէջ ծախուեցան եւ պակաս դրամը ամբողջացուելով ագարակը գնուեցաւ ։

ՀՐ․ ՍԱՄՈՒԷԼ

պաշարումը վերցնելու համար բոլոր բանակցութիւնները կատարած է Պ. Ճէսըփ եւ թէ ինք որեւէ յարաբերութիւն չէ ունեցած Սթալինի հետ:

★ Երկու ամերիկացի եւ մէկ անգլիացի թղթակիցներ փորձեցին անցնիլ Պերլինի պաշարման գօտին, օր առաջ յուր տալու համար իրենցթերթերուն: Ռուսերը ձերբակալեցին երեքն ալ, եւ մէկ օր բանտարկելէ վերջ ազատ ձգեցին:

★ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին, հաղորդելով գոյացած համաձայնութիւնը, յայտարարեց թէ անխախտ պիտի պահեն իրենց հիմնական քաղաքականութիւնը՝ Գերմանիոյ մասին: Պ. Չըրչիլ ալ շնորհաւորելով Անգլեւսաքսոններու յաջողութիւնը, ազդարարեց թէ «դեռ շատ մը դժուարութիւններ կան իրենց ճամբուն վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ կազմական կանոնագիրը ստորագրելով, տասը ազգերու արտաքին նախարարները ճառեր խօսեցան ընդհանուր գործակցութեան մասին: Անգլիոյ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Խորհուրդը պիտի նպաստէ աւելի սերտ կապեր հաստատելու, բայց «ապագան անստոյգ է»: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բացատրեց թէ իրենք «ոչ ոքի կը սպառնան, այլ պիտի ծառայեն ընդհանուրին, նոր Եւրոպայի մը կորիզը ստեղծելով»: Կոմս Սֆորցա (Իտալիա) այս նոր կազմակերպութեան կը վերագրէ Խ. Միութեան քաղաքականութեան փոփոխութիւնը»:— Յունաստան եւ Թուրքիա եւս անդամ պիտի ընդունուին յառաջիկայ օգոստոսին, երբ գումարուի առաջին ընդհ. ժողովը, Սթրազպուրկի մէջ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ապագայ վարչաձեւի մասին վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգաժողովին առջեւ, Եչ. օր: Իսրայէլի ներկայացուցիչը մերժեց 1947ի ծրագիրը, որուն համաձայն Երուսաղէմը պիտի վերածուի միջազգային քաղաքի մը, բոլորովին անջատ՝ հրէական եւ արաբական պետութիւններէն: Իսրայէլի առաջարկն է միայն միջազգային կարգուսարք մը հաստատել, Ս. Տեղեաց պաշտպանութեան համար: Միեւնոյն ատեն յանձն կ'առնէ գործակցիլ, 800.000 արաբ տարագիրներու տեղաւորման համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի Քանթոն, համաձայն վերջին լուրերու: Ազգայնական ուժերը դիրք բռնած են Շանկայէն 700 մղոն անդին: Եթէ Քանթոնը իյնայ, ազգայնականները պիտի չկրնան փրկել Շանկայը: Կոմունիստները կը շարունակուին լայն ճակատի մը վրայ, կատաղօրէն: Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց նոր ուժեր ղրկել, Հոնկ Քոնկի պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար: Այս քաղաքը Ծայր. Արեւելքի Ճիպրալթարն է Անգլիոյ համար, ինչպէս յայտարարուեցաւ Երեսփ. ժողովին մէջ:

ՃԱՓՈՆԻ վրայ հաստատուած հսկողութիւնը մեղմացնելու ծրագիր մը ներկայացուց ամերիկեան կառավարութիւնը միւս տասը պետութեանց, առաջարկելով իրաւունք տալ փոխառութիւններ եւ առեւտրական համաձայնութիւններ կնքելու եւն.: Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'ընդդիմանան, առեւտրական պատճառներով: Ճափոնի գրաւումը տարին 400 — 500 միլիոն տոլար կ'արժէ Մ. Նահանգներուն համար, որոնք կ'ուզեն թօթափել այդ բեռը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամբաստանեալ մարէշալներէն Ռունտշթէտ (74) տարեկան եւ զօր. Շթրաուս (69 տարեկան), որոնք արգելափակուած են Անգլիոյ մէջ 1945էն ի վեր, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ, ազատ պիտի արձակուին, ծանրապէս հիւանդ ըլլալով: Իսկ մարէշալ Մանշթայն, ռուսական ճակատին սպարապետը, որ 77 տարեկան է, պիտի դատուի անգլիական ատեանի մը առջեւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ պիտի չբանին շաբաթէն մինչեւ երեքշաբթի առտու, համաձայն իրենց սէնտիքային որոշման, եթէ կառավարութիւնը ելք մը չգտնէ վերջին պահուն:

ԱՌԺԱՄԱՊԷՍ ԱԶԱՏ արձակուեցան France d'Abord շաբաթաթերթին խմբագրապետը, իր գործակիցը եւ երեք սպաներ, որոնք հարցաքննուած էին առջի օր, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներու առթիւ:— Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը դատ բացաւ համայնավար առաջնորդին՝ Ժաք Տիւքլոյի դէմ, գրգռիչ գտնելով անոր մէկ յօդուածը՝ «Իւմանիթէ»ի մէջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 1097 (1090), տոլար 320 (359): Նափոլէոն 4170, զուից. ոսկի 3990, սթերլին 4810, տոլար (20) 19.560, ձոյլ ոսկի 581.000 ֆրանք:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Փոլ տը Լեսեփս, որ փորձած էր Գերմանիոյ ծախել Սուէզի ջրանցքին բաժնեթուղթերը եւ զինուորական ծրագիր մը առաջարկած էր: Մահապարտը շատոնց փախած է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

21 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ

?

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Պ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ), 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, զաւակին, հօր եւ մեծ մօր՝ Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ եւ

Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, առտուն ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ԱՐՇԱՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին արշաւը այս կիրակի դէպի Pierrefonds, վարձուած ինքնաշարժով:

Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում առաւօտ ճիշդ 7ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.—Պ. Կարապետ Խրիմեան եւ իր զաւակները (Պրօն), Տէր եւ Տիկին Վ. Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), ինչպէս նաեւ Խրիմեան եւ Սարաֆեան ընտանիքները կը ծանուցանեն որ ողբացեալ Տիկին ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Մայիս 8, առտուան ժամը 10ին, Հայ կաթոլիկ մատուռին մէջ, 78 rue Rabelais: Կը հրաւիրուին բոլոր իր յիշատակը յարգողները:

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի Թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena: Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքառի

ՀԱՅՐ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

(Le père Lebonard), (Comédie Françaiseի խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի: Գիները սովորական:

Հասոյթին 15 % Պէլվիլի դպրոցին:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 2ին ընկեր Ք. Մատոյեանի բնակարանը (Մօնֆաֆէ): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյեի վերջին ժողովին տեղը: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէրի «Գեղունի» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովր այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայ. եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները:

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ:

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ: Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ», կարող ուժերու կողմէ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Bar Internationalի մէջ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԷՐ.— Vauzellesէն (Nièvre) Պ. Տիգրան Կոնեանց 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

★ Մարսէյլէն ընկեր Քարաքեհեանի անուան տօնախմբութեան առթիւ ընկեր Յ. Քարաքէհեան հազար, ընկեր Զեթեկեան 200 եւ Պ. Փաքլաճեան 200 ֆրանք նուիրած են Վ. Ֆոնտին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վճարմնեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 8 MAI 1949 Կիրակի 8 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5841-Նոր շրջան Թիւ 1252 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՍՏԱԿ

«Հայրենիք»ի բացառիկ թիւ մը՝ օդային թղթատարով, թերթին հրատարակութեան յիսնամեակին առթիւ:

Ողջոյն՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյէն: Ողջոյնի խօսք՝ Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէին: Եւ ապա շարք մը յօդուածներ, հին ու նոր խմբագիրներու եւ աշխատակիցներու ստորագրութեամբ: Ցուցեր եւ յայտնութիւններ, այնքան պերճախօս վկայութիւններով:

Մէկ ակնարկով ուշադրութիւն կը գրաւէ առաջին խմբագիրը, Թովմաս Զարչափճեան, իր այնքան սրտառուչ պատմութեամբ, — «Հայրենիք»ի Ցղութիւնը, Մկրտութիւնը... եւ Ցարութիւնը »:

Ինչպէս կը պատմէ ալեւոր ծերունին, թերթին հրատարակութեան ձեռնարկած են այնպիսի ատեն մը երբ — « ոչ խմբագիրները ժամանակ ունէին եւ ոչ ալ խմբագրելու կարողութիւնը պարտաւորիչ էր... թերթ հրատարակողներուն համար »:

Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը թերթեր, — «Աբեղակ», «Ազատութիւն», «Սուրհանդակ», «Արարատ», որոնք շատ կարճ կեանք ունեցած են, եւ Տոքթ. Ս. Գաբրիէլեանի «Հայք»ը, որուն առաւելագոյն սպառումը եղած է 300, ապա իջած 75-80ի:

Ու կը պատմէ թէ ինչպէս խումբ մը անձնուէր ընկերներ հիմը դրած էին «Հայրենիք»ին, նախաձեռնութեամբ Նիւ Եորքի Կոմիտէին:

Իր պատմութեան համաձայն, Կեդր. Կոմիտէն 100 տոլար տրամադրած էր, երկու – երեք համակիրներ՝ 10ական, 20ական տոլար:

— « ... Դրամագլուխնիս ... 200 տոլարը կ'անցնէր... ա՛լ ինչերնի՞ս պակաս էր:

« Փրովիտէնս, Մարկոսին սենեակը, գիշեր մը, ընկերա-բարեկամական ժողով մըն ալ ունեցանք: Տեսանք որ խմբագիր մըն ալ անհրաժեշտ էր: Այդ դիւրին պաշտօնն ալ ծառանուդ բաժին հանեցին»:

Դեռ աւելի պատկերալից մանրամասնութիւն մը՝ իր «լիազօր» պաշտօնի մասին.

— « Խմբագիր, աւագ գրաշար (կէս-գրաշար մը եթէ ունենայինք, ես ալ աւագն էի), քարտուղար՝ բոլոր կարեւոր եւ անհեթեթ թղթակցութեանց, սրբագրիչ՝ «ֆորմա»ներուն, գոհար բանաստեղծութիւններուն, նաեւ թերթերը ծալլող, փաթթող, հասցէներ գրող, թերթերուն պարկը շալկած սուրհանդակին հասցնող բեռնակիր... »:

Եւ այսպէս « Հայրենիք» լոյս կը տեսնէ 1899 Մայիս 1ին, իբրեւ շաբաթաթերթ: (Ցետոյ եղած է եռօրեայ, երկօրեայ եւ վերջապէս ամենօրեայ):

Անոնք որ գաղափար չունին հայերէն թերթի մը հրատարակութեան մասին, դժուար թէ կարենան ըմբռնել յիսուն տարուան վաստակի մը տաժանքը: Այն ալ օտար ափերու վրայ: Համայնակուլ միջավայրի մը մէջ որ կը հարթէ, կը լափէ, կը տրորէ ամէն բան, եթէ չկարենաս դիմանալ:

« Հայրենիք» այդ յարատեւութիւնը կը պարտի ոչ միայն իր յաջորդական խմբագիրներու, աշխատաւորներու եւ աշխատակիցներու զոհաբերութեան, այլեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն եւ բարեկամներու յարաճուն եւ առատաձեռն աջակցութեան:

Այդ զոհողութեանց շնորհիւ է որ 1899ի մսուրը վերածուեցաւ փառաւոր խմբագրատուն-տպարանի մը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Վերելքը չսահմանափակուեցաւ միայն օրաթերթով: Անոր հետ ծաղկեցան «Հայրենիք» ամսագիրը (1922), «Հայրենիք Ուիքլի»ն (անգլերէն շաբաթաթերթը): Իսկ անցեալ տարի ալ՝ Armenian Reviewն, անգլերէն եռամսեայ պարբերական մը, եւրոպական հասկացողութեամբ :

Տակաւին չենք խօսիր այլազան հրատարակութեանց մասին, հայերէն թէ անգլերէն, որոնք պատկառելի դէզ մը կը կազմեն եւ նոր թափ ստացած են վերջերս :

Անշուշտ չէք սպասեր որ այս հարեւանցի ներկայացումով պարզենք յիսնամեայ «Հայրենիք»ի դերն ու արժէքը: Ոչ միայն իբրեւ դրօշակիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այլեւ իբրեւ ազատ անդաստան մը՝ ի պաշտպանութիւն հայկական շահերու:

Այսօր այսքան՝ իբրեւ եղբայրական ողջոյն մեր երէց պաշտօնակցին, նորանոր յաջողութեանց բաղձանքներով:

Շ.

«Հայրենիք» օրաթերթի յիսնամեակը

ԽՄԲ. — Մայիս 1ին լրացաւ Ամերիկայի մեր պաշտօնակցին՝ «Հայրենիք» օրաթերթի յիսնամեակը: Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Բիւրօն հետեւեալ ողջոյնը ուղղած է «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան, Ապրիլ 10 թուականով. —

Սիրելի ընկերներ,

1950ին կը լրանայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը, իսկ յառաջիկայ Մայիսին կը լրանայ 50ամեակը «Հայրենիք» օրաթերթին:

Այն զոյգ երկիրներուն մէջ — Թուրքիա եւ Ռուսիա — ուր ապրեցաւ եւ գործեց Դաշնակցութիւնը, չկայ այսքան հին անցեալով այլ կուսակցութիւն մը, որ պահած ըլլար ոչ միայն իր գաղափարներուն թարմութիւնը, այլեւ իր բազմահոծ ու ամրակուռ կազմը :

Դաշնակցական մամուլը, գլխաւորութեամբ «Դրօշակ»ի, իր կարեւորագոյն տեղը ունի այն պայքարին մէջ, որ յանուն Հայկ. Դատի անընդմիջաբար մղեց Դաշնակցութիւնը վեց տասնամեակ շարունակ :

«Դրօշակ»ը հնագոյնն է մեր օրկաններուն մէջ , սակայն տեւականը չէ:

Միակ թերթը, որ կէս դար անընդհատ ամերիկեան Մեծ Հանրապետութեան մէջ հնչեցուց եւ դեռ կը շարունակէ հնչեցնել Դաշնակցութեան խօսքը — «Հայրենիք»ն է: Այս մարզին մէջ ան մրցակից չունի: Անչափելիօրէն մեծ է այն գործը, զոր այս յիսուն տարիներու ընթացքին տարաւ «Հայրենիք»ը՝ հոգեպէս միշտ կենդանի պահելով ոչ միայն ամերիկահայութիւնը, այլ յաճախ խանդավառելով նաեւ հեռաւոր գաղութները:

Ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան, — ահա այն նուիրական դրօշը, որուն անդաւաճանօրէն ծառայեց « Հայրենիք»ը կէս դար անընդհատ:

Եթէ չըլլար «Հայրենիք»ը, մենք այսօր թերեւս չունենայինք այն փառաւոր կազմակերպութիւնը, զոր ունինք Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ :

Եթէ չըլլար «Հայրենիք»ը, ապահովաբար նոյնը չըլլար այսօր նաեւ ամերիկահայ գաղութը, — այնքան հաւատաւոր ու հայրենասէր, այնքան պատրաստ ամէն զոհողութեան :

Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմինը ջերմօրէն կ'ողջունէ սիրելի «Հայրենիք»ի 50ամեակը՝ ի սրտէ բաղձալով անոր ճշմարիտ յոբելեանը համաժողովրդական ցնծութեան մէջ տօնակատարել հայրենի երկրին մէջ, որուն ազատագրութեանը համար ամբողջ կէս դար պայքարեցաւ «Հայրենիք»:

Հաւատք եւ կորով ձեզի,
ընկերական համբոյրներով,
Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԻՒՐՕ

★ Այս յիսնամեակին առթիւ մեր պաշտօնակիցը բացառիկ թիւ մը հրատարակած է (ութ էջ, պատկերազարդ) եւ տեղի ունեցած են ջերմ հաւաքոյթներ որոնց մասին պիտի խօսինք յաջորդ շաբթու :

ՄԱՀ ՄՈՐԻՍ ՄԷԹԵՐԼԻՆԿԻ

Ուրբաթ օր, 6 Մայիս, Նիսի մէջ մեռաւ Պելժիացի մեծ բանաստեղծ – դրագէտը, որ «վերջին իմաստունը» կը համարուէր: Ութսունեւեօթը տարեկան էր, եւ աչքերը փակեց խաղաղօրէն, ժպիտը դէմքին: Չէ՞ որ ինքն ալ այնքան մեղմ գոյներով նկարագրած էր «Մահը»:

Հանդուցեալը զաւակն էր մեծահարուստ քաղքենի ընտանիքի մը եւ երկար անուն մը ունէր, — Մորիս Պոլիտոր Մարի Պեռնար Մէթերլինկ, բայց կը նախընտրէր կոչուիլ միայն Մէթերլինկ: Չէր գործածեր նաեւ «Կոմս» տիտղոսը զոր իրեն շնորհած էր իր բարեկամը՝ Պելժիոյ Ալպէր թագաւորը:

Նոպէլի գրական մրցանակը շահեցաւ 1911ին: Նախագահն էր Գրողներու Միջազգային ընկերութեան: Իր գործերը թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու: Կը գրէր թէ ֆրանսերէն եւ թէ անգլերէն:

Վաթսուն տարի առաջ, Մէթերլինկ անծանօթ անուն մըն էր: Իր առաջին փորձերը աննշմար անցան: Բայց քանի մը տարի վերջը, երբ հրատարակեց «Պելէաս եւ Մելիզանդ»ը, անմիջապէս ուշադրութիւն գրաւեց, քսաներորդ դարու արշալոյսին:

Երկու տարի վերջը, Տէպիւսի երաժշտութեան կը վերածէր զայն, նոյնքան նուրբ եւ դիմացկուն որքան բուն գործը: Մէթերլինկ այնքան համեստ էր որ երբեմն կ'ըսէր. — «Ես կոյր մըն եմ թանգարանին մէջ, երբ խնդիրը կը վերաբերի երաժշտութեան»:

Թատերախաղը ոչ միայն համբաւ շահեցուց իրեն, այլեւ բեմ հանուեցաւ իր կնոջ՝ Ժոռժէթ Լը Պլանի կողմէ:

1901ին կը հրատարակէր Մեղուներու կեանքը, — առաջինը բնապատմական շարքի մը, լի գիտութեամբ եւ փիլիսոփայական խորհուրդներով: Այս շարքն ալ բարձրացուց իր հռչակը եւ հետզհետէ հրատարակուեցան «Ճերմակ Մրջիւնը» (տերմիտ, 1926ին), «Մրջիւնը» (1931), «Աղաւնիներ եւ Սարդեր» (1935): Միեւնոյն ատեն լոյս կը տեսնէին իր գրական եւ փիլիսոփայական ստեղծագործութիւնները, — «Խոնարհներու գանձը», « Իմաստութիւն եւ Ճակատագիր», եւայլն: Աւելի վերջը՝ «Մոննա Վաննա», «Մարիամ Մագթաղենացի», եւ հռչակաւոր «Կապոյտ Թռչունը», որ թարգմանուած է բազմաթիւ լեզուներու եւ ներկայացուած միջազգային բեմերու վրայ, Մոսկուայէն մինչեւ Ամերիկա :

Ժամանակին մեծ դայթակղութիւն պատճառեց «Մոննա Վաննա»յի ներկայացումը, որ գրաքննութեան ենթարկուեցաւ, վասնզի հերոսուհին պիտի երեւար միայն վերարկուով մը :

Իր գործերէն յիշենք նաեւ «Անկոչ հիւրը», « Թաղուած Տաճարը», «Ծաղիկներու Իմացականութիւնը», «Կապոյտ Պղպջակներ» (մանկութեան եւ երիտասարդութեան յիշատակներ) եւն.: Վերջին պատերազմը պայթած ատեն նախ Փորթուկալ, յետոյ Ամերիկա գնաց :

Աւելի յանօրէն կը խօսինք իր գործերու մասին, որոնցմէ ամբողջ մասեր կամ հատուածներ հայերէնի թարգմանուած են տարիներ առաջ, Պոլսոյ, Կովկասի թէ արտասահմանի մէջ:

Առժամեայ կառավարութիւն Արեւմ. Գերմանիոյ մէջ

Պերլինի պաշարումը չվերցած եւ Չորսերու Խորհուրդը չգումարուած, առժամեայ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ Պոնի մէջ (արեւմտեան Գերմանիա), նախաձեռնութեամբ գերման քաղաքական հոսանքներու, բաց ի համայնավարներէն:

Նոր կառավարութիւնը, որ կը բաղկանայ 18 անդամներէ, պիտի վարէ արեւմտեան երեք շրջաններու գործերը, մինչեւ գերմանական պետութեան վերջնական կազմակերպութիւնը, համաձայն Դաշնակիցներու կողմէ վաւերացուած սահմանադրութեան :

Նոր կառավարութիւնը, (կոմիտէ) որուն մէջ ընկերվարականները ունին եօթը ներկայացուցիչներ, իր առաջին ժողովը պիտի գումարէ Մայիս 9ին, Սահմանադրութեան երրորդ ընթերցումէն վերջ: (Այս հիմնական օրէնքին քննութիւնը կը շարունակուի ութ ամիսէ ի վեր):

Կոմիտէ - կառավարութիւնը կազմելու առաջարկին առթիւ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Սահմանադիր ժողովին մէջ: Երկու համայնավար ներկայացուցիչներէն մէկը երկու անգամ կարգի հրաւիրուելէ վերջ արտաքսուեցաւ :

Թերթերը կը գրեն թէ ամբողջ ձեռնարկը անակնկալ մըն էր: Ներկայացուցիչները ժողովի հրաւիրուած էին գիշերանց, հեռագրով: Կը թուի թէ Գերմանները կ'ուզեն կատարուած իրողութեան առջեւ դնել չորս մեծ պետութիւնները, Պերլինի պաշարման բարձումէն եւ Փարիզի ժողովէն առաջ:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ

Այս շաբթու Փարիզ եւ Լոնտոն պիտի գայ Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Պ. Ճէսըփ, որ անցեալ Փետրուարէն ի վեր կը բանակցէր Խ. Միութեան պատուիրակին՝ Պ. Մալիքի հետ , Պերլինի պաշարման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Իր պաշտօնն է խորհրդակցիլ Ֆրանս. եւ անգլիական կառավարութեանց հետ, Չորս Մեծերու յառաջիկայ ժողովին մասին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Մայիս 23ին:

Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ արտակարգ պատուիրակը պիտի ջանայ հաշտեցնել անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտները, որպէսզի համախորհուրդ գործեն եւ կարենան համոզել Խ. Միութիւնը՝ օր առաջ լուծելու համար գերմանական կնճիռը:

Տոքթ. Ճէսըփ նախ պիտի տեսնէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, եւ քանի մը օր վերջ պիտի երթայ Լոնտոն, խորհրդակցելու համար Պեւինի եւ ուրիշներու հետ: Այս խորհրդակցութեանց առ-

([illegible] շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՆՇԽԱՐՆԵՐ

ՈՒՂԵՒՈՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

Ա.

ԽՄԲ. — Հատուած մը ողբացեալ Զօհրապի օրագրէն. —

Նորէն աստանդական կեանքս սկսաւ. Բալաս օթէլներով եւ վակոն-լիներով ընդելուզուած ուղեւորի կեանքը, անվերջ հոսունութիւնը Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսը. աննպատակ, սկեպտիկ, բաժանումներու տրտմութեամբը վարագուրուած :

Հիմա Սէն Ժէռվէ Լէ Պէն եմ. Հարաւային Ֆրանսայի մէկ անկիւնը. ի՞նչ ընելու եկած եմ այս լեռներուն մէջ. բժշկական վերջին նորութեան համեմատ cure d'altitudeով, բարձր տեղուանքներու օդովը կազդուրուելու, մտքի ու սրտի մաշումներուն տեղը լեցնելու համար. անհընարին եւ ծիծաղելի ակնկալութիւն :

Սալցպուրկէն դէպի հարաւ, կեդրոնական Եւրոպայի դաշտերուն անսահման տարածութեանը քով, կանանչ Թաւիշի այդ անհուն սփռուածքին դէմ, հեռուն՝ հորիզոնին վրայ վիթխարի եւ անմռունչ զանգուած մը կը կանգնի, երկնքին վճիտ կապոյտին մէջ թաթխելով իր ձիւնապսակ սարերուն ելեւէջը, տեղ տեղ ամպէ շղարշի մը մէջ պարուրելով զայն :

Այդ ծուռումուռ գիծը մեծ բացուած կղակի մը, առասպելական տիրոլոզքիսի մը վարի ատամնաշարը, անվերջ կերկարի երկինքի խածնելով չարունակ : Ալբեան լեռնապարին առաջին հանգոյցները կը յայտնուին ահա : Թիրոլը, բարձր Սավուան, Շվէցիան է ան, խորլվայներու աշխարհը :

Տափակութիւններու սիրահարները թող հոս չգան. տարօրինակ երկիր, ուր քալել չկայ, մագլցիլ կայ, ուր կանգ առնել չկայ, բարձրանալ կամ իյնալ կայ : Մեր դարուն նշանաբանն ու ճակատագիրը. վեր, աւելի վեր. գերագոյն ճիգը, ուրկէ քայլ մը անդին մահը կը սպասէ : Այս է 20րդ դարուն կեանքը, մեծ վայելքներու հետ մեծ վըտանգները. մեծ անձնասիրութիւններու քով մեծ անձնազոհութիւնները. վերջապէս մեծ մեղքերու դէմ մեծ թողութիւնները : Դիւցազնութեան դար, որ մահը արհամարհելու մէջ իրեն հաւասարող պիտի չունենայ :

Ոչ այն մահը, որ մարդ պատերազմի դաշտին վրայ կը փնտռէ իր նմանները սպաննելով, այլ այն որ իր նմաններուն օգտին կը նուիրուի :

Տեսէք երկրախոյզները, լեռնախոյզները, բեւեռախոյզները. նոր աշխարհ բացողները մեր առջեւ. շատերը իրենց առաքելութենէն չեն դարձած, Քրիստոսի առաքեալներէն ապահովապէս աւելի սուրբ անձնազոհութեամբ մը :

Տեսէք, ծովերուն տակը պտըտող եւ յանկարծ աներեւութացող նաւաստիները, օդերուն մէջ ճախրող եւ յանկարծ գահավիժող կտրիճները, որոնք անդարձ գացին, հողին տիրապետութեան վրայ աւելցնելով ծովին եւ օդին տիրապետութիւնը : Մեր դարուն սուրբերն են անոնք. իրենց մահուան տարեդարձները մարդկութեան մեծ տօներն են եւ օրացոյցը, որ զանոնք կ'արձանագրէ, կը կոչուի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը 20րդ դարուն մէջ :

Բ.

Ես ալ Ալբերուն վերելքը կատարեցի. ինչո՞ւ կը ծիծաղիք. ի՛նչկ'ուզէք որ ընեմ այս բարձր Սավուային մէջ : Դժնդակ եւ անհնարին վերելքը կատարեցի յաջողութեամբ. անդունդներու եզերքներէն կախուած՝ հասայ մինչեւ անմատչելի բարձրութիւններ եւ ան Սառոյցէ Ծովը, որ երկու դիէն կանգնող ախոյեան լեռներու ծոցը իր կապոյտի զարնող ճերմակ եւ հոլանի միսովը կը լեցնէ. անհամար ցիղերով, երակներով, գծուած գծագրուած մարմին, որ ալբասէրներու գարշապարներուն դրոշմը կը կրէ ամէն տեղ :

Իմ վերելքիս համար անտարակոյս ոչ ոք մտքէն կ'անցընէ արձան մը կանգնել ինծի, ինչպէս կանգնած են Շամոնիի մէջ արձանը անոր, որ առաջին անգամ Մոն Պլանի կատարը բարձրացաւ :

Ես իմ վերելքս կատարեցի հանդիստի եւ ապահովութեան բոլոր բաղձացուած պայմաններուն մէջ, funiculaireին կարմիր Թաւիշէ նստարանին վրայ լաւ մը տեղաւորուած, վայելելով հիացած աչքիս առջեւ հետզհետէ պարզուող լայն կանանչ հովիտը, որ Սէն Ժէրվէէն մինչեւ Շամոնի կ'երկննայ, հսկայ եւ անշարժ երկու դիէն բարձրացող լեռներովը, նոճիի անտառներուն դողդղացող շուքը ձգելով անոր վրայ :

Ան՝ որ առաջին անգամ սրածայր երկաթով ցուպը ձեռքը, սայթաքելով ամէն քայլափոխին, վտանգելով իր կեանքը ամէն մէկ շարժումին, մինակը ելլացաւ այդ ապալերկ կողերէն վեր, ան իմ ունեցած միջոցներէս բոլորովին զուրկ էր. իր տաժանքին փառքը ոչ ոք իրմէ կրնայ կապտել : Վախճանը՝ մէկ. միջոցները՝ տարբեր :

Վախճան եւ Միջոց, բնազանցութիւնը ասոնց վրայ կը վիճի մինչեւ հիմա : Ոմանք վախճանը կը դաւանին ամէն ինչ, ուրիշներ՝ միջոցներուն առջեւ կը վարանին, ես այս վարանողներէն եմ . Վախճան եւ Միջոց անբաժանելի են իրարմէ. մին բարձր, միւսն ալ պէտք է բարձր ըլլայ. չէ՞ մի որ Միջոցն ալ Վախճան մըն է ինքնին :

Գ.

Մինչեւոր Ալպերուն վերելքը աժանցաւ եւ ապահովուեցաւ, որքան կեանքեր զոհուեցան : Այս Սառոյցէ Ծովը, որուն վրայ կանգնած եմ ահաւասիկ. սա միւս հեղուկ ծովին պէս քանի արկածախնդիր ուղեւորներ կուլ տուաւ :

Ինչ բազմավէպ դիւցազներգութիւններ կըր-նան գրուիլ իրեն վրայ :

Քանի կը նայիմ անմեղունակ եւ ցուրտ երեսին, այնքան կը զարհուրիմ անկէ : Դալարագեղ ու ստուերոտ գերեզմաննոցը չէ, այլ սպիտակ եւ միապաղաղ կայանը, ճերմակ սուգն է ան :

Pêcheur d'Islandeէն էջ մը միտքս կ'իյնայ, Պըրթանիի մէջ գերեզմանատան մը նկարագրութիւնը, շիրիմներ՝ որոնց տակ մարմիններ չեն հանգչիր, վասնզի ծովերուն յատակը պառկած են, միայն համեստ փայտէ խաչեր, որոնց վրայ անուն մը եւ սա պարզ վերտառութիւնը :—

Ծովին մէջը կորած

Սառոյցէ Ծովն ալ այս պահուս այդ կերպ անթիւ խաչերու անտառով մը ծածկուած կը թուի աչքիս :

Սառոյցին մէջը մահացած

Մահացա՞ծ թէ անմահացած, դուք պատասխանեցէք, ով իմ ընթերցողներս :

Այս բարձունքէն՝ հիմա Շամոնին, իր կարմիր տանիքներովը, երփներանգ ծաղկի փունջի մը կը նմանի դալար խոտերուն մէջէն եւ լեռներու կողքին վրայ՝ արեւմուտքին բոցավառութեանը մէջ՝ նոճիներուն անտառները իրենց ուղղաձիգ բուներուն անհատնում ու կանոնաւոր շարքը կը տարածեն ասեղէ տերեւներով, վարագուրուած շարքը երբեմն դէպի վեր, երբեմն դէպի վար կախուած, կանանչ թէլբէչէ դրած հարսերու պէս :

Հոս, վերէն, տեսարանը զմայլելի է, մինչդեռ քիչ մը զանազանել կարելի չէր : Ուրկէ կը հետեւցնեմ, թէ Մարդոց եւ իրերուն վերէն նայելու է միշտ. նայիլ պէտնալու է. լայն, ազատ, մաքուր նայուածքով, որպէս զի ամէն ինչ ընդգրկես անոր մէջ. ոչ թէ անձուկ եւ յաչաղկոտ ակնարկով մը, որով պզտիկութիւնները ու տգեղութիւնները միայն կը տեսնես միշտ, իսկ մեծութիւններն ու գեղեցկութիւնները՝ երբեք :

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Փաչարիսը

Առտուան ժամը 7ին, Փրիէփոլիէի Տոմ կոչուած արդիական գեղեցիկ շէնքին մէջ, որուն կողքին կը բարձրանան Մուրատ եւ Իպրահիմ էֆէնտիներուն բնակավայրերը՝ ես հետամուտ եմ իմ զումարտակիս հիւանդները աչքէ անցընելու : Երբ, ամէն ինչ վերջացուցած, կը պատրաստուիմ ինձ օգնական Վիտոյէ Լազարեւիչի հետ դուրս ելլելու, առջեւս կը գտնեմ քառասունի վրայ մարդ մը, միջահասակ, թխադէմ եւ կրակուրոց աչքերով : Անոր արտաքինը կը մատնէ ամենայետին չքաւորութիւն : Մօրուքը երկնցեր է, մազերը խառնակ, խօսակցութիւնը չափազանց յարգալիր : Մօտենալով, կը բարեւէ զիս, եւ հաստատ ու անթերի Թուրքերէնով մը կը փափաքի իմանալ թէ ե՞ս եմ արդեօք Թուրք ծագում ունեցող խտալացի սպան :— Ոչ :

= Ներողութիւն, ինծի այսպէս ըսին :

— Ի՞նչ կ'ուզէիք :

= Կինս հիւանդ է. կրնա՞ք գալ այցելել :

— Սիրով :

Ճամբու ընթացքին, Փաչարիսը ինձ կը պատմէ որ Սկիւպէն է, թէ ստիպուեր է փախչիլ Պուլկարիայէն, թէ ոխերիմ թշնամի է սերպ ազգայնականներուն, որոնք կը կռուին Տրակի Միխայլովիչի հրամանատարութեան տակ, թէ...

— Սկիւպի մէջ Հայեր կա՞ն ...

Հարցումս զայն կը շփոթեցնէ : Սակայն, վայրկենապէս ինքզինք գտնելով՝ կը պատասխանէ.

— Այո, աշխատասէր մարդիկ են. ոչ ոքի վընաս չեն հասցներ :

Փաչարիս հասկցեր էր որ Հայ եմ :

Փաչարիսի տունը տուն կոչուելու իրաւունք չունի : Վաքուպ թաղամասին մէջ կը գտնուի. փայտաշէն կամուրջէն անդին :

Փաչարիսի կինը երկնցեր է թափթփած անկողինի մը վրայ. աչքերը կ'այրին ջերմի մէջ : Անոր շուրջ ամէն բան անխնամութիւն կը մատնանշէ : Բայց, հիւանդը գեղեցիկ է : Կոկորդին գեղձերը բորբոքած են : Մերթ ընդ մերթ կը հազայ, կոկորդն ու կուրծքը բռնելով :

Ցուզուած այս մանկամարդուհիին գեղեցկութենէն եւ անծայր թշուառութենէն՝ կը հարցնեմ.

— Տիկին, մասնաւոր բանի մը պէտք ունի՞ք..

— Քիչ մը շաքար, պարոն բժիշկ, փոքրիկիս համար...

— Շատ լաւ. մի յուզուիք, տիկին, շուտով կ'ունենաք պէտք եղածը ...

Ճամբու ընթացքին, Լազարեւիչը լուռ է : Գիտեմ որ մարմնով եւ հոգիով Սերպ է, թէ իր հոգիին բոլոր զայրոյթով կ'ատէ Գերմանները, կ'ատէ Մոնթենեկրոյի իսլամ փոքրամասնութիւնը, որ, ըստ իրեն՝ միշտ օրուան զօրաւորին հետ է, քծնող եւ անողնայար իսլամ փոքրամասնութիւնը :

Ամիս մը վերջ, ենթասպայ Փեթրոնցիոյի հետ, կ'անցնիմ Փրիէփոլիէի գեղեցիկ շէնքերէն մէկուն առջեւէն :

— Արամ. յիս, գիտե՞ս որ այս շէնքը պիտի յանձնուի Փաչարիսին...

— Ի՞նչ ...

— Այո, Ալպեան հրամանատարութեան կարգադրութեամբ : Փաչարիսը համախմբած է 500 Ուսթաշաներ, զորս զինած ենք մենք, եւ որոնք ասկէ վերջ մեր կողքին պիտի մարտնչին ապըստամբներուն դէմ :

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ դուն ինձմէ առաջ գիտնաս այս բաները...

— Մեր խումբին հրամանատարը ըսաւ : Քիչ առաջ անոր քովն էի : Մի զարմանար. դարձեալ աղջկան մը խնդրին համար : Խօսքս Ալիոշային մասին է... կը ճանչնա՞ս Ալիոշան...

Շէնքը մեծահարուստ սերպ քրիստոնեայ ընտանիքի մը կը պատկանի : Կը զգամ որ առնուած քայլը հոգեբանական սխալ մըն է : Արդարեւ, առնելով քրիստոնեայ սերպին ձեռքէն իր շէնքը եւ զայն յանձնելով իսլամ Փաչարիսին՝ մենք մեր վրայ հրաւիրած կ'ըլլայինք քրիստոնեայ Սերպերուն դիւրազգածութիւնը, որուն հետեւանքները կրնայինք զգալ լեռներուն մէջ... :Կարճ բառերով կը յայտնեմ մտահոգութիւնս Ալպեան հրամանատարութեան, առաջարկելով որ Փաչարիսի յանձնուի Իսլամի շէնք մը : Այսպէսով ոչինչ կորսնցուցած կ'ըլլայինք, եւ շահած՝ շատ բան :

Փաչարիսը գործի վրայ է : Աւելի քան երեք ամիսէ ի վեր զայն տեսած չունինք : Ամէն ոք Փաչարիս կը հոլովէ :

Երբ, տարեկան արձակուրդս վերջացուցած, Իտալիայէն կը հասնիմ Փրիէփոլիէ՝ ճամբու վըրայ կը հանդիպիմ սերպ սպայի մը, սքանչելի համազգեստով մը պճնուած : Անոր կ'ընկերանան երկու սերպ զինուորներ : Երրորդութիւնը այնպէս մը կը յառաջանայ որ ինձ անկարելի կ'ըլլայ չմտաբերել «վա՞ր մը պանա եան պաքան, եան պաքանա եան...» բացատրութիւնը : Սպան, ժպտուն եւ դիւրահաղորդ ինձ մօտենալով.

— Զիս չճանչցա՞ք, պարոն բժիշկ ... — Փաչարիսն եմ, որուն կինը խնամեցիք, որուն հետ այնքան ազնիւ եղաք... Եթէ կրնաք՝ այս իրկուն մեզի հրամեցէք... միասին սուրճ մը առնենք ... կինս հաճոյքով կը յիշէ ձեզ :

Զայն կը վերագտնէի 5 — 6 ամիս վերջ, բոլորովին փոխուած : Դէմքը առնական գեղեցկութեամբ մը կը շողար, մազերը սանտրուած, քալուածքը ինքնավստահ, շարժուձեւերը պաշտօնական, խօսելակերպը առողջ եւ ուժեղ :

Կէսօրուան ճաշին, սպայ բարեկամներս զարմանազան բաներ կը պատմեն Փաչարիսի մասին : Կ'ըսեն թէ ճարտար նշանառու է, սքանչելի ձիաւոր, հեղինակաւոր հրամանատար, որ գիտէ ժպտելով հրամայել եւ տրակով շոյել, որուն կամքին դէմ ծառանալը աւելորդ է, եւն. :

— Ի՞նչ տուն տրուեցաւ անոր...

— Սերպին տունը ...

Հիմա, հիւանդներու այցելութեան ժամանակ, կը լսեմ դժգոհութիւններ, որոնք ձիւնի գնդակի նման կը մեծնան, տունէ տուն կ'անցնին, սիրտ ու միտք խռովելով : Քրիստոնեայ Սերպերը վայրագ ատելութեամբ լեցուեր են դէպի Փաչարիսն ու իր Ուսթաշաները : Անոնք լեցուեր են նաեւ մեզի դէմ : Շատոնց ի վեր սերպ երիտասարդները կը հեռանան Փրիէփոլիէէն, երթալ ուռեցնելու համար ապստամբներուն շարքերը : Կարծես ցաւ կը պակսէր մեր Ալպեան քաջարի զինուորին, որուն դէմ են որ կը դարձնուին ատելութեան լաւագոյն գնդակները, որուն երիտասարդութեան համար է որ անողորմ Գարատաղցին կը լարէ իր հազարումէկ որոգայթները :

Սակայն, ես հետաքրքիր էի Փաչարիսը տեսնել պատերազմի դաշտին վրայ : Այդ օրը պիտի չուշանար :

Անցած իր 500 Ուսթաշաներուն գլուխը, որոնք բառին բուն նշանակութեամբ առեր է իր երկաթէ բռունցքին մէջ՝ Փաչարիս կը քալէ Պիէլոփոլիէի ուղղութեամբ, ապստամբներէն մաքրելու համար Փրիէփոլիէէն Պիէլոփոլիէ տանող կիրճի ապառաժուտ ճամբան, ուրկէ հարկադրուած են անցնիլ մեր բեռնակառքները, իրենց ռազմամթերքի եւ ուտեստի թանկագին պաշարով : Փաչարիսի կը հետեւին մեր զումարտակներէն երկուքը : Ուր որ կիրճը կը լայննայ, ձեւացնելով ցուրի զոյգ աւազաններ՝ Փաչարիսը կանգ կ'առնէ : Վայրկեան մը կը դիտէ շուրջը, ապա իր խումբը կը բաժնէ հինգ մասերու, որոնք կը սկսին մագլցիլ լերան կողերն ի վեր : Իր հրամանները միավանկ բառերէ կազմուած են : Իր առաջարկին վրայ՝ մեր թնդանօթները կ'ուղղենք շրջակայ բարձունքներուն վրայ : Իր առաջարկին վրայ՝ կը դադրեցնենք կրակը :

Ուսթաշաները կը բարձրանան : Փաչարիս հե-

ԳԵՂԱՐԴ

Թող քար կտրիմ, եթէ իրեն պէս վճիտ
Զըլլայ հոգիս առաւօտուն ոսկեթով,
Եթէ չըլլամ ծունկի եկած՝ միամիտ
Տըղու մը պէս իր առաջին դիւթանքով:

Եւ կուրանան թող իմ աչքերս, եթէ
Իր սիւներուն չի տեսնեն հրաշքն անսահման,
Քանդակներու ոգին խունկէ ու վարդէ
Զի յայտնուի ըստուերին մէջ իրիկուան:

Այ ոչ մէկ խօսք իմ շրթունքներս երգեն,
Այս երկիւղած ուխտաւորին աղօթքէն
Եթէ խորհուրդը բացարձակ չի ծաղկի...

Իսկ եթէ Լոյսն ողողէ սիրտըս համակ,
Ըլլամ, Վանքին հայրենաբոյր շուքին տակ,
Փոխակերպուած փոքրիկ աղբիւր մը ոսկի...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ռադիտակով կը հետեւի անոնց: Ան գիտէ որ շուտով պիտի սկսի ընդհարումը: Գլխու նշանով մը իր երկու օգնականներուն կը ցուցնէ տափարակ ժայռ մը: Անոնցհետ, հանդարտ քայլերով կ'ուղղուի դէպի ժայռը:

Գնդակները կը սկսին տեղալ: Ան կը շարունակէ բարձրանալ, միշտ նոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ: Ժայռերէն վար կը գլորին քանի մը Ուսթաշաներ: Փաշարիս կը շարունակէ բարձրանալ, միշտ նոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ: Թշնամիին գնդակները հիմա կ'ուղղուին Փաշարիսի վրայ, ապա մեր վրայ: Ան կը շարունակէ բարձրանալ, միշտնոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ: Ուերբ կը հասնի տափարակ ժայռին վրայ՝ կանգ կ'առնէ: Զարմանալի անտարբերութեամբ մը հեռադիտակով դարձեալ կը դիտէ իր շուրջը, ձեռքը տանելով իր ահաւոր հըրացանին, որուն կոթին վրայ սատափէ զարդանըկարներ կան: Հեռախօսի գործակալութիւն չունի: Քանի մը լրաբերներ կ'երթան ու կուգան: Այս է իր ռազմագիտութիւնը:

Հիմա, ապստամբներն ու Ուսթաշաները դէմ դիմաց են: Կը սկսի գործել Փաշարիսի հրացանը: Իւրաքանչիւր գնդակ չէշտակի կը դիմէ իր հասցէին: Սակայն, այսՄկիւպցի մոլեռանդին ուժը իր հասուն երիտասարդութեան մէջ չէ, եւ ոչ ալ իր նշանառութեան անողոք ճշգրտութեան մէջ: Անոր ուժը իր ապշեցուցիչ հանդարտութեան մէջ է, որ հաւատք կը ներշնչէ, որ իր անձը կը կերպարանափոխէ տարբեր անձով մը, որ Ֆիզիքական Փաշարիսէն անդերազանցելիօրէն բարձր է, որ գիտէ անտեսել մահը, որովհետեւ կարեւորութիւն չի տար կեանքին:

Փաշարիսը այս տպաւորութեամբ է որ ձգեցի: 1943 Սեպտեմբեր 8 Իտալիոյ զինադադարէն վերջ չեմ գիտեր ինչ կրնայ պատահած ըլլալ անոր: Թերեւս փախած է: Բայց, ո՞ւր: Ատելութիւնը ծովու նման առատ էր անոր շուրջ եւ անտառի նման խիտ: Եթէ սերպ յեղափոխականները յաջողեցան զայն բռնել՝ կրնաք վստահ ըլլալ թէ ողջ ողջ խորովեցին: Այս երկրորդ պարագային, կը կարծէք որ ան դողա՞ց մահուան խարոյկին առջեւ:

Ես տարբեր կը մտածեմ:

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ, ՈՐՄԷ՞ Կ'ՈՒԶԵՆ...

«Մայիս 1ի առաւօտ էր: Զուարթադէմ դաշտը պճնուած իր...»ով մը պիտի սկսէր 1860ի քերթող մը:

— Այսօր: «Մայիս 1»: Մարտագոռ բազուկները պճնուած պողպատէ բռունցքով...

Այս է այսօրուան չարականը:

«Բանուորական Տօն» մկրտած են ծաղիկներու եւ վարդի այս ամիսը:

Գառնուկներու մայիսը՝ կանաչ մարգագետիններու վրայ = Մայի՛ս:

Կը վախնամ, բառալոյծները խնդրեպիտի հանեն թէ Մայիսը «մայիսն»էն ելած է...

Լըջանանք: Այս նազելի ամիսը, խոտոր կը համեմատի յեղափոխական տենդենցին հետ:

Գոնէ Մարտ ամիսը նշանակէին իբրեւ տօն մարտականութեան եւ բողոքի:

Ծակատագիրդ այս է եղեր, ով ծաղկանուշ Մայիս...

Թափորներ, թափորներ: — Մեր մանկութեանը, եկեղեցական, կրօնական արարողութեան կը պատկանէր այս բառը, հիմա Հայր Աբէլին պէս սքեմաթող եղած, հրապարակ է իջած:

Հազար - հազար աշխատաւորներ շարժուն բերդի պէս կը տողանցեն հրապարակներէն: Դրօշակներով զինուած, որոնց վրայի վերտառութիւնները եթէ հաւաքենք, հատոր մը կարելի է կազմել՝ «Անընչենիներու Պահանջագիր»անունով:

Կ'ուզե՛նք: Կը պահանջե՛նք: Աշխատանք, հաց, բաւարար աշխատավարձ:

Իրաւացի, արդար եւ սուրբ պահանջներ բոլորն ալ: Կը ձայնակցիմ եւ կը ստորագրեմ:

Եթէ հոս վերջանար խնդիրը, աշխարհի բոլոր կապիտալիստները բանուորական շարքերու մէջ կը մտնէին: Ըկուր տես որ պահանջներու ցանկը այնքան շատ է: Ոեւէ կառավարութիւն, որքան ալ բարեացակամ ըլլայ, կ'անճրկի եւ կը ճզմուի այդ պահանջատախտակներուն տակ:

«Ոչ մէկ վարկ պատերազմի համար»: Աւետարանական պահանջ մըն ալ այս:

Եթէ նոյնիսկ թշնամին յարձակի քու հայրենիքիդ վրա՞յ, յանուն դեմոկրասիի:

Այս ալ աւետարանէն հատուած մը.— «Մի կալ հակառակ չարին»...

Այս բոլորն ալ լաւ, բոլոր: Համաձայն եմ:

Հոս, այս իմպերիալիստ - կապիտալիստ երկիրներու մէջ, հասկնալի է այս բողոքատօնը, բայց խելքս կ'անճրկի, երբ կը կարդամ Սոցիալիստ Սովետ Ռեսպուբլիքաներու մայրաքաղաք Մոսկուայի մէկ միլիոնէ աւելի աշխատաւորներու տողանցքը:

Ախ, ինչ դժբախտ բան է ճկուն միտքէ զուրկ ըլլալը: Մատներով հաշիւ կ'ընեմ, մէջէն չեմ ելլեր: Գրիչը, թուղթը օգնութեան կը կանչեմ: Անօգուտ:

Մոսկուան, 5—6 միլիոն բնակիչ ունի: «Մինիստր»ներէն մինչեւ աւելածուն տավարիշ-պրոլետարներ են: Մէկ միլիոնը թափորին կը մասնակցի: Հապա ո՞ւր են միւս 4—5 միլիոնները:

Արդեօք, ասոնք բանուորութեան շրջանէն աւարտելով, պուրժուայութեան աստիճանի՞ն բարձրացած են... Հանելուկ:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐՄՆԱՑԱՆԸ

Դաշտ դուրս եկան սերմնացաններն արշալոյսին,
Ու կանգնեցին սեւ հերկերում խոնաւ հողի
Եւ նետեցին առաջին բուռը միասին,
Նրանք չիթեր էին սփռում լոյսի շողի:

Նայեց նրանց առաւօտը խաղաղ ու լուռ,
Իր ծիրանին փռեց արեւը դաշտերին,
Սերմնացաններն հատիկների հետ բուռ առ բուռ
Խաղաղութիւն էին սփռում մեր աշխարհին:

Տեսան նրանց արադիլները կարմրատտ
Հովը փարեց նրանց այրուած ճակատներին,
Սերմնացաններն ինչպէս բացուող մի առաւօտ՝
Ուրախութիւն էին սփռում մեր աշխարհին:

Օրհնութեան պէս կանգնեց արեւը զէնիթում
Գոյներ տուեց արօտներին, կանաչներին,
Սերմնացաններն՝ ինչպէս արեւը երկնքում՝
Բարօրութիւն էին սփռում մեր աշխարհին:

Սեմնացանները նայեցին վերջալոյսին,
Ուրախ էին սեւ հերկերը խոնաւ հողի.
Ու նետեցին եւ վերջին բուռը միասին,
Նրանք չիթեր էին սփռում լոյսի շողի:

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

Աւելի կնճռոտ խնդիր մը: Այդ դերազատ եւ աշխատաւորական հայրենիքին մէջ ի՞նչ կը պահանջեն տողանցականները: Երբ հոն առատաշխատանք կայ, նոյնիսկ ստախանովեան: Հաց, աշխատավարձք ուզածիդ չափ: Մարդ, երբ աշխատաւոր է այդ երկրին մէջ, ունի հաւի կաթէն զատ ամէն ինչ: Կապիտալիստներ, պուրժուաներ, իմպերիալիստներ արմատէն չորցած: Բանուորները տէր - տիրական:

Արդ, ի՞նչ են պահանջում եւ ումի՞ց են պահանջում:

Ահա խելքի պտուկր ճաթեցնելիք խնդիր մը:

Որքան հետաքրքրականպիտի ըլլար, գիտնալ Մոսկուայի մէջ, Մայիս 1ի տողանցքին մասնակցող նշանատախտակների պարունակութիւնը...

— Ատ ի՞նչ բթամտութիւն, քաղաքացի: Աւելի դիւրին բա՞ն:

Որպէսզի տարորոշուին կապիտալիստ երկիրների բանուորներից, որոնք անշուշտ պէտք է պահանջեն, նուազ օրավարձքով՝ օրական 25 ժամ աշխատանք՝ հնգամեակը միամեակի վերածելու համար:

Կ'ենթադրեմ — «պատերազմ կ'ուզենք» նշանատախտակ մըն ալ, ոչ անշուշտ «իմպերիալիստական» իմաստով, այլ արեւմտեան աշխարհի բանուորներուն հակասելու եւ «կապիտալիստ»ները սարսափի մատնելու համար:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Էնվէր մաքուր եւ բարձր իտէալով տոգորուած հոգի ունեցող եւ իտէալին համար կեանքը միշտ արհամարհող դիւցազն մըն էր: Երկրին մէջ երբ դրօշը ձեռքէն ինկաւ, Պուխարայի մէջ կրկին թրքական դրօշին փաթթուեցաւ եւ այնտեղի Թուրքերը ազատելու համար Բոլշեւիկներուն դէմ առիւծի պէս կռուած ատեն, աննման հերոսի մը պէս փառահեղ մահ մը ունեցաւ:

Հոս կը վերջանան Խալիլ Մէնթէշէի յուշերը, զորս ամփոփեցինք, զանց առնելով բազմաթիւ գըլուխներ, ուր մանրամասնութիւններ կային Իթթիհատի կազմութեան, այս վերջնոյն Սելանիկի «Օսմանըլը Հիւրիյէթ Ճէմիյէթի»ին հետ միանալուն, Ռումէլիի մէջ նախ քան Սահմանադրութեան հռչակումը կատարուած յեղափոխական շարժումներուն, 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան, 1911ի իտալեւթուրք եւ 1912ի Պալքանեան պատերազմներուն, թուրքեւգերման զինակցութեան կնքումին, 1914ի Մեծ Պատերազմի հռչակման եւ յարակից զանազան դէպքերու մասին:

Ինք պարզ ականատես մը չէ, յաճախ գլխաւոր դերակատարն է եղած իր պատմած դէպքերուն: Այդ պատճառաւ ալ մասնաւոր արժէք մը կը ստանան իր յուշերը եւ տեղ տեղ կը լուսաբանեն Թուրքիոյ ժամանակակից պատմութեան կարդ մը թաքուն մնացած կէտերը:

Զարմանալի է սակայն, որ Հայկական Բարենորոգումներուն վրայ երկարօրէն ծանրացող Խալիլ պէյ բառ մը չի գրեր 1915ի Մեծ Եղեռնին մասին: Այդ շրջանին ինք արտաքին նախարար էր, ինչպէս նաեւ ոճրածին Իթթիհատի կեդրոնի անդամ: Իր այս կրկնակ հանգամանքներով մեղսակից եղած է Հայկական ջարդերուն եւ տարագրութեանց: Իր խղճին վրայ ծանրացող այդ ոճիրները չէ ուզած գրի առնել: Սակայն իր անվերապահ համակրութիւնը ցոյց կուտայ հայութեան դահիճներուն՝ Թալէաթի եւ Պօղազլեանի գայմագամ Քէմալի հանդէպ, զորս «սուրբ նահատակ» կը կոչէ: Ոչ մէկ զղջման խօսք՝ կատարուածին համար: Ընդհակառակն «հայրենիքի ազատարար» կը կոչէ Պերլինի մայթերուն վրայ քաջարի Հայու մը անվրէպ գնդակով գետնուածդահիճը, «որ մէկիկ մէկիկ տապալած էր իր առջեւ ցցուած խոչընդոտները»:

Նիւրէնպէրկ չկար առաջին պատերազմի վազորդային, յաղթական Դաշնակիցներու միջազգային դատարանին առջեւ հանելու համար Թուրք ջարդարարները եւ կախաղանով պատժելու համար զանոնք: Ընդհակառակն, անոնք Մալթա տարուեցան՝ պաշտպանուելու համար հայ վրիժառու գնդակներէն եւ մեծ պատիւներով հիւրասիրուեցան, հուսկ յետոյ վերադարձուելու համար Թուրքիա, ուր այլեւս ոեւէ վտանգ չէր սպառնար անոնց կեանքին:

Այնուհետեւ Մեծ Դաշնակիցները բոլորովին իր բախտին լքեցին «փոքր դաշնակից»ը եւ իրարու հետ մրցումի ելան՝ ոտքի կանգնեցնելու համար երէկի թշնամին, ի մեծ զարմանս նոյնինքն պարտեալ, ջախջախեալ եւ ամօթապարտ Թուրքին: «Դարաւոր թշնամի» հռչակուած Ռուսը, այս անգամ բոլշեւիկեան ծիրանի հագած, բոլորը գըլեց անցաւ՝ իր ռազմական, նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ, յանուն «համաշխարհային յեղափոխութեան»: Ալ չենք խօսիր միւսներուն մասին, պատմութիւնը շատ թարմ է եւ տեղը չէ զայն արծարծելու:

Հայկական բարենորոգումներու մասին խօսած ատեն, Խալիլ պէյ տեղ մը կ'ըսէ թէ Հայերը սխալ ճամբու կը հետեւէին, շարունակելով կըռթնիլ օտար պետութեանց, «նոյնիսկ Ռուսերուն վրայ, որոնք իրենց դիրքին եւ շահերուն բերումով հակառակ էին Հայերուն»:

Մեծ պատերազմի դէպքերը, Թրքահայաստանի գրաւումն ու յանկարծական պարպումը եւայլ իրողութիւններ հաստատեցին Թուրք դիւանագէտին բառերը.— «Ռուսիա ոչ մէկ ատեն կը փափաքի, որ Միջերկրականի ճամբուն վրայ կազմուի միջազգային աջակցութեան կռթնած Հայաստան մը»:

Յատկանշական է Խալիլ պէյի այն ակնարկը թէ՝ երբ Արեւելեան Նահանգներուն համար Ֆըրիստոնեայ մարդպաններ նշանակուեցան, «Ռուսիա սկսաւ դրդել Քիւրտերը՝ ըսելով թէ կառավարութիւը առանձնաշնորհներ տուաւ Հայերուն եւ երեսի վրայ ձգեց Իսլամները»:

Պատմութիւնը պիտի պարզէ ամէն ինչ, երբ մարդիկ թօթափեն կիրքերը եւ պաղարիւն տրամաբանութեամբ քննեն անցեալի դէպքերը, օրինակելի դասեր հանելով:

(16րդ եւ վերջ)

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

թիւ պիտի ճշդեն բանակցութեանց եղանակը, Զոր-սերուխորհուրդին մէջ։ Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Ֆրանսա տրամադիր է զիջումներ կատարելու՝ դիւրացնելու համար արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացումը. բայց չուզեր զոհել իր հիմնական տեսակէտը,— ժողովրդավար Գերմանիա մը՝ Դաշնակցային պետութիւններով։ Միեւնոյն ատեն երաշխաւորութիւններ պիտի պահանջէ, որպէսզի Խ. Միութիւնը նոր Գերմանիան չօգտագործէ, քանդելու համար Եւրոպական միութիւնը։

★ Անգլեւսաքսոն թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները պատրաստ են համաձայնութեան մը յանգելու Խ. Միութեան հետ, հետեւեալ հիմերով.—

1.— Տնտեսապէս միացնել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիան.— 2. Հինգ տարի սահմանափակ թիւով ամերիկեան, ռուսական, անգլիական եւ ֆրանսական զօրամասեր պահել գրաւեալ շրջաններուն մէջ.— 3. Փոխադարձ իրաւունքներ արեւմտեան եւ խորհրդային շրջաններուն միջեւ։

★ Պերլինի խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը արտօնեց որ արեւմտեան թաղամասերու բնակիչները ուտեստ գնեն եւ վերադառնան։ Կը նշանակէ թէ պաշարումը թուլցած է արդէն, պաշտօնական բարձումէն առաջ։

«ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑԷՔ, ԵԹԷ ՈՉ ՊԱՏԵՐԱԶՄ...»

Պ. Ճէրըրտ, որ Պերլինի ամերիկ. դեսպան էր Ա. Մեծ պատերազմի նախօրեակին եւ գիրքմըն ալ գրած է Հայաշխին Սարսափներու մասին, զեկուցում տալով Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ազդարարեց թէ «պատերազմը պիտի պայթի մէկ տարիէն», եթէ չվաւերացնեն Ատլանտեանի դաշինքը։ Եւ շեշտեց.

— «Եթէ չվաւերացնէք դաշինքը եւ չվերադինէք արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ, ժողովրդապետութեան ջնջում ամէն տեղ եւ համաշխարհային տիրապետութիւն ռուսական համայնավարութեան»։

★ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ, ծանրապէս ամբաստանեց արեւմտեան պետութիւնները, պնդելով թէ ուժ կուտան Ֆրանքոյի կառավարութեան, որպէսզի «Սպանիան ալ օգտագործեն ապագայ նախայարձակ պատերազմի մը ատեն»։ Այս առթիւ պատմեց թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Ֆրանքոյի կ՚օգնեն զէնքով, ինչպէս եւ քաղաքական եւ տնտեսական միջոցներով։ «Ֆրանքոյի Սպանիան նշանակալից տեղ մը կը գրաւէ ամերիկեան խմբակցութեան մէջ որ համաշխարհային տիրապետութեան կը ձգտի։ Ահագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին, օդակայաններու ցանց մը հաստատելու համար Սպանիոյ եւ սպանիական Ափրիկէի մէջ»։

Օրակարգի խնդիրն էր՝ վերցնել Սպանիոյ դէմ հաստատուած սեղմումները, որոնք կը տեւեն 1946էն ի վեր։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ դիմում կատարած է Մ. Նահանգներուն, օգտուելու համար Մարշըլի ծրագրէն։

ԱՆՏՐԷ ԺԻՏ, որ 82 տարեկան է, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, հիւանդացած ըլլալով Նիսի մէջ։

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ իտալացի բանուորներ վերսկսան աշխատանքը, երկար գործադուլէ մը վերջ որ ջլատած էր երկրին տնտեսական կեանքը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 20 միլիառ րուբլիի փոխառութիւնը, որ յայտարարուեցաւ Գշ. օր, 21ուկէս միլիառի հասած էր Եշ օր։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները վերսկսան զարնել Շանկայը, որ պաշարուած է շաբաթներէ ի վեր։

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ մասին վէճ ծագած ատեն, հաշտարար յանձնաժողով մը պիտի միջամտէ, համաձայնութիւն գոյացնելու համար տանտէրներուն եւ վարձակալներուն միջեւ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ խորհրդարանին նախագահը, Համիտ Կուտա պէյ, մահափորձի ենթարկուեցաւ ձեռնառումբով, երբ տուն կը վերադառնար, բայց կրցաւ ազատիլ։ Ահաբեկիչը, որ ձերբակալուած է, կը պատկանի Իսլամական Եղբայրութեան (արգիլուած)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1105), տոլար 328.80 (372), Նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4140, սթերլին 5010, տոլար (20) 20.520, ձոյլ ոսկի 607 հազար ֆրանք։

Ֆր. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Շնորհիկ Մխճեանէ հազար ֆրանք իր տղուն զինուորութենէ վերադարձին առթիւ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու։

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert։

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ՚Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry։ métro Porte de Choisy։

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու։

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին։ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ։

Մուտք 100 ֆրանք։

Ֆր. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ՚ունենայ, Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ Է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ Ւ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին։ Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտոսի» կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէնդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ։

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 10 MAI 1949 Երեքշաբթի 10 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5842-Նոր շրջան թիւ 1253 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրքիոյ մէջ ալ յուշերու գրականութիւն մը կը մշակուի, առաջին Աշխարհամարտին դադարումէն ի վեր:

Այս գրականութիւնը աւելի ծաղկեցաւ, լեզուները աւելի ազատ եւ աւելի լայն բացուիլ սկսան Սուլթան - Խալիֆայութեան տապալումէն եւ Հանրապետութեան հաստատումէն վերջ:

Ամբողջ Թուրք մամուլը յուշապատումի գլուխ մը բացաւ, զարմանազան յայտնութիւններով: Շատ մը գրողներ ալ մէկ անգամէն գրքի վերածեցին իրենց յուշերը:

Այս հրատարակութեանց մէջ կան հասարակ չզակրատութիւններ, վառ երեւակայութեամբ, պատկերազարդ հէքեաթներ՝ սուլթաններու, սուլթանուհիներու եւ փաշաներու կեանքէն, ինչպէս եւ պատմական վկայութիւններ, որոնք արժէք ունին իբրեւ հում նիւթ:

«Յառաջ» թարգմանեց շարք մը յուշեր՝ տարիներու ընթացքին: Նիւթեր՝ պատմութեան համար:

Եւ ահաւասիկ վերջինը, Խալիլ պէյի յուշերուն ամփոփումը, որ վերջացաւ կիրակի օր:

Պիտի ջանանք ուրիշներ ալ ճարել,— անշուշտ այն հրատարակութիւնները որ կապ ունին մեր ժամանակակից պատմութեան հետ, ուղղակի կամ անուղղակի:

Ինչպէս դիտել տուած էր մեր աշխատակիցը, Օսմ. կայսրութեան երբեմնի արտաքին նախարարը «բառ մը չի գրեր 1915ի Մեծ Եղեռնի մասին»:

Ինչո՞ւ գրէր, երբ արդէն ճշդած է դիրքը, անասելի չնականութեամբ: Իր դերը կատարած չէ՞ հերոսացնելով չանսատակ Թալէաթը, «սուրբ» հռչակելով ջարդարար հրէշ մը՝ Քէմալ պէյ, եւ փառապսակներ հիւսելով միւսներու ճակտին:

Իր պատմելու, դէմքերը նկարագրելու ձեւն անգամ վայրենի հոգեբանութիւն մը կը մատնէ: Կը կարծես դիմացդ գտնել ֆէսը ծուռ դրած «զապթիյէ» մը, որ հէքեաթ կը պատմէ, արեւելեան սրճարանի մը մէջ, կկլակը բերնին:

Եւ սակայն ի՜նչ խոստովանութիւններ.

— «Ամա՜ն Խալիլ պէյ, ըսաւ Հօճան (Եադուպ Շէվքի փաշա), ո՞ւր են սա Հայերուն պատուիրակները. հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք. «Հէրիֆ»ները սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան: Ձեռքս 12.000 հոգի կայ, եռեւս բնաւ պահեստի ուժ չունիմ: Մէհմէտը եթէ անգամ մը նահանջի սկսի, մեր շունչը Երզրումի մէջ կ'առնենք»:

— «Փաշա՛, ըսի, եթէ դուն այս վիճակով Հայերուն առջեւ ելլես, հաշտութիւն չըլլար: Գնա բաղնիքդ առ, քունդ քնացիր, կէսօրէն վերջ կը տեսնուինք»:

«Կէս օրէն վերջ ժամը 4ին խնդալով եկաւ.

— Գործը լմնցաւ, «հէրիֆ»ները ցրուեցան, ըսաւ: Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են:

Եւ այսպէս ուրիշ պատմական դրուագներ:

Խալիլ պէյ մասնաւորապէս յեզու կը թափէ՝ ջարդարարներու ձերբակալութեան եւ ծրադրուած դատավարութեան առթիւ, որ կատարեալ խեղկատակութեան մը յանգեցաւ, իբրեւ հետեւանք Դաշնակիցներու յեղյեղուկ, հակամարտ քաղաքականութեան: Ներքին թէ արտաքին դաւերու:

Եւ այս առթիւ, խոստովանութիւն մը որ ամբողջ պատմութիւն մը կ'արժէ:

Խօսակցելով դոկտ. Սատըք պէյի հետ, որ թէեւ իթթիհատական, անոր հանած էր իբրեւ ընդդիմադիր, Օսմ. կայսրութեան արտաքին նախարարը (նաեւ նախագահ երեսփ. ժողովի) կը յայտարարէ.

«... ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ ԱՅՍ ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ՄԷՋ ՄԱՍ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ԹՈՒՐՔԸ ՇԱՏ ՔԻՉ Է: Այսպէս սարսափի մատնելով ահագին թիւով մարդիկ լեռը պիտի հանէք»:

Այս մէկ հատիկ վկայութիւնը բաղդատեցէք այն քնարեր առասպելներուն հետ, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը կրկնուին, համոզելու համար թէ Թուրք ժողովուրդը որեւէ յանցանք չունի Հայաջինջ Սարսափներուն մէջ:

Խոստովանութիւնը կատարողը այն Խալիլ պէյն է որ երկու շաբաթ Զօհրապի տունը ապաստանեցաւ լեղապատառ, 1909 Մարտ 31ի յետաշրջական շարժումին ատեն, բայց ոչ իսկ իր բարեբարին կեանքը փրկեց...

Շ.

Օտար ընկերվարականներու հանդէսը

(ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ)

Կիրակի գիշեր ինչպէս յայտարարած էր «Յառաջ», Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի Օտար Ընկերվարականներու Դաշնակցութեան (Fédération) հանդէսը:

Այս Դաշնակցութեան կը մասնակցին տասնըմէկ ազգերու ընկերվարականներ:— Գերմանիա, Սպանիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Իտալիա, Հայեր (Հ. Յ. Դ.), Վրացիներ, Աւստրիացիներ, Յոյներ, Հրեաներ (Պունտ):

Ներկայ էին Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ՝ ծերունի վեթերանը, Պրաք, իսկ ընդհ. քարտուղարութեան կողմէ Ռիպալ եւ ուրիշներ:

Գեղարուեստական մասին իրենց մասնակցութիւնը բերին.— Սպանիացիները երգ եւ նուագ, Իտալացիները երգ, Վրացիները Կովկասեան պար, Հրեաները երգ, իսկ Հայերը հայկական տարազով երգ եւ պար:

Երբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեւօ Քաչանի մասնաճիւղին անդամները սկսան «Մշակ բանուոր»ը երգել հայկական տարազներով, ղեկավարութեամբ Ա. Մեռումեանցի (դաշնակ), ամբողջ սրահը յոտնկայս ունկնդրեց: Ջերմ ծափեր խլեցին աղջիկներու պարխումբը ինչպէս նաեւ Օր. Մուրատեան իր երկու մեներգներով: Հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին:

Արեւմտեան Գերմանիան իր սահմանադրութեամբ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ ՄԸ 46.000.000 ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քիչ անգին պիտի կարդաք արեւմտեան Գերմանիոյ նոր սահմանադրութեան վաւերացումը, որ տեղի ունեցաւ գերման բանակին անձնատրութեան օրն իսկ, 8 Մայիս (1945): Ահաւասիկ այդ սահմանադրութեան հիմնական տրամադրութիւնները, որոնք նոր շրջան մը կը բանան Գերմանիոյ պատմութեան մէջ.—

Արեւմտեան Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան նոր սահմանադրութիւնը օրէնքէ դուրս կը հռչակէ նախայարձակ պատերազմը, Եւրոպայի Միացեալ Պետութեանց փոխանցելով խաղաղութիւնը եւ տեւական բարեկարգութիւն մը ապահովելու գերիշխանութիւնը:

Սահմանադրութիւնը կը բաղկանայ 147 յօդուածներէ, ժողովրդավար եւ դաշնակցային պետութիւն մը տալով 46 միլիոն բնակիչներու: Կառավարական կարգուսարքը հիմնուած է ամերիկեան եւ անգլիական դրութեանց վրայ: Շատ աւելի ազատութիւն կ'ընծայէ գերման ժողովուրդին քան նախահիթլերական շրջանի օրէնքը: Կը պարտադրէ յարգել միջազգային օրէնքները: Ցկեանս բանտարկութեան պատիժներ կը սահմանէ ոեւէ դիկտատորի որ կը փորձէ բռնութեամբ կամ սպառնալիքով փոխել սահմանադրութիւնը կամ իր օրինական իրաւունքներէն զրկել վարչապետը:

Նոր Սահմանադրութեամբ վաւերական կը համարուին Նիւրընպէրկի մէջ արձակուած վճիռները:

Սահմանադրութիւնը առժամեայ համարելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուած կարգուսարքը, դուռ բաց կը թողու արեւելեան Գերմանիոյ միացման համար:

Հակասահմանադրական կը համարուին այն բոլոր ձեռնարկները որ կը ձգտին խանգարել ազգերու խաղաղ յարաբերութիւնները ու մասնաւորապէս նախայարձակ պատերազմ մը պատրաստել: Օրէնքը մասնաւոր պատիժներ կը սահմանէ այս կարգի գործունէութեանց համար:

Սահմանադրութիւնը որեւէ տրամադրութիւն չի պարունակեր պատերազմի յայտարարութեան իրաւունքի եւ բանակի մը կազմութեան մասին: Բայց նաեւ չարգիլեր բանակի մը կազմութիւնը:

Մասնաւոր յօդուածի մը տրամադրութեամբ, կարելի չէ ոեւէ գերման զինուորագրել պատերազմի համար, «հակառակ իր խղճին»: Կը թոյլատրէ պատերազմական զէնքերու շինութիւնը, բայց միայն դաշնակցային կառավարութեան արտօնութեամբ:

Նոր հանրապետութեան քաղաքացիներուն իրաւունքները ճշդուած են 19 յօդուածներով: Իրաւունքներու այս յայտարարութիւնը կ'ըսէ.—

Անբաժանելի է մարդու արժանապատուութիւնը: Պետական իշխանութեան պարտականութիւնն է յարգել եւ պաշտպանել զայն: Հետեւաբար գերման ժողովուրդը մարդկային անբռնաբարելի իրաւունքները կը նկատէ հիմը ամէն մարդկային հասարակութեան, խաղաղութեան եւ արդարութեան:

Յայտարարութիւնը յետոյ կը թուէ այդ իրաւունքները.— բոլոր մարդիկ հաւասար են օրէնքին առջեւ: Ազատ են մամուլը, ռատիօն եւ շարժանկարը: Գրաքննութիւն չկայ: Բոլոր Գերմանացիները իրաւունք ունին ժողովներ գումարելու խաղաղօրէն եւ անզէն, առանց նախապէս լուր տալու կամ արտօնութիւն խնդրելու: Անբռնաբարելի են բնակարանները:

Ոչ մէկ խտրութիւն կամ առանձնաշնորհ սեռի, ծագումի, լեզուի, ծննդավայրի, ցեղի, դաւանանքի կամ կրօնական եւ քաղաքական կարծիքներու համար:

Պետութեան գլուխը — դաշնակցային նախագահը — սահմանափակ իրաւունքներ պիտի ունենայ, որպէսզի չկրկնուի 1933ի պարագան, երբ Գերմանիան կորսնցնելով իր քաղաքական ազատութիւնը՝ դիկտատորութեան վերածուեցաւ քանի մը շաբաթէն: Բուն գործադիր իշխանութիւնը կը պատկանի վարչապետին (անգլիական դրութիւն): Օրէնսդիր իշխանութիւնը պիտի բաղկանայ երկու ժողովներէ, մէկը՝ ընտրուած՝ ժողովուրդէն, միւսը՝ նշանակուած բաղկացուցիչ պետութիւններէն:

Ֆրանսա, Թուրքիա եւ Անգլիա կը մնան զինակից

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Նէճմէտտին Սատակ, որ Լոնտոն կը գտնուէր, Անգարա վերադառնալով հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «1939ի Անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագիրը ի զօրու կը մնայ թէ Ֆրանսայի եւ թէ Թուրքիոյ համար: Կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ այս մասին:

Նախարարը Լոնտոնի մէջ տեսակցած է իր ֆրանսացի պաշտօնակցին՝ Պ. Ռոպէռ Շումանի հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս յայտարարութեան: Այս դաշնագրով, որ կնքուեցաւ Բ. Աշխարհամարտի նախօրեակին, 15 տարուան համար (ԽՄԲ.— Զոհելով Ալեքսանդրէթի Սանճաքը) Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա յանձն կ'առնեն Թուրքիոյ ընծայել իրենց կրցած օգնութիւնը եւ աջակցութիւնը, եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ: Նոյն պարտականութիւնը պիտի կատարէ Թուրքիա, եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա յարձակում կրեն Միջերկրականի շրջանին մէջ:

Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ դաշնագիրը կորսնցուցած էր իր արժէքը, 1940ի ֆրանքեւգերման զինադադարին հետեւանքով: Ներկայ քաղաքական կացութիւնը ստիպեց որ երկու պետութիւնները քննութիւն մը կատարեն: Ուսումնասիրութիւնը տեւեց քանի մը շաբաթ, եւ երկու կողմերը համաձայնեցան, վերահաստատելու համար անոր վաւերական հանգամանքը եւ ուժը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Ութ ամիս վիճելէ եւ քաշքշելէ վերջ, արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադիր ժողովը Մայիս 8ին 12ի դէմ 53 ձայնով վաւերացուց Նոր Սահմանադրութիւնը: Դէմ քուէարկողներն էին երկու համայնավարներ եւ Պավարիայէն (ամերիկեան շրջան) խումբ մը աջակողմեան երեսփոխաններ, որոնք անբաւական կը նկատեն տրուած իրաւունքները: Համայնավար առաջնորդը, Ռայման, գանգատեցաւ թէ Նոր Սահմանադրութեան կուսակիցները խափանարար դիրք բռնած են, մերժելով իրենց առաջարկները՝ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացման մասին: «Դուք դիտմամբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՌՍԸ կը շարունակուի: Մայիս 2ի թերթերէն կ'իմանանք թէ կիրակի օր ցաւալի դէպք մը պատահած է Պէշիկթաշի եկեղեցին, ուր պատարագելու հրաւիրուածէր Նորընտիր Պատր. տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեան: Արարողութեանց պահուն ոմն Ստեփան բեմ ցատկելով պոռացեր է.—«Վար իջիր, արժանի չես պատարագելու»: Վարդապետը նուաղեր է: Այս արարքը խոր յուզում պատճառած է թաղին մէջ: Ոստիկանութիւնը միջամտելով, ձերբակալած է Ստեփանը:

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ

Օրաթերթը — հանդէս չէ, ոչ ալ լրագրութիւնը բարոյախօսութեան դասընթացք է կամ ընտանեկան յիշատակարան։

Առօրեայ կեանքը, ԱՅՍՕՐն է, որ կը կազմէ օրաթերթին սահմանագիծը. անկէ անդին՝ գրականութեան բաժինն է։ Օրաթերթի աշխատակից մը կրնայ երէկը վերլուծել, կրնայ վաղը գուշակել, բայց այսօրը պիտի գրէ։

Մեր կեանքի պայմանները, ուրիշ շատ մը բաներու հետ, դժբախտաբար շրջած են նաեւ այս կանոնը։ Մեր գրականութիւնը մշակուած ու զարգացած է օրաթերթի մէջ։ Անկէ սնուած են մեր հանդէսները, որոնք հարկադրաբար օրաթերթի դեր կատարած են յաճախ։ Իսկ օրաթերթը, մեր կամքով կամ հակառակ մեր կամքին, շեղած է իր կոչումէն։

Այս շեղումը կրնար ներելի ըլլալ, եթէ չունենայինք գրական հանդէսներ։ Քիչ մըն ալ մեզմէ կախուած է իրենց բուն դերին մէջ դնել օրաթերթերն ու հանդէսները։ Այս կէտը հաշուի առնելու են ամէնէն առաջ անոնք, որ գրականութեան եւ հրապարակագրութեան սահմաններըկըշփոթեն իրարու հետ։ Այս շփոթանքէն կը տուժէ նախ գրողը, ապա՝ հանդէսը, վերջապէս նաեւ՝ օրաթերթը։

Չենք կրնար պահանջել, որ օրաթերթը ամէն կապ խզէ գրականութեան եւ արուեստի հետ եւ դառնայ տեղեկատուի, լրատուի անշուք դեր մը միայն կատարելով։ Մասնաւորաբար հայ օրաթերթը ստիպուած է հաղորդ մնալ գրական շարժումին, բայց այն չափով միայն, ինչ չափով որ այդ շարժումը կապ ունի օրուան կեանքին հետ եւ մաս կը կազմէ անոր։ Աւելին — հանդէսին բաժինն է։ Զուտ մասնագիտական ուսումնասիրութիւնները «արգիլուած գօտի» են օրաթերթին համար եւ յաճախ դատապարտուած են կորսուելու, առ նուազն չկարդացուելու։

Ենթադրենք պահ մը, որ մեր օրուան լուրերուն, ծանուցումներուն եւ նուիրատուութեանց քովիկը բերենք դնենք «ՀանդէսԱմսօրեայ»ի պատմա - բանասիրական գրականութիւնը եւ ամէն օր այս գրականութիւնը մատուցանենք մեր ընթերցողներուն՝ իբրեւ «հոգեւոր սնունդ»։ Պարզ է, որ այս պարագային՝ կամ մատուցուած գրականութիւնը չի ծառայեր իր նպատակին, կամ օրաթերթը։ Երկուքէն մէկը դուրս է իր տարերքէն։

Մեր աշխատակիցները պէտք է ըմբռնեն մեզի հետ, թէ օրաթերթ մը չի կրնար ծանր, դժուարամարս, երկարաշունչ նիւթեր տալ, նոյնիսկ եթէ մեղր ու կարագով ծեփուած ըլլան անոնք։ Մանաւանդ երբ այդ նիւթերը չունին քաղաքական անհրաժեշտ բարեխառնութիւն եւ չեն շօշափեր օրուան կեանքը, մասնաւորաբար հայ կեանքը։ Ասիկա մեղադրանք մը չէ մեր եւ առհասարակ օրաթերթի աշխատակիցներուն համար։ Պարզապէս հրաւէր մըն է օրաթերթի դերն ու կոչումը ըմբռնելու՝ իրենց ճիշդ տարողութեանը մէջ։

Այսքան՝ ըստ էութեան։

Մեզ հետաքրքրող խնդիրը ունի նաեւ իր ձեւական կողմը։

Որեւէ նիւթ կարելի է մշակել այնպիսի ձեւով, որ ոչ միայն արթուն պահէ ընթերցողին ուշադրութիւնը, այլեւ հաճելի դարձնէ ընթերցումը։ Արդի մարդը, յափրացած եւ ցիրուցան, հանդէսի թէ օրաթերթի գրականութենէն կը պահանջէ անակնկալ եւ ուժգին զգայութիւններ, ամէն ինչ որ կը յուզէ զինք կամ բան մը կը սորվեցնէ իրեն։ Նիւթին շահեկանութիւնը, անկախ իր ձեւէն, կրնայ ծառայել այս նպատակին։ Բայց յաճախ ըսելու ձեւն է, որ նիւթին կուտայ ինք իր մէջ եւ իրմէ դուրս ապրելու բաւարար տարրեր։ Կարելի է խիստ հետաքրքրական մանրավէպ մը պատմել այնպիսի ձեւով, որ ունկնդիրները ոտքի վրայ քնանան։ Կարելի է նաեւ նուազ շահեկան բան մը ըսել այնքան «մեթոտ»ով [illegible] սրամտութեամբ, որ քնանալու տրամադիր... Պոլոնիուսներն անգամ արթուն մնան։

Արդ՝ օրաթերթի ընթերցողը, որ ոչ գրական չեշտուած նախասիրութիւններ ունի, ոչ ալ արուեստի մտահոգութիւն, ճշդիւ կը ներկայացնէ «արդի մարդ»ու տիպարը. քովէն կ'անցնի անոնց, որոնք ոչ կը յուզեն զինք, ոչ բան մը կը սորվեցնեն իրեն, ոչ ալ իր հետաքրքրութիւնը կը խթանեն։ Օրաթերթը տեսակ մը փորձադաշտ է. շատեր կը ձախողին հոն, մինչ կրնային յաջողութիւն գտնել հանդէսի կամ գրքի գրականութեան մէջ։

Մեր աշխատակիցներուն գլխաւոր ջանքը պէտք է ըլլայ, ուրեմն, ոչ միայն կարճ գրել, ոչ միայն պարզ ու յստակ գրել, այլեւ գրել այնպիսի ձեւով մը, որ ընթերցողը ձանձրոյթէն չյօրանջէ, եւ իր դժգոհութիւնը տհաճութեան չվերածուի։ Անգամ մը որ գրողը կորսնցուց առիթը՝ շահելու ընթերցողներուն վստահութիւնն ու համակրանքը, ապառողջ տարր է լրագրութեան համար։ Կրնայ ուրիշ տեղ եւ ուրիշ բանի մէջ փորձել իր բախտը։

Անշուշտ չենք կրնար պահանջել, որ ամէն մարդ Պղատոն ըլլայ իր ասպարէզին մէջ։ Մեր ընել ուզածը տեսակէտ մը պարզել էր. անոր թերն ու դէմը կը յանձնենք շահագրգռուողներու քննարկութեան ու դատաստանին։

Մեր ըսածներով եւ ըսել ուզածներով թերեւս պաշտպանած եղանք միայն հանդէսին իրաւունքները ի վնաս օրաթերթին։ Ցամենայն դէպս մենք առաջնորդուեցանք ասպարէզին ու փորձառութեան մեզի թելադրած մտահոգութիւններէն։ Այսքանը մեր իրաւունքն էր։

Ուրիշ պարագայ մը, որ յաճախ անախորժ վիճակի մէջ կը դնէ մեզ ալ, այն դժուարութիւնն է, որուն կը մատնուին հայ թերթերու փորձ կամ անփորձ թղթակիցները, երբ հարկին տակ գտնուին զանազանելու կարեւորը անկարեւորէն, տեղականը՝ ընդհանուրէն, օգտակարը՝ անօգուտէն։

Գրականութեան մէջ ընդունուած կարելի է համարել այն տեսակէտը, թէ ինչ որ անհրաժեշտ չէ — աւելորդ է։ Զուտ տեղական բնոյթ ունեցող դէպքեր եւ իրադարձութիւններ չեն շահագրգռեր ուրիշ վայրի մը մէջ ապրողները։ Ամերիկահայ ընթերցողին ի՞նչ հոգն է, օրինակի համար, որ Եգիպտոսի մէջ միսը աժան է կամ սուղ, շաքարը բաժնեչափով կը տրուի կամ առանց բաժնեչափի։ Կամ ինչո՞վ մեզի համար կրնայ շահեկան ըլլալ գիտնալը, թէ Նիւ Եորքի տուները քանի՞ յարկ ունին։ Պէ՞տք է այս մանրամասնութիւնները երկրէ երկիր ղրկել իբրեւ «սեփական թղթակցութիւն»։

Քաղաքական մեծազդեցիկ դէմքեր բախտորոշ կէտ ներկայացնող ճառեր կը խօսին աշխարհի այս կամ այն անկիւնը. 8 — 10 էջնոց մեծածաւալ թերթեր քառորդ սիւնակի մէջ կ'ամփոփեն այդ ճառերը։ Իսկ մեր բարեմիտ թղթակիցները յաճախ կ'ուզեն, որ ամբողջ սիւնակներ յատկացուին խատուտիկ հանդէսներու, ուր Ա.ը արտասանութիւն մը ըրած է, Բ.ը երգած է, իսկ Գ.ը ուղերձ մըն է խօսած։ Կ'ընդունինք, որ հայ կեանքի հետ կապ ունեցող ամէն ինչ թանկագին վաւերաթուղթ մըն է վաղուան համար եւ կրնայ շահագրգռել ապագայ պատմիչը։ Բայց լաւ է պահել չափի զգացումը։

Այս պարագային է, որ ընտրողութեան զգայարանքը կոչուած է կատարելու իր փրկարար դերը։

Կ'անդրադառնանք դեռ, ուրիշ առիթով, մեր ուրախութիւններուն, ինչպէս ցաւերուն ալ։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ապրիլ 24ի Սգատօնը Միւնիխի մէջ

ՄԻՒՆԻԽ, 2 Մայիս (Յառաջ).— Այս տարի Միւնիխն ալ հանդիսաւորապէս տօնեց Ապրիլ 24ի Նահատակաց Սգատօնը։

Մայիս մէկ, կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, ռուսական օրթոտոքս եկեղեցիին առջեւ, տարագիր Հայերու խումբեր՝ քաղաքէն ու շրջաններէն հաւաքուած իրար կը շնորհաւորէին՝ «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» ըսելով։ (Քահանայ չունենալով, իրենց Զատիկը այսօր պիտի տօնէին՝ շնորհիւ Շթութկարտէն հասնող այցելու պատարագիչին՝ Գրիգոր Ծ. Վ. Շահլամեանի)։ Ըստ յայտարարութեան, պիտի կատարուէր նաեւ 915ի մեծ Եղեռնին նահատակներուն եւ Սգատօնը։

Տխուր ու անձրեւոտ օդը, կարծես կը մասնակցէր Ապրիլեան սուգին։ Ժամը 11.15ին, Ռուսերու արարողութիւնը վերջ գտնելով, եկեղեցին մեր տրամադրութեան տակ դրուեցաւ։

Առաջին անգամն էր որ Միւնիխի Հայերը ժամերգութիւն պիտի տեսնէին գեղեցիկ ու ընդարձակ եկեղեցիին մէջ։

Արարողութիւնները անցան բաւական յաջող ու ներդաշնակ, սարկաւագութեամբ Պ. Ս. Ղազարեանի ու դպրութեամբ Ս. Պօյաճեանի։ Ժամերգութիւնը սիրող երկսեռ խումբ մը, գնահատելի յաջողութեամբ հետեւեցաւ երգեցողութեանց, հակառակ նախապատրաստուած չըլլալուն։

Պատարագիչ վարդապետը օրուան յատուկ քարոզէն վերջ, յայտնեց թէ յաւարտ պատարագին հոգեհանգիստ եւ սգատօն պիտի կատարուի։

Հոգեհանգիստի պաշտօնը կատարուեցաւ խիստ յուզիչ ու հանդիսաւոր։ Վերջին «Հայր մերէն» վերջ (որուն մասնակցեցան բոլոր բարեպաշտները միահամուռ), սկսաւ յարգանքի բաժինը Մեծ Եղեռնի նահատակներուն խնկելի յիշատակին առջեւ։

Սգարեմին առջեւ, Հ. Յ. Դ. «Դարպաս» խումբը զետեղած էր խոշոր ու գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը։ Նոյնպէս Ազգ. կոմիտէն ունէր իր ծաղկեպսակը։

Ընկեր Ս. Պօյաճեան յուզիչ բառերով ուրուագծեց քստմնելի ոճիրին մանրամասնութիւնները՝ հետեւանք արիւնարբու Թալէաթին եւ ընկ. Հայաջինջ քաղաքականութեան, մանաւանդ Պոլսահայ մտաւորականութեան անգութ կոտորածը Անգարայի շրջակայ ձորերուն մէջ։ Թալէաթ դիւային ծրագրով մը կ'ուզէր տապարը արմատին զարնել, հայ միտքը սպաննել ու ցեղը անդամալուծել։ Ու վերջացուց սա խօսքերով.—

— Նիւրընպէրկի դատարանը, մի առ մի դատեց ու պատժեց Նացի ոճրագործները, սակայն, մէկուկէս միլիոն անմեղ զոհերու ոճրագործներուն համար չկար ոչ դատաւոր, ոչ դատարան։ Փա՛ռք, հայ ժողովուրդին ծոցէն ծնունդ առած Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ որ իր զոհերուն դատախազն ու պաշտպանը եղաւ, մի առ մի գետին փռելով Ապրիլեան ոճիրին գլխաւոր հեղինակները։ Վերապրող Հայերուս կ'իյնայ, գոնէ տարին անգամ մը ծնրադրել, անթաղ ու անգերեզման մեր բիւրաւոր զոհերուն խնկելի յիշատակին առջեւ եւ հատուցում պահանջել անոնց արեան համար։

Հանդիսականները տամուկ աչքերով ու յուզումով ունկնդրեցին այս խօսքերը։

Տիկին Խանճեան նոյնպէս զգածուած ու կնոջական յուզիչ շեշտերով արտասանեց, Սիամանթոյի «Մօր մը երազը»։ Ընկեր Օննիկ Խօլմէզեան, իբրեւ առաջնակարգ արտասանող, գեղեցիկ արտայայտութիւններով, կենդանացուց Վարուժանի «Զարդը»։ Ուրիշ խօսողներ եւ արտասանողներ ալ ունէինք, սակայն եկեղեցւոյ սրահին համար մեզի տրամադրուած ժամանակը լրացած ըլլալով, ստիպուեցանք կրճատել։

Դժբախտաբար Միւնխէնի գաղութը սեփական սրահ մը չունենալով, յաճախ դժուարութիւններ կը կրէ, ազգ. տօներու եւ հաւաքոյթներու համար։

Զատկի հոգեզմայլ շարականներու եւ Սգատօնին տխուր տրամադրութեան տակ, կատարուած ազգ. պարտականութեան մը գոհունակութեամբ, հաւատացեալները մեկնեցան եկեղեցիէն, փոխադարձ ողջագուրումներէ վերջ։

Բժշկուհի Տիկին Մխիթարեան, արարողութեանց պահուն պնակ մը պտտցնելով, կոկիկ հասոյթ մը ապահովեց Աղքատախնամին համար։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Փորձենք մեր կարելին

Ս. ՍԱԹՈՒՌՆԷՆ (Վօքլիւզ).— Սիրելի «Յառաջ», կարդալով Ապրիլ 9ի խմբագրականդ («Քիչ մըն ալ պրպտում»), ահաւասիկ առաջին ձեռքվերցնողը ես կ'ըլլամ եւ, իմ կարգիս կ'առաջարկեմ մեր բոլոր թղթակիցներուն, որ այս կարեւոր խնդրին համար չխնայեն իրենց աշխատանքը, կազմելու համար մեր գաղութին (Ֆրանսայի) վիճակագրական պատկերը։ Ես հարցարանս կազմեցի հետեւել երեք նիւթերով.—

Ա.— Ներկայիս ձեր ընտանիքը քանի՞ անդամներէ կը բաղկանայ։ Բ.— Ֆրանսա հաստատուելէն ի վեր քանի՞ ծնունդներ ունեցած էք եւ, Գ.— Նոյնպէս Ֆրանսա հաստատուելէն ասդին քանի՞ կորուստ։

Հոս ծնած, մեծցած ու ամուսնացածներուն համար հետեւեալ ձեւը գործածեցի, երկու անգամ չարձանագրուելու համար.— Նախ՝ իրենց ծնողքին անգամ իբրեւ հոս ծնածներ, երկրորդ՝ իրենցմէ ծնածները աւելցնել «յաւելում»ի բաժինին վրայ։ Ես այս ձեւը ընտրեցի, դուք կրնաք նոր ձեւ մը ցոյց տալ թղթակիցներուն։

«Յառաջ»ի բարեկամները, իրենց վիճակագրութիւններու կազմութեանը ընթացքին կրնան նաեւ արձանագրել սեփական գործի տէրերը — արհեստաւոր, առեւտրական — ու կալուածատէրերը, ու նաեւ օտարներու հետ եղած ամուսնութիւնները։

Փորձենք մեր կարելին, թղթակիցներ, բարեկամներ եւ ազգային մարմիններու անդամներ այս կարեւոր խնդրին համար։

Մեր գաղութը կը բաղկանայ 15 ընտանիքէ եւ չորս այրիներէ (երկու այր, երկու կին) որոնց ներկայի համրանքն է 64 անձ։ Հոս ծնածներուն ընդհ. թիւը՝ 36, մահերու ընդհ. թիւը՝ 12։

Այսպէս, անցնող շուրջ քառորդ դարու ընթացքին մեր գաղութը զուտ յաւելում տուած է 24 հոգի։ Ահա ձեզի պարզ պատկեր մը։ Կարեւոր է գիտնալ մեր համրանքը։

Տեղացիի հետ ամուսնացած մէկ հոգի ունինք, որուն ընտանիքը չհաշուեցինք մեր համրանքին մէջ...։

Ունինք երեք սեփական գործ ունեցող արհեստաւորներ (երկու կօշկակար, մէկ դերձակ) ու մէկ ալ կալուածատէր (հող, տուն)։

Երկու սեռէ բանուորներն ալ կ'աշխատին թուղթի պզտիկ գործարանը եւ, մինչեւ այսօր 48 ժամ կը շահին շաբաթական։ Ժամավճարն է 50 ֆրանքէն մինչեւ 65 եւ քիչ մըն ալ աւելի։ Բնակարան, լոյս, պարտէզ ձրի տրամադրուած են գործատիրոջ կողմէ։ Հաւ, ճագար եւայլն ալ պահելու յարմարութիւն ունին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ողբ. ընկ. Արմ. Բարսեղեանի յուղարկաւորութիւնը

ՊՈՍԹՈՆ, 16 Ապրիլ.— Ողբացեալ ընկեր Արմենակ Բարսեղեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ Երեքշաբթի օր, Ապրիլ 12, Ուոթըրթաունի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ:

Վշտակից պարագաներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւն մը եկած էր յարգանքի իր վերջին տուրքը տալու մեր սիրելի ընկերոջ որ վեց ամսուան տաժանելի հիւանդութենէ մը ետք անվերադարձ մեկնեցաւ Ապրիլ 8ին:

Արարողութիւնը կատարեց Նիւ Եորքէն յատկապէս հրաւիրուած Տիրայր Արք., որ կուռ դամբանականով մը ներկայացուց ողբացեալ ընկերոջ անբասիր կեանքը, եւ անոր նուիրումը հանրային ու մասնաւորաբար կրթական աշխատանքներու:

Ծանօթ ըլլալով Գէորգեան ճեմարանի օրերէն, Սրբազան Հայրը գուրգուրանքով վերյիշեց Արմենակի պատանութիւնը, անոր ժրաջան աշխատանքը եւ յետոյ երկար տարիներու վաստակը՝ հայ կեանքին ու մշակոյթին: Շեշտեց մարդոց համար ներքին, «Հոգեկան ճրագ»ի անհրաժեշտութիւնը, կեանքի մէջէն շիտակ քալելու եւ բարձր գաղափարականներու հասնելու համար: Վկայեց որ մեր հանգուցեալ ընկերը ունէր այդ ճրագը, որուն լոյսովը առաջնորդուեցաւ տասնեակ տարիներ եւ գեղեցկացուց իր կեանքը, ինչպէս հայ կեանքը:

Դագաղը կը կրէին իր մօտիկ ընկերներն ու բարեկամները — Լութֆի Մինաս, Արամ Կեավուր, Յ. Տէր Յովհաննէսեան, Գուրգէն Միխիթարեան, Գաբրիէլ Տ. Գաբրիէլեան եւ Ժիրայր Մխսաքեան:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն, «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը, Հ. Օ. Միութեան, Հ. Երիտ. Դաշնակցականներու Կեդրոնական Վարչութիւնները եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը:

Հողաթումբին վրայ՝ Դաշնակցութեան, «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան, Հ. Օ. Միութեան եւ Հ. Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ յարգանքի վերջին խօսքը արտասանեց ընկեր Գուրգէն Միխիթարեան, վեր առնելով ընկեր Բարսեղեանի կեանքն ու արդիւնաւոր գործը:

Ընկեր Միխիթարեան քանի մը կենսագրական գիծեր տալով, յայտնեց թէ ընկեր Բարսեղեան սովորական մտաւորական մը չէր. գաղափարապաշտ մէկն էր եւ հաւատաւոր, այդ պատճառով ալ նուիրուած էր ազգային, կրթական, մշակութային գործերուն եւ երբ հայ հայրենասէր՝ անդամակցած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, շատ կանուխէն: Արդիւնաւոր եղած էր անոր կեանքը, այդ բոլոր ասպարէզներէն ներս: Զօրաւոր էր անոր մօտ ծառայութեան զգացումը. ատոր համար ուր որ կրնար՝ հասած էր: Զօրաւոր էր հաւատարմութեան զգացումը, եւ այդ պատճառով ալ հաւատարիմ մնացած էր իր ազգային ու կուսակցական գաղափարականութեան մինչեւ իր վերջին շունչը, ինչ որ սովորական երեւոյթ մը չէր:

Եզրակացնելով իր խօսքը, յայտնեց թէ մեր ողբացեալ ընկերը մեզմէ կը հեռանայ՝ իր պարտքը կատարած, թողլով լուսաւոր յիշատակ մը բոլորին մօտ: Վերջին յարգանքը ընծայեց բոլոր ընկերներուն կողմէ, այն խոր համոզումով, որ մեր սիրելի ընկերոջ կէս ձգած գործը պիտի շարունակուի երիտասարդ ընկերներու կողմէ, որոնք պիտի չմոռնան այս պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր ընկերոջ յիշատակը:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.— Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի կրթական նախարարը Officier d'Académieի տիտղոսը տուած է քիմիագէտ Պ. Առաքել Զաքըրեանի, ի գնահատութիւն խլիրդի (cancer) մասին իր կատարած հետազօտութեանց, Սորպոնի քիմիական աշխատանոցին մէջ: Իր բնակավայր Ժանթիյիի քաղաքապետը պաշտօնապէս յանձնած է իրեն համապատասխան վկայականը:

Ինչպէս կը յիշուի, երկու տարի առաջ ալ կրթական նախարարը պատուոյ Լեգէոնի ասպետի պատիւին արժանացուցած էր մեր հայրենակիցը, նոյն ճիւղին մէջ իր կատարած աշխատանքներուն եւ ձեռք բերած յաջողութեանց համար:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ «Շունն ու կատուն»: Մանուկներու համար գունաւոր: Իր տեսակին մէջ այս հրատարակութիւնը աչքի զարնող երեւոյթ է սովետական տպագրական արուեստի մէջ: Նկարիչն է Յովհ. Շաւարշ:

★ Բանաստեղծ Սուրէն Վահունին թարգմանած է «Իգորի ճակատամարտի մասին», ռուս հին գրականութեան յուշարձաններէն մէկը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած).— Մարսէյլ քիչ մը կը նմանի Միջին Արեւելքի գաղութներուն՝ իր հայկական ջերմ մթնոլորտով:

Տնտեսական տագնապը, ապրուստի սղութիւնը եւ անգործութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն բոլորին: Ժամանակ մը ժողովուրդը կը տառապէր նիւթի պակասէն, հիմակ նիւթը առատ է, դրամը պակաս:

Հակառակ այս աննպաստ պայմաններուն, մեր քաղաքին մէջ հանրային աշխատանքը եռուն շրջան մը կ'անցընէ: Մարզահանդէսներ, երեկոյթներ եւ ցերեկոյթներ, ազահանդէսներ իրարու կը յաջորդեն: Իսկ այս վերջերը Մշակութային Միութեան կողմէ կազմակերպուած գրական երեկոները պսակը դարձած մեր շրջանին մէջ կազմակերպուած բոլոր հանդէսներուն:

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը այս տարի անյարմար օր մը ընտրած էր իր տարեկան պարահանդէսին համար: Մայիս 1ի նախորեակին էր, երթեւեկի բոլոր միջոցները դադրած ըլլալով, հեռաւոր շրջաններէն հանդէսի մասնակցողները հնարաւորութիւն չունէին վերադառնալու: Բայց եւ այնպէս պարահանդէսը յաջողութեամբ պսակուեցաւ (30 ապրիլ, շաբաթ իրիկուն): Հակառակ տեղացող անձրեւին, Palet d'Orի սրահը լեցուած էր հանդիսականներով:

Կը նուագէր Նոր Սերունդի նուագախումբը: Եւրոպական պարերու հետ միջանկեալ վայելեցինք գեղարուեստական բաժին մը: Հաճոյքով լսեցինք Օր. Զէյթունցեանի հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերը: Մարսէյլցին շատ ճարպիկ է իր հիւրերը առաւել չափով օգտագործելու տեսակէտէն: Երգեցին նաեւ Օրիորդներ Զօրպաճեան եւ Նշանեան: Օր. Զօրպաճեան պարեց հայկական պարեր, տոհմիկ տարազով:

Հանդէսը բացաւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին նախագահը՝ Տիկին Հազարեան: Տարիներէ ի վեր Հ. Կ. Խաչը աշխատած է ոչ միայն կարօտեալներուն օգնելու, հիւանդներուն այցելելու, ողափոխութեան ղրկելու ամէն տարի 60է աւելի հայ մանուկներ, այլեւ բացած է արուարձաններու մէջ դասընթացքներ՝ ուր հայերէն կը սորվին հարիւրաւոր պատանիներ: Նիւթապէս օժանդակած ենք Պէյրութի Հայ. ճեմարանին եւ Յունաստանի դպրոցներուն, քաղաքին մէջ ալ հաստատեցինք դասընթացք մը՝ «Ահարոնեան» սրահը, հինգշաբթի օրերը: Մայրեր, եթէ կ'ուզէք փրկել ձեր երախաները այլասերումի վտանգէն, ղրկեցէք զանոնք մեր բացած դպրոցները:

Խօսքը ընկեր Նարդունիինն է: Հանդիսատեսներու եկած մեր սիրելի Նարդունին, շաբաթ եւ կիրակի օրերը ճառեր խօսիլը բաւական չհամարելով, շաբթուան մէջ ալ մինչեւ ուշ գիշեր բեմերու վրայ լոյս եւ յոյս կը ցանէ զինքը շատ սիրող Մարսէյլցիներուն:

— «Մեր պատմութեան սկիզբէն ի վեր երգուած է հայ կինը եւ կոչած են զայն «Արարատեան սոխակ»: Խորենացին երգած է «Տիկնայք փափկասունք» եւ յաջորդաբար կաթողիկոսներ եւ աշուղներ երգած են հայ կինը: Մեր ժողովրդական բանաստեղծութիւնը երբ գերմաներէնի կը թարգմանուի, Գերմանացիները կը զարմանան եւ չափազանցութիւն կը նկատեն հայ կնոջ տրուած գովաբանութիւնը: Այս մասին աւանդավէպ մը ունինք: Մեր վախճանած կաթողիկոսները բողոքի կ'երթան Աստուծոյ քով եւ կ'ըսեն.— «Տէր Աստուած, ամէնէն շատ մենք կռուած ենք քեզի համար: Առաջին անգամ մենք քրիստոնեայ եղանք եւ շատ արիւն թափեցինք, եկեղեցիներ, վանքեր շինեցինք քեզի համար, մշակոյթի տէր ժողովուրդ ենք, ինչո՞ւ մեզի այսքան դէշ ճակատագիր սահմանեցիր»: Աստուած Գաբրիէլ հրեշտակը կը կանչէ եւ բարկանալով կ'ըսէ.— «Ես խաւարին հետ լոյսն ալ ստեղծեցի, մահուան հետ ծնունդն ալ հաւասարապէս, դուն ինչո՞ւ միայն ցաւը բաժին հանած ես այս ժողովուրդին»: Գաբրիէլ հրեշտակապետ Աստուծոյ ականջին բաներ մը կը փսփսայ: Աստուծոյ դէմքը կը պայծառանայ, ժպիտ մը կը տեսնուի անոր երեսին եւ Աստուած կ'ըսէ հայ կաթողիկոսներուն.

— «Ձեզի ամէն բան տրուած է, ձեզի տուած եմ հայ կինը: Եթէ կ'ուզէք՝ փոխեմ զայն ձեր փափաքած որեւէ մէկ գանձին հետ»: Մեր կաթողիկոսները չեն փոխեր հայ կինը աշխարհի ամենաթանկարժէք գանձին հետ: Շատ մը ազգեր նախանձած են եւ ուզած են ունենալ հայ կնոջ նման կին՝ չեն յաջողած: Թուրքը շատ փորձեց հարեմին մէջ թրքացնել՝ չյաջողեցաւ: Երբ ուրիշ ազգերու մայրեր իրենց զաւակներուն կերակուր կերցնելու մասին միայն կը մտածեն, հայ կինը կ'աշխատի Ա. Բ. Գ. սորվեցնել:

«Հայ կիներ՝ եթէ կ'ուզէք պատմութիւն շինել, պահեցէք ձեր տեղը: Փառասէր եղէք, մղեցէք ձեր այրերը դէպի բարձունքները: Հսկեցէք ձեր այրերուն եւ զաւակներուն վրայ: Հայ ժողովուրդ, մեծ եւ դուն եւ աշխարհի վրայ մեծ դեր ունիս կատարելիք, ուրիշներ պէտք է ծունկի գան քու առջեւ: Դժբախտաբար դէշ եղած է ճակատագիրդ: Մեսիա մը պէտք է մեզի՝ հասնելու համար մեր երազին: Դուք էք հայ աղջիկներ, որ պիտի իրականացնէք զայն: Դուք էք, որ պիտի բերէք մեր Մեսիան»:

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ Կ. Խաչին ապահովելով կոկիկ շահ մը:

ԱՍԱՏՈՒՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈ.— Ապրիլ 30ի գիշերը Խըրիմեան սրահը նեղ կուգար բազմութեան համար, հաւատաւոր, ընտրեալ եւ մանաւանդ միջին սերունդի ներկայացուցիչներով: Բեմին մէջտեղը դրուած էր Մայր Հայաստանի մեծադիր նկարը որուն երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ Ֆրանսական դրօշները:

Հայկական խորհրդանշանը ծածկուած էր սեւ ժապաւէնով մը եւ երեք արենոյշներ պատուի կեցած էին:

Օրուան նախագահը, ընկեր Հր. Սամուէլ իր բացման խօսքին վերջ, յիշեց 1895—96ի ջարդերը, 1909ի Կիլիկիոյ կոտորածը, հայկական նահանգներու բարենորոգումներու ծրագիրը, երիտասարդ Թուրքերու համաթուրանական երազը եւ ծանրանալով Հայոց պատմութեան ամէնէն եղերական էջին՝ 1915ի կոտորածներու ու տեղահանութեան վրայ, յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները: Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Իսիի մէջ համազգային գետնի վրայ կ'ոգեկոչենք մեր նահատակներու յիշատակը եւ ոչ թէ Փարիզի նման:

Ընկեր Արիս Գարաեան յուզիչ կերպով արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը»: Շատերը կ'արտասուէին, երբ Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Վիքթոր Պէնկեան յուզումով երգեց «Սեւ հողերը»:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Իսահակեան որ բացատրեց թէ ազգերը իրենց պատմութիւնը կերտեր են իրենց ռազմիկներու արիւնով եւ ամէնէն աւելի Հայը: «Մենք Հայերս երեք հազար տարուան պատմութիւն ունինք: Հայը շատ է տեսեր բռնակալներ, բայց միշտ ալ տոկացեր եւ իր գոյութիւնը պահեր է»:

Մասնաւորաբար խօսքը Նոր սերունդին ուղղելով, բանախօսը նկարագրեց Թուրքերու բարբարոսութիւնները, բռնագրաւումները, կոտորածները եւ 1915ի Սարսափները: Թշնամին զարկաւ, բայց մենք ալ զարկինք, ինչպէս Վասպուրականը, Շ. Գարահիսարը, Եդեսիան եւն., իսկ ամէնէն վերջ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի մէջ արիւն թափեցինք, արիւն թափել տուինք եւ այդ արեան փոխարէն ունեցանք այս օրուան Հայաստանը: Սիրելի երիտասարդներ, վարչաձեւերը փոփոխական են: Հիմնականը այն է որ հայրենիքը եւ ժողովուրդը կը մնան. մինչ այդ ինչ գաղափարի կ'ուզէք հետեւեցէք, բայց եղէք հոգիով մաքուր Հայեր, միացեալ եւ ազատ Հայաստանի ամէն մէկ գիւղին մէջ կանգնելու համար մեր նահատակներու յուշարձանը:

Ընկեր Ե. Սերոբեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Նոր Արհաւիրքը»: Իսիի եւ Շավիլի հանդէսներուն զարդը, Օր. Ա. Քէօսէեան երգեց «Հայրիկ, հայրիկը»:

Երկրորդ բանախօսն էր Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Իսիի ներկայացուցիչը, Պ. Պաղտասարեան, որ բսաւ.— Հայոց պատմութեան մէջ նուիրական թուականներ կան, ինչպէս ապրիլ 11-24ը Սպանդը: Յիշեց 90ական թուականներու դէպքերը, Աղբիւր Սերոբներու, Մուրատներու (Պօյաճեան), Գէորգ Չաւուշներու, ազատատենչ հերոսներու քաջագործութիւնները, բացատրեց կուսակցութիւններու անհրաժեշտութիւնը, եւ ծանրանալով 1915ի դէպքերուն վրայ, յուզուած շեշտով մը բսաւ. «Յարգանք բոլոր նահատակներուն»:

Արենոյշ Լուսիա Յակոբեան արտասանեց Վարուժանի «Առկայծ ճրագը»:

Ինքնագիր ուղերձ մը կարդաց, յանուն Նոր Սերունդի Լեւոն Սէֆէրեան, շեշտելով թէ ոչ միայն սուգի օր է այսօր, այլեւ ուխտի, խոստումի եւ երդումի օր՝ Նոր սերունդին համար: Օր. Շաքէ Պէնկեան երգեց հայերէն ողբ մը: Արենոյշներու կողմէ երեքփոքրիկներ արտասանեցին «Հին օրհնութիւնը», Յ. Թումանեանի: Ընկեր Բարսեղ Հապէշեան արտասանեց իր գրած «Մաղթանք»ը:

Երկրորդ անգամ բեմ գալով Օր. Ա. Քէօսէեանը յուզումով երգեց «Տէր ողորմեան»:

Սկիզբէն մինչեւ վերջ սրահին մէջ կը տիրէր կատարեալ լռութիւն եւ կարգապահութիւն: Նախագահին առաջարկով Տիկին Շաքէ Գալայճեան երգեց «Իմ սիրելի զաւակունքս», իսկ տիկին Ս. Ճնտոյեան «Լռեց ամպերը»:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Զաւարեան կոմիտէի կողմէ ընկեր Նշան շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան նախագահին, բանախօսներուն, Ս. Դ. Հ. կուսակցութեան, Կապոյտ Խաչին եւ արենոյշներուն: Ժամը 11.30ին վերջացաւ հանդէսը:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ւաւզ կը ցանէք միջազգային հասկացողութեան մեքենային մէջ, հիմա որ չորս պետութիւնները ժողով պիտի գումարեն»։ Յետոյ դիտել տուաւ թէ պայմականօրէն սխալ են սահմանադրութեան կարգ մը յայտարարութիւնները։ «Ճիշդ չէ թէ Սահմանադիր ժողովը կը գործէ յանուն գերման ժողովուրդին։ Դուք պետութիւն մը կը հիմնէք հպատակելով արեւմտեան Դաշնակիցներուն, որոնց հրամանները կը հակասեն Փոցտամի համաձայնութեան»։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ 200 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պերլին հասնելով, լուատես յայտարարութիւններ ըրաւ Չորս Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողովին առթիւ։ Ընդունելով հանդերձ որ կացութիւնը աւելի լաւ չէ քան 18 ամիս առաջ, երբ ձախողեցան խորհրդակցութիւնները, նախարարը յայտարարեց թէ Եւրոպայի դիւանագէտներուն կարողութենէն վեր չէ խաղաղութիւնը ապահովել երկու հարիւր տարուան համար։

— «Պէտք է կարգադրութեան մը յանգինք այս անգամ, չիտակ ճամբու մէջ դնելով ամբողջ Եւրոպան։ Տեսաք Նափոլէոնը, Քայզէրը եւ Հիթլէրը։ Բոլորն ալ Եւրոպան միացնել կ'ուզէին բռնութեամբ, սակայն ձախողեցան։ Պէտք է աշխատինք համբերութեամբ, ապահովելու համար ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը։ Իմ կեանքիս փառասիրութիւնը պիտի ըլլայ ջնջել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պապենական ատելութիւնը։ Կ'ուզեմ ջնջել նաեւ այն կասկածամտութիւնը որ կը տիրէ մեր երկրին մէջ՝ Գերմանիոյ դէմ։ Ես կ'ուզեմ արտաքին նախարարի ասպարէզս վերջացնել այն վստահութեամբ թէ Գերմանիա եւ Անգլիա, կամ Գերմանիա եւ Ֆրանսա այլեւս երբեք պիտի չկռուին իրարու հետ։ Ահագին ընելիքներ ունինք, օգնելու համար որ Գերմանիա վերագրաւէ իր տեղը եւրոպական հասարակութեան մէջ։ Ահագին ընելիքներ ունինք, մինչեւ որ կարենանք մեր զօրքը քաշել Գերմանիայէն»։

Նախարարը բարեացակամ հաւաստիքներ ընծայեց գերման ներկայացուցիչներուն։

★ Պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին Փարիզի մէջ, Մայիս 23ի ժողովին համար։ Տօքթ. Ճէսըփ, Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Փարիզ պիտի հասնի ուրբաթ օր, խորհրդակցելու համար ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց հետ։ Ամերիկա կ'ուզէ որ արեւմտեան երեք պետութիւնները հաւաքական ուղեգիծ մը մշակեն, միացեալ ճակատով երեւալու համար Խ. Միութեան առջեւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՕՐԸ եւ Ժան տ'Արքի տարեդարձը միասին տօնուեցան կիրակի օր, Փարիզի մէջ։ Յաղթանակի առաջին տարեդարձին առեն (7 Մայիս 1946) կառավարութիւնը որոշեց միացնել այս երկու տօները։ Պաշտօնական արարողութեանց կը նախագահէր հանրապետութեան նախագահը։ Պ. Օրիոլ Թուրի մէջ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ «տարբեր վարչաձեւեր կրնան գործակցիլ ի շահ մարդոց բարօրութեան»։ Մասնաւոր արարողութիւններ կատարուեցան Օրլէանի մէջ, որուն ազատարարն էր Ժան տ'Արք, 520 տարի առաջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները նոր ուժեր կը համախմբեն Ալպանիոյ սահմանագլուխին վրայ, համաձայն պաշտօնական զեկոյցի մը։ Միեւնոյն ատեն կը կրկնուին հաշտութեան առաջարկները։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը գրաւեց ռազմագիտական կեդրոն մը, Քաշինկ, Շանկայէն 62 մղոն դէպի հարաւ-արեւմուտք։ Միեւնոյն ատեն ճեղք մը բացած են Շանկայի ամրութեանց վրայ, որոնք 125 մղոն երկայնութիւն ունին։

ՍՊԱՆԻՈՅ խնդիրը նորէն քննուեցաւ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնաժողովին մէջ։ 16ի դէմ 25 ձայնով ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, որուն համաձայն ՄԱԿի անդամները ազատ են դեսպաններ ղրկելու Սպանիա։ Բանաձեւին դէմ քուէարկեցին Խ. Միութիւնը իր արբանեակներով, ինչպէս եւ Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հնդկաստան։ Ձեռնպահներուն մէջ են Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա։ Ընդհ. ժողովը պէտք է վաւերացնէ այս որոշումը, 2/3ի մեծամասնութեամբ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ գրաւեց «Ֆրանս Տիմանշ» թերթին այս կիրակի օրուան 450.000 օրինակները, անպատշաճ գտնելով Անգլիոյ Մարկարէթ իշխանուհիին մէկ լուսանկարը՝ ծովափի մը վրայ, խումբ մը բարեկամներու հետ։ Թերթը նոր տպագրութիւն մը հանեց, վերցնելով առաջին եւ վերջին էջերը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ զինուորական Գերագոյն Խորհուրդը մերժեց վերաքննել նախկին նախարարներ Մանիուի եւ Իոն Միհալաքէի վճիռները հաստատելով ցկեանս բանտարկութեան պատիժը։ Մերժուեցան ուրիշ 13 դիմումներ եւս։

112.500.000 ՖՐԱՆՔԻ մարոքեան թղթադրամներ գողցուեցան փիւթոյի մէկ տպարանէն (Փարիզ)։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna։

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։

Նուագ Թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ռուբանեան։ Երգ, Անուշ Աղամեան եւ Անահիտ Գավէզեան։ Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ։ Դաշնակ Օր. Մայտա։ Սպանիական պար Գարիօ Քանթի։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել, թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Համբիկ Պետրոսեանի եւ պարագաներուն իր ամուսնոյն ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին։

Նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը, հազար ֆրանք նուիրելով աղքատ ընտանիքի մը, փոխան ծաղկեպսակի։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍ _ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ։

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ։

Հանդէս _ պարահանդէսը չարժանկարի պիտի առնուի։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց։

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը։ Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլեան, Հ. Ասատուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին։ Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱԴՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին։ Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Աղդին Մարտիրոսեան։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛ՒՆ ···
փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ
ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԷԴԻՊՈՍ

OEDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական ողբերգութիւն 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ աղդ. թատերախումբին։

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռոտի Թատրոնին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 11 MAI 1949 Չորեքշաբթի 11 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5843-Նոր շրջան թիւ 1254

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՅՑԻ ՇՈՂ ՄԸ

Այս բացատրութիւնը կը գործածէր Ռէօյթըրի Թղթակիցը, Մոսկուայէն, Զորսերու միջեւ գոյացած համաձայնութեան առթիւ (բարձում Պերլինի պաշարման):

Մէկ տարիէ ի վեր, այնքան թունաւորուած է մթնոլորտը որ, ամէնէն տժգոյն բառերն ու բացատրութիւններն անգամ խոր տպաւորութիւն կը գործեն երբեմն:

Այդպէս ալ «յոյսի շողը», որուն ուրիշ մէկ պատկերն է «չափաւոր լաւատեսութիւնը»:

Ուրեմն դիւանագէտները իրենք ալ որոշ բարեփոխում կը նշմարեն միջազգային կացութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք Նիւ Եորքի մէջ գոյացած համաձայնութեան.

Ամէն պարագայի մէջ, բարենշան երեւոյթներ են Պերլինի պաշարման բարձումը, որ տեղի պիտի ունենայ վաղը, 12 Մայիս, եւ Զորսերու Խորհուրդին գումարումը (Մայիս 23):

Ցուտեսներ դիտել պիտի տան թէ բուն տագնապը նոր սկսի, քանի որ նորէն դէմ դիմաց պիտի գան չորս յաղթականները, Փարիզի մէջ, գերմանական հարցին առթիւ:

Դիւանագէտներուն ձգելով «աստուածներու գաղտնիքները», պիտի ըսէինք թէ մենք տարբեր կը խորհինք:

Տասն անգամ նախընտրելի է որ կլոր սեղանի մը շուրջը հաւաքուին օրուան հզօրները: Թող վիճին, չափուին, երբեմն ալ կրքոտին, փոխանակ ծանուցագիրներ եւ յողոքագիրներ, ազդարարութիւններ եւ սպառնալիքներ փոխանակելու, թունաւորելով մթնոլորտը:

Անհատական կեանքի մէջ ալ, ո՛րքան վէճեր կարգադրուած են գլուխ գլխի խօսակցութիւններով: Փոխադարձ բարեացակամութեամբ:

Ցաճախ տխուր թիւրիմացութիւններ կամ կանխակալ կարծիքներ են որ արիւն կը պղտորեն:

Ի՛նչ խօսք որ չափազանց բարդ խնդիրներ կան սեղանի վրայ: Մանաւանդ որ, քաղաքական-տնտեսական շահերուն հետ խառնուած են գաղափարական-վարդապետական տեսակէտներ:

Միայն գերմանական հարցը վիթխարի հանգոյց մը կը կազմէ, իր ներկայ վիճակին մէջ:

Երկիրը բաժնուած է երկու մասերու: Ենթակայ՝ երկու օտար եւ հակադիր ճակատներու: Պերլինի պաշարումը փակուղի մըն է, այս աննախընթաց տագնապին մէջ:

Կը թուի թէ պարագաները աւելի նպաստաւոր են այժմ, գոնէ առժամեայ հասկացողութեան մը յանգելու համար:

Օրինակ, Ատլանտեանի դաշինքը եւ Միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը յայտնապէս ազդած են դէպքերու ընթացքին վրայ: Այսօր աւելի ապահով կը համարուի խաղաղութիւնը, քան երէկ:

Անոնք որ «պատերազմի պատրաստութիւն» կը նկատեն այս դաշինքը, ուղղուած՝ Խ. Միութեան դէմ, կը մոռնան չատ կարեւոր պարագայ մը,—

Մոսկուան ինք արդէն կազմած է միատարր, միաձոյլ եւ սպառազէն ճակատ մը՝ արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Սարքած է հսկայական մեքենայ մը, որուն ղայանակը իր ձեռքն է:

Արդ, ինչո՞ւ Ատլանտեանի դաշինքին անդամները — արեւմտեան Եւրոպան եւ Ամերիկան կը համարուին «պատերազմի հրձիգ», իսկ միւսները ախոյեան խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան:

Ո՞ր բանդէտը պիտի կրնար ապացուցանել թէ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ եւ դեռ երէկ բանադրուած Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդները իրենց ազատ կամքով միացած են այդ երկաթեայ ճակատին, ասպարէզ կարդալու համար Եւրոպայի մնացեալ մասին: Մինչեւ իսկ ամբողջ աշխարհի:

Ոչ թէ յոյսի շող մը, այլ իրական արեւ մը ծագած պիտի ըլլար, եթէ այդ ժողովուրդները վերագտնէին իրենց ազատութիւնը:

Ինչո՞ւ բաց դուռ ձգել արտաքին միջամտութեան համար, երբ այնքան դիւրին է վերցնել ամէն պատրուակ, վերահաստատելով իւրաքանչիւր ժողովուրդի տարրական իրաւունքը,— ինքնորոշում:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՍԵՒՑԱՒ

Շարունակելով պայքարը արեւմտեան քաղաքականութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ, խորհրդային իշխանութիւնը հետզհետէ կ՚ընդարձակէ ճակատը:

Գիտութիւն, գրականութիւն, արուեստ, արհեստ, ամէն ինչ պէտք է նորոգուի եւ յարմարի Մարքս-Լենին-Սթալինեան վարդապետութեան: Այլապէս կը դառնայ յետադիմական: Կարճ բառով՝ «կոնտր-ռեվոլուցիոն»:

Բոլոր ասպարէզները մաղելէ, հարթելէ վերջ, այժմ կարգը եկած է մարզական շարժումին:

Անգամ մը յիշեր էի կարգ մը քննադատութիւններ: Ահաւասիկ վերջին նորութիւնը.—

«Սովետական Սպորտ» յրագիրը բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ «Սկաուտական» շարժումը մարտական կազմակերպութիւն մըն է որ կը ծառայէ աշխարհակալ պետութեանց լրտեսութեան եւ զինապաշտութեան:

Թերթին բացատրութեամբ, «սկաուտ» բառն իսկ հոմանիշ է «զինուորական հետազօտիչի», եւ անոր հիմնադիրն ալ, Պէյտըն Փաուըլ, «լրտես մը եւ գաղտնի սպասարկութեան գործակալ մը» եղած է:

Ուրեմն շարժումը ոչ թէ խաղաղասիրական, այլ յարձակողական հանգամանք ունի:

— «Զինուորական ղեկավարութիւնը սկաուտները կը մարզէ իբրեւ հզօր կազմակերպութիւն մը, մեքենական կարգապահութեամբ, որ իրապէս կը ջնջէ մանուկներուն գործելու անկախութիւնը»:

Խորհրդային թերթը բացասական կը գտնէ նաեւ տրուած մարզանքները, ուր կը պատրաստուին զինուոր-յարձակողներ, կը քաջալերուին վտանգաւոր, կոպիտ վարժութիւնները, բռնութիւնը»:

Դեռ աւելին,— այդ մարզանքները կը նպաստեն «լրտես-գործակալներ ստեղծելու, հլու հնազանդ՝ իրենց վարիչներուն: Միեւնոյն ատեն յարձակողական եւ անգութ՝ պայքարի մէջ, հաւատարիմ՝ քաղքենի դասի շահերուն»:

Մնացեալը կ՚իմանաք վաղը, անգամ մը եւս համոզուելու համար թէ ինչ որ դիտենք եւ կը փառաբանենք՝ պարզապէս հետեւանք է արեւմտեան խաւարամտութեան:

Չէ՞ որ արեւը արեւելքէն, ապա ուրեմն Մոսկուայէն կը ծագի:

ՎԱՀԷ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ թերթերը մասնաւոր խմբագրականներով կ՚ամբաստանեն կաթոլիկ հովուապետը, Ստեփան արք. Վիզինսկի, ըսելով թէ կը քաջալերէ արտասահմանի Լեհերը, ընդդիմանալու համար կառավարութեան, թէ դրդիչ շրջաբերականներ ղրկած է, «եղբայրասպանութիւն եւ ստորերկրեայ յետադիմական գործունէութիւն» թելադրելով եւն.:

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը, գնդ. Հիւսնի Զայիմ ճառ մը խօսելով Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց,— «Սուրիա միշտ Եգիպտոսի հետ եղած է պայքարելու համար այն աշխարհակալութեան դէմ զոր կը փորձեն իրեն պարտադրել կարգ մը անհատներ, դահեր հիմնելու համար անմեղ դիակներու վրայ»:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ յեղափոխական կառավարութիւնը հրամանագիր մը հանեց կայսեր՝ Պաօ Տայի դէմ, պատուիրելով «ձերբակալել զայն զինու զօրութեամբ եւ կամ զգետնել, եթէ փորձէ դիմադրել»:

ՅՈՐԵՆ պիտի գնուի Մ. Նահանգներէն, պակասը լրացնելու համար, մինչեւ նոր հունձք:— Կ՚ըսուի թէ հաճար պիտի խառնուի ալիւրին:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը շարունակուին: Սակարանի պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին անսահման ժամանակով: Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներն ալ մասնակի գործադուլներ կը սարքեն: Օդանաւային գործադուլը վերջացաւ:

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ սերնդագործութեան դէմ բանաձեւ մը քուէարկեց Բարոյական եւ Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիան: Բանաձեւը խստօրէն կը դատապարտէ զայն, բարոյական, իրաւական թէ ընկերային տեսակէտով:

Պերլինի պաշարումը կը վերնայ կէս գիշերին

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

Պերլինի խորհրդային վարչութիւնը Բշ. օր հրատարակեց այն հրամանագիրը որուն համաձայն Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին (վաղը, հինգշաբթի):

Հրամանագիրը կը բաղկանայ 12 կէտերէ, հաստատելով Նիւ Եորքի մէջ գոյացած համաձայնութիւնը: Այս յայտարարութեան համաձայն, զոր ստորագրած է խորհրդային հրամանատարը, զօր. Չուքով եւ որ անմիջապէս հաղորդուեցաւ Մոսկուայի անթելին միջոցաւ, պաշարումը պիտի վերնայ չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը, առաւօտեան ժամը 1ին:

Եւ անմիջապէս պիտի վերահաստատուին բոլոր հաղորդակցութիւնները, այնպէս ինչպէս կային 1948 Մարտ 1ին: Միեւնոյն ատեն կը ջնջուի ոստիկանական հսկողութիւնը Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերուն միջեւ: Անհրաժեշտ հրահանգները պատրաստուած են, որպէսզի անմիջապէս վերսկսի սովորական կեանքը:

Հրամանագիրը առկախ կը պահէ դրամական խնդիրը: Ուրեմն արեւմտ. մարքը արգիլուած է արեւելեան շրջանին մէջ: Բայց այստեղ ալ բաց դուռ մը ձգուած է: Հրամանագիրը կ՚ըսէ.—«Մինչեւ որ դրամական խնդիրը լուծուի»:

Անգլեւսաքսոն թերթերը այս առթիւ դիտել կու տան թէ յստակ չեն հրամանագրին 2 կէտերը: Առաջին՝ հրամանագիրը կ՚արտօնէ օրական 16 կառախումբերու երթեւեկը, «պաշար հասցնելու համար Պերլինի արեւմտեան շրջանի բնակչութեան եւ դրաւման զինուորներուն»: Եւ կը յիշէ Դաշնակիցներու 1945 Սեպտ. 10ի հրահանգը, իբրեւ ուղեցոյց: Արդ, եթէ սահմանափակումը կը վերաբերի միայն պաշարաբարձ կառախումբերուն, խնդիր չի կրնար ծագիլ, քանի որ արեւմտեան պետութիւններն ալ նախատեսած են օրական 16 կառախումբ, 12.000 թոն բեռ փոխադրելու համար: Բայց եթէ ճամբորդի չորս-հինգ կառախումբերուն ալ կը վերաբերի, դժուարութիւններ կրնան ծագիլ: Երկրորդ կէտը կը տրամադրէ արտօնագիր ստանալ, ապրանք փոխադրելու համար Պերլինէն դէպի արեւմտեան շրջանը:

Բայց եւ այնպէս կարեւոր խնդիրներ չեն ասոնք: Հիմնականը այն է որ պաշարումը պիտի վերնայ, փոխադարձաբար, մեղմացնելով մթնոլորտը:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ օդանաւային փոխադրութիւնները պիտի շարունակուին պաշարման բարձումէն վերջն ալ, մինչեւ որ գործնական ելք մը յանգի Զորսերու ժողովը, Մայիս 23ին:

★ Պերլինի թերթերը կը գրեն թէ տենդագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին Հելմշթետի կայարանին մէջ, անհամբեր սպասելով պաշարումը վերցնելու հրամանին: Առ նուազն 12 կառախումբեր պիտի բանին այս կայարանէն դէպի Պերլին, պաշարման բարձումէն 24 ժամ վերջը: Հարիւրաւոր կառքեր խռնուած են կայարանին բոլորտիքը: Անթելի կազմածներ հաստատուած են խորհրդային, անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական սպասարկութեանց միջեւ:

Զորսերու ժողովը

Զորս արտաքին նախարարներու Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի Մարմարեայ պալատին մէջ, որ անհատական սեփականութիւն է: Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են, հիւրերուն ընդունելութեան համար: Կ՚ըսուի թէ ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի բաղկանայ 70 անդամներէ, խորհրդականներով, քարտուղարներով, թարգմաններով եւ մասնագէտներով: Անգլիական պատուիրակութիւնը բաղդատաբար փոքրաթիւ պիտի ըլլայ, քանի որ դիւրին է անմիջապէս հաղորդակցիլ Լոնտոնի հետ:

Փարիզի պանդոկները խճողուած ըլլալով, դիմում կատարուած է ֆրանսական կառավարութեան, որպէսզի տեղ ճարեն:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան երեք պետութիւնները տրամադիր են որոշ զիջումներ կատարելու՝ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ապագայի մասին, որպէս զի կարելի ըլլայ լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ:

★ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին Արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ ցեկուցում տալով, պատերազմական նախկին նախարարը, Փիթըրսըն յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ՚ապահովէ խաղաղութիւնը: Իր կարծիքով, արեւմտեան պետութեանց միացեալ ուժը այնքան մեծ է, որ, Խ. Միութիւնը պիտի վարանի պատերազմ յայտարարել: Այս առթիւ խօսելով 1939ի պատերազմի մասին, նոյնքան յանցաւոր նկատեց Խ. Միութիւնը որքան Հիթլերը: «Ռուսաստանը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս թերթը երէկ լրացուց իր գոյութեան 50 տարին եւ այսօր կանգնած է 51րդ տարուան սեմին վրայ:

Մեր պայմաններուն մէջ, որոնք երբեք նպաստաւոր չեն եղած, կէս դարու շրջան մը նշանակալից է թերթի մը համար, որ նախ սկսաւ հրատարակուիլ իբրեւ շաբաթաթերթ, ապա եռօրեայ, երկօրեայ եւ վերջապէս ամէնօրեայ թերթ: Բացի Մխիթարեան Միաբանութեանց զոյգ հրատարակութիւններէն, հայ իրականութեան մէջ չկայ թերթ մը, որ այսքան երկար կեանք ապրած ըլլայ:

«Հայրենիք»ի կէս դարեան գոյութիւնը ապացոյց է նաեւ իր բեղմնաւոր գործունէութեան: Սկիզբէն իսկ այս օտար երկինքներուն ներքեւ ան եղաւ փարոս մը մեր գաղութին համար, որ նախորդ դարու վերջը դեռ եւս գաղութ չէր, այլ անկազմակերպ զանգուած մը: «Հայրենիք» ուզած է որ այս ափերուն վրայ ինկած ցաք ու ցրիւ մեր բեկորները կազմակերպուին, իրար կապուին, եւ ապա, սրտի ու հոգիի թելերով, միանան Հայութեան Կորիզին, որ դարերէ ի վեր իր արմատները նետած էր շատ հեռու, արեւելեան կողմն աշխարհի, Մասիսի քղանցքներուն ներքեւ:

Դաշնակցութեան շունչին տակ թրծուած այն խումբ մը գաղափարապաշտ ընկերները, որոնք հիմը դրած են «Հայրենիք»ին, նախ եւ առաջ իրենց խտէալ ունեցած են Երկիրը եւ անոր ծոցին մէջ ծուարած հայութեան պահպանումը:

Ինչպէս միշտ, այդ օրերուն ալ մեր ժողովուրդը երկրի մէջ կը գտնուէր վտանգի առաջին գծին վրայ: Օր ու գիշեր ջարդի ուրուականը կախուած էր անոր գլխուն վրայ. ամէն օր թալանի, հալածանքի, բռնաբարութեան եւ մանկի կոտորածներու լուրերը կուգային: Գաղթութիւններ՝ զօրքի ու խուժանի: Այսպէս՝ լուռ ու անաղմուկ արիւնը կը հոսէր հայրենի գաւառներու ու գիւղերու մէջ եւ մեր ժողովուրդը կը քամուէր կաթիլ կաթիլ:

«Հայրենիք», որ բերանն էր կազմակերպութեան մը, առաջին իսկ օրէն ձայն բարձրացուց եւ Երկրի վիճակն ու հայութեան սպառնացող ստոյգ վտանգները առարկայ դարձուց ամերիկահայ գաղութի մտորումներուն: Թղթատեցէք անոր էջերը սկիզբէն մինչեւ 1915 թուականը, եւ պիտի տեսնէք, որ ան, յստակ ու պայծառ՝ տեսած է նոյնիսկ գալիք մեծ փոթորիկը: Ան միշտ ալ գրած է, որ միջազգային բարդութեան մը պարագային, որ կրնայ ռեւէ օր անխուսափելիօրէն առաջ գալ եւ Արեւելքէն կտրել Եւրոպայի ուշադրութիւնը կարճ ժամանակի մը համար, դահիճն ու զոհը կրնան դէմ դիմաց առանձին մնալ. եւ այն ատեն վայ զոհին. վերջինս պէտք է մագիլներ ունենայ չճզմուելու համար, այլապէս չտեսնուած ողբերգութիւն մը ընդ միշտ վերջ կուտայ անոր գոյութեան:

Տխուր ու ցնցող գուշակութիւն: Որքան պիտի շահէր մեր ժողովուրդը, եթէ ունկնդիր ըլլար այդ ձայնին:

Յանուն մեր ժողովուրդի ազատութեան եւ յանուն մեր ազգային արժէքներու պահպանման — լեզու, կրօն, գրականութիւն, բարքեր ու աւանդութիւններ, կարճ՝ նիւթական ու հոգեւոր մշակոյթի ամէն արտայայտութիւն — լման կէս դար, անընդմիջաբար, «Հայրենիք» մղած է պայքար, որ երբեմն ստացած է նաեւ շատ բուռն, մոլեգին թափ: Այդ պայքարի ընթացքին եթէ մեզ հետ, մեր կողքին ունեցած ենք ժողովրդական լայն զանգուածները եւ վայելած անոնց լիառատ, սրտագին աջակցութիւնը, միւս կողմէն սակայն մեզի դէմ ունեցած ենք հակառակորդներու բանակ մըն ալ —, անտարբեր մարդիկ, որոնք չեն ուզած որ իրենց հանգիստը խանգարենք եւ հայութեան ընդհանուր ցաւին մասնակից դարձնենք զիրենք. հոգեւորականներ, որ յաճախ ապրած են մեղկ, շռայլ ու զեղխ կեանք մը եւ հեռու փախած՝ զոհաբերութենէ, հոգեւորականութեան այն մասը, որ ուզած է միայն խունկ ծխել ու շարական կարդալ, առանց պահ մըն ալ իր հոգու մէջ փոխադրել ուզելու այն ողբերգութիւնը, որ բաժին ինկած էր հայութեան մեծ զանգուածին:

Լման կէս դար, կեդրոնախոյս, այլամերժ ու հակազգային այս տարրերուն դէմ պայքար մղած ենք ու չենք զղջացած ատոր համար: Այդ պայքարի ընթացքին մեր ուժի պատուանդանը եղած է հայ ժողովուրդի արի, զգայուն, աշխատասէր, զոհաբերող հատուածը, այն որ այսօր ալ ունինք մեզի հետ: Յետադարձ ակնարկ մը պիտի բաւէ համոզելու ռեւէ մէկը, որ մեր պայքարը ի զուր չէ անցած:

Եթէ անցնող 50 տարուան ընթացքին մեր գաղութին մէջ կատարուած են մեծ գործեր, անկասկած, այս թերթը բերած է անոնց իր կարեւոր մասնակցութիւնը:

50 տարի առաջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Ամերիկայի մէջ ունէր ընդամէնը քանի մը կոմիտէներ: Եթէ անոնց թիւը արագօրէն բարձրացաւ, կազմակերպութիւնը ծաւալեցաւ, տարուէ տարի գաղափարական նոր ուժեր խտացուցին մեր շարքերը, եթէ անոնցմէ շատերն ալ Երկիր անցան, խառնուեցան Յեղափոխութեան պայքարի հոսանքին, կատարեցին մեծ գործեր, կամ նահատակուեցան, ընդունինք որ, այդ նաեւ շնորհիւ «Հայրենիք»ին էր, որ անդադար իր ձայնը հնչեցուց, մագնիսի պէս իրեն քաշեց ուժեր՝ զանոնք յետոյ զոհելու համար ազատութեան խորանին առջեւ:

Ամերիկայի մէջ, այսօր, հաստատուն կաղնի մըն է Դաշնակցութիւնը. փոթորիկներ եկան ու անցան՝ առանց սակայն զայն կարենալ խորտակելու. ոչ միայն դիմացաւ հաստատ ու ամուր կաղնին, այլեւ հետզհետէ ուռճացաւ ան նոր ճիւղերով եւ հարուստ սաղարթներով: Ահա Հայ Օգնութեան Միութիւնը՝ հայ կեանքի ամէնէն հզօր ու կենսունակ կանացի կազմակերպութիւնը, որ ծնաւ եւ հասակ նետեց Դաշնակցութեան շունչին ներքեւ: Ահա Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը, որ մեր արիւնը եւ ոսկորն է, եւ որ կ'ապրի ու կը գործէ մեր շունչով ու գաղափարականով: Ի տես անոնց, չենք կրնար չունենալ գոհունակութեան եւ հպարտութեան զգացում մը, մտածելով նաեւ որ պիտի չըլլային անոնք այն, ինչ որ այսօր են, եթէ «Հայրենիք»ը չլինէր:

Գաղութ մը ունինք այսօր՝ հայրենասէր ու հաւատաւոր, որուն մասին անվարան կրնանք ըսել որ հազիւ թէ իր նմանը ունի զոհաբերութեան կալուածին մէջ: Եւ ընդհանրապէս տարիներու ընթացքին զոհաբերողները եղածեն անոնք. որոնք սեւ ձեռքեր ունին, քրտնաթոր ճակատ եւ սպիտակ հոգի: Այս զանգուածը տուեր է Երկրի հայութեան, անոր պայքարին, տուեր է կեանքեր եւ նիւթական միջոցներ: Այսօր ալ մեր համայնքի պահպանութեան, նոր սերունդի կրթութեան եւ մեր մշակոյթի զարգացման համար ան կուտայ առատօրէն: Որքան ալ սակայն զգայուն ու նուիրաբերող, մարդիկ պիտի չշարժէին այստեղ, կամ պիտի շարժէին շատ դանդաղ, եթէ մեր մամուլը չկատարէր իր մեծ օժանդակի եւ լծակի դերը:

Ինչպէս 50 տարի առաջ, այսօր ալ կը մնան նոյնը մեր նպատակները: Այսօր ալ մեր թերթի միակ մտասեւեռումը մեր հայրենիքն է, անոր լուռ ցաւերը, տառապանքը, մեր ժողովուրդի ազատութեան պայքարը, վերջապէս, մեր համայնքի, մեր լեզուի, մշակոյթի, հոգեւոր արժէքներու պահպանումն ու զարգացումը: Մեր գաղութը արձագանգ տուեր է մեզի, օգներ է լիաբուռն իրագործման համար մեր նպատակներուն, որոնք նաեւ իրն ալ են, եւ վստահ ենք որ ան նոյն օգնութիւնը պիտի շարունակէ այսուհետեւ ալ ընծայել մեզի:

Ծանր օրեր կ'ապրինք: Չկայ այսօր հայութեան մէկ հատուածը, անկէ մնացած են բեկորներ միայն: Հայութեան միւս հատուածը եւս բռնութեան տակ կը հեծէ: Չկան նաեւ մեր մշակոյթի նախկին փայլուն կեդրոնները: Սփիւռքի մէջ միայն, ուր հայ միտքը ազատօրէն կը գործէ, այսօր մեր մշակոյթի կեդրոնները դարձած են Պէյրութ, Հալէպ, Գահիրէ, Փարիզ, Պոսթըն, Վենետիկ ու Վիէննա: Ուժ տանք անոնց՝ վառ պահելու համար կանթեղը Հայ Մշակոյթին:

Եւ այս աշխատանքը, անդուլ, յարատեւ, պէտք է շարունակենք մինչեւ այն օրը, երբ մեր ամբողջ հայրենիքին վրայ կը ճաճանչէ լոյսը ազատութեան եւ անկախութեան:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ, 1—3 Մայիս)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Դ.

Քանի մը խօսք օտար բառերու ներմուծման մասին

Վէճը բաւական հին է: Կարելի է ըսել սկսած է գիտական գիրքերու հայերէն թարգմանութեանց հետ, եւ մանաւորաբար սուր հանգամանք առած՝ ընկերային հարցերու մեր մէջ մուտքով:

Իր ժամանակին հանգուցեալ Վարանդեանը եղած է ջերմ պաշտպանը որոշ օտար բառերու հայկական հպատակութիւն տրուելուն: Աղի-լեղի վիճաբանութիւններուն ականատես եղած չենք, բայց գրուածներէն կը հետեւցնենք, երկու կողմերն ալ ծայրայեղութեան տարած են հարցը:

Ընկեր Վարանդեանը, «Հոսանքներ»ուն մէջ երկար պաշտպանողականը ունի ի նպաստ իր տեսակէտին: Չեմ խօսիր այդ վիճելի պաշտպանողականի մասին, որովհետեւ, տարիներ վերջ, բարեբախտաբար, ինքը եւս եղած է աւելի բծախնդիր, տեսնելով որ հայերէն բառերը արդէն տուն-տեղ են եղած եւ հասկնալի՝ բոլորին: Բաղդատեցէք իր «Հոսանքներ»ը եւ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը» հատորները ու կը տեսնէք տարբերութիւնը լեզուին: Այսօր, ընկերվարութիւն, մշակոյթ, բարեշրջում, գործադուլ, գործադրկութիւն բառերով մենք շատ լաւ կը հասկնանք «սոցիալիզմ», «կուլտուրա», «էվոլիւցիոն», «շոմէօր», «շոմաժ» բառերուն իմաստը:

Վէճը գրեթէ դադրած էր ատենէ մը ի վեր: Նորէն օրակարգի վրայ դրուեցաւ Հայաստանէն եկած գիրքերու պատճառով:

Դժբախտութիւն, մեծ դժբախտութիւն է, որ լեզուական այս անորակելի բարբարոսութեան օրինակը կուգայ Հայրենիքէն, պետութենէն: Փոխանակ հսկելու «մաքրենի ցուպը» ձեռքին, զտելու, մաքրելու, պակաս բառերը կերտելու, հինէն ընդունուած եւ գեղեցիկ կերպով իրենց միտքը բացատրող բառերն իսկ կ'անտեսէ, աղճատելով լեզուն:

Ցաւալի երեւոյթ որ չենք կրնար ըմբռնել, կամ...

Յօդուածաշարքին սկիզբը ըսի. լեզուն եւս կը հետեւի մարդկային իմացական զարգացման: Հայկականը չափահաս է գրական ճիւղին մէջ, մանաւանդ՝ գիտականին մէջ:

Եւ հասկնալի է:

Երէկ ճարտարարուեստ, ինքնաշարժ, օդանաւ չունէինք, որով բառերու պէտքը զգալի չէր ըլլար, ներկայիս երբ ունինք, բնական է հետզհետէ պիտի շինուին համապատասխան բառերը: Եկուր տես որ շարժումը այդ տեղէն չսկսիր, այսինքն պակաս մը լրացնելու մտահոգութիւնը չենք տեսներ, այլ յետին միտքերու, օտար աղտոտ հաշիւներու արդիւնքն է.

Ինչո՞ւ ըսել պրեզիդենտ, վիցէ-պրէզիդէնտ, երբ ունինք նախագահ, փոխ-նախագահի պէս քաղցրահնչիւն բառեր: Առէք օտար ադմիրալը եւ մեր ծովակալը: Հաւատացէք, ազգայնամոլութենէ տարուած չէ որ կ'ըսեմ, մեր «ծովակալը» իր մէջ կը պարունակէ արդէն, գոնէ մեզի համար ծովին տիրողի լեցուն իմաստը:

Չեմ հասկնար թէ, ինչո՞ւ աւելի լաւ պիտի ըլլան «ռեսպուբլիգա», «գեներալիսիմուս», «պարտիա», «ռեվօլիւցիոն», «պօէզիա», քան մեր հանրապետութիւնը, սպարապետը, կուսակցութիւնը, յեղափոխութիւնը, բանաստեղծութիւնը, որոնք դարերու կեանք ունին: Աջ կը դարձնեմ, ձախ կը դարձնեմ եւ ոչ մէկ առաւելութիւն կը տեսնեմ: Անցեալ օր մեր Սերժը եւս, խօսելով «Հին Աստուածներ»ու մասին, գրեր էր «պոէտիկ»»: Կարծես պիտի չհասկնայինք, եթէ բանաստեղծական ըսէր:

Մեր արեւելեանը կուգայ արեւէն, որով կարելի է աւելի շուտ սորվիլ ու միտքը պահել քան «օրիէնտալ»ը, որուն մէջ արեւը յիշեցնող «սոլէյ» բառը կը պակսի:

Շարքը կարելի է երկարել: Կ'ընդհատեմ՝ որովհետեւ շատ գրուեցաւ այս մասին:

Ամէն լեզու — հարուստ թէ աղքատ — իւրայատուկ սիրուն գիւտեր ունի: Մեր տրտունջքը անտեղի պիտի ըլլար, եթէ այս գիւտերէն մին ներմուծուէր: Օրինակի համար, առէք մեր «վարչապետ» բառը: Իսկական գլուխ գործոց: Մէկը կ'ըսէ «առաջին նախարար». միւսը՝ «խորհուրդի նախագահ», «մինիստրների սովետի պրեզեդենտ»: Ֆրանսացի ըլլայի, վարչապետի նման գեղեցիկ բառ մը գտնողին իր ծանրութեամբ ոսկի կուտայի:

Չեմ սիրեր մեր «Աստուած» բառը: Արաբերէն «Ալլահ»ը աւելի լաւ կուտայ գերագոյն ուժի գաղափարը:

Ընթերցողները դիտել պիտի տան. մեր լեզուին մէջ օտար բառեր չե՞ն գտնուիր արդեօք:

Ճիշդ է, կը գտնուին:

Պէյրպէրեան վարժարանը երբ առաջին անգամ ըլլալով սորվեցանք թէ, զուտ հայերէն կարծուած կարգ մը բառեր օտար ծագում ունին՝ բերնաբաց մնացինք:

Յիշենք քանի մը հատ եւ մի զարմանաք՝ եթէ կրնաք:

Պարսկերէն են բախտ, հրաման, հրեշտակ, գոհար, դրօշակ, թշնամի, դժուար, վատ: Ասորական լեզուէն կը պարտինք հետեւեալները. — Խանութ, սատանայ, շուշան, կաթսայ, քնար, կաքաւ, կացին, եւն.: Կան արաբերէն, յունարէն, ֆրանսերէն բառեր: Ճշդուած չէ տակաւին բոլոր բառերու ծագումը:

Չեմ գիտեր ինչ պայմաններու տակ մեր լեզուին մէջ մտած են այս բառերը: Այն ատենը եթէ ունէինք վերոյիշեալ բառերու հայերէնները եւ մեր պապերը օտարամոլութենէ տարուած զանոնք իւրացուցած են, նոյնքան մեղադրելի են որքան այսօրուան «ռէվոլիւցիոն», «բէրուքմախըր», եւն. գրողները: Արդար ըլլալու համար ըսեմ. ներկայիս մենք աւելի լայն ու գործնական միջոցներ ունինք լեզուն մաքրելու, հարստացնելու քան մեր նախնիքը:

Այսօր, մեզի պակսած բառերու մասին նոյն-

Երեկոյթ Յ. Օշականի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Մշակութային Միութեան կազմակերպած երեք գրական երեկոներէն, երկրորդը, նուիրուած Յ. Օշականի, տեղի ունեցաւ Մայիս 2ին, նոյն սրահին մէջ եւ նոյնքան բազմութեամբ:

Կը նախագահէր ծանօթ երաժշտագէտ եւ «Արմենիա» երգչախումբի ղեկավար Պ. Վարդան Սարգսեան, որ խնամուած ճառով մը վեր հանելով հանգուցեալ Օշականի բազմակողմանի տաղանդը, եզրակացուց.

— «Օշական այլապէս ուշագրաւ եւ իշխանական դէմք մըն՝ իր արժանի տեղը գրաւած է արեւմտահայ գրականութեան մէջ: Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը մտադրած էր տօնել իր յոբելեանը ուր ներկայ պիտի ըլլար մեծ գրագէտը: Բայց իր յոբելեանին տեղ, իր մահուան տարելիցն է որ կը տօնենք այսօր եւ մեր յարգանքի տուրքը կը մատուցանենք իր գործի մեծութեան: Օշական չեղաւ անոնցմէ որ կ՚ուզեն համբաւ շահիլ աժան խնկարկութեամբ, եւ այդ պատճառաւ ալ աշխարհ մը խծբծանք յարոյց իր շուրջը: Իր գրական ուղղութեամբ եղած է մէկը որ չէ հասկցուած իր ժամանակակիցներէն, կամ սխալ հասկցուած է: Շատեր ալ չեն ուզած հասկնալ: Մեծ գրագէտ ըլլալով հանդերձ, ան եղաւ հզուագիւտ քննադատ մը»:

Նախագահը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան ոտքի՝ յարգելու համար հանգուցեալին յիշատակը: Յետոյ Օր. Հացագործեան երգեց Ալէմշահի «Իմերգը» եւ «Ուռին»: Օրուան առաջին բանախօսը, ընկեր Տիգ. Թադոյեան ընդհանուր գիծերով վերլուծեց Օշականի գրականութիւնը ըստ էութեան: Թուելէ վերջ անոր գրական վարդապետութեան գլխաւոր հիմքերը, ըսաւ թէ «Օշական իր գրականութեամբ ծանօթացուց հայ գիւղացին որ մինչ այդ անտեսուած տարր էր: Ժողովուրդի զաւակ եւ ժողովուրդի մարդ, իր փափաքը եղաւ ժողովուրդին մէջ գտնուիլ եւ հոն ալ մեռնիլ»: Պ. Լ. Ղեւոնդեանի երկու նուագներէն վերջ, նախագահին հրաւէրով ընկեր Յ. Պալիկեան, պատմեց իր անձնական յիշատակները, իր հանդիպումները Օշականի հետ: Մանաւորապէս ծանրացաւ յոբելենական տօնակատարութեան վրայ, կազմակերպուած Հալէպի մէջ, Ազգ. իշխանութեան նախաձեռնութեամբ: Նախագահը յիշեցնելով թէ Օշական շատ կը սիրէր կրօնական երգերը, հրաւիրեց Օր. Հացագործեանը երգելու «Տէր Ողորմեան»:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Կար. Փօլատեան, որ այս անգամ՝ եւս իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ ծանօթացուց մեզ Յ. Օշականը իր ամբողջ դիմագծով եւ մեծութեամբ: Ուսումնասիրեց գրագէտը, «Խոնարհներ»էն, «Երբ պատանի են»էն, «Թորհուրդներու մեհեան»էն մինչեւ «Մնացորդաց»ը, «Թակ պտուկը» եւ մինչեւ իր անտիպ վէպերը, «Սահակ Պարգեւեան» զոր տեսած էր Փարիզ: «Օշականի վէպերը, իրենց ծաւալով, հասակով ու խորութեամբ, տիպարներու մանրագնին քննութեամբ ու վերլուծումով, եւրոպական իմաստով մեծարժէք գործեր են եւ պիտի կրնային որեւէ մեծ օտար վիպագրի համբաւը շինել»: Բանախօսը փորձեց բացատրել Օշականի լեզուին յեղաշրջումը: «Կուռ, գեղեցիկ ոճն որ Օշականինն էր սկիզբներ, ինչո՞ւ յանդեցաւ այս մութ քաոսային վիճակին»: Թուելէ վերջ Օշականի հոգեկան եւ իմացական յեղաշրջումը, ֆիզիքական տագնապը, մահուան մղձաւանջը, մանաւանդ իր վերջին տարիներուն, «երբ մէկը կը հասնի տեղ մը ուր իր ըսելիքները կընկատէ շատ աւելի կարեւոր քան զանոնք ըսելու եղանակը որ լեզուն է, կը ստեղծուի այս քաոսը»:

Փօլատեան անցաւ, երկրորդ Օշականին՝ քննադատին, եւ գտաւ թէ հոտ ալ ան եզակի դէմք է մեր զոյգ գրականութիւններուն մէջ իր խորացումով, պաշարով, հմտութեամբ, գործերուն մօտենալու իր ինքնայատուկ եղանակով եւ անշահախնդրութեամբ: «Կրնանք համաձայն չըլլալ իր ինչ ինչ տեսակէտներուն, բայց այդ չի փոխեր խնդրին էութիւնը, չփոխեր Օշականի արժէքը»: Յիշատակելէ վերջ այն տմարդի խաչակրութիւնը որ կսկիծով լեցուց անոր հոգին կեանքի վերջին օրերուն, Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւան» գրքին յառաջաբանին առիթով, բանախօսը աւելցուց.— «Օշական անգամ մը եւս իրաւունք ունէր, թէ Արօվի ոտանաւորը ամէնէն տխուր մտածումն է որ որեւէ հայ մարդ կրնայ ունենալ, թէ՝ Ծառուկեանի գիրքը ոչ միայն արժանի պատասխանն է անոր, այլեւ ազնիւ եւ խոհուն հոգիէ ելած պոռթկում եւ ցասում է Սփիւռքի, գրական գեղեցիկ գործ մը: Օշական իր դերին մէջն էր, երբ կը պաշտպանէր հայ հոգին եւ անոր ամէնէն ազնիւ արտայայտութիւնը: Հայ գրականութիւնը: Մենք մանաւանդ այս կէտին մէջ, ամբողջովին համաձայն ենք իրեն: Պէտք էր Օշական յայտնէր իր կարծիքը: Հայ ժողովուրդը շատ չարչարանք կրած է, շատ զոհողութիւններ ըրած, որպէսզի իր մտաւորականութեան տայ մտքի եւ խղճի այս ազատութիւնը»:

— «Մի վախնաք Օշականներէ», ընդհակառակն ուրախացէք ամէն անգամ որ կ՚ողջունէք անոնցմէ մէկը ժողովուրդի մը մէջ: Ամէն սերունդ պէտք է ունենայ իր քննադատը, եթէ կ՚ուզէ մեծ գործ արտադրել, ամէն սերունդ իր Օշականը, իր Նարդունին: Իր քաջ ու անկաշառ մարդիկը: Մեծ գրականութիւնները ունին մեծ քննադատներ, մեծ քննադատները կ՚ենթադրեն մեծ գրականութիւններ մեծ քննադատը կուգայ մեծ գրականութենէն վերջ: Եւ այս ամէնէն մեծ պատիւն է հայ գրականութեան, պատիւը նաեւ Օշականին»:

Ներկաները բուռն ծափերով յայտնեցին իրենց համամտութիւնը: Վերջին խօսողն էր մեր սիրելի Նարդունին, որ ինչպէս Ահարոնեանի հաւաքոյթին, յայտարարեցին թէ իր ապաքինման շրջանին մէջ ի վիճակի չէ, գրաւոր ուսումնասիրութիւններ կատարելու, ինչպէս սովոր է ընել այսպիսի պարագաներու մէջ: «Մանաւանդ որ իմ ընկերներս պակաս բան չեն թողուր իրենց ճառերով: Տեսակ մը յաւելուած է իմ միջամտութիւնս»:

Նարդունի ծանրացաւ մանաւանդ երեք խնդիրներու շուրջ — Մթութիւնը գրականութեան մէջ, լեզուն եւ զանազան արուեստներու փոխ յարաբերութիւնը: «Օշականի վերջին շրջանի լեզուն դատապարտելի կըգտնեմ, բայց անոր ճիգը նոր ուղիներ պրպտելու, նորանոր ձեւեր գտնելու մեծ գրագէտի գործ է, պէտք է ըսել բան մը որ ուրիշը ճգնի հասկնալ, եթէ հասկնալի պիտի ընէք որ ուրիշներ գիտեն արդէն, ինչո՞ւ ըսել «Մեծ գրագէտ է Օշական»:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

իսկ, կրնանք բծախնդիր ըլլալ: Ըսեմ թէ ինչո՞ւ:

Զորս — հինգ տարուան մանուկին երբ բացատրես թէ այսինչ առարկան քարն է, միւսը հացը, շաքարը կամ միսը, անմիջապէս կ՚ըմբռնէ, միտք կը պահէ եւ չես տեսներ բնաւ, որ մին միւսին տեղը գործածէ: Քիչ մը աւելի մեծնալով, կը սորվի խրթին բառեր,— ուրախութիւն, տխրութիւն, սէր, եւն.: Տեսա՞ծ էք տղայ մը, որ տխուր մօրը մօտենայ եւ հարցնէ.— «Մայրիկ ինչո՞ւ ուրախ ես»: Ուրեմն գիտէ զանազանել ուրախութիւն եւ տխրութիւն բառերը, որ չեն բռնուիր աթոռի կամ սեղանի մը պէս: Հետեւելով այս տրամաբանական գծին, երբ սորվեցնես իրեն, թէ «ասիտ գառպօնիք» կը նշանակէ բնածխային թթու կամ «էվօլիւսիօն»ը, բարեշրջում, բնաշրջում, ինչո՞ւ այլեւս տղան պէտք ունենայ Ֆրանսերէն կամ անգլերէն բառին: Քանի որ պիտի սորվի բառ մը, լաւ է սորվի հայերէնը: Վստահ եղէք, նուազ յոգնեցուցիչ պիտի ըլլայ իրեն համար:

Հոս խոշոր փակագիծ մը:

Ինչպէս կը տեսնուի գրածէս, ամբողջովին եւ կատարելապէս համաձայն եմ ընկերներու տարած լեզուական պայքարին, սակայն, լաւ է որ ընդհատուին մեր թերթօրուն մէջ «հայերէն լեզուի դասընթացքներ»ը, երբ առարկան սովետական հայրենիքի լեզուն է: Բացասական երեւոյթները քննադատելը մեր իրաւունքն է, սակայն բան մը չենք շահիր եւ մաղաչափ չենք փոխեր գծուած ուղին: Պայքարը կրնայ հակառակ արդիւնքը տալ: Հայրենիքի մէջ ապրող մտաւորականը — բացի ծոյլէն — հաճոյքով եւ յօժարակամ պէտք չէ գործածէ այդ բառերը:

Ով ինչ կ՚ուզէ թող մտածէ: Հոս ոչ վախի, ոչ «զոլամ»ի, ոչ ալ ստրուկի հոգեբանութեան հարց կայ: Միակ մտահոգութիւնս է չլայնցնել խրամատը հայրենիքի ումեր միջեւ:

Աւելցնեմ անմիջապէս. այս իմ տեսակէտս չէ միայն, այլ մեծ թիւով ընկերներու:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Ց. Կ. ԽԱՉԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի «Գթութեան շաբթուան» հանգանակութենէն Երուսաղէմի աղէտեալներուն բաժին հանած են մեր հետեւեալ մասնաճիւղերը.— Ալֆորվիլ 5000 ֆրանք, Շավիլ՝ 5000, Իսի՝ 16.350, Սեվռան՝ 3810, Իթալի՝ 9790, Փարիզ 21.405, Անկիէն 13.650, Անիէռ 6270, Մարսէյլ 6500, Պոմոն 10 հազար, Վալանս 5600, Ռոման 5 հազար, Լիոն 13 հազար, Փոն տ՚Օպնա 3940, Սէնթ Անթուան 5 հազար, Սէնթ Անն 2000, Սէնթ Էթիէն 6975, Վիէն 17000, Տէսին 5 հազար, Բաշան 5680, զանազաններէ 13.030, գումար 180.000:

Այս գումարը փոխադրուած է Երուսաղէմի Պատրիարքին, խնդրելով որ 40.000ը յատկացուի Պաղեստինի մեր քոյր մասնաճիւղին, ձեռագործի նորաբաց արհեստանոցին որուն նպատակն է գործ ճարել հայ կիներու:

Այս առթիւ մեր ջերմագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք մեր այն հայրենակիցներուն որ մասնակցեցան Գթութեան շաբթուան» հանգանակութեան:

ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ազգ. Միութիւնը Ապրիլ 23-ին յիշատակի երեկոյ մը սարքած էր St. Ennemond սրահը, Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին առթիւ: Կապոյտ Խաչի սանուհիները երգեցին «Մեր Աւրիւն»ը: Օրուան նախագահը Պ. Թ. Թորոսեան բանալով սգահանդէսը, բացատրեց թէ ինչպէս յղացաւ եւ գործադրեց Թուրքը իր դիւային ծրագիրը, բնաջնջելու համար հայ ժողովուրդը, եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեր զոհերուն յիշատակը: Թորգոմ քահանան սեւով ծածկուած մահարձանին առջեւ կատարեց «Պահպանիչ»ի արարողութիւնը:

Ուղերձներ կարդացին, Կապոյտ Խաչի, Կարմիր Խաչի, Հ. Բ. Ը. Մ. ներկայացուցիչները: Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէին կողմէ ընկեր Ն. Այտապիրեան, դրաւոր ճառով մը ոգեկոչեց Ապրիլ 11 – 24ին ինկած մարտիրոսներուն յիշատակը:

Օրուան բանախօսն էր Պ. Կիւրեղ Խրայեան, որ մանրամասնօրէն պարզեց Թուրքերուն կատարած նախճիրը: «Թուրքը մեզ կոտորելով ուզեց ոչնչացնել հայկական հարցը, բայց չյաջողեցաւ: Այսօր մենք հաղորդուելով Տէր Զօրի, Վասպուրականի, Տարօնի մէջ ինկած մեր ծնողքներուն հետ պէտք է լսենք իրենց պատգամը: Հայ մնալ ամէն գնով:

Խօսք առաւ նաեւ երիտասարդ բժիշկ Յ. Սարաֆեան: Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ,— Նոր Սերունդէն Մ. Խաչատուրեան (Ես երգելով կ՚ուզեմ մեռնիլ, Սիամանթօ), Օր. Մ. Փիլիկեան, Պատանի Կարապետ Արամեան, եւ Պ. Ս. Փիլիկեան որ արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Աշուղ»ը:

Կիրակի 24 Ապրիլ, Հայոց մատուռին մէջ, Թորգոմ քհնյ. հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց, նուիրուած Ապրիլեան Եղեռնի զոհերուն:

Մ. Մանուկեան

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— 1915ի Ապրիլեան սգատօնը տեղի ունեցաւ Մայիս 1ին, կիրակի օր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին, եւ հովանաւորութեամբ «Խաժակ» խումբին: Հրաւիրուած էին երեք միութիւններ: Միայն Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութիւնը ներկայ էր: Իսկ «Պետական» Կարմիր Խաչը նամակով մը մերժած էր մասնակցիլ:

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէն «Փամ փորոտան»ով: Օրուան նախագահը՝ ծերունի Պ. Լեւոն Թաշճեան բեմ բարձրանալով, առաջին խօսքը եղաւ.— «Ո՞ւր են Լա Սիոթայի Հայերը...: Եւ աչքերը լեցուած՝ չկրցաւ շարունակել: Ներկաներն ալ խորապէս յուզուեցան:

«Խաժակ» խումբին քարտուղարը՝ ընկեր Յ. Աճէմեան փոխանորդաբար նախագահելով, յորդորեց նորսերունդը երբեք չմոռնալ մեր նահատակները եւ անոնց աւանդը: Յետոյ բոլորը միասին յոտնկայս երգեցին «Հայր Մեր»ը: Տեղի ունեցան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ.— Օր. Ե. Ադամեան (Ուխտաւորը Ա.Ա.), քաղաքի Նոր Սերունդէն ընկեր Ճարաեան (Մեռան, չկորան) ընկեր Աճէմեան: Երգեցին Անդինէ Տոնոյեան «Մի լար մայր իմ» եւ իր քոյրը Օր. Սիրանոյշ Տոնոյեան (Մայր Արաքսին), Օր. Սիւզան Թաշճեան (Ազատութեան սիրոյն), քաղաքի Նոր Սերունդէն՝ ընկ. Թոգաթլեան (Բարձր սարեր):

«Ծաղկիր ազատ իմ հայրենի»ով վերջ գտաւ առաջին մասը: Տարօն Տուրուբերանի կողմէ Պ. Խաչիկ Մանուկեան յայտարարեց արդար դառնութեամբ.— «Նահատակները կը պատկանին բոլոր հայութեան, պէտք էր բոլոր ժողովուրդը հոս ըլլար, ամօթ, հազար ամօթ որ սնոտի պատճառներով մոռցեր են մեզ փրկողները, մեզի հայրենիք տուողներու յիշատակի օրը, յարգանք ամէն գաղափարի եւ դաւանանքի պատկանող նահատակներուն: Կը խոնարհիմ իմ եւիմ Միութեանս անունով անոնց առջեւ եւ յօժարութեամբ կը մասնակցիմ Նոր Սերունդի ձեռնարկին»:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Տ. Թադոյեան (Մարսէյլէն) նկարագրեց Հայաջինջ Սարսափները, յիշեց միլիոն նահատակներու, բազմաթիւ հերոսներու, դրօշներու եւ մեր ազատութեան երգիչներու զոհողութիւնը եւ մեզի ձգած կտակը,— «Ապրիլ Հայ եւ չթողուլ օտարի ձեռքին տակ մեր հայրենիքի հողամասերը»:

Սգահանդէսը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:— Թղթակից

ՊԱՇՏՊԱՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ.— Ոճիրը շատ ձախաւերութեամբ գործած ես ...

ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ.— Դեռ սկսնակ եմ արհեստիս մէջ. մէյ մը որ յաջողիս զիս ազատել, տես թէ ինչ ճարպիկութեամբ կը գործեմ յաջորդ անգամին...:

փառամոլ եւ իշխանատենչ դիկտատորութիւն մըն է որ երբեք չէ խղճահարած պատերազմ յայտարարել: Վստահ եմ որ Ատլանտեանի դաշինքին զինակիցները պիտի չտկարանան Մոսկուայի յոխորտանքին առջեւ»:

ԻՐԱՆԻ ԵՕԹՆԱՄԵԱՅ ԾՐԱԳԻՐԸ

Իրանի Շահը, Մոհամմէտ Ռզա Փահլեւի (Պահլաւունի) հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է ամերիկեան գործակալութեան մը, ինչպէս կը գրէ «Ն. Ե. Հէրըլտ».

— «Իրանը անկախ ազգ մըն է եւ մենք պիտի պաշտպանենք մեր անկախութիւնը: Ցորչափ կը տեւէ ներկայ միջազգային լարումը, ապահովութիւնը առաջին անհրաժեշտութիւն է իմ երկրիս համար»:

Ամերիկեան գործակալութեան թղթակիցը կը գրէ թէ Իրանի երիտասարդ վեհապետը, որ 30 տարեկան պիտի ըլլայ յառաջիկայ հոկտեմբերին, իրեն ունկնդրութիւն շնորհեց Թէհրանի արդիական պալատին հիւրասենեակին մէջ եւ լաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ իր ազգի ապագային մասին: Իրանի բնակչութիւնը կը հաշուեն 15 միլիոն հոգի: Շահը ըսած է.

— «Իրան վեց հազար տարուան փառաւոր պատմութիւն մը ունի: Իր երկար պատմութիւնը մեզի կ'ընծայէ խոր աւանդութիւններ և հայրենասիրութիւն որոնք մեր մեծ ուժերն են այսօր: Մեր աշխարհագրական դիրքին բերումով, այս պատմութիւնը յաճախ եղած է քաոսային, նոյնիսկ ներկայ ժամանակներու մէջ: Այսօր մեր առաջին գործերն են ապահովել մեր անկախութիւնը, երաշխաւորել արդարութիւնը եւ ազատութիւնը, բարձրացնել կենցաղի մակարդակը եւ ուսումը: Մենք կ'ուզենք նոր կեանք մը ստեղծել մեր ժողովուրդին համար, բարձրացնելով տնտեսական մակարդակը արդիական մեթոտներով եւ մասնագէտներով: Կը յուսանք թէ եօթնամեայ ծրագիրը զարկ պիտի տայ մեր տնտեսութեան»:

Եօթնամեայ ծրագիրը, որ վերջերս վաւերացուեցաւ խորհրդարանին կողմէ, մշակուած է ամերիկացի մասնագէտներու կողմէ եւ կը վերաբերի ճարտարարագիտական շինութեանց, ոռոգումներու, առողջապահութեան, ելմտական, վարչական բարենորոգումներու: Այս մասնագէտներէն զատ, խումբ մը ամերիկացի սպաներ ալ վարձուած են բանակին եւ ոստիկան զօրքին համար:

Նոր Սահմանադրութեամբ, Իրանը Մէճլիսէն զատ (երեսփ. ժողով) պիտի ունենայ ծերակոյտ մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ մասին համաձայնութիւն մը գոյացած է Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Կիւրենիան պիտի յանձնուի անգլիական խնամակալութեան, ափրիկեան Տրիպոլիսը անգլ. վարչութեան տակ պիտի մնայ երկու տարի, մասնակցութեամբ ամերիկացի, ֆրանսացի, եգիպտացի եւ տեղացի ներկայացուցիչներ, իսկ 1951ի վերջը պիտի դրուի Իտալիոյ խնամակալութեան տակ: Ֆիզանը (նախկին Թրքական աքսորավայր) պիտի յանձնուի Ֆրանսայի: Էրիթրէայի արեւելեան մասը անմիջապէս պիտի յանձնուի Եթովպիոյ, մասնաւոր վարչաձեւ մը հաստատելով Ասմարայի եւ Մասուայի համար. իսկ արեւմտեան մասը պիտի կցուի անգլեւեգիպտական Սուտանի: Իտալական Սոմալին պիտի յանձնուի Իտալիոյ:

ՄՈՒՇԷՆ Պոլսոյ թերթերուն կը հեռագրեն թէ կիրակի օր քսան ուղեւորներ խեղդուեցան Մուրատ գետին մէջ (Արածանի), Պինկէօլի մօտ (Բիւրակն), կառք մը կամուրջին դարձուած եւ ջախջախուած ըլլալով:

ԱԹԷՆՔԻ թերթերը կը գրեն թէ 400 ապստամբներու սառած դիակները գտնուեցան Արօանիա լեռներուն մէջ, Փաթրասի մօտ:

ՄՈՆԱՔՈՅԻ իշխանը, Լուի, որ 78 տարեկան էր եւ կը գահակալէր 1922էն ի վեր, մեռաւ առջի օր: Իրեն յաջորդեց թոռը, Ռէնիէ, 25 տարեկան սպայ մը: Մոնթէ Քարլոյի հռչակաւոր քազինօն փակուեցաւ ի նշան սուգի: Ամէն տարի երկու միլիոն օտարականներ կ'այցելեն այս փոքր պետութիւնը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.).— Սթերլին 1097 (1120), տոլար 378, զուից. ֆրանք 94 (երկուքն ալ սեւ շուկայ): Նափոլէոն 4480, զուից. ոսկի 4350, սթերլին 5180, տոլար (20) 21.000, ձոյլ ոսկի 625 հազար ֆրանք:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԷՍԹԱՓՈՅԻՆ դատավարութիւնը սկսաւ առջի օր: Գլխաւոր ամբաստանեալներն են ինը հոգի: Ամբաստանագիրը կը բաղկանայ 200 էջերէ (մատնութիւն, սպանութիւն, չարչարանք եւն.):

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ բանակը հետզհետէ կը սաստկացնէ յարձակումը Շանկայի դէմ: Տեղ-տեղ հազիւ 25—45 քիլոմեթր հեռու են քաղաքէն:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, 28 Մայիս շաբաթ երեկոյ:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:
Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ոսկանեան: Երգ, Անուշ Ադամեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՈՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր գաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հակթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ Է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալիքսանեան ընտանիքը եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Կարապետ Չըթըրեանէ (յունահայ) հանդիպիլ Ստեփան Աղասեանի Hôtel du Nord, 135 rue Lafayette, Tél. Tru. 44-49:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Նիւթը՝ Տեսական խնդիրներ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ երկու դասախօսութիւնները, Գրիգոր Նարեկացիի մասին, տեղի պիտի ունենան, Հայ Ուսանողական Տան մէջ, (57 Bld. Jourdan), Մայիս 14ի եւ Մայիս 28ի շաբաթ օրերը, ժամը 5ին: Մուտքը ազատ է ունկնդրել ուզող բոլոր գրասէրներուն համար:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 12 MAI 1949 Հինգշաբթի 12 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5844-Նոր շրջան թիւ 1255 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՅՑԻ ՇՈՂ ՄԸ ԵԽՍ

Տարրական պարտականութիւն մըն է օրը օրին արձանագրել այն բոլոր իրողութիւններն ու երեւոյթները որ կապ ունին միջազգային կացութեան ելեւէջներուն, հետեւաբար եւ խաղաղութեան հետ :

Պերլինի պաշարման բարձումէն եւ Զօրսերու Խորհուրդին գումարման որոշումէն վերջ, աչառաւսիկ նորութիւն մը եւս որ յոյս կը ներշնչէ լաւատեսներուն :

Քիչ անդին պիտի կարդաք վիճաբանութիւն մը՝ Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին մէջ:

Երեքշաբթի օր, գլխաւոր ճառախօսն եղած է՝ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Ցարութիւնեան, որ երեք տարիէ ի վեր մասնագէտ խորհրդականն է խորհրդային պատուիրակութեանց, Սան Ֆրանչիսկոյէն Լոնտոն, Փարիզ, Նիւ Եորք, Ժընեւ :

Օրակարգը՝ զարկ տալ արեւելեան եւ արեւմտեան Եւրոպայի առեւտրական յարաբերութեանց, ինչ որ պիտի նպաստէ բարելաւելու ժողովուրդներու տնտեսական մակարդակը :

Աւելորդ է բացատրել թէ այս հարցին մէջ ալ երկու հակամարտ վարդապետութիւններ են որ կը ճակատին: Դարձեալ հակաճառութիւններ, ակադեմական տեսութիւններ, որոնց մէջ իրար կը խառնուին տնտեսական շահերն ու քաղաքական խաղերը :

Եթէ այդպէս չըլլար, ինքնին կը վերնար «երկաթեայ վարագոյրը» Եւրոպայի երկու մասերուն միջեւ, գոնէ տնտեսական - առեւտրական գետնի վրայ :

Մինչդեռ, տեսանք որ Մոսկուան մերժեց մասնակցիլ Մարշըլի ծրագրին. եւ իր արբանեակներուն ալ արգիլեց մասնակցիլ: (Միայն Չեխոսլովաքիոյ պարագան ամբողջ պատմութիւն մը կը կազմէ) :

Այս արգելքին առջեւ, արեւմտեան պետութիւնները, մասնաւորապէս Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսան ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առին, սահմանափակումներ հաստատելով դէպի արեւելեան երկիրներ կատարուած ներածումներու դէմ :

Որոշումը շատ պարզ էր,— Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները զրկել այն ապրանքներէն որոնք կրնան զինուորական նպատակներու ծառայել, ի հարկին:

Եւ սակայն, առեւտուրը կը շարունակուի : Եւ ամէնէն աւելի ներածում - արտածում կը կատարեն այն երկիրները որ դիրք բռնած են,— Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները :

Մասնաւորապէս Ամերիկայի վարիչները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն առեւտրական գործառնութեանց աճման, բարւոքելու համար քաղաքական յարաբերութիւնները:Պայմանաւ որ վերահաստատուին աւանդական ազատութիւնները:

Ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւնը դարձ մը կը փորձէ, այս ճամբուն վրայ: Կ'ուզէ ելք մը գտնել, թէ իր հիմնական տեսակէտները արժեցնելու եւ թէ տնտեսական գործակցութիւն հաստատելու համար արեւմուտքի հետ:

Ապացոյց՝ Համազասպ Ցարութիւնեանի ճառը: Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, այդ ճառը քննադատական ըլլալով հանդերձ, չունի խորհրդային վարիչներու սովորական շեշտը: Ոչ մէկ ձգտում՝ կոտրել - թափելու:

Բարենշան երեւոյթ մը եւս,—Մոսկուայի անթելը Գչ. օր կը հրաւիրէր Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիան՝ գործակցիլ Խ. Միութեան հետ, ինչպէս ըրին պատերազմի ընթացքին :

Այս առթիւ, խօսնակը, որ անգլերէն կ'արտայայտուէր, յիշեց Սթալինի երկու տարի առաջուան յայտարարութիւնը ամերիկացի Սթէսընի — յայտարարութիւն մը որ կ'ըսէր թէ տնտեսական տարբեր դրութիւններ կրնան գործել, գործակցիլ խաղաղօրէն:

Այս անգամ ալ հերթական չանթերը սրձակուեցան Ամերիկայի «խելագար զինարշաւին» դէմ: Բայց, նշանակալից էր եզրակացութիւնը: — Եթէ երկու տարբեր դրութիւններ կրցան գործակցիլ պատերազմի ատեն, շատ աւելի դիւրաւ կրնան գործակցիլ խաղաղութեան ժամանակ :

Եւ բաղձալի կը գտնէր գործակցութիւնը, «ի շահ տեւական խաղաղութեան» :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՍԿԱՈՒՏ»ԻՆ ՄԻՒՍ ՄԵՂՔԵՐԸ

Մոսկուայի մարզական թերթը, « Սովետ Սպորտ», ուրիշ մեղքեր ալ կը վերագրէ «սկաուտ«ին :

Բոլորդ ալ գիտէք որ սկաուտը բարեկամ է ամէնուն եւ եղբայրը ուրիշ ամէն սկաուտի:

Արդ, խորհրդային թերթը այս կանոնն ալ կը նկատէ յետադիմական: Իբրեւ գաղափարը «տիեզերական քաղաքացիութեան եւ միջազգային փոխադարձ աջակցութեան որ կը քարոզուի անգլօ-ամերիկեան աշխարհակալներու կողմէ» :

Գալով սկաուտներու «եղբայրական» ընկերակցութեան, խորհրդային թերթին համար այդ ալ քարոզութիւն մըն է, որ կը ձգտի կանուխէն մոլորեցնել մանուկը: «Խեղդել տղոց գիտակցութիւնը արդի դրամատիրութեան ընկերային յարաճուն հակասութեանց մասին» :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, արեւմուտքի մէջ սկաուտները կր գործածուին նաեւ խափանելու գործադուլները:

Աններելի մեղք մը եւս,— Սկաուտին ուսուցանելով հաւատալ եւ ծառայել Աստուծոյ, խորհրդաւոր ոգի մը կը ստեղծեն եւ զայն կը դարձնեն «մարդկային մեքենայ մը», փոխանակ խրախուսելու բնական գիտութիւնները:

Եւ վերջապէս բուռն բողոք մը :

Արեւմուտքի եւ մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ կ'ըսեն եղեր թէ խորհրդային «Պիոներական» շարժումը(ռահվիրայ) շարունակութիւնն է նախայեղափոխական շրջանի սկաուտական շարժումին:

Ի՛նչ համարձակութիւն: « Զրպարտութի՛ւն », կը յայտարարէ Մոսկուայի բերանը:Եւ կ'աւելցնէ.

— « Խ. Միութեան մէջ մանուկներու մարդակոյն շարժումը ձեւ ու մարմին առաւ եւ ամրապնդուեցաւ պայքարելով սկաուտական շարժումի մնացորդներուն դէմ: Շատ չանցած այդ մնացորդները բոլորովին ջախջախուեցան եւ մաքրուեցան (լիկվիդացիա!):

Այլապէս համով - հոտով նորութիւն մը՝ յաջորդով: ՎԱՀԷ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵՆԷՆ ԱՌԱՋ, ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ ԱՅՍ ՑՈՒՇԵՐԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ, ՎԱՂՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ:

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՐԱՆ ՄԸ ԵՒ ՏՊԱՐԱՆ ՄԸ երեւան հանուեցան Փարիզի 19րդ թաղամասին մէջ: Ձերբակալուեցան վեց Սպանիացիներ եւ ուրիշներ ալ կը փնտռուին: Թերթերը կը գրեն թէ խուզարկուած բնակարանը եւ կառատունը կեդրոնատեղին էին զօր. Ֆրանքոյի դէմ կազմակերպուած խմբակցութեան մը: Բռնուած զէնքերն են 25 գնդացիր, չորս հրացան, 30 ատրճանակ, 30 ռումբ, 50 ձեռնառումբ, ուրիշ զէնքեր, պայթուցիկներ եւ հազարաւոր փամփուշտներ: Ամբողջ սենեակ մը լեցուած էր Ֆրանքոյի դէմ ուղղուած թռուցիկներով, սպաներէն: Միեւնոյն ատեն բռնուեցան փաստաթուղթեր որոնց համաձայն կեղծ փեղեթաներ պիտի տպուէին: Կալանաւորներէն մէկը մերժեց ըսել թէ ուրկէ ստացած են զէնքերը, բայց խոստովանեցաւ թէ կապեր ունին Սպանիոյ հանրապետականներուն հետ եւ զէնքերը անոնց պիտի ղրկէին: Միեւնոյն ատեն ձեռնարկած էին Ֆրանսայի ազգ. վիճակահանութեան տոմսերը կեղծելու: Մաս մը (200 քիլօ) տպուած եւ թուագրուած էր:

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ մը երեւան հանուեցաւ Անգլիոյ մէջ: Գլխաւոր ամբաստանեալն է Լոնտոնի լեհական դեսպանատան զինուորական կցորդին օգնականը, հազարապետ Քայտի : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ այս ցանցը կազմուած էր գաղտնի տեղեկութիւններ քաղելու համար Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու սպառազինութեանց, հիւլէական եւ օդանաւային ուժերու եւն. մասին: Հազարապետին գլխաւոր գործակալը, Մարիան Քազմարէք, ձերբակալուեցաւ Մանչեսթըրի մէջ եւ պիտի դատուի :

Աւելցնել առեւտուր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ (Ժընեւ) Պ. Հարիմէն, Մ. Նահանգներու շրջուն դեսպանը, առաջարկեց զարկ տալ առեւտուրին՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, աւելի աղատ յարաբերութիւններ հաստատելով: Իր յայտարարութեան համաձայն, որքան աճի առեւտուրի ծաւալը, Եւրոպան այնքան պակաս պիտի կարօտի արտաքին օգնութեան :

Նոյնիմաստ ճառ մը խօսեցաւ Շուէտի ներկայացուցիչը, Կուննար Միրտալ, որ ազդարարեց թէ Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրպայի երկիրները չեն կրնար լաւագոյն կենցաղ մը ապահովել, եթէ առեւտուրը մեծապէս չծաւալի «երկաթեայ վարագոյրին» մէջէն:Պատուիրակը մեղադրեց թէ արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը որ գործակցութիւն չեն հաստատեր նոյնիսկ իրենց յատուկ շրջանակներուն մէջ:

Յաջորդ օրը, երեքշաբթի, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Ցարութիւնեան, իբրեւ պատասխան այս յայտարարութեանց: Ճառը թէեւ քննադատական էր, մասնաւորապէս ուղղուած Մ. Նահանգներուն դէմ, բայց կ'ապացուցանէր թէ մեծ պետութիւնները տրամադիր են տնտեսական գործակցութեան, իբրեւ միջոց մը խորտակելու այն քաղաքական պատուարները որ կ'անջատեն Մարշըլեան երկիրները եւ արեւելեան Եւրոպան :

Ստորեւ կ'ամփոփենք Ցարութիւնեանի ճառը.

— « Արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի առեւտուրին աճման ամենամեծ, եթէ ոչ միակ արգելքը Մ. Նահանգներուն խտրական քաղաքականութիւնն է:

Այս յայտարարութենէն վերջ, խորհրդային պատուիրակը հինցած - մաշած հռչակելով առեւտուրին «աւանդական» ձեւերը, դիտել տուաւ թէ նախապատերազմեան առեւտրական դրութեամբ արեւելեան երկիրները դարձեր էին «հողագործական յաւելուածները»արեւմտ. Եւրոպայի ճարտարագործական երկիրներուն: Յետոյ միակողմանի գտաւ այն մեղադրանքները թէ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները աւելի մեծ արտածումներ չեն կատարեր: Այս առթիւ յիշեց թուանշաններ՝ Տնտեսական Յանձնաժողովին 1948ի տեղեկագրէն, հաստատելու համար թէ արեւելեան Եւրոպան, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը, 1.275.000.000 տոլարի արտածում կատարած է դէպի արեւմտեան Եւրոպան, իսկ ներածում՝ 930 միլիոն տոլարի: Արտածումի այս քանակութիւնը 37 % յաւելում կը նշանակէ, բաղդատելով 1947ի հետ,երբ յաւելման համեմատութիւնը 14 % էր:

Պ. Ցարութիւնեան բացատրեց թէ արեւելքի և արեւմուտքի միջեւ բացուած անջրպետին ուրիշ մէկ պատճառն է Մ. Նահանգներուն առեւտրական արտօնագրի քաղաքականութիւնը, որ խտրութիւններ կը հաստատէ: Ամերիկան արգիլած է արեւելեան երկիրները արտածելայնպիսի ապրանքներ որոնք զինուորական արժէք ունին: Անգլիան ալ հետեւեցաւ այս քաղաքականութեան, Ամերիկայի ճնշումով :

Հայազգի պատուիրակը երրորդ մեղադրանք մըն ալ ուղղեց Մ. Նահանգներուն դէմ: Ըսաւ թէ անոնք թոյլ չեն տար որ Եւրոպան ինքնաբաւ դառնայ հանքածուխի համար, որպէսզի չահաստան ապահովեն ամերիկեան ածուխին համար :

Այս մեղադրանքներուն պատասխանեցին ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները: Այս վերջինը դիտել տուաւ թէ Պ. Ցարութիւնեան այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ «Սթալինեան ծրագիր մը, կայ, Եւրոպայի օգնութեան համար: «Ուրախութեամբ պիտի ողջունէինք այդպիսի ծրագիր մը» :

Պերլինը լոյսերու մէջ

Այսօր, հինգշաբթի, 12 Մայիս, հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերուն միջեւ, գիշերուընէ վերցուած ըլլալով պաշարումը, փոխադարձաբար:

Այս գործողութենէն 36 ժամ առաջ, երեքշաբթի գիշեր, լոյսերու մէջ կը լողային քաղաքին գլխաւոր թաղամասերը, որոնք հազիւ 4 — 6 ժամ ելեկտրական լոյս կ'ունենային, ամիսներէ ի վեր: Տանտիրուհիները կրցան կերակուր եփել իրենց ուզած ժամուն, կամ լուացք եւ արդուկ ընել: Խորհրդային իշխանութիւնները հաւաստած են թէ Եչ. օրէն սկսեալ պիտի արտօնեն որ գիշեր ցերեկ լոյս տրուի Պերլինի:

Արեւմտեան պետութեանց հրամանատարներն ալ հրահանգեցին վերցնել 11 սեղմումներ որոնք հաստատուած են 1948 Մարտ 1էն ի վեր:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 200ԱՄԵԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 6 Մայիս.— Անցեալ կիրակի (1 Մայիս) էր որ քաղաքիս Փրանսական Համալսարանի Հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մխիթար աբբահօր մահուան երկհարիւրերորդ տարելիցին տօնակատարութիւնը:

Հաւաքոյթը կազմակերպուած էր նախաձեռնութեամբ վիէննական Մխիթարեան ուսումնարանի դասախօս հայրերուն: Կը նախագահէր Ն. Վ. Կարդինալ Աղաճանեան, իր շուրջ ունենալով Միջին Արեւելքի պապական նուիրակ գերապայծառ Մարինա, Նալեան, Պաթմանեան եւ Ցոյն կաթոլիկներու առաջնորդ արքեպիսկոպոսներն ու բազմաթիւ հայ եւ օտար եկեղեցականներ: Աշխարհական դասէն պատուոյ աթոռներու վրայ տեղ կը գրաւէին Լիբանանի կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչ Պ. Ապուճաուտէ, իտալական դեսպան Պ. Ալէսանտրինի, խորհրդարանի երկու հայ անդամները, ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան եւ Տոքթ. Հայրապետեան: Ամբիոնի մերձակայ աթոռներուն վրայ կը նշմարուէին ուրիշ երեւելիներ: Աւելորդ է յիշել թէ սրահը կը յորդէր ունկնդիրներով: Մխիթարի անունին հմայքը այնքան մեծ է հայ ժողովուրդի հոգիին վրայ որ եթէ ժողովասրահը կրկին ընդարձակութիւնն իսկ ունենար, դարձեալ պիտի չբաւէր պարփակելու Աբբահօր հիացողներուն բազմութիւնը: Ստուարաթիւ ունկնդիրներ հարկադրուեցան ետ դառնալ, իսկ անոնք որ յաջողեցան չարքերուն ծայրը, կողմնաթոռի (strapontin) մը կռթնիլ կամ նրբանցքներուն մէջ յոտնկայս տեղ մը գտնել, իրենք զիրենք բախտաւոր նկատեցին ապահովաբար:

Լիբանանի ազգային երգին եւ Մխիթարեաններու օրհներգին ունկնդրութենէն վերջ, բեմ բարձրացաւ Նալեան գերապայծառը:

Այն սեղմ ու վճիտ ակնարկը որով գերապայծառը աւելի մատչելի լոյս մը սփռեց Մխիթարի դիւցազնական (բառը իրն է) գործին վրայ, աւելորդ անգամ մը եւս եկաւ ապացուցանել թէ այս արժանաւոր եկեղեցականը, հակառակ իր պատկառելի ալեւոյթին, պահած է իր ընտիր մտքի բովանդակ կորովն ու հայրենասիրական աննկուն խանդը: Թանկագին առաքինութիւններ զորս մենք պիտի բաղձայինք տեսնել մանաւանդ մեր երիտասարդ տարրերուն մէջ: Նալեան գերապայծառը, իր ազգի ապագայի մասին, անթառամ յոյսերով ու պայծառ լաւատեսութեամբ լեցուն սիրտն է: Ահա թէ ինչու փրերը դատելու եւ տրամաբանելու բացառիկ ճկունութեամբ մը գիտէ ամէնէն ցաւալի երեւոյթներն իսկ մեղմել բարեպատեհ մեկնութեամբ մը: Տարիներ առաջ, երբ Հայր Արսէն Այտընեանի յիշատակին նուիրուած հաւաքոյթին մէջ գնահատանքի կ'ընէր Մխիթարեաններու գրական վաստակին, փարատելու համար դժգոհանքի այն մշուշն իսկ զոր շատ մը Հայեր, բոլորովին սրտցաւօրէն, կրնան պահած ըլլալ Մխիթարեաններու բաժանումի մասին, հետեւեալ խորիմաստ արտայայտութիւնը ունեցաւ, Մօտաւորապէս. — «Մարդու հաւաքական կեանքին մէջ, բաժանումը միշտ ջլատում ու տկարութիւն յառաջ կը բերէ, բայց Մխիթարեաններու պարագային մէջ՝ բաժանումը դարձաւ ստեղծագործ մտքի եւ շինարար կորովի նոր աղբիւր մը»: Ո՞վ պիտի համարձակէր հերքել այս դատաստանին ճշմարտութիւնը:

Մենք լսեցինք զինք նաեւ Հայ Ճեմարանի սրահին մէջ, Հ. Յակոբոս Տաշեանի սգահանդէսին, ուր գերապայծառը, խանդավառուած Նիկոլ Աղբալեանի գլխիչ պերճախօսութենէն, այսպէս մխիթարեց սգակիր հանդիսականները.— «Մենք հոս եկած էինք՝ դագաղի մը վրայ արտասուելու տրամադրութեամբ, բայց ահա մեզ կը գտնենք խանձարուրի մը շուրջ որուն ծոցէն մեր մեծ մեռեալը, Աղբալեանի կենդանարար խօսքերուն զօրութեամբը վերածնած կը ժպտի մեզի»:

Մխիթարի մահով ալ, Գերապայծառը սրտանց կը յուսայ թէ հայութիւնը նոր սուրբ մը պիտի ունենայ տիեզերական տօնացոյցին մէջ:

Նալեան Արք.էն վերջ, խօսքը ընծայուեցաւ Լիբանանցի ծանօթ մտաւորական Պ. Պէշարա Թապպահի որ ընտիր ու դիւրասահ Փրանսերէնով մը, իր խոր ու անվերապահ գնահատանքը յայտնեց հայ ժողովուրդին, բայց մասնաւորաբար Լիբանանի հայ համայնքին, շնորհաւորելով այն ուղղամիտ կեցուածքը զոր անիկա գիտցած է տեւապէս ցոյց տալ զինք հիւրընկալող ժողովուրդին եւ անոր վարիչ իշխանութեանց հանդէպ: Յարգանքով յիշատակեց նաեւ հայ ժողովուրդի առնավայել ազգասիրութիւնը որ բնաւ չի հակասեր անոր համամարդկային ձգտումներուն: Հռետորը, որուն խօսքերը քանիցս եռանդագին ծափահարուեցան, այսպէս եզրակացուց.— «Ոչ ոք կրցած է Մխիթար Աբբայի չափ յաջողութեամբ հաշտեցնել ու մարմնաւորել համաշխարհային գաղափարներն ու ազգային ոգին»:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Ֆուատ Պուսթանի: Երիտասարդ գրագէտը խօսեցաւ արաբերէն որուն մեծավայելուչ ներդաշնակութիւնը չի կրնար վրիպիլ նոյնիսկ ուշադրութենէն անոնց որ բոլորովին անտեղեակ են այս ճոխ, վաղեմի ու ազնուական լեզուին: Հռետորը հիացումով էր որ պատկերացուց Մխիթարի դժնդակ այլ բեղմնաւոր կեանքը: «Եթէ, ըսաւ, Մխիթար հակառակ իր տրամադրած վտիտ նիւթական ու ֆիզիքական միջոցներուն, յաջողեցաւ անցնիլ բազմաթիւ խոչընդոտներու վրայէն ու հասնիլ իր նպատակին, այդ կատարուեցաւ շնորհիւ այն անուրանալի ուխտին որ լուսաւորեց անոր կեանքի բովանդակ ուղին»:

Իր փակման խօսքին մէջ, կարդինալ Աղաճանեան Փրանսերէնով շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, ապա հայ ժողովուրդին դառնալով, Մխիթարի բարբառով, ի մէջ այլոց, ըսաւ.

— «Հայ մշակոյթի վերածնունդը իրագործողը եղաւ Մխիթար աբբան: Ան էր որ մեր սքանչելի լեզուին վերադարձուց իր բիւրեղ մաքրութիւնը: Անհուն զոհողութիւններով ու տաժանակին ճիգերով էր որ անիկա վերանուաճեց Ս. Մեսրոպի վաստակը: Ուստի, պատշաճ է, իրաւացի է որ, օր մը, Մխիթարի աճիւնը Ս. Մեսրոպի աճիւնին դամբանակից ըլլայ Օշականի մէջ»:

Կարդինալին յայտնած այս արդար յոյսը ընդունուեցաւ որոտընդոստ ծափերով: Խոր ցաւ յայտնեց որ այսօր Լուսաւորչի հաւատքը իր իսկ հիմնած Ս. Էջմիածնի մէջ ապահով ապաստան մը չունի: «Բայց մեր ազգին յաւերժութիւնը երաշխաւորուած է իր մտաւոր ու բարոյական առաքինութիւններով որոնց շնորհիւ անիկա անպայման պիտի տիրանայ իր նուիրական իրաւունքին»: Իր ճառը վերջացնելու համար, յուզիչ ներշնչումով մըն էր որ մաղթեց.—Տէր, կեցո դու զՀայս:

Պապական նուիրակը, գերապայծառ Մարինա յայտնեց թէ կարդինալին հնազանդելու համար էր որ խօսք կ'առնէր, հայ ժողովուրդին յայտնելու համար Ս. Աթոռի համակրանքը: «Ես անցեալիս մէջ ալ բազմաթիւ յիշատակներ ունիմ հայ ժողովուրդէն: Ամէն ուր որ հանդիպած եմ Հայերու, զանոնք տեսած եմ մեղուաջան աշխատանքի վրայ, անոնց մէջ գտած եմ քրիստոնէական ամուր հաւատք ու ազգասիրութիւն»: Վերջացնելով, նուիրակը կարդաց Պապին կողմէ ղրկուած հետեւեալ հեռագիրը որուն ընթերցումը ունկնդրուեցաւ յոտնկայս.—

«Մխիթար Աբբայի մահուան երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ, Ն. Սրբութիւնը հայրական բարեմաղթութիւններ ուղղելով Պէյրութի Մխիթարեան Ուսումնարանի արդիւնաւէտ բարգաւաճման համար, ամբողջ սրտով առաքելական թախանձագին օրհնութիւններ կը ղրկէ սգահանդէսի բոլոր ներկաներուն»:

Ունկնդիրներու յուզումին ու վայելքին մէջ, բնականաբար կարեւոր բաժին մը ունեցաւ յայտագիրի երաժշտական մասը: Սրտանց գնահատուեցան Տիկ. Ժօզէֆին Ասլանեանի մեներգը եւ Պ. Պ. Մալիքեանի, Պէրպէրեանի եւ Ճէլալեանի եռանուագ կտորները: Իսկ երիտասարդ Հ. Հեպոյեանը, Մխիթարեան Ուխտէն, որ նուագախումբը կը վարէր, մեզի ապահով յոյսեր ներշնչեց իր երաժշտական ապագայի մասին:

Ունկնդիրները այս անգամ, գեղարուեստական ժամանցի մը վայելքէն աւելի բան մը տարին միասին.— ազգային հպարտութեան վերանորոգիչ զգացում մը:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

(Ն. Խ. վերջին մաս)

Յօդուածաշարքիս սկիզբը ընդունելով հանդերձ մեր լեզուին գեղեցկութիւնները, լայնքին ու երկայնքին քննադատեցի բացասական կողմերը: Զվախնայի աւելի երկնցնելէ, կը խօսէի նաեւ կարգ մը ցուցական դերանուններու տեղ հոլովումներու մասին:

Կայ բազմավանկ կամ միավանկ բառերու դիմորոշ յօդերու պարագան: Օրինակ մը.—

Եզակի		Յոգնակի
Ուղ-հայց.	պարտէզնիս	պարտէզներնիս
սեռ-տրակ.	պարտէզնուս	պարտէզներնուս
Բ.—	պարտէզնէս	պարտէզներնէս
Գ.—	պարտէզովնիս	պարտէզներովնիս

Ասոնք հայերէն են ոչ թէ թրքաբանութիւն, սիրելի Ժ. (Տեսնել Հայր Արսէնի «Մի գրէք ... այլ գրեցէք» էջ 161: Գաղանճեանի «Նոր քերականութիւն» էջ 145, Զ. Ասատուր «Գործնական Քերականութիւն» էջ 83):

Կ'ընդունիմ որ գեղեցիկ չեն այս հոլովներով կազմուած նախադասութիւնները, բայց ոչ մէկ կապ թրքական քերականութեան հետ: Սկզբնական շրջանին ես եւս այս թերութիւնը ունէի, որովհետեւ աւելի դժուար է միտքը բացատրել, առանց գործածելու տասը տողի մէջ տասն անգամ մեր, ձեր, իրենց ստացական դերանունները: Այս թերութեան սրբագրութիւնը կը պարտիմ ընկեր Շ. Միսաքեանի մկրատին եւ յանդիմանութիւններուն:

Ձեմ խօսիր նաեւ կէտադրութեան օրէնքներուն վրայ: Երբեմն կը տեսնենք բառ մը՝ վերջակէտ: Ուրիշ տեղ մը — մանաւանդ դասականներուն մէջ — էջ մը ամբողջ ստորակէտ եւ միջակէտ:

Ուրիշ խինճեր չեն պակսիր, եթէ հեղինակաւոր հայագէտներ մաղեն մեր քերականութիւնը:

Թող չըսեն թէ ամէն լեզու իր թերութիւնները ունի, սկսեալ իմ օրինակ բերած Փրանսերէնէն: Այս ձեւով չենք կրնար արդարացնել ինքզինքնիս:

Հարցը դրուած է հետեւեալ ձեւով.

Ա.— Մեր լեզուն այս պակասութիւնները ունի՞.

Բ.— Կարելի՞ է սրբագրել:

Այո, ըստ իս:

Պէտք է 50—60 տարին անգամ մը որթատունկի պէս յոտելչորցած ու զօսացած ճիւղերը: Արմատէն հանել չուրջը բուսած վայրի խոտերը:

Պէտք է անդապահ մը, մասրենի ցուպը ձեռքին — ինչպէս կ'ըսէ Դանիէլ Վարուժան — որպէսզի խենդն ու դինովը ներս չմտնեն լեզուական — գրական պարտէզէն. իսկ եթէ մտնեն՝ մօտենան յարգանքով: Ցուցամոլութեամբ անուն չինելու համար ոտնակոխ չընեն բոլոր ածուները:

Հոս է դժուարութիւնը:

Ինչպէս ըսի, պետութեան ձեռքն է միայն արժանի մասրենիի ցուպը բռնելու, իսկ այս տեսակէտէն՝ շատ ենք դժբախտ:

Միւս կողմէ իրաւունք չունինք երեսի վրայ ձգելու մեր պապերէն մնացած ժառանգին կէսը, որ ներկայիս կը գտնուի հայրենիքէն դուրս մնացած հայութեան քով:

Ուրեմն, պէտք է չարժիլ՝ եւ արագ:

«Յառաջ» եւ «Յուսաբեր» ծրագիրներ ունին, միջոցներ կ'առաջարկեն, սակայն չեն ըսեր թէ, ո՞վ գլուխ պիտի հանէ այդ ծրագիրները: (Լեզուական հարցին վերաբերեալ բոլոր գրուածքները պահելուս հակառակ, եթէ ուշադրութենէս վրիպած է՝ ներողամիտ կ'ըլլամ):

Համեստաբար առաջարկ մը ունիմ:

Գաղթահայ Գրողներու համագումարին վրայ կ'իյնայ այս ծանր աշխատանքը:

Համագումարը կ'ընտրէ յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Լեզուական կաճառ մը կազմել հայրենիքէն դուրս, 20—30 հոգի:

Անոնց առաջին գործը պիտի ըլլայ.—

Ա.— Սրբագրել եւ վերջնական (գոնէ 50տարուան համար) ձեւ տալ մեր քերականութեան:

Բ.— Ուղղագրական միօրինակութիւն հաստատել:

Գ.— Հայերէն նոր բառարան մը շինել:

Դ.— Նոր բառեր կերտել:

Աւելի մանրեմ.—

Ա.—Եթէ «պարտէզներնուս», «պարտէզներնիս եւն., ձեւերը պիտի չգործածուին՝ հանել քերականութենէն: Զե՞ն ուզեր հանել, դնել բարձրագոյն դասընթացքներուն մէջ հետեւեալ ծանօթութեամբ. — «Այս ձեւերը նախապէս գոյութիւն ունէին, բայց չեն գործածուիր ներկայիս եւ սխալ կը նկատուի գործածութիւնը ...»:

Բ.— Դժբախտը պիտի գրուի խ-ով, տ-ով, խենթը թ-ով, քօղը օ-ով, կամ հակառակը:

Գ.— Հայերէն բառարան մը շինել ուր մէկ բառ մէկ ուղղագրութիւն ունենայ եւ ոչ թէ 4-5-6 ձեւեր:

Դ.— Պակաս բառեր կերտելը բացատրութեան կարօտ չէ:

Աշխատանքի ընթացքին խուսափիլ բիւզանդական վէճերէ: Երկար - բարակ չվիճաբանիլ թէ երբէքը պիտի գրուի ե-ո՞վ, է-ո՞վ: Փղոսկրէ խիտ սանտրով չսանտրել մեր ամբողջ գրականութիւնը. Աստուածաշունչը, ըսելու համար որ «Շնորհալին գրած է է-ով, Նարեկացին՝ ե-ով, Լամբրոնացին՝ միանգամայն ե-ով եւ է-ով: Եթէ այս ձեւը ընդունուի, մինչեւ մեր թոռան թոռը լուծումը չենք գտներ: «Այսօրուընէ սկսեալ ամէնը կը գըրուի ե-ով կամ է-ով»: Պրծաւ:

Կաճառին որոշումները պարտադիր պիտի ըլլան մեծերուն: Անիշխանութեան օրինակը տուողները անոնք են, ոչ թէ փոքրերը:

Ո՞վ պիտի ըլլայ կաճառին անդամ: Իրենք գիտեն այլեւս:

Մեր շրջանէն կ'առաջարկեմ, ընկերներ Շ. Միսաքեանը, Նարդունին, եւ Պ. Ա. Զօպանեանը:

Առաջինը կարճ ու կոկիկ, լեցուն իմաստով բառ շինելու բնատուր շնորհն ունի (ուրիշ ա-

Ուրֆայի հայրենակցականներ

Մարդիկ իրենց հոգեկան ապրումներուն դրոշմ տալու համար ներշնչումի յիշատակներ կը ստեղծեն եւ անոնցմով կ'ոգեւորուին, կ'ապրին: Ժողովուրդներու ինքնապաշտպանութեան եւ յարատեւման լաւագոյն ազդակներ են յիշատակարանները, անցեալի փառահեղ վկայութիւններով:

Հայ ժողովուրդը երբ հեռացաւ Հայրենի երդիքէն, անմիջապէս բարձրացուց զանազան յուշարձաններ, իր հոգեկան պահանջներուն դրոշմ տալու համար: Ժ. դարուն երբ ահ ու սարսափի ճիրաններէն Լեհաստան կ'ապաստանէր, կանգնեց փառաւոր եկեղեցիներ, մատուռներ, յիշատակարաններ, անոնց մէջ զետեղելով իր անցեալ փառքերը:

Մերձաւոր Արեւելքի որեւէ քաղաքի մէջ կը գտնենք հայկական հոգիէն մաս մը, նշխար մը: Հայը ուրկէ որ անցած է, ձգած է յիշատակելի հետք մը:

Ահա Ֆրանսայի մէջ ալ, քառորդ դարու ընթացքին յօրինած է տուն, մշակոյթ, յիշատակարաններ, ինչպէս հայ զինուորին արձանը Փարիզի Հայոց եկեղեցիին դրան առջեւ, Փէր Լաշէզի գերեզմանատան մէջ Անդրանիկի յուշարձանը եւն:

«Յառաջ» յաճախ յիշեցուցած է Հայրենակցականներու պարտականութիւնը,— Հաւաքել հին յիշատակներ, թիւեր, ծանօթութիւններ, վիճակագրութիւններ եւ մէկ գրքի մէջ ամփոփել իւրաքանչիւր քաղաքի եւ աւանի պատմութիւն:

Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը՝ իր կազմութեան առաջին օրէն (1928) ի վեր միշտ բծախնդիր է եղած իր փառաւոր անցեալին, պարբերաբար սարքած է հանդէսներ, հաւաքոյթներ, ոգեկոչած իր խնկելի նահատակները, լոյս է ընծայած իր անզուգական հերոս Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի կեանքն ու գործը, այս տողերը գրողին աշխատութեամբ: Պէյրութիմեր հայրենակիցները հրատարակեցին Ուրֆայի հերոսամարտը Լութերի (Ա. Սահակեան) հեղինակութեամբ: Հիւս. Ամերիկայի մեր հայրենակիցները պատրաստուած են աւելի կատարեալ գործ մը հրապարակ հանելու:

Եթէ ամէն քաղաքացի նման աշխատանքներ կատարէր, մեր ազգային նշխարներուն մեծ մասը կը փրկուէր հարստացնելով հայ մատենագրութիւնը եւ ոգեւորութեան անսպառ աղբիւր դառնալով գալոց սերունդին համար:

Այս մտահոգութեամբ Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը կը խնդրէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Ուրֆացիներէն մեզի ղրկել անուն, մականուն, հասցէ եւ ծանօթութիւն իրենց ընտանեկան պարագաներու մասին: Կը խնդրենք նմանապէս արտասահմանի բոլոր Ուրֆայի Հայրենակցականներէն որ հաճին յարաբերութեան մէջ մտնել մեզի հետ: Այս ձեւով կը յուսանք ամրապնդել մեր հոգեկան եւ բարոյական կապը եւ մանաւանդ այս դժնդակ պայմաններուն տակ սատարել սերունդի փրկութեան գործին:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Միութեան քարտուղարին հասցէն է.— Issayan Hagop 38, rue du Ménil, Asnières (Seine) France:

ռւելութիւններու կարգին): Վերջինները հարուստ բառամթերք ունին:

Կաճառին մէջ անպայման պէտք է ըլլան Վենետիկի եւ Վիէննայի միաբաններէն մասնագէտներ:

Քարտուղարը կամ անդամներէն մին, վիճելի ուղղագրութիւն ունեցող բառերը կ'ընդօրինակէ ու կը ղրկէ միւսներուն, իւրաքանչիւրը կը քուէարկէ մէկ կամ միւս ձեւին: Մեծամասնութեան որոշումը կ'ըլլայ օրէնք: Ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ:

Ամէն տարի մեր գրականութիւնը կը ճոխանայ... քանի մը գլուխ-գործոցներով ?. (էջի մը վրայ չորս տող սիրաբանութիւն): Երախտապարտ պիտի ըլլայինք անոր, որ մեզի տար լաւ քերականութեան հետ, լաւ բառարան մը:

Քաղաքական խոշոր ծրագիրներու քով՝ այս առաջարկը խաղալիկ մը պէտք է թուի: Եթէ այսքանը չենք կրնար իրագործել, ընդունինք որ մեր հասակէն վեր են միւս ծրագիրները:

Բոլորս ալ համաձայն ենք: Արտասահմանի մեր ինքնապաշտպանութեան գլխաւոր զէնքերն են.— Ա. Գիրն ու գրականութիւնը (հիմքը՝ լեզուն): Բ.— Կրօնքը: Գ.— Ընտանիքը:

Լեզուն պէտք է ըլլայ մաքուր, յստակ, հարուստ:

Թերեւս ժամանակն է որ, փոխենք այլեւս կրօնքի հանդէպ մեր տեսակէտը (կուսակցական):

Ընտանիքին ու անոր կապուած աւանդական սովորութիւններու ուժը գնահատելու համար ուշադրութեամբ ուսումնասիրենք ձուլման դէմ ամէնէն ըմբոստ ժողովուրդին՝ Հրեաներուն կեանքը:

Վերջացնելէ առաջ, լեզուս կը քերուի հետեւեալ հարցումով.—

Այս զէնքերը կը փրկե՞ն մեզ:

Ոչ, ընկերներ ու բարեկամներ, եթէ հարիւր տարի եւս մնանք այս երկիրներուն մէջ: Հայրենիքէն — ըլլայ ան խորհրդային — դուրս չիք փրկութիւն:

Սակայն, նոյն Հայրենիքին սիրոյն պէտք է փարինք այս զէնքերուն, նման խեղդուելու դատապարտուած լուղորդին, նման՝ մինչեւ վերջին վայրկեանը կռուող վերջապահին: Ժողովուրդներու կեանքին մէջ, յուսահատութիւնը հաւասար է մահուան:

Այս արդէն ուրիշ հարց է:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք այս հարցին:

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 7 Մայիս (յապաղած).— Թէեւ Կրընոպլը առաջինը եղաւ Ազգային Սգատօնը համերաշխութեամբ տօնելու ձեռնարկին մէջ, բայց թիւրիմացութեան մը հետեւանքով թղթակցութիւնը միայն այսօր կը գրուի:

Զատկի երկուշաբթի օրը, առտուն պատարագ, կէսօրէ վերջն ալ սգահանդէս ունեցանք Սադրէ Քէօրի սրահին մէջ:

Օրուան նախագահը՝ Պ. Քիրազեան, յիշելով սգատօնի համազգային հանգամանքը, մաղթեց որ այդ առթիւ ցոյց տրուած համերաշխութեան ոգին տեւական դառնայ:

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ ներկայացուած գեղեցիկ կենդանի պատկերէն վերջ, եղան արտասանութիւններ եւ երգեր, ամէնքն ալ յաջող:

Յիշենք Օր. Ներ Տօղրամաճեան, Ա. եւ Պ. Մարտիրոսեաններ, Մ. Այվազեան եւ Պ. Պ. Վ. Բաբախեան եւ Ղ. Թորոսեան: Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի էին Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան իր շատ յաջող երգերով եւ Տիկին Ա. Կիւմիւշեան իր այնքան յուզիչ արտասանութեամբ (Խեղդամահը՝ Սիամանթոյի):

Խօսք առին՝ Հ. Բ. Ը. Մ. կողմէ Պ. Մարթէն Միսաքեան (ֆրանսերէն), Մարտիկներու Միութիւն՝ Պ. Մարկոսեան, Կապոյտ Խաչ՝ Տիկին Սիսլեան, Հ. Յ. Դ.— Ս. Սիսլեան:

Ազգային սուգի այս տխուր առիթով հաճելի էր նկատել, որ մեր բոլոր բանախօսներն ալ նոյն զգացումները յայտնեցին, գոհունակութիւն պատճառելով բոլորին:

Հանդէսէն վերջ մասնակցող կողմերը իրար շնորհաւորեցին՝ անկեղծութեամբ, որ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն իր պատասխանատուութեան գիտակցութիւնն է ունեցած, շնորհիւ համերաշխ գործակցութեան:

Կ'արժէ շնորհաւորել Հ. Ազգ. Միութեան վարչութիւնը եւ իր նախագահը՝ Պ. Քիրազեանը:

ՄԵՐ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ.—

Ապրիլ 23ին անգամ մը եւս առիթն ունեցանք ֆրանսական հասարակութեան ծափահարել տալու հայկական պարերը:

Դիմադրական շարժումի հերոսներէն եւ նահատակներէն Doyen Gosse (doyen de la Faculté des Sciences), յիշատակը յաւերժացնող յուշարձանի մը ի նպաստ, պարերկոյթ մը կազմակերպած էին, Ֆրանսացի ընկերվարականները եւ յանձնախումբի անդամները: Ներկայ պիտի ըլլային Իզէրի նահանգապետը, Կրընոպլի քաղաքապետը եւ նահանգապետին դիւանապետը: Այսգեղեցիկ երեկոյթին փայլ տալու համար հրաւիրուած էր մեր պարախումբը: Դժբախտաբար ամբողջական կազմով չէ որ ներկայացաւ խումբը: Այսուհանդերձ եւ հակառակ բեմի բացակայութեան յաղթանակ մը եւս արձանագրուեցաւ ի նպաստ Կրընոպլի հայ գաղութին, աւելին՝ հայկական գեղարուեստին:

Պ. Նահանգապետը մեկնելէ առաջ ուզեց անձամբ շնորհաւորել պարախումբի [illegible] աղջիկները: Յետոյ շնորհաւորելէ վերջ Տիկ[illegible]ն Սիսլեանը, գնահատութեան ջերմ խօսքեր ըրաւ [illegible] հայկական պարերու գեղարուեստական արժէքին ե[illegible]ւ մեր ազգային տարազի գեղեցկութեան մասին: Տօքթ. Մարթէն, Կրընոպլի քաղաքապետը, [illegible]րապէս խանդավառուած, նոյնպէս ջերմօրէն արտա[illegible]յայտեց իր տպաւորութիւնները մեր պարերէն:

Մեր պարախումբի մասնակցութիւնը այսպիսի ցոյցերու պատիւ միայն կրնայ բերել թէ պարողներու եւ թէ հայութեան:

Կը շնորհաւորենք բոլոր այն ծնողները որոնք գիտցան ողջմտութեամբ մօտենալ հարցին եւ մեզի եղած հրաւէրին իմաստը ըմբռնել այնպէս՝ ինչպէս որ պէտք է:

★ Մեծ հաճոյքով էր որ երկուշաբթի իրիկուն Կրընոպլի ձայնասփիւռէն լսեցինք Օր. Սիրան Տէր Կոմսեանի հայերէն երգերը: Օրիորդը, որ մեր բեմերու տեւական զարդն է, վերջին տարին բոլորին ուշադրութիւնը գրաւած էր իր յառաջդիմութեամբ:

Ֆրանսական ձայնասփիւռը կուգայ հաստատել այդ յառաջդիմութիւնը:

Կ'իմանանք թէ այսուհետեւ առիթը պիտի ունենանք զինքը պարբերաբար լսելու, Կրընոպլի ձայնասփիւռէն, մերթ ֆրանսերէն, մերթ ալ հայերէն: Կը մաղթենք աւելի մեծ յաջողութիւններ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յարգելի Պ. Խմբագիր, «Յառաջ»ի 5 Մայիս 1949 թիւին մէջ ինծի հարցում մը եղած էր Ապրիլեան սգահանդէսին ֆրանսական բանակի Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան մասնակցութեան մասին:

Քանի որ խնդիրը հրապարակային հանգամանք ստացած է, պարտք կը սեպեմ տալ հետեւեալ լուսաբանութիւնը փարիզահայ մամուլին միջոցով:

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ»ը, ես հրաժարած եմ, թէեւ որոշ վերապահումներով, այդ կազմակերպութեան նախագահութենէն: Այս եւ յարակից խնդիրները իրենց համապատասխան լուծումները պիտի գտնեն ընդհ. ժողովին մէջ, որ Միութեան գերագոյն մարմինն է, եւ կը յուսամ որ շուտով պիտի գումարուի:

Ինչ կը վերաբերի սգահանդէսին, մեր փափաքն էր ու է, որ համազգային այդ մեծ ողբերգութեան առջեւ լռեն ամէն կարգի տարակարծութիւն, այլ մանաւանդ կիրք ու մոլեռանդութիւն, եւ հայ ժողովուրդը ազգովին եւ արժանավայել կերպով արտայայտէ իր վիշտն այդ աննախընթաց դժբախտութեան առջեւ, իր յարգանքը անոր բազմահազար զոհերու յիշատակին:

Այդ մտածումով ալ, երբ երկու տարբեր հրաւէրներ ստացանք մասնակցելու Ապրիլեան սգահանդէսին, անոնցմէ մէկուն խորհրդակցական ժողովին մեր ներկայացուցիչը, ընկ. Զ. Վարպետեան առաջարկեց որ սգահանդէսի կազմակերպութեան նախաձեռնութիւնը յանձնուի անվիճելի հեղինակութիւն մը ներկայացնող անձնաւորութեան մը: Այս պարագային Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գերագոյն պետին ներկայացուցիչը յարմարագոյն անձն էր: Այս մօտք մեր Միութեան առաջարկը ընդունուած է ժողովին կողմէ: Անկէ վերջ եղածի մասին ամէնէն աւելի հայրապետական պատուիրակը ի վիճակի է տեղեկութիւն տալու:

Անյարմար կը գտնեմ մտնել աւելի մանրամասնութիւններու մէջ որոնք կրնան նոր բախումներու դուռ բանալ, որմէ որեւէ օգուտ չէ կարելի սպասել, մանաւանդ մեր կազմակերպութեան համար որ վեր պիտի մնայ ամէն նկատումէ եւ գործէ հայ ժողովուրդին եւ մեզ հիւրընկալող երկրին անվերապահօրէն ծառայելու հաստատամտութեամբ:

Յարգանքներուս խոր հաւաստիքով

ԳԱՌՆԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ պետական ակադեմիան գրականութեան, գիտութիւններու եւ արուեստի Անդամներու կարգին յետ մահու (փոստ մօռթէմ) միաձայնութեամբ անդամ հռչակած է Կարապետ Իպրայէլեանը: Հանգուցեալը ծնած էր 1871ին, Եաշի մէջ, հայրն էր Յովհ. Իպրայէլեանու մեծահարուստ, թաղական տեղւոյն հայ եկեղեցիներուն, հօրեղբայրը նախագահ եղեռնադատ ատեանի: Իպրայէլեան ընտանիքը 600 տարուան հնութիւն ունի Ռումանիոյ մէջ եւ կը պատկանի Անիի մեծ գաղթականութեան, հաստատուած է Մոլտավիա: Կարապետ Իպրայէլեան համալսարանական ուսումը առած է Վիէննա, Պերլին եւ Փարիզ: Պուքրէշի մէջ հրատարակած է «Վիաթա Ռոմանէսքու» հանդէս ամսագիրը, որ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի: Այս մեծ մտաւորականը որ ամբողջ սերունդ մը հասցուց Ռումանիոյ մէջ, 1937ին մեռաւ: Հրատարակած է «Ատէլա Օսրա» վէպը որ 1935ին Ռումէն պետական ակադեմիին կողմէ Ա. գրական մրցանակ ստացած եւ որ եղաւ նաեւ իր անմահութեան դափնեպսակը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

— BULLETIN MENSUEL du Centre d'Etudes Kurdes, No. 6, Avril, 1949, Paris:

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐ

Անգլեւսաքսոն թերթերը կը գրեն թէ բարե-կենդանային մթնոլորտ մը կը տիրէ Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ։ Ուրախութեան ցոյցեր սարքուած են ամէն կողմ։ Դպրոցները պիտի փակուին այսօր, հինգշաբթի։ Քաղաքապետական խորհուրդը հանդիսաւոր նիստ մը պիտի գումարէ, յետոյ հրապարակային ցոյց մը պիտի սարքուի։ Ռուսական շրջանին մէջ ալ հակայական ցոյցեր պիտի կատարուին։

Պերլինէն մեկնելիք ճամբորդի առաջին կառախումբը օրեր առաջ արձանագրած էր 600 ուղեւորներ, բայց դեռ 3000 հոգի արտակարգ պարգեւներ կը խոստանային, տեղ ճարելու համար։ Գերմանական ընկերութիւնները պարգեւներ խոստացած են առաջին անգամ հասնող ինքնաշարժին կամ հանրակառքին։

Երկու անջատուած շրջաններու թերթերն ալ պիտի ողողեն Պերլինը, պարզելով իրարանցում մը որ տեսնուած չէր Փոցտամի ժողովէն ի վեր (1945)։ Մօտ 250 խմբագիրներ, գործակալներ, ցրուիչներ պիտի աւելնան եղածին վրայ։ Պերլինի մամուլի ակումբը արտօնութիւն խնդրեց 600 շիշ ուիսքի աւելի սպառելու, բայց մերժուեցաւ։

Պաշարման բարձումէն վերջն ալ, Պերլինը դեռ երկու մասի բաժնուած պիտի մնայ, մինչեւ որ կարգադրուին առկախ հարցերը։ Ամէն բան կախում ունի Զօրսերու ժողովին ելքէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻ (Ավընիւ Ֆօշ) ամբաստանեալներուն դատը կը շարունակուի։ Բոլորն ալ կ'ուրանան իրենց յանցանքը, ամէն բան վերագրելով փախստականներուն։ Միեւնոյն ատեն կը դատուին Պոււլ. Ֆլանտէնի Կեսթափոյին անդամները, որոնք ծանօթ են «Լիւթէսիայի խումբ» անունով։ Գլխաւոր ամբաստանեալն է սպայ մը, Վիթրի, որուն 10.000 ֆր. ամսական կապած էր գերման հակալրտեսական կազմակերպութիւնը եւ որուն կը վերագրուին շատ մը մատնութիւններ ֆրանսական գաղտնի բանակին սպաներուն դէմ։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետը, Քոսթէլլօ, Գշ. օր բուռն ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանին մէջ, պահանջելով որ Մեծն Բրիտանիա վերադարձնէ հիւսիսային Իրլանտան։ Այս առթիւ բողոքեց բրիտանական օրինագծի մը դէմ որ Մեծն Բրիտանիոյ մաս կը նկատէ այդ հողը, սահմանադրական իրաւունքներ տալով։ Նախորդ վարչապետը, Տէ Վալէրա եւս ձայնակցեցաւ եւ ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բողոքի բանաձեւը, որ սպառնալիքներ ալ կը պարունակէ։

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 700 ՏՈՒՆԵՐ խուզարկուեցան Գահիրէի մէջ, չորս հարիւր ոստիկաններու եւ բազմաթիւ քաղաքացիներու կողմէ, գտնելու համար Իսլամական Եղբայրութեան պահուած անդամները։ Կասկածելիներուն մէջ կը գտնուի Մուսթաֆա Ապտիւլ Մէճիտ, որ մեղսակից կը համարուի վարչապետ Նոքրաշի փաշայի սպանութեան (1948 Դեկտ.)։ Մեծ քանակութեամբ զէնքեր բռնուեցան։

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ պատահած են ռուսեւիրանեան սահմանագլուխին վրայ, Ասթարայի մօտ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գշ.) — Սթերլին 1097 (1120), տոլար 329 (380), նափոլէոն 4460, զուից. ոսկի 4330, սթերլին 5220, տոլար (20) 21.000, ձոյլ ոսկի 626 հազար ֆրանք։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ազգ. կոմիտէ մը կազմուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, Միհալ Թագաւորին հաւանութեամբ։ Նախագահն է զոր. Ռատէսքօ, նախկին վարչապետը։

ԱՆԳԼԻՈՅ Մարկարէթ իշխանուհին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Պապին կողմէ եւ ճաշեց Վատիկանի մէջ, հակառակ բողոքականներու բողոքին։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր շրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ։ իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին։

Գնին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Պարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուները, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին. — T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6)։

Գինն է 100 ֆրանք։ Զեղչով 75 ֆրանք։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ. — Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները։ Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ. — Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ։

Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ. — Յունիս 5ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, 28 Մայիս շաբաթ երեկոյ։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna։

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար. — Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։

Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆԻ։

Նուագ ջութակ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան։ Երգ, Անուշ Ատոմեան եւ Անահիտ Գավէզեան։ Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ։ Դաշնակ Օր. Մայտա։ Սպանիական պար Գարիօ Քանթի։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ. — Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՈՐԱ — ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ։

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ։ Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»։ Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն։ Մուտքը ազատ է։

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ. — Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։

Այրի Տիկին Սերժ Փէքմէզեան եւ զաւակները Պ. Անտոէ եւ Օր. Քառմէն Փէքմէզեան, Տիկին Սուլթան Փէքմէզեան, Տիկին Հիւլիւքեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Փէքմէզեան եւ զաւակները, Տիկին Մաքսուտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աթէլեան եւ զաւակները, Տիկին Փէքմէզեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Տէյմէնճեան, Փէքմէզեան, Էգալեան, Հայկանոյշ, Սանճաքճեան, Պառաւեան, Փիլիպպոսեան, Ճամճեան, Սուքիասեան, Զուլիքեան, Ալաչեան, Տէր Թոմասեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւակին, եղբօր, քրոջ եւ ազգականին մահը՝

Պ. ՍԵՐԺ ՓԷՔՄԷԶԵԱՆԻ

(44 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Rue des Balkans, Crosne (S. et O.)։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 11ին, Սէն Ժոռժ տը Վիլնէօվ, Սէն Ժոժի եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Villeneuve St. Georgesի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Շոգեկառքը Կառ տը Լիոնէն կը մեկնի 8.20 եւ 10.19ին, Cars Martelet (35 Bld. Bourdon), Paris-Bastille, pour Crosne, ժամը 9ին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը։ Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ Տեսական խնդիրներ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ. — Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին։ Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան։ Կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժէռոմ. — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ։

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մասնակցողներէն)։ Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.։

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն։

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ։

Ընտիր նուագախումբ։ Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan։ Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին։— Կարգադիր Յանձնախումբ

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է կօշկակարի բանուկ եւ ընդարձակ խանութ մը, կազմածով կամ առանց կազմածի, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիշ առեւտուրի համար ալ։ Դիմել. — 14 rue Vandamme, Paris (14)։

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին։ Դիմել. — Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16)։

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX

ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)

Téléphone : 15 et 105

Կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE

69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 13 MAI 1949 Ուրբաթ 13 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5845-Նոր շրջան թիւ 1256 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Այսօր, երկրորդ էջին մէջ հրատարակուած թղթակցութիւն մը շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին կացութեան մասին:

Ցօղուածագիրը, Անգլիացի, բաւական ծանօթ կ'երեւայ անցուդարձին: Բայց, իրերը կը դատէ բրիտանական ակնոցով: Քիչ մըն ալ՝ հարեւանցի:

Եթէ իրեն հաւատանք, «համայնավարական հինգերորդ զօրաթեւ» չկայ Թուրքերուն մէջ: Կամ գրեթէ չկայ:

Մինչդեռ, թուրք մամուլին հրատարակութիւնները եւ կառավարութեան ձեռնարկները տարբեր տպաւորութիւն կը ձգեն:

Այսպէս, ամէն օր նոր ախտանշան մը երեւան կը հանուի: Իրարու կը յաջորդեն կասկածելի ձեռնարկներ, գաղտնի թռուցիկներ եւ ձերբակալութիւններ:

Դեռ երէկ հասած թղթաբերը կը հաղորդէր թէ Իզմիրի ծանր պատիժներու առեանին առջեւ հանուած են Ալաչաթըի թաղապետութեան նախագահը, Եուսուֆ Կէնճալփի, տղաքը եւ ազգականները: Բոլորն ալ միեւնոյն ամբաստանութեամբ,— դիմադրած են ոստիկան-զօրքին, զէնքով սպառնալիք ըրած, համայնավար քարոզութիւն կատարած են: Իրենց դէմ հանուած են 40է աւելի վկաներ, փոխան 3—4 պաշտպաններու:

Քիչ անդին պիտի կարդաք համայնավարութեան դէմ սարքուած ժողով մը, ուր արտասանուած խօսքերը մեկնութեան չեն կարօտիր:

Եւ վերջապէս, իրողութիւն է որ կառավարութիւնը օրինագիծ մը յօրինած է, օրէնքէ դուրս հռչակելու համար համայնավարութիւնը, իբրեւ հայրենադաւ արարք: Օրէնքը մահապատիժ կը տրամադրէ, այս յանցանքին համար:

Ճիշդ է որ աջակողմեան խլրտումներուն դէմ ալ միջոցներ ձեռք առնուած են: Բայց պատիժները աւելի թեթեւ կ'երեւան:

Կացութիւնը աւելի կը պարզուի, երբ Ազգ. ժողովը սկսի քննել օրինագիծը:

Ուշագրաւ են թուրք մամուլին հրատարակութիւնները՝ այս դէպքերուն առթիւ:

Համայնավարութեան դէմ ըլլալով հանդերձ, շատ մը թերթեր դիտել կուտան թէ նոր խստութիւնները կրնան հաւատաքննութեան առաջնորդել, կաշկանդել կարծիքի ազատութիւնը:

Այս առթիւ ծագած բանավէճը բարդուելով ուրիշ դժգոհութեանց վրայ, կը պարզէ պերճախօս պատկեր մը ներքին մտահոգութեանց:

Ապրուստի սղութիւնը արդէն հասած է անտանելի չափերու:

«Ժողովուրդին թիւ մէկ մտահոգութիւնը» կը կոչուի այս տագնապը, թուրք թերթերուն կողմէ: Անոնք են որ կը պատմեն (1 Մայիս).

— «Անգարայի մէջ օրուան հողն է ապրուստի սղութիւնը: Վարչապետր եւ առեւտրական նախարարը յայտարարութիւններ ըրին վերջերս, բայց այդ հաւաստիքները չեն գոհացներ ժողովուրդը»:

Այս առթիւ կը յիշեն սղութեան փաստեր: Օրինակ՝ հասարակ բակլան, «որուն պաշտօնական գին նշանակուած է 20 — 30 ղրուշ, խանութներու մէջ կը ծախուի 70—80 ղրուշի»:

Ընդդիմադիրներն ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ, անընդհատ հայրուածելով օրուան վարիչները:

Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, Ճէլալ Պայար, ման գալով քաղաքէ քաղաք, ծանրակշիռ յայտնութիւններ կ'ընէ ներքին կացութեան մասին: Եւ կը պահանջէ ազատ եւ անմիջական ընտրութիւններ, իբրեւ արմատական դարման:

Ապրուստի սղութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն է տուրքերու ծանրութիւնը: Այս դետնին վրայ, շատ քիչ բան փոխած է սուլթանական եւ իթթիհատական շրջաններէն ի վեր:

Նորէն գիւղացին է որ կը ծիւրի:

Դեռ չենք խօսիր վարչական ղեղծումներու եւ կողոպուտներու մասին, որոնք ահաւոր չափերու հասած են:

Անցեալ շաբթու վարչապետը կը յայտարարէր թէ հինգ տարին անգամ մը քննութիւն պիտի կատարուի, ստուգելու համար 300.000 պետական պաշտօնեաներու հարստութեան գաղտնիքները...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԿԱՑՏ»ԵՐԸ ԱՌԻՆ ՔԱԼԵՑԻՆ

Խօսքէն գործի անցնելով, Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց «պիոնէր»ները սկսած են ճակատ յարդարել միջազգային սկաուտական շարժումին դէմ:

Քանի որ Մոսկուան յետադիմական, մարտական, հակայեղափոխական, քաղքենի - դրամատիրական եւն. կոչեց զայն, իրենց կը մնայ խզել բոլոր կապերը:

Առաջին քայլը առած է Լեհաստանի «Կըըւ-կայտ»երու (Արենոյշ) կազմակերպութիւնը:

Մայիս 10 թուակիր յայտարարութեամբ մը, այդ կազմակերպութիւնը կը ծանուցանէ թէ հրաժարած են Արենոյշներու Համաշխարհային Միութենէն:

Պատճա՞ռը.— «Այդ Միութիւնը վարակուած է կեղծ սկզբունքներով: Արգիլելով միջամտել քաղաքական խնդիրներու, Միութիւնը թոյլ չի տար որ իր անդամները պայքարին ընկերային արդարութեան համար»:

Այս առթիւ նամակ մըն ալ ուղղելով Միութեան Լոնտոնի կեդրոնին, կը մեղադրեն մայր կազմակերպութիւնը թէ «լռելեայն համաձայն է աշխարհակալներու եւ պատերազմի հրձիգներու ճակատին, ջնջելու համար ազատութիւնը Յունաստանի, Հոլանտական Հնդկաստանի, Հնդկաչինի (Վիէթ Նամ) մէջ, եւ վաւերացնելու ցեղային խտրութիւնը սեւամորթներուն դէմ, Մ. Նահանգներուն մէջ»:

Լեհ մանկամարդուհիները քայլ մը նալ յառաջ երթալով, կը հրաւիրեն ուրիշ ազգերու երիտասարդութիւնը հետեւիլ իրենց եւ միանալ Ժողովրդավար Երիտասարդութեան Համաշխարհային Դաշնակցութեան: Ուրիշ խօսքով՝ բոլշեւիկեան «պիոնէր»ներու կազմակերպութեան, որուն համար «եղբայրութեան եւ ազատութեան նշանախօսքերը իրապէս բան մը կ'արժեն»:

Ուրեմն ճակատ մը եւս, կատարեալ Բաբելոնի մը վերածելու համար Եւրոպան:

ՎԱՀԷ

ՌՈՒՍԻԱՆ «ՎԵՐԱՆ», ԹՈՒՐՔԻԱ ԹՈՒՐԱՆ

«Թուրք Քիւլթիւր Օճաղը»ն (Մշակոյթի Տուն) Մայիս 3ին ժողով մը սարքած էր Պոլսոյ մէջ, «նզովելու համար համայնավարութիւնը», ինչպէս կը գրեն թուրք թերթերը: Առաջին բանախօսը, Պէքիր Պէք ըսաւ.

— Ամէն թուրք, որուն սիրտն ու միտքը կը գործեն թրքութեան եւ հայրենիքի համար, թշնամի է համայնավարութեան: Անկցի՛ համայնավարութիւնը, անկցին անոնք որ զայն կը պաշտպանեն եւ կամ յօդուտ իրեն կ'աշխատին: Մեր ամենամեծ թշնամիները անոնք են որ համայնավարութեան կը հետեւին»:

Երզրում Լիսէին անունով խօսք առաւ Պիւրհան Կիւնտօղան եւ ըսաւ.

— «Մեր Ուսանողական Միութեան մէջ, անցեալները դարշելի քուրջի կտոր մը կախուեցաւ ծախուած համայնավարի մը կողմէ: Ամբողջ թուրք երիտասարդութիւնը զզուանքով դիմաւորեց այս պարագան: Այդ աներեւներուն կը յիշեցնենք թէ մենք զաւակներն ենք այնպիսի ազգի մը որ մեզ ծնաւ եւ դեռ մեր մօր կաթը չծծած Մոսքօֆի թշնամութիւնը սորվեցանք:

Ուրիշ ճառախօսներէ վերջ խօսք առաւ Նիհալ Ատսըզ.

— «Զորս տարուան լռութենէ մը վերջ, երջանիկ եմ որ բախտը կ'ունենամ խօսելու ազգայնական երիտասարդներու առջեւ: Ռուսիա եւ Թուրքիա պատմութեան մէջ եղած են միշտ երկու անհաշտ թշնամիներ: Պիտի գայ օրը, ուր Ռուսիա վէրան, (աւերակ), իսկ Թուրքիան ալ Թուրան պիտի ըլլայ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329 (370), Նափոլէոն 4300, զուից. ոսկի 4130, սթերլին 5030, տոլար (20) 20.200, ձոյլ ոսկի 598.000 ֆրանք:

ԻՍՐԱՅԷԼ անդամ ընդունուեցաւ (59րդ) Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, 12ի դէմ 37 ձայնով: Ինը ազգեր ձեռնպահ մնացին: Արաբ ներկայացուցիչները անմիջապէս հեռացան ժողովասրահէն:

Թուրքիա պիտի օգտուի Ատլանտեանի դաշինքէն

Անգարայէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով — Նախագահ Թրումըն խոստացած է Թուրքիոյ թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'աւելցնէ «ազատ ազգերու», ապա ուրեմն Թուրքիոյ ապահովութիւնը նոյնիսկ եթէ անդամ չըլլան: Այս պարագան յայտնուեցաւ այսօր, երբ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, Ազգ. Ժողովին առջեւ կարդաց նախագահ Թրումընի եւ Իսմէթ Ինէօնիւի միջեւ փոխանակուած նամակները:

Թրումընի նամակին մէջ հետեւեալ խօսքերը կան.— «Վստահ եմ որ Պ. Սատակ Ամերիկայէն կը մեկնի այն հաւկացողութեամբ թէ Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութիւնը երբեք չի նուազեցներ Մ. Նահանգներուն հոգը՝ Թուրքիոյ ինչպէս եւ Ատլանտեանի դաշինքէն դուրս մնացած ուրիշ ազատ ազգերու անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան պահպանման մասին... Զօրացնելով Ատլանտեանի դաշնագրով կապուած երկիրներու հաւաքական ապահովութիւնը, այս դաշինքին ստեղծումը կը ծառայէ ամրապնդելու նաեւ Թուրքիոյ ապահովութիւնը»:

★ Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը Դշ. օր վերջապէս վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը եւ միացեալ Եւրոպայի կազմական կանոնագիրը, բայց յետաձգեց արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադրութեան վաւերացումը, վերապահում ունենալով չորս կէտերու մասին:

Այժմ Ազգ. Ժողովին կը մնայ վաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքը: Ժողովը պիտի վերաբացուի Մայիս 17ին, Զատկի դադարէն վերջ: Համայնավարները բուռն պայքարի մը ձեռնարկած են, վիժեցնելու համար դաշինքին վաւերացումը:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Ատլանտեանի դաշինքը պիտի վաւերացնէ ստուար մեծամասնութեամբ, ինչ որ տեսնուած չէ պատերազմին դադարումէն ի վեր: Վաւերացման համաձայն են պահպանողականներն ալ, առաջնորդութեամբ Չըրչիլի: Քննութիւնը տեղի պիտի ունենար երէկ, հինգշաբթի: Ընդդիմադիր կը համարուին միայն երկու համայնավար երեսփոխանները եւ քանի մը աշխատաւորականներ:

Ազատ երթեւեկը վերահաստատուեցաւ Պերլինի մէջ

ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՏԵՒԱԾ ԷՐ 327 ՕՐ

Հինգշաբթի առտու (12 Մայիս) ժամը 1ին դադրեցաւ Պերլինի պաշարումը, տեւելով տասը ամիս եւ 23 օր (համագումար 327 օր): Ճիշդ այն ժամուն արեւմտեան պետութեանց ինքնաշարժները ճամբայ ելան դէպի ռուսական շրջանը, որ մէկ մղոն հեռու է: Առաջին անգամ հասած էր անգլիական կառք մը, եօթը զինուորներով եւ անթելի գործիքով մը: Յետոյ իրարու ետեւէ հասան 50 մասնաւոր կառքեր: Մեծ մասով թղթակիցներ էին որ կը սուրային, ժամ առաջ լուր հասցնելու համար իրենց թերթերուն:

Ռուսական շրջանին մէջ, ոստիկանական պահականոցներուն վրայ կը շողային ելեկտրական լոյսերը՝ կարմիր աստղերով: Մասնաւոր լուսեղէն կամարներ ալ շինուած էին մուրճ-մանգաղով: Ռուս զինուորներ ուղեւորներուն թուղթերը կը հարցնէին ձեւականօրէն — «Անգլիա՞կ, Ամերիկա՞կ»:

Միեւնոյն ատեն ողջոյնի խօսքեր կ'արտասանէր խորհրդային անթելը, «յանուն արեւելեան շրջանի երիտասարդութեան, հրաւիրելով արեւմտեան շրջանին երիտասարդութիւնը պայքարիլ Գերմանիոյ Միութեան համար»: Եւ կը շեշտէր.— «Մենք կ'ուզենք բարեկամութեամբ եւ խաղաղութեամբ ապրիլ, ճիշդ ինչպէս որ արդէն սորված ենք բարեկամութիւն հաստատել շատ մը ազգերու հետ որոնց դէմ պատերազմեցանք դեռ քանի մը տարի առաջ»:

Ամբողջ Պերլինը կը ցնծար ուրախութեան աղաղակներով, քանի որ վերջ գտած էր 2.500.000 բնակիչներու տառապանքը: Ճիշդ է որ անգլեւսաքսոն օդանաւերը ապահոված էին քաղաքին պարէնաւորումը, բայց եւ այնպէս անտանելի զրկանքներու մատնուած էր քաղաքին բնակչութիւնը:

Թերթերը կը գրեն թէ 55 օդաչուներ մեռած են պաշարման ընթացքին, իբրեւ հետեւանք 16 արկածներու: Զոհերէն 27ը Ամերիկացիներ են, 22ը Անգլիացիներ, վեցը Գերմանացիներ: Ուրիշ չորս Անգլիացիներ ալ ծանրապէս վիրաւորուած են եւ կը դարմանուին:

Այս առթիւ իրադեկներ կը պատմեն թէ մինչ կը սպասուէր որ Պերլինի բնակիչները ընկճուին յուսահատութենէն, ընդհակառակն զօրացաւ անոնց անկախութեան ոգին: Անցեալ Սեպտեմբերին անոնք հրապարակային ժողով մը սարքեցին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ.— ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԻՆ 50 %Ը ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ.— ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ.— ՆՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳ ՄԸ՝ ԽԲՐԵԼ ՀԵՏԵՒԱՆՔ ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԻ. — ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— ԱԹԱԹՈՒՐՔԻ ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՍԽԱԼՆԵՐԸ.—

ԽՄԲ.— «Տէյլի Մէյլ»ի մէկ աշխատակիցը, Ճիւլիըն Էմըրի, կը գրէ.—

Լոնտոնէն դէպի Իսթանպուլ օդային գիծը կ'անցնի Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Յունաստանի վրայէն: Այս երկիրներէն իւրաքանչիւրը համայնավարական յեղափոխութեան մը սպառնալիքին տակ կը գտնուի: Թուրքիոյ մէջ է միայն որ դէտինը ամուր է անգամ մը եւս:

Համայնավար հինգերորդ զօրաթեւ գրեթէ չկայ Թուրքերուն մէջ: Քանի մը կուսակցականներ եւ ուղեկիցներ կան մտաւորականներուն մէջ ինչպէս եւ դժգոհ տարրերքիւրտերուն մէջ, որոնք երբեմն կը սիրաբանեն ռուս գործակալներու հետ, սակայն բանակը եւ քաղաքային սպասարկութիւնը, քաղաքական կուսակցութիւնները, ճարտարարուեստական բանուորներու լայն զանգուածը եւ գիւղացիները ցարդ ազատ մնացած են գաղափարական վարակումէ:

Արդի Թուրքիոյ համար ասիկա շատ նշանակալից իրողութիւն է, որովհետեւ Ռուսիոյ հետ պատերազմի մը պարագային, Թուրքիա պիտի ըլլայ Արեւմտեան պետութեանց համար Մօտաւոր Արեւելքի գլխաւոր մարտկոցը: Պատճառը պարզ է,— Թուրքերը եւ Ռուսերըժառանգականթշնամիներ են, եւ Թուրքերուն համար համայնավար կուսակցութիւնը պարզապէս ռուսական բանակին յառաջապահ գունդն է:

Շատ մը Թուրքեր անխուսափելի կը նկատեն երրորդ աշխարհամարտ մը, եւ քիչեր կը հաւատան թէ Թուրքիան կրնայ նորէն չէզոք մնալ: Գիտեն թէ իրենց բանակը չի կրնար չափուիլ կարմիր բանակին հետ, բայց եւ այնպէս պատերազմի հեռանկարին վրայ կը նային սակաւախօս վճռականութեամբ: Թէեւ չունին 1939ի Լեհաստանի չափազանցուած ինքնավստահութիւնը, բայց նահանջականութեան նշան ալ չկայ:

Հակառակ վերջին պատերազմին ուրիշ ազգերու դժբախտ փորձառութեան, Թուրքերը դարձեալ վստահ են թէ Արեւմտեան պետութիւնները Թուրքիոյ օգնութեան պիտի հասնին ճիշդ ժամանակին: Մինչ այդ իրենց պաշտպանութեան համար կարելին կ'ընեն: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին Թրքական բանակը զէնքի տակ է, աւելի քան կէս միլիոն զինուորներով:

Այսպիսի բանակի մը պահպանումը գրեթէ անտանելի բեռ մը կը կազմէ ընկերային թէ տնտեսական տեսակէտով: Միայն ազգ. պաշտպանութեան համար ելմտացոյցին 50 առ հարիւրը եւ կարող երիտասարդներու զօրաշարժը անհաշուելի նեղութեանց եւ կորուստի կը մատնեն արդէն նուաղեալ գիւղերը: Թէ որքան ատեն կրնան դիմանալ Թուրքերը՝ այս լարուած վիճակին՝ հրատապ հարց մըն է եւ հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ, քանի կը մօտենայ իրենց օտար աղբիւրներու սպառումը: Տարակոյս չկայ թէ երկրին աղքատացումը եւ ընկերային վրդովումը ուր կրնայ յանգիլ այս վիճակը, մաս կը կազմեն Ռուսիոյ «Պաղ պատերազմ»ի նպատակներուն:

Շատ մը խրագէկներ զօրացրումը կը նկատեն նուազագոյն չարիք մը, սակայն Թուրքերը կ'առարկեն թէ զօրաւոր բանակի մը ներկայութիւնը իրենց սահմանագլուխներուն վրայ՝ լաւագոյն ապահովութիւնն է Ռուսիոյ հրոսակային թափանցումին դէմ որ կրնայ կատարուիլ հետեւողութեամբ Զօր. Մարկոսի:

Եթէ Ռուսերը ուզեն յարձակիլ, պէտք է գան մեծ զօրութեամբ: Նոր աշխարհամարտի մը ատեն անոնց համար դժուար կրնայ ըլլալ խնայել պէտք եղած զէնքը եւ օդային ուժը՝ հիմնական յարձակում մը կատարելու համար Թրքական սահմանին վրայ:

Մինչ այդ, նոր ուժեր գործի վրայ են Թուրքիոյ մէջ: Դրամատիրական նոր դասակարգ մը երեւան կուգայ առեւտուրի մէջ, մասամբ իբրեւ արդիւնքը պատերազմի բացառիկ պատեհութեանց եւ, մասամբ «Վարլըք»ի — Ունեւորութեան անիրաւ տուրքին — որ «հաշուեյարդարի» ենթարկեց Յոյներու, Հայերու եւ Հրեաներու ձեռքն եղած առեւտուրը եւ անոնց տէրերէն շատերը:

Այս նոր դասակարգին երեւումը յառաջ բերաւ հակազդեցութիւն մը քէմալական շրջանի պետական դրամատիրութեան դէմ:

Թուրք առեւտրականներ պարզապէս չեն ուզեր գործ հիմնել ցորչափ վտանգ կայ որ կառավարութիւնր կրնայ ազգայնացնել իրենց գործարանները:

Այս նոր դրամատիրական դասակարգին մէջ տեղ գալը որ զուգադիպեցաւ արեւմտեան քաղաքական գաղափարներու տարածումին հետ, նոր թափ առացաւ դաշնակից ուժերուն Գերմանիոյ վրայ տարած յաղթանակով: Աւելի ազատ տնտեսական դրութեան մը համար բացուած պայքարը կապուեցաւ աւելի ազատական քաղաքական վարչաձեւի մը պահանջին հետ:

Այս ազատական շարժումը կը բխի միջին դասակարգէն, սակայն արդէն արձագանգ կը գտնէ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, ուր դաստիարակութեան աստիճանական տարածումը յեղափոխութենէն ի վեր կ'արթնցնէ զանգուածները դէպի քաղաքական գիտակցութիւն:

Նախագահ Ինէօնիւ եւ իր խորհրդականները անմիջապէս հասկցան այս նոր ուժերուն պահանջները: Հետեւելով Աթաթիւրքի աւելի յառաջ փորձած այլ վիժած մէկ ծրագրին, անոնք որոշեցին ընդ առաջ երթալ, դիկտատուրան լուծելով սահմանադրական դրութեան մը մէջ: Կառավարական կուսակցութեան մէկ հատուածը բաժնուեցաւ, կազմելու համար սահմանադրական ընդդիմադիր հոսանք մը:

Այդ նոր կուսակցութիւնը, Դեմոկրատ, աւելի ազատական ձգտում ցոյց կուտայ քան կառավարութեան կուսակցութիւնը: Սակայն գլխաւոր տարբերութիւնր անձերու մէջ է, քան թէ սկզբունքներու: Արտաքին քաղաքականութեան մասին կարծիքի տարբերութիւն չկայ, եւ մրցակից վարիչները կը խորհրդակցին իրարու հետ, շատ մը կարեւոր հարցերու մասին:

Պետական ոստիկանութեան մեքենան տակաւին գոյութիւն ունի, սակայն փրբեւ պահեստի ուժ: Թէեւ զօրաւոր է, սակայն դանդաղ կը գործէ: Ներկայիս խօսքի գրեթէ կատարեալ ազատութիւն կայ եւ Մամուլը կրնայ յարձակիլ նոյնիսկ Նախագահին վրայ:

Ազատական նոր ձգտումին ուրիշ մէկ շահեկան երեւոյթն է կրօնքի աստիճանական վերադարձումը: Այս շարժումր քանի մը տարի քաջալերուեցաւ անպաշտօն կերպով, կառավարութեան կողմէ, իսկ հիմա, առաջին անգամ ըլլալով յեղափոխութենէն ի վեր, նոր մզկիթ մը կը շինուի Պոլսոյ մէջ:

Սակայն ամէնէն ուշագրաւ փոփոխութիւնը այն է որ Թուրքերը հիմա ազատօրէն կը յարաբերին օտարներու հետ եւ քաղաքական հարցերու մասին կը վիճին անոնց հետ: Օտարներու հետ տեսնուելու նախկին վախը, կարծես թէ բոլորովին անհետացած է:

Կարելի է ըսել թէ քէմալական յեղափոխութիւնը հասած է իր հեղինակին առաջադրածնպատակներուն: Ան առողջացուց «Եւրոպայի հիւանդ մարդը» եւ Թուրք ժողովուրդը դրաւ սահմանադրական զարգացման մը ճամբուն մէջ:

Երկրին ապագան մեծ մասով կախում պիտի ունենայ կառավարող մարդոցնկարագրէն: Թուրքիոյ ուժը անոր մէջ է որ կրնայ տակաւին յոյս դնել երէց քաղաքագէտներու սերունդի մը վրայ. դիւանագէտներ որոնք մեծցած են կայսերական աւանդութիւններով եւ փորձուած պատերազմի եւ յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Բայց եւ այնպէս անոնց օրերը համրուած են, յայտնի չէ թէ երիտասարդները որոնք կազմուեցան եւ զարգացան դիկտատորութեան տակ, պիտի ունենա՞ն քաղաքական պատասխանատուութեան միեւնոյն զգացումը: Այս առթիւ անոնց քննադատները զուարճալի պատմութիւն մը կը պատմեն:

Իր վերջին օրերուն, Աթաթիւրք կը խոստովանի իր արբանեակներուն թէ իր կեանքին մէջ երեք մեծ սխալներ գործեց,—«Առաջինըամուսնանալս էր, երկրորդը՝ Անգարան մայրաքաղաք ընելս»:

Հոս կանգ կ'առնէ, բայց երբ ունկնդիրները շողոքորթելով կը պնդեն, կը շարունակէ.

— «Երրորդն ալ ձեր բոլորին պէս սրիկաներու հետ գործելս էր»:

Այս յատկանշական պատրաստաբանութիւնը որոշ ճշմարտութիւն կը պարունակէ. սակայն պատկերին միւս կողմն ալ կայ: Թուրք մամուլը գրեթէ ամէն օր կը հրատարակէ կառավարական պաշտօնեաներու գանձէն զեղծումները:

Թրքական կառավարութեան հիմնական մեղքը այնքան ապականութիւն չէ որքան չափազանց կեդրոնացումը: Ամէն բանի համար պէտք է Անգարայի դիմել: Գործելու եղանակ մը որ թոյլ չի տար երիտասարդին պատասխանատուութիւն ստանձնել:

Կառավարութիւնը տեղեակ է այս թերութեան, եւ նախագահը այս սխալը դարմանելու համար երկու երիտասարդներ առաւ դահլիճին մէջ: Մէկը Քասիմ Կիւլէքն է, հաղորդակցութեան նախարարը, որ արդէն ուշադրութիւն գրաւած է: Ան իրերու վիճակը, փոխանակ զեկուցումի միջոցով իմանալու, ինք անձամբ կը քննէ, ինչ որ անսովոր է արեւելեան նախարարի մը համար: Եւ սակայն դեռ բացառութիւն է:

Նոր կացութիւնը որ ստեղծուեցաւ միահեծանութեան անհետացումով, արդէն իսկ երեւան հանած է նոր խնդիրներ որոնք նոր մարդոց կը կարօտին: Քուէարկութեան իրաւունքը զանգուածներուն փոխանցուած ըլլալով, գիւղացիական հարցը առաջնակարգ տեղ պիտի բռնէ:

Ահաւոր են գիւղերու ընկերային պայմանները, նոյնիսկ պալքանեան չափանիշով: Տուրքի բեռը ծանր է գիւղացիին համար, ու թէեւ ժողովուրդին 80 առ հարիւրը հողէն կ'ապրի, սակայն գիւղը տակաւին գլխաւորաբար կը կառավարուի ի շահ քաղաքին:

Ցարդ գիւղացիին հանդէպ եղած անարդարութեան զգացումը կը մեղմանար իր յետամնացութեամբ: Այսուհետեւ ընտրական պայքարը վճռական դեր պիտի կատարէ գիւղին եւ քաղաքին յարաբերութեանց վրայ:

Ապրիլ 11-24ը Մարսէյլի մէջ

(ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Ե. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ)

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս.— Ապրիլ 11-24ի Սգատօնը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, ինչպէս եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Արենուշներու, տեղի ունեցաւ այսօր, կիրակի, առտուան ժամը 9.30ին, սինէմա Roxy մէջ, մեծ բազմութեամբ:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ե. Պետրոսեան, պարզելով տօնին խորհուրդը, ըսաւ.— «Յարգելով մէկուկէս միլիոն զոհերու յիշատակը, արցունքը մեր սրտին՝ ուխտենք չմոռնալ այս օրը, եւ պատրաստել մեր նոր սերունդը արժանի յաջորդները դառնալու մեր մեծ մեռելներուն»: Յոտնկայս, խոր երկիւղածութեամբ լսուեցաւ, երգչախումբի «Տէր Ողորմիա»ն: Ընկերը շարունակելով իր խօսքը, թելադրեց որ երիտասարդութիւնը, արտասահմանի թէ Հայաստանի մէջ, դառնայ աւանդապահը մեր ցեղային արժէքներուն ե ջանայ իրականացնելու մեր դարերու երազը — «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»:

Յստակ առոգանութեամբ եւ խոր յուզումով արտասանեց Օր. Մարի Եղոյեանը «Մայր Հայաստանին»: Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէկարդացուեցաւ ուղերձ մը որ իր յարգանքը յայտնելով անհամար զոհերու յիշատակին, կը յայտարարէր.— «Եթէ կ'ուզենք դառնալ արժանի ժառանգորդները մեր մէկուկէս միլիոն զոհերուն, եթէ կ'ուզենք իրականացնել անոնց երազը, մէկ վայրկեան իսկ պէտք չէ մոռնանք անոնց արեան ձայնը: Մենք Մարսէյլի Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի անդամներս, կ'ուխտենք մեր անկարելին կարելի ընել, վերստանալու համար մեր մարդկային իրաւունքները, որոնցմէ զրկուած ենք անխղճաբար»: Սէնթ Անի Նոր Սերունդի քանի մը երգերէն վերջ, Սէն Լուէն Նոր Սերնդական Ս. Սարգիսեան արտասանեց «Վերջին Աղօթքը»: Կիպրոսի հայ երիտասարդութեան մէկ ներկայացուցիչը որ հիւրաբար հոս կը գտնուէր, յանուն իր պատկանած կազմակերպութեան ըսաւ իր յարգանքի խօսքը: Ուղերձ մը կարդաց հայ արենուշներու կողմէ Օր. Յարութիւնեան: Յարգանքի եւ երկիւղածութեան սրտաբուխ խօսքերէ վերջ յայտարարեց «Մենք մեծ ու փոքր արենուշներս, ուխտած ենք յարգել մեր նահատակ պապերուն սուրբ պատգամները: Երբեք չուրանալ ցեղին բոլոր սրբութիւնները եւ աւանդութիւնները: Երբեք չշեղիլ անոնց գծած դժուարին, բայց ճշմարիտ ճամբէն: ՀայԱրենուշներու սրտերուն մէջ խունկ ու մոմ կը վառուի անոնց սուրբ յիշատակին»:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Քէօսէեան, որ ընդհանուր գծերով պարզելէ վերջ Հայաջինջ Սարսափները եւ անոնց գլխաւոր պատճառները, ցաւ յայտնեց որ մեր ընդհանուր սուգն իսկ դարձուցած ենք կուսախնձոր, երբ Թուրքը ինք խտրութիւն չդրաւ, երբ կը փորձէր անճիտել ցեղը: Օր. Տէր Արսէնեանի երգէն վերջ խօսեցաւ ընկ. Նարդունին: Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս ծանրացաւ այժմէական նիւթերու վրայ, լայն տարածութեամբ: Պիտի փորձեմ ամփոփել.—

«Գարունը, բնութեան վերազարթումի եղանակը, երբ ուրիշ ազգեր դուրս կը վազեն վերանորոգուելու եւ ուրախանալու, մենք կը փակուինք սրահներու մէջ ողբալու մեր սուգը: Հայ ժողովուրդը երգեր ունի ուր կ'ըսէ «Գարուն ա ձիւն ա արել»: Այո, գարուն էր եւ ձիւն եկաւ հայ ժողովուրդին գլխուն: Այո, սուգի մէջենք: Ո՞վ էր այդ հրէշը որ ձիւն բերաւ մեր գլխուն.— Ոճրագործ Թուրքը: Կարելի է մարդ մեռցնել պատերազմի բերումով կամ զինուորական հարկադրանքէ մղուած: Բայց հաճոյքի համար մարդ սպաննել Թուրքին յատուկ բնազդն է: Ինչպէս մարդիկ ախորժակով ճաշելու համար ստեղծած են զանազան համեմներ, Թուրքն ալ ախորժակով ջարդելու համար ստեղծած էր չարչարանքի զանազան միջոցներ, որպէսզի իր զոհը որչափ շատ տանջուի, ինք այնչափ շատ հաճոյք առնէ: Տրապիզոնի առ-

չէ։ մանուկները սուրերու մէջ լեցնելով ծովը ձգել, ուրիշ տեղ քարիւղ թափել եւ վառել, դեռ բազմազան չարչարանքներ, արդէք բոլորը ծանօթ են եւ կը յուզէ մեզ։ Բայց իբրեւ ամէնէն սարսափելին յիշեմ միայն մէկը,— մեր Սիամանթօն է որ կը նկարագրէ.— Թուրք կոյր մը կ՚աղաղակէ որ կեավուր մը բերենիրեն որպէսզի սպաննէ «ճէննէթ»ին արժանանալու համար։ Երբ կը բերեն իրեն, որպէսզի հաճոյքը կատարեալ ըլլայ, կ՚ըսէ.— «Ցոյց տուէք սիրտը, որպէսզի սրտին զարնեմ»... Թուրքը մեզ ջարդելով հանդերձ իր նպատակին չհասաւ, մեզ վերջնապէս մեռցնելու համար կը սպաննայ մեր մշակոյթին։ Թուրքը կ՚ըսէ.— Չի բաւեր ջարդել ժողովուրդ մը, այլ պէտք է սպաննել մշակոյթը որ մտաւորականութիւնն է։ Բայց այսօր կը տեսնէ որ մէկ կողմէ պզտիկ Հայաստանը, միւս կողմէ կազմակերպուած գաղութները իրենց հսկայական յառաջդիմութեամբ սարսափ կ՚ազդեն իրեն։ Կ՚ուզէ խլել մեր մշակոյթը ըսելով որ հայ ժողովուրդը չէ ունեցած մշակոյթ, այլ իրենցն եղած ամէն ինչ։ Այս անգամ նոր պատերազմ մըն է որ յայտարարած է։ Եթէ յաջողի, այն ատեն մեզ կը սպաննէ։ Շնորհիւ իր ուժին եւ դրամական միջոցներուն, ան ամէն տեղ ձեռնարկած է ուժեղ փրոփականտի։ Պէտք է հակազդել այս նոր պատերազմին մեր բոլոր միջոցներով։ գիտնանք մեր արժէքը եւ չմեծցնենք մեր պզտիկ թերութիւնները, այլ հպարտանանք մեր մեծ առաւելութիւններով։ Մենք անապատներու մէջ, ջարդի պահուն իսկ չենք ուզած մեռնիլ երբ հայ մայրեր աւազներու վրայ իսկ Ա. Բ. Գ.ը կը սորվեցնէին իրենց զաւակներուն։ Թուրքը մէկ կողմէն կ՚աշխատի, մենք միւս կողմէ։ Ո՞վ պիտի յաղթէ.— Ես վստահ եմ որ մենք, եթէ չարունակենք աշխատիլ եւ կազմակերպուիլ։ Այո, Թրքահայ Դատը կը լուծուի երբ մենք կազմակերպուած ենք։ Հայաստան չի կրնար ըլլալ այն ինչ որ կը փափաքէինք որ ըլլայ, արտասահմանը արժէք է որ պէտքչէ արհամարհուի։ Չկայ մարդ մը որ Հայաստանը չսիրէ, բայց գիտենք որ Հայաստան անկախ քաղաքականութիւն չունի, կապուած է ռուս մեծ ժողովուրդին։ Կ՚ուզենք որ Ռուսիան միշտ թշնամի մնայ Թուրքին, որպէսզի կարելի ըլլայ լուծել Հայկ. Դատը։ Ցաւիտենական է հայ ժողովուրդը, տաղանդաւոր է հայ ժողովուրդը, կրնայ փրկուիլ եթէ իրար հասկնանք, այն ատեն է որ կրնանք ըսել մեր մեռելներուն.— Ձեր վրէժը լուծեցինք։ Ապրիլեանսուգին առթիւ երբ կը պանծացնենք հայկական մշակոյթը, այս ալ ուրիշ հերոսամարտ մըն է, Վանի եւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտներու կարգին, աւելի հաստ եւ աւելի մահացու։ Փառք հայութեան որ կապուած է իր բոլոր արժէքներուն։ Պիտի ապրի Հայը»։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ։ Տարրական դասընթացք։ Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1944։

ԵՒ ՄԱՅՐԸ ՍՊԱՍՈՒՄ ԷՐ ՏԱԿԱՒԻՆ։ Գրեց Սամուէլ Խաչիկեան։ Հրատ. «Էրոս» գրատուն։ Թէհրան 1949։ Գին 50 սէնթ։

Վասպուրականի գոյամարտը

ԽՄԲ.— Վասպուրականի Հերոսամարտին 34րդ տարեդարձին առթիւ, որ այս տարի ալ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, կիրակի օր, ստորեւ կ՚ամփոփենք Ամերիկայի Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան կոչին հիմնական մասերը.—

Ամէն տարի Ապրիլ-Մայիս ամիսներուն Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան անդամները երկիրէ երկիր սրբազան պարտականութիւն կը զգան ոգեկոչելու հայրենի հին յիշատակները, կռուի եւ յաղթանակի օրերը եւ կ՚ուզեն վերապրիլ եւ տօնել մեր գոյամարտը, ՀԱՅ ՑԵՂԻՆ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ...

Դ.

Կեդր. վարչութիւնը չէ որ կը հրահանգէ կամ մղում կուտայ։ Այդ շարժումը կուգայ մասնաճիւղերէն եւ անդամներէն. «Ապրիլը կը մօտենայ, մեր Հերոսամարտի եւ Յաղթանակի տարեդարձն է, ինչպէ՞ս տօնենք»։ Ինչպէ՞ս պէտք է տօնել, որ մեր լաւագոյն ուժերը գործի մղուին, որպէսզի տարուէ տարի աւելի ուժգին հնչէ մեր ձայնը, աւելի խորհուրդ ներշնչէ մեր խօսքը։ Մենք որ ապրելու բախտը ունինք, ինչպէ՞ս կրնանք յաւերժացնել յիշատակը մեր անթիւ եւ անթաղ հերոսներուն։ Ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս պիտի դարբնենք մեր ազատութեան արձանը, որ արիւնէն եւ արցունքէն վեր, մեր հաւատքնու յաղթանակը շողացընէ։ Ասիկա մեր ցեղին ձայնն է, մեր գոյութեան պահպանման բնազդը, հոգեկան ամուր խարիսխն է փոթորիկներուն դէմ։ Այդ՝ մեր ծառացած գլուխները վեր բռնելու, հպարտօրէն անցեալին նայելու հզօր ազդակն է։ Այդ՝ պահանջատէրի մեր անջնջելի վկայականնէ՝ սրբագործուած մեր արիւնով։ Այդ այն հոգեկան ամուր կապն է որ նոր սերունդը կը կապէ մեզի ու մեր յոյսերուն եւ ապագայով կը խանդավառէ եւ կը ներշնչէ զայն, որպէսզի մեր կտակը արժէւորէ։

Պէտք է տօնել մեր հերոսամարտը, անոր տալ ազգային բնոյթ եւ կրկնել բարձրաղաղակ, որ մեր դարաւոր թշնամին վատ էր, բարբարոս, ստոր եւ ամարդի։ Պէտք է տօնել մեր հերոսամարտը չեչտելու համար որ մեր պայքարը մարդկային իրաւունքներու կռիւն էր, դպրոցի եւ լոյսի տարածման ճիգն էր, կրօնքի եւ խղճի ազատութեան սէրն էր, խաղաղ կեանքի, ստեղծագործ աշխատանքի եւ վերելքի ձգտումն էր։ Արեւելքի խաւարը լուսաւորելու եւ նոր կեանք մը դարբնելու աստուածային գործն էր, զոր կատարեցինք՝ որպէս հաւատաւոր առաքեալներ, տալով անթիւ զոհեր։

Դեռ երէկ էր, որ ունէինք մտաւորականներու եւ ուսուցիչներու ընտրանի հոյլ մը, որուն շնորհիւ մեր քաղաքներն ու գիւղերը արթնցան իրենց խոր քունէն եւ ստրկամտութենէն։ Մարտական սերունդ մը ունէինք խիզախ եւ արի, ֆետայիները մեր անձնման լեռներու, որոնք արդարութեան կրակով վառուած, եղան անոր անկաշառ պաշտպանները եւ իրենց արիւնով եւ կեանքի գնով ծառայեցին մեր անիրաւուած դատին։ Լոյսի եւ գիտութեան ծարաւի ուսանողներու խումբեր ունէինք եւ նուիրուած հոգեւորականներու առաքելական շարան մը Ղեւոնդ Երէցներէն մինչեւ Խրիմեանները... Հապա՞ մեր տքնաջան գիւղացիները, մշակները եւ հօտաղները, արդար աշխատանքի եւ հողին նուիրուած այս սուրբ մարտիրոսները, ցեղին ստեղծագործ ուժին եւ կամքին այդ մեծ վարպետները ...

Իսկ այսօր... Թափուր եւ ամայի հայրենիք մը եւ բնաւեր տարագիրներ աշխարհի չորս ծագերուն վրայ։ Վասպուրականի դիւցազնական կռիւէն եւ յաղթանակէն վերջ ՆԱՀԱՆՋ։

Բայց այդ նահանջը մերը չէր, հայ ժողովուրդը նահանջել չի գիտեր, այդ խորթ է անոր հոգիին, անոր բնազդին, անոր հաւատքին, բայց քաղաքակիրթ ազգերը այդ յուծն ալ դրին մեր վզին։ Երբ թրքական թնդանօթները Ապրիլեան հերոսամարտին 12 ժամուան ռմբակոծութենէն վերջ կը քանդէին մեր պատնէշները, մենք գիշերով անոր քով կը բարձրացնէինք մէկ ուրիշը՝ յաջորդ օրուան պաշտպանութեան համար։ Այդպէս կռուեցանք թրքական բանակին եւ խուժանին դէմ երեսուն օր ու գիշեր՝ առանց թնդանօթի, համրուած զէնքերով եւ փամփուշտներով։ Երբ ինկան Սասունն ու Մուշը, բարձրացաւ Շապին Գարահիսարը։ Անոր օրհասական կռուին արձագանգեցին Ուրֆան, Այնթապը եւ Մուսա Տաղը։ Ինկան բոլորը, ինկաւ նաեւ յաղթական Վասպուրականը, սակայն բարձրացաւ Արարատեան դաշտը, որուն վրայ սկսաւ ծածանիլ ազատութեան դրօշը։ Փառք մեր անձնուէր ժողովրդին եւ մեր նորաբողբոջ եւ առնական Հայաստանին։

Այսօր, Վասպուրականի հերոսամարտէն 34 տարի ետք մեր հայրենիքը դեռ կը մնայ ամայի, իսկ իր զաւակները աստանդական։ Բայց Վասպուրականցիի հոգիին մէջ նահանջ չկայ։ Ան Երեւանի մէջ լինի թէ Իրաքի եւ Իրանի մէջ կ՚ապրի, կը ստեղծագործէ՝ աչքերը յառած իր Հայրենիքին։ Ամերիկայի մէջ, Խաղաղականէն մինչեւ Ատլանտեան, քանի մը հարիւր հաւատարիմ հայրենակիցներ կը գործեն, կ՚աշխատին, կը ճգնին, կը զոհեն Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան դրօշին տակ։ Տասնեւութ տարիներու պատմութիւն ունեցող այս Հայրենակցականը եղած է օտարութեան մէջ այն լուսաւոր կանթեղը, որ վառուած է հայրենի վանքերէն բերուած սրբազան եւ անշէջ կրակով եւ կը լուսաւորէ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած իր եղբայրներուն հայրենակարօտ հոգիները։ Ան արդար հպարտութիւնը ունի իր կատարած օգնութեան փրկարար գործին, որուն մէջ դրած է սէր, նուիրում, յարդանք եւ երախտագիտութիւն, որովհետեւ այսօրուան տառապեալ երէկուան մտաւորականն է, հերոսը, սուրբ հողի ստեղծագործ մշակը։

ՊՈՒՌՊՈՆԻ դերդաստանէն իշխան մը, Ժան Ֆերման եւ աստեղագէտ Ռումանուհի մը, Սոլոքոլու (Սոլար) ձերբակալուեցան, իւրացուցած ըլլալով պառաւի մը 1200 նափոլէոնը (7.000.000 ֆրանք)։

ՔՐՋԱՀԱՒԱՔ մը Կրընոպլի մէջ խենդենալով սկսաւ աջ-ձախ բաժնել իր դրամները կամ պատռել փողոցին մէջ։ Կէս միլիոն կը հաշուեն փճացած թղթադրամներուն գումարը։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Այս թանկագին յուշերը, որոնք պատմական շրջանի մը անցուդարձը կը պարզեն, առաջին անգամ տպուած են «Յուսաբեր»ի մէջ.—

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎԻ ՀԵՏ

1918ի Յուլիսին էր։

Շղթայազերծ յեղափոխութիւնը անզուսպ փոթորիկի մոլեգնութիւնով աւերներ էր գործում համայն Ռուսիոյ լայնքին ու երկայնքին։ Երթեւեկը զաւազիր խաւարին մէջ մահ գալու պէս մի բան էր։ Գնացքը ոչ ժամ ունէր եւ ոչ օր։ Թալաննու կողոպուտը առօրեայ երեւոյթներ էին եւ այնքան սովորական, որ անգամ ամենից զգայուն սիրտի համար ընթացիկ մի դէպքի համդամանք էին կրում։ Շահադիտութեան դրդումով սպաննում էին անմեղներին եւ այդ դեռ բաւական չէր, անտէր դոհին մեղադրում էին իբրեւ սպայ կամ անզուտ բուրժուա, ամբոխի առելութիւնը գրգռելու համար։

Ցարիցինից Մոսկուա գնալ, նշանակում էր սանդարամետի բաւիղներով անցնել, մահուան ուրուականը հալածել։ Մուրատն ու Սեպուհը ընդմիշտ հրաժարեցան ուղեւորութիւնից, Լենինի հետ տեսակցելու մտքից։ Արդէն Արմաւիրի մէջ խորհրդակցական ժողովն էլ որոշեց Ցարիցինի զինուորական իշխանութեան դիմել, որ ամէն իրաւասութիւն ունէր մեր խնդիրքը ընդունելու եւ գործադրելու։

Արմաւիրում ծանօթացանք Աւագ Կածինեանի հետ, որ Բագուից էր գալիս, նա պատմեց թէ ինչ ահարկու գոտեմարտ էր մղւում Նաւթաշխարհի մէջ թրքական ընտիր զօրամասերի դէմ՝ բոլոր կուսակցութիւնների հետ միաձայն։ Պատմեց Ռոստոմի ու Գիւլխանդանեանի աշխատանքի մասին, և թէ ինչպէս Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը համաձայնած էր բոլշեւիկների հետ։

Այն ժամանակ ճակատի ընդհ. հրամանատարն էր Կ. Վորոշիլովը, ներկայիս Սովետների հռչակաւոր մարաջախտը։ Ցարիցինի մեր կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկեր Յ. Արղումանեանի միջնորդութեամբ մեզ յաջողուեց մի հանդիպում ունենալ Վորոշիլովի հետ։ Ընկ. Արղումանեանը ծանօթութեան լայն շրջանակ ունէր։ Իր պարկեշտ, ուղղամիտ եւհեղահամբոյր նկարագրին շնորհիւ բոլորի մէջ ներշնչած էր համակրանք եւ վստահութիւն։ Մասնակցել էր Ցարիցինի գիւղացիական համագումարին, ուր հանդէս էր եկել իր ողջմիտ եւ գործնապաշտ թելադրութիւններով։ Թէեւ Պարսկահայ էր, բայց իր ուսումը կատարելագործել էր ռուսական համալսարանում։ Նա թարգմանն էր Մուրատին եւ Սեպուհին։

Զօրանոց մտանք Վորոշիլովի սենեակը, որ անզարդ, մերկ ու անպաճոյճ էր։ Մի հնամաշ սեղան, մի քանի հասարակ աթոռներ եւ պատերի վրայ զանազան զինուորական քարտէզներ — ահա ամբողջ կահն ու կարասին այդ հռչակաւոր հրամանատարի խուցին։ Վորոշիլովը անգլիական ֆրէնչ էր հագուած, սակայն առանց ուսադիրի։ Համազգեստի միայն գլխարկն էր ռուսական։ Ածիլուած էր կուճտ ու կլոր։ Ուշիմ եւ աշխոյժ աչքերով շատ համակրելի մի երիտասարդ էր, որ իր լեցունութեամբ, արտայայտիչ անհոգութեամբ երեւոյթն էր թելադրում բուրժուական նիստուկացին վարժ մէկ անձի։ Իր բարեհամբոյր կերպարանքը յեղափոխականի տպաւորութիւն չէր ձգում։

Մեզ ընդունեց սիրալիր ընդառաջումով։ Ուրախութեան անկեղծ ժպիտով սեղմեց Մուրատի եւ Սեպուհի ձեռքերը, ու երբ հերթը ինձ հասաւ, իմ վրայ նետեց այնպիսի մի ակնարկ, որ կարծես ուզում էր ասել.— սա խէղը ինչ՞ է այստեղ։

Ապա Վորոշիլով աշխուժով ու համբերատար պատրաստակամութեամբ լսեց Սեպուհի բացատրութիւնները։ Մեր նպատակն է, ասաց Սեպուհը, Բագու գնալ կռուելու թրքական ներխուժող բանակի դէմ։ Մանրամասնեց քաղաքական, զինուորական եւ ռազմագիտական այն կարեւորութիւնը, որ Բագուն է ներկայացնում Ռուսիոյ եւ Հայաստանի համար։ Սակայն անիմաստ էր Բագու գնալ առանց իրենց հետ մի կարեւոր զօրամաս տանելու։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(1)

Պրանտընպուրկի Դրան առջեւ, մերժեցին օգտուիլ ռուսական իշխանութեանց առաջարկէն, որ կը հրաւիրէր արձանագրուիլ ուտեստի համար:

Զօր. Քլէյ, ամերիկեան հրամանատարը, որ Մայիս 15ին պիտի ձգէ իր պաշտօնը, եւ որ բուն կազմակերպիչը կը համարուի օդնաւային փոխադրութեանց, յայտարարեց այս առթիւ.

— «Պերլինի ժողովուրդը իր քաղաքական անկախութեան տենչը ցոյց տուաւ ամիսներու ընթացքին: Եթէ այդ ոգին ցոյց տուած ըլլար 1933ին, կրնար խափանել Հիթլէրի բարձրացումը: Իրենց քաղաքական անկախութիւնը պահելու եւ ատոր համար զոհողութիւններ ստանձնելու տրամադրութիւնը այնպիսի ոգի մը ստեղծած է Գերմանիոյ մէջ որ, գրեթէ անկարելի կը դառնայ դիկտատորութեան հաստատումը ապագային»:

Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետը, Էռնսթ Ռէօյթըր, պաշարման բարձումէն քանի մը վայրկեան վերջը յայտարարեց.— «Այս օրուան կը սպասէինք ամիսներէ ի վեր: Շատ վախեր եւ զրկանքներ կրեցինք: Այժմ տօնական եւ պատմական օր մըն է»:

Ի՞նչ կ'ըսեն Չորս Մեծերը

Դեռ որոշ վերապահութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, ինչպէս կը հաստատեն զանազան յայտարարութիւններ:

Պ. Տին Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, յայտարարեց թէ պաշարման բարձումը միայն առաջին քայլն է լուծելու գերմանական կնճիռը: «Թէ կարելի պիտի ըլլա՞յ լուծում մը գտնել Փարիզի մէջ,— այդ կախում ունի Խ. Միութեան յօժարութենէն: Ռուսերը կ'ուզե՞ն առաջարկներ ընել կամ լսել, փութացնելու համար Գերմանիոյ մուտքը Եւրոպայի ազատ ազգերու ընտանիքին մէջ: Պաշարման բարձումը կը վերահաստատէ այն կացութիւնը ուր կը գտնուէինք մէկ տարի առաջ եւ կը դիւրացնէ նոր բանակցութիւնները»:

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, շատ կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ.— «Կը թուի թէ հասած ենք շրջանի մը ուր կրնանք նորէն «ընկերներ» կոչուիլ:

Պերլինի խորհրդային շրջանին գերմաներէն թերթը կը բաւականանայ ըսելով թէ «ներկայ կարգադրութիւնը առժամեայ է»: Կարեւոր գտնելով հանդերձ պաշարման բարձումը, դիտել կու տայ թէ վերջնական լուծումը պիտի գտնուի Փարիզի մէջ, երբ կարգադրուի դրամական խնդիրը»:

Մէկ խօսքով, նոր դժուարութիւններ կը նախատեսուին քաղաքական շրջանակներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

70 ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ՉՏԵՍՆՈՒԱԾ երաշտ մը եւ ցուրտը մտահոգութեան մատնած են Ֆրանսայի հողագործները որոնք առատ հունձք մը կը սպասէին: Ամէն կողմէ հասած տեղեկագիրներ կը հաստատեն թէ հունձքը դանդաղ կ'աճի: Ապրիլի տաքերէն վերջ, կծու ցուրտ մը կը տիրէ ամէն կողմ, նոյնիսկ Փարիզի մէջ: Հողագործները մասնաւորապէս կը վախնան ցորենի, գետնախնձորի եւ ճակնդեղի հունձքերուն անյաջողութենէն: — Կառավարութիւնը դեռ չկրցաւ գին մը որոշել ցորենին համար: Վախ կայ որ հացին գինը բարձրանայ 4 — 6 ֆրանք:

ԿԻՆԵՐ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐ հետապնդելով, կ'անպատուէր եւ կը կողոպտէր անծանօթ մը, Շաթուի մէջ (Սէն Լազարի գծին վրայ): Ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալեց այս հրէշը, որ Էօժէն Հանռի անուն պահակ մըն է, 22 տարեկան, երբ կը փորձէր պղծել մանկամարդուհի մը, ամայի փողոցի մը մէջ: Թերթերը 50է աւելի կը հաշուեն զոհերը, որոնց մէջ կան դեսպանատան մը քարտուղարուհին, երեսփոխանի մը կինը, եօթը ամուսնացած կին մը եւն.: Զարագործը կը սպասէր վերջին կառախումբին, իր զոհերը հետապնդելու համար:

ՔԱՐԼՈՍ ՔԱՆԹԻԻ (Կարպիս Քանթարճեանի) եւ իր աշակերտներուն սպանիական պարերու երեկոն, Յունիս 10ին, Salle d'Iénaի մէջ:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆԻ:

Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Ատոմեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարլօ Քանթի:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաքաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ – ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ատիկ եւ Մանիկ Աշճեան կը յայտարարեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ իրենց գերդաստաններուն եւ տարաբախտ վաղամեռիկ Տէր ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ՈՎՍԱՆՆԱ ԻՆՃԻԵԱՆՆԵՐՈՒ (քենակալ եւ քենի): Կը հրաւիրուին հանգուցեալներու յիշատակը յարգողները:

Պ. ԹՈՎՄԱՍ ՋԱՐԵՀ ԳԱՎԷՋԵԱՆ իր հօր մահուան քառասունքին առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի Ֆր. Կ. Խաչին, ի նպաստ անոր որդեգրած սանիկին պէտքերուն: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ Գրիգորի որդին Լուսեղէնը կը փնտռէ իր որդին Մկրտիչը, որ 1941 Օգոստ. 15ին կարմիր բանակի զինուոր էրեղած: Կ'ենթադրուի որ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Յառաջ»ի միջոցով Լուսեղէն Բարունակեանի:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ:

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:

Հանդէս – պարահանդէսը չարժանկարի պիտի առնուի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, իր ակումբին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.45ին: Նիւթը՝ «Ներկայ Հայաստանը»: Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

Վասպուրականի յաղթական ազատամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:— Կարգադիր Յանձնախումբ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 14 MAI 1949 Շաբաթ 14 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5846-Նոր շրջան թիւ 1257 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԶԱՐԿԻՆ - ԶԱՐԿՈՒԱՆ»

Ինչո՞վ պակաս էր պատմական Վասպուրականը, որպէսզի դառնար կորիզը հայկական ազատ իշխանութեան, 1915ին...

Կռուած եւ յաղթած էին արդէն, փախուստի մատնելով Հրէշածին Ճէվտէթը՝ իր բանակով։ (1915 Ապրիլ 7 — Մայիս 3)։

Հայկական իշխանութեան մը հիմերն ալ դըրած էին։ Վէրքերը կը դարմանուէին։ Աւերակները կը վերաշինուէին։ Ընդհանուր խանդավառութիւն եւ շինարար աշխատանք բոլոր ճակատներուն վրայ։

Հազիւ եօթանասուն օր անցած էր, երբ դիւային խաղ մը վեր ի վայր շրջեց ամէն բան։

Նահա՜նջ։ Եւ քանի՜ անգամ։ Եւ ի՜նչ դժոխային պայմաններու տակ։ Ցարական կառավարութիւնը աւելի բարբարոսական ծրագիր մը չէր կրնար յղանալ, ողջ մնացած ժողովուրդն ալ փոշիացնելու համար։

Նոյն դաւը շարունակեցին յաջորդներն ալ, այլապէս նենգ եւ տմարդի քաղաքականութեամբ մը։

«Դէպի տո՜ւն»։ Եւ յաղթական բանակները ամբոխի վերածուած, լքեցին ամէն բան։ Զգեցին ճակատ, ռազմանիւթ, ժողովուրդ, օր առաջ տուն հասնելու համար։ Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Կարին եւ Վասպուրական։

Այնուհետեւ հրաշք մը միայն կրնար փրկել ազատագրուած նահանգները եւ հազիւ տեղաւորուած բազմութիւնները։

Այդ հրաշքը գործուեցաւ 1918ի մայիսեան կռիւներով, Արարատեան դաշտին մէջ։ Հրաշք՝ բառին բուն իմաստով։

Բայց, կորսուա՜ծ էր արեւմտեան Հայաստանը, մնացեալ ժողովուրդն ալ յանձնելով հուրի եւ սուրի կամ փախուստի։ Անգամ մը եւս ամայացնելով Բարձր Հայքը, Տարօնն ու Վասպուրականը։

Եթէ միայն Վասպուրականը ողջ մնացած ըլլար, իր նոր կարգուսարքով, եւ Երեւանն ալ կցուէր անոր, մենք ինչո՞ւ ողբեր պիտի հիւսէինք այսօր, օտար ափերու վրայ։ Ինչո՞ւ պիտի դառնայինք հովերուն յանձնուած փետուր՝ ի սփիւռս աշխարհի...

Այն ատեն կրկին ազատուած պիտի ըլլային Տարօնն ու Բարձր Հայքը եւ մնացեալը։

Եւ պիտի ունենայինք հայրենիք մը միացեալ եւ ազատ։ Շէն ու հանգիստ։ Նուիրուած՝ ստեղծագործ աշխատանքի։ Բաց՝ իր բոլոր զաւակներուն առջեւ։

Անշուշտ անօգուտ են այս խորհրդածութիւնները, 34 տարի վերջը, երբ թշնամին հարթած է հայկական անշունչ յիշատակարաններն անգամ։

Եւ սակայն, անհրաժեշտ է, տարրական պարտականութիւն է պարբերաբար յիշել, ոգեկոչել անցեալը, ներկան սերտելու եւ ապագան պատրաստելու համար։

Եւ մանաւանդ, խղճի պարտք է ինչպէս ողբալ անհաշուելի եւ անդարմանելի կորուստները, նոյնպէս հպարտանալ կատարուած քաջագործութիւններով։

Այդ պարտականութիւնն է որ կը կատարէ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը՝ վաղը, կիրակի։ Դժբախտաբար միայն Մարսէյլի մէջ։

Սիրտ չունինք անգամ մը եւս արձանագրելու Փարիզի Վանեցիներուն անփառունակ նահանջը՝ այս պատմական տարեդարձին առթիւ։

Ի՛նչ պատրուակներ ալ ճարեն, պիտի մնան ամօթով։

Պատմութիւնը վճիռներ ունի որոնք տապանաքարի մը պէս պիտի ճնշեն իրենց վրայ։

Եւ երեւակայել որ Թուրքերը ամէն տարի հանդիսաւորապէս կը տօնեն Վանի, Էրզրումի, Մարաշի կամ Այնթապի, Պոլսոյ կամ Ատանայի ազատագրումը։

Քաղաքականութի՞ւն կը խաղան Փարիզի մէջ։

Եթէ իրենց արցունքը ցամքած է ողբ ու կոծէն, համազգային հերոսամարտին, յաղթանակին փառքե՞րն ալ բան մը չեն խօսիր իրենց սրտին։

Իրենց խիղճը չի՞ խայթեր «զարկինք - զարկուանք»ը, հոգ չէ թէ տարիներ անցած ըլլան...

Հարցումը կը վերաբերի բոլորին, առանց համբանքի եւ ծննդավայրի խտրութեան։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բոլորդ ալ գիտէք որ մեր ողջամի՜տ ռամկավարներն ալ մաս կը կազմեն «յառաջդիմական» ճակատին։

Երբեմն կարաւանին գլուխն ալ կ'անցնին, զանազան կանչեր արձակելով։ Պարտկելով զարմանազան ելոյթներ։

Եթէ իրենց հարցնէք, պիտի ըսեն, — Մենք միշտ հետեւողական եղած ենք։

Ճի՞շդ է։ Բարեհաճեցէք բարձրաձայն կարդալ հետեւեալ յայտարարութիւնը։

— «Հայ համայնավար կուսակցութիւն մը, իր միջազգային եւ ապազգային դաւանանքով՝ կը քանդէ մեր համայնքի ազգային կեանքը, անոր ըմբռնումները, կ'եղծանէ անոր նկարագիրը եւ միտքը։ Ազգ, պետութիւն, հայրենիք, — նուազ կարեւոր են անոնց համար քան դասակարգային իրաւակարգը։ Այս ըմբռնումով՝ անոնք խօսքն իսկ չեն ըներ Թուրքիոյ մէջ կորսուած հայկական իրաւունքներուն»։

Աղբի՞ւրը. — Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը, «Պայքար», 1936 Յունուար 12 (խմբագրական)։

Հատուած մը եւս.

— «Ռամկավար - ազատական կուսակցութիւնը կը հաւատայ, թէ արտասահմանի մէջ համայնավարութեան տարածումը պէտքէ արգիլուի։ Մեր կուսակցութիւնը այս ուղղութիւնը որդեգրած է անոր համար, որ համայնավարութիւնը պիտի խանգարէ ազգային ներքին համերաշխութիւնը, պիտի տկարացնէ ազգային հաստատութիւնները, ազգային եկեղեցին, եւայլն, որոնց պահպանումը անհրաժեշտ է՝ հայ գաղութներու տեւականացման համար»։

Դարձեալ նոյն տարուան «Պայքար»ն է, 1936 Յունիս 19։ Նոյնպէս խմբագրական։

Եւ դեռ ի՜նչ գոհարներ։

Միայն այս գոհարները, ռամկավար մամուլէն, հազար վկայութիւն կ'արժեն։

ՎԱՀԷ

ՄԻՇՏ ՑԻՐՈՒՑԱՆ

Շթութկարտէն թղթակից մը կը գրէ. —

Եօթը ամիս առաջ Վէնէզուէլա մեկնեցաւ հայ ընտանիք մը։ Ներկայիս կը մեկնին չորս հայ ընտանիքներ եւս, որոնց երեք ընտանիքը Յունահայեր են։ (ԽՄԲ. — Փարիզ հասած են արդէն)։

18 հայ ընտանիքի ցանկ մը պատրաստուած է Պրազիլիոյ համար։ Հինգ հայ ընտանիքներ մեկնեցան հիւսիսային Ամերիկա։

Շթութկարտի գաղթակայանին մէջ բոլոր անոնք որ կ'ամուսնանան օտար աղջիկներու հետ, հայերէն կը սորվեցնեն իրենց օտար կիներուն։

Վեց ամիս սպասած են Միւնիխի մէջ մինչեւ որ իրենց կարգը եկած է փոխադրուելու։

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ սինակներով նիւթ կը ճարէ միջազգային մամուլին։ Թղթակից մը նկարագրելով ընդհանուր խրախճանքը եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը, կ'ըսէ թէ անգլիական շրջանէն մեկնած առաջին կառախումբին մէկ վակոնը բեռնաւորուած էր... փողկապներով, իսկ Պերլին հասած առաջին կառախումբը կը պարունակէր 15 թոն վարունգ։ Հազարաւոր քաղաքացիներ խանդավառութեամբ կը ծափահարէին կառախումբերը, ապրանք բերած ըլլային թէ ճամբորդ։ Գիները հետզհետէ կ'իջնան։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.) — Սթերլին 1097 (1070), տոլար 328.80 (366), Նափոլէոն 4260, զուից. ոսկի 4060, սթերլին 4930, տոլար (20) 19.800, ձոյլ ոսկի 588 հազար ֆրանք։ — Սակարանի պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի հինգ օրէ ի վեր։ — «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ 5000 ֆրանքնոց նոր թղթադրամներ կը տպուին փողերանոցին մէջ։

ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ ԱՐԺԱՄԱՊԷՍ, հիւանդութեան պատճառով, Պ. Ժաք Ֆրիտյան, համայնավարական «Regards» շաբաթաթերթին խմբագրապետը, որ ձերբակալուած էր փետր. 26ին։

Ամերիկեան ծրագիր մը Գերմանիան պարպելու համար

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, զոր ի հարկին պիտի առաջարկէ Չորսերու Ժողովին, հետզհետէ պարպելու համար Գերմանիան։

Այդ ծրագրին համաձայն, դրաւման զօրքերը պիտի քաշուին Գերմանիոյ նաւահանգիստները։ Այս մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց հետ։

Ծրագիրը կը տրամադրէ խորհրդային զօրքը քաշել Շթէթին, անգլիականը Համպուրկ, ամերիկեանը՝ Պրէմէն։ Ֆրանսայի դրաւած շրջանին մէջ նաւահանգիստ չգտնուելով, ֆրանսական զօրքը պիտի քաշուի Հռենոսի արեւմտեան ափը, իրենց սեփական հողին վրայ, հաւանաբար Սթրազպուրկ։

Ամերիկեան կառավարութեան միտքն է իբրեւ իրաւախոհութիւն առաջարկել այս ծրագիրը, եթէ Խ. Միութիւնը պահանջէ ամբողջովին ետ քաշել դրաւման բանակները։ Ուաշինկթընի մէջ վնասակար կը գտնեն ամբողջական պարպումը, արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան եւ ապահովութեան տեսակէտով։ Եւ դիտել կու տան թէ ամերիկեան ծրագրով Գերմանները աւելի մեծ ազատութիւն պիտի վայելեն շարժելու եւ գործելու, բայց Դաշնակիցներն ալ պահած պիտի ըլլան ապահովութեան միջոցները։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ երկու ծրագիրներ ալ նկատի առնուած են Ուաշինկթընի մէջ. —

1.— Ընդունիլ Խ. Միութեան առաջարկը՝ ամբողջական պարպումի մասին, բայց պայմանաժամ նշանակել, որպէսզի լրանայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը եւ Եւրոպայի վերաշինումը։

2. Ռուսական զօրքը քաշել արեւելեան Գերմանիայէն, իսկ արեւմտեան պետութեանց զօրամասերը կեդրոնացնել Հոլանտայի, Պելժիոյ, Լիւքսէնպուրկի եւ Ֆրանսայի մէջ։

Երկու ծրագիրներն ալ մէկդի դրուած են, նկատի առնելով դժուարութիւնները եւ մանաւանդ հարեւան երկիրներու դժկամակութիւնը։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան ծրագիրը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։ Անգլիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կանխահաս կը գտնեն դրաւման բանակներուն պարպումը։

Պ. Պոնէ, Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպանը, նոյնպէս կանխահաս գտնելով պարպումը, յայտարարեց. — Այս միջոցին պարպումի մասին մտածել՝ կը նշանակէ սայլը եզներուն առջեւ դնել. որովհետեւ անհրաժեշտ է նախապէս կարգադրել շատ մը կարեւոր խնդիրներ։

★ Դաշնակից հրամանատարները վաւերացուցին արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը, չորս-հինգ վերապահումներով։ Ճամբան բաց է այլեւս, հիմնելու համար Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութիւնը։

Անգլիա վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը

ՊԵՒԻՆԻ ԵՒ ՉԸՐՉԻԼԻ ՃԱՌԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Մայիս 12ին վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը, 6ի դէմ 333 ձայնով։ Այս առթիւ կարեւոր ճառեր խօսեցան արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին եւ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ։

Պ. Պեւին իր բացման ճառին մէջ բացատրեց թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը չյաջողեցաւ հաստատուն երաշխիքներ ապահովել խաղաղութեան համար։ Յետոյ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով միջազգային կացութեան վրայ, յայտարարեց.

— «Թերեւս ամէնէն անողոք արարքը, որ ցնցեց աշխարհի խիղճը, Չեխոսլովաքիոյ պետական հարուածն էր։ Հակառակ ՄԱԿի հաստատման եւ հաշտութեան դաշնագրի կնքումին՝ Իտալիոյ եւ արբանեակ պետութեանց հետ, մեր դիմացը գըտանք արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն համախմբումը, — առաջին դիտաւորեալ քայլը Եւրոպան պառակտելու։

«Երբեք թոյլ չտրուեցաւ որ Յունաստան խաղաղի եւ իր սեփական կեանքը ապրի։ Թուրքիան ջլամարտի ենթարկուեցաւ ամիսներով, առանց շունչ առնելու։ Գալով Գերմանիոյ, չէինք կրնար մէկ քայլ յառաջ երթալ, ժողովներ կը գումարէինք ապարդիւն։ Խ. Միութեան հետեւած քաղաքականութիւնն էր խաղաղութեան մասին խօսիլ եւ իբրեւ պատերազմի հրձիգ ամբաստանել ուրիշները, բայց միեւնոյն ատեն թոյլ չտալ որ որեւէ խնդիր կարգադրուի։ Եթէ թոյլ տայինք որ այս կացութիւնը շարունակուէր, Ի ՎԵՐՋՈՅ ՊԱ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՅՍ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՁԱՅՆ

ԽՄԲ.— Վերջերս Շթութկարտի «Ալիք»էն ստացած էինք Ս. Նայիրիի յօդուածաշարքը, Աղասի Խանջեանի գործունէութեան, ինչպէս եւ սպանութեան պարագաներու մասին: Իրազեկ մը հետեւեալ ճշդումները կը հաղորդէ.—

... Ո՞վ էր Խանջեանը, եւ ի՞նչպէս հրապարակ եկաւ, այդ ծանօթ է ամէն մի Հայաստանցու, մանաւանդ Երեւանցու:

Խանջեանը որպէս ստորերկրեայ բոլշեւիկեան ծանօթ գործիչ, յայտնի եղաւ միայն իր ասպարէզ գալուց յետոյ: Իսկ մինչ այդ թէ նա որտեղ էր եւ ինչո՞վ էր զբաղած՝ ոչ ոք գիտէ ճշմարտօրէն:

Աշոտ Յովհաննիսեանի օրով՝ Հայաստանի բոլշեւիկեան ստորերկրեայ կազմակերպութեան ղեկավարը ինքն էր՝ Ա. Յովհաննիսեանը: Հայկազ Կոստանեանի օրով՝ Կոստանեանը եւ Խանջեանի օրով էլ, ըստ օրինաց, Խանջեանը պէտք է լինէր, ինչպէս ներկայի «տիտանները»:

Բոլշեւիկեան ճշմարտութեան օրինաչափութիւնն է այդ, ուր էլ լինի:

Խանջեանը ասպարէզ իջաւ եւ գործեց այնպիսի մի ժամանակաշրջանում, երբ ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը, որպէս դասակարգային թշնամիներ եւ որպէս բուրժուական հասկացողութիւններ՝ ոչնչացւում ու վերացւում էին: Այդ օրերին եթէ մէկը չգիտէր խաբել, կեղծել, զրպարտել, դաւել ու հալածել, չէր կարող եւ գործել, մանաւանդ այդ բարձր պաշտօնին վրայ, եւ այդքան երկար ժամանակ:

Նախ ասեմ որ, Աղասի Խանջեանը բոլշեւիկ էր մինչեւ «ուղն ու ծուծը»: Բոլշեւիկ էր ոչ թէ ազգային չափանիշով, այլ միջազգային, դեռ մի քիչ էլ այն կողմ:

Յօդուածագիրն էլ չի ժխտում, որ «Խանջեանը ճարպիկ բոլշեւիկ էր»: Այո, նա որքան ճարպիկ էր, նոյնքան անողոք, մոլեռանդ եւ կատաղի:

Կարելի է ասել, որ Խանջեանը այդ բարձրութեան հասաւ պատահականօրէն: Բախտի բերմամբ մտերիմ դառնալով Կիրովին, անոր պաշտպանութեան տակ թեւածեց աներկիւղ, իսկ Կիրովի սպանութենէն վերջ, Խանջեանի աստղը թեքուեց դէպի մայրամուտ:

Յօդուածագիրը գրում է մի տեղ.—

«Հայկազ Կոստանեանն իր դիրքը զիջելով Ա. Խանջեանին, անշուշտ ընդունելով նրա արժանիքները, ասեց.— «Հայաստանում, մեր Աղասուն պէտք է լայն հրապարակ տալ, ինչպէս երեւում է, նա շատ բան է խոստանում»:

Ո՛վ զարմանցանք, բոլշեւիկեան կարգերում Կոստանեանը կամովին իր տեղը զիջում է Խանջեանին, եւ ինքը, երեւի իր ոտքով եւ առանց առաջնորդողի, գնում է բանտ: Երանի՜ հաւատացողներին:

Աղասի Խանջեանն ի՞նչ տուեց հայ ժողովրդին:— Շինարարութիւն: Չեմ ժխտում: Բայց այդ ժողովուրդն այնքան անճա՞ր էր, որ առանց խորհրդային իշխանութեան եւ առանց Խանջեանի պիտի չունենար ոչ մի յառաջադիմութիւն: Ո՞ւր չի կատարուել շինարարութիւն: Հայ ժողովուրդը ստեղծագործող ժողովուրդ է, անապատում էլ լինի, բուրաստան կը ստեղծէ: Ժողովուրդն է ամէն ինչ անողը, նա իր հայրենի քարին ու հողին խառնում է իր քրտինքը, իր արիւնը, արցունքը եւ կառուցանում է, կառուցանում եւ տառապում:

Մշակոյթի՞ մասին.— Փաստերը անողոք են եւ իրականութիւնը մեր աչքերի առաջ: Յետխորհրդային մշակոյթը միջակութիւնից չի բարձրացել (չեմ խօսիր հին սերունդի ներկայացուցիչների մասին որոնց անհետացումով զգալի ամայութիւն պիտի տիրէ):

Ուրիշ ի՞նչ տուեց Խանջեանը հայ ժողովրդին: Խանջեանի օրով սկսաւ «կուլակութեան վերացումը որպէս դասակարգ», առաջնորդի պատգամը:

Խանջեանի օրով էր, որ հալածեցին տասնեակ հազարաւոր հայ գիւղացիներ, որպէս կուլակ (ունեւոր), բռնագրաւեցին անոնց ստացուածքը, տունը, նոյնիսկ հագուստները եւ ամբողջ ընտանիքով աքսորեցին, ով գիտէ ուր:

Ո՞վ կարող է մոռանալ 1929—30 թուականները, երբ աւելի քան 25 հազար, մտքի ու բազուկի մշակներ, Հայաստանից աքսորուեցան հեռաւոր դայգան, որպէս «ժողովրդի թշնամիներ»:

Խանջեանի օրով էր, որ վերջնապէս լուծարքի ենթարկուեց Հայոց եկեղեցին: Կրօնաւորները, առանց բացառութեան աքսորուեցան, իսկ եկեղեցիները վերածուեցան Ակումբների, կոլխոզի պահեստների եւ ախոռների (բացի Էջմիածնից, որ չէզոքացուեց եւ հրամայուեց որ դռները միշտ գոց պահեն, արգիլելով ոեւէ հաւատացեալի մուտքը):

Եւ հիմա, թող հազար առասպել պատմեն, ո՞ր ցնդածը կարող է հաւատալ, որ Հայաստանում եկեղեցիները բաց են հաւատացեալների առջեւ: «Թող նետեն, տեսնենք ով աւելի հեռու կը նետի», կ'ասի Գիւմրեցին, այդ առասպելները լսելով:

Խանջեանն ինքն էր հրամայել, որ Սուրխաթեանի կազմած Հայ Գականութեան», երկու հատորները վերցնեն հրապարակից: Այնուհետեւ այլեւս՝ Րաֆֆի, Ահարոնեան եւ ուրիշ ազգային գրողներ, մուտք չգործեցին դասագրքերում եւ ծրագրերում: Էլ չեմ խօսում Հայոց պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, որոնք վերացուել էին:

Նոյն օրերին էր, որ բռնագրաւեցին (աւելի ճիշդ աւարի տուին) բոլոր եկեղեցիների գոյքերը, սպասներն ու գրքերը: Հաւաքեցին ժողովրդի մօտ եղած հին եւ կրօնական գրքերը, ձեռագրերն ու այլ արժէքները: Խանջեանի օրով էր նաեւ Էջմիածնի գոյքերի «հաշուառում»ը եւ Մատենադարանի բռնագրաւումը:

Այն օրերին, երբ հարեւան հանրապետութիւնների մէջ շատ մը գիւղերում կոլխոզներ չէին կազմակերպուած, Հայաստանը համատարած կոլխոզային երկիր էր դարձել: Երբ նրանց քաղաքներում գոյութիւն ունէին մասնաւոր (անձնական) առեւտուր եւ արդիւնաբերական ձեռնարկներ, Հայաստանի վերջին կօշիկ կարկատողներ«արտել» էր գրուել:

Լաւ, եթէ այդպէս է, ինչո՞ւ սպանեցին, պիտի հարցնի ընթերցողը:

Համայնավար միջավայրում եւ մասնաւորապէս ղեկավար շրջանակների մէջ տիրում է այնպիսի գաղտնապահութիւն, որ նրանցից մէկը միւսին երբեք չի վստահում: Ամէն մէկն իր մտերմից է վախենում եւ բոլորը մէկից: Այնպիսի դժոխային սարսափ է տիրում, որ ոչ ոք չի կարող աչքը հեռացնել դիմացինից: Ամենամտերիմ զրոյցն իսկ աղաւաղւում է գաղտագողի եւ յետոյ մեկնաբանւում, ատուղւում վերից վար:

Ի՞նչ ասեմ, այնպիսի բաներ կան, որ հասարակ մահկանացուն չի կարող երեւակայել: Շատերը կարծում են, որ ամէն ինչ գիտեն: «Այսքան տեսնելուց եւ լսելուց յետոյ էլ չգիտենա՞լ»: ասում են ոմանք: Բայց, թող ներողամիտ լինեն, եթէ ասեմ որ չարաչար սխալւում են: Որովհետեւ այն, ինչ տեսել ու լսել են, դա միայն վերին, եօթներորդ կեղեւն է: Դեռ քանի այդպիսի կեղեւներ պիտի պատռուեն, որքան զարմանազան նորութիւններ պիտի տեսնեն ու լսեն, մինչեւ հասնեն գաղտնիքի բուն կեղեւին, որ անհպելի է ամէն ժամանակ:

Բոլշեւիկների ձեռքով սպաննուած ամէն ոք հակաբոլշեւիկ չէ, նոյնպէս եւ Խանջեանը: Նրանց մօտ դաւն ու զրպարտանքն այնպիսի ահաւոր չափերի են հասած, որ, եթէ ոեւէ մէկը դոյզն կասկածի ենթարկուեց, անմիջապէս հրապարակից վերցնում են: Յետոյ սկսում են յօրինել մեղադրանքներն ու բանադրանքները:

Այնտեղ կարելի է մէկին սպանել, եւ ոչնչացնելուց յետոյ, նրա դատավարութիւնը կատարել, նոյնիսկ խօսեցնել, խոստովանեցնել եւ դատավճիռի տակ ստորագրել տալ ենթակային: Այդ բոլորն անում են գաղտնիքի միւս կեղեւները միշտ գոց պահելու համար:

Խանջեանը անձնասպան չի եղել: Նրա սպանութիւնից յետոյ հազար ու մի տեսակ զրոյցներ էին շրջում թերթերում ու ժողովներում: Չմոռանամ յիշատակել, որ այդ շրջած զրոյցներից ամէնէն ծանրակշիռը «յայտնի Դաշնակցական եւ Դաշնակցութեան տեսաբան» Զօպանեանի մասին էր: Խանջեանին դատապարտում էին նրա համար, որ նա սերտ կապ է պահել Դաշնակցական ղեկավարների հետ: Ասում էին թէ նամակներից մէկը Առաջնորդի ձեռքն է ընկել եւ Խանջեանը լսելով այդ լուրը, գուշակել է գալիքը եւ անձնասպան է եղել: Նման զրոյցների թիւն այնքան շատ էր եւ այնքան գունագեղ:

Զօպանեանը, ի հարկէ, տեսակցել էր Խանջեանի եւ միւս ղեկավար անձերի եւ մի շարք մտաւորականների հետ, հրաւիրուել նրանց կողմից, խօսել նրանց հետ: Չեմ կասկածում որ այդ պատկառելի ծերունին որեւէ անիմաստ թելադրանք արած լինի: Բայց... Խանջեանից յետոյ բաւական էր որ ոեւէ մէկի մասին իմանային, թէ նա տեսնուել է Զօպանեանի հետ, այլեւս հետեւանքը պարզ էր... Եւ պիտի ասել, ցաւօք սրտի, որ Պ. Զօպանեանի պատճառով, տասնեակ մտաւորականներ քշուեցան դէպի անյայտութիւն: Ես այստեղ միայն իմացայ, որ Պ. Զօպանեանը ոչ մի կապ չունի Դաշնակցութեան հետ: Նոր հասկացայ թէ նրա անունն օգտագործել են, իրենց չար նպատակների իրագործման համար:

Ինչ վերաբերում է Խանջեանի նպատակներին եւ ծրագրերին, չեմ ժխտում, որ նա վերջին շրջանում «դարձի» էր եկել: Միշտ այդպէս է: Ո՛վ դէպի անկում է գնում, նորանոր յենարաններ է փնտռում, չվարանելով, նոյնիսկ, իր «թշնամիներին» ձեռք մեկնել: Այնպէս էլ Խանջեանը:

Նաեւ, չեմ կասկածում, որ նա շատ գործեր կատարում էր իր կամքից անկախ, բայց Առաջնորդից մի դատարկ «բրաւօ» ստանալու համար պատրաստ էր ամբողջ ժողովրդին մոխիրի վրայ նստացնելու:

Երեկոյթ ի պատիւ Շ. Նարդունիի

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս (Յառաջ).— Մշակութային Միութեան երրորդ հաւաքոյթը, նուիրուած Շաւարշ Նարդունիին, տեղի ունեցաւ Մայիս 5ի գիշերը, հոծ բազմութեամբ: Կը նախագահէր Պ. Վահան Գույումճեան, որ պարզելով Նարդունիի բազմակողմանի ընդունակութիւնները, յայտարարեց.— «Երբեք մտքէս չէր անցներ թէ, իբրեւ իր ուսուցիչը, 37 տարի վերջ գերագոյն հաճոյքը պիտի ունենամ, նախագահելու հաւաքոյթի մը ուր պէտք է ներկայացնել այսօրուան Նարդունին: Այս առթիւ կարգ մը յուշեր պատմելով, ըսաւ.— «Նարդունին լաւագոյնս ճանչցայ իր աշակերտական շրջանին, Ատափազարի վարժարանին մէջ, երբ օր մը առիթը ներկայացաւ գրաբար նախադասութիւն մը աշխարհաբարի թարգմանելու: Այդ պահուն բոլորին աչքերը ուղղուեցան արտասանած է երկու բառ.-«Քիչ մը աւելի լոյս»: Նարդունիին: Մարդկութեան ամենամեծ դէմքերէն մէկը, Կէօթէ, իր մահուան անկողնին մէջ. Ես ալ ձեր թարգմանը ըլլալով, կը մաղթեմ որ Նարդունին, բոլորիս աչքի լոյսը, երկար ապրի եւ լուսաւորէ միշտ լոյսին ձգտող մեր հանճարեղ ազգը»:

Տիկին Զապէլ Մօրընոնի երկու մեներգներէն վերջ (հեղինակութիւն Պ.Վ. Սարգսեանի), «Աղջի անաստուած» եւ «Ողբերգ հուրիներու», բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան առաջին բանախօսը, Պ. Յ. Աղաեան, որ պատկերալից մանրավէպով մը յայտարարեց.— «Նարդունին որքան յստակ, եւ սակայն խորքին մէջ աւելի բարդ գրագէտ մըն է: Անոր դէմքը իր ամբողջական գրականութեան մէջ կը նմանի ծիածանի եօթը գոյներուն: Բանաստեղծ, բժիշկ, բանասէր, հայագէտ, արձակագիր, պատմաբան եւ հուրէ մտրակով հրապարակագիր — քննդատ»: Յետոյ վերլուծելով անոր գրականութեան գեղեցկութիւնները, աւելցուց.— «Նարդունիի աչքի զարնող գոյներէն մէկն ալ իր մտաւորական ըլլալն է: Մտաւորականը միայն իրաւունք ունի գրագէտ կոչուելու: Եթէ գրագէտ Նարդունին սքեմ ունենար, մեր օրերու Ալիշանն էր: Եթէ գրէր Ֆրանսերէն եւ կամ իր հեղինակութիւնները թարգմանէին Ֆրանսերէնի, կ'ունենայինք հայ Վալէրի մը եւ կամ Տիւհամէլ մը»: Եւ եզրակացուց.— «Սիրելի գրագէտ, քեզ կը մաղթեմ քաջառողջ եւ երկար տարիներ, եւ Հայոց ազգին ալ քիչ մը երախտագիտութիւն, իր մտաւորականներու ողջութեանը»:

«Ես սարէն կուգայի» եւ «Զինչ ու զինչ» նըւագէն վերջ (Լ. Ղեւոնդեան) խօսեցաւ Պ. Բ. Միլտոնեան, որ յիշեց Փարիզեան «Յարդգող»ի շրջանը: «Նարդունին եւ իր սերունդը յաճախ, կ'ունենային այսպիսի երեկոներ, ուր ներկայ կ'ըլլայինք նաեւ մենք: Գիշեր մը ականջալուր եղայ յանդուգն դատումներու՝ հանդէպ մեր նախորդ մեծ գրողներու: Ներկայ էր նաեւ Ա. Ահարոնեան: Զկրցայ զսպել վրդովումս: Այդ առթիւ էր որ լսեցի մեծանուն Հայուն վկայութիւնը, մարգարէաշունչ բառերով.— «Լաւն է, ձգէ որ իրենց ուզած անկիւնէն դիտեն հիները, որպէսզի աւելի լաւը ըլլեն: Այս օտար ափերու վրայ այն ճիգը որ կը թափեն պահելու հայկ. մշակոյթը, արժանի է քաջալերանքի: Իսկ այն տղան Նարդունին, ան մեր տաղանդն է: Խիզախ եւ ինքնավստահ, ան մեր ապագայ մեծ գրագէտն է, գիտցիր այս»: Այս առնչութեամբ բանախօսը իր երախտագիտութեան եւ յարգանքի տուրքը տալով անցնող սերունդին, եզրակացուց.— «Անոնք աշխատեցան, տքնեցան որպէսզի հայ ժողովուրդի բուրվառը անկրակ եւ անծուխ ոչ մնայ: Սիրելի Նարդունի, ձեր պարտքն է խունկ լեցնել որ այդ կանթեղին բուրումնաւէտ ծուխը տարածուի հայ երկնակամարին վրայ, որպէսզի միշտ երգուի մեր «Առաւօտ լուսոյ»ն:

Իր կարգին խօսեցաւ նաեւ Տօքթ. Յ. Փափազեան, բայց չըսաւ այն ինչ որ կը սպասէինք: Որպէս Նարդունիի հայրենակիցը եւ մօտէն զինք ճանչցող՝ գոհացաւ մեզի ծանօթացնել Նարդունիի գիւղը, լաւագոյնս ճանչնալու համար զինքը:

Երրորդ բանախօսը, Պ. Տիգրան Փիրանեան, գրաւոր ճառով մը ներկայացուց Նարդունիի մէջ

Ով ծանօթ է բոլշեւիկների աճպարարութիւններին, չի կարող կասկածի չենթարկել Խանջեանի փառաշուք յուղարկաւորութիւնը: Այդ բոլորը աչքակապուկի համար էին: Իրականում, Խանջեանի դագաղը կայարանից, յատուկ կառքով փոխադրուել է Կենտկոմի շէնքը, այնտեղից էլ, ուշ երեկոյեան, գերեզմաննոց եւ թաղուել, նախօրօք փորուած փոսում ու ծածկուել շաղախով:

Առայժմ այսքան: Թող ոչ ոքի թիւրիմացութիւն չպատճառի Ս. Նայիրիի գրութիւնը.— Աղասի Խանջեանը մոլեռանդ բոլշեւիկ էր, եւ բոլշեւիկ էլ մեռաւ: Նա ազգային հերոս կոչուելու արժանիքը չունի:

Գ. ՏԻՏԵՐՈՆԱԿ

մարդը: Ծանրանալով Նարդունիի գրականութեան, զանազան սեռերու վրայ վեր հանեց անկախ, պարկեշտ եւ տաղանդաւոր Հայը, եւ վերջացուց մաղթելով կարողութիւն և առողջութիւն:

Հիւր մը, Օր. Զէյթունցեան ի պատիւ Նարդունիի երգեց երկու հայկական երգեր: Պ. Ղեւոնդեանի «Ղայթարման» եւ «Կռունկ»ը նուագէն վերջ, Պ. Փօլատեան յանուն Մշակութային Միութեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ իբրեւ նախագահ, բանախօս կամ գեղարուեստական բաժնին մասնակցող իրենց աջակցութիւնն ընծայեցին, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի հասարակութեան: Մենք ալ մեր կարգին մեր շնորհակալութեան խօսքը ունինք Մշակութային Միութեան որ իր այս յաջորդական երեկոներով իրական վայելք մը տուաւ մեզի, մասնաւորապէս իրենց պատասխանատու եւ ժրաջան ղեկավարին, Պ. Փօլատեանի որ նուիրուած է այս գործին, տքնաջան աշխատութեամբ, նիւթական եւ բարոյական զոհողութեամբ:

Հինգ վայրկեան դադարէ մը վերջ խօսեցաւ Պ. Կ. Փօլատեան: Ծանրանալով Նարդունիի լեզուին վրայ, ցոյց տուաւ Հայ լեզուին կրած բարեփոխութիւնները 1850 թուականէն մինչեւ այսօր: Կարդաց նմոյշներ այդ մէկ դարու գրականութեան զանազան շրջաններէն, Վենետիկեան լեզուն (1850), Պոլսոյ լեզուն (1875) եւ 1900ին: Վերջապէս մեր մեծ սերունդին լեզուն, որ կ'ընդմիջուի 1915ի եղերական թուականով: Նարդունիի սերունդը «այդ լեզուն իր ծոցին մէջ առաւ ու արտասահման փախցուց: Ոչ միայն պահեց, այլեւ աւելի ճոխացուց, աւելի կոկեց ու գեղեցկացուց: Այսօր մեր արեւմտահայերէնը կատարեալ գործիք մըն է, կարող ամէն մտածում արտայայտելու: Երգէ, Նարդունի, երգէ այդ լեզուով, ինչ որ կ'ուզես ան երգէ: Երգէ պտուղները, երգէ գիւղը, երգէ մանաւանդ ցեղիդ հոգին: Երկուքն ալ, թէ այդ հոգին եւ թէ այդ լեզուն գեղեցիկ են, հրաշալի: Եթէ կ'ուզես հաւաքէ խումբ մը, եւ միասին երգեցէք, որովհետեւ պատարագը աւելի գեղեցիկ է, երբ քառաձայն է: Բայց եթէ կը խորհիս որ այդ տղաքը պիտի խանգարեն քու երգդ, ձգէ զանոնք եւ քաշուէ սենեակդ, առանձին երգէ, բաւ է որ երգդ երգուի: Եթէ կը խորհիս թէ պիտի խանգարեն քեզ այդ տղաքը, առ փողոցէն քարեր ու քշէ անոնց խումբը: Բայց գիտցիր թէ ես որ յետինն եմ այդ խումբին մէջ, վերջէն եկողը, պիտի ըլլամ նաեւ վերջին փախչողը»:

Վերջին խօսողն էր Նարդունի, որ բեմ եկաւ բուռն ծափերու մէջ:

— «Ըսելիքներ շատ ունիմ, բայց կ'ուզէի գրաւոր ընել ըստ իմ սովորութեան: Դժբախտաբար ներկայիս ի վիճակի չեմ գրաւոր աշխատանք կատարելու: Մեր յարգելի բանախօսները շատ գովեցին զիս, գիտէի որ այստեղ պիտի փառաբանուիմ, բայց չէի կրնար արգիլել: Ժողովուրդին իրաւունքն է գովել իր մշակները, բայց ինծի համար դժուար է: Մարդիկ կան որ կը սիրեն, բայց ես ոչ: Երկու բանէ աւելի շատ կը խորշիմ. — Պարսաւ եւ գովասանք միեւնոյն չափով, թէեւ առաջինը կ'առնականացնէ մարդը»:

Այսպէս պատկերալից բացատրութիւններով Նարդունի գրեթէ մէկ ժամ տեւող իր բանախօսութեամբ ներկայացուց տէսակէտները, նախ իր գրականութեան մասին եւ հայ գրագէտի դերին, ազգային - հանրային մարդին մէջ: «Պէտք է գրագէտը պաշտպանէ իր ժողովուրդի հոգին, երբ զայն կը տեսնէ վտանգուած: Ասոր համար ես հըրապարակ կ'իջնեմ միշտ: Ես չեմ սիրեր կռիւը, բայց երբ կռիւ կ'ըլլայ կ'ուզեմ լաւ կռուիլ: Ինծի կ'ըսեն թէ միայն գրականութիւն պէտք է ընեմ: Այո, պէտք է երգել հայ գիւղը, երգել, դեղձն ու կեռասը, վարունգը երգել—բայց երբեմն ալ այդ վարունգը զարնել գլուխներուն անոնց որ չեն ուզեր խօսք հասկնալ: Ես համերաշխութեան մասին չեմ մտածեր ալ, գոնէ իրարու հանդուրժելու առաքինութիւնը ունենանք: Ես կը հանդուրժեմ եւ օգտակար կը գտնեմ որ հայ համայնավարներ ըլլան, բայց անոնք ալ պէտք է հանդուրժեն Դաշնակցականներու գոյութեան: Անոնք Հայաստանի մէջ, մենք արտասահմանի մէջ: Թող պաշտպանեն Հայաստանը որ ուրիշներ տուին, Դաշնակցականները, իսկ մեզի հետ թող համաձայն գտնուին թէ գաղութները միմիայն Դաշնակցութիւնը կրնայ կազմակերպել եւ պաշտպանել: Թող վերցնեն մեր լեզուին մէջ վերջերս ստեղծուած երկու բառեր, «Հակահայաստանեան» եւ «Հայաստանասէր»: Հակահայաստանեան Հայ չկայ, նոյնիսկ համայնավարներուն մէջ: Մենք չենք հանդուրժեր որ Դաշնակցականը կոչեն «թուրք», «մատնիչ» եւն.:

Երեկոյթը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Վասպուրականի ոգին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, պատրաստուած է մեծ շուքով տօնելու 1915ի Հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը, յաւերժացնելու համար յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան այդ օրերուն, արհամարհելով մահը, յանուն ժողովուրդի փրկութեան:

Ապրիլի եւ Մայիսի այս օրերուն՝ Հերոսամարտի ոգին ըմբռնող իւրաքանչիւր Վասպուրականցի պէտք է յիշէ իր մազապուրծ ազատումը եւ մեզմէ յաւիտենապէս հեռացած ընկերներու պայքարը: Պէտք է գոնէ տարին մի անգամ իր յարգանքը մատուցանէ անոնց որ գերմարդկային ճիգերով անհաւասար կռիւ մղեցին, յանուն իրենց դարաւոր իրաւունքներուն: Անոնք հաւատացին յաղթանակին եւ յաղթեցին: Պատիւ անոնց: Կ'արժէ յիշել դրուագ մը այդ օրերէն, երբ Վասպուրականցին կառչած իր զէնքին՝ թէ կը կռուէր եւ թէ կ'երգէր.—

Հասիր Անդրանիկ, քո հոգուն մատաղ
Դեռ չէ յանձնուեր քաջ Վասպուրականը:

Այսօր ամէն Վանեցի, աշխարհի որ կողմն ալ գտնուի, իր կեանքը կը պարտի այդ Հերոսամարտի յաղթանակին: Անոր շնորհիւն էր որ չքշուեցան Տէր Զօրի անապատները, եւ այսօր որոշ բարեկեցիկ դիրքեր ստեղծած են ամէն տեղ, բայց այսօր չեն ուզեր պտղունց մը խունկ ծխել նրանց յիշատակին: Անոնք որ կ'ուրանան Հերոսամարտը, խուսափելով իրենց պարտականութենէն, սեւցուցած եւ ծախած են իրենց հոգին...

Հաւատաւոր Վասպուրականցին, ցորչափ չէ կրցած իրագործել իր նպատակները, ցորչափ չէ յաջողած իր չքնաղ Վարագայ լերան լանջին կանգնեցնել արձանը Խրիմեան Հայրիկի, եւ անոնց շուքին տակ պանթէոնը ծանօթ եւ անծանօթ հերոսներուն, պիտի պահանջէ, պիտի տօնէ, պիտի երգէ գովքը իր երկրին, որ 34 տարիէ ի վեր կը մընայ ամայի ու աւերակ:

Ցարգանք ու պատիւ հայ ժողովրդի դատին համար ինկած բոլոր հերոսներուն:

Ս. ԱՒՏՈՅԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Աւելի քան 800.000 հոգի այցելած են Լիոնի տօնավաճառը, որ փակուեցաւ Մայիս 2ին: Ցուցադրողներու թիւը կ'անցնէր բոլոր նախընթաց տարիներու համրանքը, իր հիմնարկութենէն ի վեր (1916):

Մասնակցողները մեծ ճիգեր թափած էին, լաւագոյն ցուցադրութիւնը կազմակերպելու համար: Գնորդներ եկած էին ամբողջ Ֆրանսայի, Ֆրանսական Միութեան երկիրներէն եւ 60տարբեր ազգերէ:

Գործառնութիւնները հետզհետէ բազմապատկուեցան մինչեւ տօնավաճառին փակումը, գերազանցելով ցուցադրողներուն յոյսերը: Ամէնէն աւելի գոհ մնացին այն տուները որոնք նորութիւններ եւ ընտիր ապրանքներ ցուցադրած էին:

Տօնավաճառին սքանչելի ամբողջութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց օտար գնորդներուն վըրայ, վստահութիւն ներշնչելով բոլորին՝ Ֆրանսայի տնտեսական վերելքի մասին:

Տօնավաճառին փակումէն առաջ, ցուցադրողները մեծ մասով նորոգած էին իրենց մասնակցութիւնը՝ 1950ի համար: Նկատի առնելով ներկայ բանակցութիւնները Եւրոպայի մաքսային գործակցութեան մասին, անշուշտ շատ կարեւոր պիտի ըլլայ օտարներու մասնակցութիւնը՝ յառաջիկայ տարուան տօնավաճառին:

Յառաջիկայ Սեպտ. 24էն Հոկտ. 9 տեղի պիտի ունենայ գիւղ. բնակութեան եւ հողագործութեան կարգուսարքի միջազգային ցուցահանդէսը, Լիոնի տօնավաճառին դետնին վրայ: Այս ցուցահանդէսն ալ մեծ յաջողութիւն կը խոստանայ:

Տ.

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական բանակին հրամանատարութիւնը կոչ մը հրատարակեց, հրաւիրելով Շանկայի 6 միլիոն բնակիչները որ պատրաստուին զոհելու իրենց կեանքը եւ ստացուածքը, ի պաշտպանութիւն քաղաքին: Կարմիրները մեծ յարձակողականի մը ձեռնարկած են, գրաւելու համար Շանկայը եւ Հանքէուն:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ Մեծ Միւֆթին եւ արաբ երեւելիներ հրապարակային ցոյց մը սարքեցին, անկախութիւն պահանջելով Լիբիոյ համար: Ամէնքն ալ զայրացած էին, իմանալով որ համաձայնութիւն գոյացած է Ազգաժողովին մէջ, Իտալիոյ խնամակալութեան յանձնելու համար Տրիպոլիսը: Բողոքի հեռագիր մը ուղղուեցաւ Ազգաժողովին: Այս առթիւ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Անգլիոյ եւ Իտալիոյ դէմ: Անգլ. զօրքը հարկադրուեցաւ միջամտել:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Սեպուհը յայտնեց, որ իրազեկ ենք այն հսկայական քարին, որ Սովետները այժմ մղում են. խորապէս գիտակ ենք, որ իրենք էլ զինուորի սուր կարիք ունեն: Մեր խնդրածը շատ պարզ է: Մենք տեղեկացել ենք արժանահաւատ ու վստահելի ճամբորդներից, որ Կուրսկի եւ Վորոնէժի շրջանում կան հազարաւոր հայ զինուորներ, որոնք, վստահ ենք, պիտի քաջաբար ու աւելի արդիւնաւէտ կերպով կռուէին Բագուի մէջ, ուր իրենց դէմ ճակատը մեր դարաւոր թշնամին էր: Եթէ հրամանատարը միջոցներ ստեղծէ մեզանից մէկին այդ շրջանները գնալ, հաւաքելու համար հայ զինուորներին, մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինի ընդհանուր դատին: Եւ կամ հրամանատարը հրահանգէ այնտեղի իշխանութիւններին, որ զինուորները ուղարկուին Ցարիցին, այստեղից Բագու մեկնելու համար: Մեր ոնքնախամեծար էին համարում, որ մեզնից մէկը անպատճառ Կուրսկ ու Վորոնէժ գնայ, որ շփման մէջ մտնի հայ զինուորների հետ, պարզէ նրանց կացութիւնը եւ հրահրէ նրանց հայրենասիրական եռանդը: Տուն վերադառնալու կարօտը խարանում էր յոգնատանջ զինուորի հոգին. զգուել ու պարտասել էր նա անընդհատ կռուից: Երկիւղ էինք կրում, որ Ռուսերէն չէր կարող վստահել այդ կենսական աշխատանքը: Սեպուհր ցաւ յայտնեց, որ հնարաւորութիւն չի տրւում իրենց Մոսկուա գնալու, Լենինի հետ տեսակցելու համար: Խնդրին գործնական ծալքերը լուսաբանելու համար Վորոշիլովի մի քանի հարցումներից յետոյ, յանկարծ հրամանատարը շատ ծանր եւ հատիկ բառերով հարց տուեց.

—Դուք՝ Դաշնակցութիւնը, Սովետների հե՞տ էք:

Սեպուհի համար անակնկալ էր: Բագուի մէջ արդէն գործակցում ենք բոլշեւիկների, Շահումեան հետ: Հարցումին էութիւնը Սեպուհի միտքին չհասաւ: Տեսայ, որ Մուրատը ձեռքով նշան արաւ ընկեր Արղումանեանին, որ ինք պիտի պատասխանէ հրամանատարին: Մինչ այդ խօսուն, անխօս ու հլու ունկնդիր Մուրատը, յանկարծ խոր քունից զարթնողի պէս, ցնցեց բաշերը ու կրկէս նետուեց: Մօտաւորապէս տասնեւհինգ վայրկեան մի ճառ ասաց Դաշնակցութեան եւ ընկերվարութեան մասին, փաստելու համար որ Դաշնակցութեան բովանդակ գործունէութիւնը եղել է կռիւ՝ յանուն ընկերվարական սկզբունքների: Չեմ յիշում իր բոլոր խօսքերը, բայց յիշում եմ վճիտ կերպով մէկ բան, որ ասաց առանձին շեշտով եւ հաստատ համոզումի թոնով: Հայ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ պրոլետար է. պրոլետարէն ալ աւելի վատ:

—Աղքատ, զրկուած, շղթայուած, հալածուած, կոտորուած եւ ջախջախուած: Ընկեր հրամանատար, ռուս պրոլետարը յեղափոխուեց դժգոհ իր վիճակից. մենք՝ Հայերս երջանիկ կը լինէինք եթէ ռուս պրոլետարին դէթ ազատութիւնն ունենայինք: Դուք զէնք էք վերցրել ազատութեան եւ հաւասարութեան համար, մենք որ ընկերվարական ենք մեր ուղնուծուծով, այլեւս տարակոյս կարո՞ղ է լինել, որ մենք ձեզ հետ ենք: Մուրատի խօսքերը յստակ ու անսեթեւեթ էին. բացատրութիւնները ճիշդ ու մեկին, իսկ տրամաբանութիւնը իր ճկունութեամբ եւ հետեւողականութեամբ ինձ ապշեցրեց: Նկատեցի որոշ կերպով, որ Վորոշիլով հմայուած էր Մուրատի անձնաւորութիւնով: Սեպուհը անպատում գոհունակութեան ժպիտը դէմքին, ուշադրութեամբ դիտում էր Վորոշիլովի վրայ թողած խոր տպաւորութիւնը: Ճառը աւարտած էր, սակայն Վորոշիլովը դեռ շարունակում էր դիտել Մուրատը, նրա շարժուձեւերը:

Թերեւս մտածում էր, սա ինչ մարդ էր, որ թէեւ դպրոց չէ տեսել, սակայն խորք ունէր, անսպառ եռանդ ու մանաւանդ անկեղծ նուիրում իր ժողովուրդի հանդէպ: Հակառակ որ իրան ներկայանալիս հաղորդել էինք, թէ ո՞րն է Մուրատը, այնուամենայնիւ նորէն հարց տուեց, որ խօսողը ո՞ր մէկն էր, Մուրա՞տը թէ Սեպուհը:

Վորոշիլով ցաւ յայտնեց, որ ինք վճռական որոշում տալ չէր կարող: Մի քանի օրից Ցարիցին պիտի այցելէ Ազգերի գործակատարը՝ Ստալինը, որի առջեւ պիտի դնէ հարցը եւ խոստացաւ, որ ջանք պիտի չխնայէ, որ մեր խնդիրքը նպաստաւոր լուծում ստանայ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(2)

ՏԵՐԱԶՄԻ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԻՐ ԱՆՎՐԷՊ, որովհետեւ պիտի գար վայրկեան մը երբ աշխարհի մնացեալ մասը ուժգնօրէն պիտի հակազդէր այս խաղերուն»:

Բացատրելէ վերջ թէ «խիստ վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծուած էր», Պ. Պեւին պատմեց, թէ ինչպէս յղացան Ատլանտեանի դաշինքին գաղափարը: Եւ շեշտեց անոր պաշտպանողական հանգամանքը: «Կը մեղադրեն թէ դաշինքը յարձակողական է եւ պատերազմի պիտի առաջնորդէ: Կը պատասխանենք թէ Ատլանտեանի դաշինքին բացակայութիւնը չարգիլեց 1914ի եւ 1939ի պատերազմները: Եթէ այդպիսի դաշինք մը ունենայինք եւ նախայարձակ պետութեան մը հաւանականութիւնը, կրնայինք խուսափիլ այդ պատերազմներէն»:

Եզրակացնելով, նախարարը յայտարարեց թէ դաշինքը չի հակասեր ոչ Ազգաժողովի ուխտին, ոչ ալ անգլեւխորհրդային դաշնագրին:

Պ. Չըրչիլ ջերմապէս գնահատեց Պ. Պեւինի «խոհեմ եւ իմաստուն քաղաքականութիւնը», եւ ըսաւ թէ «կրցանք ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնել շնորհիւ այն իրողութեան որ Մ. Նահանգներու ձեռքին մէջ կը գտնուի հիւլէական ռումբը»: Ինքն ալ շեշտեց դաշինքին զուտ պաշտպանողական հանգամանքը, մեղադրանքներ ուղղեց Խ. Միութեան դէմ, յետոյ պահանջեց բրիտանական դեսպան մը ղրկել Մատրիտ եւն.: Եւ աւելցուց.

— «Խ. Միութեան զինեալ ուժերը երեք չորս անգամ աւելի են քան այն ուժերը որ կրնան իրենց դէմ դրկուիլ ցամաքի վրայ: Անկէ զատ, անոնք հինգերորդ զօրաթեւեր ունին շատ մը երկիրներու մէջ որոնք պատեհ ժամուն կը սպասեն, դաւեր սարքելու համար»:

★ Նախագահ Թրումըն տեղեկագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կ'ըսէ թէ ՄԱԿը յուսախաբութեան մատնեց Մ. Նահանգները, բայց իրենք որոշած են շարունակել իրենց աջակցութիւնը: Եւ կը բացատրէ թէ այդ յուսախաբութեան հետեւանքով էր որ ստիպուեցան Ատլանտեանի դաշինքը կնքել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ Մայիս 12ին ընդունուելով Ազգաժողովին մէջ, իբրեւ 59րդ անդամ, իր դրօշը — Դաւիթի աստղը — պարզեց հանդիսաւորապէս: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ իր արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարրէթ, Իսրայէլի գործակցութիւնը խոստանալով աշխարհի խաղաղութեան համար եւ ջերմագին կոչ մը ուղղելով անմիջական դրացիներուն՝ արաբական պետութեանց, ինչպէս եւ Միջին Արեւելքի միւս ազգերուն: Անդամակցութեան թեր քուէարկած էին 37 ազգեր, դէմ՝ 12 (Աֆղանիստան, Պիրմանիա, Եգիպտոս, Եթովպիա, Հնդկաստան, Իրաք, Լիբանան, Փաքիստան, Արաբիա, Սուրիա, Եէմէն): Ձեռնպահ մնացին ինը ազգեր,— Մեծն Բրիտանիա, Պելժիա, Պրազիլիա, Տանըմարքա, Թուրքիա, Յունաստան եւայլն: Ֆրանսա թեր քուէարկեց:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ զգալապէս աւելցած է վերջին շաբաթներու ընթացքին: Նպաստընկալ բանուորներու թիւը 35,150ի բարձրացած էր: Գործ չեն գտած 127.000 բանուորներ: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ կօշիկի չեխական մեծ հաստատութիւնը, Փիլօ, փակած է Փարիզի եւ Պոռտոյի գործարանները, ճամբելով 700 բանուորներ, իսկ Անտռէի հաստատութեան բանուորները շաբաթը միայն 17 ժամ կ'աշխատին:

ԲԱՆՈՒՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին, վախ կայ որ գործադուլ յայտարարեն մեթրոյի, կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛ՒՆ ...

փարիզահայ թատրոնը Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԷԴԻՊՈՍ

OEDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական տռամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազդ. թատերախումբին:

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռուի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 12ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆի:

Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Ատոմեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:

Կը պարէ փոքրիկն Հրայր Թորոսեան:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ Գրիգորի որդին Լուսեղէնը կը փնտռէ իր որդին Մկրտիչը, որ 1941 Օգոստ. 15ին կարմիր բանակի զինուոր էրեղած: Կ'ենթադրուի որ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Յառաջ»ի միջոցով Լուսեղէն Բարունակեանի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը իր ակումբին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.45ին: Նիւթը՝ «Ներկայ Հայաստանը»: Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլեւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:— Կարգադիր Յանձնախումբ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ՔԱՐԼՈՍ ՔԱՆԹԻԻ (Կարպիս Քանթարճեանի) եւ իր աշակերտներուն սպանիական պարերու երեկոն, Յունիս 10ին, Salle d'Iénaի մէջ:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին: Դիմել.— Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16):

ԲՈԼՈՐԻ՛Ն, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԼԻՈՆ, 20 RUE VILLEROY

Պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի յաճախորդներուն թէ 1938ի ճոխութեամբ, մատչելի գիներով ապրանքներու այլազան մթերք մը տրամադրելի է իր վաճառատան մէջ՝

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՆՈՒԷՐՆԵՐ, ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴԻ

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի եւ խնջոյքներու համար մասնաւոր գին, Ալժերիական նուրբ «ՔՈՒՍՔՈՒՍ», քաշկավալ, ճերմակ պուլղուր, առաջնակարգ ձիթապտուղ, հելվա, լոքում, պամիա, ապուխտ, երշիկ, չոր եւ պահածոյ բանջարեղէններ, համեմներ:

Քորսիկայի ճերմակ պանիր, թահին, սումախ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ

ապսպրանքներ կ'ընդունուին: Ունինք արեւելեան ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ, «տիւպէկ»ի սուրճ, Թրք. ՍՈՒՐՃ, ԱՂՕՐԻՔ եւ ՍՐՃԱՄԱՆ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70   Գին 6 ֆր.   C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 15 MAI 1949   Կիրակի 15 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5847 - Նոր շրջան թիւ 1258   Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԱՐ Է ԿՏՐՈՒԱԾ ՃԱՄԲԱՆ

Բծախնդիր աշխատակցի մը յօդուածաշարքը՝ լեզուական հարցի մասին, կը մղէ մեզ կարգ մը խորհրդածութեանց:

Նախ՝ ջերմապէս գնահատելի է երեւոյթը, — հետաքրքրուիլ, պրպտել, վրիպումներէ խուսափելու եւ լեզուին մաքրութիւնը, ներդաշնակութիւնը ապահովելու համար:

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ՝ չափազանց տարածուած, համաճարակի մը վերածուած է արեւելեան անտիրութիւնը, — «Ասանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ»:

Կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նետել արտասահմանի մամուլին վրայ՝ ըմբռնելու համար սպառնացող վտանգը:

Հրատարակիչները, մեծ մասով, թերթ չէ որ կը խմբագրեն, այլ պարզապէս կը թխեն, «կը լեցնեն»:

Խմբագիրներ, յօդուածագիրներ կը մրցին իրարու հետ, անճանաչելի թանապուրի մը վերածելու համար լեզուն: Ոչ միայն լրագրականը, այլեւ հասարակ աշխարհաբարը:

Տակաւին լուրեր, զեկուցումներ, տեսութիւններ կը խմբագրուին թրքական շարադրութեամբ, մանուածապատ հիւսուածքով:

Յետոյ կան օտար ազդեցութիւնները, — ֆրանսական, պալքանեան, ամերիկեան:

Մանաւանդ այս վերջինը իրական աւերներ կը գործէ ամերիկահայ մամուլին մէջ, ուր ծանօթ եւ անծանօթ գրիչներ անգլերէն կը մտածեն եւ հայերէն կը թխեն:

Եթէ բան-գործ ընէինք նմոյշներ հաւաքել, իրական սարսուռ մը պիտի համակէր ձեզ, ի տես գործուած աւերին: Տեսակ մը բարբարոսական արշաւանք, որ ամէն բանէ առաջ հետեւանք է տգիտութեան, ծուլութեան, անհոգութեան:

Ո՛չ մէկ մտահոգութիւն՝ քննելու կտրուած ճամբան ե բան մը սորվելու: Կամ իրենց թխածոյ, սնամէջ գիտելիքներէն բան մը մոռնալու:

Եւ այս՝ գիտնալով հանդերձ որ, ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, մամուլը ամէնէն անմիջական, տիրական դերը կը կատարէ, լեզու մը աղնուացնելու, զարգացնելու, կամ անտէր բանջարանոցի մը վերածելու համար:

Ֆրանսացի կամ անգլիացի հասարակ մահկանացուն — անցորդը կամ «փողոցի մարդը» — տարրական պարտականութիւն կը սեպէ դոնէ ուղիղ գրել: Յարգել լեզուի մը հիմնական կանոնները:

Մեր մէջ բազմամեայ եւ բազմահմո՛ւտ խմբագիրներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ կան, որոնք փողկապ մը կապելու չափ ալ հոգ չեն տանիր իրենց շարադրութեան:

Գիտենք որ անօգուտ են այս դիտողութիւնները, մեր ամենագէտներուն համար: Բայց, թող անգամ մը եւս արձանագրած ըլլանք: Եթէ իրենք թմրած, բթացած են, այդ չի նշանակեր թէ անտիրութիւնը պէտք է շարունակուի:

Անդրադառնալով մեր աշխատակցին դիտողութեանց, կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել հիմնական պարագայ մը:

Աւելի քան քառասուն տարի անցած է այն օրէն ի վեր որ արդի աշխարհաբարը քայլ մը եւս կը նետէր, շնորհիւ Զ. եւ Հ. Ասատուրի, Յովհ. Գազանճեանի եւ ուրիշներու յօրինած քերականութեանց:

Ահագին ճամբայ, լեռ ու ձոր կտրած ենք, այդ շրջանէն մինչեւ այսօր: Ոչ միայն Պոլսոյ, այլեւ արտասահմանի մէջ:

Մանաւորապէս վերջին 25—30 տարիներու ընթացքին արդի աշխարհաբարը մաղուած, մշակուած, հասած է նրբութեան, ճոխութեան աստիճանի մը որ երազ կը համարուէր այդ օրերուն:

Եթէ քերականագէտները ողջ ըլլային, ամէնէն առաջ իրենք պիտի հրճուէին: Միեւնոյն ատեն պիտի սրբագրէին իրենց վրիպումներն ու պակասները:

Ինչ որ ունինք այսօր, իբրեւ հասուն եւ հոսուն լեզու, չի կրնար չափուիլ այն օրերու քերականութիւններով:

Այս պարագան ճշդելէ վերջ, փորձենք վերլուծել միւս դիտողութիւնները:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԳՕՏԻ ՄԸ

Գաւառէն եւ արուարձաններէն վերջ, ահա Փարիզի մասնաճիւղն ալ կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը, այսօր, Կիրակի: Անշուշտ նոյն խանդավառութեամբ:

Յաջորդ կիրակի ալ տեղի կ'ունենայ Միութեան Շրջ. վարչութեան տարեկան ձեռնարկը:

Մասնաւոր տարփողանքի չի կարօտիր Կապոյտ Խաչը, իր այդ ձեռնարկներուն առթիւ:

Շատոնց խոր արմատ ձգած եւ լայն ցանց մը կազմած գաղութին մէջ, ան տարուէ տարի կ'ընդարձակէ իր գործունէութիւնը:

Վկայ՝ իր պարբերական տեղեկագիրները, լի՝ այնքան պերճախօս փաստերով եւ թուանշաններով:

Մարդասիրական ծառայութեան հետ զուգընթաց, Կապոյտ Խաչը ստանձնած է հիմնական պարտականութիւն մը, — աջակցիլ նոր սերունդին փրկութեան:

Պիտի ուզէի որ հետզհետէ աւելի ծաւալուն եւ հաստատուն հիմերու վրայ դրուէր այս վերջինը:

Կապոյտ Խաչը, ինչպէս Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը փրկութեան գօտիներ են, այս ճակատին վրայ:

Օրինակ, ինչո՞ւ Փարիզի մէջ ալ Կապոյտ Խաչը պիտի չունենար իր սանուհիները — կամ արծուիկներ — ինչպէս ունին գաւառի շատ մը մասնաճիւղերը:

Ո՛րքան հրաշուի, տաքարիւն աղջիկներ կան որոնք մղիչ ուժի մը կը սպասեն, հանրային ծառայութեան նուիրուելու համար:

Մասնաւոր դասընթացք մը՝ անոնց համար, պիտի լրացնէր Նոր Սերունդին աշխատանքը, այս ճակատին վրայ:

Ձեռք ձեռքի՝ կայծ մը, թեւ մը աւելի փրկելու համար:

ՎԱՀԷ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ՓԱՐԻԶ հեռաւորութիւնը 21 վայրկեան 27 երկվայրկեանէն կտրեց անգլիացի օդաչու մը, Ուէյտ: — (Ժամը 1089 քիլոմեթր): Նրէկ օդանաւային մրցումներ կատարուեցան Օրլիի մէջ, միջազգային ցուցահանդէսին փակման առթիւ:

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ մեծ յաջողութիւն չահեցան պահպանողականները, 832 աթոռներ գրաւելով: Աշխատաւորականները կորսնցուցին 800 աթոռ: Միայն Լոնտոնի մէջ պահպանողականները շահած են 232 աթոռ:

ՌԱԶՄԻԿԻ ՏՈՄՍ (Carte de Combattant) պիտի ստանան միայն այն գերիները որ կրնան ապացուցանել թէ իրապէս մասնակցած են պատերազմական գործողութեանց:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆԸ (Շառլօ) Մ. Նահանգներէն արտաքսելու առաջարկ մը եղած է, համալսարական ամբաստանութեամբ:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն հրաժարած երեսփոխան մը, Պ. Փրօ, ի պատասխան Թորէզի նամակին ճառ մը խօսելով, ամբաստանեց իր նահանգին (Սօմ) վարիչ ընկերները թէ մեծ զեղծումներ գործած եւ մասնաւորապէս իրենց միջեւ բաժնած են վեց միլիոն ֆրանք: (Քոնպա):

ՍԱԿԱՐԱՆ (ուրբաթ) — Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329 (362), Նափոլէոն 4270, սթերլին 4910, զուից. ոսկի 4040, տոլար (20) 19.920, ձոյլ ոսկի 592 հազար ֆրանք:

ԼԻԲԱՆԱՆ բաժնուած է «Ֆրանքի շրջանակէն», իր դրամը կապելով սթերլինի հետ, ինչպէս կը հաղորդէ Անգլիոյ պետական դրամատունը:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետը, Քասթէլլօ, ճառ մը խօսելով հարիւր հազար քաղաքացիներու առջեւ, ուժգնօրէն բողոքեց անգլիական այն օրէնքին դէմ որ բրիտանական իշխանութեան կ'ենթարկէ հիւսիսային Իրլանտան: Այս առթիւ բուռն լեզու մը գործածեց, ինչպէս ըրած էր խորհրդարանին մէջ, ըսելով թէ չարժման մէջ պիտի դնեն Իրլանտայի ժողովուրդը — «եւ իրլանտական կայսրութիւնը ի սփիւռս աշխարհի — դարմանելու համար այս անիրաւութիւնը: Մենք այս գործը գլուխ կրնանք հանել առանց գնդակ մը արձակելու եւ համաձայն Ն. Սրբութիւն պապին բաղձանքներուն»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պատմութեան Ակադեմիային անդամներուն դէմ ալ մաքրագործումի ձեռնարկուած է, միեւնոյն ամբաստանութեամբ, — «Աշխարհաքաղաքացիական ձգտումներ»:

Գերմանիան պիտի չպառակուի

Վերջին լուրերու համաձայն, մէկդի դրուած է ամերիկեան այն ծրագիրը որ կը թելադրէր Պրէմէն, Համպուրկ, Շթէթին (Լեհաստան) եւ Սթրազպուրկ (Ֆրանսա) քաշել գրաւման բանակները:

Այս լուրը կը հաստատէ նաեւ Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Պ. Ճէսըփ, որ Փարիզ հասաւ ուրբաթ օր, մասնակցելու համար Զօրսերու ժողովին (23 Մայիս):

Ամերիկեան պատուիրակը խոստովանելով հանդերձ թէ պարպումի ծրագիրը քննուած է արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ, յայտարարեց թէ ի վերջոյ մէկդի դրած են զայն, իբրեւ անգործադրելի:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ բարենշան կը համարուի այս որոշումը, միացեալ ճակատ կազմելու տեսակէտով, քանի որ ծրագիրը մեծ դժգոհութիւն պատճառած էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ: Երկու կառավարութիւններն ալ անպատեհ կը գտնէին այդպիսի ծրագրի մը գործադրութիւնը, որ պիտի ծառայէր — կ'ըսեն — Խ. Միութեան շահերուն:

★ Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, որուն պաշտօնը կը դադրի այսօր իսկ, ճառ մը խօսելով Պերլինի մէջ, յայտարարեց.

— Դեռ շատ երկար ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ մեր զօրքերը քաշենք Գերմանիայէն: Պոնի մէջ մշակուած նոր սահմանադրութիւնը կ'ապահովէ ժողովրդավար կառավարութեան մը կազմութիւնը: Ամէն պատճառ ունինք յուսալու թէ ժողովրդավար տարրերը պիտի յաղթեն ոչ միայն համալսնավարներուն, այլեւ համատիրական եւ ազգայնական թաքուն հոսանքներուն»:

Զօրավարը այս առթիւ ալ ըսաւ թէ ամերիկեան քաղաքականութեան նպատակն եղած է ապահովել Գերմանիոյ միութիւնը:

Պատրաստութիւններ Զօրսերու ժողովին համար

Տօքթ. Ճէսըփի հետ Փարիզ հասած են ուրիշ ամերիկեան մասնագէտներ, նախապէս խորհրդակցելու համար Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն հետ: Այդ պատուիրակներէն մէկն է Զարլզ Պոհլըն, խորհրդական Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան եւմասնագէտ ռուսական գործերու: Հազիւ Փարիզ հասած, երկուքը միասին խօսակցութիւն մը ունեցան Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Պ. Ռ. Շումանի հետ: Շաբաթ օր ուրիշ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան գերմանական բաժնի վարիչին եւ Ազգաժողովի Ֆրանսական գլխաւոր պատուիրակին հետ:

Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է հարթել բոլոր տարակարծութիւնները, որպէսզի արեւմտեան երեք պետութիւնները միացեալ ճակատով ներկայանան Մայիս 23ի ժողովին մէջ: Յառաջիկայ շաբթու Փարիզ կը սպասուի նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, նոր խորհրդակցութիւններ կատարելու համար:

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ երեք պետութեանց քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ մասին՝ դէչ-աղէկ ներդաշնակուած էր մէկ ամիս առաջ, Ուաշինկթընի մէջ: Այդ առթիւ էր որ երեքն ալ համաձայնեցան, պետութիւն մը հաստատելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Փարիզի խորհրդակցութեանց նպատակն է ճշդել իրենց դիրքը՝ Խ. Միութեան այս կամ այն առաջարկին հանդէպ: Օրինակ, ի՞նչ պիտի պատասխանեն, եթէ Խ. Միութիւնը առաջարկէ պարպել Գերմանիան:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ 11 Նախագահ-Նախարարները (առժամեայ վարչապետներ) լուծելով փոխանցման շրջանի համար հաստատուած առժամեայ կառավարութիւնը, նոր պետութեան ստեղծումը պիտի յայտարարեն Մայիս 23ին — ճիշդ այն օրը երբ կը գումարուի Զօրսերու Խորհուրդը: Այնուհետեւ պիտի կազմուի առաջին կառավարութիւնը:

★ Անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները անմիջապէս հերքեցին այն լուրը թէ արեւմտեան պետութիւնները չեն վերցուցած առեւտրական սեղմումները՝ Պերլինի մէջ: Այս առթիւ կը յայտարարեն թէ Պերլին-Փարիզ կառախումբն ալ վերահաստատուած է:

Պայքարը կը շարունակուի Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանի թերթերուն միջեւ: Ուրբաթ օր բրիտանական թաղամասին ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 11 ցրուիչներ որոնք խորհրդային թերթեր կը ծախէին, բայց հարցաքննելէ վերջ արձակեց: Անգլիական եւ ամերիկեան թերթերու հրատարակիչները կը պահանջեն որ խորհրդային իշխանութիւնները ջնջեն լրագիրներու վաճառման վրայ հաստատուած մենաշնորհը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԿՈՒԺ ԿՈՏՐՈՂՆԵՐԸ

Ա. Ջամալեանը սրամիտ բեմախօս էր, ինչպէս եւ ճարտար հրապարակագիր: Քաջազնունիին պատասխանելիս, նա հետեւեալ սպանիչ պատմութիւնն է յառաջ բերում՝ հեգնելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետի հակասութիւնները:

« Դատարանի առաջ կանգնած են երկու գեղջկուհիներ: Պարոն դատաւոր, ասում է նրանցից մէկը, այս իմ հարեւանուհին վերցրել է իմ կուժը ջուր բերելու համար եւ կոտրած վերադարձրել ինձ: Խնդրում եմ՝ առնէք նրանից կուժի գինը եւ ինձ տուէք:

— Ի՞նչ կ'ասէք այս մասին, դառնում է դատաւորը միւս գեղջկուհուն:

— Պարոն դատաւոր, պատասխանում է մեղադրեալը, առաջինը. ես այդ կնոջից ոչ մի կուժ չեմ վերցրել. երկրորդը՝ երբ ես նրան վերադարձրի իր կուժը, նա ոչ մի կոտրած տեղ չունէր, եւ երրորդ՝ երբ անցեալ օր նրանից կուժը վերցրի, նա արդէն ճաթած էր»:

Հիմա՝ մեր հակառակորդները: Մեզանից կուժ չեն առել. նրանց կարծիքով՝ արդէն մենք կուժ էլ չունէինք, որ առնէին: Երկրորդ՝ երբ կուժը առին, արդէն ճաթած էր: Եւ, վերջապէս, երբ վերադարձրին, կուժը նոփ - նոր էր, ոչ մէկ տեղ կոտրած չէր:

Զգիտեմ՝ դատաւորը ինչ վճիռ է արձակել երկու գեղջկուհիների վէճի մասին, բայց հաստատ գիտեմ, որ պատմութիւնը ծաղրելի պիտի դարձնէ մեր հակառակորդ «գեղջկուհիներին», որոնք ծիծաղելիօրէն խճճուած են իրենց անհաշիւ հակասութիւնների մէջ:

Պատմութիւնը ասում է, եւ իրենք էլ, երբ դեռ հաւատը չէին փոխած, հաստատում էին, որ Հայաստանի Հանրապետութիւն անունով անկախ պետութիւն մը կարժամանակին, որպատընտրութեամբ խորհրդարան ունէր, սեփական կառավարութիւն ունէր, որ դաշնագիրներ էր ստորագրում, դեսպաններ էր ընդունում եւ ուղարկում օտար պետութիւնների մօտ, սեփական դրօշ եւ իշխանութիւն ունէր եւ որի անցագիրներով այսօրուայ կուժ կոտրողները ազատօրէն ճամբորդում էին երկրէ երկիր: Հիմա, եթէ մեր հակառակորդներին լսես, այդ բոլորը հէքեաթ է. բնաւ գոյութիւն չի ունեցել անկախ Հայաստան, որի դրօշակի առաջ իրենք էլ ծնրադրում էին:

Պատմութիւնը ասում է, եւ բոլշեւիկ պատմաբաններն էլ հաստատում են փաստերով ու վաւերագրելով, թէ Հայաստանի անկախութիւնը խորտակուեցաւ ոչ թէ ներքին տկարութեան հետեւանքով, այլ արտաքին, Թուրք-բոլշեւիկեան միացեալ ուժի ճնշման տակ: Եւ այսօրուայ կուժ կոտրողները, ժամանակին, իրենք եւս պայքարել են այդ ուժի դէմ, անէծք ու նզովք են թափել բոլշեւիկների գլխին, ճառեր են խօսել, յօդուածներ գրել, թռուցիկներ հրատարակել, որոնք սեւով ճերմակի վրայ գրուած այսօր էլ կան: Բայց հիմա դուրս է գալիս, որ բոլշեւիկները անմեղ գառնուկներ էին. նրանց միակ ցանկութիւնը եղել է փրկել Հայաստանը կործանումից, ազատել հայ ժողովրդին Դաշնակցութեան «արկածախնդրութիւնից »:

Անհերքելի փաստեր վկայում են, որ բոլշեւիկները եկան Հայաստան եւ կործանեցին Հայոց եկեղեցին. վարդապետ ու եպիսկոպոս գնդակահարեցին, հոգեւորականութիւնը զրկեցին քաղաքացիական իրաւունքից, վանք ու եկեղեցի ակումբների եւ պահեստների վերածեցին, էջմիածնից խլեցին ինչ որ ունէր, խղճի ազատութիւնը կապտեցին, կրօնը յայտարարեցին թոյն եւ անաստուածութիւնն ու պայքարը կրօնի դէմ հռչակեցին պետական քաղաքականութիւն: Այսօրուայ կուժ կոտրողները, ժամանակին, իրենք էին, որ մեզանից աւելի դատապարտում էին եկեղեցու դէմ յարուցուած հալածանքները: Այժմ դուրս է գալիս, որ ոչինչ չէ պատահել, եւ Հայոց եկեղեցին բոլշեւիկեան կարգերի տակ այնքան ազատ ու բարգաւաճ է, որքան երբեք չէ եղած պատմութեան ընթացքին:

Բոլշեւիզմը իշխանութեան գլուխ գալով, առաջին օրից, ձեռք մեկնեց Թուրք ոճրագործներին: Էնվէրը հիւրընկալուեց հայանուն կոմիսար Կարախանի մօտ: Իթթիհատական ջարդարար պետերը ապաստան գտան խորհրդային աշխարհում, եւ գործունէութեան ազատութիւն, դրամ ու ամէն տեսակ աջակցութիւն ստացան շարունակելու համար իրենց սեւ գործը: Բոլշեւիկների քաջալերանքով ու դրամով թրքական զօրամասեր կազմուեցան, որոնք յետոյ ուղղուեցան Հայերի դէմ: Բլշեւիկեան ռազմամթերքով, ոսկիով եւ անմիջական գործակցութեամբ Թուրքերը պատերազմի ելան Հայաստանի դէմ: Ու այնուհետեւ, 25 տարի անընդհատ, խորհրդային իշխանութիւնը կեցաւ Թուրքերի թիկունքում, պաշտպանեց եւ օգնեց նրանց: Իսկ այդ միջոցին, Դաշնակցականները վրէժ էին լուծում արիւնարբու Թալէաթներից, Ճէմալ փաշաներից ու Պէհաէտտին Շաքիրներից՝ փռելով ջարդարարների դիակները մայրաքաղաքների փողոցներում, եւ Դաշնակցութիւնը շարունակում էր պահանջատէր մնալ ու պայքարել Թուրքիայի դէմ յանուն հայկական իրաւունքների:

Այսօր կուժ կոտրողները, առանց կարմրելու, ասում են, որ բոլշեւիկներն են Հայկական Դատի անկեղծ պաշտպանը, իսկ Դաշնակցականները ... գործակցում են Թուրք ջարդարարներին: Եւ ասում են առանց ամօթի, առանց խղճի տարրական խայթի:

Կեանքի որ կողմը ուզում էք դարձէք — նոյնն է: Մեր հակառակորդները այրում են բոլոր այն սրբութիւնները, որոնց երէկ պաշտում էին, եւ պաշտում են բոլոր այն բաները, որ երէկ պիղծ եւ անարգ էին համարում: Եւ գոնէ խելք եւ իմաստութիւն ունենային իրենց հաւատափոխութիւնը վայելուչ ձեւով ներկայացնելու: Թէ չէ՝ ճիշդ գեղջկուհու պէս — կուժը չեմ առել: Երբ առի, արդէն իսկ ճեղքուած էր: Երբ վերադարձրի, կոտրած չէր:

Պարոններ, կուժը առե՞լ էք, թէ չէք առել: Եթէ առիք, ճեղքուա՞ծ էր: Երբ վերադարձրիք, կոտրած չէ՞ր:

Բոլշեւիզմը, որպէս վարդապետութիւն եւ որպէս քաղաքականութիւն, չէ՞ք մերժել. չէ՞ք պայքարել նրա դէմ:

Բոլշեւիզմը, իր թրքասիրութեամբ աղէտ չէ՞ք համարել Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի գլխին: Զարիք չէ՞ք համարել բոլշեւիզմը ընդհանրապէս:

Չէ՞ք ողբացել Հայոց եկեղեցու կործանումը բոլշեւիկների ձեռքով:

Ծունկի չէ՞ք իջել Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշակի առջեւ, որ այժմ համարում էք «մգլոտած»:

Դաշնակցականներից աւելի կատաղի հակառակորդ չէ՞ք եղել բոլշեւիզմի՝ Դաշնակցական ընկերվարութիւնն եւս դասելով բոլշեւիզմի կարգը:

Կարծիք փոխելը մարդկային է. քի՞չ հաւատափոխներ եղած են եւ կան՝ Պօղոս առաքեալից սկսած մինչեւ մեր օրերի բոլշեւիկացած տիրացուները: Պարկեշտ հաւատափոխը դատապարտելի չէ. համոզումի խնդիր է: Բայց եղկելի են այն արարածները, որոնք դաւուլ - զուռնայով են հաւատը փոխում՝ ջանալով աղմուկով ծածկել իրենց երէկուայ դաւանանքը եւ ճգնելով ցոյց տալ, թէ միշտ նոր հաւատն են ունեցել: Եւ ուրիշներին ամբաստանելով այն մեղքերի համար, որոնց մէջ իրենք խրուած են եղել մինչեւ մազերի ծայրը՝ հաւատափոխութիւնից առաջ: Կուժը կոտրել են եւ հազար տեսակ լարախաղացութեամբ, կատուի պէս ուզում են ծածկել իրենց աղտոտութիւնը եւ ազատուել պատասխանատուութիւնից պատմութիւն - դատաւորի առջեւ:

Կոտրե՞լ էք կուժը թէ չէք կոտրել, — քաջութիւնն ունեցէք խոստովանելու:

Ս. ՍԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՏԻՐԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Աքշամ» թերթին խմբագիրներէն էնիս Թահին Թիլ իր լրագրական յուշերէն մէկը նուիրած է բազմահմուտ հրապարակագիր Տիրան Քէլէկեանի, որ չարաչար սպաննուեցաւ 1915ին, Պոլսոյ մտաւորականներուն հետ: (Թուրք խմբագիրը բառ չի գրեր այս մասին) .—

1908ին, Սահմանադրութեան հռչակումէն քիչ վերջ, « Սապահ » թերթը սկսած էր հրատարակել Տ. Ք. ստորագրութեամբ յօդուածներ: Այդ լուրջ գրութիւններուն մէջ կը յիշատակուէին մօտաւոր անցեալի վերաբերեալ դէպքեր: Տ. Ք. չէր խառնուեր այն ատենի շատ բուռն վիճաբանութեանց, եւ կացութիւնը կը վերլուծէր չէզոք անձի մը պէս: Ասոր համար էր որ չափաւոր ու չէզոք մարդիկ չահագրգռութեամբ կը հետեւէին «Սապահ»ի մէջ հրատարակուած այդ գրութիւններուն:

Սակայն, ո՞վ էր այդ ծանրագլուխ Տ. Ք.ն: Ամէն մարդ կը հետաքրքրուէր: Ոմանք կ'ըսէին թէ Տալուտ Քեամիլն էր ան, ուրիշներ՝ Տավէր Քէնան: Բայց այդ անունները մինչեւ այն ատեն չէին լսուած:

Ի վերջոյ, այդ բանը պարզուեցաւ, երբ օրին մէկը «Սապահ» յայտարարեց թէ Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի թերթին քաղաքական խմբագիրն էր: Ամէնուն հետաքրքրութիւնը գոհացում գտաւ: Տ. Ք. Տիրան Քէլէկեանն էր: Բայց ո՞վ էր այդ մարդը, որուն անունը մինչեւ այն ատեն չէր լսուած: Այդ յօդուածները ի յայտ կը բերէին թէ քաղաքական պատմութիւնը շատ լաւ գիտէր ան: Սակայն ո՞ւր ուսած էր այդ մարդը, ե՞րբ սկսած էր լրագրութեամբ զբաղիլ: Երիտասա՞րդ էր թէ ծեր:

Ոչ ոք կրնար ուղիղ պատասխան մը տալ այդ հարցումներուն: Իմացանք որ Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի բնիկ կեսարացի էր, միջին տարիքով: Ապտիւլհամիտի օրով, լրագրութեան մէջ մուտք գործած էր: Բայց այն ատեն տիրող ճնշումին պատճառաւ երկրէն խոյս տալով նախ Եգիպտոս, յետոյ Ֆրանսա գացած եւ լրագրութեամբ զբաղած էր...:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտին ճանչցայ Սահմանադրութեան հռչակումէն երկու տարի վերջ, երբ սկսայ աշխատիլ «Սապահ»ի մէջ: Երկայն մօրուք ու ներս քաշուած աչքեր ունէր: Ծնունդ Պապան կամ Թիպէթի Լաման յիշեցնող դէմք մըն էր: Իբր նոր ընկեր մը՝ անոր ներկայացուեցայ: Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի մեծ բարեկրթութեամբ խօսեցաւ ինծի հետ: Զիս խրախուսեց սա խօսքով.

— « Դուք երիտասարդ էք. ապագան ձերն է»:

Միեւնոյն թերթին մէջ աշխատելով հանդերձ, Տիրան էֆէնտին շատ քիչ կը տեսնէինք, որովհետեւ ան կ'աշխատէր վերի յարկը, սենեակի մը մէջ: Կէսօրէն ետքը տպարան կուգար, իր սենեակը կ'երթար ուղղակի, ու գիրքերը բանալով կը սկսէր կարդալ զանոնք: Ընդհանրապէս, քաղաքական պատմութեան վերաբերեալ երկասիրութիւններ կը կարդար: Շատ կը չահագրգռուէր Թիէրի ճառերով: Քանիցս կը կարդար զանոնք:

Տիրան էֆէնտի, ընթերցումէն յոգնած, Պապը Ալի կ'երթար եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներու կ'այցելէր: Երբեմն խմբագիրներու սենեակը կը մտնէր ու իր հին ընկերներէն Ահմէտ Ռասիմ եւ Մահմուտ Սատըգ պէյերու հետ կատակներ կ'ընէր: Երբեմն ալ, այն օրը հասած ֆարիզեան թերթերը կ'առնէր, աչքէ անցնելու, համար զանոնք: Օր մը, թերթերը անոր տուած ատեն ըսինք թէ « Փըթի Ժուրնալ»ի մէջ կարեւոր խմբագրական մը կար: Անոր հարցուցինք թէ յօդուածագիրը կը ճանչնա՞ր: Սա պատասխանը տուաւ մեզի.

-- Յօդուածին տակ դրուած ստորագրութիւնը կեղծանուն է: Ամէն օր, տարբեր անձեր զանազան խնդիրներու մասին յօդուածներ կը դրեն, ու միեւնոյն ստորագրութիւնը կը դնեն անոնց տակ: Մէկ յօդուածի համար 100 ֆրանք (ֆրանսական հինգ ոսկի) կը վճարուի: Քանի մը յօդուածներ ալ ես գրեցի այդ ստորագրութեամբ, եւ 100 ֆրանքի վարձքը ստացայ:

Հինգ ոսկին այն ատենի համար շատ դրամ էր: Նախանձով կը դիտէինք այդքան մեծ վարձատրութիւն ստացած խմբագիրը:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի իր յոգնութեան ժամերուն կը զուարճանար պարսիկ թէյարանի մը 9—10 տարու աշկերտով: Շատ խելացի եւ սիրուն տղայ մըն էր: Տիրան էֆէնտի մեծ հաճոյք կը զգար իրեն թէյ բերող այդ փոքր աշկերտին հետ խօսելէ: Հարցումներ կ'ընէր, եւ անոր տուած պատասխանները քրքիջներով կը դիմաւորէր: Տիրան էֆէնտի «Ադա» կոչուած այդ աշկերտը կը խրախուսէր, որպէս զի գրել կարդալը առաջ տանի: Այսօր այդ աշակերտը Պապը Ալիի պողոտային վրայ թէյարան մը կը բանեցնէ, ու մազերը ճերմկած են: Տիրան էֆէնտիի գլխաւոր բարեկամն էր այն ատեն:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի տարօրինակ սովորութիւն մը ունէր: Մութը կոխելէն ու լամբարները վառուելէ առաջ, չէր կրնար գրելու սկսիլ: Ասոր համար էր որ ընթերցումներ կ'ընէր, այցելութիւններ կուտար: Իրիկուն ըլլալէ վերջ գործի կը սկսէր: Յօդուած գրելու իր ձեւն ալ տարօրինակ էր: Իր առջեւ կը գտնուէին թուղթ, գրիչ, մելան, չիչ մը խէժ եւ մկրատ մը: Զհաւնած տողերը կը կտրէր կը նետէր: Նախապէս գրածները կը փակցնէր առջեւը գտնուող թուղթին վրայ: Մէկ թուղթը լեցուելուն պէս, ուրիշ թուղթ մը կ'առնէր, եւ գրուածթուղթը խէժով կը փակցնէր այն թուղթին, որուն վրայ պիտի շարունակէր իր գրութիւնը: Ասոր համար էր որ Տիրանէֆէնտիին յօդուածները բազմաթիւ էջերէ չէին բաղկանար: Մէկ էջ միայն կը գրուէր ան: Սակայն, այդ էջին երկայնութիւնը (բառերը խոշոր գրուած ըլլալուն) մէկուկէս մեթրի կը հասնէր երբեմն: Խմբագրական քարտուղարը եւ գրաշարները էջին երկայնութիւնը չափելով կըհաշուէին թէ որքանտեղ պիտի գրաւէր ան:

Տիրան էֆէնտիին ոճը քիչ մը ծանր, սակայն բացատրութեան եղանակը կանոնաւոր էր: Հակառակ ասոր, ամէն իրիկուն իր յօդուածը կարդացնել կուտար Հասան Պէտրէտտին էֆէնտիի: Ինք ալ անոր գլխուն վրայ կեցած, կարծիքը կը հարցնէր:

Տիրան էֆէնտիին հետ յաճախ չիման մէջ կը գտնուէինք Ընդհանուր Պատերազմին սկիզբը: Այն ատեն թերթերը զինուորական խմբագիր չունէին, բայց սովորութիւն եղած էր զինուորական կացութեան մասին ամփոփում մը ընել: Տիրան էֆէնտի մեծ քարտէս մը ունէր իր առջեւ: Հասած վերջին լուրերուն համաձայն, ճակատ մը կը գծէր քարտէսին վրայ, ու զինուորական կացութիւնը կը

բացատրէր ընթերցողներուն: Այդ ճակատը դծելու համար ալ, մեզ կանչելով կը հարցնէր հեռագրական գործակալութեանց վերջին լուրերը, ու Մուհարրէմ Ֆէյզիի միջոցաւ կը հասկնար գերման թերթերուն խորհրդածութիւնները :

Երբեմն Տիրան էֆէնտի մեզ կանչել կուտար, ու մենք վերի սենեակը կ'ելլէինք։Ներս մտնելուս պէս, կը հարցնէր ․

— Խեր ըլլայ, ի՞նչ կայ:

— Դուք կանչեր էք :

— Ես ․․․: Կ'երեւի թէ բան մը պիտի հարցնէի: Բայց հարցնելիքս մոռցայ: Ներեցէք, ձեզ անհանգիստ ըրի :

Ատեն անցնելէ վերջ, իր ըսելիք հարցումը կը յիշէր ան : Այս անգամ մեզ կանչել չէր տար, ինք վար կ'իջնէր ու բացատրութիւն կը ստանար:

Տիրան էֆէնտի լաւ լրագրող էր: Միայն խմբագրական չէ որ կը գրէր: Ամէն տեղ մուտ կը գործէր եւ լուրեր կը հաւաքէր: «Քաղաքական կարեւոր լուրեր» խորագրին տակ կը հրատարակուէին անոնք: Օրը քանի մը անգամ Պապը Ալի կ'երթար եւ իրիկուններն ալ շփում կ'ունենար օտար շրջանակներու հետ :

Լուրերու գլխաւոր կեդրոնն էր Թօքաթլեան պանդոկը: Հոն կը հաւաքուէին օտար թղթակիցները: Տիրան էֆէնտի անոնց հետ տեսակցելով լուրեր կ'առնէր: Պէյօղլուի քաղաքական շրջանակներու խորհրդածութեանց համաձայն կը հրատարակէր զանոնք:

Տիրան էֆէնտի երբեմն Նախարարներու հետ ալ տեսակցութիւններ կ'ունենար ու այսպէս ուժկուտար թերթին տեղեկատուութեան բաժնին: Լրագրողի մը մասին իր մտածումները սապէս բացատրած էր այն ատեն հրատարակուող թերթի մը մէջ․

— «Լրագրող մը պէտք չէ կոյրգկուրայն գործիք ըլլայ ժողովուրդին հակումներուն, սակայն այդ հակումները նկատի չառնել պարզապէս անմտութիւն է»:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԿԱԽԱՂԱՆԱՓԱՅՏ ԾԱԽԵԼՈՎ ․․․

Հողիդ հրեշտակներու հետ խառնուի, ո՛վ մեծըդ Գոլոմպոս, որ Ամերիկա մը տուիր մարդկութեան, ուր միլիոնաւորներ հաց եւ հարստութիւն դիզեցին եւ մոռցան քու անունովդ մկրտել այդ երկիրը :

Գոնէ արձանդ կոթողէին Նիւ Եորքի հրապարակներէն մէկուն վրայ:

Ապերախտնե՜ր ․․․

Եթէ Ամերիկան գոյութիւն չունենար :

Ո՞ւր պիտի ապաստանէր, ներգաղթի մաղէն դուրս մնացած հայութիւնը :

Ուրկէ՞ փեսացու պիտի ճարէին, ամուսնութեան քաւարանին մէջ սպասող մեր նազենիմ հայուհիները ․․․

Հապա՞ մեր նորապսակ վարդապետներն ու եպիսկոպոսները ․․․ Սալմաթոմրուքի, Ալթըմէրմէրի կամ Գուզկունճուքի եկեղեցին՝ քարողիչի մը դերին մէջ պիտի մնային՝ ամսական 5 — 10 ոսկիով, տարին վեց ամիս միայն վճարուելու պայմանով ․․․

Ուիլեըմ Սարոյեանն ալ, Մշոյ մէջ, հանգուցեալ Օհան Կարոյին պէս, այծի-ոչխարի հովիւ պիտի դառնար, կամ եթէ աղուոր ձայն ունի, Ս. Կարապետի վանքին տիրացու պիտի ըլլար:

Զաւէն Սիւրմէեան, պիտի չամուսնալուծուէր հայ լեզուէն եւ «Լոյս զուարթ»էն վերջ «Առաւօտ լուսոյ» մըն ալ պիտի հրատարակէր, հայ մամուլէն «Ստացանք»ով մը վարձատրուելու գինով :

Ուրկէ՞ պիտի բուսնէին տարօրինակութիւնները: Ո՞վ պիտի զարմացնէր մեզ եթէ չկենար Ամերիկա մը ․․․

Հապա Մուսոլինիի կախաղանի փայտերը ի՞նչ պիտի ըլլային, եթէ Ամերիկացի մը գնած չըլլար զանոնք, ինչպէս գրեցին թերթերը:

Անշուշտ որ գնորդ ամերիկացին փաշիստ մը չէ: Այդ տունկը արմատ չի բռներ ամերիկեան նըկարագրին մէջ: Ան՝ հաշիւով մը գնած է զանոնք: Իբրեւ պիզնէս ․․․

Վաղը, Իտալացիները, այդ փայտերը կրնան վերադնել շատ սուղ վճարելով: Աղուոր դումար մը չահեցնելով մեր գործնական Ամերիկացիին :

Կարծեմ, Կէօրինկի կախաղանի չուանն ալ գնած էին: Լաւ չեմ յիշեր: Ցահատու գործ մըն ալ այն: Հիթլէր, իր երկրին շահը մտածող մը եթէ ըլլար, չուան մըն ալ ինք անցընել կուտար վիզէն: Ապագային գերման մհուկներ, այդ չուանին կըտորները կը գործածէին, իբրեւ հակազդող հմայեկ մը, Նացիականութեան դէմ ․․․

Այս ճիւղին վրայ, մեծաքանակ ու շահաւոր գործ կարելի է ընել, Օսմաններու երկրին՝ Թուրքիոյ մէջ:

Ո՜վ գիտէ, հոն, որքան կախաղանի փայտ եւ չուան մէկ կողմ նետուած են, 1915ի ապրանք:

Թուրքերը, եթէ ուզեն օգտագործել զանոնք, կրնան մեծ շահ մը ապահովել, Ամերիկացիներէն ստացած իրենց փոխառութիւնը վճարելով կախաղանափայտերով, խեղդաչուանով եւ չարչարանքի զարմանազան գործիքներով:

Հայոց լքեալ գոյքերը մարսելէն ետքը, անոնց մահագործիքներն ալ կրնան օգտագործել՝ նոր եկամուտ մը ապահովելով ․․․

Այս կերպով կրկնապէս կը շահին: Թէ պարտքէ կ'ազատին, թէ իրենց քաղաքակրթութիւնը կը ծանօթացնեն Ամերիկացիներուն ․․․

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«Ցեղին ձայնը»

Խորագիրս՝ գիրքի մը անունն է: Ամերիկաբնակ (Նիւ Եորք) երիտասարդ գրագէտի մը՝ Արամ Հայկազի առաջին գիրքը՝ լոյս տեսած «Հայրենիք»ի տպարանէն, այս տարուան սկիզբը :

Ես, պարզ գրասէր մը՝ ուզեցի քանի մը խօսք ընել, ծանօթացնելու համար գիրքը:

Ընկեր Արամ Հայկազ «Հայրենիք» ամսագիրին կ'աշխատակցի տարիներէ ի վեր: Քիչ անգամ կը տեսնենք իր թեւերուն տարածումը ամերիկահայ գրական հանդէսներէն դուրս: «Հայրենիք»էն զատ կ'աշխատակցի նաեւ Բենիամին Նուրիկեանի (Նիւ Եորք) եռամսեայ «Նոր Գիր» սիրուն հանդէսին:

Ապրիլեան սերունդի այս տաղանդաւոր անդամը, որ ահա շուրջ քսանը հինգ տարիներէ ի վեր գրիչ կը շարժէ, կը մնայ գրեթէ անծանօթ մեր գաղութին մէջ :

Վերջերս իր «Կաղանդի դիշերը» երեւցաւ Նոր Սերունդի «Հայաստան»ին մէջ, իսկ ուրիշ կտոր մը, «Տիոնիկը», հրատարակուեցաւ Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարին տասնըմէկերորդ հատորին մէջ:

Ասոնց վրայ աւելցնենք նաեւ մեր գաղութին «Հայրենիք» ամսագիր կարդացողներու փոքր թիւը: Մնացեալ հոծ ընթերցասէրները անծանօթ են Արամ Հայկազի համով հոտով եւ տաղանդով մշակուած գրականութեան, որ կրնայ քանի մը ստուար հատորներ կազմել:

Պիտի ուզէի որ ընկեր Արամ Հայկազ այսուհետեւ իր թեւերը լայն բանար, տարածէր Ֆրանսայէն մինչեւ Մօտաւոր Արեւելք :

Մեր սիրելի հեղինակը իր առաջին գիրքը կնքած է «Ցեղին Ձայնը» անունով: Սակայն, ով որ հետեւած էր իր գրականութեան, սկիզբէն մինչեւ այսօր, անշուշտ նշմարած պիտի ըլլայ, որ իր բոլոր երկերուն մէջէն կը լսուի «Ցեղին ձայնը» ․․․

Արամ Հայկազ, հայրենասէր գրագէտ մըն է եւ, ուր որ ալ գտնուի, «Քիւրտիստանի լեռներէն» մինչեւ եօթներորդ երկինքը ․․․, նոյնիսկ չինական յարկերուն տակ, ցեղին ձայնն է որ կը թրթռայ: Հայրենիքին պատկերն է որ կը գծուիր բոլոր պատմուածքներուն մէջը, խորունկը :

Արամ Հայկազ տասնըհինգամեայ պատանի մըն էր երբ իր ծննդավայրին (Շ. Գարահիսար) քաջարի զաւակները 1915ին բերդը քաշուեցան, ու քսան օր մաքառեցան աներեւակայելի հերոսութեամբ մը, առաջնորդութեամբ երկու անմահ հայրենակիցներու — փորձառու հին յեղափոխական եւ հայդուկ Ղուկաս Աղբօր եւ երիտասարդ մտաւորական ու յեղափոխական Վահան Հիւսիսեանի :

Արամ Հայկազն ալ հոն՝ բերդին մէջն էր այդ քսան օրուան գոյամարտին ընթացքին, ու իբրեւ ականատես վկայ, տարիներ առաջ նկարագրեց զայն Հայրենիք ամսագրին մէջ: Այս գործը, առանձին հատորով մըն ալ լոյս տեսաւ անգլիերէն «Արծուեբոյնի Անկումը» անունով :

Բերդէն ողջ՝ վար իջնող խլեակներուն մէջն էր․․․ Ու անոնց հետ ալ տարագրութեան ճամբան բռնեց, ու մնաց հինգ տարի ․․․:

Գրած է հատոր մըն ալ տարագրութեան շուրջ, «Մեր Խաչը», նոյնպէս հրատարակուած «Հայրենիք»ին մէջ, մաս մաս :

Դժբախտաբար, այս երկու աշխատութիւններն ալ, Հերոսամարտին հայերէնն ու «Մեր Խաչը» — մինչեւ այսօր մնացած են «Հայրենիք»ի բազմաթիւ թիւերուն մէջ, ինչպէս իր քանի մը տասնեակ պատմուածքները :

Այս հարեւանցի տեղեկութիւններէն շատ աւելին կ'արժէր երիտասարդ հեղինակը: Այդ «աւելին» կը մնայ ուրիշներուն: Ես չեմ համարձակիր աւելի յառաջ երթալ :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մինչեւ այս տեսակցութիւնը մենք բոլորս ընկճուած էինք ու յուսահատ: Չէինք հաւատում, որ ահեղ ճակատամարտների մէջ մահուան եւ կեանքի հարցն էր դրուած Սովետների համար, իշխանութիւնները կարող էին մեզ որեւէ կերպով բաւարարել: Դուրս ելանք Վորոշիլովի մօտից յոյսի թեւերով, խանդավառ ու գոհունակ: Սա մի անակնկալ յաջողութիւն էր :Վորոշիլովի խոստումը մեծագոյն երաշխիքն էր մեր լաւատեսութեան: Նրա համբաւը տարածուել էր ամենուր, իբրեւ ճարտար ռազմավար, եւ համակրանքի մի տաք մթնոլորտ ստեղծուած իր շուրջ :Ենթադրում էինք, որ նա պաշտպան պիտի կանգնի մեր առաջարկին Ստալինի մօտ, մանաւանդ խոստացաւ նաեւ, որ առիթ պիտի ընծայէ մեզ Ստալինի հետ անձնապէս տեսնուելու :

Շէնքից դուրս գալիս Մուրատի ձեռքը բռնեցի ու հիացումով ասացի․— «Մուրատ ջան, գիտէի որ պերճաբան ճառախօս ես, բայց արի տես, որ հաչակաւոր էլ ընկերվարական ես եղել: Իմ աղբէր, մինչեւ հիմա այս շնորհքը ինչո՞ւ թագցրել էիր մեզնից: Սա ի՞նչ ճառ էր, տնաշէն: Ժողէսը խալթ է կերել քովդ»: Մուրատ պատասխան չտըւաւ: Խորասուզուել էր մտատանջ խոհերի խոր-քում հանեց լայնածաւալ թաշկինակը ու աչքերի անկիւններն էր սրբում: Մուրատը արցունքի խողովակների խցում ունէր: Արտասուքը յաճախ յճանում էր աչքերի մէջ եւ տեսողութեան արգելք լինում, մանաւանդ երբ յուզուած էր եւ կամ մտախոհ էր: Սեպուհը մի քանի զուարթ ակնարկութիւններ արաւ. Նրան էլ չպատասխանեց: Ապա խոր հառաչով ասաւ. «Ահ, լոյս իջնի գերեզմանիդ, Երուանդ ջան»: Մի պահ կարծեցի, որ ինձ ձեռ է առնում: «Այ անաստուած, ասացի, ի՞նչ է մեղքս, որ այսքան կանուխ ինձ թաղում ես»: Սեպուհը սակայն քակեց հանգոյցը: Երուանդը՝ յեղափոխական անունն էր հանգուցեալ Եղիշէ Թոփճեանի: Մեր երիտասարդ, ամէնէն տաղանդաւոր հրապարակագիրներից մէկին, որ Վիէննայի ժողովում ջերմ ու աննկուն ախոյեանն էր հանդիսացել ընկերվարութեան որդեգրումին : Մինչ տաճկահայ բոլոր մարտիկները ընդդիմանում էին, Թոփճեանն ու իր համախոհները աշխատում էին համոզել բոլորին, ը ընկերվարութիւնը իր էութեամբ ոչ միայն հայկական դատին չի վնասի, այլ նրա մեծագոյն նեցուկն է:

Մուրատը, երէկուայ խստաբիր հակառակորդը ընկերվարութեան ընդունումի մեր ծրագրին մէջ, այսօր պարտադրուած էր թափել իր բոլոր կորովը, մտապաշարը և պերճախօսութիւնը փաստելու համար, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն իր էութեամբ սկիզբից ի վեր ընկերվարական էր եւ թէ Դաշնակցական մարտիկների բոլոր կռիւներն ու ընդհարումները, թէ օսմանեան եւ թէ ցարական բռնակալութիւնների դէմ , ընկերվարական գործ էին: Ազատութիւնը եւ անկախութիւնը հէմնաքարն են ընկերվարական կառոյցին: Արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը՝ այդ դաստակերտի շինանիւթերը :

Մուրատի առաջին ու վերջին ճառն էր այս, ուր Սասնոյ ու Զանգեզուրի անվեհեր մարտիկը, ի պաշտպանութիւն հայ ժողովուրդին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ընկերվարութեան զէնքն էր գործածում :

Կռիւ հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, զէնքով ու ահաբեկումով,եւ երբ հարկն է պահանջում՝ նաեւ խօսքով: Մուրատ լաւ էր իմանում գործածել այդ բոլոր միջոցները: Անուս էր,բայց խորն էր իր հոգին, ամբողջական՝ իր նուիրումը եւ անշէջ ու հրայրքոտ՝ իր սէրը հանդէպ հայութեան եւ Հայաստանին :

Մինչեւ Ստալինի վերահաս ժամանումը, ժամանակը օգտագործում էինք մեր ապագայ անելիքների մասին խորհրդակցելով : Հայկական մի գունդ պէտք էր կազմել թարմ ու երիտասարդ ուժերով, մասնակցելու Բագուի ճակատամարտներին: Կազմակերպական ծրագիրներ էինք յղանում, աշխատանքի մանրամասներն էինք ճշդում եւ իւրաքանչիւրիս դերը որոշում :

Այս մասնագիտական հարցերից դուրս, մեր խօսակցութիւնների գլխաւոր առանցքը Երեւանի եւ Հայրենիքի հայութեան անստոյգ ճակատագիրն էր ,որի մասին թերի, երկդիմի, կցկտուր ու հակասական լուրեր էին հասնում մեզ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Համաձայնութիւն Իտալական գաղթավայրերու մասին

ՄԱԿի Քաղաքական Յանձնաժողովը 16ի դէմ 34 ձայնով վաւերացուց անգլօ-իտալական համաձայնութիւնը՝ Իտալիոյ ափրիկ. գաղթավայրերու մասին: Դէմ քուէարկեցին արաբական պետութիւնները, Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները: Եօթը ազգեր ձեռնպահ մնացին (Թուրքիա, Իսրայէլ, Զինաստան եւն.):

Ծրագիրը յանձնուեցաւ ընդհ. ժողովին, որուն վաւերացման համար անհրաժեշտ է 2/3ի մեծամասնութիւն մը, մինչդեռ Քաղաք. Յանձնաժողովին մէջ կը պահանջուի միայն պարզ մեծամասնութիւն:

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտերն են.—

1.— Կիւրենեան պիտի դրուի միջազգային խնամակալութեան տակ, իբրեւ վարչական իշխանութիւն ընդունելով Մեծն Բրիտանիան:

2.— Ֆիզանը պիտի դրուի միջազգային խնամակալութեան տակ, իբրեւ վարչական իշխանութիւն ընդունելով Ֆրանսան:

3.— Տրիպոլիսը պիտի դրուի բրիտանական խնամակալութեան տակ մինչեւ 1951, յետոյ պիտի յանձնուի Իտալիոյ:

4.— Իտալական Սոմալին պիտի մնայ իտալական վարչութեան տակ, միջազգային հովանաւորութեամբ:

5.— Էրիթրէան պիտի կցուի Եթովպիոյ, բաց ի արեւմտեան նահանգէն:

Յանձնաժողովը մերժեց հաւաքական խնամակալութիւններ հաստատել իտալական գաղթավայրերուն վրայ, ինչպէս եւ Խ. Միութեան մէկ առաջարկը որ կը թելադրէր անկախութիւն տալ Էրիթրէայի եւ Լիբիոյ, հինգ տարի վերջը:

★ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Արաբները կը շարունակեն ցոյցեր կազմակերպել, բողոքելու համար այս համաձայնութեան դէմ: Ուրբաթ օր գործադուլ յայտարարուեցաւ եւ թափօրներ կազմուեցան փողոցներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲՆԱՐԸ եւ ԻՍՐԱՅԷԼ կը շարունակեն իրենց բանակցութիւնները՝ Լոզանի մէջ, վերջնական հաշտութիւն կնքելու համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը գրաւեց Հանքէուն, ճարտարագործական ամենամեծ քաղաքը, որ 450 քիլոմեթր հեռու է Շանկայէն: Այս վերջին քաղաքը պաշարուած կը մնայ: Կարմիրները յաջողած են ճեղքել կարգ մը ամրութիւններ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻ (Ավրնիւ Ֆօշ) անդամներուն դատավարութիւնը կը շարունակուի: Առջի օր ջախջախիչ վկայութիւններ տրուեցան երկու ամբաստանեալներու դէմ: Շաթոտէօնի «Շէ ժանին» ճաշարանին տնօրէնուհին, Տիկին Էրթէր պատմեց.— «Օր մը բոլոր յաճախորդները շարեցին, ձեռքերը վեր, հայելիներուն առջեւ: Ամուսինս փորձեց փախչիլ: Ետեւէն զարնելով սպաննեցին փողոցին մէջ: Յետոյ երբ վերադարձան, Լոնէ ըսաւ.— «Աչքդ լոյս, մարդդ սատկեցաւ»:

ԱՐԵՒԷՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ արտադրելու համար զննութիւններ կը կատարէ Ֆրանսացի գիտնական մը, Պրօֆ. Ֆելիքս Թրոմպ: Մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր հրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին:

Գինին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Պարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուները, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին.— T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 ֆրանք: Զեղչով 75 ֆրանք:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 12ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷԻ ՊՈԽԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աստիկ եւ Մանիկ Աչճեան կը յայտարարեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ իրենց գերդաստաններուն եւ տարաբախտ վաղամեռիկ Տէր ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ՈՎՍԱՆՆԱ ԻՆՃԻԵԱՆՆԵՐՈՒ (քենակալ եւ քենի): Կը հրաւիրուին հանգուցեալներու յիշատակը յարգողները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԾՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.—Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY:

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթօն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ):

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին:

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՆՈՒԷՐ.— Մարսէյլէն ընկեր Աստիկ Աչճեան իր հանգուցեալներու յիշատակին կը նուիրէ «Յառաջ»ի 1000 եւ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին 2000 ֆր.: Ստանալ «Յառաջ»էն:

MOTO - CROSSի մրցումներ այսօր, կիրակի, ժամը 14էն սկսեալ, Buttes de Montreuil, մասնակցութեամբ ֆրանսացի, անգլիացի, պելժիացի, իտալացի հեծելանուորդներու: Մուտք 150 ֆր.:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 17 MAI 1949 Երեքշաբթի 17 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5848-Նոր շրջան Թիւ 1259 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ «ՈՃ»Ը

...Լրագրողին ոճը պէտք է լրացնէ կարգ մը պայմաններ, ունենայ մասնաւոր յատկանիշներ, գրեթէ բոլորովին տարբեր անոնցմէ, որոնք կը նան յարգի ըլլալ գրականութեան միւս սեռերուն մէջ: Ծաղկազարդուած, մթասքող, ծանրագնաց ոճը չէ լրագրութեան մէջ փնտռուածը: Ինտրայի ոճով կարելի չէ խմբագրական գրել, ոչ ալ Սիամանթոյի ոճով՝ քաղաքական յօդուածներ գրի առնել: Զօհրապի բացառիկ տաղանդը միայն կրցաւ ստեղծել «երկակենցաղ» այն ոճը, որ նոյնքան գեղեցիկ էր հրապարակագրութեան, որքան զուտ գրականութեան մէջ եւ որ չխախտեց հրապարակագրութիւնը գրականութեան մօտեցնող, զանոնք գրեթէ իրարու մէջ ձուլող ներդաշնակութիւնը:

Ծանր, ծխաշունչ, տափակ, միօրինակ ոճը միակ ապահով միջոցն է ձախողելու լրագրութեան մէջ, անկախ՝ ասպարէզին միւս պահանջումներէն: Շարժուն, յստակ, ազդու, կենդանի, սուր ոճն է, որ կրնայ չահեկան ու հաճելի ընծայել այն գաղափարները, զորս լրագրողը կ'ուզէ տարածել եւ արմատացնել ընթերցող հասարակութեան մէջ: Ասոր համար է, որ անհոգ, կրաւորական կամ երազուն մարդիկ չեն կրնար լրագրող ըլլալ, որքան ալ բազմապիսի թուին իրենց հնարաւորութիւնները՝ յաջողելու լրագրութենէ տարբեր ասպարէզի մը մէջ: Պէտք է, որ, ուրեմն, լրագրողը նախ ինք ըլլայ արթուն, ապա նաեւ ունենայ ոճ մը, որ չարժի, հոսի եւ կարենայ արթուն պահել ընթերցողը, փոխանակ զայն ոտքի վրայ քնացնելու:

«Երբ գրելիք բան մը ունենաք, աշխատեցէք ձեր նախադասութիւններուն մէջ դնել միայն բայ մը, տէր բայի մը եւ խնդիր մը: Իսկ երբ հարկ տեսնէք ածական մը գործածելու, եկէք խորհուրդ հարցուցէք ինծի», կ'ըսէր Քլէմանսօ երիտասարդ լրագրողի մը, որ ածականներու ծանր բեռան տակ գրեթէ հաշմանդամ կը դարձնէր իր պարբերութիւնները:

Ածականը գրականութեան մէջ մտաւ ռոմանթիզմին հետ, որ կը սիրէ աւելի շատ «յուզուած» երեւիլ, քան «յուզուած» ըլլալ: Դասական ոճը ժուժկալ է, կը գոհանայ գոյականով եւ բայով: Ռոմանթիք ոճը, քնարերգական և ենթակայական, կ'ախորժի ածականներու շռայլ գործածութենէն, կ'ըսէ տեղ մը Անտրէ Մօրուա: «Ոչ մէկ հոգ կը խորշոմէ իր ճակատը». ասիկա, ըստ Անտրէ Մօրուայի, դասական ոճն է: «Ոչ մէկ վաղահաս հոգ խորշոմած էր երբեք իր մանկատիպ ճակատը». ասիկա, դարձեալ ըստ Մօրուայի, կը կազմէ ռոմանթիք ոճը: Այս երկու «ոճ»երը իրարմէ կը տարբերին անով, որ մէկուն մէջ ոչ մակբայ կայ, ոչ ածական, մինչ միւսին մէջ կայ:

«Դասական կը կոչեմ ինչ որ «առողջ» է, ռոմանթիք կը կոչեմ ինչ որ «ապառողջ» է», կը գրէր գերման գրականութեան քուրմը՝ Կէօթէ: Իսկ ֆրանս. հանճարը, յանձին Փասքալի, կը վկայէր. «Շողշողուն բառերը դէշ նկարագրի յայտարար նշաններ են»:

Սթանտալի շիրիմին վրայ արձանագրուած է, «Գրեցի, սիրեցի, Ապրեցայ»: Ֆրանսացի քննադատ մը աւելորդ կը գտնէ առաջին երկու բառերը. իր կարծիքով՝ վերջինը լիուլի կը բաւէր:

Գրական ուսումնասիրութիւն գրել չէր մեր նպատակը: Ուզեցինք միայն, այս մէկ քանի վկայութիւնները յիշելով, հաստատել թէ լրագրութիւնը իրեն յատուկ «ոճ» մը ունի, որուն գլխաւոր յատկանիշներն են ժուժկալութիւնը, սեղմութիւնը, յստակութիւնը, շարժունութիւնը, կենդանութիւնը:

Միայն «տեղեկատու պրակ» մը չէ օրաթերթը իր բնոյթով ու ձգտումով: Ան պէտք է ըլլայ մանաւանդ ուղեցոյց մը եւ առաջնորդ մը: Օտար մեծագդեցիկ թերթի մը խմբագիրը, որ հետագային նաեւ իր երկրին վարչապետը եղաւ, հետեւեալ «ազդ»ը զետեղած էր խմբագրութեան սրահին մէջ, իբրեւ ոսկեղէն կանոն. «Լաւ յօդուած մը պէտք է բան մը սորվեցնէ ամէնէն դիտուն մարդուն եւ միաժամանակ հասկնալի ըլլայ ամենէն տգէտ մարդուն»:

Որքա՞ն այս կանոնը կը յարմարի հիմա մեզմէ ամէն մէկուն, գրող թէ լրագրող:

(Խմբագրական՝ ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Պոլսոյ պատր. խնդիրը

Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել պատրիարքական հարցի մասին: «Մարմարա» կը գրէ թէ կուսակալը, Տոքթ. Լութֆի Գըրտալ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է լրագրական ասուլիսի մը մէջ (7 Մայիս):

— Հայոց Պատրիարքարանի խնդրին շուրջ տեսակցեցայ ներքին գործավարին հետ. ի վիճակի եմ յայտարարելու թէ կառավարութիւնը որոշած է արտօնել պատրիարքական ընտրութիւնը, որ պիտի կատարուի մօտ օրէն, նկատելով որ ներկայիս թափուր կըգնուի պարիարքական աթոռը եւ առժամեայ հանգամանք ունի տեղապահական պաշտօնը:

— Ի՞նչ եղանակով պիտի կատարուի պատրիարքի ընտրութիւնը.

— Այդ պարագան ճշդելէ առաջ քանի մը օրէն պիտի հրաւիրեմ կողմերը եւ անոնց տեսակէտները լսելէ վերջ պիտի ճշդենք ընտրութեան եղանակն ու թուականը»:

Այսպէս, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ կառավարութիւնը հաւատարիմ կը մնայ բացարձակ չէզոքութեան սկզբունքին եւ կը փափաքի օրինաւոր պատրիարք մը ընտրել՝ գոհացում տալու համար հանրութեան արդար բողոքներուն:

Իսկ, «Ժամանակ», Արսլանեան արք.ի օրկանը, կը հաւաստէ թէ Պատր. տեղապահը կուսակալին այցելած էընկերակցութեամբպատրիարքարանի իրաւագէտ խորհրդական Պ. Ճավիտ Ալփի, եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է: Նոյն աղբիւրին համաձայն, կուսակալը «իբրեւ հոգեւոր պետ ճանչնալով միմիայն Արսլանեան արք.ը, պաշտօնական ազդարարութիւններ պիտի ուղղէ Պախթիյարեան Ծ. Վ.ի եւ պատժուած 5 եկեղեցականներուն: Գալով պատրիարքական ընտրութեան, կուսակալը առաջարկած է տեղապահին՝ կանոնագիր մը պատրաստել, անոր համեմատ ընտրելու համար պատրիարքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ շրջանէն Իրանի Սահմանադիր ժողովին համար պատգամաւոր ընտրուած են Պ. Պ. Արամ Բուտաղեան եւ Զօրա Սագինեան: Թէհրանէն ալ երկու պատգամաւորներ ընտրուած ըլլալով, Իրանի հայ գաղութը կ'ունենայ չորս ներկայացուցիչներ:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ նուիրուած բաժինը Paris - Interի վրայ շաբաթ ժամը 19ին, վերջացաւ յայտնի երաժշտագէտի Արամ Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պարերգով: (Լեզկինքա, քիւրտ երիտասարդներու պարը, Արմէնի երգը եւն):

5000 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ եւ զինուորներ պաշարած են Իտալիոյ թիւ 1 աւազակապետը, Ճիուլիանօ, որ առասպելական համբաւ շահած է Սիկիլիոյ մէջ: Շուէտացի գեղուհի մը, լրագրող, սիրահարած ըլլալով այս լեռնականին, վերջերս յաջողած էր հաճելի ժամեր անցընել անոր թաքստոցին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ, աշխատաւորականները շահած են 395 աթոռներ, կորսնցուցած՝ 1090: Պահպանողականները շահած են 1171 աթոռ:

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ (Բ. Կիրակի) երեք ընտրական շրջաններ քուէտուած են ազգայնականներուն, ընդդէմ համայնավարներու:

ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՅԱՆ Պարսելոնայի մէջ, Պոլիվիոյ, Պրազիլիոյ եւ Փերուի հիւպատոսարաններուն առջեւ: Այս երեք պետութիւնները կը պահանջեն վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւններ Սպանիոյ հետ:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ պատահեցան ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք անգլեւիտալական համաձայնութեան դէմ սարքուած բողոքներու: Անգլ. ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել, երբ ցուցարարները կը փորձէին Տրիպոլսոյ վարչական պաշտօնատուն մտնել: Զինեալ պահակներ կը պաշտպանէին Անգլուհիները: Արաբերէն եւ անգլերէն վերտառութիւններ արձանագրուած էին դրօշներու վրայ.— «Անկցի՛ Պեւին. մենք պիտի կռուինք ազատութեան համար»: Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, 13 հոգի վիրաւորուեցան:

Ամերիկա պիտի վերազինէ Արեւմտեան Եւրոպան

1.130.000.000 ՏՈԼԱՐ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց իր տեղեկագիրը՝ արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման մասին: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ներկայ միջոցները այնքան տկար են որ «կրնան զինուորական նախայարձակում հրաւիրել»: Ուրեմն Մ. Նահանգները պարտաւոր են վերակազմել այդ պաշտպանութիւնը, 1.130.000.000 տոլար տրամադրելով առաջին տարուան համար: «Մ. Նահանգները չեն կրնար յոյս դնել արեւմտեան Եւրոպայի իրենց բարեկամներուն վրայ, եթէ ամերիկեան ծրագիրը կը ձգտի լքել զանոնք, խոստանալով փրկել յետագային: Արեւմտեան Եւրոպան պէտք է ի վիճակի ըլլայ իր յոյսը դնելու Մ. Նահանգներուն վրայ, կանգուն մնալու համար, իսկ Մ. Նահանգները՝ Եւրոպայի վրայ, տեւելու համար»:

Տեղեկագիրը կը բաղկանայ վեց կէտերէ.—

1.— Մ. Նահանգներու զինուորական օգնութեան բոլոր ծրագիրները պէտք է վերածուին մէկ ծրագրի:

2.— Պէտք է մասնաւոր վարկեր բանալ զինուորական օգնութեան ծախքերը գոցելու համար: Այդ վարկերը պիտի ըլլան 1.130.000.000 տոլար առաջին տարեշրջանին որ կը վերջանայ 1950 Յունիսին, ի նպաստ հիւս. Ատլանտեանի դաշինքի անդամներուն եւ մօտ 320 միլիոն տոլար Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ ուրիշ կարգ մը երկիրներու որոնց ապահովութիւնը կարեւոր է Մ. Նահանգներուն համար, ուրեմն համագումար 1.450.000.000 տոլար:

3.— Մ. Նահանգներու նախագահը պէտք է լայն եւ ճկուն իրաւասութիւններ ստանայ, այս վարկերուն գործածութեան համար:

4.— Մ. Նահանգներու զինուորական օգնութեան մեծ մասը պէտք է յատկացուի արեւմտեան Եւրոպայի, որուն կարեւորութիւնը՝ մեր ապահովութեան համար հաստատուեցաւ երկու աշխարհամարտներուն մէջ:

5.— Զինուորական օգնութիւնը անջատ է Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքէն, բայց անոր լրացուցիչ մասը կը կազմէ:

6.— Ազատ ազգերու ընծայուած զինուորական օգնութիւնը պիտի ըլլայ երեք տարբեր ձեւերով.— ելմտական օգնութիւն, ուղղակի հայթայթում զէնքի ռազմանիւթի, առաքում ամերիկացի մասնագէտներու եւ մարզիչներու:

Այս ծրագրէն գլխաւորաբար պիտի օգտուին Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Տանըմարքա, Նորվեկիա եւ Իտալիա: Կեդրոնական վարչութիւն մը պիտի ստեղծուի, գործադրելու համար այս ծրագիրը:

Տեղեկագիրը այս առթիւ յոյս կը յայտնէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը անհրաժեշտ զոհողութիւնները պիտի ստանձնեն, զարկ տալու համար իրենց զինամթերքի արտադրութեան:

Չորսերը կը խորհրդակցին

Երէկ երկրորդ անգամ ժողով գումարեցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, Փարիզի մէջ: Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է ապահովել երեք պետութեանց միաձայնութիւնը, Մայիս 23ի ժողովին մէջ: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Վիշինսկի, Փարիզ կը սպասուի շաբթուան վերջը:

Երեք նախարարներուն խորհրդակցութիւնները գաղտնի կը պահուին: Իրենց անմիջական խորհրդականներն ալ խոստացած են որեւէ տեղեկութիւն չհաղորդել մամուլին: Օրակարգին վրայ կան կարգ մը խնդիրներ որոնք մեծ դժուարութիւն պիտի պատճառեն: Մասնաւորապէս կը քննուին Խ. Միութեան ըլլալիք զիջումները: Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կասկածին թէ Մ. Նահանգները աւելի մեծ վտանգ մը կը նկատեն Խ. Միութիւնը քան Գերմանիան: Միւս կողմէ, Մոսկուան ալ կը կասկածի թէ արեւմտեան երեք պետութիւնները ժողովին պիտի ներկայանան իբրեւ մէկ ճակատ:

Պ. Ժաք Տիւքլօ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ծանօթ վարիչը, կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ որ անուղղակի կը լուսաբանէ այս պարագան: Ըսաւ թէ «արեւմտեան պետութիւնները չեն ուզեր կարգադրել գերմանական հարցը՝ Խ. Միութեան հետ: Անոնք կ'ուզեն Խ. Միութեան դէմ իբրեւ խարիսխ գործածել արեւմտեան Գերմանիան, որ ոչ նացիականութենէ փրկուած է, ոչ ալ ապազինուած է: Անոնք կ'ուզեն այս գերման զինակիցը պարտադրել Ֆրանսայի, ատելութեամբ լեցուած ըլլալով Խ. Միութեան դէմ: Միեւնոյն պատճառներով, անգամ մը եւս վտանգուած է Ֆրանսայի ապահովութիւնը, գերման

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱԼԷՊ, 21 Ապրիլ.— Ինչպէս կը նախատեսուէր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի 23րդ միջմասնաճիւղային հանդիպումները եւս աննախընթաց խանդավառութեան եւ համաժողովրդային ցոյցերու առիթ ստեղծեցին Հալէպի մէջ, Զատկի Կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օրերը: Հակառակ անհամ, աննպաստ օդին եւ պարբերաբար տեղացող յորդառատ անձրեւին, մարզական բոլոր հանդիսութիւնները տեղի ունեցան կատարեալ ներդաշնակութեան եւ համազգային խանդավառութեան մէջ՝ Նոր Գիւղի «Նաւասարդ» եւ Հալէպի «Քաղաքապետարանի դաշտ»ին մէջ: Մարզական այս տօնակատարութիւններուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին 23 մասնաճիւղեր՝ Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Ամմանէն: Կիպրոսի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը ղրկած էր երկու ներկայացուցիչներ: Աւելի քան 2000 սկաուտներ, մարզիկներ, արենոյշներ, գայլիկներ եւ «կակուղ թաթիկներ»՝ մասնակցեցան երեքշաբթի օրուան փառահեղ տողանցքին, որ փայլուն ցուցադրութիւնը հանդիսացաւ փառապանծ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպական հաւաքական ուժին եւ մարզական ոգիին:

Միջմասնաճիւղային հանդիպումներու հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Հիւսիսային Սուրիոյ զինուորական կառավարիչ եւ Հալէպի նահանգապետ Հիւսնի Պարազի, որ անձամբ ներկայ եղաւ երեքշաբթիի հանդիսութեանց՝ ընկերակցութեամբ իր խորհրդականներուն, դատական, քաղաքապետական եւ վարչական զանազան պաշտօնատուններու ներկայացուցիչներուն: Զինուորական եւ ոստիկան զինուորներու հրամանատարութեանց կողմէ եւս, բազմաթիւ կարկառուն դէմքեր տեղ գրաւած էին Նահանգապետին կողքին: Անկարելի է թուել անունները պաշտօնական դէմքերու եւ նախկին բազմաթիւ երեսփոխաններու, որոնց կարգին մեթր Ֆրետ Արսլանեան, Դամասկոսի Հայ երեսփոխանը:

Երեքշաբթիի մարզական հանդիսութեանց իր կը նախագահէր Հալէպի Թեմին Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ., որուն կ'ընկերակցէր նաեւ Կիլիկեան Աթոռի միաբաններէն Եղիշէ աբեղայ Կիզիրեան: Ներկայ էին Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն Հ. Վահան վարդապետ Յովհաննէսեան եւ Մխիթարեան հայրերէն Գուզեան վրդ.: Զանց կ'առնենք անունները հարիւրաւոր օտար եւ հայ հիւրերու, որոնք եւս լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցան տողանցքին:

Հալէպ — Դամասկոս ֆութպոլի առաջին խումբերու մրցումի կիսախաղին, սկսաւ տողանցքը՝ երբ յանկարծ անձրեւ տեղաց:

Տուճապի ամենափոքր նշան մը իսկ չտեսնուեցաւ: Նոյնինքն նահանգապետ Հիւսնի Պարազի, հակառակ սաստկացող անձրեւին, իջաւ իր պատուանդանէն եւ դիրք առաւ դաշտին վրայ, յոտնկայս, մօտէն բարեւելու եւ պատուելու համար խումբերը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը փութացուց անմիջապէս անձրեւանոց մը՝ նահանգապետին համար: Բայց Նորին Վսեմութիւնը մերժեց, եւ կէս ժամէ աւելի, տեղատարափ անձրեւին տակ, հետեւեցաւ չքերթին, ջերմապէս ողջունելով բոլոր մասնաճիւղերը:

Տողանցքէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան կողմէ եւ ներկայ 20 հազարէ աւելի հանդիսականներու անունով, ողջոյնի հեռագիր մը ուղղուեցաւ վարչապետ գնդ. Հիւսնի Զայիմի: Նախ քան հեռագրին յանձնումը թղթատարին, նահանգապետին հրահանգով հեռագրին պատճէնը կարդացուեցաւ նաեւ ձայնասփիւռէն, որ սփռեց անոր բովանդակութիւնը Հալէպի եւ Դամասկոսի կեդրոններէն: Խելայեղ ծափերու մէջ, խօսք առաւ ապա նահանգապետը, որ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ.—

— «Ինձմէ խնդրուեցաւ քանի մը խօսք ընել մարզական այս փայլուն տօնակատարութեան առիթով: Երկար պիտի չխօսիմ, որովհետեւ խօսքերու պահը անցած է, եւ հասած է վայրկեանը գործելու: Գործելու այն ոգիով ու գաղափարական մեկնակէտներով՝ զորս յստակ կերպով պարզած է արդէն պետական յեղաշրջումի պետ Ն. Վ. Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ: Որպէս զինուորական ներկայացուցիչը բանակի հրամանատարին՝ Հիւսիսային Սուրիոյ մէջ, եւ որպէս նահանգապետ Հալէպ պատմական քաղաքին, իր թէ իմ կողմէ կը յայտարարեմ հոս համախմբուած ծովածաւալ այս բազմութեան եւ բովանդակ սուրիացի ժողովուրդին՝ թէ մենք կ'ուզենք պատրաստել կարգապահ եւ զօրաւոր երիտասարդութիւն մը, որ դառնայ յառաջապահ տարրը Սուրիոյ նոր վարչակարգին, որովհետեւ մենք կը հաւատանք, թէ առողջ մարմնի մէջ միայն գոյութիւն ունի առողջ միտք: Իմ բոլոր ուժովս եւ բոլոր կարելիութիւններովս պիտի աջակցիմ մարզական միութիւններու աշխատանքներուն, երիտասարդութեան ներշնչելու համար քաղաքացիական առողջ մտածողութիւն եւ հայրենասիրութիւն:

Հալէպի իմ զաւակներս, — դուք քաղաքացիներն էք պատմական քաղաքի մը, հերոսական քաղաքի մը, որուն զաւակներէն մէկն է նաեւ պետական յեղաշրջումի ղեկավար Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ: Կոչուած էք ըլլալու նոր կարգերու ամէնէն յառաջապահ եւ գիտակից տարրը եւ վայելելու բարիքները երկրի մը՝ որ անհուն կարելիութիւններ ունի յառաջդիմելու եւ զարգանալու»:

★ Տեղական մամուլը լայն տեղ տուած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի փառահեղ հանդիսութեանց: «Շէպապ», «Նէզիր», «Իտլահ» եւ «Պարք էլ Շիմալ» արձագանգ կը հանդիսանան համաժողովրդային խանդավառութեան եւ փայլուն տողանցքին: Արաբական թերթերը 25.000 կը հաշուեն հանդիսականներու թիւը: Դամասկոսի ձայնասփիւռը եւս 24 հազար յայտարարեց ներկայ բազմութիւնը:

«Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, կը գրեն անոնք, նահանգապետը մինչեւ տողանցքի վերջաւորութիւնը հետեւեցաւ խումբերու չքերթին, իսկ Հալէպի եւ Դամասկոսի ձայնասփիւռի կայանները՝ օրուան բոլոր խաղերը եւ տողանցքի մանրամասնութիւնները հաղորդեցին ժողովուրդին»:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Միութիւնները Յունաստանի մէջ

ԽՄԲ.— «Ազատ Օր»ի բացառիկ թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Նախապատերազմեան Պատանեկան Միութիւններն են անոնք, վերակազմուած աւելի լայն հիմերու վրայ, գործունէութեան աւելի լայն ծրագրով եւ շրջագծով: Քոյր կազմակերպութիւնները՝ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու եւ Միջին Արեւելքի երկիրներու հայաշատ կեդրոններու մէջ գործող համանման Միութեանց, որոնք կը կոչուին Նոր Սերունդ, Երիտ. Դաշնակցութիւն կամ Արմենիա Երիտ. Միութիւններ:

Յունահայ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդացը իր ճիւղաւորումները ունի մայրաքաղաքի գլխաւոր երեք արուարձաններուն եւ Մակեդոնիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Կեդրոնական մասնաւոր մարմինի մը կողմէ պատրաստուած ծրագրի մը հիման վրայ, անոնք կ'ունենան շաբաթական կանոնաւոր դասախօսութիւններ, երէց եւ կրտսեր մտաւորականներու կողմէ, ազգային, պատմական, գրական, գիտական, արուեստի եւ առողջապահական նիւթերու շուրջ:

Վիճաբանական եւ ընթերցումի յատուկ հաւաքոյթներ, ձեռնհաս ընկերներու առաջնորդութեամբ, օրիորդաց խումբերուն, բացի վերոգրեալ նիւթերէն, աւանդուած են հայ ընտանիքի մը պարտաւորութեանց, առտնին տնտեսութեան եւ ազգային հասարակական կեանքի մէջ հայ կնոջ վերապահուած դերի մասին շինիչ դասախօսութիւններ:

Կազմակերպուած են պարբերական հանդիպումներ՝ շրջանէ շրջան խումբերու կատարած փոխադարձ այցելութիւններով:

Խումբերը սահմանափակուած չեն միայն զուտ միութենական աշխատանքներով: Անոնց անդամները կորիզը կը կազմեն «Համազգային»ի երգչախումբին եւ թատերախումբին, իրենց շրջաններու մշակութային եւ մարզական միութեանց: Հայ Արիներու եւ արենուշներու մեծ մասը առնուած են »Երիտասարդաց»ի շարքերէն: Օրիորդաց խումբի անդամուհիներն են նաեւ մղիչ ուժը Հ. Կ. Խաչի ժողովրդական կազմակերպութեան:

Անջատ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերած իրենց մասնակցութենէն, իւրաքանչիւր շրջանի «Երիտասարդաց» ունի իր թուչնագնդակի (վոլէյ պոլ) խումբը:

ՏՈՒՐՂՈՒԹԻ.— Այս գաղթակայանի Երիտասարդացի երկու սեռէ խումբերը, իբրեւ հաւաքավայր, ընթերցասրահ եւ թատերասրահ, կը գործածեն Հայ Կաթողիկէ հասատատութեան կողմէ ձրիօրէն տրամադրուած ընդարձակ սրահը:

Ունի իր սեփական գրադարանը, 600է աւելի գիրքերով, որոնք տրամադրուած են Միութեան շուրջ համախմբուած երկսեռ երիտասարդութեան եւ հանրութեան: Կը ստանայ արտասահմանեան օրաթերթեր եւ պարբերաթերթեր:

Ֆիքսի Երիտասարդացը 1948 — 1949ին, մշակութային գետնի վրայ ցուցադրած է բեղուն գործունէութիւն: Գեղարուեստական ճոխ բաժիններով կազմակերպած է ամսական «Գրական Երեկոյ»ներ, նուիրուած մեզմէ յաւէտ հեռացած վեթերան քաղաքական գործիչներու եւ գրագէտներու:

Ունեցած է ամանորեան եւ բարեկենդանեան զուարթ եւ հաճելի հաւաքոյթներ: Գրական Երեկոներու առթիւ ներկայացուած մէկ կամ երկու արարնոց թատերակներէն զատ ան բեմադրեց նաեւ «Արշին Մալ Ալան» օփերէթը, որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ երկու թաղերուն մէջ ալ:

ԳՈՔԻՆԻՈՅ Երիտասարդացի խումբերը իրենց տրամադրութեան տակ ունին Զաւարեանի սրահը, ուր 800է աւելի ընտիր գիրքերով գրադարան մը կրնայ լիուլի գոհացում տալ ընթերցասէր երիտասարդութեան եւ հասարակութեան, արտասահմանէն ստացուած օրաթերթերով եւ պարբերականներով: Գոքինիոյ խումբերը եւս մշակութային մարզին մէջ ունեցած են գնահատելի գործունէութիւն:

Ունեցած է «Գրական Երեկոյ»ներ, Ամանորեան հաւաքոյթ մը: Վարդանանցի առթիւ «Դաւիթ Պէկ»ը բեմադրած է: Կազմակերպած է Մարտ 25ի առթիւ մասնաւոր հանդէս մը, ինչպէս նաեւ իր «Օր»ուայ տօնակատարութիւնը: Պատրաստուած է կատարել Ապրիլ 24ի սգահանդէսը:

ԹԱՄՊՈՒՐԻԱ - ԼԻՓԱԶՄԱ.— Զրկուած վարժարանական շէնքէ եւ եկեղեցիէ, նախկին այս շէն գաղթակայանէն մնացած ափ մը պատանի եւ երիտասարդները, փոխն ի փոխ թերթ եւ օրացոյց ծախելով եւ «Աւետիս»ի պտտելով յաջողեցան կարեւոր գումար մը ապահովել եւ Այրի Տիկին Սրբուհի Դերձակեանի եւ իր թոռան Պ. Գէորգ Խախամեանի կողմէ ձրիօրէն տրամադրուած բաւական ընդարձակ սրահը յարդարել, կահաւորել եւ ակումբի վերածել: Ակումբի բացումը շուտով տեղի կ'ունենայ:

Մինչ այդ, արդէն տեղի կ'ունենան դասախօսական եւ այլ հաւաքոյթներ: Այս շրջանն ալ ունի իր գրադարանը:

Թէ Ֆիքսի, թէ Գոքինիոյ եւ թէ Լիփազմայի ակումբները ունին նաեւ բինկ-բոնկի սեղաններ, յարակից կազմածներով եւայլն, ընթերցումի եւ դասախօսութեանց պահերէն դուրս իբրեւ անմեղ զբօսանքներ:

Ահա թուցիկ պատկերը հարիւրներու հասնող պատանի եւ երիտասարդներու կենսունակ կազմակերպութեան գործունէութեան, որ կ'ընդգրկէ յունահայ Նոր Սերունդի աւելի քան 80 %ը: Չմոռնալու համար այս իրականութեան բաւական է մէկ անգամ ներկայ գտնուիլ անոնց կողմէ կազմակերպուած հաւաքոյթներուն:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը

Անցեալ Կիրակի Իվրի, Պէն Տուշի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին հանդէսը, Միութեան Օրուան առթիւ:

Սրահը դրեթէ լեցուն էր ծնողներով, ինչպէս նաեւ թաղէն եւ արուարձաններէ եկած համակիր բազմութեամբ: Ներկաները խանդավառութեամբ հետեւեցան յայտագրին, թէեւ քիչ մը ծանրաբեռնուած էր:

Ժամը 3.30ին ընկեր Գ. Ամիրայեան հանդէսը բանալով, խօսքը տուաւ մասնաճիւղի վարչութեան քարտուղարուհի Տիկին Ս. Յովհաննէսեանի, որ գրաւոր ճառով մը պարզեց 12 տարուան բեղուն եւ անձնուէր գործունէութիւնը, մարդասիրական թէ կրթական ճակատին վրայ: Եւ հրաւիրեց բոլոր ծնողները անդամագրուիլ Կ. Խաչին, որպէսզի «Հայ կնոջ բարերար եւ շինիչ ազդեցութիւնը աւելի զգալի եւ արդիւնաւոր դառնայ հանրային կեանքին մէջ»:

Գեղարուեստական բաժինին մէջ երգեցին երիտասարդներ Կարօ Գորգիկեան, Արթ. Փանոսեան եւ Տիկին Լ. Ամիրայեան: Արտասանեցին Լեւոն Գորգիկեան եւ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան: Բոլորն ալ յաջող էին եւ արժանացան ջերմ ծափերու:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Ա. Իսահակեան, որ մօտ կէս ժամ, գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը փառաբանեց հայ կնոջ արժանիքները, հանրային կեանքի մէջ, կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի, Օգնութեան Խաչի անուններուն տակ: Այս առթիւ պարզեց սպիտակ ջարդին արհաւիրքը եւ շեշտեց թէ ծնողներու եւ հայ կնոջ ջանքերուն շնորհիւ միայն կրնանք նուազագոյն վնասով դուրս գալ: Օտար երկիրներու մշակոյթը ու լեզու այնքան ալ չեն վախցներ մեզ, եթէ մեր մանուկները այդ լեզուներուն հետ սորվին մեր Մեծասքանչը, մեր աւանդութիւնները եւ մեր պատմութիւնը, իր հերոսական դրուագներով:

Ծնողները ուշադիր պէտք է ըլլան: Սփիւռքի մէջ մեր Խաչուհիները սրտցաւ կերպով լծուած են սերունդի փրկութեան աշխատանքին, որուն համար արժանի են ամէն գնահատութեան եւ անվերապահ քաջալերանքի»:

Կարճ դադարէ մը վերջ տեղի ունեցաւ մաս -

նաճիւղի դպրոցին հանդէսին բաժինը : Քանի՛ աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, բեմին վըրայ երգեցին, արտասանեցին եւ պարեցին հայկական տարազներով, գեղեցկօրէն հագուած :

Դժբախտաբար թերթին սիւնակները թոյլ չեն տար արձանագրել խրաքանչիւրին անունը եւ կատարած դերը : Մէկ բառով ըսեմ որ բոլորն ալ յաջող էին եւ արժանացան խանդավառ ծափերու : Ծնողներու ուրախութիւնը մանաւանդ անսահման էր, եւ անկեղծօրէն շնորհաւորեցին Խաչուհիները եւ ուսուցիչը՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանը :

Անկէ վերջ ընկեր Ամիրայեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ «Գլխու փորձանք» զաւեշտը, մէկ արար, որ մօտ մէկ ժամ խնդացուց հանդիսականները : Դերակատարները՝ Տէր եւ Տիկին Ամիրայեան, Օրիորդներ Մ. Գորգիկեան, Շ. Յովհաննէսեան, իսկ պարոններ Յակոբ Ուրբաթեան (Ալֆորվիլէն) եւ Լեւոն Գորգիկեան, բոլորն ալ երիտասարդներ, յաջող էին իրենց դերերուն մէջ եւ ծափահարուեցան ջերմապէս :

Ժամը 6.30ն էր երբ սկսան եւրոպական պարերը, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին, տեւելով մինչեւ գիշերուան 10.30 :

Զուարթ եւ ընտանեկան մթնոլորտ : Ամէնքն ալ գոհ էին եւ ուրախ : Երիտասարդ զոյգերու պարերը երբեք արգելք չէին որ Մ. Եօթնեղբայրեան եւ Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերները, բոլորուած սեղաններու շուրջ ազգային եւ յեղափոխական երգերով թնդացնէին սրահը :

Ուտելիքը առատ էր եւ ժամը 9ին արդէն գրեթէ սպառած :

Խաչուհիները ուրախ էին իրենց բարոյական եւ նիւթական յաջողութեանց համար :

ՆԵՐԿԱՅ

« ՖՈՐՄԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԶՈՀ» ՄԸ ԵՒՍ

«Սովետ. Հայաստան»ի մէջ կը կարդանք (9 Մարտ). —

Վերջերս նկարիչներու տանը մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Սովետական Կերպարուեստագէտներու միութեան ընդհ. ժողովը, ուր քննուեցան նկարիչ քանդակագործ Երուանդ Քոչարի վերջին շրջանի ստեղծագործութիւնները : Ե. Քոչար խստօրէն քննադատուած էր մամուլին մէջ, «ֆորմալիստական ռէակցիոն ուղղութեան ըպատկանելու եւ այդ ուղղութիւնը իր արուեստում զարգացնելու համար» : Երկար լռութենէ վերջ, Ե. Քոչար մէկուկէս ամիս առաջ ընդունեցաւ իր սխալը եւ խոստացաւ տալ «սովետական թեմատիկայով ռէալիստական գործեր» : Ինչպէս հաստատեց ներկայ քննարկումը, իր վերջին ստեղծագործութիւնները « հիմնականում նոյնպէս ֆորմալիստական են (ձեւապաշտ) : Այդ մասին խօսեցան ինը ընկերներ, որոնք գիտել տըւին թէ Քոչար «մինչեւ հիմա էլ չի ազատագրուել ֆորմալիստական անկումային արուեստի ազդեցութիւնից» : Ժողովին մէջ Ե. Քոչարի «ելոյթը ցոյց տուեց որ նա մինչեւ վերջը չի գիտակցել իր ստեղծագործական սխալները, ոչ մի եզրակացութիւն չի արել իր սխալների առողջ եւ սկզբունքային քննադատութիւնից եւ արուեստի բոլոր հիմնական հարցերում մնացել է նոյն ֆորմալիստը » :

ՃԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մեր գիւղին ճոգերը

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սիրելի «Յառաջ», կարդալով 5 Մայիսի խմբագրականդ, թելադրութիւններուդ համաձայն պարտականութիւն համարեցի տալ կարգ մը տեղեկութիւններ մեր շրջանի ազգ. կեանքէն (Վալպարէլ - Լա Փոմ - Սէն Մարսէյլ) :

Այս շրջանը, որ կը բաղկանայ իրարմէ մօտաւորապէս 100—150 մեթր հեռու երեք թաղամասէ, ակիզբէն ի վեր կապուած է Սէն Լուի թաղականութեան : Որոշ չափով ալ, բարոյապէս թէ նիւթապէս օժանդակած է դպրոցին ու եկեղեցիին, բայց թաղին հեռաւորութեան եւ ուրիշ կարգ մը պատճառներով կարելի չէ եղած խանդավառութիւն ստեղծել :

Պատերազմէն առաջ կար «Հօկ»ի մասնաճիւղ մը որ լուծուած է առանց հետք մը ձգելու :

Ազատագրութեան օրերուն՝ հաւատալով տըրուած հաւաստիքներուն, հոս ալ կազմեցինք«Ազգ. Ճակատ»ի մասնաճիւղ մը եւ անկեղծօրէն փարեցանք գործի : Կազմուեցան նաեւ Կարմիր Խաչի եւ Երիտասարդաց Միութեան մասնաճիւղեր, վարձուեցաւ սրահ մը ուր շաբաթը երկու անգամ հայերէնի եւ պատմութեան դասեր կ՚աւանդէին : Կազմակերպուեցան շարք մը դպրոցական եւայլ հանդէսներ :

Սակայն երկար չտեւեց մեր գոհունակութիւնը : Պատմութիւնը յայտնի է բոլորին : Մարդիկ սկսան քաղաքականութիւն խաղալ նաեւ այս միութեան մէջ : Բոլոր բողոքները մնացին ապարդիւն եւ մենք ձեռնթափ եղանք :

« Ճակատ»ի լուծումէն վերջ, երկու անգամ ծնողական ժողով գումարելով, ընտրուեցաւ հոգաբարձութիւն մը որուն պատուակալ նախագահն է Բարգէն քահանայ : Մարտ 6ի ժողովին մէջ երկու անդամներ եւս ընտրուեցան, Պ. Պ. Շահպալեան եւ Կ. Պոլիկեան :

Ներկայիս դպրոցը անկախ է եւ համաձայն ընդհ. բաղձանքին՝ ապաւինած միայն թաղեցիներու աջակցութեան : Աշակերտներու թիւն է 25, տարիքը՝ 8 — 18 տարեկան : Կը յուսանք հետզհետէ բարձրացնել այս թիւը եւ միշտ վառ պահել մեր շրջանի համերաշխութիւնը :

Դպրոցական ամավերջի հանդէսը տեղի կ՚ունենայ Յունիս 12ին : Կը յուսանք ունենալ լաւագոյն արդիւնք մը :

Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով :

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ (Մարսէյլ), 9 Մայիս. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր երրորդ տարելիցին առթիւ, ընկերահամակրական հանդիպում մը կազմակերպած էր մեր ազգային սրահին մէջ, Մայիս 7ին :

Ինչպէս անցնող երկու տարիներուն, այս տարի եւս թաղեցիները եկած էին քաջալերելու այս գեղեցիկ ձեռնարկը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ղեկավարութեամբ ընկեր Նազաչեանի, երգեց Կ. Խաչի քայլերգը, իբրեւ բացում : Եւ ապա, այս տողերը գրողը մասնաճիւղին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն, կարդաց ուղերձ մը, որ կը պատկերացնէր Խաչուհիներուն եռանդուն կամքն ու կորովը : Շ. Նարդունին ալ հրաւիրուած ըլլալով, գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը գնահատեց կատարուած աշխատանքը : — Մասնաւորաբար ծանրացաւ Նոր Սերունդին փրկութեանը վրայ : Թելադրեց որ իւրաքանչիւր ծնողք իր պզտիկին սորվեցնէ, սիրցնէ մայրենի լեզուն, եւ անոնց տայ այնպիսի դաստիարակութիւն մը որ, ուր ալ ըլլան, վառ պահեն ազգ.ոգին, Հայկի եւ Մամիկոնեաններու ջահը փոխանցեն սերունդէ սերունդ :

Հ.Յ.Դ. «Թաթուլ» խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Դ. Սրապեան, գնահատելով Խաչուհիներուն անձնուիրութիւնը :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն ու քոյր Խաչուհիները, որոնք արժանացան ջերմ ծափերու : Ընկեր Ա. Պետիկեան որ կ՚ընկերանար Շ. Նարդունիի, իբրեւ գնահատանք մասնաճիւղին նուիրեց հազար ֆրանք : Ուրիշներ ալ հետեւեցան այս օրինակին եւ քանի մը վայրկեանէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը :

Երբ հիւրերը մեկնեցան, Պ. Կիւրճեան նոյն խանդավառութեամբ վարեց հանդէսը մինչեւ ուշ ատեն :

Ապրին մեր Խաչուհիները :

Վ. Մուրատեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ. — Կիրակի՝ Մայիս 8ին Հ. Մարզականին՝ (U. S. A.) Ա. խումբին Finaliste Promotion d'Honneurի ախոյենական մրցումներուն՝ inter poolի երրորդը տեղի ունեցաւ Rhodia Clubի դէմ, իրենց դաշտին վրայ : Այս խումբը, որուն հովանաւորն է հռչակաւոր քիմիական գործարանը (Usine de Rhône), ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացող եւ վտանգաւոր խումբերէն մէկն է :

Այս մրցումին ալ չկրցան մասնակցիլ մեր լաւագոյն ուժերը, վիրաւորուած ըլլալով. (Մեր երիտասարդ բերդապահը, վերջապահներէն Աւագը, եւ մեր կեդրոնի յառաջապահը Յ. Գազանճեան, որուն կոտրած սրունքը դեռ կը մնայ գաճի մէջ) : Խումբը լրացուցին 1946ի մեր արի չորս կրտսերները հակառակ իրենց մատղաշ տարիքին :

Ժամը 3.15ին անհամար բազմութեան մը ներկայութեան, եւ խանդավառ ցոյցերով մեր եւ տեղական խումբը մտան դաշտ : Տեղացիներն իսկ կը զարմանային թէ ի՛նչպէս այս տարիքով եւ ֆիզիքական անհաւասարութեամբ մեր տղաքը Promotion Finaliste դիրքին հասած էին : Խաղը սկսաւ կատաղի, սակայն վայելուչ նրբութեամբ : Մերոնք պիտի ջանային գոնէ հաւասար դուրս գալ : Այս եղանակին մեր ամէնէն թոյլ կազմով մէկ խումբն էր որ կը ճակատէր՝ դասաւորման ամէնէն առաջին եւ անուանի խումբին դէմ, որուն մէջ հինգ «փրոֆէսիօնէլ»ներ կային : Երբ անհամբեր սուլիչին կը սպասէինք, մեր բերդին առջեւ ինկած գնդակը ցանցէն 4 մատնաչափ հեռու կեցաւ : Հակառակ ատոր իրաւարարը նշանակէտ ընդունեց զայն, ընդհ. դժգոհութիւն պատճառելով : Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—0ով :

Երկրորդ կիսախաղին Rhodia Club կ՚ուզէր ամէն գնով նշանակէտ մը եւս շահիլ, որպէսզի ա-

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ
ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Բաշ Արարանի, ու Սարտարապատի հրաշալի կռիւների եւ յաղթանակների մասին բոլորովին անտեղեակ էինք : Թէ Մուրատը եւ թէ Սեպուհը, հայ ժողովուրդի այդ առասպելական հերոսները, որոնց մրրկածուփ կեանքը եղել է համակ զոհողութիւն, որոնք անփոյթ ինքնամոռացումով տեւապէս անդունդի եզերքներն են քերել եւ առանց դոյզն հնհնուքի մահը հեգնել, խորապէս տառապում էին, որ այժմ անմասն էին այն օրհասական ու բախտորոշ գուպարներին, ուր հայութեան ճակատագիրը ահաւոր մի հարցականի տակ էր : Տեսնելու էիք նրանց թանձր թախիծը ու խոր տառապանքը : Հեռակայութեան խայթը կրծում էր նրանց տուայտող հոգին :

Այս անճար մենակութիւնը, անտէր ու անդոհական այս սպասումը անհամբերութեան ալիքներով խուժում էին նրանց վրայ եւ ընկճում, ուժաթափ անում նրանց : Հայրենիքից դուրս կեանքը իմաստ չունէր. կարծես աշխարհն ամբողջ մի տխուր ունայնութիւն էր : Տխրութեան այսպիսի պահեր յաճախ պատահում էին : Սա պատիժ էր, մի անդուլ եւ դժնէ պատիժ :Սիպիրի աքսորի հետ համոյքով պիտի համակերպէին, բայց սա աւելի մոսկալի մի պատուհաս էր նրանց համար : Երբեմն յուզումը այնպիսի ուժգնութեամբ խարանում էր նրանց հոգին, որ չէին ճաչում : Արդէն ճաշարանի երես չէին տեսել Ցարիցինում : Մերժում էին ընկերների հրաւէրները եւ բաւականանում չատ համեստ սնունդով, հակառակ որ Խոտորջուրցի մեր ընկերները ոչինչ չէին խնայում մեր հանգիստի ու բարեկեցութեան համար : Ստեփան Ծաղիկեանը, Խոտորջուրցի այս սքանչելի մարտիկը, որ բարեհամբոյր խառնուածք ու առիծի սիրտ ունէր, մի օր պատւիրեց որ այլեւս վերջ տրուի այս դրսւյթներին : Ի՞նչ իմաստ ունէր հին վէրքերն ու ցաւերը քրքրելը : Առանց այդ էլ խորապէս տաղուած սիրտերը աւելի պիտի արիւնէին, եւ դանգատների ու վիրաւորանքների կսկիծը պիտի թէժանար :

Այնուհետեւ մեր առօրեայ խորհրդածութիւնների մարզը փոխադրուեց դէպի պատերազմական ընթացիկ վերիվայրումները : Իմ կարծիքով, հիմա որ Գերմանիան, իր տարած աննախընթաց յաղթանակներով, իրական տէրն էր ռազմական եւ քաղաքական կացութեան, որ Դաշնակիցների հզօր գործակիցը՝ Ռուսիան, դուրս էր շպրտուած ռազմաճակատից, մեզ՝ Հայերիս համար հրամայական պարտք էր անմիջական շփման մէջ մտնել գերման իշխանութիւնների հետ եւ մի ճար, մի դարման որոնել, հայութիւնը փրկելու վերահաս բնաջնջումի ուրուականից : Բոլորն էլ տարակարծիք էին ինձ հետ, մանաւանդ Սեպուհը, որ ամուր ու անսասան հաւատքով կառչած էր Դաշնակիցների մօտալուտ յաղթանակին : Թէեւ մենակ էի իմ տեսակէտի փաստարկութեան մէջ, սակայն յամառ ու անտեղիտալի համոզումով պնդում էի, որ պէտքէԳերմանների հետբանակցութեանմտնել, ինչպէս Թիֆլիզում Վրացիներն էին անում : Եթէ մինչեւ իսկ, ասում էի, Գերմանիոյ այս յաղթանակը կարճատեւ է ու խաբուսիկ, եւ յարաբերութիւնների մշակումը զուր ու անօգուտ մի ձեռնարկ, էլի պէտք է փորձը անել : Զէ՞, որ դա ոչ մէկ վընաս չէր կարող բերել մեզ. ընդհակառակն մի գեղեցիկ պատեհութիւն էր՝ նրանց մեզ հանդէպ ունեցած տրամադրութիւններին տեղեակ դառնալու : Բոլորս էլ գազազած ենք, որ հայութեան կոտորածների մէջ ուղղակի կամ անմիջօրէն Գերմանիան էլ մեղսակից է, սակայն երբ հայութեան ֆիզիքական գոյութեան հարցն է դրուած, պէտք է մեր մէջ լռեն անգամ արդար ցասումն ու ինքնէկ ատելութիւնը, եւ բոլորանուէր փարինք հայութիւնը փրկելու աշխատանքին :

Բոլորն էլ ինձ մերթ մեղադրում էին մանկամտութեան մէջ եւ մերթ ծաղրուծանակի էին ենթարկում իմ հիացումը, որ տածում էի գերման մտքի եւ մշակոյթի հանդէպ : Ահա սա է կորիզը իմ ջերմեռանդ «գերմանասիրութեան» , որով ինձ մեղադրում էր Սեպուհը՝ իր Յուշերի երկրորդ հատորին մէջ : Մուրատը աւելի լրջօրէն էր ըմբռնում հարցը : Թէեւ հակառակ չէր ձեռնարկին, սակայն առաջարկս համարում էր անգործնական եւ տուեալ պայմանների մէջ անիրագործելի :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(4)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

պահովէ իր յաղթանակը: Իրաւ ալ երկրորդը նըշանակեցին «քու ֆրան»ով 30 մեթրի վրայ :

Մերոնց յոգնութիւնը զգալի էր: Խաղին ձեւը փոխուեցաւ եւ հակառակորդը, ամբողջ 25 վայրկեան տիրապետեց դաշտին եւ ինչպիսի՜ դիմադրութիւն ցոյց տուին մեր տղաքը, մանաւանդ պատանի բերդապահը որ հազիւ 20 տարեկան՝ անմնկարագրելի չիւթեր կեցուց: Այս խրարանցումին հակառակորդը երկու նշանակէտ եւս չահեցաւ, եւ խաղը վերջացաւ մերոնց պարտութեամբը 4 — 0 :

★ Խռայլացի մարզիկ զոհերուն համար մէկ վայրկեան լռութիւն պահուեցաւ խաղէն առաջ:

Թղթակից

զինապաշտութեան վերածնութեամբ, որ տրամաբանական հետեւանքն է ամերիկեան աշխարհակալներու քաղաքականութեան »:

Իր կարծիքով, պատերազմի վտանգը նուազած չէ, հետեւաբար «պէտք է զգոյշ եւ վերապահ ըլլալ Զօրսերու յառաջիկայ խօսակցութեանց մասին » :

Համայնավար երեսփոխանը անգամ մը եւս կրկնեց թէ Ֆրանսա պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ :

★ Պ. Կրոմիքօ, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Նիւ Եորքի մէջ. — Մենք պատրաստ ենք միասին աշխատիլ խաղաղութեան համար. Ամերիկացիները եւ Ռուսերը կրնան միասին աշխատիլ, եթէ ուզեն»: Թղթակիցները հարցուցին թէ կարելի՞ է Պերլինի պաշարման բարձումը քայլ մը նկատել այդպիսի հաշտարար գործակցութեան մը համար, Կրոմիքօ պատասխանեց. — «Ապագան պիտի վճռէ »:

★ Պ. Ժիւլ Մոք, Ֆրանսայի ներքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Էռոյի նահանգին կուսակցական ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ «օդանաւային փոխադրութեանց յաջողութեան հետեւանքով էր որ Խ. Միութիւնը ստիպուեցաւ վերցնել Պերլինի պաշարումը»: Իր կարծիքով, հաւանական է որ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը փոփոխութեան ենթարկէ իր քաղաքականութիւնը :

Ադմկալի ձերբակալութիւն մը

Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնը բռնի ձերբակալեց գերմանացի Կէրհարտ Այզլէրը, Մ. Նահանգներու համայնավարներուն գլխաւոր վարիչը, որ Նիւ Եորքէն փախած էր, լեհական «Պաթորի» շոգենաւը նստելով, գաղտագողի եւ առանց տոմսակի: Փախստականը ձերբակալուած, սակայն ազատ արձակուած էր 24.500 տոլար երաշխաւորութեամբ: Ամերիկեան ոստիկանութիւնը իմանալով փախուստը, հեռագրած էր Լոնտոն, որպէսզի ձերբակալեն եւ իրենց յանձնեն :

Երբ լեհական շոգենաւը Սաութէմփթընի նաւահանգիստը հասաւ, անգլիացի ոստիկաններ նաւ մտնելով պահանջեցին փախստականը: Նաւապետը մերժեց, ամբաստանեալն ալ ընդդիմացաւ, իսկ լեհական դեսպանատունը օգնութեան հասնելով բողոքեց: Անօգուտ: Զօրս ոստիկաններ ձերբակալեցին փախստականը, եւ ուղղակի բանտ առաջնորդեցին, համաձայն իրենց տրուած հրահանգին:

Դէպքը մեծ աղմուկ յարուցած է, իբրեւ բռնաբարում ապաստանի իրաւունքին: Անգլիացիները կ՚ըսեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները իրաւունք ունէին ձերբակալելու, քանի որ շոգենաւը խարիսխ նետած էր իրենց ջուրերուն մէջ: Գալով Ամերիկացիներու յանձնելու խնդրին, դատարանն է որ պիտի վճռէ այդ հարցը :

Լոնտոնի լեհական դեսպանատունը բուռն բողոքագիր մը յանձնեց անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութեանց դէմ եւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ՚ըսէ թէ Այզլէր «առեւանգուեցաւ բրիտանական իշխանութեանց կողմէ, որոնք չարժեցան իբրեւ ոստիկանները ամերիկեան յետաշըրջութեան »:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ երբ լեհ նաւապետը եւ լեհական դեսպանատունը կը բողոքէին ձերբակալման հրամանագրին դէմ, Անգլիացիները կարդացին Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ հեռագիրը որ կը սպառնարգըրաւել լեհական շոգենաւը, եթէ Ամերիկա վերադառնար, ինչպէս եւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել շոգենաւային ընկերութեան դէմ »:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Մոհամմէտ Մալէքը, որ թիւ մէկ ահաբեկիչը կը համարուի լուծեալ Իսլամական Եղբայրութեան: Կառավարութիւնը 4000 տոլար պարգեւ խոստացած էր ձերբակալման համար: Մալէք պահուած էր Աղեքսանդրիոյ իր բնակարանին մէջ, անկողնին տակ, եւ դիմադրեց մինչեւ վերջին փամփուշտը: Ցետոյ ձերբակալուելով Գահիրէ փոխադրուեցաւ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆ, Պ. ԽԱԶԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), Թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ .— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆԻ աշակերտներուն դասական պալէն : Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ — ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ԴԱՍՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթօքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի պատիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն :

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անկանկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Կոնեանցի որ 2000 ֆրանք նուիրած էր «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000ֆրանք Տիկին Հանրմիկ Պետրոսեանէ, իր ամուսնոյն Տիգրան Պետրոսեանի մահուան առթիւ:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը: Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Աստուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր շրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին :

Գնին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Պարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուները, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին. — T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 ֆրանք: Զեղչով 75 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre :

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ : Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱԲԵԲԱՅ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) : Մուտք 100 ֆրանք

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԱՆԴԷՍ _ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ :

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:

Հանդէս _ պարահանդէսը չարժանկարի պիտի առնուի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

YARATCH
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 18 MAI 1949 Չորեքշաբթի 18 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5849–Նոր շրջան թիւ 1260 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Տարաթ չանցնիր, որ Երեւանի ձայնասփիւռ կայանը, Սփիւռքի հայութեան յատկացուած հաղորդումի ժամուն, «ելոյթ» չունենայ Դաշնակցութեան դէմ: Շարունակ կրկնուող այդ թունալի ելոյթները դղումի համ սկսած են տալ շատոնց: Բայց մեր «դրախտավայր» հայրենիքի մայրաքաղաքը, իբրեւ երեւանեան արտադրութիւն, պարտք կը սեպէ զանոնք կրկին ու կրկին տաքցնելու եւ հրամցնելու կարօտաբաղձ հայութեան:

«Սով. Հայաստան» թերթի 1949 Փետրուար 10ի թիւը պաշտօնապէս կը տեղեկացնէր թէ Երեւանի ռատիոկայանի դասախօսելիք նիւթերու շարքին մէջ, «1949 թ. առաջին եռամսեակում», կայ նաեւ հետեւեալը՝ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻ» ...

Օգտաշատ եւ փրկարար դասախօսութիւն, արդարեւ: Հայաստանի կառավարութիւնը չլուսաբանէ մեր ժողովուրդը իր ոխերիմ թշնամիներու մասին, հապա ո՞վ լուսաբանէ :

Դարձուցէք կոճակը եւ սպասեցէք համբերութեամբ: Երեւանն է խօսում: Կոլխոզի եւ սովխոզի մասի՞ն է խօսքը, բամպակամշակութեան բերքե՞րը կը ցուցադրուին. կարմիր բանակի հերոսութի՞ւնը կը գովաբանուի.— տարբերութիւն չըներ: Հաղորդումը պիտի համեմուի կամ վերջանայ Դաշնակցութեան հասցէին նետուած փաղաքշական որակումով մը: Խօսնակը կոկորդին ուժ պիտի տայ եւ մասնաւոր ախորժակով պոռայ. «ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ»:

Եւ ի՜նչ որակումներ, ինչ չքնաղ գիտեր, երեւակայութեան ինչպիսի թռիչքներ: Մէկը միւսէն համեղ ու յանկուցիչ:

Ամբողջ բառարան մը կարելի է կազմել Դաշնակցութեան նուիրուած ածականներով, որոնք բոլորն ալ առնուած են ու խնամքով զտուած՝ ռուս-բոլշեւիկեան ինքնատիպ բառամթերքէն:

«Ալիք»ի աշխատակիցը անցեալները ձանձրոյթը յանձն առած էր նօթագրելու Երեւանի խօսնակին, մէկ զեկուցման մէջ, տասը վայրկեանի ընթացքին թափած դոհարները .— «Ճիւաղներ, սրբիկաներ, բանդիտներ, դաւաճաններ, Անգարայի գործակալներ, հրէշներ, շներ, աւազակներ, իժեր, աղէնտներ . եւայլն»:

Այս ամէնը մենք ենք՝ Դաշնակները: Եւ ասոնցմէ ամէն մէկը, տասը վայրկեանի ընթացքին, գործածուած է մինչեւ հինգ անգամ:

Բոլշեւիկը չճանչցողը լոկ կրնայ զարմանալ իւր այս գարշանքներուն, որովհետեւ սուտերու վրայ հիմնուած ամբաստանութիւնները, մատնութիւնները եւ զրպարտութիւնները բոլշեւիկեան պայքարի մեթոտին էութիւնն իսկ են:

Ամբողջ երեք տասնեակ տարիներ Խորհ. Հայաստանի վարիչները (որոնցմէ շատեր այսօր գնդակահարուած ու աքսորուած են իրենց տէրերուն կողմէ) հրապարակային միթինկներ սարքեցին, հանդիսաւոր դատաստաններ վճռեցին, դամբանականներ արտասանեցին՝ Դաշնակցութիւնը մեռցնելու, Դաշնակցութիւնը մահացած ցոյց տալու եւ անոր «նեխած դիակը» թաղելու համար:

Այսօր, քառորդ դար ետք, կատաղութեամբ կը պարտաւորուին խոստովանիլ անոր յարութիւնը ւ Երեւանէն մինչեւ Փարիզ նիզակ ճօճել անոր գոյութեան դէմ:

Եօթը գլխանի դե՞ւ է, ի՞նչ է, Դաշնակցութիւնը, որ փախցուցած է քունը պետութեան եւ կառավարութեան տէր իշխանաւորներուն:

Բոլշեւիկ վարիչներու բերնին փրփուրը եւ մոլեգնութիւնը կը բորբոքի օրէ օր այն պատճառով, որ անոնք անզօր կը մնան Դաշնակցութեան բարոյական ուժին եւ գաղափարական զօրութեան առջեւ: Անոնք շատ լաւ կը գիտակցին, որ հակառակ բոլոր քսութեանց, հայ ժողովուրդը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կառչած կը մնայ Դաշնակցութեան ազգային ու քաղաքական իտէալին եւ անոր մէջ կը տեսնէ իր գոյութեան միակ իրական ու անձնուէր պահակը:

Հայհոյաբանութեան մրցանիշ կոտրող ձայնասփիւռ կայանը եւ անոր ձայնակից թութակները մինչեւ այսօր ոչ իսկ մէկ փաստ կրցած են գտնել իրենց կատարած վերագրումները ապացուցանող:

Ահա թէ ո՞ւր է գաղտնիքը հեռուէն ու մօտէն հնչող անզօր կատաղութեան: Եւ ահա թէ ինչո՞ւ կարաւանը կ՚անցնի անայլայլ եւ ինքնավստահ ...

(ԱԶԴԱԿ)

Պոլսոյ Պատր. խնդիրը

15 ՕՐԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերին մէջ կը կարդանք նոր մանրամասնութիւններ, որոնց համաձայն պատուիրակութիւն մը բաղկացած կախակայեալ կրօնաւորներէն, Վահրամ Կեսարէ, Տոքթ. Փէշտիմալճեանէ եւ Ստեփան Պարոնեանէ, ներկայանալով կուսակալին՝ Տոքթ. Գըրթարի, պարզած են բոլոր թիւրիմացութիւնները պատրիարքական խնդրին մասին:

Կուսակալը առանձին առանձին եւ հաւաքաբար լսած է զանոնք 75 վայրկեան եւ ապա իր որոշումները հաղորդած է հետեւեալ կերպով.— Ա. Արսլանեան արք. պարտաւոր է ճանչնալ եւ ենթարկուիլ ընդհ. ժողովին, վարչութեան եւ կրօն. ժողովին՝ համաձայն պատրիարքարանի կանոնագրին որ ի զօրու է:

Բ.— Այդ օրէնքի տրամադրութեան համաձայն ձեռնարկել պատրիարքի ընտրութեան մինչեւ 15 օր: Այս որոշումները պաշտօնագրով կը հաղորդուին Արսլանեան արք.ի անմիջապէս գործադրուելու համար: Հակառակ պարագային կուսակալը Իսթանպուլահայ եկեղեցականութեան երիցագոյն անդամը պիտի արտօնէ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կրօնական համագումարը նիստի հրաւիրելու, ընտրելու համար նոր տեղապահ մը, որ իրաւասու մարմիններու հետ անմիջապէս պիտի ձեռնարկէ պատրիարքի ընտրութեան:

Առեւտուր Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ

Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, Խ. Միութեան պատուիրակը նոր ճառ մը խօսեցաւ երկուշաբթի օր, Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին առջեւ, Ժընեւ: (Առաջին ճառը հրատարակեցինք անցեալ շաբթու):

Հ. Յարութիւնեան յայտարարեց ի ներկայութեան 27 պետութեանց պատուիրակներուն.— «Արտաքին առեւտուրը լաւագոյն հիմքն է տնտեսական գործակցութեան Եւրոպայի երկու տարբեր կարգուսարքերու միջեւ: Մենք մեր կողմէ կը մաղթենք այդպիսի գործակցութիւն մը: Անշուշտ կան դժուարութիւններ, բայց դժուարութիւններ միշտ ալ կը ծագին միեւնոյն քաղաքական դրութեամբ երկիրներու, նոյնիսկ դրացիներու միջեւ: Այդպիսի դժուարութիւնները անյաղթելի չեն, եթէ իրական բաղձանք կայ գործակցութեան»:

Պ. Յարութիւնեան պնդեց թէ Մ. Նահանգներն են պատասխանատուն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի առեւտուրի նուազման, որովհետեւ կը ճնշեն Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն վրայ: Այս առթիւ բսաւ թէ մէկ տարի առաջ Խ. Միութիւնը առաջարկեց որ տնտեսական Յանձնաժողովը մասնաւոր մարմին մը ստեղծէ, զարկ տալու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի առեւտուրին, բայց Մեծն Բրիտանիա մերժեց, մէկ տարի կորսնցուցինք եւ կացութիւնը աւելի վատթարացաւ:

Յայտարարեց նաեւ թէ առեւտուրի ծաւալումը կը խափանուի Մ. Նահանգներուն կողմէ, որոնք կը պահանջեն Մարշըլեան երկիրներէն արգիլել կարգ մը ապրանքներու արտածումը դէպի Արեւելք: Այսպէս Միացեալ Նահանգները երեք ցանկեր ղրկած են արգիլուած ապրանքներու: «Առաջին ցանկը կը պարունակէ զինուորական պիտոյքներ, միւս երկուքը գաղտնի ցանկեր են որոնք կը լրացնեն առաջինը: Ո՞վ կ՚երաշխաւորէ թէ այդ ցանկերը չեն պարունակեր խաղաղութեան շրջանի վերաբերեալ ապրանքներ»:

Յարութիւնեանի ճառէն առաջ ամերիկեան պատուիրակը Պ. Փորթըր մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ կը շահագործէ եւ կ՚աղքատացնէ իր արեւելեան արբանեակները, «այնպիսի եղանակով» մը որ կը յիշեցնէ 17րդ դարու գաղթային յարաբերութիւնները»: Այս յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց ժողովին հաշտարար տրամադրութեանց վրայ:

Պատուիրակը շարունակեց.— «Արեւելեան ճակատին վրայ հզօր պետութիւն մը կը տիրապետէ իր տկար դրացիներուն վրայ առանց նկատի

Ֆրանսայի ներքին հարցերը

Երէկ կէսօրէ յետոյ Երեսփ. ժողովը վերաբացուեցաւ զատկական արձակուրդը աւարտած ըլլալով: Ժամանակէ մը ի վեր խմբակցութեանց մէջ մեծ ոգեւորութիւն մը սկսած էր կառավարական նոր ծրագիրները ընդառաջելու համար, իւրաքանչիւրը իր տեսակէտին համաձայն: Օրակարգի վրայ են զինուորական նոր վարկեր Հնդկաչինի պատերազմը ուժեղացնելու համար, ազգայնացուած հաստատութեանց եւ տնտեսական տխուր վիճակը, Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը, ցորենի, կաթի, հրանիւթի եւ երկաթուղիներու խնդիր եւայլն:

Նախարարաց խորհուրդը իր վերջին նիստերը յատկացուց այս խնդիրներուն շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ որոշ ծրագրով մը երեսփոխաններուն ներկայանալու համար: Զինքը զբաղեցնող կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ հարկային ներումի հարցն է: Յայտնի թէ արտասահման փախցուած են Ֆրանսական մեծ հարստութիւններ եւ ով որ իր դրամը Ֆրանսա բերել ուզէ, պետութիւնը 100ին 25 տուրք մը կը պահանջէ: Այս արգելքը վերցնել, կը պահանջեն շատերը որոնց մէջ նաեւ մամուլը, որպէսզի անգործութեան դատապարտուած այդ հարստութիւնները ազատ ձգուին հայրենիք մտնելու, ինչ որ պիտի ծառայէ երկրին տնտեսական բարւոքումին: Ելմտական նախարարը 100 միլիառի պէտք ունի իր ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար: Ո՞ւրկէ գտնել այդ դրամը, ահա տագնապին հանգոյցը:

Չորսերու ժողովին շուրջ

Գերմանական խնդրին կարգադրութեան համար իրենց միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու նպատակով երէկ կրկին հաւաքոյթ մը ունեցան Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պատուիրակները: Խորհրդակցութիւնները խիստ գաղտնի կը պահուին: Գերմանական աղբիւրէ հաղորդած էին թէ արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ պաշտօնական պատուիրակութիւն մը Փարիզ պիտի գայ որ լսուի երեքներու կողմէ: Այս մասին Ֆրանսական աղբիւրները վերապահ են: Սակայն Վիւրթէնպէրկ-Հօէնձօլըրնի վարչապետը ու երկու նախարարները արդէն Փարիզ գտնուելով, Գերմաններուն կարծիքները լիովին լսուած են արեւմտեան պետութեանց կողմէ եւ հարկ չտեսնուիր պաշտօնական պատուիրակութեան մը գալուն:

Չորսերու ժողովին խորհրդային պատուիրակը Պ. Կրոմիքօ Փարիզ հասաւ, բայց մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել: Ըսաւ թէ Մոսկուա պիտի երթայ ու վերադառնայ:

Մոսկուայի «Փրավտա»ն երկարօրէն զբաղելով Չորսերու ժողովին խնդրով կ՚ըսէ թէ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա կ՚աշխատին համաձայնիլ «Սովիէթներու կռնակին ետեւը», խորհրդաժողովին բացումէն առաջ:

★ Առնուած տեղեկութեանց համաձայն արեւելեան Եւրոպայի կառավարութիւնները հրաւիրուած են Մոսկուա Կոմինֆորմի ժողովին, որպէսզի Չորսերու ժողովէն առաջ ճշդուի սովիէթական արտաքին քաղաքականութիւնը եւ Փարիզի ժողովին մէջ իրենց բռնելիք դիրքը:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Կազի եւ ելեկտրականութեան գործաւորները սկսան իրենց գործադուլները: Երէկ Փարիզի մէջ կազի ճնշումը այնքան նուազած էր որ տանտիրուհիները երեք անգամ աւելի ժամանակ դրին ճաշ պատրաստելու համար: Այսօր կազը տեղ տեղ կանոնաւորուած էր, բայց կարգը եկած էր ելեկտրականութեան: Մասնաւորաբար ընդհատուած են գործարաններու հոսանքը, իսկ տնական սպասարկութիւնը չխանգարուեցաւ գրեթէ: Մեթրոյի երթեւեկն ալ յապաղումներ կրեց: Գաւառներու մէջ ալ կազի ու ելեկտրականութեան աշխատաւորները նման գործադուլի շարժումներ սկսան:

Եթէ գործաւորական պահանջներուն գոհացում չտրուի, վախ կայ որ տեւական գործադուլ յայտարարուի:

★ Սակարանի աշխատաւորներուն գործադուլը կը շարունակուի: Երէկ 6000 բանթողներ հաւաքուեցան Փալէ Րուայալի պարտէզը եւ պատուիրակութիւն մը ղրկելով ելմտական նախարարին իրենց պահանջները ներկայացուցին:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

առնելու անոնց օրինաւոր շահերը: Պարզ իրողութիւնը այն է որ Արեւելեան Եւրոպայի տնտեսական զարգացումը ստորադասուած է քաղաքական եւ գաղափարական մտահոգութեանց և առեւտուրը կը ծառայէ քաղաքական նպատակներու, բռնութեամբ»:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱ՛Ն ՄԵՐ ԱՇԽԱՐՀ

ՔՈ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

1915 Մայիս 3:

Ու հիմա, 1949 Մայիս:

Երեսունըչորս տարի առաջ, հոն, գեղածի - ծաղ Վանայ Ծովակին նայող Վարագն ու Սիփան, Գրգուռն ու Նեմրուտ լեռները, բազմադարեան Վանայ ժայռն ու բերդը, հողածածուկ Զըմ - Զըմ Մաղարան, Պղնձէ Քաղաքն ու Մըհերի Դուռը, Շամիրամի Առուն ու Արտամետ,— բոլոր Այգեստանն ու Քաղաքամէջ, գիւղն ու շէնը, մէկ աղաղակ միայն լսեցին,—

— Կը փախին..., Թուրք ու քիւրտ խառնիճաղանճ ոճրագործները՝ կը ձգեն Վան ու կը փախին...: Թշնամի բանակը ետ ետ կը փախի...:

— Ազատութիւն...: Վեց հարիւր տարուան գերութեան շղթաները կոտր կոտր եղան..:

— Կամաւորները կը հասնին: Ռուս բանակը կը մօտենայ... :

Եւ այս խելայեղ աւետիսին հետ մէկտեղ՝ անկախութեան առաջին դրօշակը կը ծածանի Վանայ Բերդաժայռին կատարէն, — 1915 Մայիս 3ի արշալոյսին:

Այդ անմոռանալի օրն է որ Վասպուրականի Հայութիւնը, — Արծրունիներու կորիւններ — , առանց կուսակցական ու դաւանական բաժանումի, օրհասական կռիւներու ամսեակէ մը վերջ, վանեց Թշնամին եւ դարերէ ի վեր կորուսած իր ազգային անկախութիւնը ձեռք բերաւ:

1915 Մայիս 3, ազատութեան, անկախութեան ու պետականացման տօնն է բովանդակ Հայութեան :

Այդ փառքի օրն ստեղծող նոր քաջերը, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռամկավար եւ Ոչ-Կուսակցական համասիրտ ուժերն էին:

Անոնք՝ բոլորն ալ Հայ էին ու բոլորն ալ Հայութեան համար կռուեցան :

Անոնք կռուեցան առիւծներու պէս: — Պատանի, կին, երիտասարդ, տարէց, անուս, ուսեալ, բազուկ թէ միտք՝ ամէնքն ալ մարտնչեցան հարիւրգլխանի մահուան դէմ, ու յաղթական դուրս եկան :

Փառք ու պսակ ձեզի, ով իմ առիւծասիրտ արենակիցներ: Անմահութեան լոյսերով էին վառուած ձեր ամէն մէկի սիրտն ու հոգին: Անմահ լոյսերու մէջ մնաք ամէնքդ ալ :

1915 Մայիս 3.— Ահա բուն պատմական թըւականը՝ մեր նորածագ Ազատութեան :

Այդ օրէն է որ կազմուեցաւ մեր Հինգերորդ Հարստութեան Իշխանութիւնը: Քաղաքային ու Զինուորական Վարչութիւնը :

Վան Վասպուրական՝ ինքնիշխան կառավարուեցաւ երեք ամիս:

Երեք ամիսը՝ կրնար, եւ պիտի ըլլար, ամիսներ ու տարիներ, եթէ սահմանակից մեծ ազգին բանակները չնահանջէին:

Խականը՝ եռամսեայ իշխանութեան փաստացի գոյութիւնն է: Մնացածը՝ քաղաքական դերդօր դէպքերու դասաւորումին հետ կապ ունի :

1915 Մայիս 3ը՝ փառաւոր յաղթանակի օրն ու տօնն է, տարուած Անատոլուի մէկուկէս միլիոն անգէն ու անմեղ Հայ զոհերուն անյայտ հողվրտիքին վրայ :

Ցարգանք՝ անոնց սրբազան աճիւններուն, որոնցմէ յարութիւն կ'առնէր Նոր Հայութիւնը :

Փառք՝ Վահագնի Արեւին, որ՝ երկնասլաց ոստումով՝ Խորան Սարի գագաթէն, Նուիրական Մայիս երեքի առաւօտը, հազարինըհարիւր տասնըհինգին:

Փառք՝ բոլորուող Սուրբ-Խաչայ Լուսնին, որ ճաճանչափայլ կամարեցաւ Մայիս երեքի գիշերը, Վարագէն Կուռուպաշի վրայ, դէպ արեւմուտք, դէպի Ծովը:

Ըսենք ու ոգենք մենք ալ,—

— Լուսնա՛կ, ա՛լ լուսնա՛կ,
Սըբ - Խաչա՛յ լուսնակ,
Իջի՛ր, արի՛ տակ,
Ես ու դու նըստինք,
Մեր փառքերը գրենք :
Ես՝ կոտրած գըրիչս,
Դու քո շէն - շող լոյս,
Զարնենք վեր Թըղթին,
Ծովը Թանա՛ք լինի,
Գըրի՛ Թող գըրէ, —
Երգենք ու գովենք,
Վան - Վասպուրական՝
Իր Նոր Քաջերով :—
ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐ՛Ն Է:

Փարիզ ԶԻԹՈՒՆԻ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ: ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ — 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ:

Զրոյցներու խաղաղը - Պոլիս

Թուրքերը կը սիրեն համադամ կերակուրները, գէր կիները եւ... զրոյցները: Ու քանի որ այս երեքէն, զրոյցները ամէնէն աժանն են, այս «արտադրութիւնը» կը յորդի երկրի մը մէջ, որուն բնակիչները մտահոգութեամբ մէկ ականջնին կը տնկեն դէպի Ռուսիա ու միւսը կը ցցեն դէպի արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութիւնները :

Տեղեկութիւնները, «բաղերը», զրոյցները, գայթակղութիւններն ու շշուկները, ծամոցներ են, որոնցմով կը սնանի Սթամպուլը կամ Պոլիսը, որ կէս - արեւելեան, կէս -արեւմտեան քաղաք մըն է: Փարք Օթէլ պէտք է մնալ ու հրաժարիլ ոսկեղջիւրի կախարդական տեսարանէն ու Մարմարայի հաճոյագեղ ու հանդարտ մթնոլորտէն, չկորսնցնելու համար մէկ սեղանէն միւս սեղանը ցատկող «կըսեն»ները :

Անոնք որ Պոլիսը լաւ կը ճանչնան, կ'ըսեն թէ քաղաքը երկրորդ համաշխարհային պատերազմի օրերուն հրապոյրը չունի, երբ գերմանացի եւ դաշնակից գործակալներ հանճարամտութեամբ իրար կ'ուզէին գերազանցել՝ վարելու համար անդադրում ճակատամարտ մը. երբ չքեղափայլ հունգարացի եւ ռումէն Մաթա Հարիներ իրենց լաւագոյնը կ'ընէին իրենց հմայքին կապուած Ամերիկացիներէն ու Անգլիացիներէն գաղտնիք մը կորզելու համար: Մեր օրերուն, Ռուսերն ու Ամերիկացիները աւելի բարդ մեթոտներ կը գործածեն : Բայց եւ այնպէս Պոլիս կը մնայ մեքենայութեանց կեդրոն մը:

Բարեխառնութիւնը կ'ելլէ ու կ'իջնէ զարմանալի արագութեամբ մը: Ահաւասիկ Ամերիկացի հարիւրապետ մը, որ քաղաքը կ'այցելէ: Մռայլ կ'երեւի, մտահոգ: Սրճարանին ամենօրեայ յաճախորդները իմաստալից եղանակով մը իրենց գլուխները կը ծռեն ու կը փսփսան... «Պատերազմ կը հոտի»: Կը յայտնուի օդաչու մը եւ կը յայտնէ թէ իր սպասարկութեան գծէն բազմաթիւ օդանաւեր վերցուցին, որոնց պէտք ունին Ֆրանքֆորթ քաղաքային բնակչութիւնը պարպելու համար: Շատ չանցած սրճարանին ռահվիրաները «Դեկտեմբերին պատերազմ կայ» կ'ըսեն:

Վերջերս իր ընտանիքը Պուլկարիայէն Պոլիս փոխադրած Ամերիկացի մը շաբաթ մը ամբողջ բամբասանքի սքանչելի նիւթ ծառայեց: Իր այցելութեան առաջին երկու օրերուն — կ'ըսէր թէ օդանաւով կարճ այցելութիւն մը պիտի տայ Իտալիա եւ Գերմանիա: Սկսաւ բնակարան մը փնտռել: Անմիջապէս զրոյց շրջեցաւ թէ «Պուլկարները սկսած են սեղմել Ամերիկացիները»: Երկու օր ետք, ճամբորդութեան գաղափարէն հրաժարեցաւ, ըստ երեւոյթին Սօֆիա վերադառնալու հըրահանգ ստացած ըլլալով: Փարք Օթէլի մէջ, ամէն մարդ համոզուած էր թէ «տագնապի մէջ կը գտնուինք», Քառասունութ ժամ ետք, ամերիկացի հարիւրապետը իրենները Ֆրանքֆորթ ղրկեց, անկէ Ամերիկա անցնելու համար: Անմիջապէս սրճարանին յաճախորդները լրջօրէն մտածեցին ամենամօտիկ հակօդային ապաստանարանները նորոգել տալ :

Երբ Պոլսեցիներու խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը պատերազմն է, ուրիշ հրատապ խնդիր մը եւս կայ, որ կը դառնայ «Թշնամի կայան»ներու շուրջ: Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Հունգարիայէն եւ Չեխոսլովաքիայէն մեծ թիւով փախստականներ կը հասնին: Կարգ մը դիւանագէտներ հըրահանգ ստացած են իրենց երկիրը վերադառնալու, սակայն յանկարծ տեսած են որ կը նախընտրեն... արեւմտեան ազատութիւնը: Կասկած չկայ որ այս գաղթականներէն շատեր օգնութիւն ստացած են, ըլլայ Թուրքերու, ըլլայ Ամերիկացիներու կողմէ :

Այս «փախուստները» անշուշտ կը հրահրեն խօսակցութիւնները: Ու այն օրը որ գաղթականներու ալիքը դանդաղի, բնակիչները հարց կուտան, այժմ կարգը որո՞ւնն է: Կը պատահի որ այս խօսակցութիւնները չփոթութեան մատնեն զանոնք յօրինողները, ինչպէս եղաւ պարագան Անգարայի ռումանական դեսպան Կրեկորի Մուսակիլին :

Զրոյցներ սկսան շրջան ընել ճիշդ այն օրը յետմիջօրէին, երբ Մուսաղիլ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը գնաց՝ պահանջելու համար որ Ռումանիա գտնուող բազմաթիւ Թուրք դիւանագէտներ ետ կանչուին: Զրոյց պատրաստողները կ'ըսէին թէ դեսպանը ուզած է նաեւ որ իրեն ապաստան տան Թուրքիոյ մէջ: Նոր «փախուստ» մը կը դծուէր հորիզոնին վրայ: Նոյն իրիկուն իսկ զրոյց շրջան ըրաւ թէ Մուսաղիլ մեռած է, թունաւորուած սուրկեր կերած ըլլալով: Ուրիշ ըսի ըսաւի մը համաձայն՝ սպաննուած էր: Ոմանք նոյնիսկ կ'ըսէին թէ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացած է: Մամուլի ներկայացուցիչները հեռաձայն հեռաձայնի վրայ զարկին ռումանական դեսպանատունը, որ ի վերջոյ ըսաւ. «Այո, այժմ կը պատրաստենք յուղարկաւորութիւնը, որ պիտի կատարուի վաղը »:

Ի վերջոյ հասկցուեցաւ թէ Մուսաղիլ ողջ առողջ է: Առաջին քարտուղարը այնքան ձանձրացած էր հեռաձայնի հարուածներէն, որ ի վերջոյ ըսած էր թէ դեսպանը մեռած է :

Այսպիսի մթնոլորտի մէջ, ճշմարտութիւնը սուտէն զանազանելը դժուար է: Հակառակ այս դժուարութեան Պոլիսը կը հանդիսանայ սքանչելի «լըսողական կայան» մը, ռուսական ազդեցութեան գօտիին քովը հաստատուած: Սոֆիայի, Պուքրէշի, Պուտափէշտի, Վարշաւիոյ եւ Փրակայի պէս քաղաքներէն դուրս եկած լուրերը ճշմարտութեան մասնիկ մը կը պարունակեն: Մէկը որ սուր ականջ ունի եւ գնահատումի շատ զարգացած զգայարանք մը, շատ մը մանրամասնութիւններ կրնայ իմանալ սովետական միութեան մէջ անցած դարձածներէն:

Սակայն ասիկա արհեստաւորի գործ է, ու անոնք սրճարաններու մէջ չեն շաղակրատեր... եթէ անշուշտ մաս չեն կազմեր Թուրք գաղտնի ոստիկանութեան :

Թուրքիոյ գաղտնի ոստիկանները տարօրինակ մարդիկ են: Անոնցմէ շատեր գէր են ու հարիւր քայլ անդիէն կը ճանչցուին: Ուրիշներ աւելի ծածուկ են, սակայն անոնք ալ կը ճանչցուին ոտալկաններուն վրայ հսկելու իրենց կերպէն:

Իսկապէս շատ տաղտկալի է Թուրք գաղտնի ոստիկանին գործը:

Ք.

Կարտանը՝ երէկ եւ այսօր

Երբ Ֆրանսա եկայ, 1926ին, առաջին անգամ գացի, Կարտան: Հալէպի մէջ պայմանագիր էի ստորագրած, մէկ տարի ածխահանքը աշխատելու համար: Այդ օրերուն դժուար էր Ֆրանսա մտնել առանց աշխատանքի պայմանագրութեան, ինչպէս հիմա:

Մեծ թիւ մը կը կազմէին հայ բանուորները, բոլորն ալ երիտասարդ, սեւ մազերով: Ամէն օր կ'իջնէին այդ խոր վիրապը սեւ աշխատանք կատարելու, ի խնդիր պատառ մը հացի: Հակառակ դժուարին եւ վտանգաւոր աշխատանքին՝ մեծ եռ ու զեռ կար ամէն կողմ, տուներէն մինչեւ սրճարաններն ու փողոցները: Ազգային ոգին վառ էր բոլորին մէջ: Կազմուած էին բազմաթիւ միութիւններ եւ քաղաքական խումբեր, որոնց մէջ ամէնէն կենսունակն ու ժողովրդականը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն էր: Քանի մը հին Դաշնակցականներ, Արդար Քէչիշեան, Սարգիս Տէր Նազարէթեան, Խորէն Տէր Նազարէթեան, Տիգրան Ստեփանեան, Եղիազար Զատուրեան, Խաչիկ Արզումանեան, Մաղաք Ասլանեան եւ ուրիշներ: Յաճախ հոն կուգային քանի մը երիտասարդ ուսանող ընկերներ, Սիսակ Սիսլեան, Յովհաննէս Զերչեան, Վազգէն Շուշանեան եւ Յովհաննէս Մահտէսեան, որոնք կ'ուսանէին Վալապրի մէջ (Կարտանի մօտ): Այս ընկերներէն ոմանք զոհ գացին հանքային արկածներու, ուրիշներ ալ հետզհետէ հեռացան անկէ :

Դաշնակցութեան կոմիտէն իր շուրջը համախմբած էր հարիւրներով երիտասարդներ, բոլորն ալ խանդավառ եւ հաւատաւոր: Բոլորիս մտահոգութիւնն էր ունենալ հաւաքավայր մը, հոգեկան սնունդ տալու համար անապատէն նոր վերադարձող հայորդիներուն որոնք տասնեակներով կը խուժէին դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, տոգորուած՝ վրէժխնդրութեամբ: Անոնք շատ յաւակնէին թէ միայն Դաշնակցութեան շարքերը մտնելով է որ պիտի կրնային ծառայել յեղափոխութեան եւ հայրենիքին: «Կամքը ամէն բանի կը յաղթէ, կ'ըսէ հայկական առածը», ընկեր մը հող տրամադրեց ակումբ մը շինելու համար: Մնացեալը դիւրին էր: Տարէց թէ երիտասարդ ընկերներ լծուեցան գործի, հիմերը փորողներ, ցեխը պատրաստողներ, քարտաշներ, որմնադիրներ, դուռ պատուհան շինողներ : Հայ միտքն ու բազուկը սկսան գործի: Մէջինի աշխատանք եւ քանի մը ամիսէն շէնքը պատրաստ էր: Երբ հարիւրակ մը հայ երիտասարդներ համախմբուած են, ո՞ր արհեստը կը պակսի շէնք մը շինելու համար: «Հայը ապառաժին վրայ անգամ տուն կը շինէ»:

Փառաւոր բացումով մը կը մտնենք շէնքէն ներս: Բայց տակաւին վերջացած չէ ամէն ինչ : Պէտք էն դարակներ, գրադարան մը հիմնելու համար: Շուտով այդ ալ կ'ըլլայ: — Հոգ մի ընէք ընկերներ, մեր անմոռանալի Արդարն է որ դարձեալ կը յուսադրէ բոլորը,— ով որ գիրք ունի քովը թող բերէ, քանի մը օրէն գրադարանը պատրաստ կ'ըլլայ: Առաջին օրինակը ինքը կուտայ, նուիրելով քանի մը կտոր գիրք որոնց կարգին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»ը: Շուտով կազմուեցաւ նաեւ դրադարանը : Ժողով, դասախօսութիւն, հանդէս, ներկայացում եւ բանախօսութիւն իրարու կը յաջորդեն: Ցետագային հաւաքատեղին, դպրոց եւ եկեղեցի

զարգացու,—ժողովրդային տուն Կարտանի հայ գաղութին համար :

Ես հեռացայ 1929ին, բայց միշտ ալ կապուած մնացած եմ տակաւին հոն ապրող ընկերներուս եւ ծանօթ բարեկամներու հետ : Շատ անգամ այցելութեան գացած եմ անոնց , բայց ոչ մէկ անգամ այնքան ծանր տպաւորութիւն կրած էի որքան այս վերջին այցելութեան առթիւ :

Մեր երբեմնի այդ չէն գաղութը այսօր բոլորովին փոխուած է : Ազատագրութեան օրերուն Կարտանի մէջ պատահած դէպքերը հիմնովին ցնցած են ամէնքը : Հայեր են սպաննուած հոն, հայ աւազակներու ձեռքով :Ամբողջ հայ առեւտրականներ են կողոպտուած, թրքավարի վայրագութիւններով : Մէկիկ մէկիկ կ'այցելեմ իմ վաղեմի բարեկամներուս եւ ընկերներուս :Ամէն մէկը ականատեսի պատմութիւն մը ունի կատարուած դէպքերու մասին :

Ընկերոջ մը հետ կը պտտինք փողոցները , կանգ կ'առնենք սրբավայր մը — Ահա մեր սիրելի ընկեր Լեւոն Գեղունիին սպանութեան տեղը, ու կը սկսի պատմել ընկերս ․

— Գեղունին 1944 Օգոստոս 25ի առտուն ժամը 7ին բրիչը առած կ'երթար իր մշակած պարտէզը գետնախնձոր քաղելու : Իրեն կը հանդիպին խումբ մը արինակզակ հայ աւազակներ՝ «դիմադրական ճակատ»ի անունին տակ, առանց այլեւ—այլի քանի մը գնդակով գետին կը փռեն մեր այդ խոստմնալից երիտասարդ ընկերը : Դժբախտ Գեղունին սարսափելի գալարումներ կ'ունենայ արեան ճապաղիքներու մէջ ու կ'ըսէ — ինչ ըրած եմ որ զիս կը սպաննէք : Հայեր են զիս սպաննողները ․․․ Եւ հոգին կ'աւանդէ :

Այսքանով չեն գոհանար գազանները, բռնատար կառքով մը կըպտտին ամբողջ գիւղը : Կը ձերբակալեն ուրիշ 11 անմեղ հայեր եւ կը տանին անտառ մը , սպաննելու, ճիշդ ինչպէս Թուրքերը կ'ընէին 1915ին ընդհանուր ջարդի օրերուն : Բարեբախտաբար Կարտանի այն ատենուան քաղաքապետ , Victor Savine, իմացած կ'ըլլայ ոճիրին լուրը եւ վճռապէս կ'ազդարարէ ․

— Եթէ յանցաւորներ կան , մենք դատարաններ ունինք, անոնք են որ պիտի պատժեն յանցաւորները, ուրիշ ոչ ոք իրաւունք չունի ինքզինքը դատաւոր հռչակելու : Յառաջիկային պատասխանատուութեան պիտի կանչուին :

Այս յայտարարութեան վրայ սպանութենէ կ'ազատին 11 անմեղները, որոնց երեքը կիներ էին :

Պատմութիւնը երկար եւ աննկարագրելի : Հայը հայուն դահիճ : Ինչեր բսէք որ չեն ըրած այս նոր օրերու կայէնները : — Հայ կնոջ մազերը խուզել, անպատուել, հայ առեւտրականը կողոպտել ու անոր զաւկին հագուստն եւ վերջին կտոր շաքարը տանիլ : Եւ այս բոլորը կատարուած են քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր սեւ աշխատանք կատարող հայ բանուորներուն մէջ, զարմանք պատճառելով օտարներուն անգամ :

Այս չտեսնուած ոճիրներուն հեղինակներէն ոմանք պատճառելով օտարներուն անգամ : ալ իրարու վրայ կը նետեն գործուած ոճիրները : Շշմած է Կարտանի հայ գաղութը, լռած են յոխորդացող կազմակերպութիւններն եւ միայն Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէն է որ կը գործէ, իր շուրջը համախմբելով մի քանի տասնեակ ընկերներ եւ նոր

Սերունդի անդամներ, ընկեր Գեղունիին յիշատակը յաւերժացնելու համար իրենց սեփական շէնքը մկրտած են անոր անունով :

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Հինգերէն մէկը

ԽՄԲ․— «Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք․ —

Հինգերէն մէկն էր ընկեր Վարդօ Ինճէեանը, զոր Ապրիլ 5ին հողին յանձնեցինք Նէշուէի մէջ : Վարդօն մեռաւ իր 91 տարեկան հասակին :

Նահապետ մը՝ նախ եւ առաջ իր տարիքին բերումով : Մեզմէ անդարձ բաժնուածներուն մէջ քանի՞ ընկեր կարելի է ցոյց տալ, որ 80ին հասած ըլլան, չըսենք 90ին, որուն հասաւ ու անցաւ Վարդօն :

Բնիկ Կիւրինցի էր մեր ընկերը : Եկած է ան Ամերիկա այն օրերուն, երբ դեռեւս մուտք իսկ գործած չէր այստեղ Դաշնակցութիւնը, նոյնիսկ Հնչակեան կուսակցութիւնը : Ան ուրեմն մէկն է ականատեսներէն այդ երկու կուսակցութեանց Ամերիկա մուտքին, անոնց գործունէութեան , պայքարներուն, մէկուն զարգացման, ծաւալման ու խոյանքներուն, միւսին պառակտումին ու անկումին :

Ընկեր Ինճէեան մօտ 50 տարիառաջ միացած է դաշնակցութեան ու այդ օրուընէ մինչեւ այսօր, ան ծառայած է այդ կազմակերպութեան հաւատարիմ պահակի մը անձնուիրութեամբ :Հակառակ իրենց ուժգին գրոհներուն, Դաշնակցութեան հակառակորդները եթէ չեն կրցած խորտակել մեր կազմակերպութիւնը, առիկա շնորհիւ Վարդօ Ինճէեաններուն է, որոնք կուրծք տուած են փոթորիկներուն եւ մնացած են միշտ ամուր ու աներեր :

Վարդօ Ինճէեան երկար տարիներ եղած է Ամերիկայի Կեդր․ Կոմիտէի անդամ, եղած է մօտիկ գործակից մը մեր շրջանի հին եւ անուանի գործիչներուն․ իբր բանախօս յաճախ երեւցած է ան մեր բեմերուն վրայ : Բնաւորութեամբ ջերմ եւ զուարճախօս, ուր որ ապրած է, եղած է ընկերներու միջեւ հաշտարար ու համադրող ուժ մը : «Դաշնակցութիւնը ուժ է, կ'ըսէր ան, որովհետեւ միութիւն է»․ եւ մեր Վարդօն կ'աշխատէր Դաշնակցութեան միջոցաւ միութեան ու գործակցութեան գաղափարը տարածել, ամէն տեղ :

Վերջին աւելի քան 15 տարիներուն Նէշուէի մէջ գաղութ գրեթէ չկայ․ շատեր ցրուած են հոս հոն կամ մեռած արդէն : Ընկերներ եւս չունինք այնտեղ : Վարդօն իր ընտանիքին հետ մինակ էր հոն կամ գրեթէ մինակ : Իր կապը սակայն ան կը պահէր կազմակերպութեան հետ՝ կուսակցական տարուան սկիզբին իսկ ուղարկելով Կ․ Կոմիտէին իր կազմակերպական տուրքերը․ «Այս տարիքին մէջ ունէ ժամանակ կրնամ մեռնիլ, կը գրէր ան․ պիտի չուզէի երբեք որ առանց կազմակերպութեան պարտքս լրիւ վճարելու՝ հողը գրկեմ »:

Մեր կազմակերպութեան մէջ Վարդօն կը ներկայացնէր միջին Դաշնակցականը — գաղափարական, մաքուր, գործօն եւ զոհաբերող : Դաշնակցութեան շէնքին մէկ աղիւսն էր ան․ մեռաւ՝ իր պարտքը կատարելէ եւ իրեն յաջորդներ ունենալէ յետոյ : Իրեն ծանօթ բոլոր ընկերներու հոգիին մէջ երկար տարիներ կենդանի պիտի մնայ անոր գեղեցիկ յիշատակը :

ԲԱՆԱՎԷՃ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մայիս 4ին Մոսկուայի ձայնասփիւռը հրատարակեց Անգլիան, Մ․ Նահանգները եւ Ֆրանսան որ գործադրեն հայրենադարձի իրենց համաձայնութիւնը Խ․ Միութեան հետ : Խօսնակը ըսաւ թէ անգլեւամերիկեան եւ Ֆրանսական զինուորական հրամանատարութիւնը դիտմամբ կը խզէ համաձայնութիւնը, թէ 400.000 սովետ քաղաքացիներ կը տառապին անօթութենէ եւ զրկանքէ, գաղթակայաններու մէջ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այն տարագիրները որ Բրիտանիա կամ ուրիշ երկիրներ փոխադրուեցան, կ'ապրին ամէնէն թշուառ պայմաններու մէջ եւ աւելի լաւ չեն քան Եւրոպայի գաղթակայաններուն մէջ մնացած տարագիրները: «Հարիւր հազարաւոր տեղափոխուած անձեր Եւրոպայի մէջ թշուառ գոյութիւն մը կը քաշկռտեն : 600 հազարէն աւելի կը գտնուի Իտալիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ : Սնունդը դէշ է եւ տարագիրները կը հիւծին : Աւելի լաւ չէ Միացեալ Նահանգները , Արժանթին, Քանատա, Պրազիլիա եւ ուրիշ դրամատիրական երկիրներ զրկուած տարագիրներուն վիճակը :

Եալթայի մէջ 1945 Փետրուարին Մեծն Բրիտանիա, Մ․ Նահանգները եւ Խ․ Միութիւնը, որոնց միացան նաեւ Ֆրանսա եւ Պելժիա, համաձայնած էին փոխադարձաբար վերադարձնել Դաշնակից ազգերու քաղաքացիները : Մոսկուայի անթելը կ'ըսէ թէ Խ․ Միութիւնը միակն էր որ գործադրեց համաձայնութիւնը:

1945 Ապրիլին եւ Մայիսին ամերիկեան հրամանատարութիւնը 1500սովետ քաղաքացիներ փոխադրեց Գերմանիայէն, բայց փոխանակ հայրենիք դարձնելու, աշխատցուց մասնաւորներու մօտ Մ․ Նահանգներուն մէջ: Միեւնոյն ատեն քանի մը հազար սովետ քաղաքացիներ Մեծն Բրիտանիա զրկուեցան եւ գաղթակայաններու մէջ դրուեցան: «Գերմանիոյ դրաւման բրիտանական շրջանին մէջ, սովետ հայրենադարձի յանձնախումբերու արգիլուած էր այցելել սովետ տեղափոխուած քաղաքացիներու:

Սովետական դիրքերն ալ անոնց համար արգիլուած են 1948 Փետրուար 16էն ի վեր:

Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանի սովետական հայրենադարձի մարմինը արտաքսուեցաւ այդ շրջանէն ամերիկեան զինուորական իշխանութեանց կողմէ 1949ին:

★ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը (IRO) անմիջապէս հերքեց Մոսկուայի անթելին այս մեղադրանքները: Ֆիլիփ Բայնս, Գերմանիոյ IROյի վարիչը պաշտօնապէս յայտարարեց․ — Մեր գործունէութեան մէջ բռնութիւն չկայ : Տարագիրները ազատ են իրենց հայրենիքը վերադառնալու կամ այլուր գաղթելու: Աւելի քան 25.000 տարագիրներ ցուցակագրուած են, Աւստրալիա, Պրազիլիա, Քանատա, Իսրայէլ, Մ․ Նահանգները եւ ուրիշ երկիրներ երթալու համար, իրենց ազատ կամքով: Անոնք նամակներ փոխանակած են եւ գիտեն տեղական պայմանները :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այդ օրերին, համայնավար դրականութեան ամէնից ուշադրաւ երկերն էին Լենինի «Պետութիւն ու յեղափոխութիւնը» եւ Լենին Զինովիեւի «Հոսանքին դէմ»ը : Մի անգամ պարզաբանեցի համայնավար հասկացողութիւնը պետութեան մասին : Ըստ համայնավարութեան պետութիւնը դրամատիրական երեւոյթ է, հետեւաբար ժամանակաւոր եւ անցողիկ բնոյթ ունի : Դա մի հզօր զէնք է շահագործումը նուիրականացնելու ու օրինականացնելու : Դա մի միջոց է բանուորների սարկութեան շղթաները ամրապնդելու եւ դրամատիրական գերիշխանութիւնը յաւերժացնելու : Համայնավար յեղափոխութիւնը եկել է տապալելու եւ ոչնչացնելու այդ պետութիւնը եւ նրա աւերակների վրայ հաստատելու պրոլետարիատի մենատիրութիւնը , դիկտատուրան : Բանուորական իշխանութիւնը պիտի ջնջէ շահագործումի բոլոր միջոցներն ու ձեւերը եւ բոլոր երկիրներին պիտի պարտադրէ տնտեսական եւ ընկերային արդար ու հաւասար կարգեր :

Երբ ընկերվարական հասարակարգը իր լրումին հասնի, պետութիւնն էլ մենատիրութեան հետ պիտի անհետի ինքնաբերաբար : Ոչ թէ անհատները են, որ պիտի կառավարեն ընկերութիւնը ,այլ իրերի կացութիւնը ու արտադրական եղանակն է, որ պիտի ստեղծէ չինիչ եւ բարեբար համակեցութիւնը : Անիշխանականները համայնավարութեան թշնամիներն են, որովհետեւ բռնի ուժով ուզում են ոչնչացնել պետութիւնը ,ոչնչացնելու մոլուցքով բռնուած միայն :Նրանց մէջ բացակայում է բանուոր․ շահերի գիտակցութիւնը : Նրանց համար բանուորների մենատիրութիւնն էլ անբաղձալի իշխանութիւն է, որին ոչ մէկ ձեւով չեն հանդուրժում : Անկարելի է պետութիւնը պիտի թօշնի, ինքնիրեն պիտի զօսանայ, նոր իրաւակարգերի ստեղծական հաստատումով :

Օրերով վիճեցինք այս նիւթի շուրջ : Վիճաբանութիւնը տարածուեց, ճիւղաւորուեցաւ եւ այնքան ճապաղեց, որ հասաւ մինչեւ մարդկային բնազդները, չարիքի ու բարութեան ակունքները եւ կրօնական սկզբունքները :

Սեպուհն էր ընդդիմախօսների պարագլուխը եւ վիճաբանութեան թոն տուողը : Թէեւ ուսում տեսած, մարդ չէր, բայց ինքնազարգացումով եւ միշտ սովորելու մարմաջով, բաւական գիտելիքներ ու տեղեկութիւններ ամբարած էր : Բնաւորութեամբ հետաքրքիր, հարցասէր եւ [illegible] էր : Պայքարը՝ իր խառնուածքին ամէնէն ցցուն գիծն էր : Շատ կը սիրէր նորութիւններ իմանալ եւ իր գիտելիքները յաւապէս հիմնաւորել : Տաճկահայ մարտիկների մէջ միակ «ինտելիգենտ»ն էր, ամէնէն ունեւոր եւ զարգացած անձը : Նրան համոզելը ոչ միայն հեշտ չէր, այլեւ միազամ որ վէճի նստէիր, այլեւս դժուար կարող էիր օձիքդ ազատել նրա անհատնում հարցադրումներից :

Մուրատը, կարծիքների փոխանակութեան ու ընդդիմախօսութեան ամբողջ ընթացքին լուռ մնաց, միակ անխլիրտ ունկնդիրը եղաւ : Այդ անուս «բոշա»ն, որ ճկուն ու բնատուր իմացականութեան տէր մէկն էր, յարատեւ համբերութեամբ լսեց բոլորի տեսակէտները եւ հակաճառութիւնները․ կ'երեւի իր մտքին մէջ չափեց ու կշռեց արտաբերուած բոլոր խօսքերի արժէքը եւ իր մէջ յանգեց վերջնական մի եզրակացութեան :

— Ուրեմն, ասաց Մուրատ, այս համայնավար դիկտատորները, երբ ժամանակը գայ, պիտի հրաժարին իշխանութիւնից:

—Ոչ, պատասխանեցի, հրաժարելու խնդիր չկայ ․․․

— Լսիր, ասաց խօսքս ընդհատելով : Դուն ձին կը ճանչնա՞ս : Մի անգամ, որ մատակին համը առնէ, ոչ թէ կր յագենայ, այլ այնպէս կը կատղի, որ նրան զսպելը անկարելի կը դառնայ : Իշխանութիւնն էլ էդպէս մի բան է : Աղի ջուր է, որքան խմես, այնքան կր ծարաւնաս : Լենին Մենին, սրանք բոլորն էլ միայն լզողներ են, էդ ամբողջ սասծներդ վրաս գրէ : Իշխանութեան սէրը էնպէս մէկ բան է, որ կնիկ սիրելուն չի նմանիր : Կնիկը վրայ կը տայ, իշխանութիւնը չի տար : Դուն էսոնց խօսքին ականջ մի կախեր, վաղը պիտի տեսնես, որ նոր ցարեր պիտի գան ու իրար պիտի ուտեն :

Խօսեց ու լռեց : Սա եղաւ իր վերջին խօսքը համայնավարութեան մասին, որ վերջակէտ դրաւ վիճաբանութեան : Ոչ ոք այլեւս խօսք առաւ : Դէմքերի վրայ նշմարելի էր խոր տպաւորութիւն :

ԵՐ․ ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԵՌԱԽՕՍԻ 15.000 նոր գիծեր պիտի տրամադրուին այս տարի Փարիզի ժողովուրդին, կը յայտարարեն նոյն վարչութեան մէջ։ 1948 տարիի ընթացքին 650 միլիոն հաղորդակցութիւն կատարուած է միայն Փարիզի մէջ, եւ բաժանորդներուն թիւն ալ 70.000 աւելցած է :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ատեանը հինգէն տասը տարուան թիապարտութեան դատապարտեց Փարիզի էֆ-էֆիներէն երեք հոգի որոնք սպաննած էին զինուորական տեղակալ մը Օրսինի եւ իր քարտուղարը, ըստ իրենց ,հնազանդելով իրենց պետին հրամանին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ պատերազմը կը շարունակուի կատաղութեամբ։ Կարմիրները մտած են Հանքէու։ Շանկայի պաշարումը աւելի սեղմուած է եւ վերջին շոգենաւերը բեռնաւորուած են փախստական պաշտօնէութեամբ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ վերջին ժողովին մէջ 15 ի նպաստ եւ 16 ձեռնպահութեան դէմ 26 ձայնով մերժուեցաւ Սպանիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց սկսելու առաջարկը։ Մ. Նահանգներն ու Անգլիա ձեռնպահներու մէջ են։ Առաջարկը ընդունուելու համար երկու երրորդի մեծամասնութեան հարկ էր, ինչ որ չգոյացաւ, որով Սպանիա դեսպան չպիտի ղրկուի Միացեալ Ազգերու պատկանող պետութեանց կողմէ։

ԷՅՖԷԼԻ աշտարակին վրայ մետաղեայ նոր սենեակ մը կը շինուի, հաստատելու համար հեռապատկերի (թէլէվիզիոն) ուժեղ կայան մը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 1097 (1090), տոլար 329 (370), նափոլէոն 4330, զուից. ոսկի 4140, սթերլին 5000, տոլար (20) 20.280, ձոյլ ոսկի 605 հազար ֆրանք։

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ մէջ ցոյց մը տեղի ունեցած է երկրին հոգատարութեան Իտալիոյ թողուելուն դէմ։ Ընդհարման պահուն բազմաթիւ ցուցարարներ վիրաւորած են, ինչպէս նաեւ անգլիացի եւ տեղացի ոստիկաններ :

ԴԻԱԿԻ ՄԸ ԽՆԴԻՐԸ.— Օրնի նահանգին Հաղէ գիւղին մէջ հայ դերձակի մը՝ Պ. Քիւրտեանի քով կը ծառայէր Օտէթ Փորէլ անուն աղջիկ մը որ Պանեօլ տը լ'Օրնի մէջ աւելի շահաւոր գործ մը գտած ըլլալով պիտի մեկնէր։ Վերջին օրը իր տիրոջը լուացքը կատարելու համար, լաթերը ծրար կ'ընէ եւ կ'իջնէ գետեզերք։ Նոր սպասուհին երբ վար կ'իջնէ զայն ճաշի կանչելու համար կը գտնէ միայն անոր ոտնամանները։ Յաջորդ օրը աղջկան դիակը կը գտնեն գետակին մէջ քիչ մը հեռուն։ Եւ որովհետեւ ջուրը շատ ցած էր եւ հոսանքը թեթեւ, խեղդուելու կասկած չգտնուելով, ոճիրի կասկածներ արթնցան։ Օտէթ ասկէց առաջ սիրուհին եղած էր դատապարտեալի մը Մազիեր անունով որու հետ գողութիւններ ալ ըրած էր։ Հարցաքննիչ դատաւորը զայն դէմ առ դէմ բերած էր Մազիերի հետ եւ աղջիկը ճշմարտութիւնը խոստովանած ըլլալով, Մազիեր սպառնացած էր անոր որ շուտով վերջ կը տանէ իր կեանքը։ Կասկածուեցաւ որ գողը հետապնդելով զայն խեղդած եւ ջուրը ձգած էր։ Բժշկական քննութիւնը կ'ըսէ թէ ուղեղային համախռնումէ մեռած է։ Քննութիւնները պիտի շարունակուին քանի որ Օտէթ անձնասպանութեան չէր կրնար դիմած ըլլալ, վերջին օրերը ան զուարթ եւ գոհ ըլլալով։ Այս առթիւ կը յայտնեն թէ Պ. Քիւրքճեան որ նախապէս Փարիզ, Պուլվար Պօն Նուվէլ հաստատուած էր, 1943ին ծախելով իր տեղը, քաշուած էր այդ գիւղը եւ մինակ կ'ապրէր։ Իր մասին տեղացիները ոեւէ դիտողութիւն չունին, այլ գիտած են որ յաճախ կը փոխէր իր սպասուհիները, նախընտրելով երիտասարդներն ու գեղեցիկները, կ'ըսեն ֆրանսական թերթերը :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ կատարուած թաղապետական ընտրութիւնները կատարուեցան ըստ ծրագրին, միակ ցանկի վրայ եւ համայնավարները շահեցան 100ին 95 համեմատութեամբ։ Սոֆիայի ընտրեալներու ցանկին գլուխն էր նախագահ Տիմիթրօֆ։

ՄՕՆԱՔՈՅԻ իշխանի մահուան վրայ Շապրէյլանի մարքիզը դիմեց Հանրապետութեան նախագահին յայտնելով թէ ինքն է օրինաւոր ժառանգորդը այդ գահին եւ ոչ թէ իշխան Կրիմալտիի թոռը իշխան Րէնիէ որ կը յաջորդէ հանգուցեալին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Գեղանուշ Փէքմէզեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ՍԱՐԳԻՍ ՓԷՔՄԷԶԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան։ Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ)։ Գին 200 ֆր.։

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ։

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ։

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻՒ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ։

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ։ Ըմպելիք տեղւոյն վրայ։

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթօքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի)։
Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛ՒՆ ...
Փարիզահայ թատրոնը Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԷԴԻՊՈՍ

OEDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական տռամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին :

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռտի թատրոնին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ : Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱԲԵԲԱՅ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) : Մուտք 100 Ֆրանք

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ Օփերայի երգչուհի Իննա Բաղովիչ կը փնտռէ եղբայրը՝ ճարտարապետ Օլեգ Իվանովիչ Շահվէրտեան, ծն. 1890ին : Զարմիկը գիւղատնտես Միքայէլ Անդրէեւիչ Նազարեան (Նազարով)։ Տեղեկացնել Pologne Gorzow Wlkp , Ul. Lokiatka:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի։ Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

SALON DE THE CHEZ JACQUES
La Ciotatի plageին վրայ Casinoին եւ Hôtel Miramarին մէջտեղ :
ԸՆՏԻՐ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ եւ ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՂՊԱՂԱԿ :
Տնօրէն Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
8 RUE MAUBEUGE
Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette
Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,
Կըհրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները։
ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ)։ Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն։

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 19 MAI 1949 Հինգշաբթի 19 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5850-Նոր շրջան թիւ 1261

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ՝ ՏԻ՛ՐՆ Է ՀԱՅՈՒՆ

Հայ խմբագիրը իր ափ մը սեղանին ու չորս մը սենեակին մէջ,— երբ կը կքի թուղթին վրայ, — ունի իր առջեւ մեր ազգային, քաղաքական, ընկերային, մշակութային, բարոյական եւ հոգեկան կեանքի բոլոր նուաճելի բարձունքները: Եւ եթէ ԿՈՉՈՒՄ մըն է իրեն համար այս քաղցր լուծը տանիլ, անպայման որ սահմանուած է դրական դեր կատարելու. ձուլուելու իր ժողովուրդին՝ եւ զայն շրջապատող բոլոր երեւոյթներուն: Տագնապներուն, փորձութեանց, ժպիտին եւ արցունքին: Զուր բացատրութիւն կամ քմայք չէ «Հայ կեանքի հայելի»պարզ բայցխորիմաստպարզունակ բացատրութիւնը՝ մամուլին համար:

Սակայն, այդ մամուլը իրեն վերապահուած դերը յաճախ չի կրնար ի կատար ածել, ոչ թէ անոր համար որ հայ խմբագիրը անատակ է այդ կոչումին, այլ որովհետեւ նիւթական կարելիութիւններ կը պակսին՝ զայն տէր դարձնելու իր գործին եւ պատասխանատուութեանց: Մեզմէ շատեր գաղափար չունին, թէ ինչպէս կը խմբագրուի թերթ մը. ինչպէս կը համադրուին սա երկու կամ չորս էջերուն մէջ՝ զանազան գոյնի ու սեռի լրագրական կամ հրապարակագրական լուրեր եւ յօդուածներ: Եւ այսպիսիները քննադատի եւ խստապահանջ ընթերցողի դերին մէջ են յաճախ: «Ի՞նչ կուտան մեզի՝ մեր թերթերը», կը մտածեն անոնք. բայց երբեք չեն ուզեր անդրադառնալ՝ թէ ի՞նչ կուտան իրենք՝ մեր թերթերուն: Մենք չենք մեղադրեր մեր ժողովուրդը, երբ թերթ մը գնելէ առաջ՝ գումարը կ'ընէ համապազօրեայ հացին եւ միւսնդին վճարելի դահեկաններուն: Բայց կը սպասենք նաեւ, որ ան գիտակցի՝ թէ տնտեսականը խարիսխն է թերթի մը: Անդրադառնայ մանաւանդ, որ թերթ մը խմբագրել՝ կը կարօտի նիւթական եւ բարոյական հսկայ զոհողութիւններու: Խորհա՞ծ են այսպիսիները, թէ մեր օրաթերթերէն շատեր 1էն 3 խմբագիր կամ մնայուն աշխատակից միայն ունին այսօր, ու այդ սուրբերը վանականի կեանք կ'ապրին իրենց խցիկներուն մէջ, մինչ ՊԱՐՏԱԻՈՐ են շրջիլ, շփում պահել իրենց անմիջական միջավայրին թէ արտաքին աշխարհի հետ: Տեսնել, սերտել, ծանօթանալ, կշռել, մարսել բոլոր հում նիւթերը: Թղթակիցներ պահել՝ աշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ. բաժանորդագրուիլ հեռագրական բոլոր գործակալութեանց. ապահովել ուղղակի աշխատութիւնը հայ թէ օտար արժէքներու: Ժաք Սուվերան, ֆրանսական թերթի մը աշխատակիցը, իր յօդուածին մէջ դիտել կուտայ՝ թէ բրիտանական 1700 օրաթերթերէ ԻՒԱՔԱՆՉԻՒՐԸ, 3600 — 200 աշխատակից եւ թղթակից ունի: «Թայմզ»ի, «Տէյլի Տէլէկրաֆ»ի, «Տէյլի Էքսփրէս»ի, «Տէյլի Մէյլ»ի, «Նիուզ Քրոնիքլ»ի, « Տէյլի Հէրըլտ»ի, « Տէյլի Միրըր»ի, «Մանչեսթըր Կարտիըն»ի եւ « Տէյլի Կրաֆիք»ի նման թերթեր՝ 3600 — 3000 աշխատակից-թղթակիցներ ունին (իւրաքանչիւրը): Եւ օրական աւելի քան 10 միլիոն սպառում՝ հաւաքաբար: Մինչդեռ, Հալէպի «Արեւելք»ը... հեռագրական գործակալութիւն մը իսկ չունի: Ձայնասփիւռին առջեւ չորս կոտ պիտի ըլլայ, օրուան լուրերը որսալու համար...: Ահա թէ ուր է սրբութիւնն ու ծանրութիւնը հայ լրագրողին եւ հրապարակագրին աշխատանքին: Մեզմէ շատ աւելի բախտաւոր չեն մեր այն պաշտօնակիցները, որոնք կը հրատարակուին լուսացնցուղ հրապարակներու վրայ, միջազգային ոստաններու մէջ: Հայ գրի մարդը իր գրիչը կը թաթխէ արիւնի եւ քրտինքի մէջ: Յաճախ, նաեւ, արցունքի: Բայց՝ դժգոհ չէ: Գիտէ իր դառնութիւնները վերածել ուրախութեան. իր լացը՝ ծիծաղի: Զարքաշ է ան՝ ինչպէս իր ցեղը: Գիտէ զոհուիլ ու բազմապատկուիլ՝ ինչպէս իր զաւակները:

Եւ հոս է գաղտնիքը անոր ապրելու «հրաշք»ին: Այս արագ ու հսկայ հաստատումներուն մէջ է իր ողբերգութիւնն ու հրաշափառ յաղթանակը՝ կեանքի եւ ճակատագրի դաւերուն դէմ: Թղթակից չունի, մեքենայ չունի, նիւթական յենակ չունի: Բայց ունի Հայու անվկանդ կամք եւ զոհաբերումի ոգի: Մեծութիւն՝ հոգիի, եւ հաւատք՝ իր սահմանափակ ուժերուն վրայ:

«ԱՐԵՒԵԼՔ»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՒ ԴԵՌ ԻՆՉԵ՞Ր

Մարդիկ կան, աւելի ճիշդ՝ այսպէս ասած մետասաներորդ ժամու «հրապարակագիրներ», որոնք ոչ միայն հանրային կարծիքը, այլ իրենց անձը կամ տունը վարելու իսկ ձեռնհասութիւնը չունին:

Այս խորհրդածութիւնը կ'ընէին անոնք որ ներկայ եղած էին «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներուն» շաբաթ օրուան հաւաքոյթին: Վկաներ որոնքիրենց սեփական ականջներով լսած էին շըքնաղ ելոյթները իր քշոցովը հրապարակը աղմկող ծանօթ աբեղային:

Եւ ի լրումն ամենայնի, կարդացինք շարունակութիւնը իր թուղթէ պատին վրայ:

Խնդիրը ըստ էութեան քննել չէ միտքս: Քանիներ հոն իսկ ըսեր են իրենց ըսելիքին մէկ մասը: Բայց, իբրեւ մասնիկը մէկ միլիոննոց գաղթահայութեան, չեմ կրնար մահուան դատապարտութիւն լսել անտարբերութեամբ:

Ուրեմն մենք ոչինչ ենք: Մենք իրաւունք չունինք գրականութիւն մշակելու: Մենք մի միայն սովետ. Հայաստանի մշակոյթով պէտք է սնանինք: Տող մը բան ոչ պիտի կարդանք եւ ոչ ալ պիտի գրենք առանց փառաբանելու մեր հզօր տէրը:

Այդ ալ ոչինչ: Պէտք է ամբողջ օրը դէմ վազենք սովետական Հայաստանէն «փչող քամուն»: Բայց այդ բոլոր հրամանները եթէ ինծի տուողը պիտի ըլլայ մէկը որ «Արտասահմանում նստած ծառայում է հայրենիքին», իր ապսպրած հայրենսիրութեամբ եւ օրն ի բուն վարկաբեկելով, ժխտելով հայ ժողովուրդին կէսին, Սփիւռքի հայութեան արժէքը, մշակոյթը, գոյութեան իրաւունքը, կարծեմ թէ «շատ կ'ըլլի՛», ինչպէս կ'ըսէ գիւղացին:

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ մահուան դատապարտեց Լորիսթոն փողոցի գերման կէսթափոյին ֆրանսացի երկու գործակալները՝ Ապէլ Տանօս եւ Րէյմոն Մոնանժ, իսկ 20 տարի թիապարտութեան Վիքթոր Փոլը:

★ Մարսէյլի զինուորական ատեանը ցմահ թիապարտութեան դատապարտեց կեղծ գնդապետ Միշէլ Մոլէն որ Գերմանացիներուն մատնած էր իր դիմադրական ընկերները:

ՍՈՒՐՃԻ բաշխումը Մայիս ամսուան համար պիտի սկսի այսօրէս:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1097 (1140), տոլար 329 (378), նափոլէոն 4330 (4410), զուից. ոսկի 4140 (4240), ոսկի տոլար 1014 (1040), ձոյլ ոսկի 605 հազար (620.000):

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ էքսփորթ – իմփորթ դրամատունը մերժեց Սպանիոյ փոխ տալ 1250 միլիոն տոլար, ինչպէս որ ան պահանջած էր:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ առժամաբար դադրեցան, բացի սակարանի աշխատաւորներունը: Եւսակայն, կազի, ելեկտրականութեան, Մէթրոյի եւ երկաթուղիի աշխատաւորները կը շարունակեն իրենց բանակցութիւնները կառավարութեան հետ, գոհացում չստանալու պարագային գործադուլի սպառնալիքով:

ՄԱՐԴ ՄԸ կար երէկ առաւօտ Քոնքորտի հրապարակին եգիպտական կոթողին վրայ, ձեռքը կարմիր հովանոց մը շարժելով: Ո՞վ էր, ի՞նչպէս բարձրացած էր անոր գագաթը: Հարցումներ որոնց լուծումը չուշացաւ: Քիչ ետք հրշէջները եկան իրենց երկար սանդուխներով եւ մարդը վար իջաւ: Դրած էր գլխարկ մը որուն ճակատը գրուած էր «Briquet à réaction»: Հասկցուեցաւ որ ճարպիկ հընարիչ մըն էր որ կ'ուզէր աղմկալից ձեւով յայտարարութիւն ընել իր շինած նոր վառիչին: Մարդը ոստիկանութեան դիմած էր ըսելով թէ եգիպտագէտ մըն է, կ'ուզէ ուսումնասիրութիւն մը ընել այդ կոթողին գագաթը որով իրեն տրամադրուած էին հրշէջի սանդուխները հոն բարձրանալու եւ ապա իջնելու համար: Իր րէքլամը ըրած եղաւ այս մարդը, հոգ չէ թէ զինքը դատի յանձնեցին իբր իշխանութիւնները խաբող:

ՊԵՐԼԻՆԻ վերաշինութեան համար գերման Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը որոշեց մէկ միլիառ մարք (133 միլիոն տոլար) պահանջել Մարշըլի ծրագրէն 1949—50 տարիներուն համար:

Կառավարութեան ծրագիրը

Հանրային կարծիքը զբաղեցնող խնդիրը այս պահուս Նախարարաց խորհուրդին կողմէ Ազգային Ժողովին տրուելիք ելմտական ծրագիրն է: Ազգ. Ժողովը երէկ վերաբացուեցաւ շատ հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ, առանց ոգեւորութեան, քանի որ կառավարական ծրագիրը իրենպիտի ներկայացուի առաջիկայ երեքշաբթի օր:

Նախարարաց խորհուրդը իր երէկի նիստին մէջ վերջնական ձեւ մը տուաւ ելմտական նախարար Պ. Փէշի պատրաստած ծրագրին որ կը պարունակէ կարգ մը խնայողութիւններ, բայց նաեւ անուղղակի տուրքի յաւելումներ:

Ըստ այդ ծրագրին 100ին 6ուկէս խնայողութիւն մը պիտի կատարուի բոլոր ելմտացոյցներուն վրայ:

Պարենաւորման բարձր քոմիսէրութիւնը պիտի ջնջուի, անոր 34 հազարպաշտօնեաները ջնջելով եւ պահելով միայն հազարեակ մը:

Ընկերային ապահովագրութեան ծախքերը զեղչել:

Վերակազմել ազգայնացուած հաստատութիւնները, անհատական դրութիւնը մասամբ ընդունելով անոնց մէջ:

Քաջալերել արտածումները մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն:

Հարկային թեթեւ պատիժներու ներում, կարեւորներու մասին կարգադրութեան կարելիութիւն, արտասահման պահուած դրամագլուխներու վերադարձի նոր պայմանաժամ:

Ոսկիի պահեստին վերագնահատումը, որմէ 60 միլիառ շահ կը նախատեսուի ապագային:

Հրանիւթի գիներուն յաւելումը 50էն 60 ֆր.ի միջեւ, ազատ վաճառման պայմանով, եւն.:

Այսպէսով կը կարծուի թէ կառավարութիւնը պիտի կրնայ փակել իր ելմտացոյցին 83 միլիառի վարկը:

Միւս կողմէ սակայն զինուորական ելմտացոյցը 100ին 25 յաւելում կրած է անցեալ տարուան վրայ, առանց հաշուելու Հնդկաչինի պատերազմին վարկերը:

Աւելորդ է ըսել թէ այս ծրագրին շուրջ բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին Ազգ. Ժողովին մէջ, բայց վարչապետ Պ. Քէօյլ ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ զայն ընդունիլ տալու համար, քանի որ, մանաւանդ այն պահուն երբ Զօրսերու Ժողովին բերմամբ կառավարութիւնը քաղաքական էական խնդրով մը պիտի զբաղի, Ժողովը չպիտի ուզէ կառավարութիւնը տապալել:

★ Ազգ. Ժողովը վաղը կը սկսի քննել Քոչինչինի (Հնդկաչին) համար պատրաստուած վարչական նոր ծրագիրը, որ բաւական աղմկայարոյց պիտի ըլլայ:

Գերմանական խնդրին շուրջ

ՍՈՎԻԷԹՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄԷԿ ՁԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Զօրսերու Ժողովին ի պատրաստութիւն երեք երկիրներու մասնագէտները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները որոշ ծրագիր մը պատրաստելու համար:

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահ Թօմ Քօննըլի յայտարարեց որ նախընտրելի է յետաձգել Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը «որպէսզի ժողովուրդը ժամանակ ունենայ զայն իւրացնելու»:

Այս այն ծերակուտականն է որ տասը օր առաջ կը պահանջէր փութացնել դաշինքին ինչպէս նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագրին վաւերացումը Յուլիս 1էն առաջ: Այժմ կը նախընտրէ յապաղեցնել այս բոլորը սպասելով Զօրսերու Ժողովին արդիւնքին:

★ Պերլինի ամերիկեան հրամանատար զօր. Քլէյ օրագրողի մը պատասխանելով ըսաւ.— Սովիէթական կառավարութեան գործին կուգայ միացեալ Գերմանիոյ մը ստեղծումը այն յոյսով որ նման Գերմանիա մը օր մը կրնայ ըլլալ գործիք մը իր ձեռքը արեւմտեան պետութեանց հետ բանակցութեանց ընթացքին: Գերման միութեան մը գաղափարը զօրացնելու համար է որ Պերլինի պաշարումը վերցուցին, առաժամեայ գործակցութիւն մը պիտի փորձեն, որ եթէ յաջողի իսկ, համայնավարութեան եւ ժողովրդապետութեանց միջեւ պայքարը պիտի շարունակուի տարիներով:

Զօրավարը ըսած է նաեւ որ եթէ կարելի ըլլայ Գերմանիոյ խնդիրը կարգադրել, անոր պիտի յաջորդեն Աւստրիոյ եւ Թրիէսթէի խնդիրները եւ թէ այժմ պատերազմի մը վախերը զգալի կերպով պակսած են, քանի որ Ամերիկա իր գրաւման բանակները կը պահէ, օդային պարենաւորումը յաջողեցաւ եւ Մարշըլի ծրագիրը գործադրուեցաւ:

★ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ ժողովրդային քուէարկութիւն մը կատարուեցաւ կիրակի օր ընտրելու համար «Գերման ժողովուրդին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌԱՆՑ ՈՒԺԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՉԿԱՅ...

ՔՈՒՊԱ.— Այս էր բնաբանը յայտնի հայդուկ ՄԷԾԷՏԻ Աւետիսին, մեր գիւղին՝ Արմուտթաղի մէջ կատարած բանախօսութեան :

Օր մը,— թուականը չեմ յիշեր — գրոյց մը սկսաւ շրջան ընել մեր գիւղին մէջ, փսփսուքով— փէտայի եկեր է»:

Ֆէտային ի՞նչ է, չատ հասկցած չունէի, լը-սած էի միայն: Կ'ենթադրէի թէ փէտայի՝ ծնած գերբնական էակներ էին: Մտքովս կ'ըսէի երանի թէ տեսնէի ու գիտնայի թէ ան ինչ է: Դպրոցի տղաքն ալ լսեր էին բաներ մը եւ իրարու հարց կուտային — «Փէտային ի՞նչ բան է»: Իբր թէ գիտցողը չգիտցողին կը բացատրէր: Ֆէտային Սամսոնի պէս հսկայ մըն է, որ այս սիւնը բռնէ ու քչիկ մը ցնցէ, այս դպրոցին շէնքը տակնուվը-րայ կ'ըլլայ: Թուֆանկ ունի, երկու բերնով սուր ունի, անոր ղուրշունը հէչ պարապը չերթար եղեր:

Յաջորդ օրը խօսուեցաւ թէ Փէտային ժամ պիտի գայ իրիկուան եւ «քարոզ ընէ»: Նորութիւն մըն ալ այս: Քարոզ պիտի ընէ, ուրեմն կամ տէր-տէր է Փէտային կամ վարդապետ, ես ինքնիրենս հետեւցուցի: Ալ անհամբեր էինք դպրոցին «խելա-հաս» պատանիներս վայրկեան մը առաջ տեսնե-լու: Մեր առջեւ կային երկու անլուծելի առեղ-ծուած,— Ֆէտային եւ Փէտայիին քարոզը: Եթէ կրնայինք, արեւը բռնելով Հովրտիին ետին պիտի նետէինք, շուտով օրը իրիկուն ընելու, երթալ տեսնելու համար Փէտային:

Դժբախտաբար այդ օրը բոլոր օրերէն երկար եղաւ եւ ուշ անցաւ: Դպրոցի արձակման առենն էր, վերջապէս հնչեց ժամուն կոչնակը: Եկեղեցի վազողներու առաջիններէն մէկն եղայ ես: Գիրք ու պայուսակ անութիս տակ մտայ ժամ: Աչք ու ականջ կտրած՝ տեղ գրաւեցի դպրացդասին մէջ ու սպասեցի: Քանի մը վայրկեան ետք գլուխս դարձուցի ետ: Պատէ պատ լեցուած էր եկեղեցին: Վերնատան մէջ առաջին կարգը գրաւեր էր Սա-րօն, որուն համար կ'ըսէին թէ գաղտնի կազմա-կերպութեան անդամ է, որ անծանօթ մարդոց հետ տեսակցութիւն ունի եւ լաթերուն տակէն վեց — հարուած կապած է: Մըրի, կնիկմարդը ո՞վ, այդ բաներն ընողը ո՞վ: Սարօն որձա է, որձա, կ'ը-սէին չատեր իր մասին:

Արարողութեան լրման մօտիկ մոգականօրէն բոլորին վիզը ընդոստ դարձաւ մուտքի դուռը :

— «Ան է, ան է, եկաւ: Խօֆլու մարդ է»: Ի-րաւ ալ ան էր: Հանդարտ քայլերով եկաւ ու կե-ցաւ դպրացդասի պատուակալին վրայ: Ֆէտային սովորական մարդ մըն էր, միջակ հասակով, կուռ կազմով, 35—40 տարեկան Հայ մը: Տարազն էր տարբեր միայն: Լազի շալվար ու սալթա, գլ-խին սեւ փափախ: Կուրծքին խաչաչէն նշան եւ մէջքէն կախուած երկարերան սուրը զինքը կ'ը-նէին «խօֆլու» (պատկառելի – վախազդու):

Յաւարտ ժամու տէրհօր օծրթայք խաղաղու-թեամբ»էն անմիջապէս առաջ դարձաւ ժողովուր-դին: Այդ րոպէին տիրեց խոր լռութիւն: Մէչէտին սկսաւ խօսիլ: Թերեւս լսեր, թերեւս չէք լսեր, ատոր համար նախ կ'աւետեմ որ հայ ազգը որդի մը ծնաւ, անունը յեղափոխութիւն է: Որդին է ան իր ցեղին, բայց փրկութիւնն է իր ծնող ազգին: Անիկա կոչուած է Հայը ռայայի դիրքէն հանել եւ մարդու կարգ անցընել: Ցարդ մեզ մարդու տեղ դնող չեղաւ: Ալ հերիք է, եկած է ատամն ընդա-տամանի ժամը: Թող օրհնեալ ըլլայ Մովսէսին այդ պատգամը Հայերուս համար, Թրքաստանի մէջ: Հարկաւ մենք ալ մարդ ենք նոյն եւ նման իրաւունքներով : Հաւասարէ հաւասար: Որքան չատ գլուխ ճկեցինք, այնչափ չատ հալածուե-ցանք: Քիչ մըն ալ վեր բռնենք գլուխնիս: Հերիք է: Նորածին յեղափոխութեան գործը այդ պիտի ըլլայ՝ յարգել տալ մեր իրաւունքը որ կը զլացուի մեզի որպէս գերի: Ալ կրնա՞նք համբերել, կրնանք թոյլ տալ որ յետամնաց ցեղ մը կողոպտէ մեզ, չարչարէ ու սպաննէ մեզ: Մեր պատիւը անարգէ, մեր հարսն ու աղջիկը առեւանգէ, մեր ժամն ու սուրբը պղծէ: Մեր Աւետարանն ու խաչը թնթա-կէ, մեր լեզուն արգիլէ, մեր մշակոյթը կանխէ: Ալ սպառած է Հայուն համբերութիւնը: Գիտցած եղէք, Արմուտթաղցի աղբրտիք, որ մեր բանը բուրդ է, եթէ սուրի դէմ սուր չհանենք: Այս աշ-խարհի վրայ իրաւունք չունիս, եթէ ուժ չունիս: Յեղափոխութիւնը մեր ուժն է, որով մեր իրա-ւունքը: Ասկէ դուրս ճամբայ չկայ: Զօրավիդ ե-ղէք, կանգնեցէք անոր կողքին ալ, թիկունքին ալ: Ձեր բառով ըսեմ՝ ամէն մէկդ դարձէք մէկ – մէկ յուզակ (Արմուտթաղցիները լեռնակ կ'ըսէին փէ-տայիներուն), մէկ մէկ յեղափոխական մշակներ: Մի փարանիք ձեր ունեցածի մէկ մասը ծախել, թուր ու թֆանգ գնել, հարստահարիչներէն պաշտպանելու համար միւս մասը: Եթէ այսպէս չընէք, օր մը թէ մէկ, թէ միւս մասը վրայ կու-տաք, գլուխնիդ ալ հետը: Միացէք եւ միակամ պաշտպանեցէք ձեր պատիւը, ձեր արժանիքը՝ ձեր դատն ու իրաւունքը: Վեց հարիւր տարի մի-այն աղօթեցիք եւ ամէն ինչ Աստուծոյ դատաս-տանին թողուցիք: Ասկէ օգտուեցան տիրողները: Որքան չատ աղօթեցինք, այնքան չատ փարեցան մեր վզին: Սորվինք ասկէ վերջ խունկի ծուխին հետ խառնել վառօդի ծուխ, խաչին հետ սուր բարձրացնել եւ աղօթքի հետ ըմբոստի բողոք: Սորվինք ճակատել հարստահարիչներուն դէմ: Սորվինք խորտակել մեզ գերող շղթան: Տէր կե-նանք մեր իրաւունքին, մեր կեանքին, մեր ճակա-տագրին: Դարու պահանջը այս է, փրկութեան, ապահովութեան միջոցը այս է»:

Խօսքը ընդմիջելով քահանայէն խնդրեց Աւե-տարանը, ցոյց տուաւ ժողովուրդին, համբուրեց եւ վերսկսաւ.

— «Օրինակի համար ահա մեր պաշտած Աւե-տարանը: Ահա նաեւ սուրը: Սուրն է որ պիտի պաշտպանէ զայն, քանի այս սուրն է մեր ձեռ-քի՛ն մէջ, ոչ ոք պիտի յանդգնի անարգել զայն, գիտնալով որ անպատիժ պիտի չմնայ երբեք. մինչդեռ առանց սուրի կ'առնեն մեր ձեռքէն ու կ'աղտոտեն զայն մեր աչքերուն առջեւ: Սուրն ը-րէք ձեր սուրբ հաւատքին պաշտպան: Զէնքը ձեր ինչքին ու կեանքին պահապան: Քաջ ու անվախ եղէք: Անիկա է ձեզի յեղափոխութեան պատգա-մը: Երբ յայտնուին մատնիչներ՝ անխնայ եղէք անոնց հանդէպ, պոկեցէք ու կրակի տուէք ինչ-պէս որ ձեր արտերէն մկան փուշերը կը քաղէք եւ կ'այրէք որ ցորենի հասկերը ազատին եւ զօրա-նան: Մատնիչները հայ կեանքի մըկընփուշն են : Լաւ յիշեցէք ինչ որ լսեցիք այսօր ինձմէ: Անիկա յեղափոխութեան առաջին պատգամն է, դուք ը-սէք կոնդակ, որ իմ միջոցաւ ձեզի կը հասնի»:

Քառորդ ժամ խօսեցաւ պարզօրէն : Յիշո-ղութեամբ վերարտադրեցի զայն ինչ որ կրցայ: Գրեցի իմ հայերէնովս, ան կը խօսէր պարսկա-հայի բարբառով: Շատ ուժեղ եղաւ սակայն տը-պաւորութիւնը :

Երանելի հերոս, չեմ գիտեր ո՞ղջ ես թէ մե-ռած: Ի՞նչ պիտի ըսէիր հիմա, երբ մատնութիւնը սանձարձակ կը գործէ ազատ ափերու վրայ :

Մէչէտին լսողներու առաջիններէն եղայ ես ու որոշեցի երբ որ մեծնամ փէտայի պիտի ըլլամ : Ֆէտայի չեղայ, մեղքը իմս չէ, բայց ամէն պա-րագայի մէջ բան մը եղայ: Վկայ՝ Թրքահայաս-տանի լեռն ու քարայրը ...

Ա. Գ. ՆԻԿՈՂԵԱՆ

Կեանքը Խ. Հայաստանի մէջ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ. — Ապրիլ 13—16 տեղի ունեցած է Երեւանի Մոլո-տովի անուան համալսարանին գիտական նստա-շրջանը: Առաջին լիագումար նիստը կայացած է Համալսարանի մեծ դահլիճին մէջ: Ներածական խօսք ըսած է համալսարանին տեսուչի պաշտօնա-կատար (տեսուչ Յով. Պօղոսեան յանկարծամահ եղաւ քանի մը ամիս առաջ) պրոֆ. Ջ. Բաշինջաղ-եանը (Մշակութային կապի ընկերակցութեան փոխ-նախագահ), որմէ յետոյ «Լենինի ժողովր-դասիրութիւնը» նիւթին շուրջը զեկուցում մը կարդացած է դասախօս (դոցէնտ) Ղ. Վարդա-պետեանը: Այս ընդհանուր նիւթին կարդացուեր են նաեւ երկու ուրիշ դասախօսութիւններ, որոնց-մէ մէկին վերնագիրն է... «Ժամանակակից բուր-ժուական սոցիոլոգիան իմպերալիստական ռէակ-ցիայի իտէոլոգիական զէնքն է» («Սով. Հայաս-տան» օրաթերթ, 16 ապրիլ, էջ 4), իսկ միւսին՝ «սեռական մէնտորի երեւոյթները բոյսերի մօտ»: Այս զուտ գիտական նիւթին վրայ զեկուցումը ը-րած է Հայկական Գիտ. Ակադեմիայի իսական ան-դամ Գ. Բարաջանեան կողմնակից Միչուրինի եւ Լիսենկոյի) :

Յաջորդ օրերուն նստաշրջանի աշխատանքնե-րը տարուեր են բատ հատուածներու եւ զեկու-ցումներ կարդացուած են ֆիզիքո-մաթեմաթիկա-կան, քիմիական, կենսաբանական, երկրաբանա-կան - աշխարհագրական, տնտեսական, պատմա-կան, փիլիսոփայական, իրաւաբանական եւ բա-նասիրական նիւթերու շուրջ: Ահաւասիկ մի քանին այդ զեկուցումներէն. — «Օդային զանգուածնե-րի Հայաստան ներթափանցելու մեխանիզմը», դասախօս Մ. Կիւրեղեան, «Հայաստանի հիմքա-յին եւ ուլտրհիմքային ապարները»՝ երկրաբա-նակ. գիտ. թեկնածու Թ. Թաղէոսեան, «Հայաս-տանի չորրորդական փաունան» (կենդանական աշխարհը)՝ երկրաբ. գիտ. թեկնածու Լ. Աւագ-եան, «կոլխոզային ծուխը եւ նրա իրաւական դը-րութիւնը» (վիճակը)՝ պրոֆ. Ա. Եսայեան, «Ծը-նողների պատասխանատուութիւնը երեխաների ի-րաւախախտումների դէպքում»՝ Վ. Թադէոսեան, «Նատուրբիոլոգիզմի ռէակցիան» (բնակենսաբա-նութեան յետադիմական) տեսութիւնը լեզուա-բանութեան մէջ»՝ Պրոֆ. Է. Աղայեան, «Սովետ. բարբառագիտութեան մի քանի հարցերը»՝ դոց. Ա. Գրիգորեան, «Հայերէնի ոճաբանական միջոց-ները», դոց. Գ. Սեւակ եւայլն:

ԹԷԶԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՅԼ ԴԱՍԱ-ԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ապրիլի մէջ Համալսարանի պատմական ճիւղի գիտ. խորհրդին առջեւ պաշտ-պանուած են հետեւեալ թէզերը գիտական թեկնա-ծուի աստիճան ստանալու համար :

Մնացական Սաֆարեան պաշտպանած է «Արեւ-մտահայերի ազգային սահմանադրութիւնը» թէ-զը, իսկ Տաճատ Սահակեանը՝ «Սինեաց թագա-ւորութիւնը» թէզը:

Ապրիլ 14 եւ 16ին երկու դասախօսութիւններ կազմակերպած է քաղաքական եւ գիտական գի-տելիքներու տարածման ընկերութիւնը: Առաջին դասախօսութիւնը կարդացած է ծանօթ դրող Հր. Քոչար, որ իրեն նիւթ ընտրած է վերջերս Խորհ. Միութեան գրական շրջանակներու մէջ այնքան չատ ծեծուող ձեւապաշտութեան եւ աշխարհաքա-ղաքացիութեան հարցը: Դասախօսը իր այդ նիւթը վերտառած է «Ընդդէմ Ֆորմալիզմի եւ Կոսմոպո-լիտիզմի գրականութեան եւ արուեստի մէջ» :

Երկրորդ դասախօսութիւնը «Սովետական հայրենասիրութեան մասին» նիւթին շուրջը կար-դացած է վերոյիշեալ ընկերութեան անդամ Գ. Իսահակեանը :

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ-ՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ.— Տրուած ըլլալով Մոս-կուայի ծանօթ հրահանգը գրականութիւնը եւ ար-ուեստը մշակել այսուհետեւ այնպիսի ուղղու-թեամբ մը, որ անոնք նպաստեն «Ստալինեան հն-գամեակի յաջող կատարման», Երեւանի Արուես-տի աշխատողներու տունը կազմակերպեր է հան-դիպում մը Հայաստանի արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու նորարարներու (նոր բան մը հնարողներու) եւ մայրաքաղաքի արուեստի մը-չակներու միջեւ: Ժողովը բացած էՍէնտիքաներու նախագահ Վ. Ղազարեանը, որմէ յետոյ հանդէս եկած են փոխնիփոխ կարգ մը բանուորներէն եւ գրողներէն ու արուեստագէտներէն քանդակա-գործ Արա Սարգսեան, դրագէտ Ստ. Զօրեան, բանաստեղծ Սարմէն եւ ուրիշները: Բանուորները պատմած են իրենց ձեռք բերած նուաճումներու մասին եւ խօսք տուած են նոր մրցանիշներ կոտ-րել: «Արուեստի բնագաւառի աշխատողները, կը գրէ «Սով. Հայաստան» (Ապրիլ 14), պարտաւոր-ուեցին անուանի ստախանովականների կերպարը տալ արուեստի ու գրականութեան մէջ» :

Ժողովը վերջացեր է համերգով մը :

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՆԿԱՐԻՉ Ս. ԹԱՐԵԱՆԻ. — Երեւանի նկարիչներու տունը տեղի ունեցած է նկարիչ - քանդակագործ, արուեստի վաստակա-ւոր գործիչ Ստեփան Թարեանի ստեղծագործու-թիւններու ցուցահանդէսին բացումը: Ցուցադր-ուեր են աւելի քան 300 աշխատանք՝ քանդակ, գեղանկար, գծանկար, վիմագրութիւն եւ թատե-րական ձեւաւորման նմոյշներ: Ցուցահանդէսին բացումը կատարեր է գրողներու Միութեան նախ-կին քարտուղար եւ Ներկայիս Արուեստի գործե-րու վարչութեան պետի տեղակալ Գուրգէն Բոր-եանը, ողջոյնի խօսք ըսած են նկարիչ Մ. Սարեան եւ Սէնտիքաներու կոմիտէի նախագահ Ղ. Ղա-զարեան :

ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ.— Հայ Պետհրատի հրատա-րակութեամբ լոյս տեսած է ժողովրդային երգե-րու նոր «Երգարան»: Անոր մէջ տեղաւորուած են ժողովրդական քնարական եւ զանգուածային 400 երգ: Երգարանը կազմեր է Վ. Սամուէլեան իսկ խմբագիրն է՝ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Մուշեղ Աղայեան (որդին յայտնի դրող եւ ման-կավարժ Ղազարոս Աղայեանի):

ԵՐԵՒԱՆԻ ԾԱՌԱՊԱՏՈՒՄԸ.—Երեւանի կարգ մը պողոտաներու (Ստալինի, Միկոյեանի, Օրջո-նիկիցէի) եւ փողոցներու (Էնգէլսի, Տէրեանի, Թումանեանի, Շահումեանի, Բերիայի եւն.), այ-գիներու, պուրակներու եւ զբօսավայրերու մէջ Բուսապատման վարչութեան կողմէ պիտի տըն-կուին այս գարունքին աւելի քան 50 հազար գե-ղատես (տեքորատիվ) ծառեր: Ծառեր կը տնկուին նոյնպէս Ցաղթանակի կամուրջին շրջակայքը, մօտ 4 հեկտար տարածութեան վրայ եւ ընդհա-նուր թիւով 12 հազար հատ: Ծրագրուած է ըն-դարձակել Խարբերդի նոր տնկարանը, որտեղ պի-տի տնկուին մօտաւորապէս 400 հազար զանազան տեսակի ծառեր 100 հեկտար տարածութեան վը-րայ: Վարչութիւնը ծաղկազարդման համար ա-ճեցուցեր է հոտաւէտ ծաղիկներու շուրջ 3 միլիոն սածիլ: Սովիէթ Միութեան տարբեր վայրերէն նոր տեսակի ծառեր կը ներմուծուին Հայաստան բուսապատման վարչութեան ջանքերով :

ՊԱՅՔԱՐ ԵՐԱՇՏԻ ԵՒ ԽՈՐՇԱԿՆԵՐՈՒ ԴԷՄ. — Արտասահմանի օտար թերթերը արձագանգ տուին այն հսկայ ծրագրին, զոր կը մշակէ խոր-հրդային կառավարութիւնը եւ որու նպատակն է Վոլգա գետէն դէպի արեւմուտք իյնող հսկայա-կան տարածութիւններու վրայ անտառներ տնկել եւ այդ անտառային պարիսպներով ապահովել Ռուսաստանի արեւելեան հողամասերը արեւ-մուտքէն եկող խորշակներու դէմ: Օգտուելով այս ծրագրէն Հայաստանի վարիչները որոշած են նոյնը ընել նաեւ մեր հայրենիքին մէջ, անշուշտ չատ աւելի փոքր չափանիշով: «Սով. Հայաստա-ն»ի ապրիլի 16ի թիւէն կ'իմանանք, որ դաշտա-

Կին հրոսակներ Յունաստանի մէջ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ Հիւսիսարեւմտեան Յունաստանի լեռնային գիւ- ղին մէջ, սպաննուած հրոսակներուն դրեթէ կէսը կիներ էին :

Յունական բանակին հաշուով Յունաստանի համայնավար ըմբոստ տարրերուն 30—40 առ հարիւրը կիներ են : Հինգ հրոսակէն մէկը իգական սեռին կը պատկանի : Յոյն եւ ամերիկացի հրա- մանատարներ կը կարծեն թէ կիներու գործածութիւնը հրոսակային կռիւներու մէջ ապացոյց է տկարու- թեան, որովհետեւ անոնք չէին ուզեր որ իրենց թիւը 20.000էն պակաս ըլլայ :

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն յոյն համայնավար զօրահաւաքներ թէ կը համոզեն եւ թէ բռնի ուժ կը գործածեն զօրք հաւաքելու հա- մար : Արական զօրքերուն մէկ չորրորդը համայ- նավարութեան կամաւոր ծառայողներ են :

Կին հրոսակները մասնաւոր ձեւ մը ունին յարդարելու համար իրենց երկար մազերը : Ամե- րիկեան թերթին թղթակիցը երկու բանտարկուած կին հրոսակներու հետ իր ունեցած տեսակցու- թեան միջոցին, անոնք խոստովանած են թէ անց- եալ Նոյեմբերին Քէլլի գիւղին վրայ յարձակման ատեն բռնուեցան հրոսակներու կողմէ : Քէլլի գիւղը վեց մղոն հեռու է համայնավար Եուկո- սլաւ սահմանէն, եւ երկար ատեն եղած է մէկը այն շրջաններէն ուր համայնավարները, իրենց ամէնէն մեծ ուժը ունէին :

Անոնք տարուած են Ալպանիա, որ Ֆլորինայի արեւմուտքէն 25 մղոն հեռու է, եւ մէկ ամիս շա- րունակ վարժեցուցած են անոնց տեղաւորելու ա- կաններ, կտրելու հեռագրաթելերը եւ ընդհանուր ռազմափորձի : «Երբ ընդհարումը սկսաւ, ջոկնե- րը պակսեցան, ամէն մէկ աղջիկ 250 գնդակ կը տանէր» :

Աղջիկները պնդեցին թէ հրոսակները իրենց հանդէպ շատ չիտակ կեցուածք ունէին, թէ հրո- սակներէն մէկը գլխատեցին, որովհետեւ աղջիկ- ներու վրայ բռնութիւն ի գործ դրած էր :

Հրոսակուհիները բրիտանացի զինուորներու պէս կը հագուին : Ամէն մէկը իր տարիքէն աւելի կը ցուցնէ : Այս աղջիկները պնդած են թէ պիտի փախէին առաջին առթիւ : Երբ անոնք լային, կը սպառնային անոնց որ պարէին :

Ծակատին վրայ կռուող կիներ նշանառու- թեան մէջ ստորադաս են ներկայ յունական բա- նակի զինուորէն, սակայն աւելի լաւ են քան այն նախկին յոյն զինուորները, որոնք տակաւին ա- մերիկեան զինուորական դաստիարակութիւն չէին տեսած : Անոնք պահուելու գաղտնիքը չեն գի- տեր :

Միայն իբրեւ քարոզիչներ կին հրոսակներու դերը օգտակար է յառաջապահ գծերու վրայ : Ա- նոնք կը համոզեն յոյն զինուորները թէ իբրեւ «եղբայր» պիտի ընդունուին եթէ որոշեն դասա- լիք ըլլալ : Եւ թերեւս հազարին մէջ մէկ երկու դասալիքներ գտնուեցան :

պաշտպան անտառաշերտեր ստեղծելու աշխա- տանքները արդէն սկսուած են Ստեփանաւանի շր- ջանին մէջ : Այդ աշխատանքները կը կատարեն կոլխոզները, որոնք բոլորն ալ ապահովուած են տունկերով : Այսպէս, օրինակ, շրջանի Կուրթան գիւղի կոլխոզը ձեռք բերած է 9200 տունկ, Գեառգեառինը՝ 10.400, Գիւլագարակինը՝ 7.200 եւայլն : Աշխատանքները արագացնելու համար մինչեւ Մայիս մէկը շրջանի մէջ որոշուեր է կազ- մակերպել 3 շաբաթօրեակ, որոնց, կոլխոզնիկ- ներէն զատ, պիտի մասնակցին շրջանային կեդ- րոնի աշխատաւորները եւ հազարէն աւելի Կոմ. երիտասարդներ :

ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՑՈՒՄ. — Հայաստանի մէջ մարզեր կամ երկիրներ չկան եւ կենտրոնը վարչական տեսակէտէն կապուած է անմիջապէս շրջաններուն, որոնք, թուով աւելի շատ եւ սահ- մաններով աւելի փոքր, ստեղծուեցան տարիներ առաջ՝ փոխարինելու համար գոյութիւն ունեցող վարչական տրոհումները, որոնք կը կրեն հինէ ի վեր ընդհանրացած գաւառ անունը : Վարչական մանր միաւորներու անմիջական ենթարկումը կենտրոնին կը նպաստէր այս վերջինի հսկողու- թեան զօրացմանը Հայաստանի բոլոր մասերու վրայ եւ այդ պատճառով ալ մինչեւ վերջին ժա- մանակներս շրջաններու թիւը կ'աւելցուէին, փոքրացնելով անոնց սահմանները : Այժմ, կ'երե- ւի, այդ գործը ծայրայեղութեան հասցուցած ըլ- լալու պատճառով, սկսած են հակառակը կատա- րել : «Սով. Հայաստան»ի ապրիլ 13ի թիւէն կը տեղեկանանք, որ Երեւանի մէջ այդ օրերը տեղի ունեցած Գերագոյն Խորհրդի IV նստաշրջանը ո- րոշեր է փոփոխութիւն մտցնել Հայաստանի սահ- մանադրութեան համապատասխան կէտերու մէջ եւ վերացնել «Այաղեաղի» եւ «Ղարաբաղլարի» շրջանները, «տրուած ըլլալով, որ այդ շրջաննե- րու ինքնուրոյն գոյութիւնը տնտեսական, մշա- կութային եւ վարչական տեսակէտներէն ինքզինքը չէր արդարացներ» : Այաղեաղի շրջանը նոյն որո- շումով միացուած է Ապարանի շրջանին, իսկ Ղա- րաբաղլարինը՝ Վէդիի :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ մէջ, Մարտ 29ի տեղատարափ անձ- րեւներու հետեւանքով, հեղեղը քանդած է Իրաքի հիւսիսային շրջանին՝ Հաւրէզքի հայկական գիւ- ղին պարտէզներն ու փայտէ երկու կամուրջները : Ցամքած են խմելու ջուրի աղբիւրները եւ վնաս- ուած ցանքերը : Մարդկային կորուստ չկայ :

ՍԱՆ ՖՐԱՆՑԻՍԿՈՅԻ մէջ մեռած է Նոր Ջու- ղայեցի Պ. Ս. Մ. Գալուստեան, 65 տարեկան : Ա- ւարտած էր Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական ճեմարանը : 1907ին հիմնած էր Ճաւայի մէջ բրն- ձի գործարան մը : Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մօտ տասը հազար տոլարով գնեց գետին մը եւ նուիրեց գաղութին, պատրաստակամութիւն յայտնելով, վրան կառուցանելու Հայկ. եկեղեցի մը յարակից մասերով : Գաղութին օժանդակութեամբ 22.500 տոլարով գնուեցաւ քաղաքին ներկայ Ս. Յովհան- նէս եկեղեցւոյ շէնքը : Ունի ընդարձակ մարզա- րան, հանդիսասրահ, խոհանոց, ժողովատեղի, դասարաններ, եւ երկու ընտիր յարկաբաժիններ : Եկեղեցին կ'օծուի կնքահայրութեամբ Ս. Գա- լուստեանի :

Ս. Գալուստեան փափաքեցաւ ապահովել ե- կեղեցիին տնտեսականը, Եկեղեցւոյ շինութեան համար իր գնած հողը ծախեց 34 հազար տոլարի եւ հիմնեց Սան Ֆրանչիսկոյի Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Մ. Գալուստ- եանի հիմնադրամը, որ որոշ Յանձնախումբի մը հոգածութեամբ կ'օգտագործուի ի նպաստ Ս. Յովհաննէս Եկեղեցւոյ : Գալուստեան հիմնադրա- մը անձեռնմխելի է : Եթէ Սան Ֆրանչիսկոյի եկե- ղեցին դադրի գոյութենէ, Գալուստեան հիմնա- դրամի եկամուտը Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարք Հօր կար- գադրութեամբ պիտի յատկացուի Հայ եկեղեցա- կաններու բարձրագոյն ուսման, եւ կամ Հայ եկե- ղեցւոյ համար Ծիսական եւ Աստուածաբանական գիրքերու հրատարակութեան, ի յիշատակ Տէր եւ Տիկին Ս. Մ. Գալուստեանի : Գէորգ Զ. Կաթողի- կոսը գնահատելով, Մայիս 18ին 1948 Ա. կարգի Աղամանդազարդ չքանշան տուաւ բարերարին :

ՆԻՒԵՈՐՔԻ Քոլըմպիա համալսարանին հա- յագիտական ամպիոնը ցարդ ստացուած նուէրնե- րով՝ հաստատած է հիմնադրամ մը «The Friends of Armenian Culture Scholarship Gift» : Նպատակն է Հայկ. մշակոյթին համար գիտնականներ պատ- րաստել : Հիմնադրամէն պարդեւ պիտի տրուի ո եւ է գիտական ճիւղի արձանագրուողի, պայմա- նաւ որ հետեւի լրջօրէն նաեւ հայագիտական ամ- պիոնի դասերուն : Այս հիմնադրամին նուէրներ ղրկող անձերու անունները իրենց հասցէներով, պիտի դրուին Քոլըմպիա համալսարանի տոմարին եւ հրատարակութեանց մէջ :

Շնորհիւ եղած նուէրներու, ուսանողներու թի- ւը հասած է 35ի, 25 Հայ, 10 Ամերիկացի : Ընդ- հանրապէս լեզուագիտական, աստուածաբանա- կան, ճարտարարուեստական, բժշկական եւ այլ ճիւղերէ եկող լուրջ ուսանողներ են : Կան նաեւ ոչ համալսարանական ուսանողներ, որ կը հետեւին մեծ մասով աշխարհաբարի, ոմանք՝ գրաբարի, ուրիշներ գրականութեան, կրօնական պատմու- թեան, բաղդատական քերականութեան : Գալ տա- րի հայագիտութեան նիւթի մը շուրջ «թէզ» մը գրելով, Դոկտորայի տիտղոսի կրնան հասնիլ :

Այս ուսանողներէն կազմուած է Միութիւն մը, որուն նպատակն է կազմակերպել կրթական, մշակութային եւ ընկերային գործունէութիւն : (1) Ունենալ Քոլըմպիա համալսարանին մէջ գրա- դարան, հայ լեզուի, արուեստի, գրականու- թեան, պատմութեան, երաժշտութեան, (2) Գո- յացնել ուսանողական թոշակ, (3) Լոյս ընծայել Հայ ուսանողներու հրատարակութիւն մը, (4) Գործակցիլ նոյն նպատակները հետապնդող կազ- մակերպութեանց հետ, (5) յարաբերութեան մտ- նել միւս համալսարաններու հայ ուսանողներուեւ կազմակերպութեանց հետ, (6) Կազմակերպել ըն- սարաններ հայագիտական նիւթերու շուրջ :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՌՈՒԲԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ քառա- սնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Սան Ֆրանչիսկոյի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ : Տիգրանեան միակը եղած է գաղութին մէջ որ վառ պահած է հայերէն երգը : Շնորհիւ անոր ամերի- կահայ գաղութը իր մէջ կը համրէ նոր սերունդէն բազմաթիւ երգիչներ : Յոբելինական յանձնա- խումբին կողմէ հազար տոլարի չէք մը նուիրեցին Պ. Ռ. Տիգրանեանի :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Լոյսի մի ճառագայթ էր փայլում ներկաների աչ- քերի մէջ : Բոլորն էլ համակարծիք էին Մուրա- տին եւ գոհ՝ նրա եզրակացութիւնից :

Մուրատի համար « մելան լզող » էին բոլոր մտաւորականները, որոնք տեսական հարցերի մէջ էին խորանում : Բոլորն էլ գետնից կտրուած, աշ- խարհից անտեղեակ, անփորձ մարդիկ էին, որոնք մտքի վերացական թռիչքներով, խօսքի լարախա- ղացութիւն են անում : Անգործնական մարդիկ են, որ տեսական հայեացքներով կը կշտանան : Նրանց լաւագոյն գործը գրելն է, մելան լզելը : Դրանից յետոյ, մեր շրջանակին մէջ, բոլորի բերնի ծամո- ցը դառայ : Ես էլ մելան լզող էի :

Ցարիցինը դեռ Ստալինկրատ չէր եղած : Ժա- մանցի, պտոյտի, զբօսանքի ու պատմական կամ հնագիտական վայրեր չունէր, ուր կարողանա- յինք այցելել մեր առօրեայ կեանքի տաղտուկը փարատելու համար : Մի մեծ ու սիրուն հանրային պարտէզ ունէր, որ տակն ու վրայ էր եղել : Յե- ղափոխութեան քայքայիչ ալիքները չորացրել էին ծաղիկն ու կանանչը : Պարտէզներն իսկ կոր- ծանարար շարժումների խորշակն էին տեսել : Մի անասելի խառնաշփոթ, անկարգութիւն ու խառ- նափնթորութիւն ամենուրեք : Վոլկա գետի վրայ երկարող հանդստաւէտ ու գեղակերտ լողարան- ները կորցրել էին իրենց բոլոր բարեմասնութիւն- ները : Տեղ տեղ կոյանոցի զզուելի դարչահոտու- թիւնը աշխարհ բռնել էր :

Ո՞ւր գնալ, ի՞նչ անել : Եթէ միտքը զբաղե- ցնող նիւթ չկար, ապարէզ ունէինք մարմինը բանեցնելու : Ձեռնարկեցինք գօտեմարտի մար- զանքներին :

Կարծում էի եւ ուզուցիկ յաւակնութիւնն ու- նէի, որ ընկերների մէջ միակ գօտեմարտիկն էի : Սեպուհին, Ստեփան Ծաղիկեանին ու Գրիգոր Ա- միրեանին ծանօթ էի իբրեւ սիրող ըմբիշ : Կամա- ւորական շարժումների ընթացքին, ճակատա- մարտների միջնարարին, յաճախ զինուորների հետ ըմբշական մրցումներ տեղի կ'ունենային : Ինձ կը ճանաչէին իբրեւ գօտեմարտիկ :

Ցարիցինում ինձ հետ չափուող չկար : Ուրե- մըն, յանձն առի գօտեմարտի զանազան հնարքներն ու խաղերը սովորեցնել : Ըմբշամարտի բազմաթիւ տեսակներ կան : Գօտեմարտը, որ կոչւում է յու- նահռոմէական, այն ըմբշամարտն է, ուր հպում- ները պէտք է կատարուին մէջքից, գօտիից վեր : Ոտքերին ու սրունքներին ձեռք կամ ոտք տալը բացարձակապէս արգիլուած է : Արեւելեան ըմ- բշամարտը, ուր բոլոր հնարիմաց խաղերը կարող են ազատօրէն կիրառուել, թէ ձեռքերով եւ թէ ոտքերով : Իսկ ամերիկեանը, որ ծանօթ է catch as catch can, մի բարբարիկ կռիւ է, ուր հակառա- կորդները արտօնուած են կռուփով, ոտնահա- րութեամբ ու հնարաւոր բոլոր միջոցներով իրար փողոտել : Զարդ, կոտրտուք ու արիւնահոսու- թիւն, սովորական տեսարաններն են այս վայրագ մենամարտին : Սա մրցում չէ, այլ բիրտ ու կո- պիտ ուժի ամենից խուժդուժ ցուցադրութիւնը, նախամարդու անասնական բնազդների վերա- պրումը . հեզգ ու չուայտ մարդկութեան ախտա- ժէտ անդրադարձը :

Իսկ գօտեմարտը մարդկային ֆիզիքական ու մտաւոր ուժերի հնարամիտ գործադրութիւնն է :

Պառկում էի ծունկերիս ու արմունկներիս վը- րայ եւ թողնում որ ինձ շրջեն, քամակս ու ուսերս դպցնեն գետնին : Ցոյց էի տալիս բազմաթիւ հը- նարքներ հակառակորդը անակնկալի բերելու, թակարդելու ու ապա զգետնելու : Այս խաղերը սովորել էի Պոլսում, Րապըրթ Քոլէճում, մի գեր- ման ճարտար ըմբիշից, որ դպրոցի մարզանքի ու- սուցիչն էր : Գօտեմարտի այս ցոյցերին յատուկ հետաքրքրութեամբ հետեւում էին բոլորը : Մա- նաւանդ Սեպուհը, որ վառ հաճոյքով դիտում էր կռիւները եւ ամէն օր աւելի զօրեղ եւ թիկնեղ մէ- կին էր հանում իմ դէմ : Մուրատը միշտ լուռ էր եւ կարծես մասնակից չէր տիրող խանդավառու- թեան . իր ներկայութիւնը սոսկ պարտադիր մի արարք էր : Նկատում էի, որ մերթ ընդ մերթ Սե- պուհը դառնում էր Մուրատին, հարցեր էր տա- լիս, որ նրա հաւանութիւնը կորզէ իր անչափ սքանչացումը վաւերացնելու համար : Մուրատն անփոյթ էր, նրա կեցուածքին ու նայուածքին մէջ ոգեւորիչ շող չկար : Հոգին պատել էր տրտմու- թեան մի խիտ մշուշով : Աչքերն ասում էին, որ այս ամէնը չէքուչէք է :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(6)

համաժողովը»։ Քուէթուղթերը բաժնուած էին պատասխանելու համար այո կամ ոչ։ Քուէթուղթին վրայ հատուած մըն ալ կար հարցնող թէ կ'ուզե՞ն գերմանական միութիւնը ։

Այս քուէարկութեան արդիւնքը յուսախաբ ըրաւ Սովիէթական իշխանութիւնները քանի որ մինչ անոնք 100ին 95 արդիւնք կ'ակնկալէին, ինչպէս սովոր է իրենց սարքած ընտրութեանց մէջ, ստացան միայն 100ին 66 ։Մասնակցողներու համեմատութիւնը 100ին 95 էր։ Շուրջ 12 միլիոն քուէներէն ութը միլիոնի մօտ պատասխանեցին «այո»; իսկ չորս միլիոնը «ոչ»։ Ուրեմն 66 այոյի դէմ 34 ոչ ։

Անիկա պարտութիւն մը կը համարուի ռուսական վարչութեան համար։

★ Պերլինէն կը հաղորդեն թէ քաղաքին սովիէթական եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ տնտեսական հաղորդակցութեանց վերսկսման համար համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ ։

ՑԵԼՈՒԶԱԿԱՅԻՆ նոր յարձակում մը կատարուեցաւ Սէնթ Ուէնի մէջ։ Սիւղէր ձուլարանին հաւաքիչը երէկ առտու ժամը 11ին երբ դրամատունէն 750.000 ֆրանք դանձած կը դառնար, փողոցի մը մէջ երկու անծանօթներ զէնքի սպառնալիքով յափշտակեցին կապոցը եւ կառք մը ցատկելով հեռացան։ Ոստիկանները սկսան հալածել, բայց ի զուր։ Գողերու կառքը ճամբան բեռնատարի մը զարնուելով անիւը պայթեցաւ, բայց անոնք յաջողեցան փոքր փողոց մը դառնալ, եւ դրպանելով դրամը հեռանալ, լքելով իրենց կառքը։

★ Ձերբակալուեցաւ Րէփուպլիքի մէթրոյին դրամը յափշտակող գողերուն պետը որ նախկին ոստիկան մըն է։

ԼՈՒՑԿԻՆԵՐՈՒ վաճառումը նուազած ըլլալով (տարիին 4 առաջին ամիսներուն մէջ 55 միլիոն տուփ սպառած է մինչ անցեալ տարի նոյն շրջանին 180 միլիոն էր), Րէժին որոշեց Մայիս 20էն սկսեալ կէս ֆրանք իջեցնել փոքր տուփերու գիները, եւ նոր տեսակ մը հանել 24 լուցկին 2 ֆր.ի։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր ։

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ։

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ։

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը ։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ։

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին ։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ։

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ։ Ըմպելին տեղւոյն վրայ։

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի եւ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Մ. Ալթունեանին, իրենց մօր եւ քրոջ Այրի Տիկին Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ (Յունաստան), եւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի մէջ բնակող եւ Փարիզի կրօնկ. ընկերակցութեան անդամ եղող բոլոր ազգայինները, կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9—13 տեղւոյն եկեղեցին, ուր պիտի կատարուի անդամական քարթերու բաժանումը Շավիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ յանձնախումբին կողմէ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 2.30ին։ Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Նօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին դպրոցի սրահը ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ, բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ ։

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ ։ Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը .8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ։

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, բոլոր անոնց որ անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ մահուան առթիւ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Տէր Պետրոսեան եղբայրներ եւ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ԱՂԱՒՆԻ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Արաբկիրի գիւղերուն մէջ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.—Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), Թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ)։ Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ ։

ԿԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն։

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին ։

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 20 MAI 1949 Ուրբաթ 20 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5851-Նոր շրջան թիւ 1262 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»Ը

Մայիս 14ին «Հայ Գրագէտներու Բարեկամ-ները» հրապարակ հանեցին իրենց Մատենաշարի 16-րդ հատորը, Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանցի «Համով Հոտով»ի առաջին մասը:

Ինչպէս նախորդ հատորներու հրատարակու-թեան առթիւ, այս անգամ եւս մամուլին ու խումբ մը մտաւորականներ հրաւիրուած էին՝ լսելու ըն-կերութեան գործունէութեան բարոյական եւ նիւ-թական հաշուետուութիւնը:

Տրուած զեկոյցը ցոյց կուտար թէ «Հայ Գը-րագէտներու Բարեկամները» իրենց հրատարակ-չական գործը բաւական հաստատ հիմերու վրայ դրած են: Ներկայիս սնտուկին մէջ պատրաստ ունին 89.173 փրանք եւ իրենց դրամագլուխին մաս կը կազմեն նախորդ 15 հատորներէն անվա-ճառ մնացած 6511 օրինակ գրքերն ու նոր հրատա-րակուածը՝ 1500 օրինակ:

1929 Սեպտեմբերին էր, որ ինը Դաշնակցա-կան մտաւորականներ հիմը դրին հրատարակչա-կան այս ընկերութեան «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» յատկանշական անունին տակ:

Հիմնադիրները հետեւեալ կերպով կը ձեւա-կերպէին իրենց նպատակը.

«Բազմաթիւ արեւմտահայ տաղանդաւոր գրող-ներ պատերազմի ընթացքին զոհուած են՝ առանց հայ գրականութեան կտակած ըլլալու առանձին հատորով իրենց գեղարուեստական էջերը: Ուրիշներ, դեռ պատերազմէն առաջ, մեռած են, ցանուցիր թողլով իրենց երկերը զանազան օրա-թերթերու եւ պարբերականներու մէջ: Պատե-րազմի դադարումէն ահա տասը տարի յետոյ, տակաւին հաւաքական որեւէ լուրջ ձեռնարկ չէ եղած, ամփոփելու եւ հրատարակելու համար հայ գրչի այդ ազնիւ աշխատաւորներուն ցրուած էջերը:

«... Ահա այս նպատակով կազմեցինք «Նա-հատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» անունով հրատարակչական մը, որ կ'առաջադրէ հաւաքել ու հրատարակութեան տալ արեւմտահայ նահա-տակ կամ մեռած գրողներու երկերը, կցելով գը-րողի կեանքին եւ գործին շուրջ ուսումնասիրու-թիւն մը»:

Ն. Գ. Բ.ը, ինչպէս կը կոչէինք զայն, իբր իր Մատենաշարի առաջին շարք, կը խոստանար մեզի տալ 12 հատոր, ընդամէնը 200 ֆրանքի փո-խարէն, կանխիկ բաժանորդագրութեան:

Պայմաններու բերումով այս խոստումը լրիւ չիրագործուեցաւ: 12ի փոխարէն ունեցանք 10 հատոր միայն, գեղարուեստական կողքով, ընտիր թուղթի վրայ եւ մաքուր տպագրութեամբ, եօթը տարուան ընթացքին 1930էն 1937:

Առաջին շարքը այսպէսով փակուեցաւ: Անկէ դուրս մնացին, նախապէս յայտարարուած երկո-տասաններէն, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, Ռու-բէն Սեւակ եւ Տիրան Չրաքեան: Ասոնցմէ առա-ջին երկուքը տեղ գտան Բ. շարքին մէջ, իսկ Չրա-քեան ցարդ չէ հրատարակուած: Առաջին շարքին մէջ մտաւ հիմնադիրներէն Օհան Կարօ (թիւ 8), որ մեռած էր 1933ին՝ թողլով արժէքաւոր անտիպ ձեռագիրներ եւ որուն յիշատակը յաւերժացնել ուզեցին իր ընկերները, մանաւանդ որ վաղամե-ռիկ գրագէտը կենդանի նահատակի մը կեանքը ապրած էր:

Արդէն առաջին օրէն իսկ «նահատակ» բառին լայն սահմանում մը տուած էին հիմնադիրները: Այդ պատճառով ալ Մատենաշարին մէջ տեղ գտան Արփիար Արփիարեան, որ Մեծ Եղեռնէն տարիներ առաջ՝ 1907ին Գահիրէի մէջ զոհ գացած էր եղ-բայրասպան գնդակի մը, եւ Երուանդ Օտեան, որ տարագրութեան մղձաւանջային տարիները Սու-րիոյ մէջ անցընելէ վերջ, վերապրող սակաւաթիւ մտաւորականներէն մէկն էր եւ որ հիւանդու-թեան հետեւանքով 1926ին մեռած էր Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ:

Օհան Կարոյի մահով եւ 1932ին հիմնադիր-ներէն երեք հոգիի ինքնաչէզոքացումով, հրա-տարակչականը իր գործունէութիւնը շարունակեց հինգ հոգիով: Տարիներու ընթացքին, ինքնալրա-ցումով, իր կազմին մէջ կարեւոր փոփոխութիւն-ներ տեղի ունեցան: Այժմ դարձեալ ինը հոգի դարձած են, առանց հաշուելու հիմնադիր ան-դամներէն Սիմոն Վրացեանն ու Կարօ Սասունին, որոնք տարիներէ ի վեր Փարիզէն հեռու կը գտ-նուին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՑԱՒ

Դպրոցներ ունինք, որոնցմով կը պարծինք ամէն տեղ: Անոնց մէջ կան այնպիսիներ որոնք ի-րաւամբ արժանի են մեր ուշադրութեան:

Ճիշդ է որ բառին իսկական առումովը մեր գիտցած նախակրթարանները չեն անոնք: Կիսկա-տար դասընթացքներ են, ուր շաբաթը մէկ օր մի-այն հայ մանուկը կուգայ լսել, գրել ու կարդալ իր մայրենի լեզուն:

Ասոնք ալ պահելու համար ի՜նչ դժուարու-թիւններ կր քաշեն Թաղեցիներ, հոգաբարձու-թիւն, Կապոյտ Խաչ եւ ուրիշ միութիւններ:

Եթէ դրամը կայ, ուսուցիչը չկայ, եթէ ու-սուցիչը գտնես, սրահը կը պակսի: Եթէ յաջողիս բոլորը իրար բերել, ահա անճոռնի մրցակցու-թիւն մը Միութիւններու միջեւ, որոնց մէջ այն-պիսիներ ալ կան որ ժողովուրդին սեփական չէն-քը իսկ կր գլանան իր մանուկներուն, եթէ չես երկրպագեր Արքային ?:

Մեր հայաշատ արուարձաններէն մէկուն դպ-րոցին հոգաբարձուներէն մին այս բոլորը թուե-լէն վերջ աւելցուց.

— Այս նեղութիւններուն սիրով կր յաղթենք: Եւ վարձատրուած ենք արդէն, երբ կը լսենք երկու դողդոջուն բառ, հայերէն երգ մը կամ արտասա-նութիւն մը տղոց բերնէն: Սակայն ծանր է բոլո-րիս համար երբ կը տեսնենք մեր գիտակից հայրե-նակիցներուն, ըսենք՝ գրոց-բրոցներուն, մտաւո-րականներուն անտարբերութիւնը:

Օրինակով խօսիմ: Աւելի քան 15 տարիէ ի վեր դասընթացք մը ունինք Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, սեփական սրահ միշտ 100էն մինչեւ 150 աշակերտ, կանոնաւոր շաբաթական դասեր: Պարբերաբար հրապարակային հանդէսներ տեղի կ'ունենան: Արդ, մէկ հատիկ անուն չեմ կրնար տալ մեր ծա-նօթ դէմքերէն որ տեսնուած ըլլայ գոնէ այդ հան-դէսներէն մէկուն մէջ: Մնացածը դուք ամբողջա-ցուցէք...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Արսլանեան արք. նոր խաղեր կը սարքէ, խափա-նելու համար կուսակալին կարգադրութիւնը պատրիարքական ընտրութեան մասին: Փոխանակ հիմնուելու նախորդ ժողովներու եւ օրէնքներու վրայ, դիմումներ կը կատարէ, անոնց գոյութիւ-նը ժխտելով եւ նոր կանոնադիր մը մշակելով:

Այս առթիւ յատկանշական են իր օրկանին՝ «Ժամանակ»ի հետեւեալ խօսքերը.—

«Ընդհ. Ժողովը 1931էն ի վեր, Վարչութիւնը 1937էն ի վեր, Թաղ. Խորհուրդները 1940էն ի վեր գործունէութենէ դադրած են. իսկ Արսլանեան Ս. 1944ին տեղապահ եղած է: Եղրակացութիւնը ու-րիշներուն կը թողունք»:

Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութեանց շարքը մեծ ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի եւ արտասահ-մանի մէջ, դառնալով գրասէրներու մատենադա-րանին գլխաւոր զարդը:

Գեղեցիկ էր գաղափարը, Մեծ Եղեռնի զոհե-րուն գործերը կորուստէ փրկել եւ վառ պահել անոնց յիշատակը վերապրող սերունդի սրտերուն մէջ: Ո՞ր հայրենասէր հայու հոգիին չէր խօսեր:

Գտնուեցան բարեսէրներ, որոնք նիւթապէս աջակցեցան ձեռնարկին յաջողութեան համար, ո-մանք տրամադրելով սկզբնական դրամագլուխը (ողբացեալ Վահան Խորասանճեան), ուրիշներ ստանձնելով հատորի մը հրատարակութեան ամ-բողջական ծախքը (Բ. Տամլամեան եւ Խ. Սվա-ճեան):

Ն.Գ.Բ.ը գործեց տնտեսական տագնապի ծանր օրերուն, տագնապ՝ որ սկսաւ 1931ի սկիզբը եւ տեւեց մինչեւ 1939, երբ պայթեցաւ ահաւոր պատերազմը:

Գնահատանքի խօսք միայն ունինք իր կատա-րած աշխատանքին եւ ձեռք բերած արդիւնքին համար:

Բայց ինչո՞ւ Ն. Գ. Բ.ը դարձաւ Հ. Գ. Բ.: Ի՞նչու լքուեցան նահատակները եւ ընկերութիւնը շեղեցաւ իր հիմնական նպատակէն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Պալքանեան խնդիրը կ'արծարծուի

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ, ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՌՈՒՍԻՈՅ

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ Միացեալ Ազգերու ժողովին գու-մարման պահուն կողմնակի խօսակցութիւններ եղած են Պալքանեան խնդիրներու մասին: Ռուս պատուիրակ Ք. Մալիք տեսակցած է հելլէն պատ-ուիրակներուն հետ, ըսելու համար թէ Կրեմլէն կարգ մը պայմաններով պատրաստ է Յունաստանի համայնավար ըմբոստութեամբ չհետաքրքրուիլ: Կրոմիքօ ալ, իր կարգին, նոյն բանը հասկցուցած է ամերիկեան պատուիրակութեան եւ ժողովի նախագահ՝ Աւստրալիոյ արտաքին նախարար Իվէթի: Իսկ ի վերջոյ անգլիական պատուիրակն ալ մասնակցած է կարծիքներու այս փոխանակու-թեանց:

Այս բոլոր նախապատրաստութիւններէն կը կարծուի թէ խնդիրը պիտի բերուի Փարիզի Զոր-սերու ժողովին առջեւ: Յունաստանի եղած հա-մայնավար օժանդակութիւնը եթէ դադրի, պալ-քանեան չփոթութիւնը կը պարզուի. որով, արեւ-մտեան պետութիւնները պիտի պահանջեն Յու-նաստանէն որ կարծիքի ազատութեան մասին ա-պահովութիւններ տայ, բայց նաեւ պիտի առա-ջարկեն իր խորհրդային ազդեցութեան տակ գտ-նուող երկիրներու մէջ ալ ոչ-համայնավար կու-սակցութիւններու ազատութիւն տրուի:

Կը կարծուի թէ Կրեմլէն պիտի պահանջէ ա-րեւմտեան պետութիւններէն ճանչնալ Եուկոսլա-ւիոյ տնտեսական կախումը Ռուսիայէն: Ասիկա ապացոյց մըն է որ Սովիէթները կը նեղուին Թի-թոյի վերջին ջանքերէն իր երկրին տնտեսական փոխանակութիւնները աւելցնելու համար ժողո-վրդապետութեանց հետ:

Յայտնի չէ թէ Զորսերու մէջ ո՞րքան յաջո-ղութիւն պիտի գտնէ Յունաստանը Արեւմուտքի, իսկ Եուկոսլաւիան Ռուսիոյ ենթարկելու խնդիրը:

Իտալական գաղութներու վէճը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը իր վերջին նիստին մէջ մերժեց իտալական գաղութներու վարչաձեւին մասին Անգլիոյ եւ Իտալիոյ արտա-քին նախարարներուն՝ Պեւին - Սֆորցայի միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը:

Այս համաձայնագրով Ափրիկեան Տրիպոլսոյ վարչութիւնը մինչեւ 1951 կը թողուէր Անգլիոյ եւ անկէ յետոյ Իտալիոյ: Այս առաջարկը մէկ ձայնի պակասով մերժուեցաւ, որովհետեւ Եթովպիա Հնդկաստան եւ Հայիթի դէմ քուէարկեցին, ինչպէս նաեւ արաբական բոլոր երկիրները:

Իտալական գաղութներէն Լիբիա տասը տա-րիէն անկախ պիտի ըլլայ, այսինքն 1959ին, Սիրէ-նայիք՝ պիտի մնայ անգլիական, իսկ Ֆէզզան ֆը-րանսական հակակշռի տակ: Այս կարգադրութիւ-նը առայժմ չխանգարուիր մինչեւ որ Միացեալ Ազգերու ժողովը իր առաջիկայնստաշրջանին լու-ծէ իտալական գաղթավայրերու խնդիրը:

★ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ ցեղախումբերը կը սպառնան ապստամբիլ եթէ Տրիպոլիս Իտալիոյ թողուի: Ցոյցեր եւ գործադուլներ ալ կ'ըլլան:

Գերմանիոյ խնդրին շուրջ

Զորսերու ժողովին պատրաստութեան համար երեքներու մասնագիտական գումարումները կը շարունակուին: Երէկի նիստին մասնակցեցան Պերլինի անգլիական հրամանատարը զօր. Ռօ-պէրթսըն եւ ֆրանսական հրամանատարին դիւա-նագիտական խորհրդական Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ:

Հակառակ գաղտնապահութեան, Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ գոհացուցիչ առաջդիմութիւններ եղած են համաձայնութեան, երեքները միաձայն են որ գերման միութիւնը մերժուի, ինչպէս նաեւ Րուրի հակակշռին մէջ Ռուսեր չընդունուին:

★ Պերլինի ռուսական իշխանութիւնները ար-գիլեցին անցքը 200 բեռնակառքերու որ ուտելիք կը տանէին քաղաքին արեւելեան շրջանին համար:

Ամերիկեան սպասարկութեան պետը անմիջա-պէս գնաց բացատրութիւն ահանջելու: Պատաս-խանուեցաւ որ սովիէթական գօտիէն երբ վաճա-ռական մը յանձնարարութիւն մը տայ արեւմտեան շրջանին պէտք է որ իր պօն տը քոմանտը կնքուի սովիէթական իշխանութիւններէն եւ այդ կնիքը պէտք է ցոյց տրուի ապրանքին ներածման պա-հուն:

Ամերիկեան պաշտօնատարը Նիւ Եորքի համա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 28Ի ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ յօդուածները խմբագրութեան հասցնել մինչեւ հինգշաբթի, 26 Մայիս:

ՄԻԱԿ ԵԼՔԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ Է

Քիչ առաջ գերեզմանատունէն վերադարձայ: Գացեր էինք հողին յանձնելու երիտասարդ մը, Վազգէնը, 35 տարեկան, բազմանդամ ընտանիքի մը նեցուկը:

Երէկ թաղեցինք ուրիշ հայորդի մըն ալ, աւելի երիտասարդ, քան այսօրուան ննջեցեալը: Հայկը 26 տարեկան Համբիկը: Ցրապիզոնցի ընտանիքի մը շառաւիղը, որ բոլորովին առանձին ինկեր էր այս հողերուն վրայ:

Երկու մեռել, երկու օրուան մէջ: Երկուքն ալ երիտասարդ իրենց տարիքի բովանդակ լիութեան մէջ:

Ու տակաւին կը խօսուի, թէ 15 եւ 12 տարեկան երկու թարմատի փոքրեր նոյնպէս կ'ապրին իրենց վերջին օրերը, հիւանդանոցին մէջ:

Ասոնք՝ մեռածներն ու մահամերձները:

Հապա միւսնե՞րը, որոնք, տասնեակներով, տարիներէ ի վեր գամուած են իրենց անկողիններուն, հիւանդանոցներու մէջ: Ու պարզապէս կը քաշկռտեն կեանք մը, որ առողջանալու գրեթէ ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէ: Ամիս մը առաջ կամ վերջը, մահը զանոնք եւս պիտի գտնէ անխուսափելի կերպով:

Ցանկը, սակայն, այսքանով ալ չի փակուիր: Կայ դեռ բազմութիւնը այն «ենթակա»ներուն, որոնք կը գտնուին մահացու վտանգին դէմ յանդիման՝ իրենց նիհար կազմով, անբաւարար սննդառութեամբ ու բնակարանային անյարմարութիւններով:

Շատ է այսքան զոհ մեր տարագիր ու փոքրաթիւ գաղութին համար:

Գերեզմաններու թիւը 60ը անցաւ Շթութկարտ — Պատ Քրանշթաթի ընդարձակ գերեզմանատան մէջ: Հայերու յատկացուած բաժինը արդէն իսկ լեցուած է: Փոքր տարածութիւն մը միայն զատուած էր մեր մեռելներուն համար, հաշուելով անշուշտ, որ հայ տարագիրներու բնակութիւնը երկար չի տեւեր այստեղ: Իսկ այդ տարածութիւնը անբաւարար կուգայ այսօր, օրըստօրէ շատցող հայ մեռելներու համար:

Անխուսափելի հիւծախտն է, որ առ հասարակ կը հալածէ մեր բեկորները: Հիւծախտը, որ երթալով տուն - տեղ կ'ըլլայ Ճամբարին մէջ, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն:

Ձեռք առնուած միջոցներուն կ'ըսեմ, գիտնալով հանդերձ, որ անբաւարար են անոնք եւ անզօր՝ պայքարելու վտանգին դէմ ազդու կերպով:

Խճողումը այնքան շատ է բնակարաններու մէջ եւ նիստ ու կացը այնքան նախնական, այնքան հակառողջապահական, որ մաքրութիւնը ընդհանրապէս եւ հակառակ ամէն ճիգի, յարաբերական իրականութիւն մըն է միայն այս ընդարձակ գաղթակայանին մէջ: Երբ բազմանդամ ու երախաներու տէր ընտանիք մը կը բնակի մէկ սենեակի մէջ, հոն կ'եփէ հոն կը ճաշէ, հոն կը լուայ, ու մանաւանդ հիւանդը, հիւանդկախը եւ առողջը բոլորը միասին հոն կը նստին, կ'ելլեն ու կը քնանան, կրնաք երեւակայել թէ հայ տանտիկնոջ համբաւեալ մաքրութիւնը ինչպէս անկարող կ'ըլլայ պայքարելու այս կացութեան ստեղծած անպատեհութիւններուն ու յատկապէս վտանգներուն դէմ:

Ուրիշ հոգ մը՝ սնունդի պակասը:

Առաջ, այսօրուան պէս ծանր չէր սննդառութեան հարցը տարագիրներուն համար: Հոգատար կազմակերպութեան — «Իրօյի» — այսօր տրուածը, դժբախտաբար, իր քանակութեամբ ու միօրինակութեամբ, չի կշտացներ: Պէտք է վրան բան մը աւելցնել սեփական միջոցներով, անօթի չմնալու համար: Աշխատանքը, ցարդ, այդ միջոցները կը հայթայթէր: Մինչդեռ այսօր երբ աշխատանք չկայ, չկայ հետեւաբար այդ միջոցները ապահովելու հնարաւորութիւնը:

Հայ տարագիրները, միւս բոլոր տարագիրներուն հետ բաղդատելով, աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուէին ասկէ առաջ, շնորհիւ իրենց աշխատանքին, որ մեղուանոցի վերածած էր Հայկական Ճամբարը: Հիմա, մերիններն ալ վերածուեցան մէկ յայտարարի, օտար ու բախտակից միւս տարագիրներուն հետ միասին: Ճամբարը ամիսներէ ի վեր անգործ նստած է: Մեռաւկօշկակարութիւնը: Աչքի եկան մեր կօշկակարները: Անոնք այլեւս ի վիճակի չեն արժեցնելու իրենց արհեստը, որովհետեւ կօշիկի մեծ գործարանները աժանագին կօշիկներով ողողեցին հրապարակը այս հինգ վեց ամիսներու ընթացքին: Այս պատճառով ալ կը տիրէ համատարած գործազրկութիւն: Եւ բնականաբար աղքատութիւն, որ իր առաջին ու անմիջական անդրադարձը կ'ունենայ մարդոց սննդառութեան վրայ: Իսկ սնունդի այս պակասը, իր կարգին, ստիճանաբար կը պակսեցնէ մարմնի դիմադրական ուժը հիւանդութիւններու եւ առանձնապէս հիւծախտի դէմ:

Այս ընթացքով, ելք չունի այս կացութիւնը: Ելքը՝ միայն փոխադրութիւնն է, այստեղէն հեռանալը, ովկիանոսէն անդին այլուր տեղաւորուիլը, որ սակայն կը դանդաղի ու կը դանդաղի, յուսահատութիւն պատճառելու աստիճան: Մինչեւ հիմա մէկ տարուան ընթացքին, երբ տարագիրներու փոխադրութիւնները սկսան մեծ թափով հազիւ հարիւրի չափ բախտաւորներ կրցանբեւերնին կապել ու հեռանալ այս անհրապոյր միջավայրէն: Մնացածը դեռ կը սպասէ: Եթէ մինչեւ այս տարեվերջ հազար հոգի փոխադրուին, հրաշք մը պիտի ըլլայ: Մարդիկ այնքան յուսահատ դարձած են, որ չեն հաւատար այս կարելիութեան: Ու գործերը, ձեւակերպութիւնները այնքան դանդաղ կ'երթան, որ կարծէք կ'արդարացնեն այս յոռետեսութիւնը:

Դեռ չեմ անդրադառնար այն ողբերգութեան, որուն պիտի ենթարկուին փոխադրուելու անկարող եղողները, — հիւանդներն ու անոնց պարագաները, հաշմանդամները, ծերերը, տէր ու հոգատար ազգական չունեցողները: Եթէ բոլոր առողջներն ալ մեկնին, Շթութկարտի մէջ դարձեալ պիտի մնայ հազարնոց համայնք մը, որ այս անգամ բացարձակ անկարներէ, չքաւորներէ եւ թշուառներէ պիտի բաղկանայ, հեղեղը պիտի երթայ, աւազը պիտի մնայ: Ի՞նչ ճակատագիր կը սպասէ այդպիսիներուն, երբ տարի մը երկու տարի վերջը «Իրօ»յի դրասենեակներուն հետ ճամբարներն ալ փակուին եւ հոգատարութիւնը դադրի: Ո՞վ տէր պիտի կանգնի անոնց: Ո՞վ պիտի հոգայ, խնամէ ու ապրեցնէ զանոնք:

Ահա թէ ինչու մեր բոլոր բեկորները, իրենց աչքերը յամառող անձկութեամբ մը սեւեռած են Պ. Ճորճ Մարտիկեանի վրայ, նկատելով զայն իրենց միակ յոյսն ու ապաւէնը: Եթէ իր այնքան անձնուէր ճիգերէն վերջ, յաջողեցաւ ան մեր տարագիրներու ամբողջութեան ազատարարը դառնալ, նոյնիսկ յառաջիկայ մէկ երկու տարիներու ընթացքին, փրկութիւն է: Այլապէս ողբերգութիւնը պիտի հասնի իր լրումին եւ վաղաժամօրէն շիջելիք դեռ շատ սիրելիներու յուղարկաւորը պիտի դառնայ Շթութկարտի դժբախտ Հայոց գաղթակայանը...

(Ցուսաբեր)

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Մկրտիչ Թադէոսեան

Անծանօթ անուն մը: Արաբկիրի շրջաններու գիւղերէն: Մէկը այն հարիւրաւոր հազարաւոր հայդուկներէն որոնց 1915ի եղեռնի շրջանին ունեցած առնական կեցուածքը հպարտանքով կը լեցնեն մեր սիրտերը:

Մկրտիչ Թադէոսեան զինուոր էր ու քանի մը օրուան հրամանով գիւղ եկած: Այդ օրերը կը զուգադիպէին Ապրիլի չարագուշակ շրջանին ...

Կառավարութիւնը ճակատի զինուորին պարենաւորում հասցնելու համար կը բռնադատէր մանաւանդ գիւղական բնակչութիւնը, որպէսզի այսինչ կամ այնինչ օրը ներկայ գտնուին կառավարութեան մօտ իրենց կենդանիներով, «ձի կամ էշ» դէպի Երզրում պարենաւորում փոխադրելու համար:

Այդ շարթուան սկիզբը մեր գիւղէն տասնեակ մը անձեր պատասխանելով այդ կոչին՝ կը գտնուէին փոխադրութեան ճամբուն վրայ: Գիւղին մէջ գրեթէ այր մարդ չէր մնացեր, կային ծերեր, պատանիներ ու անչափահասներ:

Այդ օրը գիւղը ունեցաւ քանի մը անբաղձալի հիւրեր, դրացի գիւղին Միւտիւրը, չորս նորելուկ ոստիկաններով: Անոնք իրենց մօտ կանչելով գիւղապետը պահանջեցին որ անմիջապէս իրենց բերէ քանի մը անձեր, տալով անոնց անունները:

Առանց վարանումի գիւղապետը պատասխանեց որ՝ պահանջուած անձերը արդէն կառավարութեան կողմէ կանչուած ու իրենց կենդանիներով կը գտնուէին Երզրումի ճամբուն վրայ:

— Քեզմէ ոչ խելք կ'ուզեմ, ոչ ալ կարծիք, այս անձերը կէս ժամէն պէտք է հոս ներկայանան, ըսաւ Միւտիւրը, մտրակի քանի մը հարուած տալով գիւղապետին ուսերուն զայն սենեակէն դուրս վռնտեց, ետեւէն կրկին պոռալով. ուրեմն կէս ժամէն:

Ցայտնի էր որ մարդիկը պատրուակ կը փնտռէին միջադէպ ստեղծելու, հայ ժողովուրդի գլխուն պատահելիք աղէտը նախապատրաստելու համար:

Միւտիւրը սեղան մը պատրաստել տուած, ու իր արբանեակներով օղի կը խմէր ու անհամ կատակներ կ'ընէր տանեցիներուն հետ: Այս տրամադրութեան մէջ էր, երբ որոշեալ ժամուն գիւղապետը կրկին մինակը ներկայացաւ:

Միւտիւրը եւ ոստիկանները սկսան յարձակիլ անոր վրայ, անխնայ ծեծել ծերունի գիւղապետը, կիցերով եւ հրացանի կոթերով: Այս սրտաճմլիկ տեսարանը պատուհաններէն դիտող կիներ կը հեկեկային:

Փողոցի ո՞ր անկիւնէն եկաւ ու դէմերնին յանկարծ ցցուեցաւ մեր կայտառ ու հուժկու երիտասարդը Մկրտիչ Թադէոսեան: Ոչ ոք ուշադրութիւն ըրած էր: Եւ ահա սկսաւ անհաւասար կռիւ մը, մէկի դէմ չորս, ոստիկաններուն մտրակներուն ու հրացաններուն ցոյց տուաւ իր բռունցքը: Առաջին բռունցքով ոստիկանին մէկը գետին տապալած իր արիւնոտած քիթն ու բերանը կը շլտկէր: Ճարպիկ շարժումով մը երկրորդին հրացանը ձեռքէն առնելով մէկ հարուածով պառեց գլուխը, երրորդին հազուստները: Միւտիւրը որ հեռուէն նախապէս հրճուանքով կը դիտէր տեսարանը, այս անգամ մտահոգութեամբ մօտենալով կռուարարներուն զանոնք բարեկամաբար բաժնել կ'ուզէր, ըսելով որ թիւրիմացութիւն կայ, եւ այդ թիւրիմացութեան մէջ Միւտիրն ալ իր բաժինը ստանալէ վերջ քաշուեցաւ իրենց սենեակը:

Մկրտիչ պոռաց «հիւր»երուն երեսին. «կէս ժամէն ձեր ուզած մարդիկը պիտի բերեմ»:

Ու կէս ժամ վերջ զինուորական հագուստները հագած ներկայացաւ Միւտիւրին, ու բարեւեցզինուորական ձեւով: Միւտիւրը իր արբանեակներով սկսաւ աւելի մտահոգուիլ երբ տեսաւ որ զինուորի մը հետ է եղեր գործերնին: Ժպիտով մը սկսաւ ցաւերը ծամծմել, ներողութիւն խնդրելու ձեւեր առնել:

Այդ միջոցին գիւղապետն ալ ներս մտաւ: Քիչ առաջուան հրէշի կերպարանք առնող ու զինքը մտրակող Միւտիւրը քաղցր ժպիտով մը ընդունեց զայն «հրամեցէք, էֆէնտի», ըսելով, եղածը թիւրիմացութիւն է եղայլն:

Մէկ ժամ վերջ «հիւրերը» գիւղէն մեկնեցան, ոստիկաններէն մէկը դրացի գիւղէն նորընծայ մը, առաջին քաջութիւնը Հայերուն վրայ փորձել կ'ուզէր, սակայն իր չար բախտէն, երկու օր վերջ իր դիակը գտնուեցաւ իրենց գիւղի սահմաններուն մէջ ...:

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՑԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Կոմսոմոլ»ի համագումարը

(ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ)

Le Mondeի թղթակիցը կը գրէ.—

Մարտ 22էն Ապրիլ 4 Կոմսոմոլը իր 11րդ համաժողովը գումարեց 1362 պատգամաւորներով, որոնց 590ը երիտասարդ կիներ եւ աղջիկներ էին: Երկրին ամէն կողմէ եկող պատգամաւորները, բոլորն ալ կը կրէին շքանշաններ իբրեւ «Հերոս Սովետական Միութիւն» եւ «Հերոս Ընկերվարական աշխատանքի»: Պաշտօնապէս Կոմսոմոլը կը կոչուի Համամիութենական Լենինեան Երիտ. Միութիւն (ՀԱՄԸԿԵՄ կամ V. L. K. S. M.) կազմուած է 1918 Լենինի կողմէ եւ անցեալ տարի իր 30րդ տարեդարձը տօնեց:

Երիտասարդական այս Միութիւնը նախապէս ունէր 22 հազար անդամ, 1936ին Սթալինեան Սահմանադրութեան հրատարակութեան ատեն թիւը հասաւ 4 միլիոնի: Այսօր Կոմսոմոլն ալ լայն բացած է իր դուռները երիտասարդ զինուորներու առջեւ, ինչպէս եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց հօրը տեղը բռնեցին դաշտին թէ գործարաններուն մէջ, պատերազմի ատեն: Աւելի քան 9 միլիոն անդամներէ բաղկացած մեծ բանակ մըն է: Միխայլով, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, ըսաւ թէ այս թիւը բաւարար չէ, թէ պէտք է երիտասարդներու մօտ ուժեղցնել քարոզութիւնը աւելի մեծ թիւով անդամներ ունենալու համար:

Միխայլով իր զեկուցումին մէջ ըսաւ նաեւ թէ երեք միլիոնէ աւելի անդամները շքանշան ստացան, իրենց քաջութեան համար, եւ եօթ միլիոն ալ «Սովետական Միութեան հերոս» կոչումին արժանացան: Ժողովը մասնաւոր մեծարանք ըրաւ Մաթրոսովին, զինուոր մը, որուն զոհաբերումը հայրենիքին համար՝ վերջերս շարժանկարի նիւթ դարձաւ, առասպելական Զոյա Կոզմոդեմիանսքայայի որ մարտիրոսուեցաւ Գերմաններու կողմէ (մայրը Փարիզի խաղաղութեան համաժողովին պատուիրակներէն մէկն էր), Կրասնօտօնի արձակաղէններուն, որոնք ներշնչած են Ֆադեյեւի «Երիտասարդ պահակ» վէպը, գաղտնի խմբակներու հազարաւոր կազմակերպիչներուն, որոնք հարուած տուին գերման դրաւող բանակներուն:

Թշնամութեանց դադարումէն վերջ՝ Կոմսոմոլը ժրաջան աշխատանքով զարկ տուաւ երկրին վերաշինութեան եւ հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան:

1948ի աշնան, երեսունամեակին, արդէն երկու միլիոնի մօտ երիտասարդներ կուսակցութեան նշանակած ժամանակէն առաջ աւարտեցին իրենց գործը: Զորս հարիւր յիսուն հազար հիմակուընէ կատարեցին իրենց հնգամեայ ծրագիրը: Համայնավար երիտասարդութիւնը յառաջապահն է արտադրութեան, եւ ստանձնած է հայրենասիրական բազմաթիւ նախաձեռնութիւններ: Սթալինկրատի, Քուրսքի, Զքալովի կազմակերպութիւնները գործի լծուած են ժամանակէն առաջ (տասնըհինգ տարուան մէջ) կատարելու ստալինեան մեծ ծրա-

դէմը, որ է պայքար երաժշտութեան դէմ: Ուքրանիոյ երիտասարդութիւնը 20 հազար անդամէն աւելի տուած է Տոնէցի աւազանի հանքերը ի վիճակի դարձնելու համար: Քսանըհինգ հազար երիտասարդ բանուորներ որոնք Խ. Միութեան ամէն կողմերէն եկած էին, մասնակցեցան Ստալինկրատի վերանորոգման: Միւս կողմէ 25 միլիոն կը հաշուեն յաւելեալ աշխատանքի ժամերը որ Կոմսոմոլի անդամները տրամադրեցին այն ռուս տասնըհինգ քաղաքներու վերաշինութեան համար, որոնք ամէնէն աւելի վնասուեցան Գերմաններէ:

— Միշտ Կոմսոմոլն է որ ամէնէն եռանդուն կերպով կ'աշխատի որեւէ ձեռնարկի մէջ, աւելցնելու արտադրութիւնը, պայքարելու վատնումի դէմ եւ արժէքինը պակսեցնելուն մէջ: Կոլխոզներուն մէջ աւելի քան երկու հարիւր հազար կազմակերպութիւններ կան, որոնք ունին ընդամէնը երկու միլիոն երկու հարիւր հազար անդամներ: Երիտասարդ համայնավարները առաջնակարգ դեր կը կատարեն գիւղերու ելեկտրականացման գործին մէջ, եւ անոնցմէ են մեքենաշարժ արօրներու կայաններու մեքենագէտներու եւ վարիչներու մեծ մասը: Աւելի քան վեց հազար հողի չքանչան տրուած են եւ 451 «ընկերվարական աշխատանքի հերոսները կան»:

1936էն ի վեր դպրոցներուն մէջ Կոմսոմոլի անդամները հինգուկէս անգամ աւելցած են, 49 հազար «տարրական կազմակերպութիւններ» եօթնամեայ դպրոցներու մէջ մօտ մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար անդամներ ունին: Ասկէ զատ, 224 հազար երիտասարդ ուսուցիչներէն աւելի Կոմսոմոլի անդամ են: Այս վերջինին պարտականութիւնն է վարժեցնել ռահվիրաները (տասնըչորս տարեկանէն վար տղաք որոնք 13 միլիոնի չափ են:

Կոմսոմոլը կը զբաղի նաեւ Ֆիզիքական դաստիարակութեամբ ինչպէս եւ մարմնակրթանքի զարգացումով: Հաստատուած է որ 1948ին «պատրաստ աշխատանքի եւ պաշտպանութեան» վկայական տրուեցաւ մէկ միլիոն չորս հարիւր հազար տղոց եւ աղջիկներու: Սակայն համաժողովը բաւարար չհամարեց եւ առաջարկեց որ աւելի համայնավարներ բերէին քարոզչութեան նոր ընկերութեանց մէջ, բանակին, օդանաւորդութեան եւ ծովայինի համար:

Քարտուղարը եւ բոլոր խօսողները չեշտեցին թէ Կոմսոմոլը իր յառաջդիմութիւնները, յաջողութիւնները, պատերազմի թէ խաղաղութեան ատեն, կը պարտի միմիայն համայնավար կուսակցութեան: Առաջնորդուած ընկեր Ստալինի կողմէ, «Մեր Դրօշակ»ը, կուսակցութիւնն է որ կը շարունակէ զարգացնել երիտասարդութիւնը ամբողջական նուիրումի ընկերվարական հայրենիքին համար, որ կը սորվեցնէ երբեք չնահանջել խոչընդոտներու առջեւ եւ յաղթել անոնց: Սակայն բազմաթիւ քննադատներ ձայն բարձրացուցին Կոմսոմոլի այն դասերուն դէմ որոնք բաւարար ուշադրութիւն չեն դարձուցած իրենց անդամներուն քաղաքացիական դաստիարակութեան, մանաւանդ նորերուն մէջ:

Կոմսոմոլի ամէն մէկ անդամ հրամայական պարտականութիւնն ունի ուսանելու մարքսականութիւն եւ լենինականութիւն, եւ ամէն կարելիութիւն ունի սորվելու: Դասական բազմաթիւ գիրքերը ինչպէս Ստալինի «Համայնավար կուսակցութեան համառօտ պատմութիւնը», Լենինի եւ Ստալինի գործերը, անոնց կենսագրականները, դասախօսութիւնները, եւայլն, այս բոլորը երիտասարդութեան տրամադրութեան տակ են, անոնք պէտք է տեսնեն կուսակցութեան հոգածութեան ապացոյցը իրենց հանդէպ: Կոմսոմոլի գլխաւոր ճիգն է իր անդամներուն քով զարգացնել «սովետական հայրենասիրութեան նուիրական զգացումը», պայքարիլ ձգտումներուն դէմ այն յետադէմ տարրերուն, որոնք կը հիանան օտարին վրայ, մասնաւորաբար արեւմտեան գիտուններու իրագործութեանց վրայ, պայքարիլ նաեւ կրօնական նախապաշարումներու դէմ: Շատ մը կազմակերպութիւններ, ըսաւ Միխայէլով, «չէզոք» են կրօնքի հանդէպ, երբ ան անհաշտ է գիտութեան հետ: Պէտք է զարկ տալ բնական գիտութեանց եւ կենսաբանութեան մէջ, նիւթապաշտական վարդապետութեանց:

Համաժողովը կոչ ուղղեց սովետական գրագէտներուն՝ խնդրելով որ պաշտպանեն «համայնավար գաղափարաբանութեան մաքրութիւնը»: Մենք չենք թոյլ տար, ըսաւ Միքայէլով, «մեր երիտասարդութեան կասկած եւ յոռետեսութիւն հաղորդել»: Լաւատեսութիւնը անհրաժեշտ է Ս. Միութեան մէջ, «չէ՞ որ սովետական երիտասարդութիւնը ամէնէն յառաջդիմականը, եւ ամէնէն երջանիկն է աշխարհի»: Ան երջանկութիւնը ունի նշանակ ունենալու Ստալինը:

Որուն ի պատիւ խելացնոր հուռաներ եղան ժողովի ընթացքին: Կեդրոնական կոմիտէի ընտրութենէն վերջ (103 անդամներ եւ 47 փոխանորդներ) որոշուեցաւ ըստ սովորութեան ղրկել սիրայորդ պատգամ մը Ստալինի «մեր շատ սիրելի տէրը, մեր իմաստուն առաջնորդը»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՒԻ.— Ապրիլեան Սգահանդէսը հոս եւս տօնուեցաւ եկեղց. հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններու, Մայիս 8ին կիրակի առաւօտ մատրան մէջ: Հոգեհանգստեան պաշտօնը կատարեց Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. ի ներկայութեան հոծ բազմութեան: Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Փաթրօնաժի գեղեցիկ սրահին մէջ կատարուեցաւ սգահանդէսը: Բեմը զարդարուած էր սեւ շղարշներով, եւ խորհրդանիշ — դագաղը ծածկուած էր գեղեցիկ ծաղկեպսակներով: Բեմի ճակատը կը կարդացուէր Ա. Ահարոնեանի «Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, Թող ողջ աշխարհ հայուն կարդայ նախատինք» վերտառութեամբ: Հանդիսականները վայրկեան մը ոտքի կանգնիլ հրաւիրուեցան ի յարգանս մէկ միլիոն նահատակներու, սրահը եւս լեցուած էր խուռն բազմութեամբ եւ շատեր դուրսը մնացին: Հանդէսը բացուեցաւ Տ. Սիմոնեանի ղեկավարութեամբ «Հալածուած Հայաստան»ը խմբերգով: Տիկին Ա. Գասապեան արտասանեց «Աշուղ»ը Ա. Ահարոնեանէն, Լիոնէն Թորգոմ քհնյ. կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը, փոքրիկն Սիմոնեան արտասանեց «Կամաւորի յուշարձանը»: Կաթողիկէ Հայերու ներկայացուցիչը Վիէնէն Լեւոնեան վարդապետը գեղեցիկ հայերէնով մը փառաբանեց Ապրիլեան զոհերու յիշատակը եւ յանձնարարեց չմոռնալ մեր աւանդական սովորութիւնները, եւ հրաւիրեց ծնողները ուժ տալ Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Բանախօսութենէն վերջ մեներգեց Տիկին Կէօրեան «Բանտից դուները»: Վեր. Սիսեանը հակիրճ կերպով խօսեցաւ օրուան տօնակատարութեան մասին եւ թելադրեց տանիլ դրական աշխատանք, եթէ չենք ուզեր ուշ կամ կանուխ կորսուիլ օտարութեան մէջ:

Փոքրիկն Յ. Կուրինեան արտասանեց «Որբը եւ Թռչունը»: Պ. Ց. Ահարոնեան կարդաց օրուան պատշաճ գեղեցիկ ուղերձ մը, Սթանօզի Հայր. Միութեան կողմէ, Հայկ Պիչաքճեան արտասանեց «Ապրիլեան Զոհերը»: Օրուան անակնկալը եղաւ «Այրի կինը» Ե. Ահարոնեանի կողմէ: Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Այվազեան, ամփոփելով օրուան եղերական դէպքերը, պարտականութիւն դրաւ մատաղ սերունդին, հետեւիլ նախնիքներու թողած լաւ օրինակին եւ մաղթեց որ տեսնենք այն օրը երբ պիտի կարենանք տօնել մեր նահատակներու տօնը մեր սեփական, անկախ հայրենիքին մէջ: Տէր Թորգոմ քհնյ. պահպանիչով մը փակեց սգատօնը: Ժողովուրդը միաբերան երգեց Կոմիտասի «Հայր Մեր»ը եւ մեկնեցաւ սրահէն խորապէս յուզուած:

Ե. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Շաբաթ 14 Մայիս, Վալանսի Հայ Մարզականին, (U. S. A.) առաջին խումբը կէս օրին մեկնեցաւ Annecy le Vieux, 180 քիլոմեթր Վալանսէն, մրցելու համար ախոյեանական Promotion d'honneur, Finaliste inter Pouleի չորրորդ toursը, հակառակորդին դաշտին վրայ: Նկատելով հեռաւորութիւնը, մեր տղաքը մեկնեցան մէկ օր առաջ եւ գիշերեցին Annecy քաղաքը, որպէսզի յոգնած դաշտ չելլեն:

Division d'honneurի բարձրանալու փափաքով, մեր մարզիկները իրենց անկարելին կը փորձեն: Խաղերը իրարու կը յաջորդեն ժամանակ չտալով ուժերը թարմացնելու: Անշուշտ կրնան դիմանալ եւ վերջնական յաղթանակը տանիլ անոնք որոնք իրենց ետին յոգնածները եւ վիրաւորները փոխարինող ուժեր ունին: Գնդախաղի մէջ նման առաւելութիւններ կ'ունենան, մեծահարուստ քաղաքներու հովանաւորութիւնը վայելող խումբեր: Վալանսի Հայ Մարզականին հարուստ բարերարը մեր անմահ Նոր Սերունդն է, 1946ի մեր կրտսերներէն վեցեակ մը, հազիւ 18 տարեկան, որոնք այժմ տիրապետած են գնդախաղի թեքնիքին, եւ կը փոխարինեն իրենց յոգնած ընկերները: Տեղական մամուլը գովեստի խօսքեր ունի անոնց հանդէպ:

Կայարանէն մինչեւ Լճափը, գլխաւոր սրաճարաններուն ճակատը, կը կարդացուին մեծատառ գիրերով «U. S. A. Arménien, Valance», կիրակի օրուան մրցումին մանրամասնութիւններով: Մեր մարզիկները Հայու հպարտ նախանձախնդրութեամբ մաքուր հագուած, կը շրջին քաղաքին մէջ: Ցաւօք օրը դաշտը եղերող անհամար բազ-

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մի օր, Սեպուհը յայտարարեց թէ Մուրատն էլ համբաւաւոր ըմբիշ է: Զհաւատացի, Սեպուհի արտայայտութեան չեշտը ինձ թուաց հեգնական, անուանդն կատակի դիմակով քաշքշուք: Վահագն Նալբանդեանը, Հնչակ. ծանօթ Թրքահայ գործիչը, որ Մուրատի հայրենակիցն էր, յրջօրէն հաստատեց Սեպուհի ասածը: Ու համոզելու համար ներկաները, նրա վաղեմի կեանքից դրուագներ պատմեց: Մուրատի մկրտութեան անունը Տօնական է եղել: Մուրատը իր յեղափոխական անունն է: Պատանութեան հասակից, ամէն տարի Սեբաստիոյ Ս. Առաքելոց վանքի տօնական հանդիսութեանց ներկայ կը լինի եւ շատ յաջող կերպով կը գօտեմարտի իր տարեկիցների հետ: Հռչակը այնքան կը տարածուի, որ իր չափահաս տարիքին արդէն կը սկսի մարտահրաւէր կարդալ փորձառու ու հանրածանօթ ըմբիշներին: Իր վերջին տարին մենամարտել էր մեծահռչակ մի հայ ըմբիշի դէմ եւ անպարտելի էր եղել: Պոլսում էլ գօտեմարտել է Սահմանադրութեան տարեդարձի տօնակատարութեան ժամանակ, որպէս Տօնական «փեհլիվան»: Մուրատը լսեց այս բոլոր պատմութիւնները եւ մունջ մնաց: Զհաւատացի, սակայն ոչ էլ հերքեց: Հետագային ինձ առանձին խոստովանեց, որ իրան անուանում էին Տօնական փեհլիվան, եւ իր Պոլիս ժամանումին՝ իբրեւ այդ դիմաւորել են նրան իր սեբաստացի հայրենակիցները:

Մուրատ ծալապատիկ նստած էր գետնի վրայ: Մօտեցայ նրան, ախս փակցրի ծոծրակին ու ամբողջ ուժովս քաշեցի, վզին դիմադիր տոկունութիւնը փորձելու համար: Ամուրէր պողպատի պէս: Բացայայտ էր, որ Մուրատը ըմբիշ էր, դիմացկուն ու հաստամեստ վիզ ունէր:

— Դէհ վեր կաց, որ բոյդ չափեմ, ասացի, միշտ ձեռս ծոծրակին դէմ դրած, ուժգնօրէն քաշելով սարսելու համար վիզը:

— Ինձնից վազ անցիր. տարիքս առած մարդ եմ: Տես — քունքը ցոյց տալով,— մազերս սկսել են ճերմկել: Քառասունից յետոյ ջահե՞լ դառնամ, հայս հա՞լ է, որ քեզ հետ խաղ անեմ: Ահա քեզ Սեպուհն ու Արշակը, ինձնից վազ անցիր:

Արդարեւ թէ Սեպուհը եւ թէ Բժ. Արշակ Պօղոսեանը երկուսն էլ ուժեղ ու յաղթանդամ մարդիկ էին: Գէթ աւելի տեսքոտ, քան Մուրատը:

Խումբը խանդավառ կերպով տրամադիր էր, որ Մուրատը կրկէս ելնէ: Սեպուհը նշան էր անում, որ նրա օձիքը թող չտամ, միւսները՝ աչքով յօնքով հասկացնում էին, որ հրապարակ քաշեմ նրան: Միմիայն Հնչակեան Վահագն էր, որ անպատում գուրգուրանք ու անսպառ հիացում ունէր Մուրատի հանդէպ, դառն սրդողումով բողոքում էր այս անպատշաճ վարմունքի դէմ:

— Իր դարդը բաւ չէ՞: Աստծու սիրոյն, հանգիստ թողէք խեղճ մարդը: Գէթ հանգիստ թողէք, որ իր բաղով տապկուի:

Մուրատը իշխան էր, Վահագնի աչքին: Իշխան՝ իբրեւ մեծահոգի եւ ազնուական խառնուածք. իշխան՝ իբրեւ անպարտելի պաշտպանը հայութեան, ախոյեանը նրա ազատագրութեան. իշխան՝ իբրեւ անտրտունջ բեռնաւորը իր ժողովուրդի լեռնակուտակ ցաւերին: Անգուսպ զայրոյթով բողոքում էր այս խայտառակութեան դէմ, եղածը համարում էր ազգային սրտակեղեք վիրաւորանք, անքաւելի սրբապղծութիւն:

Սակայն ականջ կախողն ո՞վ էր: Մթնոլորտը տաքացած էր ու բոլորը միահամուռ պահանջում էին, որ Մուրատը վեր կենայ գօտեմարտելու:

Մէկ էլ յանկարծ ընդոստ վեր թռաւ Մուրատը իր նստած տեղից:

— Տօ տղայ, ուզածդ թող լինի, ասաց. պինդ բռնեց ձախ թեւս, շուռ տուաւ թիկունքս դէպի իրեն, ջլապինդ թեւերով կապեց մէջքիս: Մէկ էլ տեսնեմ ամբողջ մարմնով օդին մէջ առկախ մնացի, թեւերս պարապին մէջ ու... մէկ բոպէ յետոյ ինքս ինձ գտայ գետնին փռուած, երկայնքիս: Ապշա՞նք թէ հիացում, լեզուս ամօթից բռնուած էր: Վահագնը անհուն գոհունակութեամբ փքացած, ասաց.

— Դասդ լաւ առիր, դէ, գնա տխտիկ արա:

Իսկ միւս ընկերները բողոքում էին, թէ ընդունելի չէ, որովհետեւ ես յանկարծակիի էի եկել եւայլն:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(7)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

մութեան մէջ տեղացի մէկ հայ ընտանիք կար, որ խնդութեամբ եկած էր քաջալերել իր հայրենակիցը: Հակառակորդ խումբը լման կազմով մեզ դիմաւորեց, իսկ մեր խումբը դարձեալ լրիւ չէր:

Առաջին առթիւ իսկ կատաղի յարձակողականի մը դիմեց հակառակորդը, իր Վալանսի պարտութիւնը փրկելու յոյսով: Տեղացիները դաշտը կը թնդացնէին իրենց կանչերով: Մերոնք իրենց կարգին սկսան պատասխանել: Այս կատաղի խաղին ընթացքին երկու կողմերն ալ նշանակեցին մէկ մէկ նշանակէտ: Առաջին կիսախաղը վերջանալէն 10 վայրկեան առաջ մեր ձախ ծայր Ն. Սաւագեան երկրորդ նշանակէտ մը եւս շահեցաւ: Սակայն գլխաւոր իրաւարարը առարկեց թէ onժէ է եղածը: Անշուշտ մերինները reclamation մը ըրին, կը սպասենք արդիւնքին:

Բ. կիսախաղին որքան ալ երկու կողմերը ջանացին յաղթական նշանակէտը շահիլ անկարելի եղաւ, մնացին հաւասար, եւ խաղը վերջացաւ 1—1: Այժմ այս ճակատագրական մրցումներուն ընդհ. դասաւորման մէջ U. S. Aն Գ. է: Սպասուած «honneur»ին դժուար թէ տիրանանք: Կըմնան երկու յաջորդական մրցումներ, երկուքն ալ մեր դաշտին վրայ: Պիտի ճակատինք ամէնէն զօրաւոր եւ առաջին հանդիսացողներուն դէմ, Talautier եւ Rodia Clubըը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ձայնութեան դէմ դտաւ այս կարգադրութիւնը եւ բողոքագիր մը ուղղեց ռուս իշխանութեանց:

★ Նախագահ Թրումըն Գերմանիոյ մէջ ամերիկեան բարձր կոմիսէր ընտրեց Միջազգային դրամատան նախագահ Պ. Ճօն Մէք-Քլոյը: Այս պաշտօնատարը պիտի վարէ բոլոր տնտեսական ու վարչական գործերը, բացի զինուորականէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ կը բացուի Մայիս 21ին: Պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 6: Արձանագրուած են 9500 ցուցադրողներ: Կը սպասուին երկու-քուկէս միլիոն այցելուներ:

ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ անընդհատ կը փնդտայ 14 տարեկան անգլիացի պատանի մը: Մինչեւ հիմա 200.000 անգամ փնդտացած է: Բոլոր դարմանները անօգուտ անցած են:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԻ զինադադարի բանակցութիւնները ձախողեցան, մօտ եօթը շաբաթ քաշքշուելէ վերջ: Իսրայէլ կը պահանջէ որ Սուրիացիները Պաղեստինէն քաշուին նախկին միջազգային սահմանագիծը. իսկ Սուրիա կ'ուզէ զօրամաս մը պահել վիճելի շրջանին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը իր շարքերէն վտարեց իր վարիչ-անդամ եւ երեսփոխան Զիլլիաքուսը անոր ծայրայեղ ձախանողմեան հակումներուն համար, ինչպէս նաեւ երեսփոխան Սօլլին:

ՍՈՒՏ ԲԺԻՇԿ մը, Փիէր Լաքուր, 74 տարեկան, Շուազի լը Ռուայի մէջ ձերբակալուեցաւ, որովհետեւ 300 ֆրանք այցեգինի փոխարէն իր հիւանդները կը դարմանէր ձեռքի հպումով, տեսակ մը բամպակով եւ «սիւլֆաթ տը սուտ»ով: Իր այս ձեւով դարմանած 14 տարեկան մէկ աղջիկը որ շաքարախտէ կը տառապէր երեք շաբաթէն մեռած էր կսկծալի հոգեվարքով մը:

ԱՌԱՏ ՑՈՐԵՆ գտնուելով Թունուզի մէջ, ներքին բերքը երբ անբաւական ըլլայ, հոնկէ պիտի գնուի, եւ ոչ թէ Ամերիկայէն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՌՈԶՎԷԼԹԻ չորրորդ տղան Ֆրանքլէն կրտսեր, հակառակ ռամկավար եւ հանրապետական կուսակցութեանց թեկնածուներուն եւ նախագահ Թրումընի ցանկութեան, յաջողեցաւ ընտրուիլ Մանհաթթանի կողմէ երեսփոխան, իր հօրը անունը բնականաբար մեծապէս ազդեց քուէներուն վրայ: Նոր Ռոզվէլթը 34 տարեկան է եւ Փարիզ պիտի գայ իր յաջողութիւնը տօնելու:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն հրաժարեցաւ նաեւ Մարթինիքի երեսփոխան Լէոփոլտ Պիսսօլ: Այս երկրորդ երեսփոխանն է որ կը հեռանայ համայնավարութենէ:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՓԷԹԷՆԻ անձնական գոյքերն ալ գրաւման դատապարտած էր չորս տարի առաջ դատական ատեանը: Երէկ աճուրդով ծախու հանուեցան այդ գոյքերը, ինչ որ այս բոպէին, պիտի դառնացնէ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ, կ'ըսէ «Ֆիկառօ»:

235 ԿՐԱՄ ուրանիոմ դողցուած էր Միացեալ նահանգներու Հիւլէական հաստատութենէն, մեծ աղմուկ յարուցանելով թէ Ռուսերը ձեռք ձգած են զայն: Այժմ կը յայտարարուի թէ գողօնին մեծ մասը կտոր կտոր ձեռք բերուած է արդէն, իսկ մնացեալ կտորները որ մեծ արժէք չեն ներկայացներ, կը փնտռուին:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթօքարով իջնել Bouc Bel Air:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զաւուշ» խումբի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, 29 rue Paganini: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այրի Տիկին Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը Ժան - Պատրիկ, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Պարեթ Փամպուքճեան եւ զաւակները Պ. Յակոբ Ինճուճեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սերոբեան, եւ որդին (Պոլիս), Օր. Զապէլ Իսպիրեան, ինչպէս նաեւ Մոստիչեան, Գասապեան, Մարթէն, Ինճուճեան, Նարլեան, Մալխասեան, Թոփաքեան, Ասլանեան, Ճնկըլըրեան եւ Կարապետեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, զաւկին, փեսին, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 13 Մայիսին, 37 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ 10 rue Chateaudun, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առտու ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէն Փարիզէն գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):
Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի մէջ բնակող եւ Փարիզի կրօնկ. ընկերակցութեան անդամ եղող բոլոր ազգայինները, կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9—13 տեղւոյն եկեղեցին, ուր պիտի կատարուի անդամական քարթերու բաժանումը Շավիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ յանձնախումբին կողմէ:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԱՆԻ մեծ նուագահանդէսը, Հոկտեմբեր 14ին Salle Playelի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՊՈՄՈՆԻ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 19ին, կիրակի: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 4ԻՆ
Սկաուտական երեկոյթը Շավիլի մէջ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՑԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ քահանայական ձեռնադրութիւնը Պ. Աւետիս Կատարինեանի: Շաբաթ առաւօտ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի տրուի դպրութեան աստիճան եւ երեկոյին Մայր եկեղեցւոյ մէջ քահանայական կոչում:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Նօթնեղրայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը .8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ: Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը:

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ իրիկուն ընկեր Պետրոսեանի մօտ, 3 rue des Violettes – Ent. 15–67 հեռախօսել ժամը 9էն 2: Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէրօեան ընտանիքէն գեղցիկ սեղան մը, իրենց կողմէ շինուած, հանդէսին մէջ աճուրդի դրուելու համար: Հայ արենուշներէն, թէյի սպաս մը ձեռագործ, Պ. Տէր Զաքարեանէ 2000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Մուշկամպարեաններէ հազար ֆր., Պ. Ներսէսեանէ հազար, Պ. Փափազեանէ 1500, Պ. Պապանեանէ հազար, վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ իր տարեկան պարահանդէսին յանձնախումբի անդամներուն, որոնք պիւֆէի ուտելիքներուն մեծ մասը հայթայթեցին իրենց նուիրատուութիւններով:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ
ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայ-թայթիչ՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ
68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33–22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփօլէթ) եւն., եւն.:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ

151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ շրջանի բոլոր հայ հասարակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ շրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂԻ 625 ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՊԻՏԻ ԶԶՂՋԱՔ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 21 MAI 1949 Շաբաթ 21 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5852-Նոր շրջան թիւ 1263
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ն. Գ. Բ.Ի ՏԵՂ Հ. Գ. Բ.

«Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը եօթը տարուան ընթացքին տասը հատոր հրատարակելէ վերջ, 1937ին յանկարծ կանգ առին:

Ամբողջ երկու տարի ոչ մէկ գիրք լոյս ընծայեցին, խոստացուած երկու հատորն ալ չտուին կանխիկ վճարող բաժանորդներուն, որոնք գնահատելով հրատարակիչներու ոչ-առեւտրական նպատակը, անտրտունջ համակերպեցան եղած կարգադրութեան:

Ու օրին մէկը, 1939ին, Ն. Գ. Բ.ը հրապարակ հանեց իր Երկրորդ Շարքին առաջին հատորը (Թիւ 11), «Կարեւոր յայտարարութիւն»ով մը, որուն մէջ կ'ըսուէր.

«... Կը գտնուինք գործունէութեան նոր շրջանի մը սկիզբը: Նահատակ կամ մեռած գրագէտներուն հրատարակութիւնը վերջացած չէ անշուշտ: Մէկէ աւելի դէմքեր իրենց կարգին կը սպասեն: Եւ սակայն մեր նոր կեանքը ունի նաեւ իր նոր պարտադրութիւնները: Անցեալի անսպառ նիւթերու կարգին, արդէն կազմուած է Արտասահմանի նոր գրականութիւն մը, գրական բոլոր սեռերով: Հրատարակչական ուրիշ որեւէ մարմին գոյութիւն չունի այդ նոր հողը ստանձնելու համար: Նկատի ունենալով ուրեմն օրուան պահանջները, Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ հրատարակչական մարմինը նպատակայարմար կը գտնէ ինքզինքը կոչել ասկէ յետոյ ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ, իր գոյութեան տալով աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ իմաստ մը»:

Եւ որպէսզի չկարծուի թէ «շեղում» մըն է կատարուածը, «Յայտարարութիւն»ը կ'աւելցնէր.

«Առանց երբեք շեղելու իր հիմնական նպատակէն, կ'ընդարձակէ իր գործունէութեան դաշտը, եւ կ'առաջադրէ հրատարակել նաեւ երիտասարդ կամ տարեց, կենդանի հեղինակներուն գործերն ալ, պահանջին եւ իր կարելիութիւններու սահմանին մէջ»:

Այսպէս ուրեմն, երկրորդ աշխարհամարտը դեռ չսկսած, առաջին աշխարհամարտի նահատակ գրողները երկրորդական գիծի վրայ դրուեցան:

Հակառակ իրենց կարեւոր «Յայտարարութեան», «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը շեղեցան իրենց հիմնական նպատակէն եւ ուզեցին դառնալ համահայկական (չըսելու համար Ամենայն Հայոց) հրատարակչական ընկերակցութիւն մը: Երեւութապէս թեթեւ անուանափոխութեամբ մը, մէկ օրէն միւսը դարձան «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»: Ն. Գ. Բ.ը եղաւ: Հ. Գ. Բ.:

Քիչ մը յաւակնոտ էր «իր գոյութեան աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ իմաստ մը» տալու այս ձգտումը:

Նման լայնածաւալ ձեռնարկի մը համար, մեր գրասէր բարեկամները չունէին անհրաժեշտ նիւթերն ու դրամագլուխը: Համեստ էին իրենց միջոցները, համեստ ալ պէտք է ըլլային իրենց առաջադրութեանց մէջ:

Բոլորէն անխտիր սիրուած էր իրենց սկզբնական գործը: Բոլորին սիրելի էին մեր նահատակ գրողները: Անոնց գեղարուեստական ստեղծագործութեանց հաւաքումն ու հրատարակութիւնը գովելի ձեռնարկ մըն էր, որառաջին օրէն իսկ քաջալերուեցաւ հայ հասարակութենէն: Ամերիկայի մէջ Ն. Գ. Բ.ի օժանդակ մարմին մըն ալ կազմուեցաւ՝ լոյս ընծայուած գրքերը տարածելու համար արեւմտեան կիսագունդին մէջ:

Այս պայմաններուն տակ, հրատարակչականը պէտք է կառչած մնար իր հիմնական նպատակին, մանաւանդ որ, ըստ իր յայտարարութեան, մէկէ աւելի նահատակ գրագէտներ «կարգի կը սպասէին»: Կասկած չկայ որ այդպիսով շատ աւելի օգտակար գործ մը կատարած կ'ըլլար:

Արտասահմանի կամ Հայաստանի մէջ ներկայիս ապրող նոր կամ հին գրագէտներու գործերը կրնան հրատարակուիլ անհատական նախաձեռնութեամբ կամ պետական միջոցներով:

Վերջին պատերազմի ընթացքին տեսանք թէ քանի՛ հատորներ հրատարակուեցան միայն Փարիզի մէջ՝ կենդանի երիտասարդ կամ տարեց գրողներու կողմէ, որոնք այսպէս թէ այնպէս յաջողեցան ճարել տպագրութեան ծախքերը:

Ողջերը կրնան իրենց գլխուն ճարը նայիլ: Մեռելները, մանաւանդ նահատակներն են, որ հոգացողի պէտք ունին: Ն. Գ. Բ.ը արժանաւոր կերպովստանձնած էր այդ գեղեցիկ պարտականութիւնը. ինչո՞ւ կէս ճամբան մնար:

Վերամկրտուած «Բարեկամներ»ը 1939էն ըսկսեալ երեք հատոր յատկացուցին «Արդի Հայ Գրականութեան», երկուքը արտասահմանի, մէկը Հայաստանի կենդանի գրողներուն: Տեսակ մը «հաւաքածոյ ընտիր գրուածոց», իւրաքանչիւր գրողի գործերէն տալով քանի մը նմոյշներ, անոնց նկարներով եւ հակիրճ կենսագրականով:

Տարակոյս չկայ, որ շատ աւելի դիւրին էր նման հատորներու հրատարակութիւնը, քանի որ ենթակաները ողջ ըլլալով, իրենք կը հայթայթէին նիւթերը, «Բարեկամներ»ուն ձգելով միայն դասաւորելու հոգը: Մինչդեռ նահատակ գրագէտներու զանազան թերթերու մէջ ցրուած գրութիւնները արտագրելու համար լուսահոգի Հ. Արսէն վրդ. Ղազիկեաններու տքնաջան աշխատանքին կը կարօտէին:

Նոր շարքին չորրորդ եւ հինգերորդ հատորները յատկացուեցան երկու նահատակ գրողներու, Երուխանի եւ Ռ. Սեւակի, որոնք քիչ մը երկար «կարգի սպասեցին»:

Ու ահա վեցերորդ հատորը — Գարեգին եպս. Սրուանձտեանցի «Համով - Հոտով»ը:

Ինչո՞ւ այս հատորը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ՝ ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը տեղւոյն հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ ներկայ գտնուած է Զատկական պատարագին:

Եկեղեցական արարողութիւններէն յետոյ տեղի ունեցած է պաշտօնական ընդունելութիւն մը, որուն ընթացքին նախագահը Կարտինալ Աղաճանեանին յանձնած է Մայրիներու առաջին կարգի մեծ սպայի պատուանշանը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիկացի խումբ մը երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ օրինագիծ մը ներկայացուցին խորհրդարանին որպէսզի կազմուի ուսումնասիրական յանձնախումբ մը Միջին Արեւելքի երկիրներու տնտեսական բարգաւաճման համար ծրագիր մը պատրաստելու նպատակով:

Այս երկիրներն են Եգիպտոս, Իրան, Իրաք, Իսրայէլ, Անդրյորդանան, Լիբանան, Պաղեստին, Սէուտական Արաբիա, Սուրիա, Թուրքիա եւ Եմէն: Առաջարկողները կեդրոն կը նշանակեն այս բանին համար Իսրայէլը:

Ծրագիրը կը պարունակէ ոռոգման ձեռնարկները Յորդանանի հովիտին, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իսկ Եփրատն ու Տիգրիսը օգտագործել ելեկտրակայաններու համար:

★ Նախագահ Թրումըն 50 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի օգնելու համար:

ԹԷՀՐԱՆԻ «Ալիք»ը մանրամասնութիւններ հրատարակելով Սահմանադիր Ժողովի ընտրութեանց մասին, կը գրէ թէ երկու հայ պատգամաւորները, դոկտ. Վարդան Յովհաննիսեան (թերթին արտօնատէրը) եւ դոկտ. Ալէք Աղայեան ըստացած են 3151ական քուէ: Մնացեալ 49 ձայներէն դոկտ. Ռաֆայէլ Աղաբաբեան ստացած է տասը քուէ, Վահրամ Դաւիթխանեան 31, ուրիշներ 8: Քուէարկութեան համար պայմանաժամ տրուած էր երեք օր: Եթէ մէկ օր եւս շարունակուէր — ինչպէս խնդրած էին — հայ պատգամաւորները պիտի շահէին առնուազն 4000ական քուէ:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ մեծ հրդեհ մը մոխիր դարձուցած է Մարաշի հիւանդանոցն ու չորս տուներ:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը փակեց Լիբանանի սահմանագլուխը եւ արգիլեց արտածումները, իբրեւ հետեւանք Սուրիացի սպայի մը ձերբակալութեան: ․յս վերջինը ամբաստանուած է թէ հրեայ լրտես մը սպաններ է Լիբանանի մէջ:

★ Լիբանան մերժած է յանձնել Հարիւրապետ Թապպարան եւ ընկերները, անոնց վերագրելով Զաիմ Հիւսէյնի սպանութիւնը: Արգիլուած է ուտեստ փոխադրել Սուրիայէն Լիբանան:

Թուրքիա կ'ուզէ ազատ ըլլալ Ռուսիոյ դէմ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ թուրք քաղաքական շրջանակներու մէջ վիճաբանութեան նիւթ է եղած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ 1939ին կնքուած դաշնագրին կարգ մը յօդուածներուն վերաքննութիւնը, ի նպաստ այս երկու դաշնակիցներուն: Փափաք յայտնուած է որ կառավարութիւնը նախաձեռնութիւն ստանձնէ այս մասին:

Յայտնի է թէ վերջերս Անգլիա եւ Ֆրանսա յայտարարեցին թէ 1939ի դաշինքը ի զօրու է, որով այս երկու կառավարութիւնները պիտի օգնութեան հասնին երբ Թուրքիա յարձակում կրէ:

Խնդիրը այս յօդուածին մասին չէ, այլ կէտի մը որուն համաձայն Թուրքիա ոեւէ պարագայի չպիտի կրնայ մտնել Խորհրդային Միութեան դէմ եղած պատերազմի մը մէջ:

Կիսապաշտօն «Ուլուս» թերթը այս խնդիրը արծարծած է եւ եղած հարցումներուն պատասխանելով երեսփոխանները դրեթէ մեծամասնութեամբ նպաստաւոր արտայայտուած են ջնջելու դաշինքին այդ տրամադրութիւնը որ կը սահմանափակէ Թուրքիոյ յանձնառութիւնները: Կը յայտնեն թէ այսօրուան միջազգային կացութիւնը բոլորովին տարբեր է տասր տարի առաջուանէն, եւ թէ, Թուրքիա միանալով արեւմտեան խումբին դժուար թէ կարենայ խուսափիլ իր ստանձնած այդ պարտաւորութիւններէն:

★ Թուրք Արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատակ ազգ. ժողովին առջեւ երկարօրէն պատմեց իր այցելութիւնն ու տեսակցութիւնը Նախագահ Թրումընի հետ, կարդաց անոր եւ Իսմէթ Ինէօնիւի միջեւ փոխանակուած սիրալիր նամակները եւ ի մէջ այլոց յայտարարեց.—

«Ամերիկա ամենամեծ բարեկամութիւն ցոյց կուտայ Թուրքիոյ հանդէպ եւ այս բարեկամութեան մեծագոյն գրաւականն է Թրումընի վարդապետութիւնը եւ զինեալ օժանդակութիւնը որ կ'ընծայուի Թուրքիոյ: Թուրքեւամերիկեան բոլոր խնդիրները աչքէ անցուցինք եւ քննեցինք Ատլանտեանի ուխտին անդրադարձները: Այլեւս կրնանք սրտի հանգստութեամբ եւ ապահովութեամբ նայիլ ապագային»:

★ Պրուսայի «Մէրինոս» գործարանին մէջ գրքոյկ մը բաժնուած է որուն մէջ ամերիկացի համայնավար պետը կը փառաբանէր համայնավարութիւնը եւ կոչ կ'ուղղէր թուրք աշխատաւորներուն միանալ: Այս գրքոյկը գրաւուեցաւ եւ այրուեցաւ, բայց կը փնտռուի զայն բաժնողը:

Զօրսնրու ժողովը պիտի սկսի

Զօրսներու ժողովին բացումին համար վերջին պատրաստութիւնները կը տեսնուին:

Արեւմտեան մասնագէտներու տեղեկագիրը պատրաստ է եւ պիտի յանձնուի երեք արտաքին նախարարներուն: Բովանդակութիւնը գաղտնի կը մնայ:

Այսօր Փարիզ կը հասնի ամերիկեան պատուիրակութիւնը նախագահութեամբ Պ. Էչիսընի, բաղկացած 69 անդամէ: Անգլիոյ արտաքին նախարարը երէկ ժամանեց իր խումբով: Ռուսական պատուիրակութիւնը՝ արտաքին նախարար Պ. Վիշինսքիի գլխաւորութեամբ կը բաղկանայ 70 անդամէ: Ֆրանսական պատուիրակութիւնն ալ 30 անդամներէ:

Պ. Էչիսըն մեկնելէ առաջ ծերակոյտի յանձնաժողովին առջեւ յայտարարեց թէ ուժեղ դիրք մը պիտի բռնէ ժողովին մէջ: «Նպատակ չունինք, ըսաւ, որչափ ալ համաձայնութեան մը գալու մեծ փափաք ունենանք, ընդունելու լուծում մը որ կրնայ խանգարել ինչ որ կատարուած է արդէն եւ ուշացնել մեր ուղեգծին գործադրութիւնը»:

★ Նախկին դեսպան Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ Գերմանիոյ համար բարձր քոմիսէր նշանակուեցաւ:

ՓԷԹԷՆԻ ԳՈՅՔԵՐՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք, մարաջախտ Փէթէնի ընտանեկան գոյքերը հրապարակաւ պիտի ծախուէին Բըշըլիէօ փողոցի մէկ սրահին մէջ: Վաճառումը հազիւ սկսած սպիտակահեր մարդ մը գաւազան մը ճօճելով մօտեցաւ աճուրդողին եւ յայտնեց թէ կը դադրեցնէ այս վաճառումը: Նախկին հեծելազօրաց դեր-գնդապետ Պէլըվալի մարքիզն էր: Բազմութիւնը ծափահարեց եւ գոչեց «կեցցէ Փէթէն, կեցցէ Մարէշալը» «պէտք է արձակել զայն» եւայլն: Աղմուկը շատցաւ, մարքիզը սկսաւ Մարսէյեզը երգել որուն ձայնակցեցան ներկաները:

Ոստիկանութիւնը միջամտեց պարպելու համար սրահը, բազմութիւնը ցրուեցաւ կրկին երգելով Մարսէյեզը եւ փողոցին մէջ ալ շարունակելով վիճաբանութիւնը: Մարքիզն ու զօր. Սէրինեի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԻՈՆԸ ԻՐ ԱՆՑԵԱԼՈՎ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅՈՎ

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին, կարելին փորձեցի տալու համար ընդհանուր պատկերը՝ Լիոնի հայ գաղութին, իր տնտեսական եւ ընկերային գիծերուն մէջ: Բնականաբար շատ դժուարին, եթէ ոչ անհնարին աշխատանք մըն է, պահանջած ճշգրտութեամբ ներկայացնել Լիոնի նման հայաշատ գաղութ մը, իր թիւերով կամ հոգերով: Եւ սակայն, շնորհիւ պրպտումներու եւ իր մէջ անցուցած երկար տարիներուս, կրնամ կարելի եղածին չափ ճշգրիտ «կենսագրական»ը տալու, Ֆրանսայի երրորդ մեծ քաղաքին հայ գաղթականութեան:

Նախ երկու տող Լիոն քաղաքի վրայ: Ռոնի եւ Սոնի ափերուն տիրապետող այս քաղաքը, իր լայնատարած ծառուղիներով, հրապարակներով, պողոտաներով եւ բազմաթիւ կամուրջներով, ինչպէս եւ անհամար վաճառատուններով, աշխատանոցներով եւ գործարաններով, ոչ միայն կը հանդիսանայ Եւրոպայի ճարտարարուեստական առաջին կեդրոններէն, այլեւ ամբողջ աշխարհի ամէնէն բանուկ շուկաներէն մին: Մետաքսեղէնը իր արտադրութեանց առաջին տեղը կը գրաւէ: Բայց իբրեւ քաղաք, բաղդատաբար Փարիզի կամ Մարսէյլի, մռայլ ըլլալու աստիճան հանդարտ է: Աշխատանքի սկզբնաւորութեան եւ դադարումի պահերուն ստեղծուած եռուզեռէն զատ, կիրակի կամ տօնական օրերէ դուրս բոլոր փողոցները, բացի կեդրոնական պողոտաներէ, կը պարզեն դատարկ ամայութիւն մը, օրուան մնացեալ ժամերուն, այլ մանաւանդ գիշերները: Վեց հարիւր հազարէ աւելի բնակչութիւն ունեցող այս քաղաքը, ունի միայն երեք թատրոններ, որոնց մին՝ իր օփերան: Կայ միայն մէկ երգախառն պարի նուագասրահ մը (Միւզիք Հոլ) եւ անշուշտ շարժանկարի սրահներ եւ բաւական պարասրահներ:

Լիոն անուն հանած է իբրեւ աշխատանքի քաղաք մը եւ ճիշդ այդ պատճառով հազուադէպ է օտար զբօսաշրջիկներու այցը, հակառակ իր գեղատեսիլ շինուածքին եւ շրջակայքին:

Թուրքիայէն զանգուածային կերպով գաղթող Հայերը սկսան Լիոն տեղաւորուիլ 1922էն մինչեւ 1926: Անկէ վերջ, մինչեւ 1930, դարձեալ մաս մը հայրենակիցներ հասան Սուրիայէն, Յունաստանէն եւ այլ վայրերէ: 1922էն առաջ, գոյութիւն ունեցած են 10—15 Հայեր, որոնցմէ հանրածանօթ Պ. Կարապետօղլու, մետաքսեղէնի գործակատար, շատ փայլուն դիրքի տէր, վայելած է ջերմ համակրութիւնը ֆրանսական գործի եւ պաշտօնական շրջանակներու մէջ: 1918ին տեղական իշխանութեան կողմէ ստացած է Ազգ. Միութիւն մը կազմելու արտօնութիւն, ինչ որ այդ միջոցին, անուն մըն էր միայն, ի ներկայութեան տասնեակ մը ազգակիցներու: Այդ Ազգ. Միութիւնը գոյն եւ ծաւալ ստացաւ 1924ին, երբ արդէն հոծ գաղութ մը հաստատուած էր քաղաքին մէջ: Այդ մարմինը նախագահութեամբ Պ. Ս. Փափազեանի, կը տեւէր մինչեւ 1927: Անկէ ի վեր Միութիւնը կը վերակազմուի ամէն չորս տարին անգամ մը ժողովրդային ազատ քուէարկութեամբ: Այժմեան նախագահն է Պ. Ա. Կէլպէնկեան:

1923—1924 հիմը դրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէի մը եւ պատանեկան միութեան մը: Յետոյ կազմուած է «Վարանդեան» կոմիտէն իր գրադարանով:

Այդ թուականներուն գոյութիւն ունեցած է նաեւ Հայրենիքի օգնական կոմիտէն (ՀՕԿ) տեւելով մինչեւ 1936:

Լիոնի մէջ այժմ կան Արաբկիրի, Մալաթիոյ, Բարձր Հայքի, Մարաշի, Պոլուի, Խարբերդի Հայրենակցական միութիւնները: Այս վերջին պատերազմէն առաջ, ազատագրումի շրջանին ծնունդ առաւ «Ազգային Ճակատը»: Այժմ վերակազմուած Ֆրանքեւհայկական անունին տակ, աւելի մշակութային դետնի վրայ զբաղելու ձգտումով: Նոյնպէս 1945ի ատենները, կազմուեցան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Հայ Երիտասարդաց միութիւնները: Երկուքն ալ յաջորդական հաւաքոյթներով եւ հանդէսներով ոգեւորութիւն մը ստեղծեցին գաղութին կեանքին մէջ, որ մեռեալ վիճակ էր ստացած պատերազմի հինգ տարիներու ընթացքին: Ժամանակ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը դասախօսութեանց շարք մը կազմակերպած էր ամէն շաբաթ, բայց վերջերս ընդհատուեցաւ, չեմ գիտեր ինչու:

Նախապատերազմեան շրջանին, թատերական փայլուն ներկայացումներ կը տրուէին, դուրսէն եկած դերասաններու կողմէ: Տեղւոյս մէջ ալ կան քանի մը դերասաններ որոնք եւս յաջող ներկայացումներ տուած են, անոնք են՝ Ժիւտէքս Զուլճեան, Հացագործեան, Գայթանճեան, Ալէմեան: Բայց Լիոնի գեղարուեստական կեանքի պարծանքըն է յայտնի երգչուհի Ծովինար Տէր Պետրոսեան, որ գրեթէ բոլոր հանդէսներու իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ, եւ որ քանիցս Լիոնի օփերային մէջ «Լաքմէ»ի դերով բեմ ելած է մեծ գոհունակութեամբ լեցնելով ներկայ Հայերու սրտերը, նոյն ատեն ջերմ գնահատանքին արժանանալով ֆրանսացի հանդիսականներուն:

Բայց Լիոնը սկիզբէն մինչեւ այսօր երբեք չէ եղած կեդրոն մը հայ մտաւորականներու, նման Փարիզի եւ կամ Մարսէյլի: Անոնցմէ միայն Երուանդ Տէր Անդրէասեանն է որ ապրած է հոն երկար տարիներ եւ ուր իր հոգին աւանդած: Ողբացեալը խոր դառնութեամբ լեցուած էր, մանաւանդ պատերազմի օրերուն, իր այդ մեկուսացումին համար, հեռու Փարիզի իր գրչի եղբայրներէն: Կը յիշեմ այսօրուան պէս, մինչ տկար ալ էր, իր զգացած անհուն հրճուանքը Շաւարշ Միսաքեանի յանկարծական այցելութիւնը ընդունելով: Իր ցաւն իսկ մոռցաւ այդ պահուն ... Իր Լիոնի մէջ ըլլալն էր դարձեալ որ արդիւնք եղաւ իր ինքնագիր եւ թարգմանածոյ երկերուն հրատարակութեան, մանաւանդ գերմաներէնէ հայերէնի վերածած՝ «Առիւծարքայ Հայոց Տրդատէս եւ Գրիգոր Լուսաւորիչ» մեծ հատորը, որուն համար կ'ըսէր թէ նոյնիսկ «Մուսա Տաղը» կը դերազանցէր: Լիոնի մէջ սակայն կան գրական կարողութեան, որոշ զարգացումի եւ պաշարի տէր անձեր որ ազգասիրաբար նուիրուած են մշակութային ձեռնարկներու: Անոնք են՝ Կիւրեղ Խրայեան (հեղինակ «Արիւնի ճանապարհին», «Ծովք Կեօլճիւքի»), Յակոբ Վարժապետեան, Թադէոս Այվազեան, Ա. Կիւլպէնկեան, Միսաք Միրզէ, Հրանդ Թադէոսեան, Սարգիս Փողհարեան, Սամբրէ Տէր Պետրոսեան, Սողիկեան, Գ. Քիլէրճեան, եւ ուրիշներ: Կան երեք ծաղկոցներ երկսեռ աշակերտներով: Մին կը կառավարէ Ազգ. Միութիւնը, միւսը կաթոլիկ համայնքը, իսկ երրորդը՝ բողոքականաց եկեղեցին: Գոյութիւն ունին Ազգ. Խնամակալ մարմին մը, Կրթասիրաց միութիւն մը, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, Բողոքական Երիտասարդաց Միութիւն իր նորակազմ երգչախումբով: Կան Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբեր որ փայլուն յաղթանակներ կ'ապահովեն գնդախաղի մրցումներու մէջ:

Հինցած շէնքի մը ընդարձակ սրահը կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի Լիոնի հայ գաղութին: Հոն մտնելու համար պէտք է ելլել անճոռնի սանդուխէ մը վեր ինչ որ դէշ տպաւորութիւն կը թողու, մանաւանդ դուրսէն եկողի մը վրայ: Ցաւալի է որ Լիոնի նման հայաշատ գաղութ մը սկիզբէն ի վեր չէ կրցած ունենալ ներկայանալի եկեղեցի մը. մինչ իրմէ շատ աւելի փոքր Տէսինը կրցաւ ունենալ: Այնպէս կը թուի որ անհոգութեան արդիւնք է այդ. այլապէս, հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն, Լիոն կրնար ամէն պարագայի մէջ, քիչիկ մը կամքով եւ ջանքով տէր դառնալ շէնքի մը: Գաղութին մէջ չեն պակսիր ունեւոր հայրենակիցներ որոնք իրենց շօշափելի նուիրատուութեամբ եւ աշխատաւոր բազմութեան ալ սրտաբուխ մասնակցութեամբ, կրնան կանգնել Տէսինի կամ Ալֆորվիլի նման եկեղեցի մը: Մաղթենք որ իրականանայ այդ: Երկար տարիներ Լիոնի հոգեւոր հովիւ եղած է պատուական եկեղեցական մը՝ Անանիա վրդ. Հաբէլեան, վախճանած: Երկար ատեն գործած են նաեւ Վարդան Քհնյ. Ժամկոչեան — այժմ Նիս — Տ. Թաթուլ, վախճանած, ամէնէն վերջ Տ. Գիւտ Միքայէլեան — այժմ Հայաստան—: Ներկայիս կը քարոզեն եւ կը պատարագեն երկու նորընծայ քահանաներ՝ Վռամշապուհ եւ Տ. Թորգոմ:

Մօտաւորապէս ութ հազար Հայեր կ'ապրին Լիոնի եւ իր անմիջական արուարձաններուն մէջ, Վիլէօրպան, Քալիւիռ, եւայլն: Կարելի է ըսել որ այդ թիւին կէսը կը բաղկանայ մանուկներէ եւ երիտասարդներէ, մնացեալն ալ չափահասներէ կամ ծերերէ:

Լիոնի մէջ կան երկու փողոցներ, Ռապըլէ եւ Տիւննուառ, ուր Հայերը մեծ թիւով կ'ապրին հաւաքաբար: Շատ Հայեր կան նաեւ Լաֆայէթ, Մօնսէյ, Կառիպալտի, Փօլպէռ, Տիւկէքլէն, Քռէքի, Պօնէլ եւ շրջակայ կարգ մը փողոցներու մէջ: Հայեր կան նաեւ հեռաւոր թաղամասերու մէջ, ինչպէս Քրուա Ռուս, Վէզ, Մօնշա եւն.:

Լիոնի գործարաններու երկնասլաց ծխնելոյզները ապրուստի հրաւէր կը կարդային եկւոր հայութեան: Սկզբնական օրերուն, Լիոնի հայութեան մեծամասնութիւնը կ'աշխատէր մասնաւորաբար մետաքսի գործարաններու մէջ, մանաւանդ Վիլէօրպանի համբաւաւոր Ժիլէն եւ Սօսիէթէի Լիօնէզը, այժմ քանդուած, նաեւ Պէշլիէ ինքնաշարժի գործարանին մէջ: Ներկայիս հազարի չափ այր թէ կին հայրենակիցներ իբրեւ բանուոր կ'աշխատին զանազան գործարաններու կամ աշխատանոցներու մէջ: Տարիներու ընթացքին շատեր սորվեցան զանազան արհեստներ, մանաւանդ դերձակութիւն եւ կօշկակարութիւն: Այսօր Լիոնի մէջ գոյութիւն ունին յիսունի չափ հայդերձակատուններ որոնք իրենց վարպետի աշխատանքով անուն հանած են տեղացիներու մէջ: Ծանօթ են մանաւանդ Մեսրոպեան եղբարք, Մոմճեան տուները: Ասոնցմէ դուրս, կան տասնեակներով դերձակ, դերձակուհիներ որ խանութներէ գործ առնելով կ'աշխատին իրենց տան մէջ: Քառասունի մօտ կօշկակարներ որ ունին իրենց խանութները: Կան տասնի չափ ալ մեծաքանակ կօշիկ պատրաստող արհեստանոցի տէրեր: Երեսունէն երեսունեւհինգ սափրիչներ, տասնական (մօտաւորապէս) ատաղձագործ, կահագործ, շինութեանց ներկարար, հանդերձեղէնաց ներկարար, ելեկտրագործ, հիւսն, որմնադիր: Կան հինգ ոսկերիչ - ժամագործներ, նոյնքան մեքենագործ, երեք դարբիններ. Կը գործեն հինգ ատամնաբոյժ, երկու բժիշկներ՝ Տոքթ. Սեփեթճեան եւ Թումաեան: Երկու տպարան՝ Թադէոսեան եւ Փողհարեան: Կը գտնուին երեսունի չափ մեծ ու փոքր նպարատուն, նաեւ մէկ երկու մեծաքանակ նպարեղէնվաճառոյներ: Մետաքսեղէնի եւ ներքնազգեստի տասնի մօտ վաճառականներ: Մեծ գորգավաճառ մը, Պէյլէրեան: Հողաթափի երկու կարեւոր հաստատութիւններ,(Թօրիկեան եւ Օպոզեան), ինչպէս եւ մետաքսագործութեան աշխատանոց մը: Կան ամերիկեան վրանով զանազան զգեստեղէններ պատրաստող տուներ: Ունինք նաեւ շատ կարող դիմանկարիչ արուեստագէտ մը, Զարեհ Մուսկոֆեան, բնիկ Իզմիրցի: Մետաքսի հրապարակին վրայ ծանօթ անուն մըն է, Ֆէրմանեան տունը, անուշահոտութեան հաստատութիւն մը՝ Մօթեան: Ժամանակին կային մետաքս արտադրող կամ ներկող 2 — 3 հայկ. մեծ գործարաններ, Ալթունեան, Սրմաքէշեան, ներկայիս դադրած են գործելէ: Մսավաճառներու թիւը կը հասնի տասնի: Կան վեց հայկական սրճարաններ, նաեւ երեք ճաշարաններ: Շատերու գործերը անշուշտ ազդուած են ներկայ տնտեսական տագնապէն: Մօտաւորապէս ութ հարիւր հոգի Լիոնէն մեկնեցան դէպի Հայաստան 1947ի եւ 48ի յաջորդական ներգաղթներուն: Լիոնի գաղութէն ալ տասնեակ մը դժբախտ հայրենակիցներ զոհ գացին ահաւոր աշխարհամարտին, պատերազմի դաշտին վրայ կամ ռմբակոծութեանց տակ: Դեռ անցեալներն էր որ Լիոն փոխադրուեցաւ, գաղութին լաւագոյն երիտասարդներէն՝ Կարօ Կէնճեանի մարմինը, որ ինկաւ 1940ին կռուի կրակին տակ:

Մինչ այս մինչ այդ, Լիոնահայը, նման Սփիւռքի բոլոր իր բախտակից ազգակիցներուն, իր պանդուխտի օրերը կ'անցընէ սպասելով այն օրուան, որ պատեհութիւնը պիտի ընծայէ իրեն դէպի երկիր հաւաքական խոյանքին, որպէսզի, օտար աստղերու տակ, գարնան վարդի պէս ծաղկած հայ մանուկը, իր զուարթուն դէմքին նայուածքը յառէ դէպի արեւը հայրենի, որ չարքաշ ու խեղճահաս հայ պատանին ու երիտասարդը իր մտքին ու բազուկին ուժը նուիրէ հայրենիքի վերելքին եւ ալեւոր ծերունին ալ իր հայրենակարօտ համբոյրը դրոշմէ հայկական հողին եւ ապա մեռնի:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Փրկենք երիտասարդութիւնը

Մեր նախընթաց երկու յօդուածները աւելի շուտ մեր ազգային զգացողական թելերը շարժման մէջ դնելու կը ծառայէին: «Յառաջ»ի ընթերցողները ապահովաբար տեղին կը գտնէին երբ կը թելադրէինք ազգային հաւաքական ջանքերով անաղարտ պահել մեր երիտասարդութեան մէջ ցեղային արիւնը եւ ոգին, որպէս զի ապահոված ըլլանք մեր ազգին յարատեւութիւնը:

Վսեմ ցանկութիւններ որոնց գործադրութիւնը առանց ոեւէ հիմնական ծրագրի՝ պիտի նմանէր գեղեցիկ պալատ մը շինելու, առանց ճարտարապետութեան մասին տարրական ծանօթութիւններ ունենալու:

Մենք մեր այս պարտականութեանը մէջ, այնքան մեծ դժուարութիւններու պիտի չհանդիպէինք, եթէ մեր հայրենիքին մէջ գտնուէինք: Մեր այսօրուան պայմաններու մէջ ուր մէկ օրէն միւսը կրնանք կորսնցնել մեր յոյսի ծաղիկը, բաւական չեն պարզ ցանկութիւնները եւ սպանիական երազները:

Օժտել մեր երիտասարդութիւնը ազգային առողջ դաստիարակութեամբ, տալ անոր ազգասիրութեան ճաշակը, ցուցնել ազգային վերելքի ճանապարհը, առանց ապահովելու անոր ֆիզիքական առողջութիւնը՝ պիտի նշանակէր փխրուն աւազի վրայ բարձրացնել ազգային շէնքը:

Մեր հայրենիքի վերջնական ազատագրութիւնը եւ մեր անզուգական մշակոյթին ու պատմութեան պահպանումն ու զարգացումը նաեւ՝ հայկական երջանիկ բոյներ ստեղծելը ներշնչման այնպիսի աղբիւրներ են, որոնք կրնան ազատ թեւեր տալ մեր երիտասարդութեան բարձրանալու կեանքի ճախճախուտներէն վեր:

Վտիտ, տկարակազմ մարմինները սակայն ի վիճակի չեն կրելու այդ բարձրացման թեւերը, ոչ իրենց մէջ ամփոփելու այն ոգին, որ միակ ուժն է վերելքին եւ ոչ ալ այն անհրաժեշտ կամքը որ անոր զսպանակն է:

Անհրաժեշտ է նկատի առնել ամէն մէկ երի–

տասարդի անհատական արժէքը, բաղդատութեան դնել անոր մարմինը եւ հոգին, որոնք այնքան սերտօրէն իրարու կապուած են: Զատել մէկը միւսէն՝ պիտի նշանակէր խանգարել ներդաշնակութիւնը, ինչ որ հակառակ է բնութեան օրէնքներուն: Եթէ միայն մտային աշխատանքին ուժ տանք, միակողմանի գործ մը կատարած պիտի ըլլանք, ընդհակառակն, եթէ միեւնոյն ատեն աշխատինք մարդկային մկաններու զարգացման, այն ատեն ապահոված պիտի ըլլանք ներդաշնակ զարգացումը անհատի ամբողջական կեանքին:

Անհատը պարտաւոր է իր կեանքը սիրել, սիրել իր հոգին, նաեւ մարմինը, բայց բարձր գաղափարով: Սիրել մարմինը ոչ թէ մարմնապաշտ դառնալու, այլ ապահովելու համար անոր առողջութիւնը, ուժը եւ գեղեցկութիւնը:

Համաշխարհային երկու պատերազմները տակնուվրայ ըրին հայկական բնականոն կեանքը, ծնողական գուրգուրանքի եւ սիրոյ պակասը, սննունդի եւ առհասարակ ապրուստի անբաւարար պայմանները, կլիմայական եւ միջավայրի փոփոխութիւնները, նաեւ բարքերու ապականացումը խորապէս ազդեցին մեր ցեղի զաւակներուն վրայ, հետեւաբար աւելի քան ուրիշ ոեւէ ազգ մենք պարտաւոր ենք ապահովել առողջապահական գիտելիքներու գործադրութիւնը:

Լաւագոյն պարտականութիւնը կատարած պիտի ըլլանք, եթէ կարենանք հաճոյքի եւ վայելքի մաշեցնող չափազանցութիւններէ զգուշացնել զիրենք, նաեւ ալքոլի եւ ծխախոտի գործածութենէն: Ծաչակը տալ իւրաքանչիւրին ամէն առաւօտ պզտիկ մարզանք մը կատարելու, նաեւ օրուան մէջ մէկ ժամուան բացօթեայ պտոյտ մը: Այս ամէնը պիտի ծառայեն մկաններու զօրացման, ներքին գործարաններու առողջութեան:

Անհատը կը ձգտի միշտ երիտասարդ մնալ: Այս ձգտումը այսօր համաշխարհային հաւատամք մը դարձած է: Վատողի է եւ արհամարհելի այն անհատը որ իր կեանքէն ձեռք քաշած է: Պէտք է գիտնալ սիրել իր կեանքը իր ամբողջական գեղեցկութեամբ, առողջութեամբ եւ բարիքովը:

Այս առաջադրութիւններով մարմնակրթութիւնը ոչ անօգուտ ժամանց մը եւ ոչ ալ ձանձրացուցիչ պարտադրութիւն մըն է, այլ բարոյական, ֆիզիքական եւ մտային յառաջդիմութեան կարեւոր ազդակ մը:

Ուժի եւ զօրաւոր ֆիզիքականի գիտակցութիւնը կ՚ապահովէ ամէն կարգի ազնիւ ու բարձր զգացումները: Կա՞յ աւելի գեղեցկութիւն անհատի մը համար երբ ան զօրաւոր կամքով իր մարմնին ամէն մէկ մասնիկին կ՚ապահովէ բնականոն աճումն ու զարգացումը եւ հնարաւորութիւն կուտայ ներդաշնակօրէն ապրելու:

Բնութիւնը կը ծնի միշտ գեղեցիկը, բայց դժբախտ աճումը, երեխայի դաստիարակութեան ու խնամքը, հիւանդութիւնները եւ վատառողջ բարքերը կը կործանեն այն ուժը որ պիտի չինէր կատարեալ մարմիններ: Այսուհանդերձ ամէն անհատ իր մէջ ունի գեղեցկութեան տարրեր, բաւական է որ ան գիտակցութիւնը ունենայ զանոնք արժեւորելու: Այդ կարելի է միայն մարմնակրթութեամբ:

Մեր երիտասարդութեան մէջ այսօր ընդհանուր փափաք մը կայ գնդախաղի: Ի հարկէ չատ ղովելի ձգտում մը, բնութեան ծոցին մէջ մաքուր օդով, հեռու քաղաքներու ծուխէն, սրճարաններու եւ սինէմաներու ապականած մթնոլորտէն, վազել գնդակի ետեւէն: Հակառակորդի վրայ «կօլ»ը (նշանակէտ) չահելու ձգտումը միանգամայն ապահովութիւնն է անոր կամքի զօրացման եւ մարմնի մկաններու զարգացման: Այս ճանապարհով միայն մեր բուն նպատակին պիտի չհասնինք, եթէ գնդախաղի, թռչնախաղի, վազքի եւ նիզակ նետելու սիրահար մեր երիտասարդներուն չտանք ընդհանուր մարմնակրթութեան սէրը եւ գիտելիքը:

Ծուլութիւնը մարդկային բնութեան անբաժան ընկերն է, մանաւանդ երբ հարցը մարմնակրթութեան կը վերաբերի: Ծոյլերու պատճառաբանութիւնը կը կայանայ «ժամանակ չի ներեր»ի եւ կամ «եմ, ինչ որ եմ»ի նման առարկութիւններու մէջ: Այսպիսիներ իրաւունք կ՚ունենային, եթէ մարմնակրթութիւնը պարզ ժամանցի զբաղում մը նկատուէր: Տիրող դարուն բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ մարմնակրթութիւնը անհրաժեշտութիւն կը նկատուի, նաեւ նուիրական պարտականութիւն, պարտականութիւն մը որ թէ անհատական է եւ թէ ընկերային: Մենք իրաւունք չունինք մեր մարմինը տրորելու եւ չարչարելու, ու այդ վիճակով փոխանցելու մեր յաջորդներուն:

Իմաստակութիւն է ըսել, թէ մեր նախնիքները երկար կ՚ապրէին առանց մարմնակրթութեան: Մենք այսօր զրկուած ենք անոնց պայմաններէն: Անոնց ժամանակին գոյութիւն չունէին այսօրուան գործարանները, աշխատանոցները, փոխադրութեան միջոցները եւ կեանքի այլազան ապականութիւնները:

«Ենք ինչ որ ենք»ը ծոյլերու եւ թուլամորթներու գործն է: Մեր աշխատանքը պիտի ըլլայ ուրեմն արթուն պահել երիտասարդութիւնը, որպէսզի դառնայ այն որուն կը ձգտին բոլոր գիտակից Հայերը:

Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԷՔՍԻ ՄԷՋ

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Մարսէյլի թեմին պատկանող եւ 28 քիլոմթ. հեռու գեղեցիկ քաղաք մըն է, ուր ունինք մօտաւորապէս 80 տուննոց հայ գաղութ մը, ընդհանրապէս առեւտրական եւ արհեստաւոր: Քահանայ չունենալով երկար ժամանակէ ի վեր զրկուած էին հոգեկան մխիթարութենէ: Ազգ. երեսփոխան եւ գաղութին «Հայրիկը» Պ. Սիմոն Մաքինաճեանի ջանքերուն շնորհիւ, Մայիս 15ի կիրակին տեղի ունեցաւ Ապրիլ 11-24ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն նուիրուած պատարագ հոգեհանգիստը մեր բողոքական հայրենակիցներու նախկին ժողովասրահին մէջ, որ սիրայօժար տրամադրուած էր: Պատարագիչն էր Մարսէյլի Առաջ. փոխանորդ եւ Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Սահակ քհնյ. Ծամլեան, մասնակցութեամբ Պօմոնի Դպրաց դասու ամբողջական կազմին, ղեկավարութեամբ, դպրապետ Պ. Լեւոն Ճէրահեանի: Եթէ Էքսի հայգաղութը ամբողջութեամբ ներկայ ըլլար, սրահը չատ փոքր պիտի գար, չեմ գիտեր թէ բացակաները ինչո՞վ կ՚արդարացնեն ինքզինքնին, արդեօք իրենք նահատակներ չունէի՞ն մեծ եղեռնին մէջ: Որպէս կազմակերպութիւն ներկայ էին Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, Նոր Սերունդ, Հայ Կապոյտ Խաչ, եւ Հ. Բ. Ը. Մ. մասնաճիւղը:

Փափաքելի էր որ նման համդիսաւոր արարողութիւններ յաճախ տեղի ունենան, որպէսզի գաղութը չուծանայ: Պէտք է գուրգուրանքով պահենք մեր աւանդութիւնները, որպէսզի Ս. Լուսաւորչի կանթեղը յաւիտեան չմարի:

Յ. Նիկողոսեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ.— Կիրակի 15 Մայիս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր տղաքը մեկնեցան Լիոն, մրցելու համար A.S. P. T. T.ի ուժեղ խումբին դէմ, տըմի ֆինալ:

Այս խումբին հետ Ա. մրցումը, մեր դաշտին վրայ, հաւասար մնացած էր:

Տարակոյսով կը մեկնին մեր տղաքը, իսկ Վիէն մնացողներս անհամբեր կը սպասենք արդիւնքին: Երեկոյեան մեր խումբը ուրախ զուարթ կը վերադառնայ: Յաղթած էին 4—2 նշանակէտով:

Այս առթիւ հարցում մը, ինչո՞ւ մեր դաշտին վրայ, լրիւ կազմով, նոյնիսկ աւելի զօրացած՝ հաւասար կը մնան 1—1ով, իսկ վերադարձի մըրցումը նոյն հակառակորդ խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ, յաղթանակը կ՚ապահովեն իրենց, 4—2: Անգամ մը եւս կը համոզուինք որ ինչպէս բազմաթիւ անգամներ դիտել տուած ենք, երբ մեր դաշտին վրայ են 1ուկէս ժամ առաջ կը սկսին խաղալ եւ կը յոգնին:

Կը յուսանք որ այս գեղեցիկ յաղթանակը օրինակ պիտի ըլլայ իրենց ու լաւ պատրաստուած պիտի կատարեն վերջին «ֆինալ» մրցումը: Այդ մրցումն ալ չահողը կը յատարարուի Ախոյեան (3ème série):

Բ. խումբը մասնակցեցաւ նոյն օր Փոնթ Էվէքի խումբին կազմակերպած բաժակի մրցումին: Դժբախտաբար դէմը ունեցաւ իրմէ չատ աւելի ուժեղ խումբ մը, եւ հակառակ իր լաւ խաղարկութեան, ինչ որ զարմանք պատճառեց, դիմացի խաղացողներուն, իսկ խաղը կորսնցուցինք 4—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.ենական մը

ՔԱՆԻ ՄԷՋ 84 տարեկան մեռաւ Լիոնի յայտնի Պէրլիէ ինքնաշարժի գործարանին հիմնադիր Մարիուս Պէրլիէ: Հանգուցեալը իր նախաձեռնարկ ոգիով եւ յամառ աշխատանքով ստեղծեց ֆրանսական ճարտարարուեստի այդ կարեւոր գործարանը, զոր սակայն գրաւեցին եւ զինքը դուրս ձգեցին ազատագրութեան շրջանին Գերմաններուն ծառայած ըլլալու մեղադրանքով: Համակրելի եւ պարզ անձ մըն էր եւ յաճախ կը հսկէր եւ կ՚ընկերանար գործաւորներու աշխատանքին:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Գետնատարած գիտում էի Մուրատին: Ինք գոհ չէր: Նայուածքին եւ կեցուածքին մէջ մարտակոչ կար: Կանգնած էր ամրապինդ, լարուած էին իր լայնաբաց սրունքները, թիկունքը՝ կոր, թեւերը՝ ջղաձիգ, պատրաստ էր գրոհ ընդունելու:

Իր յայտնաբերած ճկունութիւնը, մարմնի ճապուկ զալարումները ու դիւրաթեքութիւնը, հնարքի ճշդիտ, արագ ու վարպետ հոլովումը, անժխտելի ապացոյցներ էին, որ Մուրատը իրական ու վաւերական զօտեմարտիկ էր, իր համբաւին արժանի Տօնական փեհլիվանը: Իր ծանօթները նկատած են, թէ առօրեայ քայլուածքին մէջ այնքան դանդաղաշարժ էր ու այնքան ծանր, որ իր կոխած գետնին վրայ լաւ հետք կը չինէր: Սա՝ այդ Մուրատն էր:

Հակառակ մերոնց բողոքներին ու անընդհատ բացադանչութիւններին, ոտքի ելայ ու յայտարարեցի.

— Հոգ չէ թէ ձեզ համար ընդունելի չէ: Ես կ՚ընդունիմ, որ Մուրատը իմ վարպետս է:

Խոստովանանքս չողոքեց Մուրատի արժանապատուութիւնը: Անսպառ հրայրքով չողում էին իր աչքերը: Այդպիսի յաղթանակի չէր զիջաներ վեհանձն Մուրատը: Ուզում էր բռնուել հետս, բայց ես խոյս տուի ու վերջապէս յաջողեցայ պրծիլ:

Ինչո՞ւ այլեւս զօտեմարտել: Նա արքայ էր:

Եւ ես յիշեցի մեծապանծ փառքը իր հայրենակիցին, Սեբաստացի Սիմոն Փեհլիվանին, որի արժանաւոր կորիւնն էր Մուրատը: Մի՞թէ կարելի էր տապալել մէկին, որ Սվազից մինչեւ Պաթում, առասպելական աժդահարի նման, պատուարները քանդելով, յաղթահարել է դաւադիր թշնամու բոլոր սադրանքները, կոտրել է մահուիթ հիւանդութեան թունաւոր մագիլները եւ սուրացել մարտադաշտ, անգօսնելով կատաղի Սեւ Ծովի փրփրերախ կոհակները:

Մուրատը զօտեմարտիկ էր ու նաեւ հոգեմարտիկ:

Մի օր, ինքնիրեն, մեզ այցի եկաւ մի չիկահեր երիտասարդ, որ տեսքով այլազգ էր, գեղադէմ էր ու բարեկազմ, ծաւի, աղու ու անմեղ աչքերով, իր վարմունքն ու չարժուձեւր հեշտիւ մատնում էին կիրթ ու ուսումնավարժ մարդու իր իսկութիւնը: Այնքան անուշ սառղ ունէր, որ բոլորս էլ չուտով համակուեցինք տաք համակրանքով: Իր խօսքին ու վերաբերումին մէջ նկատելի էրզմայլանքի ու խանդաղատանքի թափը, որ տածում էր Հայոց աշխարհի երկու յեղափոխական տիտանների, Սեպուհի ու Մուրատի հանդէպ: Հայերէնը խօսուած էր չատ ծանր, հատիկ հատիկ, մի քիչ տաժանքով, տարահունչ առոգանութեամբ, բայց մաքուր, անսխալ ու գրքենակ չարայարութիւնով. թէպէտ վրան - գլուխը անփայթ էր, անխնամ եւ զինուորական համազգեստը կարկտանով վիրաւոր, սակայն փնթի չէր եւ ոչ էլ թափթփած:

Մեր ինքնակոչ հիւրը զաւակն էր Ցարեթագիտութեան մեծանուն հիմնադիրին ու նշանաւոր հայագէտ պրոֆ. Ն. Մառի: Անունն էր Եուրի Մառ, հարաւի ռազմաճակատից վերադառնում էր Ցարիցին, հէնց որ լսել էր Մուրատի ու Սեպուհի մասին, չտապել էր գալ իր «հիացումն ու յարգանքը մատուցելու հայ ժողովուրդի հերոսներին»: Մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց ռազմական ու քաղաքական կացութեան մասին: Սովետական բանակը ծանր տագնապ էր ապրում: Անկարգապահութիւն, ինքնագլուխ գործողութիւններ, իրար դէմ նենգամիտ որոգայթ, անգլուխ ու փճեկտուած ղեկավարութիւն: Սա էր ներքին ճակատի տխրական գոյնը, իսկ արտաքին ճակատում, մարտնչող զինուորութիւնը ահեղ հարուածներով խոցոտուած էր: Մէկ կողմից Դումինկոյի եւ այլ ցարական սպաների դրուժան ու դաւաճան մեքենայութիւնները, որոնք հազարաւոր բոլչեւիկներին բնաջնջումի ենթարկեցին, միւս կողմից զօրավար Կրասնովի, Տօնի կազակների ահարկու ու մահացու հարուածները եւ Դենիկինի կամաւորական բանակի նուաճումները, թարմ ու կազմակերպուած ուժերով գործուած անսպասելի գրոհները, չփոթ ու խուճապ էին առաջացրել յեղափոխական պատասխանատու չարքերի մէջ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(8)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՋԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

որ սարքած էին ցոյցը յայտնեցին թէ այս բանը նախատինք մըն էր բանակին համար:

Վաճառման դրուածները զանազան առիթներով մարաջախտին նուիրուած փոքր առարկաներ էին, քանի մը սնոտուկ գիրք եւ նկարներ, որոնք մեծ արժէք մը չէին ներկայացներ:

Չըրչիլի մէկ խոստումը Սպանիոյ

Սպանիոյ դիկտատորը Ֆրանքօ խորհրդարանին մէջ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Միացեալ Ազգերու այն որոշումին դէմ որով մերժուած էր Սպանիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերսկսումը: Մեզի օգնեն կամ ոչ, մենք արդէն կորած ենք մեր ճամբան եւ կրնանք շարունակել:

Ցիշեց մանաւանդ որ 1944ին Ամերիկա եւ Մեծըն Բրիտանիա առաջարկեցին նոր ճակատ մը բանալ Սպանիայէն բայց Ռուսիա արգիլած էր: Իսկ 1941ին Լոնտոնի սպանիական դեսպանը իրեն կը հաղորդէր.—

« Այսօր ճաշի էին Չըրչիլ, Իտըն եւ դեսպան Հօր եւ ուրիշներ: Չըրչիլ ըսաւ թէ կը փափաքի որ Սպանիա աւելի բարգաւաճի ու զօրանայ. եթէ Անգլիա շահի պատերազմը, եւ պիտի շահի, Ֆրանսա շատ պարտական պիտի ըլլայ Անգլիոյ, իսկ Անգլիա ոչ անոր: Այն ատեն Անգլիա պիտի կրնայ ճնշել Ֆրանսայի վրայ որ գոհացում տրուի սպանիական արդար պահանջներուն հիւսիս Ափրիկէի մէջ: Իտալիա Ֆրանսայի պէս պիտի տկարանայ որով Սպանիա, շնորհիւ անգլիական օժանդակութեան պիտի ըլլայ Միջերկրականի ամէնէն զօրաւոր պետութիւնը: Որոշած ենք ամէն կերպով՝ օգնել Սպանիոյ, միայն թէ Սպանիա թոյլ չտայ որ Գերմանները անցնին իր հողէն»:

Այս յայտարարութիւնը մեծ աղմուկ հանեց: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը «արտառոց» կը գտնէ զայն, իսկ Չըրչիլ կը լռէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԸՆՈՅԻ գործարանին մէջ մասնակի գործադուլ մը եղաւ երէկ մէկ ժամուան համար, աշխատավարձի խնդրով: Միւս կողմէ սակայն կը յայտարարուի որ նոյն հաստատութեան 750 միլիոն շահին վրայէն 300 միլիոնը կը պատկանի պաշտօնէութեան: Ուրեմն չահագրգռուողներուն պիտի բաժնուի 27 ֆրանք պարգեւ ներկայութեան մէկ օրուան վրայ:

700 ՄԻԼԻՈՆ արժէքով ոսկեդրամի մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ: Սակարանի միջնորդ Սալամփէն երկու ընկերներ գտած էր որոնք փոքր կառքով մը շաբաթը անգամ մը Զուիցերիայէն 2000 զուիցերիական կը բերէին կառքին գաղտնի մէկ պահարանին մէջ: Ոստիկանութիւնը գրաւեց 3000 ոսկի:

ԿՈՅՐԵՐՈՒ աչքերը մահամերձի մը աչքերը պատուաստելով բանալ փորձելու արտօնեց Ազգային Ժողովը մասնաւոր օրինագծով մը: Միայն թէ մահամերձը նախապէս իր աչքը կտակած պէտք է ըլլայ այդպիսի նպատակի մը համար:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ դաշինքը ընդունուեցաւ Լորտերու ժողովին կողմէ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329 (365): Նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4100, սթերլին 4990, տոլար (20) 19.960, ձոյլ ոսկի 597 հազար ֆրանք:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԴԱՉՈՒ մը փախչելով Շուէտ իջաւ: Տեղակալի համազգեստ հագած էր, բայց անունը գաղտնի կը պահեն:

ՎԱՐՁՔԻ ԿՌԻՒ ՄԸ — Փարիզ, Էթուալի կողմը Վիլլարէ տը Ժուայյէօզ փողոցին մէջ յարկաբաժնի մը վարիչը իր վարձակալներուն հետ վէճի կը բռնուի գիշերանց: Անոր սպառնական դիրքին վրայ, քանի մը վարձակալներ Տիկիններ Միլքաէ, Աբրահամեան, Եկեան եւ Օր. Այտա կը հաւաքուին եւ յարձակելով կը ծեծեն ու կը ճանկռտեն զայն: Մարդը ատրճանակ մը կը հանէ, բայց կիները առանց ընկրկելու կը յարձակին եւ սանդուխներէն վար կը հրեն զայն: Վարձակալներուն բողոքին վրայ ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է:

ՓԱՐԻԶ - ՊՈՐՏՕ գիծի վրայ սրընթաց նոր կառախումբ մը սկսաւ բանիլ, որ փոխանակ 6 ժամի հինգ ժամէն կը հասնի Պորտօ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հրէական համալսարանին մէջ բժշկական բաժին մըն ալ բացուեցաւ, մինչեւ բուն համալսարանին հաստատումը:

15 ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ արձակեց դատական ատեանը երէկ: Ավրընի Ֆօշի Կէսթափոյի ֆրանսացի գործակալներէն 8 հոգի, իսկ Գերմանացիներէն հինգ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, 29 rue Paganini: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այրի Տիկին Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը Ժան - Պատրիկ, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Պարեթ Փամպուքճեան եւ զաւակները Պ. Յակոբ Խնճուճեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սերոբեան, եւ որդին (Պոլիս), Օր. Զապէլ Իսպիրեան, ինչպէս նաեւ Մոստիչեան, Գասապեան, Մարթեն, Խնճուճեան, Նարլեան, Մալխասեան, Թուֆաքեան, Ասլանեան, Ճնկրտըրեան եւ Կարապետեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, զաւկին, փեսին, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՄԱՐՏԻԿ – ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 13 Մայիսին, 37 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ 10 rue Chateaudun, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առտու ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէն Փարիզէն գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ մեծ նուագահանդէսը, Հոկտեմբեր 14ին Salle Playelի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՊՈՄՈՆԻ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 19ին, կիրակի: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 4ԻՆ

Սկաուտական Խնճոյքը Շավիլի մէջ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ.— Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ 7ը, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն եւ սանուհիներէն ներկայ գտնուիլ: Պիտի խօսի Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը, Օր. ՖԼՕՐԱ ՇԷՕՀԼԷԵԱՆ:

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ քահանայական ձեռնադրութիւնը Պ. Աւետիս Կատարինեանի: Շաբաթ առաւօտ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի տրուի դպրութեան աստիճան եւ երեկոյին Մայր եկեղեցւոյ մէջ քահանայական կոչում:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ժանթիյեիէն Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Մուրատեան կը յայտարարեն որ հոգեհանգիստի պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ, իրենց զաւկին ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգակիցներ ու բարեկամներ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը .8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ: Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՋՈՒԼԼԵՐԵԱՆԷ խմբագրատուն հանդիպիլ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chemie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, ֆրանսեւհայկական բաժնին: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը դեղ. բաժնէն վերջ Fenrnand-Bouillonի նուագախումբով:

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 28ին Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Ասմունքական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15էՆ ՍԿՍԵԱԼ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆԻ եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կըհրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 22 MAI 1949 Կիրակի 22 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5853-Նոր շրջան թիւ 1264

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁԷՔ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց մէկն է մեր այն հազուագիւտ եկեղեցականներէն, որոնք կրօնականի սքեմին տակ անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են հայ տոհմիկ գրականութեան, դաւառի մութ ու խուլ անկիւններէն լոյս աշխարհ բերելով հայկական folklore-ի թանկարժէք գանձերը: (Ցետագային իր արժանաւոր հետեւորդն եղաւ Կոմիտաս վարդապետ):

Վասպուրականի այս հայրենասէր զաւակը, նախ իբրեւ ուսուցիչ, յետոյ իբրեւ կղերական տարիներով հայկական գաւառներու մէջ ապրելէ զատ, պաշտօնով շրջագայած է բոլոր հայաշատ քաղաքները եւ իբրեւ անխոնջ մշակ անսպառ հումնիւթ հաւաքած է բուն իսկ ժողովուրդին բերնէն, ուսումնասիրած է հայրենի բարքերն ու սովորութիւնները, գրի առած է ժողովրդական հէքեաթներն ու առածները, արտագրած է վանքերու մէջ պահուած թանկարժէք ձեռագիրներու «Ցիշատակարան»ները, ու այդ բոլորին մէջ իր հոգին դրած է:

Ոչ մէկ տարակոյս, որ Սրուանձտեանցի «Համով - Հոտով»ը, — ինչպէս «Թորոս Աղբար»ը, «Մանանայ»ն, «Գրոց Բրոց»ը, «Սասունցի Դաւիթ»ը, «Հնոց Նորոց»ը եւայլ գրուածքները — շատ արժէքաւոր գործեր են: Այս մասին վէճ չկայ:

Սակայն «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ուն չի յնար անգտանելի դարձած այս հատորներուն վերահրատարակման հոգը:

Հ. Գ. Բ.ը նիւթական անսպառ միջոցներ չունի նման բազմածախս հատորներ հրատարակելու համար: Արդէն նիւթականի պակասին պատճառաւ է, որ չէ կրցած 350 էջնոց «Համով հոտով»ը մէկ հատորի մէջ տալ մեզի եւ հրատարակած է միայն երեք հինգերորդ մասը, իբրեւ առաջին հատոր, այն ալ հասարակ թուղթի վրայ: Գրասէրները դժուար թէ համակերպին դնել զայն նախորդ աւելի մաքուր տպագրութեամբ լոյս ընծայուած հատորներու կողքին:

Ու դեռ պարտաւոր է մնացածն ալ հրատարակել, քանի որ երկրորդ մասին մէջ են «Գեղջկական երգեր»ն ու Բառգրքոյկը, որոնք աւելի արժէք կը ներկայացնեն:

Իր այս նոր հրատարակութեամբ, Հ. Գ. Բ.ը բոլորովին կը շեղի իր հիմնական նպատակէն: Եթէ այս աստիճան պիտի տարածուի, կէս ճամբան պիտի մնայ եւ իր առաջադրած նպատակին երբեք պիտի չհասնի:

Մայիս 14ի հաւաքոյթին, երբ ներկաներէն մէկը թելադրեց — թէեւ անտեղի կերպով — որ Հ. Գ. Բ.ը այսուհետեւ հրատարակէ այնպիսի գրական երկեր, որ «համապատասխանեն մեր հայրենիքի ներկայ դոյավիճակին», ընկերակցութեան քարտուղարը իրաւացիօրէն պատասխանեց թէ՝ իրենք որոշ մէկ ուղղութիւն եւ ծրագիր ունին որմէ չեն կրնար շեղիլ, ուրիշներ կրնան ձեռնարկել տարբեր տեսակ հրատարակութեանց:

Մենք ուրախ կ'ըլլայինք, եթէ իրապէս այդ որոշ ուղղութիւնն ու ծրագիրը անշեղ գործադրուէին: Մինչդեռ կարգ մը հատորներու հրատարակութիւնը ցոյց կուտայ թէ ընկերակցութիւնը խարխափումի մէջ է եւ կորսնցուցած է իր ճամբան:

Շիտակ ճամբան գտնելու համար, վերադարձէք Նահատակներուն, սիրելի «Բարեկամներ»: Արժեցուցէք ձեր գոյութիւնը, պրպտումներ կատարելով, փոշեթաթախ թերթերու եւ պարբերականներու մէջէն լոյս աշխարհ բերելով մեր նահատակներու մոքին թանկագին նշխարները: Արդէն իսկ երկու անգամ տպուած գիրք մը երրորդ անգամ հրատարակութեան տալով, ձեր անցեալ փառքի դափնիներուն վրայ նոր մը չէք կրնար աւելցնել: Փնտռեցէք, գտէք Մեծ Եղեռնին զոհուած մեր պաշտելի նահատակներու գործերը: Այս էր ձեր սկզբնական նպատակը, աւելի է որ պիտի արդարացնէք ձեր գոյութիւնը, ու նաեւ արժանի պիտի ըլլաք հայ ժողովուրդի երախտագիտութեան:

Վերադարձէք նահատակներուն: Եղէք իսկական բարեկամները Նահատակ Գրագէտներուն:

Նահատակ Գրագէտները չէ որ կը պակսին մեր ազգին մէջ: Հին նահատակներուն յաջորդած են նորերը: Սիամանթոյէն, Վարուժանէն, Զարդարեանէն, Զօհրապէն, Ակնունիէն եւ ընկերներէն վերջ այսօր ունինք նոր Նահատակ գրագէտներ, որոնք կը կոչուին Զարենց, Բակունց, Մահարի, Ալազան, Թոթովենց, Զապէլ Եսայեան, Խորէն Միքայէլեան եւ ամբողջ երկար շարքը այն գրողներուն, որոնց ձայնը չի լսուիր երկար տարիներէ ի վեր, անոր համար որ կամ անդարձ հրաժեշտ տուած են այս անցաւոր աշխարհին եւ կամ իբրեւ կենդանի նահատակ կ'ապրին հայրենիքէն հեռու աքսորավայրերու մէջ:

Եթէ հին նահատակներէն ձեռք քաշած էք, նորերուն վրայ դարձուցէք ձեր գուրգուրոտ ուշադրութիւնը:

Բայց ամէն պարագայի վերադարձէք նահատակներուն: Այս կը պահանջէ ձեր կոչումը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԽԵԼՔԻՆ ԶՈՌ ՏԱԼՈՎ Է...»

«Ցիմարն ալ իմաստուն է կարծում իրան»:

Ամէն օր եւ օրը քանի մը անգամ Աշուղ Ջիւանիին այս բառերը կուգան միտքս, երբ դիպուածով աչք մը նետեմ ծանօթ մամուլին վրայ:

Ի՞նչ չնաշխարհիկ յօդուածաշարքեր: Մէկը իր «չունեցած անկիւնը», ծալապատիկ նստած կը թխէ հա՛, կը թխէ: Երկրորդը «Անելիքներու» բեղուն ծրագիր մը շալկած կը պօռայ երեսիդ «Անելիք չունիս, գնա՛ մեռիր»:

Խեղճերը ոչ միայն չեն յիշեր Ջիւանիի իմաստուն խօսքը, այլեւ մոռցած են իրենց մօտաւոր անցեալը, երբ նոյնքան մոլեռանդութեամբ, կանգնած «Անելիք չունեցողներու» շարքին մէջ գետնէ գետին կը զարնէին իրենց այսօրուան ուղեկիցները:

Թերեւս յիշողութեան այս վրիպումն ալ պատերազմին աղետալի հետեւանքներէն մէկն է: Երեւութապէս անվնաս, բայց իրականին մէջ կործանարար՝ ենթակային համար: Երբեմն կը կարդաս իբրեւ զուարճալիք, յաճախ ձանձրոյթով: Բայց կը պատահի որ փորձուիս բանալ «Յառաջ»ի եւ իրենց իսկ թերթերուն հաւաքածոները եւ արտատպել կամ պզտիկ գրքոյկի մը ձեւով հրապարակ նետել այս մարդոց երէկուան գոհարները:

— «Սրանք երէ՞կ էին սառում թէ այսօր» պիտի ըսէր ողբացեալ Շահրիկեանը:

Այսպէս, «Խելքին զոռ» տուողներու խմբակ մը ունինք, քանի մը հատընտիր նմոյշներով, որոնք միայն իրենց անցեալը, ըրածը-թողածը չէ որ կը մոռնան, այլեւ իրենց առջի օրուան գրածը:

Եթէ այդպէս չըլլար, ի՞նչպէս հինգ տարի անընդհատ նոյն «Արջին պատմութիւնը» պիտի կրկնէին, բերնէ բերան փոխանցելով, ուղի վրայ քուն բերելու աստիճան:

ՍՕՍԻ

ՌՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Պ. Ու. Սարոյեան, որ Փարիզէն անցած էր վերջերս, Մայիսի առաջին օրերուն գացած է Միլան, յետոյ Վենետիկ, ջերմ ընդունելութիւն գտնելով Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ: Այս առթիւ զանազան յայտարարութիւններ ըրած է իտալական մամուլին, միշտ յիշելով իր հայկական ծագումը:

Ի պատասխան Միլանի Ազգ. Միութեան ցաւ յայտնած է որ գործադուլներուն պատճառով չէ կրցած յարաբերութեան մէջ մտնել իր հայրենակիցներուն հետ:

Շարունակելով իր պտոյտները, երիտասարդ գրագէտը պիտի հանդիպի Մերձաւոր Արեւելք, Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա: Խոստացած է վերադարձին հանդիպումներ ունենալ հայկական շրջանակներու հետ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ). — Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329 (362), նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4090, սթերլին 4940, տոլար (20) 20 հազար, ձոյլ ոսկի 597 հազար ֆրանք:

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ մօտալուտ չէ, ըսաւ մարէշալ Թիթօ, որովհետեւ պետութիւնները պատրաստ չեն եւ աշխարհակալ երկիրներու ժողովուրդները պատերազմ չեն ուզեր»: Բայց եւ այնպէս, մարէշալը կարելի կը գտնէ նոր պատերազմը, առանց ժամանակ որոշելու:

Ռուսական առաջարկ մը Հելլէն խնդիրը լուծելու

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

Գրած էինք արդէն թէ Միացեալ Ազգերու գումարման պահուն ամերիկեան եւ ռուս պատուիրակներուն միջեւ խօսակցութիւններ կ'ըլլան հելլենական խնդիրը լուծելու համար, եւ թէ Յունաստան Արեւմուտքի պիտի թողուի, իսկ Եուկոսլաւիա՝ Ռուսիոյ:

Մոսկուայի «Թաս» գործակալութիւնը հրատարակեց զեկոյց մը որ խնդիրը հրապարակ կը դնէ:

Ըստ այդ զեկոյցին անգլեւամերիկեան ներկայացուցիչները առաջարկած ըլլալով Պ. Կրոմիքոյի միասնաբար լուծել հելլենական խնդիրը, Խորհրդային Միութիւնը հետեւեալ առաջարկները ըրած է. —

Ա. — Կոչ մը ուղղել հակառակորդներուն դադրեցնել թշնամութիւնները:

Բ. — Ընդհանուր ներում հռչակել:

Գ. — Ազատ ընտրութիւններ կատարել խորհրդարանի ընտրութեան:

Դ. — Պետութեանց ներկայացուցիչները որոնց մէջ նաեւ Խորհրդային Միութիւնը հակակշիռ մը պիտի կատարեն որպէսզի ընտրութիւնները տեղի ունենան կանոնաւոր կերպով:

Ե. — Խորհրդային Միութեան մասնակցութեամբ խառն յանձնաժողով մը կազմել Յունաստանի հիւսիսային սահմանագլուխները հսկելու համար:

Ռուսական զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ որ Պ. Կրոմիքօ աճանջած է որ դադրին պետութեանց կողմէ Յունաստանի եղած զինուորական եւ մարդկային օգնութիւնները, թուական մը որոշուի օտար զօրքերը ետ քաշելու համար: Անգլեւամերիկացիները խոստացեր են ուսումնասիրել խնդիրը եւ պատասխանել առաջիկայ առթիւ:

Ռուսական այս զեկոյցը աւելորդ է ըսել անմիջական մեծ արձագանգ գտաւ դաշնակից մայրաքաղաքներուն մէջ: Կը յայտարարուի թէ ոչ թէ Անգլեւամերիկացիները այլ Ռուսերն էին որ առաջին անգամ խօսք բացին հելլենական խնդրին վրայ. բայց Արեւմտեանները իրենց վերապահումները առաջ քշեցին:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը զեկուցանէ թէ կը մերժէ ռեւէ բանակցութիւն կատարել «Աթէնքի կառավարութեան գլխուն վրայէն», միշտ համամիտ է որ դադրին թշնամութիւնները, բայց նախ պէտք է որ Յունաստանի դրացիները չօգնեն ըմբոստներուն, ըմբոստները չնկատուին իբր կառավարութիւն եւ թէ վերջապէս այս խնդիրը Յունաստանի համար ներքին հարց մը ըլլալով, չեն ուզեր միջամտել:

Ուշագրաւ է որ ռուսական զեկոյցէն քիչ առաջ ըմբոստները նոր կոչ մը ուղղած էին հաշտութեան գալու քաղաքացիական պատերազմը դադրեցնելու համար:

Գալով հելլէն կառավարութեան, կը մերժէ ըմբոստները նկատել իբր կողմ, չուզեր բանակցիլ եւ որոշեր է երթալ մինչեւ լուծարքը այդ ըմբոստութեան:

Ամէն պարագայի, կը կարծուի թէ Ռուսիա այս առաջարկը կատարած է միւս կողմէ ձեռք բերելու համար Եուկոսլաւիոյ վրայ իր ծրագիրը որ է արեւմտեան պետութեանց հետ այդ երկրին կապերը խզելով, ճնշել ու չէզոքացնել Թիթօն:

Կը կարծուի նաեւ թէ հաւանաբար Չորսերու Փարիզի ժողովին մէջ ալ պիտի խօսուի այս մասին:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Կառավարութիւնը վերջապէս Ազգային ժողովին յանձնեց երկրին տնտեսական բարելաւման համար իր մշակած մանրամասն ծրագիրը որ պիտի սկսի քննուիլ այս երկուշաբթիէն սկսեալ:

Այդ ծրագրին համաձայն 83 միլիառ նոր ծախքերու դէմ ցոյց կը տրուի 36 միլիոն խնայողութիւն զանազան ելմտացոյցներէ, եւ 47 միլիառ նոր հասոյթի աղբիւրներ: Ասոնցմէ գլխաւորն է հրանիւթի յաւելումը զոր 55 ֆրանքի բարձրացնել կ'առաջարկէ վարչապետը: Փոխադարձաբար դիւրութիւններ պիտի տրուին արտածման նիւթերու բարգաւաճման եւ առեւտուրին համար: Նեռում տնտեսական եւ սակարանական փոքր յանցանքներու համար որոշուած պատիժներու: Նաեւ ծրագիր մը ազգայնացուած հաստատութեանց բացերը արգիլելու համար անոնց մէջ մասնաւոր դրամագլուխներու ընդունումը:

Աւելորդ է ըսել թէ բուռն վիճաբանութիւններ պիտի ըլլան մանաւանդ հրանիւթի սղելուն մասին: Բայց թերթերը դիտել կուտան որ այդ խնդիրը դիմակ մըն է պայքարելու կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան դէմ: Ամէնէն աւելի չափաւորներն են որ գործի վրայ են եւ անոնց գլուխը կը գտնուին երկու նախկին վարչապետներ՝ Փոլ Ռէնօ եւ Ֆլանտէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅԳԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՌԻՒ

Զարդարենց Մարգրիտը լքած էր իր նշանածը, Միքայէլենց Արշակը, աչքը Կանաչենց Տիգրանին վրայ էր: Հա, հա՛, հա՛, քիչ մնացեր էր որ Թուխենց Մարիամն ալ իր նշանածը ձգէր: Գէլոնց Շուշանը ինքզինքը գեղեցիկի տեղ դրած էր, կը յուսար Տիգրանի սիրտը գրաւել եւ Կանաչենց տունը հարս երթալ: Անոր մայրը՝ Կանաչենց տունը լուացք ընելու եւ հաց թխելու կ'երթար. ու Շուշանը մօրը բան մը բսելու պատրուակով՝ օրը քանի մը հեղ Տիգրանենց տունը կը մտնէր ու կ'ելլէր: Սուսանը՝ Տիգրանի համար խենթեցած էր: Օխիկենց Ալիսը՝ գիւղական միջավայրը արհամարհելով՝ սիրահարական նամակ գրեր էր Տիգրանին: Մարգրիտը սկսած էր սափորը ուսին՝ աղբիւրը ջուրի երթալ…: Կարմրուկենց Սուսանը՝ Տիգրանին իրենց փողոցէն անցնիլ անցնելուն պէս՝ բարձր, բարձր կը հազար…:

. Տիգրանի առնական գեղեցկութիւնը եւ անոր հօրենական հարստութիւնը զինքը դարձուցեր էին ամէնէն փնտռուած փեսացուն: Գիւղին մէջ Տիգրան մը կար, ու բոլոր հասուն աղջիկները անոր հետքը կը փնտռէին, զինքը կը փնտռէին: Աղջիկ ունեցող տուներու մէջ սիրտերու անօրինակ շարժ կար եւ հոգեղէն հրաբուխ:

Գիւղը նստեր էր սիրոյ խարոյկին ծայրը:

Կիրակի մը: Ժամու մէջ պատարագ, ու դուրսը՝ արեւ ու ծաղիկ: Դաշտերը հեռուէն կը տեսնուէին կանաչ, հեղեղատի մէջ՝ նորօրինակ կեանքի մը խլրտումը կար: Պարտէզները զարդարուած էին կանաչով ու պտուղով: Կեռասները ցոյց կու տային իրենց կարմրուկ աչուկները: Սուլթանենց թթենին թուխսի նստեր էր ու քաղցր թութ կը հասունցնէր:

Եկեղեցիի բաց պատուհաններէն դուրս կը խուժէր խունկի ծուխը: Հայոց պերճիմաստ շարականներու առուակը կ'ոլորտէր ժամու սրբազան իրերուն վրայ: Զղջումի ու ապաշխարութեան աղօթքները կը թեթեւցնէին հոգիներու տագնապը:

Պայծառը, այդ առտուն՝ կեցած էր իրենց սեմին վրայ, կը դիտէր արտիլներու անցուդարձը: Անոնցմէ երկուքը իջան, Կլկլենց արտը, ուրիշ զոյգ մը կը թրուըռար Կանաչենց պարտէզին շուրջը, երրորդ զոյգը՝ ժամուն զանգակատունէն չէր հեռանար: Պայծառը աւլեց դրան քովի թումբը, յարդարեց թաղարները, կը պատրաստուէր ծաղիկներուն ջուր տալ՝ երբ յանկարծ ոտնաձայն մը լսեց շատ մօտէն, մէջքը շտկեց… Օ, Կանաչենց Տիգրանը…, Համբարձման տօնէն ի վեր տեսած չէր զայն, Տիգրանը նիհար թուեցաւ, դէմքը դեղնած կ'երեւէր, կարծես տխուր բան մը կար աչքերուն մէջ…: Արդեօք սէրէ՞ն էր, չէ՞ր քնանար գիշերները ․․:

Տիգրանը բարեւեց: Պայծառի համար անակնկալ մըն էր այս, Պայծառը ինքզինքը կորսնցուց, ուզեց բարեւին պատասխանել, նոյնիսկ ըսել «Տիգրան, կը սիրեմ քեզ», բայց չուարեցաւ, բռնուեցաւ լեզուն, ամչցաւ, ինքզինքը նետեց Վանիկ Հօրքուրի բակը: Սիրտը՝ վիզը կտրած աքաղաղին պէս կը թփրտար, շունչը կը կտրուէր: Քիչ ետքը ինքզինքը գտաւ, փնտռեց Տիգրանը, չկար ան, ու սափորը ուսը զարկաւ, աղբիւրը վազեց, կը յուսար Տիգրանը գտնել:

Ճամբուն վրայ՝ արեւ: Արտիլները կը թռէին: Սուլթանենց թթենիին վրայ ճնճղուկներու խումբը կը շաղակրատէր: Պայծառը ջուրի կ'երթար…, կ'աճապարէր… կ'ուզէր վայրկեան մը առաջ գտնել Տիգրանը…: Մնտիկենց Հոռոփ մաման, մարագի դրան առջեւի խոտերը կը մաքրէր, բարեւ տուաւ ու անցաւ: Ահա բլուրը, անկէ վար՝ հեղեղատն է: Հեղեղատին կողը՝ Կոկոյենց Արտեմը աղցան կր ժողվէր, չտեսնելու զարկաւ ու գնաց: Անցաւ Անուշենց արտը, հոնկէ նայեցաւ, սեւ բան մը տեսաւ աղբիւրի ու գուռի մէջտեղը, Տիգրա՞նն էր մի թէ, իր երեսնե՞րը կը լուար…:

Պայծառը գրեթէ վազեց: Մօտեցաւ, մօտեցաւ, տեսէք, քիչ մնաց… բայց Տիգրա՞նը… չկար…, տեսաւ Շիրինենց սեւ այծը որ ցատկեր էր գուռին եզրը ու ջուր կը խմէր: Վախէն՝ վար ցատկեց, փախաւ: Շիրինենց այծը խաբեր էր զինքը: Պայծառը կեցաւ, յուսահատութենէն լացաւ: Վերէն թեւածող ագռաւներու կռինչը կը լսուէր: Աղբիւրը խշրտուքով իր ջուրը կը պարպէր գուռին մէջ, Պայծառը սափորը լեցուց ու վերադարձաւ: Իր սիրտը կը փլչէր հնօրեայ բերդի մը շառաչով: Քունքերը կը պայթէին կարծես: Շփոթ իր քալուածքը, անհամաչափ ու խենթ:

Ոտքերը չէին հնազանդեր իր կամքին: Քալեց: Հասաւ հեղեղատը, կուժը հաստատեց քարի մը վրայ. պահ մը հանգչեցաւ: Հազարաւոր մտածումներ անցան գանկին մէջէն, արդեօք կուժը առնէր ձգէր նորէն վերադառնա՞ր աղբիւրը, սպասէ՞ր Տիգրանի դարձին, թէ ոչ շիտակ պարտէզը երթար, տեսնէր Տիգրանը, խօսէր բաց սիրտով, ըսէր «Տիգրան, կը սիրեմ քեզ»:

Դէմի արտին ճոթէն անդապահը անցաւ: Խաչենց դոմէշը կ'արածէր Խաչքարին մօտերը: Քըշշտ: Կոյնարկի բարձունքէն քար մը գլտորեցաւ, հասաւ մինչեւ հեղեղատ, Պայծառը լսեց քարին ձայնը, ետեւը նայեցաւ, բարձունքի վրայ՝ տեսնուեցաւ Օխիկենց Ալիսին հասակը, Պայծառը ինքզինքը նետեց թուփի մը ետին, կծկտեցաւ, հետեւեցաւ Ալիսի շարժումներուն: Ալիսը անցաւ հեղեղատի միւս եզերքը, աչքը պտտցուց չորս կողմ, մէկը չկար, ուսին վրայ սափոր չկար, ուրեմն՝ աղբիւր երթալու եւ ջուր առնելու նպատակ չունէր… Ալիսը Տիգրան փնտռելու ելած էր ․․․:

Թռչուն, երգ ու թեւթափ: Ծաղիկ ու կանաչութիւն: Եղանակին հրապուրանքը, սիրոյ խռովքոտ զգացումի մը հետ՝ մտաւ Ալիսի սիրտը: Գեղեցիկ էր բնութիւնը, եւ գեղեցիկ՝ Օխիկենց Ալիսը…: Ուրկէ՞ գիտնար թէ, իրմէ քիչ մը հեռու, թուփի մը ետեւը պահուած էր Պայծառը: Նայեցաւ, նայեցաւ: Աչքը միշտ Կանաչենց պարտէզին կողմն էր:

Ալիսը ինքնիրեն խօսեցաւ,

— Տիգրան, կը սիրեմ քեզ:

Պայծառը լսեց: Ինքզինքը կորսնցուց, ցատկեց պահուած տեղէն, բարձր ձայնով ըսաւ.

— Ալիս, նորէն կանչէ, բարձր կանչէ, հեռու է Կանաչենց պարտէզը, Տիգրանը չլսեց ձայնդ:

Քար մը ինկաւ Ալիսի գլխուն, արիւնը սառեցաւ երակներու մէջ, Պայծառը ահա, կարմրած աչքերով, մազերը փուշ, փուշ, ու դողացող շրթներով:

Ալիսն ու Պայծառը դէմ դիմաց կեցած էին երկու թշնամի կատուներու նման, աչք՝ աչքի:

— Կը կանչեմ, չեմ կանչեր, քեզի ինչ, դուն ով կ'ըլլաս:

— Կանչէ, կանչէ, օրիորդ:

— Քեզի ի՞նչ եղաւ, փո՞րդ ցաւեցաւ:

— Ցաւեցաւ եա, Տիգրանը իմս է:

— Տիգրանը ես պիտի առնեմ, ես պիտի ըլլամ Կանաչենց հարսը:

— Ես, ես պիտի ըլլամ:

— Առ քեզի Տիգրան, ըսաւ Պայծառը, նետուեցաւ Ալիսի վրայ: Ճմրթկեց անոր բերանը, Ալիսն ալ Պայծառին մազերը քաշեց: Իրարու փաթթուեցան, ինկան ու ելան, հայհոյանք ու նախատական խօսքեր: Այդ պահուն՝ Կանաչենց Տիգրանը կը պտտէր իրենց պարտէզին մէջ ու ծաղիկները կը դիտէր…:

Քէն ու ատելութիւն: Բամբասանք ու անարգական խօսքեր: Գիւղին մէջ ամէն մարդ ընելիք մը ունէր, իր քիմքին համաձայն կը վերլուծէր եղածը ու կր հասնէր եզրակացութեան մը: Կռիւը տարածուեցաւ տունէ տուն եւ փողոցէ փողոց: Զարդարենց Մարգրիտը ծեծեր էր Գէլոնց Շուշանը, ջրաղացներու ճամբուն եզրը, երբանիկա բանջարաքաղէն տունը կը վերադառնար, Շուշանի եղբայրը քրոջ վրէժը լուծելու համար՝ վառեց Մարգրիտենց մարագը …:

Սուսանը՝ Վարդազարենց աղջիկը գլորեր էր փոսը, ասոր հայրը վատահամբաւ մարդ մը, բարկացաւ, քանի մը օր յետոյ սպաննեց Սուսանի հայրը: Ամէնէն հետաքրքրական ու ծիծաղաշարժը երկու պառաւներու կռիւը եղաւ: Սենեքերիմենց Տամէրը, վաթսունննոց, անհանդարտ լեզուով պառաւ մը, միւսը՝ Կոր Այծենց Խաթունը, ինքնահաւան կին մը, կռուազան ու բիրտ: Ասոնք իրարու կը հանդիպին գերեզմանատան ճամբուն վրայ, խօսակցելով՝ տունը կը վերադառնան, սարէն ու ձորէն, աջէն ու ձախէն, վերջապէս Պայծառի եւ Ալիսի խնդրին վրայ կանգ կ'առնեն, Տամէրը Պայծառը կը պաշտպանէ, Խաթունը՝ իրաւունքը Ալիսին կու տայ,, խօսակցութիւնը կը տաքնայ, կիրքերը կը հրահրին: Երկու կռուազան կիները միաժամանակ գտան իրենց զէնքերը, ծռեցան գետին, զիրար հարուածեցին կանաչ եղինճներով …:

Կռիւ հոս ու հոն, գիւղի մէջ, ուր երգի ու աղօթքի մրմունջներ կը լսուէին միայն, եւ սիրտերու խաղաղութիւնը՝ լուսնկայի տակ անխռով պառկած Ցղսոյենց ձորամիջի ցանքին պէս էր…:

ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

«Մօսեսաց անտառ»

Ահարոն Տատուրեանի այս երրորդ քերթողագիրքը կարդացի Միլանոյի հանրային պարտէզին մէջ, աղուոր ջուրերուն դիմաց, փափկասուն հովէ մը օրօրուն բարձրաբերձ ծառերուն տակ:

Բանաստեղծին այս հատորը տոգորուն է շարունակական դիւրահաղորդ աերշնչումով մը: Ահարոն Տատուրեան«Մօսեսաց անտառին»մէջ ուզած է ըլլալ կարելի եղածին չափ հասկնալի, անմիջական, մտերիմ իր մուսային եւ իր ընթերցողներուն հետ: Անթերի տաղաչափական արուեստին կը միանայ դաշնակաւոր լեզու մը, որ իր լրումը կը գտնէ քնարական հմայիչ ոճի մը մէջ: Ահարոն Տատուրեան իր մտածումները, իր զգացումներն ու իր յոյզերը կը նկարէ արեւելեան մետաքսէ պաստառի մը վրայ: Ան, բառի եւ պատկերի նկարիչ մըն է: Բայց, որպէսզի բառն ու պատկերը դառնան ինքնատիպ քնարերգութիւն՝ ան զանոնք կը լուսաւորէ իր զգացական աշխարհին ջերմութեամբ, իր յուզուած երեւակայութեան երանգներով, որոնք իր սիրելի Օվաճըղէն է անտարակոյս հետը բերած:

Մեր արդի գրականութեան մէջ դժուար է հանդիպիլ քերթուածի մը որ իր «Լռութիւն» բանաստեղծութեան Գ. մասին ներդաշնակութիւնը, կշռոյթն ու քաղցր տրտմութեամբ մը համակող հըմայքն ունենայ: Այս քերթուածը գլուխ գործոց մըն է: Իւրաքանչիւր տունի մէջ կրկնուող չորրորդ տողը կարծէք միշտ ծայրէն սկսիլ կուտայ քերթուածր, հրաշալի գեղեցկութիւն մը սփռելով իր շուրջը: «A. thing of beauty is a joy for ever», ըսած է ճոն Քից:

Ա. Տատուրեան խորապէս կը զգայ բառի եւ շարահիւսութեան ներքին դաշնակութիւնը, այսինքն երաժշտականութիւնը: Այս հանգամանքը, ըլլայ արձակի թէ չափածոյ գրութեան մէջ՝ մեզի կը մատնանշէ ճշմարիտ բանաստեղծն ու ճշմարիտ գրագէտը:

Ա. Տատուրեան ուրիշ մեծ յատկութիւն մըն ալ ունի: Որեւէ դէպքի, յիշատակի, երեւոյթի կամ եղելութեան կը մօտենայ միշտ բանաստեղծական հայեացքով եւ ըմբռնումով: Եթէ, վաղը նստի եւ սկսի գրել արձակ՝ միշտ բանաստեղծ պիտի մնայ: Եթէ, վաղը նստի եւ սկսի գրել վէպ՝ դարձեալ միշտ բանաստեղծ պիտի մնայ: Ասկէ ազատում չկայ իրեն: Բայց, հետաքրքրական է գիտնալ թէ ե՞րբ պիտի սկսի: Տարիները կ'անցնին, սիրելի Ահարոն, ու կեանքը այնքան կարճ է:

Ահաւասիկ, տպաւորութիւնները՝ զորս կրեցի կարդալով գրչի երէց եղբօրս այս երրորդ քերթողագիրքը: Երբ գիրքը գոցեցի՝ ծառերը աւելի ծառ թուեցան ինծի, ջուրերը աւելի ջուր, ստուերները աւելի ստուեր: Ասիկա ըսել է որ բանաստեղծը խօսած էր ինծի, ականջիս տակ յուզելով իր քաղցր քնարին լարերը:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դարձ ի հողն հայրենի

Գրեթէ տարիուկէս է արդէն որ ցաւը նստած է մեր մէջ եւ կսկիծը բնտանեցած մեզի հետ:

Հայ միտքը ամէնուրեք ուր կրնար, հոս թէ Արեւելք կամ Ատլանտեանէն անդին, մամուլով թէ հաւաքական արտայայտութեամբ ողբացկոծուստը իր տաղանդաւոր հարազատին Գ. Ալէմշահին, փառաւորեց անոր ձգած ժառանգը, բայց ողբաց նաեւ կորուստը այն ծանրկեկ վաստակին՝ որ պիտի տար տակաւին:

Վշտի այս տարածուն ու միաձայն արտայայտութիւնը որքան ալ սփոփանքի ու նաեւ հպարտանքի աղբիւր ըլլայ մեզի համար, իբրեւ դրաւական Ալէմշահի դիմացկուն եւ մնայուն արժէքին, այսուհանդերձ կը խորացնէ մեր կսկիծը, մեր սիրելիին կորուստին վրայ բարդելով նաեւ ինքն իր մէջ իրական հայ արժէքի մը կորուստին ամբողջ ծանրութիւնը:

Նիւ Եորքի յուղարկաւորութեան թախծաշուք արարողութենէն ի վեր դագաղը առժամապէս ի պահ կը մնար հոն, օր մը դառնալու համար այն ճամբէն՝ որ այնքան ուրախութեամբ, յոյսերով ու յոյզերով կտրեր էր դէպի Ամերիկայի Հայոց իր այցելութեան երթին:

Անհրաժեշտ գործողութիւնները եւ օրինական ձեւակերպութիւնները աւարտած ըլլալով, Գ. Ալէմշահի աճիւնը կը վերադառնայ ահա: Համակ կեանք էր երբ գնաց ու մահն է որ ետ կուգայ:

Ետ կը բերեն մարմինը, յանձնելու համար հայ հողին, որովհետեւ հայ հողին ծոցը միայն կրնար խաղաղութեամբ հանգչիլ այս տղան՝ որ ուզեց որ իր երգերէն միայն հայ հոգիին թրթռացումները լսուին, ուզեց իրապէս ու իրաւ «Հայ» երգահան մը ըլլալ ու եղաւ: «Աւարայր» համանուագը միայն բաւական պիտի ըլլար իբրեւ փաստ այս իրողութեան թէեւ ինք ըսած էր օր մը թէ «Իմ երգս» բաւական է միշտ ներկայ պահելու համար զիս Հայոց սրտերուն մէջ:

Հայ հողին գիրկը կուգայ ահա, կուգայ հանգչիլ Ս. Ղազար:

Վենետիկի լիճին այդ կղզեակը հայ հայրենիքի մասնիկ մըն է, խտացուցած իր մէջ հայրենիքին հոգեկան ու իմացական տուեալները եւ իր հողը այրարատեան հողին պէս սիրելի է ու հարազատ հայ մտքին ու հոգիին:

Ս. Ղազար կը բանայ իր գիրկը Գուրգէնին, իր մեծ զաւակներուն աճիւններուն քով հիւրընկալելու համար զինք եւս: Այս բացառիկ շնորհ մըն է անշուշտ, ընծայուած իր արժէքին ու յիշատակին, Սրապիոն Աբբահօր ու Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ՝ որ յանչափս կը յուզէ մեզ եւ երախտապարտ կը թողու նաեւ:

Ադրիականի յարաշարժ ջուրերուն մրմունջն ու Ս. Ղազարի ծառերուն սօսափիւնը պիտի օրօրեն այսուհետեւ իր յաւիտենական քունը, իր այնքան սիրած ու սեղմ կապերով կապուած Մխի–

Թաբեմններուն մէջ, ինք որ «աշխարհական Մխիթարեան» կը սիրէր կոչել ինքզինքը :

Իր դագաղը Ապրիլ 29ին հեռացաւ իրեն համար չարաչուք ամերիկեան ափերէն «Coeur d'Alane Victory» շոգենաւով եւ Վենետիկ կը հասնի այսօր, 22 Մայիս, վշտանորոգ զուգադիպութեամբ մը ճիշդ իր ծննդեան տարեդարձին օրը:

Օրերէ ի վեր իր հետ կը յածիմ ծովերուն վրայ, եւ մտովի, երբեմն կ'երթամ Վենետիկ: Ալիքներուն հետ յուշեր են որ կը ծփան: Ահաւասիկ հատ մը.—

Մեր վարժարան հասնելէն քիչ վերջ Գուրգէնը կուրաղիքի գործողութեան ենթարկուեցաւ եւ այդ գործողութեան հետեւանքով բուռն չարժումներ եւ ծանր ու յոգնեցուցիչ մարզանքներ ընելէ ազատ մնալու արտօնութիւն ստացաւ: Այլեւս Թաղու էր այդ գործողութեան պատճառաւ :

Ինչպէս կը կճէր գլխ, մարզանքէն չախորժելս գլխնալով եւ իր ազատ ըլլալէն յոխորտալով :

Խիստ էին Վենետիկի ձմեռները եւ խոնաւ: Պատանութեանս ձմեռնուկի ենթակայ էի, «ցուրտը կը խածնէր», ինչպէս կ'ըսէինք, ձեռքերս ու ոտքերս, ուռած ու ճղքուած, քիթիս ծայրը կը կարմրէր: Այս պայմաններուն տակ, բացօթեայ ցուրտին մարզանքի երթալ իրական տառապանք էր ինծի համար, երբ անդին կար տաքուկ դասարանը՝ ուր պիտի ապաստանէր Գուրգէն :

Գիտէր այս ամէնը եւ մարզանքի ատոււները լուացուելու հասարակաց սրահին մէջ ուր խօսիլը արգիլուած էր, շատ յաճախ կը յաջողէր իմ լըուացուած ծորակիս քովի ծորակը գրաւել եւ հակիչէն լսուելէ զգուշանալով «այս առտու մարզանք կայ, այս առտու մարզանք կայ» կը փսփըսար չարաճճի ժպիտը երեսին, զիս կատղեցնելու համար: Ես ալ նոյնքան զգուշութեամբ աչքիս ծայրով հսկիչին նայելով, յարմար պահուն բըռունցք մը կ'իջեցնէի Գուրգէնին կողին: Ցակաւին կը կարծեմ տեսնել իմ բարկութենէս իր գոհունակ դէմքը՝ որ սրբելով կը հեռանայ: Երջանիկ օրեր :

Վարժարանը տասներկու Թիոց նաւակ մը ունէինք եւ պայծառ եղանակինկիրակի կամ հինգշաբթի օրերը անով պտոյտի կ'ելլէինք դէպի Ս. Ղազար կամ մօտակայ վայրեր: Գուրգէնը միշտ նոյն գործողութեան պատճառաւ չէր Թիավարէր մեզի հետ, բայց պաշտօն մը ունէր նաւակին մէջ, ազդարարի պաշտօնը :

Վենետիկցի կոնտոլավարները սովորութիւն ունին ջուրէ փողոցներուն մէջ սահած ատեն անկիւնները «այէն» պոռալու, քովնտի փողոցէն յառաջացող միւս կոնտոլները զգուշացնելու եւ հաւանական ընդհարումները կանխելու համար:

Գուրգէնին պաշտօնն ալ «այէն» պոռալ էր : Միայն Թէ բարեփոխած էր աղաղակը եւ նաւակին ցռուկը նստած՝ «Հայ ենք» կը պոռար ամէն փողոցի անկիւնը, մինչեւ որ Մեծ Ջրանցքէն լճակին բացերը ելլէինք :

Քանի մը օրէ ի վեր պատկեր մը արձանացած է մտքիս մէջ: Ինծի կը Թուի Թէ Գուրգէնը նըստած է «Coeur d'Alane Victory»ին ցռուկը, ճիշդ նաւակին պէս ու ինչպէս երբեմն, «Հայ ենք» կը պոռայ դէպի Վենետիկ իր այս վերջին ճամբորդութեան մէջ:

Իր այդ կանչէն արթնցած են Ս. Ղազարի անցեալ ու հոյակապ անուններով Հայերը: Կը դիմաւորեն ու կը հիւրընկալեն ահա Գուրգէն Մ. Ալէմշահը, իրենց հետ խաղաղութեամբ առյաւէտ հանգչեցնելու համար հայրենի հողին ծոցը :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ՀԱՅՐ ՄԵՐ », « ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԻԱ »...

Տիրացութիւնը Հայուն նկարագի՞ր դարձած է արդեօք:

Հօ՛, վատ բան չէ տիրացութիւնը: Ոչ մեղք է, ոչ ամօթ, եթէ սակայն ժամուն կամ խմբերգներուն մէջ մնայ :

Հիմա սկսած ենք Ապրիլեան սգատօնին բեմահանել, մասնաւորապէս «Տէր ողորմիա»ն եւ«Հայր մեր»ը, որ այս տօնին մշտակայ հիւրերը դարձած են :

Ապրիլեան սգահանդէս: Սուր վէճերու դուռ բանալ սկսաւ՝ յարգանքի արտայայտութեան այս ձեռնարկը:

Վէճը, «Միարնակ»ի եւ «Երկարնակ»ի դոյն առաւ :

Թոյլ տանք, որ ամէն Թաղ, ամէն գիւղ իր սգահանդէսը սարքէ: Ի՞նչ վնաս կուգայ: Ինչպէս ամէն մէկ եկեղեցի, Ծնունդն ու Զատիկը, Վարդանանցը կամ Վարդավառը կը տօնէ իրարմէ անկախ :

Եթէ «համերաշխութեան ապացոյց» կը նկատենք միատօնով սգալ մեր նահատակները՝ ինք – նախաբէութիւն է: Վերջին Հայը, ինքնիրեն հետ հակամարտելով պիտի չքանայ կեանքէն:

Ով երբ ուզէ կամ ուր որ կ'ուզէ Թող տօնէ՝ միատեսակ յայտագրով միայն: Եւ այդ յայտագիրը պէտք է մնայուն դառնայ՝ եկեղեցւոյ տօներուն պէս:

«Ապրիլեան Նախատակաց յարգանքն»:

Ժողովուրդը պէտք է գիտնայ զոյ, ի բերան Թէ՝ ինչ պիտի ունկնդրէ այն օր :

Մշակոյթ, գեղարուեստ ունեցող ժողովուրդ ենք: Համաձայն: Բայց ճաշակ՝ կը պակսի մեզի: Դաստիարակելու ճաշակ:

Մեր հանդէսները կը նմանին ցուցափեղկի մը ուր իրարու վրայ դիզուած են ըստ բախտի՝ իրար հակասող ապրանքներ :

Սգահանդէս է: Մեր միլիոններու անճիտումին սուգը: Ծանր եւ լուրջ Թուական մը:

Կը վարձենք սրահ մը: Բեմին վրայ սեղան, աթոռ, դաշնակ: Նախագահ մը՝ պարտաւորիչ...

« Բացում: Մէկ վայրկեան լռութիւն» :

Բացման խօսք՝ նախագահէն: «Թուրքերը իրենց դիւային»ով կը սկսի: Վերջաւորութիւնը Տէրը գիտէ :

« Պիտի երգէ Տիկին Զայնեղեան՝ « Կռունկ, ուստի՞ կուգաս»: Օր. Նազիկ՝ «Այ կաքաւիկ, վայ կաքաւիկ»: Կ'արտասանէ Պ. Զարմայր, «Թօշնած տերեւը»:

Կաքաւերգէն եւ կռունկերգէն վերջ՝ ահա « Տէր ողորմիա»ն կամ « Հայր մեր»ը... ի՞նչ անչութիւն:

« Տէր ողորմիա»ն նորոյթի կարգ անցած է ներկայիս: Սգատօնին՝ « Տէր ողորմիա» : Հոգեհանգստին, յուղարկաւորութեան՝ « Տէր ողորմիա» :

Սպասե՞նք, օր մը «Հաւատով խոստովանիմ »ի եւ «Այսօր անճառ»ի բեմահանումին ...

Եթէ անպայման պէտք ունինք շարականի՝ չունի՞նք սուգի կամ ողբի շարականներ: Ունինք՝ սակայն երգիչ կամ երգչուհին չեն գիտեր ...

Թող սորվին :

Մեր սրբազան վարդապետները, յատուկ տաղեր եւ շարականներ յօրինած են նոյնիսկ Եգիպտոսի անապատին մէջ, իր կեանքը, երկնքի Թռչունները համրելով անցընող Մակարիոս ճգնաւորին վրայ: Բայց, այսօրուան հայ տաղերգուն, երաժիշտը կամ դիւցազներգակը չեն կրցած երկնել, մեր միլիոնաւոր մարտիրոսներուն յատուկ՝ հուժկու եւ վեհաշունչ երգ մը, քերթուած մը:

Ձենք կրցած փառաւորել մեր նահատակները մնայուն յայտագրով մը:

Սգատօնի կազմակերպիչները, շուայրումի կը մատնուին: Խարխափում: Արտասանողի, երգողի, ճառախօսի փնտռտուք՝ մարդ քաշքշել բերելու՝ բեմին վրայ:

«Պիտի արտասանէ Պ. Մարտիկ: Սպասէ որ երեւայ Մարտիկ աղբարը: Ձի գար ու չերեւար»: «Կամքէ անկախ պատճառով»ը կը փոխանորդէ իրեն ...

Խե՛ղճ Ապրիլեան Նահատակներ, անապատական Անտոն ճգնաւորի մը չափ արժէք չունեցաք՝ ձեզի յատուկ երգով մը յարգուելու համար :

Հոգեկան ինչ աղքատութիւն: Ինչ Թափթփածութիւն, Աստուած իմ :

Տէր ողորմիա՛, Տէ՛ր ողորմիա...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԽՄԲ.— Երգիծանքէ բլլալով հանդերձ, մեր աշխատակցին ուշադրութեան կը յանձնենք պարագայ մը.— «Հայր Մեր»էն լուր չունինք, բայց «Տէր Ողորմիա»ն վարդապետին դաշնաւորածն է, ամէն կերպով պատշաճ՝ Սգահանդէսին, մանաւանդ երբ վարժ երգչուհի մըն է որ կ'երգէ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Գահիրէի Հայ Ազգ. Հիմնադրամի վարչութեան ժիւրին յաւագոյնը դասած է Արամ Պետրոսեանի «Լեւոն վերջին» Թատերախաղը: Երիտասարդ հեղինակը երկու տարի աշխատած է այս պատմական ողբերգութեան վրայ, որ հինգ արարէ կը բաղկանայ, եւ կ'ընդգրկէ Կիլիկիոյ Թագաւորութեան վերջին շրջանը: Մրցման մասնակցած են 25 հեղինակներ զանազան երկիրներէ :

ՊԱՆԹԷՈՆ փոխադրուեցան երէկ առաւօտ աճիւնները Վիքթոր Շօէլշէրի որ 1848ին ջնջել տըւաւ գերավաճառութիւնը եւ Ֆէլիքս Էուէի որ 1940ին Ջատը Ֆրանսայի միացուցած էր:

ՎՃՌԱԲԵԿ ԱՏԵԱՆԸ պատւոյ վերահաստատում մը վճռեց հանդուցեալ դրագէտ Ֆլօպէրի համար որուն Տիկին Պօվարին 40 տարի առաջ դատապարտուած էր իբր անբարոյական :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ցուսալքումը ժողովրդական խաւերի մէջ, նախ՝ ծնունդ է տուել մրմնջող դանդատների ու ապա՝ բացայայտ եւ աղաղակող բողոքների: Այս բոլոր դժգոհանքը սակայն ապարդիւն չէ անցել: Սթափել է Թէ սպայակոյտը եւ Թէ համայնավար կուսակցութիւնը: Նորակազմ ռազմայեղափոխական կոմիտէն ձեռնարկած է խիստ ու ծայրայեղ միջոցների Թէ դաւադիրները պատուհասելու եւ Թէ համատարած բարոյալքումը անհետացնելու : Այդ կոմիտէի ղեկավար ուղեղը Ստալինն էր, իր հետ գործակից ունենալով Մինինը, Ցարիցինի քաղաքապետը եւ համայնավարների անուանի պարագլուխը, եւ սպայակոյտի գլխաւորը՝ Վորոշիլովը: Եուրին հաղորդեց մեզ նաեւ Աւագ Կոծինեանի վաղաժամ մահը: Այդ տաքդլուխ երիտասարդը սպաննուել է ՈւստՄեդվիտսկինակատի վրայ կազակների դէմ կռուելիս: Պէտք է ասել, որ այդ ժամանակ այդ շրջաններում Դաշնակցականները սերտօրէն գործակցում էին համայնավարների հետ:

Եուրի Մառի տեղեկութիւններն ու բացատրութիւնները խիստ ճնշիչ ազդեցութիւն գործեցին բոլորիս վրայ: Ստալինը ռազմաճակատում էր, եւ հակառակ խոստումին, մեզ անտեղեակ էին պահած նրա գալուստին: Ուրեմն կացութիւնը այնքան վատթարացած էր, որ սիրտ չունէին մեր գործով զբաղելու :

Եուրին մռայլ էր ու մտատանջ, բայց ոչ յուսաբեկ: Իր մէջ եռում էր աւիշը, վստահ էր, որ ձախողանքի այս պահերին պիտի յաջորդէ յաղթանակը: Իր յոյսն ու աւիւնը սաւառնում էին արծուի Թեւերով :

Սեպուհը հարց տուեց՝ ինչո՞ւ լքել էր գիտութիւնը եւ նետուել յեղափոխական այս յորձանքին մէջ: Նրա պատասխանի միտքը հետեւեալն էր.— Գիտութիւնը, քաղաքակրթութիւնը, քրիստոնէութիւնը, դրամատիրութիւնը եւայլն ոչ միայն մարդկութեան երջանկութեան չեն սատարած, այլ կեանքը վերածել են չարչարանքի, զրկանքի ու ապերջանկութեան: Յեղափոխութիւնը՝ իր համաշխարհային ծաւալումով՝ վերջ կարող է տալ այս երկրային դժոխքին եւ մարդը դարձնել իրապէս երջանիկ ու ստեղծագործ էակ: Հիմա հերթը համայնավարութեանն է, նա էլ իր դահը պէտք է ունենայ, նա յոյսի դուռ է բաց անում, իրաւ ու բոլորովին նորանոր խոստումներով :

Մենք երկար վիճաբանեցինք այս նիւթի շուրջ: Յետոյ Մուրատի կարծիքը ուզեցի: Ասաց, որ Եուրի դժգոհ է իր ունեցածից, մի նոր բան է ուզում, որ շատ աղուոր բան է: Բայց մութին մէջ է, չի իմանում ի՞նչ է այդ աղուոր բանը: «Այդ աղուոր բանը կապոյտ Թռչունն է» ասացի, չհասկացաւ»: «Այս բոլորը փնտռտուք են, ասաց. գէշ է չեմ ասում, բայց այս որոնումը վայել է միայն այն ազգերին, որ իրենց ազատութեան հասած են: Ուսը այդ կէտին չէ հասած դեռ»: Հապա մե՞նք, հարցրի: «Մեզ համար յիմարութիւն է», ասաց ու գլուխը շրջեց սրտնեղ :

Որոշեցինք ընկեր Ց. Արղումանեանի հետ Մինինին դիմել, որ մեր առաջարկը, առաջին պատեհութեամբ, յանձնէ Ստալինի բարեհաճ նկատողութեան: Իսկ եթէ նրա մօտ Ստալինին հանդիպէինք, հարցը ուղղակի նրա առջեւ դնել :

Ես վարանում էի Մինինին ներկայանալ: Մի անգամ ունկնդիր էի եղել նրա հրապարակային ատենախօսութեան: Կեանքումս դեռ չեմ լսած այդքան պերճախօս հռետոր: Սահուն ու զուլալ լեզու ունէր ու անսայլայլ եւ հաւասարակշիռ վիճակ. իր փաստերը գեղեցկօրէն դասաւորող, կիրքերը աստիճանաբար հրահրող ամբոխավարն էր: Մահացու Թոյն ու խտացած ատելութիւն էր քարոզում բոլոր յետաշրջականների դէմ: Երբ խօսքը աւարտեց, դղրդագին ծափահարութեան ու բարձրագոռ բացագանչութիւնների տակ, մաղեցի իր ամբողջ ճառը, ու գտայ որ ատելավառ կիրքից զատ ուրիշ բան չկար :

Մտածում էի, Թէ ի՞նչպէս այդ անհաշտ, կրքոտ ու ցասկոտ մարդու հետ գլուխ պիտի ելնէի: Արդեօք յօնք շինելու տեղ աչք պիտի չհանէի՞ : Հնհնուքս յայտնեցի Սեպուհին, որ պատուիրեց ինձ ոչ մի դէպքում վէճի չմտնել նրա հետ: Յակոբն էլ պնդեց, որ լաւագոյնը Ստալինի հանդիպելն է:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(9)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Անգլիական հետեւեալները կը հաղորդեն պոլսական թերթերուն.—

Օտար աղբիւրներէ հասած լուրերու համաձայն, Թուրք ծովային պատուիրակութեան եւ ամերիկեան ծովային իշխանութեանց միջեւ տեղի կ'ունենան կարեւոր բանակցութիւններ, մասնաւորաբար Սեւ Ծովու կացութեան մասին: Կ'աւելցուի որ իտալական մարտանաւերուն Ռուսիոյ յանձնումէն ծնունդ առած կացութիւնն ալ կը քննուի: Այս քննութեանց հետեւանքով հաւանական կը նկատուի որ կարգ մը նոր յաւելումներ ներմուծուին Թուրքիոյ ըլլալիք զինուորական օժանդակութեան ծրագրին ծովային բաժնին մէջ:

Միւս կողմէ, Հռոմի ձայնասփիւռը այս լուրին արձագանգ ըլլալէ վերջ յայտնեց թէ զինուորական փորձագէտներուն պաշտօն յանձնուած է ընդծովեայ զէնքերու դէմ ծովային միջոցներու օգտագործման մասնաւոր կարեւորութիւն ընծայել: Ըստ նոյն լուրին, Թուրք ծովայինսպայակոյտին նախագահը Մայիս 16ին Ամերիկայէն մեկնած է Հռոմ:

★ Անգլիոյ վարչապետ Էթլիի մամլոյ խորհրդական Ֆրէնսիս Ուիլեըմս «Լիվըրբուլ Տէյլի Փոսթ» թերթին ղրկած նամակին մէջ հաւանական կը նկատէ որ Պերլինի պաշարումին ջնջումէն յետոյ ռուսական ճնշումը աւելնայ Միջին Արեւելքի վրայ եւ կ'ըսէ.

«Բայց Ռուսիա քաջ գիտէ որ գործողութիւն մը Թուրքիոյ կամ Պարսկաստանի դէմ խսկոյն պատերազմի ծնունդ պիտի տայ: Ըստ Ուիլեըմսի Ուաշինկթընի մէջ մեծ հիացումով կը դիմաւորուի Թուրք կառավարութեան եւ Թուրք ժողովուրդին վճռականութիւնը եւ կարեւորութեամբ կանգ կ'առնուի այս կէտին վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ժողովը կը բացուի երկուշաբթի օր: Երէկ ժամանեց Անգլիոյ արտաքին նախարար Պ. Պեւին իր կնոջը հետ եւ թղթակիցներուն յայտարարեց.— «Չեմ կրնար ոեւէ գուշակութիւն ընել այս խորհրդաժողովի արդիւնքի մասին: Եկէք դիս տեսնել մեկնած պահուս»: Երեքները վերջնական խորհրդակցութիւն մը կը կատարեն այսօր ընդհանուր ժողովին բացումէն առաջ:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունաստանի Օրթոտոքս եկեղեցիին պետը Դամասկինոս եպս. յանկարծամահ եղաւ 58 տարեկան հասակին մէջ: Ազգային սուգ յայտարարուեցաւ, որովհետեւ հանգուցեալը ոչ միայն կրօնական այլ քաղաքական մեծ գործունէութիւն մը ունեցած էր, մանաւանդ գերման գրաւման իշխանութեանց դէմ իր բռնած կորովի ընթացքին համար: 1944ին եղաւ գահին խնամակալը, իսկ 1945 կառավարութեան պետ:

1943 Մարտին գիշերային ժողով մը տեղի ունեցաւ գերմանական դեսպանատան մէջ, պարտաւորիչ աշխատանքի մասին: Դամասկինոսարք. յայտարարեց.— «Կը նախընտրենք հոս մեռնիլ քան բռնի աշխատանքի ղրկել մեր զաւակները: Առաջին մեռնողը ես կ'ըլլամ»: Նոյն ատեն անձամբ միջամտելով փրկեց 500 մահապարտներու կեանքը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը իրաւապէս ալ ճանչցաւ Իսրայէլի պետութիւնը եւ փոխադարձ դեսպաններ նշանակուեցան:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ խորհրդարանը լուծուեցաւ եւ նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին առաջիկայ ամիս: Թագաւորին վերադարձին խնդիրը հիմը պիտի կազմէ այս ընտրութեան: Երբ լուծման հրամանը կարդացուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ ընկերվարական քրիստոնեաները գոչեցին «կեցցէ թագաւորը», որուն դիմադարձեցին ընկերվարականները «զահընկեցութիւն, կեցցէ սահմանադրութիւնը»: Բայց երկու կողմերն ալ կը խնդային, ինչպէս նաեւ ժողովուրդը, կ'ըսէ «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը:

ՓԱՐԻԶԻ միջազգային տօնավաճառը բացուեցաւ երէկ:

ՓԷԹԷՆԻ առարկաներուն վաճառման արգելք եղող Պէլըվալի մարքիզը հետեւեալը յայտարարեց թերթի մը.— «Մարաջախտը Ֆրանսացիներուն 100ին 13ին համար միայն զաւաճան է: Կը թողուն որ 96 տարեկանին իր աքսորավայրին մէջ մեռնի Վէրտէօնի մարդը որուն անունը կը ճառագայթէ ամենուրեք աշխարհի մէջ, մինչդեռ, իրաւ ոճիրները մեծաշուք կառքերու մէջ կը շրջագային իշխաններու պէս: Չեմ կրնար ըսել թէ երկրորդ անգամ ալ պիտի խափանե՞մ վաճառումը: Պիտի հետեւիմ խղճիս թելադրութեանց: Խիղճս եւ պատիւս կը համայեն ինծի դիմադարձել ամէն բանի զոր կը գտնեմ անպատուաբեր Ֆրանսայի եւ արդարութեան համար»: Միւս կողմէ կը յայտարարուի թէ կարեւոր յիշատակները պահուած են, կամ Տիկին Փէթէնի յանձնուած եւ կամ զինուորական թանգարանը փոխադրուած:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՋՔՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՋՈՒԼԼԵՐԵԱՆԷ խմբագրատուն հանդիպիլ:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 28ին Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մագընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

Փարիզի շրջանի հայ արենուշներու ցերեկոյթը յունիս 12ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle Iénaյի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.— Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY:

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), Թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ:

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, պար ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra National

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins ԱԼԻՍ ԼԵՒՈՆԻ:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացաւ 500 Ֆր. Պարոն Երէցեանէ իր աղջկան մահուան առթիւ, նաեւ Տիկին Վարդուհի Տէրտէրեանէն 500 ֆրանք Զատկի առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Նօթնեղբայրեան խումբի բոլոր ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի՝ իր մօր մահուան առթիւ (Յունաստան):

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի պատիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն:

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛ՒՆ …
փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԷԴԻՊՈՍ
OEDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական տրամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆԻ, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին:

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէտոի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

SALON DE THE CHEZ JACQUES

La Ciotatի plageին վրայ Casinoին եւ Hôtel Miramarին մէջտեղ:

ԸՆՏԻՐ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ եւ ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՂՊԱՂԱԿ:

Տնօրէն Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 24 MAI 1949 Երեքշաբթի 24 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5854-Նոր շրջան թիւ 1265 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հազիւ վերջացած էր առաջին Մեծ Պատերազմը, երբ բոլոր մեծ պետութիւնները, մոռցած իրենց երէկի թշնամին, սկսան մրցիլ իրարու հետ, սիրաշահելու համար ջախջախիչ պարտութեան ենթարկուած Թուրքիան :

1911 — 18, քանի մը տարուան ընթացքին, Օսմանեան Կայսրութիւնը աննախընթաց անդամահատութեան ենթարկուած էր : 1911ին Իտալիա գրաւած էր Ափրիկեան Տրիպոլիսն ու Պէնկազին : 1912—13ին, պալքանեան պատերազմէն վերջ, Ադրիականէն մինչեւ Արեւելեան Թրակիա ամբողջ եւրոպական Թուրքիան անջատուած էր, Ալպանիա անկախութիւն ստացած էր, Սերպիա, Գարատաղ, Յունաստան, Պուլկարիա ընդարձակած էին իրենց սահմանները :

1918ին Թուրքիա կորսնցուցած էր Կիլիկիայէն մինչեւ Պարսից Ծոց եւ Կարմիր Ծով իր բոլոր հողամասերը : Այսօր առնուազն եօթը անկախ պետութիւններ կազմուած են օսմանեան կայսրութենէն խլուած հողերուն վրայ — Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Անդրյորդանան, Եէմէն, Սաուտի Արաբիա ու Իսրայէլ, առանց հաշուելու Պաղեստինի արաբական մասը :

Օսմանեան լուծին ենթակայ ազգերէն միայն Հայերն է, որ բախտ չունեցան : Հայերը համախմբուած էին երկու կարեւոր շրջաններու մէջ — Հայաստան եւ Կիլիկիա :

Կարմիր Ռուսիան, որ 1917ին Պրէսթ–Լիթովսքի դաշնագրով Թուրքերուն վերադարձուցած էր 1878ին գրաւած երեք նահանգները (Պաթում, Կարս եւ Արտահան), 1921ին Կարսի դաշնագրով վաւերացուց վերջին երկու նահանգներուն Հայաստանէն խլուելով Թուրքիոյ կցումը, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան գերագոյն շահերուն :

Նոյն տարուան Հոկտեմբերին, Պրիանի եւ Ֆրանքլէն Պույեոնի Ֆրանսան, թոյլ չտալու համար որ Թուրքիա բոլորովին իյնայ բոլշեւիկներուն գիրկը, Անգարայի դաշնագրով Մուսթաֆա Քէմալի վերադարձուց Կիլիկիան, որ իսկական «հայկական օջախ» մը դարձած էր : Այդ թուականին, բացի Մոսկուայէ, ոչ մէկ կառավարութիւն պաշտօնապէս ճանչցած էր «Միլլի» կառավարութիւնը եւ որեւէ հաշտութեան դաշնագիր ալ չէր կնքուած Թուրքիոյ հետ :

Ուրիշ կողմերէ իր կորսնցուցած հողերուն փոխարէն, Թուրքիա նուէր ստացաւ հայաբնակ Կիլիկիան եւ հայկական Կովկասի մէկ մասը :

Ծանօթ են դաշնակից պետութեանց զիջումները Թուրքերուն Լօզանի մէջ : Սէվրի դաշնագրին ուրացումը մեծագոյն պարգեւն էր Թուրքիոյ : Մոսկուա 1925ին բարեկամական դաշինքով մը նուիրագործեց՝ մինչ այդ Քէմալի կառավարութեան իր ընծայած ամէն կարգի օժանդակութիւնները :

Երկրորդ Մեծ Պատերազմի նախօրեակին, Թուրքիա կրկին արեւմտեան պետութեանց գուրգուրանքին առարկայ դարձաւ : Ազդանշանը տըւաւ Անգլիա : Մոնթրէօյի դաշնագրով, Նեղուցներուն վրայ Թուրքիոյ հակակշիռը աւելի եւս ամրապնդուեցաւ :

Անգլիոյ Էտուըրտ Ը. Թագաւորը իր վաղանցուկ իշխանութեան շրջանին մինչեւ Աթաթիւրքին ոտքը գնաց, անգլեւթուրք նոր բարեկամութեան հիմը դնելու համար :

Արդիւնքն այն եղաւ, որ շատ չանցած Ալեքսանտրէթ — Անտիոք — Մուսա Տաղ շրջանը, ուր մեծ թիւով Հայեր կը բնակէին, Սուրիայէն անջատուելով, առանց դնդակ մը արձակուելու, նուէր տրուեցաւ Թուրքիոյ : Հոս ալ տուժողն եղան դարձեալ Հայերը, որոնք նոր տեղահանութեան մը ենթարկուեցան եւ մինչեւ Պէյրութ, Այնճար եւ այլուր գաղթեցին՝ իրենց գլխուն ճարը նայելով : Այս կարգադրութեան դէմ Սուրիացիք իրենց դժգոհութիւնը արտայայտեցին՝ երբ քանի մը տարի առաջ իրենց վերջնական անկախութեան տիրացան : Ուշ էր սակայն : Թուրքիա ցարդ կը պահէ այդ հողամասերը, որոնք Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւն ունին :

Երբ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը պայթեցաւ, Անգլիա եւ Ֆրանսա 1939 Հոկտեմբեր 19ին Թուրքիոյ հետ կնքեցին զինուորական դաշինք մը, որուն համաձայն Թուրքիա դաշնակիցներու կողքին պատերազմին պիտի մասնակցէր, երբ ռազմադաշտ դառնար Միջերկրականը : Այլ խօսքով, երբ Իտալիա մասնակցէր պատերազմին, իբրեւ զինակից Գերմանիոյ :

Այս դաշնագրին մէջ մասնաւոր յօդուած մը կը շեշտէր թէ՝ «ոեւէ պարագայի Թուրքիան պիտի չպատերազմի Սովետական Միութեան դէմ», եթէ ստիպուի պատերազմին մասնակցիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողքին :

Իտալիան պատերազմի մէջ մտաւ 1940 Յունիսին, երբ Գերմանները Փարիզի դուռները հասած էին : Եւ սակայն Թուրքիա տեղէն չշարժեցաւ : Ո՛չ միայն չօգնեց Դաշնակիցներուն, ըստ իր յանձնառութեան, այլ ընդհակառակն ամբողջ պատերազմի տեւողութեան աւելի շատ օժանդակեց Գերմանիոյ, որուն հետ կնքեց բարեկամական դաշինք մըն ալ : Անոր հայթայթեց ռազմական նախանիւթեր եւ ուտելիք, թոյլ տուաւ որ գերմանական ռազմանաւեր անցնին Տարտանէլէն մտնելու համար Սեւ Ծով : Զինուորական պատուիրակութիւն մը ղրկեց ռուսական ճակատը՝ գերման սպայակոյտին մօտ :

Ու քիչ մնաց Գերմանիոյ կողքին Ռուսիոյ դէմ պատերազմի մտնէր, եթէ Սթալինկրատի անակնկալ յաղթանակը չգայէր իր հինէն ծանօթ գերմանասիրական եւ հակառուս ախորժակը :

Այսօր խնդրոյ առարկայ է 1939 Հոկտեմբեր 19ի դաշնագիրը :

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Պոլսոյ պատրիարքին ընտրութիւնը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (*Մարմարա*, 16 Մայիս) .—

Ներքին գործավար Պ. Էմին Էրիշիրկիլ, որ քանի մը օրէ ի վեր Իսթանպուլ կը գտնուէր, երէկ գիշեր Անգարա մեկնեցաւ :

Վաւերական աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ յարգելի գործավարը Իսթանպուլի մէջ զբաղած է նաեւ Հայոց Պատրիարքարանի խնդրով եւ այդ մասին վերջնական հրահանգներ տուած է Իսթանպուլի կուսակալութեան :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, արդի երկուութիւնը բառնալու եւ տարակարծութիւնները հիմէն լուծելու համար կառավարութիւնը որոշած է որ յառաջիկայ տասը օրուան ընթացքին պատրիարքի ընտրութիւն կատարուի :

Կացութիւնը վերջնապէս բիւրեղացած ըլլալով, անհրաժեշտ կը դառնայ կնքել տասնօրեայ զինադադար մը, որպէսզի չխանգարուին ձեռնհաս մարմիններու աշխատանքները :

★ Այս որոշումէն առաջ Գէորգ արք. Արսլանեան վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայի այցելելով, իր տեսակէտները պարզած էր պատր. ընտրութեան մասին : Թերթերը կը գրեն թէ կ'ուզէ նոր կանոնագիր մը պատրաստել, անոր համեմատ ընտրելու համար պատրիարքը :

ՎՐԻՊԱԿ .— Հր. Սամուէլի կիրակի օրուան գրութեան վերջը յիշուած անուններուն մէջ, տըպագրական սխալով մը, Կարէն Միքայէլեանը շարուած էր Խորէն Միքայէլեան :

Նոյն թիւին մէջ Կ. Պետուշի յօդուածին Տէր «Ողորմեա»ները անուշադրութեամբ տպուած էին «Տէր Ողորմիա» :

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, Ճէյմս Ֆորսթէլ, ինքզինքը վար նետելով Ուոշինկթընի ծովային հիւանդանոցին 17րդ յարկէն : Իր անկենդան մարմինը գտնուեցաւ երրորդ յարկի տանիքին վրայ, գիշերազգեստի գօտին վզին կապուած : Անձնասպանը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր ջղասպառութենէ, եւ անցեալ տարի հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն : Թերթերը այն ատեն գըրեցին թէ ցնորական ծրագիրներ կ'որոճար, օրինակ «արհեստական լուսիններ» ստեղծել, զարնելու համար Խ. Միութիւնը : Նախագահ Թրումըն «պատերազմի զոհ» հռչակելով անձնասպանը, հրամայեց ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել :

Զորուրու ժողովը բացուեցաւ Փարիզի մէջ

ԵՐՐՈՐԴ ՓՈՐՁ ՄԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ

Երէկ, երկուշաբթի, բացուեցաւ Չորս Մեծերու Խորհուրդը, Վարդագոյն Մարմարէ Պալատին մէջ (Ավընիւ Ֆոշ), որ կը պատկանի դքսուհի Թալէյրան – Փէրիկորի : Այս Խորհուրդը կազմուեցաւ 1945ին, Փոցտամի մէջ եւ կը բաղկանայ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներէն : Ան յաջողութեամբ մշակեց Գերմանիոյ արբանեակ պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրները, 1946ին, բայց անելի մը հանդիպեցաւ բուն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին :

Այս երրորդ փորձն է որ կը կատարուի, լուծելու համար գերմանական կնճիռը : Առաջին երկու խորհրդաժողովները տեղի ունեցան Մոսկուայի եւ Լոնտոնի մէջ, 1947ին, ձախողանքի մը յանգելով : Հիմա որ Ռուսերը իրենք առաջարկած են նոր ժողով մը գումարել, կը մնայ տեսնել թէ ինչ առաջարկներ բերած են, որպէսզի նոր պառակտումներ չծագին : Ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակներու մէջ, շատ բան կախում ունի Պ. Վիշինսկիէն, որ Մոլոթովի յաջորդեց իբրեւ արտաքին նախարար : Անշուշտ նըպաստաւոր պարագայ մըն է Պերլինի պաշարման բարձումը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին :

Արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարներուն օգնականները վեց անգամ ժողով գումարեցին անցեալ շաբթու, իսկ նախարարները իրենք ալ խորհրդակցեցան շաբաթ եւ կիրակի, ընդհանուր ուղեգիծ մը մշակելու համար :

Իրազեկներու կարծիքով, այս անգամ աւելի փափուկ է կացութիւնը, քան 1947 Դեկտեմբերին, երբ գերմանական խնդիրը երկրորդ անգամ կը քննուէր Լոնտոնի մէջ : Պերլինի պաշարումը վերցաւ, բայց ուրիշ խոչընդոտներ կան ճամբուն վրայ : 1947ին մէկ Պերլին կար, մէկ տեսակ դըրամ, մէկ միջդաշնակցային Վերստուգիչ Յանձնաժողով ամբողջ Գերմանիոյ համար : Այժմ կան երկու Պերլիններ, երկու քաղաքապետական խորհուրդներ, երկու ոստիկանութիւն : Յետոյ, գերմանական կառավարութիւն մը կը կազմուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նոր Սահմանադրութեամբ, ուրիշ մըն ալ արեւելքի մէջ : Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնած են միացնելու իրենց գրաւած շրջանները, միջազգային (արեւմտեան) հսկողութիւն մը հաստատուած է Ռուրի վրայ, արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումը յառաջ կը տրուի շնորհիւ Մարշըլի ծրագրին : Արեւմտեան պետութիւնները որոշած են թոյլ չտալ որ խանգարուին այս ծրագիրները :

Ի՞նչ է Խ. Միութեան դիրքը, այս կացութեան հանդէպ :

Զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Վիշինսկի պիտի առաջարկէ փութացնել Գերմանիոյ միացումը եւ գըրաւման բանակներուն պարպումը : Այս առթիւ անշուշտ պիտի յուզուին գերմանական ապագայ կառավարութեան ձեւը, Ռուրի եւ հատուցումներու խնդիրները եւն. :

«Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է համաձայնին»

Զօր. տը Կօլ կիրակի օր ճառ մը խօսելով իր կազմակերպութեան Ազգ. խորհուրդին մէջ, յայտարարեց թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է նոր համաձայնութեան մը յանգին յանուն խաղաղութեան եւ ապահովութեան : Այս առթիւ քննադատեց արեւմտեան Գերմանիոյ նոր սահմանադրութիւնը, դիտել տալով թէ չափազանց կեդրոնացեալ իշխանութիւն մը կը հաստատէ, ճամբայ բանալով դէպի նախկին Ռայխի վերակազմութիւնը :

Զօրավարին կարծիքով, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համաձայնութեան համար կան երկու գըլխաւոր պայմաններ, — զօրացնել Ֆրանսան տընտեսական վերածնութեամբ եւ փոխել կառավարութեան ներկայ կարգուսարքը :

Այս ճառէն առաջ, ժողովը բանաձեւ մը քուէարկած էր, որ «ոճրապարտ անխոհեմութիւն» կը նկատէր Գերմանիոյ զինուորական գըրաւման ջնջումը, ներկայ միջազգային կացութեան մէջ : Բանդէտներ դիտել կուտան թէ այս բանաձեւը վախ կը մատնէր ոչ թէ Գերմանիոյ, այլ Խ. Միութեան ուժի մասին : Բանաձեւը դարձեալ կը յիշեցնէր թէ Ֆրանսա պարտաւոր է ստանձնել նախաձեռնութիւնը, քաղաքականօրէն կազմակերպելու արեւմտեան Եւրոպան :

Զօր. տը Կօլ Ատլանտեանի դաշինքի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ «ահագին արժէք ունի, բայց Ֆրանսայի համար սխալ պիտի ըլլար ստորագրել զայն, առանց ճշդելու կարգ մը պայմաններ եւ լրացնելու պակասները : Եւ նորէն պահանջեց ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԽՈՐԺԱԿԸ ՈՒՏԵԼՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ...

Ժողովրդական այս ծանօթ առածը ճշդիւ կը յարմարի Թուրքիոյ, որուն մամուլը եւ պետական շրջանակները վերջերս յայտնապէս իրենց դժգոհութիւնը կը յայտնեն Մ. Նահանգներու կառավարութեան դէմ, որ Թուրքիան չէ հրաւիրած անդամակցութեան Ատլանտեան Դաշինքին. երկրորդ, 1949—50 տարուան համար Մարշըլի ծրագրով որոշուեր է Թուրքիոյ յատկացնել ոչ աւելի քան 30 միլիոն տոլար միայն:

Թուրքիան գիտէ որ ինք Ատլանտեան պետութիւն մը չէ, բայց եւ այնպէս կ'ուզէ անպայման մաս կազմել Դաշինքին. համեմատութեան դնելով ինքզինքը Իտալիոյ հետ, իր հպարտութեան մէջ վիրաւորուած կը զգայ, որ մինչ երէկուան Առանցքի պարտուած պետութիւն մը ծանօթ դաշինքը ստորագրած է, ինք՝ Դաշնակիցներուն հաւատարիմ եւ պատերազմի օրերուն անոնց ծառայած երկիր մը, դուրս կը մնայ անկէ:

Հրատի բնակիչ պէտք է ըլլալ՝ չգիտնալու համար թէ Թուրքիան ինչպէս պահեց ինքզինքը պատերազմի օրերուն, որքան ամուր կապուեցաւ ան Գերմանիոյ եւ ինչպէս կը բաղձար, որ ան յաղթական դուրս գար, կամ գէթ խորտակէր Խորհ. Միութիւնը:

Իրապէս, Թուրքիան չահագրգռողը Հիւսիսային Ատլանտեան երկիրներու պաշտպանութիւնը չէ, ոչ ալ այդ նպատակով կազմուած դաշինքը. Թուրքիոյ ցաւն այն է, որ դաշինքը ստորագրողները նոր օգնութիւն պիտի ստանան Ամերիկայէն, մինչ ինք, այդ պարագային, պիտի զրկուի Առատութեան Աղբիւրէն հոսող ջուրէն ըմպելու:

Բայց թողունք Հիւս. Ատլանտեանի Դաշինքը: 1949—50 տարուան հաշուին Մարշըլի ծրագրով Թուրքիոյ յատկացուեր է ընդամէնը 30 միլիոն տոլար: Մուրացկանի մը տրուելիք աւելցուք է այս, որ չէր կրնար չվիրաւորել պատուախնդիր ազգ մը: Թուրքիան իր երկրի տնտեսութեան զարգացման համար ընդարձակ ծրագիրներ կազմեր է, զորս իրականացնելու համար, Մարշըլի ծրագրով իրեն տրուելու է ոչ թէ 30 միլիոն, այլ՝ 90էն 100 միլիոն տոլար:

Թուրքիան տարածութեամբ մեծ երկիր է, շատ աւելի մեծ քան Ֆրանսան եւ Իտալիան, թէեւ չունի անոնց բնակչութեան կէսն անգամ: Ծիշդ է, Արեւմտեան չափանիշով ան աղքատ երկիր է, բայց ինքնապահ է՝ իր արմտիքի արտադրութեամբ եւ հարուստ հանքերով: Եթէ Ամերիկա առատ դրամ տայ, ճամբէ երկրագործական կարեւոր գործիքներ ու մեքենաներ, մինչեւ 1952 թուի վերջը Թուրքիան պիտի բազմապատկէ իր ցորենի, ածուխի, երկաթի, քրոմի եւայլ հանքերու արտադրութիւնը. ինքը՝ Թուրքիան, այդ կերպով ոչ միայն ոտքի պիտի կանգնի, այլեւ պիտի օգնէ Եւրոպային: Ուրիշ խօսքով, եթէ վերջինս իր վերականգնումի յոյսերը կապած է Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումին, անդին՝ Արեւելքի պետութիւն մը՝ Թուրքիան ալ պիտի կատարէ Գերմանիոյ օժանդակի դերը՝ նոյն Եւրոպայի վերականգնումի գործին մէջ:

Այսպէս կը պատկերացնէ Թուրքիան իր դերը. նոյնը կը կրկնեն նաեւ Թուրքիոյ չահերուն պաշտպան Ամերիկացիները: Եւ ասոնք ամէնքն ալ այս օրերուս մէկ նպատակ կը հետապնդեն.— յօգուտ Թուրքիոյ աւելի դրամ ստանալ: Ամերիկա թերեւս Մարշըլի ծրագրով Թուրքիոյ աւելի դրամ չտայ յառաջիկայ տարի, քան որ արդէն որոշած է, բայց ջանքեր կը թափուին, որ Ամերիկա վաղը աւելի դրամ տայ՝ գէթ Թրումընի վարդապետութեամբ:

Վերջին լուրերու համաձայն Ուաշինկթընի կառավարութիւնը յանձնարարած է Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնախումբին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յատկացնել 225 միլիոն տոլար: Եթէ Յանձնախումբը չառարկէ, ընդունի եղած յանձնարարութիւնը, Քոնկրէսն ալ այդ մասին տայ իր հաւանութիւնը, այդ պարագային Թուրքիան եւ իր պաշտպանները կը հասնին իրենց նպատակին: Թուրքիան կը գտնէ ձեւը Թրումընի վարդապետութեամբ իրեն յատկացուելիք գումարի մէկ մասը յատկացնելու իր տնտեսական ծրագիրներու իրագործման:

Բայց նոր միլիոններու ստացումէն յետոյ, Թուրքիա պիտի կրնա՞յ, մինչեւ 1952ի վերջը, այսինքն՝ ընդամէնը 2ուկէս տարուան ընթացքին, ունենալ տնտեսական այնպիսի վերելք, որով ոչ միայն դառնայ կատարելապէս ինքնապահ, այլեւ, տնտեսական գետնի վրայ, օգտակար դառնայ Եւրոպային: Թուրքիոյ բոլորովին անծանօթ քաղաքական մանուկները միայն կրնան հաւատալ նման հաւատալիքներու:

Թուրքիա իր գոյութեան ընթացքին փոխառութիւններ շատ է ըրած Եւրոպայէն՝ յատկապէս իր տնտեսութեան վերականգնումին համար: Բայց այլը չէ շարժած տեղէն, մնացած է նոյն կէտին վրայ, ան յաճախ աւելի ետ ալ գացած է: Թուրքիան կանգուն պահողը եղած են Թուրքիոյ բաղկացուցիչ ժողովուրդները, բայց այսօր չկան այդ ժողովուրդները, եւ Թուրքիան որքան ալ միլիոններ ստանայ դրսէն, պիտի չկրնայ մինակը զանոնք շահարկել յօգուտ իր երկրին: Քամին բերածը քամիներն ալ պիտի տանին:

Դեռ վերջերս Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ ճառեր արտասանուեցան այն մասին թէ՝ Թուրքիան իր պալքանեան դրացիներուն համեմատութեամբ 20 անգամ աւելի ետ է, ան նոյնիսկ ետ է ափրիկեան պետութենէ մը՝ Եթովպիայէն. ռոռդման տեսակէտէ ան աշխարհի ամէնէն յետամնաց երկիրն է. 25 տարի է կը հետապնդուին շինարարութեանց ծրագիրներ, բայց իրականին մէջ տեղի չունենար շինարարութիւն. Թուրք ազգը չաճիր, որովհետեւ կը մեռնի նորածիններու կէսէն աւելին. գիւղեր քարուքանդ են ու աւերակ, իսկ Անգարայի մէջ միլիոններ կը ծախսուին Ազգ. Ժողովի մեծ պալատ մը կառուցանելու եւ դրսեցիներու աչքին փոշի փչելու համար:

Սո՞ւտ են այս յայտարարութիւնները: Ոչ: Թուրք երեսփոխաններն են այս մասին խօսողները. անոնք է որ մատը դրած են վէրքին վրայ:

Բայց պաշտօնական Թուրքիան այս անգամ ալ փոշի կը փչէ աչքերու: Անմրցելի վարպետն է ան աճպարարութեանց: Ախորժակը բացուած ամերիկեան տոլարներով, ակնկառոյց՝ ան կը սպասէ նոր միլիոններու: Բայց մեղի կը թուի, որ հեռու չէ այն ժամանակը, երբ ամերիկեան մեծ հանրապետութիւնն ալ պիտի հասկնայ, որ ինք եւս զոհ գացած է հասարակ աճպարարի մը խաղերուն:

(Խմբագրական՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»էն)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կեանքը Սելանիկի մէջ

Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա որ 50 մղոն միայն հեռու են մակեդոնական մեծ քաղաքէն՝ Սելանիկէն, երկար ատեն աչք ունեցած են անոր վրայ: Քաղաքը ունի կէս միլիոն բնակիչ:

Անոնք թշնամական դիրք բռնած են Յունաստանի դէմ, օգնելով յոյն ապստամբներուն: Իսկ ՄԱԿի քննիչներուն համաձայն, Պուլկարները եւ Եուկոսլաւներն են որ կը պարենաւորեն ապըստամբները:

Թէեւ հինգ վեց հոգինոց խումբերով, յարձակում կը գործեն ապստամբները, սակայն ազդեցութիւնը աւելի բարոյական է: Ամերիկացիներ նկատած են որ Սելանիկցիները կրնան անձնատուր ըլլալ համայնավարութեան, պարզապէս խաղաղութեան սիրոյն:

Զարբերական ահուսարսափները եւ յարձակումները իրենց ազդեցութիւնը ունեցան: Հանրային սրահներու մէջ պարերը արգիլուած են: Հրացաններով զինուած զինուորներ պահակ կը սպասեն մեծ պանդոկներու դուռներուն, ինչպէս եւ հեռագրական պաշտօնատան առջեւ:

Աւելի յուրջ է սպառնալիքը քաղաքին մէջ, երբ խմբակներ կ'երեւին այն մեծ ճամբաներուն վրայ որ կը միացնէ Սելանիկը Յունաստանի մընացեալ մասին հետ:

Հրոսախումբ մը կը գրաւէ Ողիմպոս լեռը որ կը տիրապետէ Սելանիկ – Աթէնք գլխաւոր ճամբուն վրայ: Ողիմպոս ապաստան տուած է 250 հրոսակներու, սակայն այնքան անգամ կը ստիպէ որ սայլերը և հանրակառքերը երթեւեկեն զինուորական պահակներով, որոնց առջեւէն կ'երթան ական – մաքրողներ: Այս նախզգուշութիւններն իսկ չեն բաւեր, ականներու պատճառով վերջերս մէկ շաբթուան միջոցին քաներկու հոգի սպաննուեցան:

Յաճախ Ողիմպոսէն հրոսակ մը միայնակ ճամբորդ մը կը բռնէ: Օրինակ անգամ մը ամերիկացի առեւտրական մը բռնեցին լերան մօտ: Բաւական ճամբայ կտրեցին անոր հետ առանց յոյն կառավարական ուժի հանդիպելու: Տարին զայն «Հանրային յարաբերութեանց գրասենեակը» եւ հարցուցին թէ ինչ թերթ կը կարդար:

Որոշ պարագաներու մէջ, Սելանիկի կեանքը կ'ընթանայ սովորականին պէս: Նորէն մարդիկ կը նստին արեւին տակ, համրիչը դարձնելով մատներուն մէջ: Երկար մազերով օրթոտոքս քահանաներ կը շրջագային փողոցներուն մէջ: Կառավարական բանակի պաշտօնեաներ հուկթախաղ կը խաղան:

Մակերեսային այս երեւոյթներէն դուրս կան ուրիշ նշաններ: Փողոցները կենդանի են ամերիկեան բանակի զինուորներով որոնք կառավարական բանակին հետ իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն համայնավարներու դէմ: Սելանիկի ծոցին մէջ մինչեւ իսկ չոգենաւեր եւ հրասայլեր կան: Ասոնք զօրք կը փոխադրեն Ողիմպոս լեռը ընդդէմ ապստամբներուն:

Երբեմն ամերիկեան բանակի սպաներ կ'երեւան, որոնք պատերազմական նոր դրութեան համաձայն կը մարզեն յոյն զինուորները, սակայն աւելի շատ բրիտանացի զօրքեր կան: Ըստ երեւոյթին անոնք հոն են պաշտպանելու համար Բրիտանացիները պարպումի մը պարագային, սակայն աւելի շատ կ'օգնեն երկրին պաշտպանութեան: Անգլերէն անուններով գինետուն - սրճարաններ շատ կան, «Ամերիկեան պար», Փարիզեան գիշերային Ակումբ» եւայլն: Միայն ամերիկեան կազմածները, զինուորները եւ անգլերէն լեզուն չեն արեւմտեան ազդեցութեան նշանները: Գլխաւոր փողոցի մըանունը Ֆրանքլէն Րուզվէլթ է: Խանութներու ցուցափեղկերը լեցուած են ամերիկեան ելեկտրական եւ մեքենական կազմածներով: Կրպակները ծանրաբեռնուած են ամերիկեան պարբերաթերթերով եւ գրպանի գրքոյկներով:

Թէեւ Մ. Նահանգները սալարկեցին Սելանիկ Աթէնք գլխաւոր պողոտան, եւ վերաշինեցին Սելանիկի օդակայանը, սակայն համայնավար ապստամբներու գործունէութիւնը սահմանափակեց սպասուած յաջողութիւնները:

Բանուոր մը օրական մէկուկէս տոլար կը ստանայ, հացին համար կուտայ մօտ 35 սէնթ: Տըրամին այնքան ինկած է որ երբ մէկը 100 տոլար կը փոխէ, «ահա ուրիշ յոյն միլիոնատէր մը», կ'ըսեն կատակով: Պատերազմէն առաջ հարիւր տոլարը կ'արժէր 1400 տրախմի, իսկ հիմա մէկ միլիոն տոլար կ'արժէ:

Ելեկտրականութեան գործարանը որ քանդուեցաւ Գերմաններու կողմէ, երբեք չէ վերաշինուած: Ծովափը խարսխած թորփիլահալած մը կը հայթայթէ քաղաքին ելեկտրականութեան մեծ մասը: Պանդոկներուն մէջ այնքան քիչ լոյս կայ, որ աչքերը կը վնասուին կարդալու ատեն: Ժողովուրդը 25 առ հարիւր աւելցած է Սելանիկի մէջ որովհետեւ համայնավարութեան պատճառով վըտանգուած գիւղերը պարպուեցան, իսկ ճարտարարուեստական դիւրութիւնները այնքան շատ են որ բարեկեցիկ հողագործներ այսօր աչք տնկած են ամերիկեան ծրարներու:

Ք.

Վեց հազար տարագիրներու բողոքի ցոյցը

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 16 Մայիս (Յառաջ).— Երէկ, կիրակի, քաղաքիս Ցուֆէնհաուզէն արուարձանի գաղթակայանի ընդարձակ բակին մէջ կայացաւ բողոքի մեծ ցոյց մը ընդդէմ խորհրդային բռնատիրութեան: Մասնակցեցան ինը ազգութեանց պատկանող 6000 քաղաքական տարագիրներ, որոնց կարգին եւ 600ի չափ Հայեր:

Միթինկը բացուեցաւ կրօնական պաշտամունքով: Պատրաստուած զոյգ խորաններու վըրայ աղօթքներ բռուեցան օրթոտոքս եւ կաթոլիկ Ուկրայնացի եկեղեցականներու կողմէ: Պղատոն եպիսկոպոս խօսեցաւ ուժեղ քարոզ մը եւ բողոքելով բոլշեւիկեան վայրագութեանց դէմ, ծանրացաւ մասնաւորաբար կրօնքի եւ եկեղեցիի դէմ սարքուած հալածանքներուն շուրջ:

Այնուհետեւ 15 ճառախօսներ՝ անգլերէն, գերմաներէն եւ իրենց մայրենի լեզուներով, յաջորդաբար խօսք առին եւ զայրալից շեշտով քըննադատեցին խորհրդային իրաւակարգը: Հայերու կողմէ խօսեցաւ Պ. Կարօ Գէորգեան եւ պատկերացուց տառապանքը, որուն ենթարկուած է հայրենիքի ժողովուրդը 28 տարիներէ ի վեր, յիշատակելով միաժամանակփետրուարեան յաղթական ապստամբութիւնը, իբրեւ ժողովրդային պոռթկում:

Միթինկը, իր կրօնական եւ քաղաքական բաժիններով տեւեց չորս ժամ: Այնուհետեւ ինը ազգերու տարագիրները, կարգապահ շարքերով թափօր կազմեցին արուարձանի փողոցներուն մէջ եւ ցրուեցան ժամը 2ին:

Քաղաքական այս մեծ ցոյցին մասնակցեցան Ուկրայնացիները, Չեխերը, Լեհերը, Սլովաքները, Էսթոնացիները, Լեթոնները, Լիթուանացիներ, Սպիտակ Ռուսերը: Հրաւիրուած էր նաեւ «Ազգերու հակաբոլշեւիկ ճակատ» ազատագրական եւ յեղափոխական կազմակերպութիւնը, որուն կ'անդամակցին՝ 23 հակաբոլշեւիկ ազգեր:

Բակին չորս կողմը փակցուած եւ ցուցարարներու կողմէ ալ պարզուած էին ամէն լեզուով մեծատառ վերտառութիւններ — «Անկցի Սթալին – եան աւազակախումբը», — «Ամերիկացի բարեկամներ, մենք ալ Լինքընի նման կը պայքարինք ստրկութեան դէմ», — «Կոմունիզմը հաւասար է ժանտախտի», եւն.: Իսկ անհամար ձեւերով գըծուած էին Սթալինի, Լիթվինովի եւ ուրիշ խորհրդային դէմքերու ծաղրանկարները:

Միթինկի աւարտումէն վերջ, կազմակերպիչ մարմինը պատուասիրեց հարիւրի չափ հրաւիրեալ մտաւորականներ: Այս առթիւ ալ խօսուեցան երեսունէ աւելի ճառեր եւ գոհացում տրուեցաւ գերմանացի եւ այլ օրագրողներու հարցումներուն: Պ. Կարօ Գէորգեան, դարձեալ, այս անգամ անգլերէնով, բացատրեց հայ ժողովուրդի պայքարը:

Ցաւալի էր միջադէպը, որ այս առթիւ ծագե-

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ տ'Իէնայի մէջ՝ 15 Մայիսին կիրակի օր՝ հաճոյքն ունեցանք ներկայ ըլլալու Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Օրուան տօնակատարութեան : Սրահը լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ :

Հանդէսը բացաւ մասնաճիւղին ատենապետուհին Տիկին Ա. Խաչիկեան որ ամփոփ կերպով ներկայացուց մասնաճիւղին մէկ տարուան գործունէութիւնը եւ իր մնայուն ձեռնարկները, դարմանատուն, դպրոց եւ կարօտեալներու օգնութիւն : Ծանրացաւ մանաւանդ, Կ. Խաչի անդամուհիներուն մէջ ստեղծուած ընկերական մտերմութեան վրայ, ինչ որ իր յաջողութեան գաղտնիքն է : Կոչ ըրաւ մեր Հայուհիներուն անդամագրուիլ Ֆր. Կ. Խաչին :

Առաջին անգամն էր, որ կը լսէինք Ա. Խաչիկեանը բեմէն : Գովելի էր իր կիրթ, մտածուած եւ գեղեցիկ խօսքը : Պատիւ Կապոյտ Խաչին որ կնոջ հանրային դաստիարակութեան գլխաւոր ազդակը կը ներկայանայ :

Օրուան բանխօսն էր մեր երիտասարդ համակրելի իրաւաբանը Ց. Եղիազարեան, որ խնամուած ճառով մը ներկայացուց միջազգային Կարմիր Խաչը իր նպատակներով : Անունի պզտիկ շեղումով մը Կապոյտ Խաչը Հայ գաղթաշխարհին մէջ կը ներկայանայ այդ գթութեան մեծ գործը կատարող, աւելիով, քանի որ Կապ. Խաչը կը զբաղի նաեւ Նոր Սերունդին Հայեցի դաստիարակութեամբը :

Որպէս զինուոր եւ գերի, ան յուզիչ կերպով պատմեց, թէ ինչ բարոյական եւ հոգեկան կազդուրիչ դեր է կատարեր Կապոյտ Խաչը պատերազմի միջոցին, իր զանազան ձեւի օգնութեամբ — գիրք, սնունդ, հագուստ եւայլն— եւ վերջացուց «Հայոց գաղթաշխարհի պատմութեան մէջ եզակի կազմակերպութիւն մըն է Ֆ. Կ. Խաչը եւ ով որ լաւագոյնս կ'ուզէ ծառայել իր ժողովուրդին, պէտք է անդամագրուի այս միութեան եւ օգնէ անոր թէ բարոյապէս թէ նիւթապէս : Բուռն ծափերով գնահատուեցաւ իր խօսքը :

Իրապէս ճոխ էր եւ խնամուած գեղարուեստական բաժինը :

Նոր դէմքեր, երգով, դաշնակով եւ արտասանութեամբ հաճելի տպաւորութեան տակ պահեցին հանդիսականները : Դաշնակ Օր. Փիշմիշեան (Պոստափէշտէն) եւ Օր. Մ. Մարգարեան : Երգ, Տիկին Մելիքեան, Օր. Ա. Աստոեան եւ Օր. Գավէդեան : Արտասանութիւն Օր. Ա. Սամուէլեան, պար պատանի Վ. Թորոսեան, Պ. Քարլոս Քանթի իր աշակերտներով (սպանիական) եւ վրացի կինտոն : Մեր շնորհալի պարուհին Օր. Ռէժինա Յովհաննէսեան եկաւ փայլը աւելցնել այս գեղեցիկ ամբողջութեան : Հայկական նուագի, մեր սիրուած երրորդութիւնը Պ. Գարեգին (թառ), Պ. Ունանեան (քեմէնչէ) եւ Պ. Բենօ (սրինգ եւ դափ) ջերմացուցին մեր սիրտերը հայրենական կարօտով :

Աւելորդ կը նկատեմ խրաքանչիւրին համար չափազանց սովորական գովեստներ : Բոլորովին հանդէպ երախտագիտական խօսք պէտք է ունենանք մենք, հանդիսականներս, քանի որ իրենց հայրենի երգերը, արտասանութիւնները, նուագն ու պարը մեզ կը հեռացնեն խորթ միջավայրէն եւ կը փոխադրեն գոնէ կարճ միջոց մը, մեր սիրտերուն եւ ապրումներուն աւելի հարազատ միջավայր մը :

Ինչպէս ներկաները, Ֆր. Կ. Խաչի անդամուհիներն ալ գոհ էին այս հանդէսին յաջողութենէն : Կը մաղթենք իրենց ծրագիրներուն եւ ազգօգուտ գործունէութեան յարաճուն վերելք :

Հանդիսական

ցաւ Ձեխերու եւ Սլովաքներու միջեւ : Ձեխերը կը մերժէին Սլովաքներու անջատողական ձգտումը, իսկ այս վերջինները կը մեղադրէին Ձեխերը ազգայնամոլութեամբ :

Վեց հազար տարագիրներու միաձայն բացագանչութիւններով քուէարկուած բողոքի բանաձեւը պիտի յղուի արեւմտեան կառավարութեանց եւ ՄԱԿի քարտուղարութեան :

Նոյն օրը երեկոյեան, Շթութկարտի ռատիոկայանը, կէս ժամ յատկացուց այս միթինկին եւ հեռարձակեց՝ խօսուած բոլոր ճառերէն հատուածներ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի նորակազմ մասնաճիւղը իր առաջին ձեռնարկը կատարեց թէյասեղանով մը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին, կիրակի օր Թաղիս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ : Մարսէյլի եւ Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչութիւնները ղրկած էին իրենց ներկայացուցիչները, իսկ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Թէրզեան քհնյ. չկրնալով անձամբ գալ, ղրկած էր 500 ֆրանքի նուէր մը Խաչուհիները քաջալերելու համար :

Մեր սիրելի Շ. Նարդունին եւս չէր մերժած իրեն եղած հրաւէրը :

Օրուան նախագահուհի Տիկին Հ. Շալճեան բացուած յայտարարելով թէյասեղանը, բացատրեց Թաղիս մէջ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի մը անհրաժեշտութիւնը եւ յետոյ հաւաքոյթին ղեկավարութիւնը յանձնեց ընկեր Ց. Դաւիթեանի որ գեղեցիկ կերպով, տարաւ իր պաշտօնը :

«Սիփան» երգչախումբէն զատ գեղարուեստական բաժնի, իրենց մասնակցութիւնը բերին, Օր. Ա. Յարութիւնեան, Պ. Ս. Աւտօեան, Կ. Յարութիւնեան, (Սէն Ժերոմէն», իսկ Օր. Զէյթունլեանի ներկայութիւնը հաճելի անակնկալ մը եղաւ իր գեղեցիկ երգերով :

Օրուան բանախօսուհին ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան, անդրադարձաւ դարերու ընթացքին կանանց կողմէ կատարուած աշխատանքներուն, յետոյ ծանրացաւ ի մասնաւորի Հայ կնոջ հանրային գործունէութեան, եւ յիշեց բոլոր այն կանացի կազմակերպութիւնները, որոնք պատրաստած են տիպար Հայուհիներ : «Կապոյտ Խաչը արտասահմանի մէջ իր գոյութիւնը կը պահէ 28 տարիէ ի վեր, բարոյական եւ նիւթական օգնութեամբ աշխատած է թեթեւցնել գաղութներուն կարիքը» եւ խօսքը ուղղելով տեղւոյս մասնաճիւղին, մաղթեց որ իրենց ջանասիրութեամբ կանգուն պահեն Կապոյտ Խաչը :

Յարութիւնեաններու զուգերգէն յետոյ խօսք տրուեցաւ մեր սիրելի Նարդունիին որ իր սովորական հիւթեղ խօսքերով քաջալերեց մեր Խաչուհիները, օրինակներով հաստատեց որ հայ մայրը աշխարհի առաջնակարգ կիներէն է :

Խօսեցան նաեւ ընկերներ Ց. Պետրոսեան, Կ. Ճանիկեան եւ Տօքթ. Ց. Սիվրիհիսարլեան, որոնք բացատրեցին Կ. Խաչի օգտակարութիւնը եւ հրաւիրեցին հանդիսականները, որպէսզի իրենց կարելին ընեն օգտակար հանդիսանալու մեր բազմաչարչար ժողովուրդին այս այնքան կենսունակ Միութեան :

Կապոյտ Խաչի նորակազմ մասնաճիւղին եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները : Ընկեր Վ. Գալստեան 2000 ֆրանք, Պ. Ց. Ցակոբեան իր եղբօր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 2000 ֆրանք, Պոմոնի Կ. Խաչի կողմէ 2000 ֆրանք :

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը, ընկեր Ց. Դաւիթեան, Պ. Գ. Շալճեան, եղբարք Պետրոսեան հազարական, Թէրզեան քահանայ, Պ. Պ. Կ. Կիւլէմիրեան, Խ. Յովհաննէսեան, Հ. Համբարձումեան, Ա. Աւտօեան, Պօյաճեան, Մ. Կոտաւճեան, Ահարոնեան, Տիկիններ Հ. Մկրտիչեան, Ժիրայրեան, Հ. Ճանիկեան, Խ. Մասեան, փոքրիկներ Ս. Ուլուսեան եւ Ժ. Կոփոյեան, Տիկին Սիմոնեան, Նոր Սերունդի «Աղբալեան» խումբը եւ ընկեր Ա. Քիթապճեան 500ական, ընկերներ Խողեան եւ Յարութիւնեան 300ական, Պ. Ա. Խըրիմեան 200, Տիկին Քիւրքճեան 100 ֆրանք, գումար 19.400 ֆրանք :

Թէյասեղանը լրացաւ ժամը 9ուկէսին, եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ այն հաստատ համոզումով որ այս Նոր մասնաճիւղն ալ պիտի հասնի միւսներու բարգաւաճման :

★ Սէն Ժեռոմն ալ տօնեց ապրիլ 11 - 24ի սգատօնը նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Թաղականութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն, Ռազմիկներու Միութեան, եւ Ժաֆին : Սակայն ցաւալի է ըսել որ բազմութիւնը շատ քիչ էր, հակառակ անոր որ Սէն Ժեռոմի հասարակութիւնը գիտակից է իր պարտականութեան : Ապրիլեան սգատօնին առթիւ այս անտարբերութիւնը խիստ ցաւալի երեւոյթ մըն էր : Կ. Կոփոյեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Գ. ՍԻՄՔԷՇԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ — Կիրակի 8 Մայիս : Պոլիս, Մխիթարեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ բազմարդիւն եւ ծերունազարդ ուսուցիչ Գէորգ Սիմքէշեանի 60ամեայ յոբելեանը : Յոբելեարը քաջ թրքագէտ եւ հայագէտ էր, հասցուցած բազմաթիւ աշակերտներ եւ աշխատակցած պոլսական թերթերու : Օրուան նախագահը Փրօֆ. Քէօմիւրճեան, Թուրք գրականութեան համալսարանին տնօրէն փրօֆ. Համիտ Օնկունսու (յոբելեարին աշակերտներէն Օսմ. համալսարանին մէջ), կրթական տեսչութեան կողմէ քննիչ Մուսլիհիտտին Օքեայ եւ ուրիշներ պանծացուցին յոբելեարին արդիւնաւէտ գործունէութիւնը : Երգեր եւ ուղերձներ ալ տեղի ունեցան մէջ ընդ մէջ :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ստալինը թէեւ ազգերի գործավարն էր, սակայն դեռ չունէր այն կշիռն ու պատկառանքը, որով հանրածանօթ էին Թրոցկին, Քամենեւը, Զինովիեւը եւայլն : Երկրորդական արժէքով դէմք էր : Յեղափոխական շարժման մէջ outsider ձին էր, դրսեցի էր : Այսուհանդերձ շատ ուրախ էի, որ Ստալինի հետ խօսելու ու արտայայտուելու առիթը պիտի ունենամ : Ահա թէ ինչո՞ւ :

Իմ մտքիս մէջ մի հայազգի յեղափոխականի անունը զուգորդուած էր Կոասինի ու Ստալինի հետ : Դա Սիմոն Տէր Պետրոսեանն էր, որ յայտնի էր համայն յեղափոխական Ռուսիայում Կամօ անունով : Նրա հետ բախտի բերումով ծանօթացել էի առաջին մեծ պատերազմից առաջ : Մի օր, Թիֆլիզի «Զաչկայ Զայ»ում Արամայիս Երզընկեանից լսեցի Կամոյի պատումը : Խնդրանքիս գոհացում տալով, երկրորդ եւ վերջին անգամ հանդիպում ունեցայ Կամոյի հետ : Վերյիշեցինք հին օրերը ու ինձ պատմեց իր շահատակութիւնները ռուսերէնով :

Ռուս Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, թէ իր բոլշեւիկ եւ թէ մենշեւիկ թեւերով, միշտ ոխերիմ հակառակորդը եղած է դաւադրական եւ ահաբեկչական ձեռնարկների : Եթէ պատահել են ցանցառ գործեր, դրանք բոլորն էլ կրել են անհատական կամ պատահական բնոյթ : Սակայն 1907ին Լենինը կը վճռէ, որ խմբական ապստամբութիւններ կատարուին պետութեան դէմ՝ դրամական հսկայ գումարներ ձեռք բերելու համար : Կուսակցութիւնը ծիւրում էր նիւթական յոյժ անձուկ վիճակի մէջ : Փող չկար ժողովուրդի ըմբոստ զանգուածները զինելու համար. փող չկար յեղափոխական լայնածաւալ գրականութիւն մը շակելու եւ երկրին հեռաւոր մասերը տարածելու համար : Ուրեմն փող էր հարկաւոր : Բայց փողը կարելի է ճարել սոսկ դաւադրական ճանապարհով : Իսկ դաւադրական գործունէութեան դէմ ինչ լուտանք, սաստ ու մեղադրանք կար, որ չթափեցին, բոլոր աններելի բառերը գործածեցին էսէռների եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ՝ նրանց սեւացնելու եւ վարկաբեկելու համար : Լենինը բացարիկ կերպով ճկուն միտք էր : Ինչպէս մեր ժողովուրդն է բնորոշում ճիզուիթ էր : Գտաւ անելից ճողոպրելու ուղին : Եւ այս գործը որակեց էքսպրոպրիացիա, սեփականազրկում : Պետութեան ինչքին տիրանալով, իրենք կատարում են յեղափոխական հակադրամատիրական գործ : Այսպէս, թէ նիւթական ապահովութեան կը տիրանան եւ թէ սկզբունքին դէմ դաւաճանած չեն լինիր : Ձեւով դաւադրական, իսկ խորքով՝ համայնավար, պիտի սեեն նորափիթիթ տեսաբանները : Ինչ հմայիչ ու սպառիչ բանաձեւ :

Այդ պատմական եւ զգայացունց էկսպրոպրիացիան կատարուեց Թիֆլիզի Երեւանեան հրապարակի վրայ, 1907ին, օր ցերեկին, փոխարքայի պալատին առջեւ :

Ռուսիկանական խստաբիբ հսկողութեան տակ պետական դրամատուն էին փոխադրում 50.000 անգլ. ոսկի արժողութեամբ 500նոց րուբլիներ :

Ահաբեկիչների պարագլուխը վրացախօս Հայը՝ Կամոն էր, որ սպայի հագուստով ծպտուած, ռումբերով եւ հրացաններով տարափին տակ յաջողեցաւ գրաւել փողերի պարկը եւ փոխադրել ապաստարանական գիտարանը, ուր ծառայում էր : Ահաբեկիչները ոչ միայն զոհ չտուին, այլեւ նրանցից ոչ մէկը ձերբակալուեց : Այս ձեռնարկի կազմակերպիչը ու ռումբերի հնարիչը եղել է Կրասինը, իսկ դաւադիրների հսկիչն ու վերակացուն՝ Ստալինը :

Ուրախ էի, որ Ստալինի հետ կարող էի տեսակցութիւն ունենալ : Ուզում էի, որ նրան պատմեմ, թէ ի՞նչպէս իր մտերիմ ու հաւատարիմ ընկերն ու գործակիցը՝ Կիկոյի ու յանդուգն Կամոն, Կովկասից Պոլիս հասաւ ապահով, շնորհիւ Սեւ Ծովի Դաշնակցական ընկերների անվերապահ աջակցութեան : Փափաքում էի Ստալինին յայտնել, թէ երբ ինք ու իր ընկերները Կովկասում նստած, մտատանջ ու սրտատրոփ սպասում էին Կամոյի բարեյաջող փախուստի աւետիսին, մի դեռատի Դաշնակցական էր, որ նրա ճամբու ընկերը եղաւ ու անվտանգ նրան հասցրեց Պոլիս :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(10)

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ : ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ — 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ . — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ :

ՊԵՐԼԻՆԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Մանր դէպքեր պատահեցան Պերլինի մէջ, ծանօթ գործադուլին հետեւանքով: Հրատարակ-ուած տեղեկութեանց համաձայն, մէկ հոգի սպաննուած, հինգ հարիւր հոգի վիրաւորուած են: Ընդհարումներու գլխաւոր կեդրոնն էր Շար-լոթընպուրկի կայարանը, ուր դէմ դիմաց եկան բանթողները եւ խորհրդային իշխանութեանց հո-վանաւորած ոստիկանութիւնը: Կայարանը ձեռքէ ձեռք անցաւ քանի մը անգամ, եւ ի վերջոյ ոստի-կանութիւնը կրակ բացաւ: Բանթողները, որոնք զինուած էին բիրերով եւ քարերով, դուրս քշեցին խորհրդային ոստիկանութիւնը: Այս վերջինը օգնական ուժ ստանալով, գրաւեց կայարանին մէկ մասը: Այս անգամ արեւմտեան շրջանին ոս-տիկանութիւնն ալ հարկադրուեցաւ միջամտել, մաքրելով կայարանը:

Թերթերը կը գրեն թէ երկու ռուս բարձրաս-տիճան սպաներ հետապնդուեցան բանթողներուն կողմէ:

Կիրակի օր միայն ութ կառախումբեր հասան Պերլին, արեւմտեան Գերմանիայէն: Բրիտանա-կան իշխանութիւնները յետաձգեցին զինուորա-կան կառախումբերուն մեկնումը: Արհեստակցա-կան այն Միութիւնը որ հակառակ է բոլշեւիկնե-րուն եւ որ 250.000 անդամ ունի, որոշեց ընդհ. գործադուլ յայտարարել: Անոր վարիչը, Շար-նովսկի, կ'ըսէ թէ արիւնալի դէպքերուն պատաս-խանատուները բոլշեւիկներն են, որոնք կ'ուզեն քաղաքացիական պատերազմ յարուցանել: «Եթէ այս բռնութիւնները շարունակուին, համայնա-վարները պիտի ստանան պատասխան մը որ իրենց միտքէն չանցնիր»:

★ Վերջին հեռագիր մը հազար կը հաշուէ վիրաւորներուն թիւը: Բանթողները կը պահան-ջեն արեւմտեան մարքով վճարել իրենց աշխատա-վարձը, հեռացնել արեւելեան շրջանին ոստիկա-նութիւնը եւ պաշտպանել իրենց արհեստակցական իրաւունքները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ յանձնաժողովը 6ի դէմ 11 ձայնով մերժեց լեհ - չեխական բանաձեւ մը, որ կ'առաջարկէր քննութիւն կատարել Մ. Նահանգներուն կողմէ արեւելեան երկիրներու դէմ հաստատուած առեւտրական խտրութեանց մասին: Ժողովը փակուեցաւ Մայիս 22ին, երկու շաբթուան աշխատանքէ վերջ: Խ. Միութեան պատուիրակը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան այս առթիւ ալ խօսելով, յայտարարեց թէ «կա-րելի չէ իրական յառաջդիմութիւն ապահովել Եւ-րոպայի առեւտուրին մէջ, առանց բառնալու գըլ-խաւոր խոչընդոտը,— արեւմտեան Եւրոպայի հաստատած խտրութիւնները արեւելեան Եւրոպա-յի հանդէպ»: Այս առթիւ փառաբանելով Խ. Մի-ութեան յաջողութիւնները, յայտարարեց թէ իր երկիրը մեծադումար վարկեր բացաւ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ, թէ «արեւելեան Եւրոպայի անօթի ժողովուրդները ուտելիք եւ հում նիւթ կը ճարեն Անգլիոյ, թէ Խ. Միութիւնը ի վիճակի է ուտեստ, հում նիւթ, մինչեւ անգամ մեքենաներ հայթայթելու արեւմտեան Եւրոպայի»:

117 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Կիպրոսի մէջ, վերջին հետեւանք քաղաքապետական ընտրու-թեանց առթիւ ծագած դէպքերու: Հեռագիրը կ'ը-սէ թէ աջակողմեաններու յարձակումէն վերջ, 400 ձախակողմեաններ խուժեցին անոնց հաւա-քատեղին: Անգլ. զինուորներուն արգիլուած էր դուրս ելլել զօրանոցներէն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 209ի դէմ 351 ձայնով արտօ-նեց որ Քոչին - Չինի դաղթավայրը միանայ Վիէթ Նամի հանրապետութեան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը պաշ-տօնապէս պահանջեց Անգլիայէն՝ իրեն յանձնել հա-մայնավար առաջնորդը, Կիրհարթ Այզլէր, որ ձերբակալուած էր լեհական նաւու մը մէջ: Պաշտօ-նագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալը քաղաքական ա-պաստանեալ չէ, այլ դատական հետապնդումէ խոյս տուած փախստական մը:

700.000 ՄՇԱԿՆԵՐ գործադուլ յայտարարե-ցին հիւսիսային Իտալիոյ մէջ:—Նոր պառակտում մը ծագեցաւ Իտալիոյ ընկերվարական կուսակ-ցութեան ձախ թեւին մէջ (Նէննի):

ԿԻՊՐՈՍԸ ծովային եւ օդանաւային խարիսխի մը վերածելու համար 300 ամերիկացի մասնա-գէտներ կը գործակցին Անգլիացիներուն, համա-ձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց:

ԵՐԿՈՒ ՏԵՂԱԿԱԼՆԵՐ, Սերպա եւ Ռէնյէ, ո-րոնք ձերբակալուած էին Մայիս 4ին, պիտի դատ-ուին պետական ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու յանցանքով:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու հա-մաձայն, կարմիր բանակը բոլորովին պաշարած է Շանկայը, ծովէն, ցամաքէն թէ օդէն: Երկու հարիւր հազար կարմիր զինուորներ դիրք բռնած են կենսական կէտերուն վրայ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մաս-նակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնա-ճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մար-սէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆ-ՍԻՍ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒ-ՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ):

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երե-կոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախա-ձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրա-մասնութիւնները յաջորդով:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրի-կուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրա-հին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շա-բաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամաս-նութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սե-րունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակեր-պուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9:

Մուտքը ազատ է:

ՎՐԻՊԱԿ.— Մայիս 18ի թիւին երկրորդ էջին վրայ, Զիթունիի «Վասպուրական՝ Մեր աշխարհ» գրութեան վարը, կարդալ այսպէս.—«Փա՛ռք Վա-հագնի Արեւին, որ՝ երկնասլաց ոստումով՝ Վա-րագայ Սօթ - Խորան Սարի գագաթէն շողաց նը-ուիրական Մայիս երեքի առաւօտը», եւն.: Ու քիչ վարը՝ «Լուսնա՛կ, ա՛յ լուսնակ»:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կա-պոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձ-ման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Ա-ւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հա-ճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մա-ժընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկա-յին:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

Փարիզի շրջանի հայ արենուշներու ցերեկոյ-թը յունիս 12ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle Iénaյի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ.— Մայիս 26 Համբարձ-ման տօնը պզտիկներու հաղորդութեան օրն է, Փարիզի եւ շրջանի հայ դպրոցներու բոլոր աշա-կերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու Ս. Կարապետ եկեղեցի, հանդիսաւոր բազմաձայն պա-տարագին: Արարողութենէն յետոյ հոգաբարձու-թիւնը սարքած է մասնաւոր ընդունելութիւն խորհրդարանին մէջ ի պատիւ երախաներու եւ պա-տանիներու: Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն, որ ի-րենց զաւակները առաջնորդեն եկեղեցի այդ օրը:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 25 MAI 1949 Չորեքշաբթի 25 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5855-Նոր շրջան թիւ 1266
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՃԸԴԷ՞ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

Արեւմտեան ժողովրդավար պետութիւնները, գլխաւորութեամբ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան, մեծ կարեւորութիւն կուտան Թուրքիոյ (եւ Յունաստանի), իբրեւ պատուար Մոսկուայի յարձակողական ձգտումներուն դէպի հարաւի տաք ջուրերը :

Ինչպէս տեսանք, 1939ի պատերազմէն առաջ, երբ դեռ Ամերիկան այս աստիճան չէր մխրճուած Եւրոպայի եւ Միջերկրականի կնճռոտ խնդիրներուն մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա ամէն ճիգ ըրին իրենց շրջագիծին մէջ առնելու համար Թուրքիան : Բացի Սանճագի կարեւոր նուէրէն, դրամ, ռազմանիւթ եւ ռազմանաւեր տուին անոր : Կիլիկեան Միջերկրականի երկու նաւահանգիստները՝ Մերսին եւ Իսքէնտէրուն վերաշինուեցան Անգլիացիներուն կողմէ, որոնք միեւնոյն ատեն ռազմական նոր ճամբաներ կառուցին դէպի երկրին ներսերը :

1945էն վերջ, երբ աշխարհ երկու հակամարտ ճակատներու բաժնուեցաւ, երբ Ամերիկա, արեւմտեան Եւրոպայէն վերջ, Մերձաւոր Արեւելքն ալ առաւ իր պաշտպանութեան տակ, Թուրքիոյ կարեւորութիւնը աստիճան մը եւս աւելցաւ :

Առաջ միայն Անգլիան էր, որ Հնդկաստանի, Եգիպտոսի, Իրանի ե Իրաքի իր շահերը ապահովելու համար Ռուսիոյ հաւանական ոտնձգութեանց դէմ, կը պաշտպանէր Թուրքիան, չմոռնալով պարբերաբար անդամահատման ենթարկել զայն ի հաշիւ իրեն (Կիպրոս, Եգիպտոս, Իրաք եւ Պաղեստին) :

Այժմ Ամերիկան է, որ Սաուտի Արաբիոյ քարիւղի հանքերուն շնորհիւ տեղաւորուած է Միջին Արեւելքի մէջ — ինչպէս կը կոչեն այժմ Միջերկրականի արեւելեան եւ հարաւ - արեւելեան աւազանը :

Ռուզվէլթ իր մահէն քիչ առաջ կը յայտարարէր թէ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը շատ կարեւոր է Միացեալ Նահանգներու շահերուն համար : Իսկ Նախագահ Թրումըն մասնաւոր ծրագիր կազմեց՝ հարիւր հազարաւոր տոլարներով օժանդակելու համար Թուրքիոյ :

Ամերիկեան այս առատաձեռն օժանդակութիւնը անսահման ուրախութեամբ ողջունուեցաւ Թուրք հանրապետութեան կողմէ, որ սնանկութեան դուռը հասած է : Երկինքէն ինկած անսպասելի շնորհ մըն էր իրեն երկնցուած այս ձեռքը :

Ռուսական հաւանական արշաւանքի մը մղձաւանջը ստիպած էր Թուրքիան 1939էն ի վեր շարժման մէջ պահել բանակը, որուն զինուորներուն թիւը 500.000էն մինչեւ մէկ միլիոն կը կարծուի : Զինուորական ծախքերը կը կլանէին ելմտացոյցի հասոյթի բաժնին կէսէն աւելին :

Եկամուտի աղբիւրները սկսած էին ցամքիլ : Հայերու «լքեալ» գոյքերը շատոնց հալած էին, երբ վերջին պատերազմի ընթացքին «Ունեւորութեան տուրք» մը մէջտեղ դրին, կողոպտելու համար մասնաւորաբար ոչ - Թուրք տարրերը :

Այդ աղբիւրն ալ ցամքած ըլլալով, տարիներէ ի վեր նոր տուրքեր կը բեռցնեն ժողովուրդին վրայ, աւելցնելով բանտի բնակիչները եւ ծանրացնելով ապրուստի սղութիւնը :

Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, երկրին վրայ միահեծան կ՚իշխէ «Հալք» կուսակցութիւնը, որուն անդամները, մանաւանդ երեսփոխանները, նախարարներն ու պաշտօնեաները իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած ըլլալով ամէն ինչ, կ՚ապրին հանգստաւէտ կեանք մը եւ հարստութիւն կը դիզեն : Վերջերս հրատարակուած օրէնք մը կը պահանջէ քննել պաշտօնեաներու հարստութեան աղբիւրները :

Զինուորական դասակարգը գոհ է նոյնպէս, որովհետեւ ամերիկեան օժանդակութենէն առաւելապէս կ՚օգտուի : Իսմէթ Ինէօնիւ եւ իր կառավարութիւնը կռթնած են բանակին վրայ եւ կարեւորութիւն չեն տար ժողովուրդին :

Եւ սակայն այն օրէն ի վեր, երբ Ամերիկացիները մուտք գործեցին Թուրքիա եւ ձեռք առին բանակը, օժտելով զայն արդիական զէնքերով եւ ռազմագիտական բոլոր պահանջները լրացնելով, երեւութապէս վերջ տրուեցաւ միակ կուսակցութեան դրութեան : Թուրքիա ուզեց ցոյց տալ իր նոր պաշտպաններուն, թէ կը կառավարուի ժողովրդավար սկզբունքներով :

Այժմ մէկէ աւելի նոր կուսակցութիւններ — Դեմոկրատ, Միլլէթ եւայլն — կը գործեն, հետզհետէ դառնալով սպառնական :

Այս տեսակէտէն յատկանշական է Մայիս 8ի Կիրակի օրը Պոլսոյ Թագսիմի հրապարակին վրայ կատարուած ցոյցը, նախաձեռնութեամբ Դեմոկրատ կուսակցութեան, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ : Տասը հազար հոգի, աւելի քան 500 ցուցատախտակներով եւ վրան «աժանութիւն» գրուած դագաղի մը առաջնորդութեամբ, ետեւէն ծաղկեպսակներով, ամբողջ հինգ ժամ, Թուրքիոյ համար աննախընթաց ցոյց մը կատարած են : Ճառախօսները կրակ ժայթքած են Հալքի, կառավարութեան եւ քաղաքապետութեան դէմ :

Երկրին այս ծանր կացութեան մէջ, ամերիկեան օժանդակութիւնը նախախնամական դեր կը կատարէ անշուշտ :

Այժմ Թուրքերը ոտքով ձեռքով անձնատուր եղած են Ամերիկացիներուն եւ արեւմտեան ժողովրդավար պետութեանց :

Այդ է պատճառը, որ ամէն գնով կ՚ուզեն մտնել «Ատլանտեան դաշինք»ին մէջ : Այս նպատակով մինչեւ Ուաշինկթըն ճամբորդեց արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատաք, որ սակայն ձեռնունայն վերադարձաւ : Կը թուի թէ 1939 Հոկտ. 19ի ծանօթ դաշնագիրը արգելք էր ատոր : Այժմ Թուրքերը «ինքնաբերաբար» կ՚առաջարկեն այդ դաշնագրին մէջէն ջնջել այն մասնաւոր յօդուածը, ուր կ՚ըսուի թէ «որեւէ պարագայի մէջ Թուրքիա պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ» :

Ուրեմն, կռնակը տուած Արեւմուտքի, Թուրքիա ապարէ՞գ կը կարդայ իր հիւսիսի հզօր հարեւանին :

Այդ պարագային, վերջ տալով երկու լարի վրայ խաղալու աւանդական քաղաքականութեան, վերջնապէս ճիշդ պիտի ըլլայ իր դիրքը :

Բայց դեռ ամէն բան պարզուած չէ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Բանուորական խլրտումները

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ոստիկանութիւնը եւ ապահովութեան պահակները երկուշաբթի օր գրաւեցին Իսի լէ Մուլինոյի օդանաւային գործարանը, որ պետական հաստատութիւն մըն է (S. N. E. C. M. A.) : Այս փակումով անգործութեան կը դատապարտուին 1400 բանուորներ : Կառավարութիւնը անհրաժեշտ գտած է այս կարգադրութիւնը, իբրեւ հետեւանք անցեալ չորեքշաբթի օր պատահած դէպքի մը : Թերթերը կը գրեն թէ այդ օրը բանուորները, որոնք մեծ մասով անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան, թոյլ չտուին դուրս հանել կարգ մը զինուորական սաւառնակներ : Կ՚ըսուի նոյնիսկ թէ ծեծած են տնօրէնը :

Գրաւման որոշումը տրուած է ի նախատեսութիւն նոր դէպքերու, որովհետեւ 285 բանուորներ պիտի արձակուէին, անցեալ շաբթուան խռովութեանց պատճառով : Երկուշաբթի առտու բանուորները երբ գործարան գացին, ոստիկանութիւնը ճամբեց :

Այս խլրտումներուն հիմնական պատճառը այն է որ կառավարութիւնը որոշած է անհատական մատակարարութեան յանձնել ազգայնացուած գործարաններուն մեծ մասը : Տրուած որոշման համաձայն, Փարիզի օդանաւային շինութեանց 9 հաստատութիւններէն մէկը պիտի մնայ իր ներկայ վիճակին մէջ : Միւս ութը կա՛մ պիտի կերպարանափոխուին եւ կամ պիտի յանձնուին անհատական մատակարարութեան : Այս կարգադրութեամբ 27.000 բանուորներուն թիւը պիտի իջնէ 17.000ի : Ուրեմն անգործութեան պիտի դատապարտուին տասը հազար բանուորներ եւ պաշտօնեաներ :

Բանուորական խլրտումները հետզհետէ կ՚աճին զանազան ասպարէզներու մէջ, անհատական թէ պետական : Թղթատարական վարչութեան, ելմտական նախարարութեան եւ ուրիշ վարչութեանց պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ յայտարարել Յունիս 1ին, 24 ժամուան համար : Փարիզի ելեկտրական բանուորներուն մէկ մասն ալ Բշ. օր աշխատանքը դադրեցուց քանի մը ժամուան համար, իբրեւ բողոքի ցոյց : Լիլի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները գործադուլ յայտարարեցին ամբողջ օրը, ջլատելով քաղաքին եւ Ռուպէի շրջանին ճարտարագործական կեանքը :

Չորսերու խորհուրդը

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ ԲԱՐԵՆՇԱՆ. — ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ. — ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻ ՄԸ ԼԱՒԱՏԵՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Չորս Մեծերու արտաքին նախարարներու խորհուրդին բացումը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, Մարմարեայ Պալատին մէջ, որ զարդարուած էր շքեղօրէն : Ապահովութեան պաշտօնեաներ կը հսկէին պալատին շուրջը եւ նրբանցքներուն մէջ : Կը նախագահէր Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, իբրեւ հիւրընկալ պետութեան ներկայացուցիչը :

Առաջին նիստը տեւեց 2ուկէս ժամ : Օրակարգի մասին համաձայնութիւն գոյացաւ առանց դժուարութեան : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, որուն դիրքէն կախում ունի շատ բան, մեծ զարմանք պատճառեց իր մեղմութեամբ : Օրակարգի մասին խօսուած ատեն, առաջարկեց վերահաստատել քառանդամ հսկողութիւնը ոչ միայն Պերլինի, այլեւ ամբողջ Գերմանիոյ վրայ, մէջն ըլլալով Ռուրի շրջանը : Բայց երբ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, Պ. Էչիսըն, առարկեց, ետ առաւ իր առաջարկը, փոխանակ բուռն կերպով պնդելու, ինչպէս կ՚ընէր նախընթաց ժողովներու մէջ : Վիշինսկի առաջարկեց նաեւ օրակարգ անցընել Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը : Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ ժողովը կապ չունի այս հարցին հետ : Պ. Վիշինսկի նորէն համակերպեցաւ, համաձայնելով որ յառաջիկային քննուի այդ խնդիրը :

Այսպէս առաջին նիստը տեղի ունեցաւ սիրալիր ժպիտներով, փոխադարձ բարեացակամութեամբ, ինչ որ մեծ յոյսեր կը ներշնչէ խորհրդաժողովին յաջողութեան համար : Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Պ. Վիշինսկի Փարիզ եկած է հաշտարար տրամադրութիւններով, մանաւանդ որ իր նախարարութեան օրով տեղի ունեցաւ Պերլինի պաշարման բարձումը :

Ահաւասիկ ժողովին օրակարգը .—

1.— Միաւորում Գերմանիոյ, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով, ինչպէս եւ քառանդամ հսկողութիւն : 2.— Պերլինի խնդիր, մէջն ըլլալով դրամական հարցը : 3.— Պատրաստութիւն Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին : 4.— Քննութիւն Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին :

★ Պ. Ռոպէռ Շուման իր բացման ճառին մէջ բացատրեց թէ այս ժողովը մէկ արդիւնքն է այն համաձայնութեան որ կնքուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, վերջ տալով Պերլինի պաշարման : Այս առթիւ ակնարկելով Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ ծագած դէպքերուն, յոյս յայտնեց թէ շուտով պիտի հարթուին դժուարութիւնները : Պ. Վիշինսկի խօսեցաւ միայն օրակարգի մասին, եւ այս առթիւ էր որ յուզեց Ճափոնի խնդիրը :

« ՄԵՆՔ ՅՈՌԵՏԵՍ ՉԵՆՔ »

Պ. Վլատիմիր Փաւլով, Խ. Միութեան ականաւոր անդամներէն մէկը, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Փարիզի խորհրդային դեսպանատան մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ : Երբ թղթակից մը դիտել կուտար թէ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները յոռետես են ժողովին յաջողութեան մասին, վճռապէս յայտարարեց.— «Խորհրդային պատուիրակութիւնը յոռետես չէ» :

Ակնարկելով այն լուրերուն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարին կարծիքով շատ բան կախում ունի Խ. Միութեան դիրքէն, Պ. Փաւլով յիշեց Պ. Վիշինսկիի վերագրուած յայտարարութիւն մը,— «Շատ աւելի բան կախում ունի երեք պատուիրակութիւններէն քան մէկէն» :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օր, 23 Մայիս, Չորսերու Խորհուրդին գումարման օրն իսկ յայտարարուեցաւ Գերմանիոյ նոր սահմանադրութիւնը Պոնի մէջ, կարճ այլ տպաւորիչ հանդիսաւորութեամբ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ այս հիմնական օրէնքը ստորագրած էին առժամեայ Խորհուրդին 65 անդամները, բացի երկու համայնավար ներկայացուցիչներէն, տասնըմէկ դաշնակից պետութեանց վարչապետ նախագահները, ինչպէս եւ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքապետը եւ պատուիրակները :

Սահմանադիր ժողովը վերջացուցած ըլլալով իր գործը, երեք ամիսէն արեւմտեան Գերմանիան պիտի կատարէ իր առաջին ազատ ընտրութիւնը 1933էն ի վեր : Եթէ հիմնական փոփոխութիւն մը չկատարուի Փարիզի ժողովին մէջ, ամբողջ Գերմանիոյ միութեան վերահաստատումով, ազատ ընտրութեամբ հաստատուած խորհրդարանը պիտի ըլլայ ներկայացուցիչը արեւմտեան Գերմանիոյ, նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար : Այն ատեն ներկայ զինուորական կառավարութեան տեղ պիտի հաստատուի առժամեայ քաղաքային վարչութիւն մը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«Համազգային»ը նոր լոյս ընծայեց մանկական գրականութեան մատենաշարին իր առաջին գրքոյկը՝ Ղազարոս Աղայեանի «Արեգնազան»ը: Հայկական շատ սիրուն եւ գրաւիչ հէքիաթ մըն է ասիկա, մշակուած Աղայեանի կողմէ որ Յ. Թումանեանի հետ լաւագոյն ներկայացուցիչը կը մնայ հայ գրականութեան մէջ մանկ. ածու մը բացող հազուագիւտ հեղինակներուն: Գրքոյկը որ վերածուած է արեւմտահայերէնի եւ տպուած դիւրընթեռնելի խոշոր տառերով, կ'արժէ միայն 75 լ. դահեկան: Անոր մէջ զգալի միակ պակասը նկարներն են, ինչ որ անհրաժեշտութիւն մը կը կազմէ մանուկներու յատկացուած գիրքերուն համար: Բայց ասիկա առաջին փորձն է եւ սկզբնական նըմուշը ընդարձակ եւ բազմակողմանի ծրագրի մը, զոր «Համազգային»ը առաջադրած է իրագործել յարատեւ ճիգերով եւ կանոնաւոր հրատարակութիւններով:

Ձեռնարկին արագ եւ լիակատար յաջողութիւնը կախուած է հասարակութեան ցոյց տալիք ընդունելութենէն: Մենք կասկած չունինք որ ջերմապէս գնահատելի այս գործը մօտ ատենէն իր արժանի քաջալերանքը պիտի գտնէ, որովհետեւ մանկական գրականութիւնը ոչ թէ գեղեցիկ պերճանք մըն է մեր օրերուն, այլ հացի պէս անհրաժեշտ պահանջք մը:

Ինչ որ եղած է այս ուղղութեամբ, սպառած է շատոնց: Ծնողներէն դուրս, դպրոցներն անգամ մեծ դժուարութիւն կը քաշեն ընթերցանութեան նիւթ հայթայթելու մեր մանուկներուն եւ պատանիներուն: Հայ տղեկն ու աղջնակը չարունակ պատմութիւն կը պահանջեն, գիրք կը խնդրեն, թերթ կ'ուզեն, իսկ մենք անճրկած՝ գրեթէ բան չենք գտներ անոնց տալու: Այն ինչ որ ունինք մեր գրադարաններուն մէջ, համապատասխան չեն իրենց տարիքին, ըմբռնումին եւ ճաշակին:

Մտէք օտար գրախանութէ մը ներս եւ դուք նախանձով պիտի դիտէք մանուկներու ընթերցումին յատկացուած ճոխ դարակները, որոնք կը յորդին սքանչելի հրատարակութիւններով: Որքան գիրք եւ ինչ կախարդիչ նկարներ անոնց իւրաքանչիւր էջին վրայ: Որքան պարզութիւն, քաղցրութիւն եւ յուզիչ գեղեցկութիւն: Մեծերն իսկ ժամերով կրնան թղթատել զանոնք, առանց ձանձրոյթի, ուր մնաց մանուկները, որոնք խենթ կ'ըլլան ձեւով ու բովանդակութեամբ իրար գերազանցող այդ գրքոյկներուն համար:

Մեր գրականութիւնը, խոստովանինք, չափազանց աղքատ է այս տեսակէտով: Նախ որովհետեւ նման գունատիպ եւ պատկերազարդ հրատարակութիւններու անհրաժեշտ նիւթական միջոցներէն զուրկ ենք եւ երկրորդ՝ մեր գրողները երեսի վրայ լքած են մանկական գրականութեան ճիւղը, որ առանձին արուեստ ու գիտութիւն կը պահանջէ:

Մեր մէջ ով որ կը սկսի գրիչ շարժել աչքերը կը յառէ հեռուները, մուսաներու պառնասեան բարձունքին եւ տեսակ մը արհամարհանքով կը նայի անոր ստորոտը խլրտացող մանուկներու բազմութեան վրայ: Սխալ ըմբռնում եւ անիրաւ փառատենչութիւն անշուշտ, երբ կարելի է մանուկներու հոգիին մէջ ալ ողջունել անմահութեան արեւծագը: Եթէ կ'ուզէք, աւելի դըժուարին արուեստ կը պահանջէ մանուկներուն խօսելու տաղանդը, քան թէ սովորական այնպտոյտները, որ կը կատարենք մեծերու կոխուած ու մաշած արահետներէն:

Հարցը միայն արուեստի ու տաղանդի համեմատական կշռադատում չէ սակայն: Այլ շատ աւելի էական անհրաժեշտութիւն մը, կեանքէն բխած հրամայական պահանջք մը, որուն ստիպուած ենք գոհացում տալ, եթէ կ'ուզենք որ հազարներու հասնող մեր մանուկներուն բազմութիւնները Հայոց լեզուն կարդան, հայ ոգիին հաղորդուին եւ հայ գրականութեան կապուին: Այս բոլորը կ'իրագործուին մատաղ տարիքէն, ամենօրեայ վարժութեամբ: Հաճելի, օգտակար, յարմար ու գրաւիչ գրքեր պէտք է տանք մեր մանուկներուն, որպէսզի թէ անոնց լեզուական պաշարը ճոխանայ, թէ երեւակայութիւնը զարգանայ եւ նկարագիրը կերտուի:

Կարելի է անվարան յայտարարել թէ «Համազգային»ը իր ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկն է որ կը կատարէ՝ մանուկներու գրականութեան մատենաշարը հիմնելով: Հայ ընտանիքներն ու դաստիարակները կը փրկէ աղիտաւոր տագնապէ մը: Այսուհետեւ ընտանիքի հայրերն ու բարեկամները, տօնական օրերուն մանաւանդ, պէտք պիտի չունենան շուարած կանգ առնելու նուէր ծախող խանութներուն առջեւ: Լաւագոյն նուէրը պիտի ըլլայ հայ մանուկին տանիլ իրեն համար գրուած ու խնամքով հրատարակուած հայերէն աղուոր գիրք մը:

Գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը կը բացուի «Համազգային»ի առջեւ, որ իր ձեռնարանով եւ տպարանով, կրնայ իրապէս փրկարար դեր կատարել եւ կեդրոն հանդիսանալ մեր մանուկներու լուսաւորութեան:

Հայ կեանքը, իր հերոսական ու հնամեայ պատմութեամբ, իր ժողովրդական ստեղծագործութիւններու հարուստ շտեմարանով եւ իր ժամանակակից դրուագներու բացառիկ գունագեղութեամբ ընդունակ է հիանալի նիւթեր հայթայթելու մանկական գրականութեան: Կայ տակաւին օտար ընտիր երկերու թարգմանութեան կարելիութիւնը, որ խոշոր նպաստ մը պիտի բերէ անկասկած մանուկներու մեր աշխարհին:

Կը բաւէ որ ծրագրուած աշխատանք, գուրգուրագին վերաբերում, գործի կարեւորութեան լուրջ հասկացողութիւն ունեցող մարդիկ կանգ չառնեն դժուարութիւններու առջեւ:

«Համազգային»ը իր առաջին երկով, մեզի կը բերէ այդ խոստումը:

(ԱԶԴԱԿ)

Վասպուրականի հերոսամարտը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 17 Մայիս.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծ շուքով տօնուեցաւ Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայր. Միութեան, կիրակի 15 Մայիս, Սալ Մազընոյի մէջ: Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ:

Վարագոյրը բացուեցաւ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին «Մարսէյեէզ»ով եւ «Ծաղկէր ազատ իմ հայրենիքով»: Օրուան նախագահը, Պ. Վարդան Պանտիկեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, ուր յիշելով նախընթաց դէպքերը, կ'եզրակացնէր.

— «Վասպուրականը յաղթեց շնորհիւ յեղափոխական կուսակցութեանց տարիներու աշխատանքին եւ իր միասնականութեան: Սոյն յաղթանակով հայ ազատագրականպատմութեանմէջոսկի տառերով արձանագրուեցաւ թէ հայ ժողովուրդը միշտ գլուխ ծռող բայա չէ, այլ կռուիլ գիտցող եւ յաղթող ժողովուրդ է, եթէ կազմակերպուած է եւ համերաշխ: Այս հերոսամարտով Վասպուրականցին կրցաւ յաւերժացնել իր անմահ վարպետներուն Խրիմեանի, Ագրիպասեանի, Փորթուգալեանի, Աւետիսեանի, Պետոյի, Վարդգէսի, Սեպուհի, Վռամեանի, Իշխանի, Եկարեանի, Փարամազի եւ հազարաւոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակը: Հերոսամարտ մը, որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն Վասպուրականին, այլեւ համայն հայութեան: Ոչ ոք կրնայ ուրանալ որ եթէ յեղափոխական կուսակցութիւններու զոհաբերութիւնն ու գործունէութիւնը չըլլային Վասպուրականցին եւս զոհը պիտի դառնար արիւնարբու թշնամուն սարքած զանգուածային ջարդերուն»: Ապա ոգեկոչելով նաեւ մեր միւս հերոսամարտերը եւ նահատակներու յիշատակը, գոչեց. — «Կեցցէ Վասպուրականի փառաւոր եւ յաղթական հերոսամարտը, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը»:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, ունէին գեղարուեստական ճոխ եւ այլազան բաժին մը զոր ներկայ հասարակութիւնը վայելեց կատարեալ գոհունակութեամբ: Արտասանեց փոքրիկն Սիլվա Ջրբաշեան, երգեց Օր. Լուիզ Հացագործեան ընկերակցութեամբ իր դաշնակահարուհի քրոջ: Արտասանեց Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը եւ «Հայ դրօշին» մեծ յաջողութեամբ: Օր. Բէգլարեան դաշնակի վրայ նըւագեց եւրոպական եւ հայկական քանի մը կտորներ: Հայ Արենուշներու կազմակերպութիւնը եւս իր մասնակցութեան բաժինը բերած էր այս տօնին գեղեցիկ նուէրով մը ձեռագործուած իրենց կողմէ:

Հերոսամարտին պաշտօնապէս կը մասնակցէին քաղաքական երեք կուսակցութիւնները եւ կարգ մը հայրենակցական եւայլ մշակութային միութիւններ իրենց ուղերձներով եւ յատուկ բանախօսներով: Առաջին խօսողը եղաւ Հնչակեան ներկայացուցիչը, որ իր գրաւոր ուղերձով յիշելէ վերջ Վռամեանի, Իշխանի եւ իր ընկերներու դաւադրաբար սպանութիւնը, ջերմապէս գովեց Վասպուրականի ժողովուրդին առնականութիւնը եւ հոտառութիւնը ինչպէս և հաստատուածհամերաշխութիւնը: Այս առթիւ բացատրելով յեղափոխական շարժումներուն դերը, դիտել տուաւ. — «Մարդիկ կան որ մէկ կողմէ Րաֆֆիի Խենթը կը փառաբանեն, միւս կողմէ ամէն ճիգ կը թափեն յեղափոխութիւնը նսեմացնելու եւ դատապարտելու: Այդպիսիներուն պէտք է պատասխանել Խրիմեան հայրիկին խօսքերով.— «Որքան յաբեն ստուար դաւեր, սեւակուինչ ագռաւներ չէ կարելի երկնից վար բերել, արծիւն է բարձր թռել...»:

«Հայրիկ հայրիկ» երգէն վերջ (Սիմոն Աւտոյեան) խօսեցաւ ռամկավար ներկայացուցիչը, որ նոյնպէս յայտարարեց.— «Վասպուրականցին իր այս յաջողութիւնը կը պարտի իր անկուն կամքին եւ համերաշխական ոգիին: Երանի թէ այդ համերաշխութիւնը ամէն տեղ եւ ամէն առթիւ ի յայտ գայ, որուն առաւել քան երբեք պէտք ունինք ներկայիս ազգապահպանման տեսակէտով: Ճանչցնենք մեր նոր սերունդին իրենց երէցներու վսեմ անձնազոհութիւնը հեռու պահելու համար ձուլումէ: Հայ ծներ ենք հայ մեռնինք»:

Երկու գեղեցիկ երգերէ վերջ (Օր. Տէր Արսէնեան), խօսեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը ընկեր Ա. Քէօսէեան: Պանծացնելով Վասպուրականի հերոսամարտը, ընկերը բացատրեց թէ յեղափոխական շարժումներուն շնորհիւ էր որ հայութեան ճակտէն սրբուեցաւ վախկոտութեան եւ համակերպութեան տխուր արատը: Յետոյ յիշեց շարք մը պատմական դէպքեր, որոնք հարթեցին ազատագրութեան ճամբան: «Վասպուրականի հերոսամարտով մենք հիմը դրինք մեր անկախութեան: Անոր շարունակութիւնն էին Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի հերոսամարտները որ յանգեցան Մայիս 28ի անկախութեան: Յարգանք մեր բոլոր յայտնի ու անյայտ հերոսներու յիշատակին եւ փառք հայութեան»:

Երգչախումբի կարգ մը ազգային եւ յեղափոխական երգերէն վերջ, կարդացուեցան Ուրֆայի, Քղիի, Տարօն Տուրուբերանի միութեանց, «Արմենիա» երգչախումբի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Արենուշներու գրաւոր ուղերձները, ինչպէս Համախարբերդցիական միութեան յարգանքի խօսքը: Ուրֆայի Հայր. Միութեան ուղերձը կը վերջանար հետեւեալ տողերով.— «Այո, Վասպուրականը յաղթեց, որովհետեւ մարտիկներու եւ ամբոխին առջեւ, իր ժողովուրդը կարմիր ծովերէ առաջնորդող Մովսէսի մարգարէական շունչով ու դէմքով կանգնած էր Արամը իր զինուորական մարմնի անդամներով: Յարգանք Վանի հերոս նահատակներուն, կեցցէ Վանի հերոսամարտը, կեցցէ միացեալ եւ անկախ Հայաստանը»:

Քղիի Հայր. Միութիւնը համարելով այս հերոսամարտ համահայկական խորհրդանիշ մը, իր յարգանքի խօսքերէն վերջ կ'ըսէր.— «Վասպուրականի մէջ կռուող այն հերոսներուն շնորհիւ էր որ ներկայ Հայաստանի կորիզը կը դրուէր 1918 Մայիս 28ին»: Տարօն Սալնոձորի Հայր. միութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Գասպար Շէխիկեան որ շատ մը պատկերալից բացատրութիւններով նկարագրեց հայութեան կրած տառապանքները եւ յուսախաբութիւնները քաղաքակիրթ կոչուած ազգերէ: «Տարօնի հերոսներուն հոգիները կը խայտան այսօր: Տարօն եւ Վասպուրական կը կազմեն միեւնոյն խորհրդանիշը հայ ազատագրական պայքարի, փառք այդ պայքարին մէջ պարտուած թէ յաղթական բոլոր հերոսներուն»: Օր.ներ, Զորպաճեանի եւ Յարութիւնեանի Աղթամար զուգերգէն վերջ նուագեց Պ. Միհրան Մկրտիչեան եւ երգեց Պ. Թորոս Մինասեան: Դերասան Տրդատ Նշանեան արտասանեց Վարուժանի «Ջարդը» եւ ուրիշ կտոր մը նուիրուած հերոսամարտին: Կովկասեան քանի մը պարեր նուագի ընկերակցութեամբ պարեց Պ. Փայլակ: Օր.ներ Սիմոնեանի եւ Սէրէնկիւլեանի հայկական տարազներով երգուած «Հաբրբանը եւ Ալ այլուղ»ը արժանացան ջերմ ծափերու: Պ. Ս. Աւտոյեանի կողմէ կարդացուեցաւ զինուորական մարմնի անդամներէն Յ. Գուլոյեանի ճառը ուղղուած ժողովուրդին: «Շանթ Թատերախումբի կողմէ ընկեր Գ. Քէնտիրեան արտասանեց Արամի ճառը յաղթանակի ցնծութեան մէջ, խոր յուզումով: Ընկեր Սերժ կարդաց եւ արտասանեց Հայկակ Կոսոյեանի եւ Ա. Եկարեանի ճառերը ուղղուած Վանի ժողովուրդին: Քանի մը երգերէ վերջ, խօսեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան որ ականատեսի վկայութեամբ մեզ պատկերացուց հերոսամարտը իր բոլոր մանրամասնութիւններով: Նկարագրեց Վասպուրական աշխարհի բնական գեղեցկութիւնները եւ աշխարհագրական դիրքը: «Որպէս Վասպուրականցի հպարտ եմ մեր հերոսամարտով: Բայց ես այս հերոսամարտը կը նկատեմ համազգային եւ համահայկական, որովհետեւ Վասպուրականի յեղափոխական սերունդը դաստիարակուած է աշխարհի ամէն կողմերէն եկող գործիչներու շունչին տակ»: Այս առթիւ յիշեց բոլոր այն գործիչները որոնք իրենց գործունէութեան վայր ընտրած էին Վասպուրականը: «Վասպուրականի հերոսամարտը անմոռանալի էջ մըն է Հայոց պատմութեան մէջ: Վասպուրականցին ոչ միայն փրկեց ժողովուրդը, այլեւ պատճառ դարձաւ Կովկասահայութեան փրկութեան: Իր Ատրպատականի հերոսական դիմադրութեամբ ի դերեւ հանեց Վեհիպ Նուրի եւ Ալի Իհսան փաշաներու հրէշային ծրագիրը: Անոնք որոշած էին օղակել ներկայ Հայաստանը եւ միանգամընդմիշտ վերջ տալ հայութեան եւ հայկական հարցին»: Ոգեկոչելով ազատագրութեան ճամբունմէջինկած հերոսներու յիշատակը, բանախօսը յայտարարեց.— «Այսօրուան Հայաստանը որ ստեղծուեցաւ ի գին հսկայ զոհողութեանց, պիտի մեծնայ եւ բարգաւաճի, եւ պիտի ունենանք մեծ Հայաստան, միացեալ եւ անկախ Հայաստան»:

Հանդէսին պաշտօնական մասը լրացած ըլլալով, նախագահին շնորհակալութեան խօսքերէն

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Իսիի Երիմեան սրահին մէջ խանդավառ բազմութեան մը ներկայութեան Խաչուհիները իրենց Օրը տօնեցին:

Վարչութեան կողմէ մէկ տարուան զեկուցումը կարդաց Տիկին Ն. Պարսամեան: Օգնած են աղքատներու, հիւանդներու, բանտարկեալներու, կարօտեալներուն Ամերիկայէն ծրարներ բերելուած են: Կեդրոնի միջոցաւ օգնած են Երուսաղէմի աղէտեալներուն, օդափոխութեան կայանին եւն, ու հպարտ են որ ունին Երիմեան դպրոցը: Այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Մուլինոյի, Մէօտօնի, եւ Քլամարի հասարակութեան, որոնք միշտ կ՚օժանդակեն նիւթապէս: Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ դպրոցի հոգաբարձութեան, ուսուցիչ Պ. Մեսումենցի, ինչպէս եւ Դ. Դաւիթեանի, եւ Ս. Եղիազարեանի որոնք միշտ կ՚օգնեն իրենց: Տիկին Ս. Ճնտոյեան նիւթական հաշուետուութիւնը կատարեց: Երկու զեկուցումները ընդունուեցան ծափերով:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին, Նոր Սերունդէն Շաքէ Պէնկեան, Իսկուհի Ատանալեան, Ժիրայր Տէր-Տէրեան (երգ): Օր. Օգտաեան, Լուսվարդ Պարսամեան եւ Պէտոյեան արտասանութիւն:

Օրուան բանախօսն էր Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան որ բացատրեց օտար Կարմիր Խաչերու էութիւնը, յետոյ Հ. Կապոյտ Խաչի դերը հայկական կեանքի մէջ եւ մաղթեց որ «գեղեցիկ օր մը վերադարձի ժամը հնչէ ու հայ կինը իր ուժերը նուիրէ իր հայրենիքին»: Պ. Մեսումենց ալ խօսք առնելով, թելադրեց ուժ տալ հոգաբարձութեան, դպրոցին կրթական մակարդակը աւելի բարձրացնելու համար: Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով 6—8 շրջանաւարտներու վկայականներ պիտի տրուին ամավերջին հանդէսին առթիւ: Ուրեմն դէպի գործ ...:

Քսան վայրկեան դադար տրուելով, Խաչուհիները կարմիր հաւկիթ եւ կարկանդակ բաժնեցին մանուկներուն եւ ներկաներուն, իբրեւ Զատկի աւանդութիւն: Ընդհանուր ուրախութեան մէջ «պիւֆէ»ն ալ սպառեցաւ:

Այս դադարէն վերջ շատ յաջող կերպով ներկայացուցին իրական կեանքի զաւեշտ մը (ձեռագիր) որուն հեղինակն է Անտոն վարդապետ Իսկէնտէրեան 80ամեայ ծերունի մը: Մշեցիի մը կեանքէն առնուած այս զաւեշտը ցոյց կուտայ գաւառացիին միամտութիւնը եւ անցեալ յիշատակները: Իսկ վերջաւորութիւնը պար ու խա-

---

վերջ սկսաւ երկրորդ մասը որ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, եւրոպական եւ հայկական պարերով եւ ուրախութեամբ: Մեր կարգին կը շնորհաւորենք Մարսէյլի Վասպուրականցիները որոնք ամէն տարի իրենց յարգանքի պարտքը կատարելով, միեւնոյն ատեն իրենց շուրջ կը հաւաքեն հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերը համերաշխաբար պանծացնելու համար մեր մօտիկ անցեալի հերոսական դէպքերը:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ղեր: Ժողովուրդը շատ գոհ մնաց: Դերակատարները, մասնաւորաբար Տիկին Ս. Ճնտոյեան, Սարգիս աղբօր դերին մէջ, Տիկին Ն. Պարսամեան Էլմաս հանըմի դերին մէջ, Գրիգոր Դաւիթեան Փանոյօթաքի (Յոյն), դերին մէջ շատ յաջող էին:

Այս ներկայացումէն ոգեւորուած՝ բանուոր մը 1000 ֆր. նուիրեց դպրոցին: Իսկ ուրիշ հայրենակից մը 300 ֆր. Կ. Խաչին:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը մեծ շուքով տօնեց իր Օրը կիրակի 15 Մայիս, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ, ուր երկսեռ բազմութիւն մը կը յորդէր:

Յայտագիրը ճոխ էր եւ հետաքրքրական: Ճիշդ յայտարարուած պահուն սանուհիները հնչեցուցին Կապ. Խաչի քայլերգը: Օրուան նախագահուհին ընկերուհի Ե. Նալպանտեան հակիրճ խօսքերով բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը: Եւ կարճ ու ամփոփ ակնարկով մը պարզեց Միութեան գործունէութիւնը:

Արտասանեցին սանուհիներ Օր. Օր. Ոսկունեան եւ Կարապետեան խլելով ծափեր: Շատ յուզիչ էր տրամաթախիծ զուգերգը Օր. Օր. Մանուկեանի եւ Կարապետեանի եւ Օր. Քրէլեանի: Մէջ ընդմէջ Սանուհիներու երգչախումբը կ՚երգէր ընկերակցութեամբ Պատանի Պիպէռեանի ջութակին: Գրաւիչ էր Տիկին Աստղիկ Ղազարօֆի սարքած պարերգը (պալէն): Մեր նորատի աղջիկները ճերմակ շղարշներ հագած՝ հոյլ մը պարիկներու տպաւորութիւնը կը ձգէին: Ժողովուրդը խնդրեց կրկնել պալէն որ գեղարուեստական բաժնի զարդըն էր: Ընկերուհի Մ. Կարապետեանի յուզիչ մեներգներէն վերջ ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս Օր. Ֆլօրա, Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը, որ իմաստալից բանախօսութիւնը սկսաւ այսպէս, — «Առանց յուզումի չէ որ ձեր մէջ եմ այսօր: 1939ի աշնան պիտի այցելէի շրջանները, ահա տասը տարի վերջ միայնվիճակեցաւ այս պարտականութեան կատարումը»:

Այս առթիւ յիշելով պատերազմի զոհերը, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել անոնց յիշատակը: Յետոյ մի առ մի թուեց Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարած աշխատանքները, ծանրացաւ մանաւանդ Նոր սերունդի փրկութեան գործին վրայ: — «Եթէ այս նուիրումը բոլորին տրուած չէ, սակայն կը բաւէ որ զոհաբերողներ չեն պակսիր մեր մէջ, վհատելու պէտք չունինք, անհատական ճիգերը մեծ դեր կը կատարեն, բայց անշուշտ հաւաքական ուժն է որ մեծ արդիւնքներ կ՚ապահովէ: Նոր Վարդանանց մըն է մեր այս վիճակը, շատ աւելի վտանգաւոր, քանի որ դաժան թշնամին չէ սպառնացողը՝ այլ տեղական մշակոյթը իր գեղեցկութեամբ եւ հրապոյրներով: Գիտակից՝ այս ահաւոր, հայակործան վտանգին պիտի պայքարինք միասնաբար»:

Մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Կապոյտ Խաչի դպրոցներու մասնակցութիւնը: Մանաւանդ կենդանի պատկերը, որ կը ներկայացնէր Կապոյտ Խաչը իր գործունէութեան բոլոր մարզերով: Ժողովուրդը ինքնաբուխ նուիրատուութեամբ պըսակեց Վիէնի Կապոյտ Խաչուհիներու տքնաջան աշխատանքը, տասը վայրկեանի մէջ տրամադրելով 16.000 ֆրանք:

ԽԱԶՈՒՀԻ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՌՈՄԱՆ.— Մայիս 14ին, Մէրլէն փողոցի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան խնջոյքը: Բոլորուած համադամ ազանդերներով բեռնաւորուած սեղաններու շուրջ, հայորդիները ազգային յեղափոխական երգերով թնդացուցին սրահը մինչեւ կէս գիշեր: Սեղանապետութիւնը կը վարէր ընկեր Անդրանիկ Պօյաճեան, իբրեւ փոխանորդ ունենալով ընկեր Սուրէն Գասապեանը, նկարիչ, որ մօտ ատենէն կը յուսանք պիտի ցուցադրէ իր նկարները: Խրախճանքը ոգեւորեցին Խաչուհի Նուրիցա Շէհէրլիեան, Պ. Գ. Տօնապետեան, Պ. Պաղտասարեան (Սուրիայէն), Պ. Արտաշ (Հայաստանի զինուորներէն), զուարճալի խօսքերով, երգերով, Կովկասեան, հայկական պարերով եւ արտասանութիւնով: Մաղթանքի խօսքեր ըրին Պ. Խանճեան եւ ընկերներ Ա. Պօյաճեան եւ սոյն տողերը գրողը: Երկսեռ երիտասարդութիւնը, շնորհիւ ընտիր հայերէն եւ ֆրանսերէն երգապնակներուն պարեց մինչեւ առտուն ժամը 2.30, ուրախութիւնը շարունակելով ուրիշ տան մը մէջ: Հետեւեալ օրը Դաշնակցական տղաքը ժամերով փակուած ժողովայրի մը մէջ կուսակցական աշխատանք կատարեցին: Իրիկուան դէմ «Անդրանիկ ենթակոմիտէի» կազմին վրայ աւելցան հինգ նոր ընկերներ: Երդման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ ընկերոջ մը բնակարանին մէջ, ի ներկայութեան Շրջ. Կոմիտէի անդամներուն: Այս առթիւ նոր ուղերձներ ըրին Շրջ. կոմիտէի եւ ենթակոմիտէի ներկայացուցիչները: Նոր Սերունդէն վերջ Կապոյտ Խաչն ալ բացաւ իր ձրի դասընթացքը Խաչուհիներու եւ սանուհիներու համար: Մաղթենք որ երկարկեանք ունենան երկու դասընթացքներն ալ, որովհետեւ Հայը Հայ պահելու միակ միջոցը, մեր մայրենիքի ուսուցումն է հայրենակարօտ տարագիր հայութեան: «Եղբարք, Հայ ապրինք, Հայ մեռնինք»:

ԱՐՄԷՆԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Լէօփոլտ Պեյլանի Degré d'Excellenceի թաւջութակի մրցումներուն մասնակցելով, Պ. Ն. Ալալէմճեան շահած է անգամ մը եւս առաջին մրցանակը, առաջին անուանումով, ինչպէս եւ 2000 ֆրանքի պարգեւ մը: Մրցանակներու եւ վկայականներու բաշխումը՝ Սորպոնի մէջ 19 Յունիսին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓՐՈՖ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ կեանքին ու գիտական գործունէութեան նուիրուած պատկերազարդ գրքոյկ մը, հեղինակ՝ Եւգինէ: Գին 100 ֆրանք:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մարմաջն ունէի, որ Ստալինը իմանար այս պատմութեան ծաղն ու ծուկը իմ բերնից, այն յոյսով, որ թերեւս բոլշեւիկ – դաշնակցական այդ վաղեմի գործակցութիւնը խթան հանդիսանայ[illegible]ռական մի որոշումի, մեր առաջարկն անարգել գործադրութեան դրուելու համար: Քաղցրօրէն օրօրւում էի վերահաս յաջողութեան յոյսով: Արդէն մերոնք հոգեպէս պատրաստել էին երկարատեւ, ձանձրալի եւ յոգնատանջ սպասումից: Իսկ Եուրի Մաոի տխուր լուրերը բոլորովին քայքայել էին յաջողութեան հաւանականութիւնը:

Ինչքան հպարտ պիտի լինէի, եթէ յաջողէի:

1911ի աշունն էր:

Ամառնային արձակուրդս իր վախճանին էր մօտենում: Դպրոցական վերամուտին հասնելու համար պէտք է հապշտապ ճամբայ ընկնէի: Ահամբեր ու անձկագին փութկոտութիւնս իմ մէջ մեռցրեց հանդստաւէտ ու դիւրակեաց ուղեւորութեան բաղձանքը: Առի առաջին բեռնատար շոգենաւը, որ ճամբորդական ոչ մի յարմարութիւն չունէր: Նախընտրեցի կամրջակի թոհուբոհը, սիրայօժար յանձն առի գալիք բոլոր տքնանքն ու տաժանքը, ընդհուպ վերամուտին ներկայանալու արտօրանքով:

Կիրասոնի մի քանի ընկերները նաւ էին եկել ինձ բարի ճանապարհ մաղթելու: Խարիսխը քաշելուց կէս ժամ առաջ, քաղաքի կարկառուն ընկերներից մին, Վահան Պատլեանը, որ իր ուղղամիտ, անկաշառ եւ բարեմոյն նկարագիրին համար հայ համայնքի համակրանքին ու գորովին առարկան էր, խորհրդաւոր շարժուձեւով, ինձ մէկ կողմ քաշեց եւ հեւասպառ փսփսալով յայտնեց նաւին մէջ թաղուն ներկայութիւնը մի կարեւոր հայ յեղափոխականի, որին բոլորանուէր աջակցութիւնս պիտի չխնայէի անվտանգ ու ապահով «Ազատամարտ»ին յանձնելու համար: Ասելիքը աւարտեց ու գնաց միանալու խումբին:

Նաւը ճեղքեց Սեւ ծովի ամեհի զանգուածը: Քաղաքը մնաց մութ ու անտեսանելի հեռակայութեան մէջ: Ամենուր՝ մեր չորս դին՝ ծովն ու երկինքը գիրկընդխառն, կարծես մեզ կուլ էին տալու, իսկ նաւը համաչափ թեւաբախումով ճգնում էր սուրալ ու խոյս տալ սպառնական թակարդից:

Կծկուած ուղեգորգիս վրայ, մոռացել էի իմ հայրենական տունը ու սիրազեղ ընկերներին եւ մըտածում էի այն խորհրդաւոր անձի մասին, որ նաւը իրեն թաքստոց էր չինել: Մտորում էի. մի առեղծուած էր հիւսուած խռովկոտ ուղեղիս մէջ: Ինչո՞ւ այս յոյժ զգուշաւոր գաղտնիքը: Դեռ վերջերս քանի ականաւոր յեղափոխականներ, Ահարոնեան, Խաժակ, Ա. Իսահակեան Կովկասից ժամանեցին իբրեւ փախստականներ, բայց փոխանակ գաղտնածածուկ հեռանալու, հրավառ ճառերով ոգեւորեցին հայութիւնը ամէն մի իջեւանում եւ արժանացան ժողովուրդի անվերապահ ու խանդավառ ծափողջոյնին: Ո՞վ էր: Ի՞նչ մարդ էր սա: Գուցէ այն ահաբեկիչներից մէկն էր, որի ինքնութիւնը պէտք էր անհաս մնար անգամ թուրք կառավարութեան:

Փորձ չարի նրան գտնելու: Ասուած էր, որ պատեհ ժամին ինք պիտի հանդիպէր ինձ: Մի քանի ժամ էր, որ տարուբերւում էի խառնիխուռն խոհերիս մէջ, երբ նկատեցի քառասունը անց մի մարդ յուշիկ յուշիկ քայլերով ու վարանոտ ժպիտով մօտեցաւ եւ բարեւեց ինձ:

Ամրակազմ էր, կլոր ու թուխ դէմք ունէր եւ հերաթափ գլուխ: Աչքերը բարի էին ու հայեացքը անմեղունակ: Դէմքին ամէնէն աչքառու մասը իր լայնախոտ քիթն ու ցախախիւ ընչացքն էր: Չէր կարելի ասել, որ հագուած էր. աւելի շուտ ինք մտած էր լայն, փոթփոթ ու անարդուկ զգեստի մէջ: Հիասթափ եղայ: Ակնկալում էի տեսնել սարսափելի մի դեւ, որի նայուածքից պիտի սահմռկէի: Մինչ կողքիս նստել էր դունատ, դալկահար մէկ անձ, որի երեսի վրայ որոշ երեւում էին երկարատեւ ու տառապալից մի հիւանդութեան աւերները: Իր ձայնն էլ առողջ ու կայտառ մարդու թափը չունէր: Յոգնաբեկ էր եւ կամ նոր ապաքինած մի հիւանդ:

Յուսախաբութիւնս աւելի ցնցիչ դառաւ երբ սկսեց խօսել ինձ հետ: Լեզուն թէ հայերէն էր եւ թէ հայերէն չէր. մի տեսակ կործնալեզու, աղճատ, խեղրեկ մի ռամկօրէն, Թիֆլիզի գաւառաբարբառով խառնակ ու ինձ համար չափազանց դժուարիմաց:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(11)

Ֆրանսայի ելմտական տագնապը

ԽԻՍՏ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազգ. Ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռէյնօ, խստօրէն քննադատեց կառավարութեան ելմտական քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ խօսքը ուղղելով վարչապետին, հասկցուց թէ այլեւս պիտի չկրնայ իր 35 ընկերներուն (անկախ երեսփոխաններ) աջակցութիւնը, եթէ չբարեկարգէ ելեւմուտքը եւ ազգայնացուած ձարտարարգործութիւնները: «Պ. վարչապետ, դուք օժտուած էք ճարտարութեամբ եւ քաջութեամբ, սակայն պէտք է գիտնաք թէ ճարտարութեան շրջանը անցած է եւ քաջութեան շրջանն է որ կը բացուի»:

Ինչպէս յայտնի է, ելեւմուտքը 83.100.000.000 Ֆրանքի բաց մը կը ներկայացնէ եւ ելմտական նախարարին կարգ մը ծրագիրները ընդունելութիւն չեն գտած: Այսպէս, ելմտական յանձնաժողովը մերժեց հրանիւթին (էսանս) գինը 43էն 55 Ֆրանքի բարձրացնել. (կառավարութիւնը 22 միլիառ Ֆր. հասոյթ կը սպասէ այս յաւելումէն):

Պ. Ռէյնօ իր քննադատութեանց ընթացքին դիտել տուաւ թէ ազգայնացուած երկաթուղիներու մատակարարութիւնը շատ դէշ պատկեր մը կը ներկայացնէ: Իր հաշիւներուն համաձայն, ծախքերուն 82 %ը կը կազմեն թոշակները, մինչդեռ համեմատութիւնը 42 — 50 առ հարիւր է անհատական ձարտարարգործութեան մէջ: Ըսաւ նաեւ թէ ուղեւորներուն 23 առ հարիւրը դրամ չի վճարեր, շնորհիւ մասնաւոր կարգադրութեան մը: «Երկաթուղիներու աշխատաւորները հանգստեան թոշակ կը ստանան 55 տարեկանին: Շատ չանցած մէկ թոշակաւոր պիտի ունենանք իւրաքանչիւր աշխատաւորի դիմաց: Ֆրանսայի եկամուտին մէկ չորրորդը կը ստանանք Մարշըլի ծրագրին շնորհիւ: Ի՞նչ պիտի ընենք երբ այդ օգնութիւնը վերջանայ»:

Ելմտական նախարարը յաւատես տեղեկութիւններ հաղորդեց, առանց մեծ տպաւորութիւն ձգելու: Նիստը շարունակուեցաւ գիշերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. Ժողովին վարկերու յանձնախումբը որոշեց 15 առ հարիւր ջեղչել Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած գումարը: Ուրեմն 629.730.000 տոլար պիտի կրճատուի նախատեսուած վարկէն՝ 4.198.200.000 տոլար: Մինչնոյն ատեն վաւերացուց Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար պահանջուած յաւելուածական վարկը, 50 միլիոն տոլար, համաձայն Նախագահ Թրումընի առաջարկին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պետութիւնը առաջին մահավճիռները արձակեց երկու Արաբներու դէմ, որոնք հրեայ վաճառական մը սպաննած էին Հայֆայի մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքացիական ընտրութեանց տեղեկագրին համաձայն, 19.000 ընտրողներէ տասը հազարը քուէ տուած են ազգայնականներուն, մնացեալ 9000ը՝ համայնավար ցանկին: Ազգայնականները մեծամասնութիւն շահած են Նիկոսիա, Պաֆոս եւ Քիրենիա քաղաքներուն մէջ, համայնավարները՝ Լիմասոլի, Ֆամակուստայի եւ Լառնաքայի մէջ:

ԻՐԱՆԻ կառավարութեան հրաւէրով Թէհրան հասաւ Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Վան Զէլանտ, որ աշխարհահռչակ ելմտագէտ մըն է: Պիտի քննէ երկրին դրամական վիճակը:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլին հետեւանքով երկրորդ բանուոր մը սպաննուեցաւ, խորհրդային ոստիկանութիւնը կրակ բացած ըլլալով: Բրիտանական իշխանութիւնները որոշեցին գրաւել Թիրկաթընի կայարանը: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն վիրաւորները մեծ թիւ մը կը կազմեն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ).— Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329.40 (364), Նափոլէոն 4300, զուիցերական 4050, սթերլին 4910, տոլար (20) 19.760, ձոյլ ոսկի 591.500 Ֆրանք:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ գործադուլ յայտարարեցին պետ. հաստատութեանց աշխատաւորները (հեռագիր, անթել, առեւտրական սենեակներ, ընկերային ապահովագրութիւն եւն.):

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը 30.000 բնակարաններ պիտի կառուցանէ Գալիլիոյ շրջանին մէջ, 100.000 տարագիրներ տեղաւորելու համար:

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյին աշխատաւորները այսօր պիտի որոշեն իրենց դիրքը: Սակարանի պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի (երրորդ շաբաթ): Բայց փոխանակութեան միջնորդները վերաբացին իրենց գրասենեակները: Պաշտօնեաներուն 30 առ հարիւրը վերսկսած է աշխատանքը:

ՀԱՅ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻԿ մը՝ Էտմօն Բօփարանեան Մայիս 26ին եւ 27ին Սիրք տ'Իվէրի մէջ կիսավերջինախոյեանութեան մրցում մը պիտի կատարէ: Անցեալ շաբաթ օր յաղթած էր Պելժ Տէ Կոմի: Հայ ըմբիշը 20 տարեկան երիտասարդ մըն է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), մեներգ՝ Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, խմբերգ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի, արտասանութիւն Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ, հայկական տարազով պարեր Տիկին ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆի, եւրոպական պար ղեկավարութեամբ Սէն Լուի նուագախումբին: Ներկայ պիտի ըլլայ յայտնի դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ (Սուրիայէն):

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղամի» սրահը:

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9:

Մուտքը ազատ է:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի նախկին աշակերտներու միութեան դաշտահանդէսը 26 Յունիսին: Նկատի ունենալ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918 ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918 Պատուոյ դաշտում ինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւոր հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մագընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Խանասոր խումբը կը յայտնէ իր խորին ցաւակցութիւնը իր նախկին երգչախումբի ղեկավար Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի իր մօրը մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Կարապետ Գարաքէհեանի որ 500 Ֆրանք նուիրած է, ինչպէս եւ Dr. Jouffretի որ ձրիաբար խնամած է Կ. Խաչի ղրկած աղքատ հիւանդները, եւ Պ. Հայկ Տատուրեանի որ իր կառքով ձրիաբար հիւանդանոց մը փոխադրած է հիւանդ մը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Կարպիս Քէլէշեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին Ալֆորվիլի մասնաճիւղին Պ. ՄԱՐՏԻԿ ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. Տէր եւ Տիկին Ներսէս եւ Լուսին Մօրճեանէ, իրենց երկրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameswe - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 26 MAI 1949 Հինգշաբթի 26 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5856-Նոր շրջան Թիւ 1267 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՂԱՒՐՈՒԿՆԵՐԸ

Հայոց «Բառ ու Բառ»ը կ'ըսէ.—

Գեղաւեր, գեղաւերուկ, գեղաւրուկ.— Բազուկի պէս երկար տերեւներով վնասակար փուշ, որ բուսնում է արտերում եւ այգիներում: (Տարոնեան բարբառ):

Ուրիշ բացատրութիւն մը.— Արտորէից վնասող փշեղէն մի, որ ի գարնան հողը հերկելու ատեն կը բուսնի եւ կը հանուի: (Հայբուսակ):

Եւ վերջապէս երրորդ բացատրութիւն մը, «Գեղաւերուկ» բառին դիմաց.— Փուշ խորամուտ արմատովք զորս անմարթ է հանել ի սպառ. վնասակար յոյժ արտորէից: (Հայկազնեան բառարան):

Բացատրութեան տեսակը բան մը չի փոխեր բոյսին էութենէն: Երեքն ալ իրար կը լրացնեն:

Ուրեմն «վնասակար փուշ մը», որ «ի գարնան հողը հերկելու ատեն կը բուսնի»:

Այսպէս ալ մեր հանրային կեանքի անդաստանին մէջ:

Ամէն տարի գարնան դաս մը չնչաւոր «գեղաւերներ» կամ «գեղաւրուկներ» գլուխ վերցնելով, իրենց թունաւոր փուշերը կ'ուղղեն պատմական տարեդարձի մը, Մայիս 28ի դէմ:

Ցնդած, ակռապլիկ պառաւի նոյն մոլտուքները, ապացուցանելու համար թէ «հայկական քինախնդրութիւնն» է որ տօնել կու տայ Մայիս 28ը, եւ ոչ թէ պատմական իրողութիւն մը:

Եւ դեռ աւելի յառաջ երթալով, նմանութիւններ ալ կը փորձեն.—

«Ըսուեցաւ նաեւ թէ անոնց այս տօնակատարութիւնը կը նմանի հոգեհանգստեան պաշտօնի մը զոր ընտանիք մը իր դերդաստանին ննջեցեալներուն համար տարին անգամ մը կատարել կու տայ եկեղեցիին մէջ»:

Այս զեհկութեան եւ մնացեալ քսութեանց հեղինակն է Փարիզի ռամկավար չարաթաթերթը, որ եթէ իր իսկ հաւաքածոն կամ կուսակցական գործունէութեան թղթածրարը քննէր, ապահովաբար գլուխը քարին պիտի զարնէր:

Այս այն մարդիկը չէ՞ն որ բեմէ բեմ կը ցատկէին Հայաստանի Հանրապետութեան խորտակումէն վերջն ալ, ծափեր մուրալու համար:

Իրենք ալ ներկայ չէի՞ն Հանրապետութեան 30ամսուան ելեւէջներուն, զանազան պաշտօններով, թերթերով, կոչերով: Նոյնիսկ Փետր. 18ի մասնակցութեամբ:

Իրենք չէի՞ն որ մասնաւոր պատուիրակութիւն մըն ալ ղրկեցին Փարիզէն Երեւան, նախագահութեամբ Հանգուցեալ Վահան Թէքէեանի, հաւասարապէս բաժնելու համար նախարարութիւնները եւ խորհրդարանը, Դաշնակցութեան հետ:

Ուրեմն կա՛ր խարիսխ մը, կռիւ մը, «պատմական իրողութիւն մը», որուն շուրջ կը յածէին իրենք ալ, երբ Մոսկուան չա՛տ հեռու էր, բաժնուած ամեհի լեռներով եւ անծայրածիր տարածութիւններով:

Իսկ ամէնէն հիմնականը — 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն այս ժողովուրդին զաւակները արիւն թափած, ճակատ ճակտի պայքարա՞ծ են, յանուն մնացեալին փրկութեան եւ ազատութեան: Կռուած եւ յաղթա՞ծ են:

Եթէ հրաշքով մը արթննային այն հազարաւոր ռազմիկները որ ինկան ռազմադաշտին վրայ, այս անգամ իրենց եղունգները պիտի ուղղէին ձեզի՛ դէմ, գեղաւեր – գեղաւրուկներ, որ արիւն կը պղտորէք նոյն իսկ հերոսամարտի մը առթիւ:

Եւ այդ մեռելները միայն մէկ հոսանքի չէին պատկաներ:

«Հայկական քինախնդրութի՞ւն»: Այո՛, ճիշդ այն ախտը որ վարակած է ձեր միտքն ու խիղճը, ուրանալու, պղտորելու, վարկաբեկելու համար ամէնէն անվիճելի դէպքերը:

Իսկ եւ իսկ սխական կիրք: Մաղձ եւ թոյն, որ կոչկոռ կապած է, կուսակցադար ատելութեամբ:

Որ եւ է երկունք եւ ծնունդ, սովորական կեանքի մէջ, յարգանք եւ երկիւղածութիւն կը թելադրեն յետին անցորդին:

Այս տարրական շնորհէ՞ն ալ զրկուած են մեր գեղաւրուկները:

Շ.

ԻՇԽԱՆ ԲՈՐԻՍ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Նիսէն հասած հեռագիր մը ցաւով կ'իմանանք մահը Իշխան Բորիս Արղութեանի, որ այնտեղ հաստատուած էր տարիներէ ի վեր:

Հանգուցեալը, ականաւոր շառաւիղ մը Արղութեան գերդաստանի, կանուխէն նուիրուած էր հանրային գործունէութեան, Կովկասի մէջ: Հայկական Հանրապետութեան հաստատումէն վերջ, իր ծառայութիւնը տրամադրեց նորակազմ պետութեան, վարելով պետական Վերստուգիչի պաշտօնը:

Վարչաձեւի փոփոխութենէն վերջ ինքն ալ անցաւ արտասահման, հաստատուելով Փարիզ: Հակառակ իր առողջական վիճակին, միշտ կը մասնակցէր հանրային աշխատանքներու, մասնաւորապէս մշակոյթի ճակատին վրայ: Համեստ էր եւ բարեհամբոյր,— տիպար մը իսկապէս ազնուական կենցաղագիտութեան:

Դեռ կը խօսինք իր մասին: Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Բ. Արղութեանի եւ պարագաներուն:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ օր, նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի:

Դահլիճին տագնապը

Մանր տագնապի մը մատնուած է դահլիճը, ելմտացոյցի բացին առթիւ: Ամէնէն առաջ չափաւոր տարրերն են որ դժուարութիւն կը պատճառեն: Արդէն վերջնագիր տուած են:

Երեքշաբթի օրն ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ եւ վարչապետը հարկադրուեցաւ յայտարարել իր իսկ մեծամասնութեան անդամներուն.

— «Կառավարութիւնը պատրաստ է քննելու նոր թելադրութիւններ: Մեծամասնութեան կուսակցութիւնները պէտք է հասկնան թէ ինչպէս կառավարութիւնը, իրենք ալ դատապարտուած են միասին մնալու: Եթէ ելմտական յանձնաժողովը անընդունելի առաջարկներ բերէ, մենք պիտի քաշուինք, անշուշտ այն գիտակցութեամբ թէ վերկազմութեան շրջան մը ապահովեցինք երկրին»:

Վիճելի խնդիրներէն մէկն է հրանիւթի գինը: Կառավարութիւնը 55 ֆրանքի բարձրացնելով գինը, կը յուսայ 22 միլիառ ֆրանքի եկամուտ մը ճարել (բացը 83.100.000.000 ֆրանք է): Վերջին պահուն նոր բանաձեւ մը առաջարկուեցաւ, որ երկու տեսակ գիներ կը նշանակէ, 43 եւ 55 ֆր.: Կառավարութեան ծրագիրը ելմտական յանձնաժողովին վերադարձուեցաւ, նորէն քննուելու համար:

Ելմտացոյցին բացը մեծ մասով յառաջ եկած է Հնդկաչինի պատերազմէն, որուն դադարումը կը պահանջեն համայնավարները:

Կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ անոր համար որ, եթէ ներկայ դահլիճը հրաժարի, անելի մը պիտի մատնուի Ազգ. Ժողովը: Յոռետեսներ կը կարծեն թէ այն ատեն անխուսափելի պիտի դառնան ընդհ. ընտրութիւնները, ճամբայ բանալով զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն առջեւ:

Ջափաւորները մասնաւորապէս դժգոհ են ազգայնացուած հաստատութեանց մատակարարութենէն, եւ արմատական փոփոխութիւններ կը պահանջեն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը Շանկայ մտաւ երէկ, չորեքշաբթի, ամէնէն առաջ Ֆրանսական Թաղամասը գրաւելով: Նախապէս խորտակած էին գլխաւոր ամրութիւնները: Հազարաւոր բնակիչներ փախած են աջ ու ձախ: — Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է մէկդի դնել սպառողական քաղաքականութիւնը եւ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել Ծայր. Արեւելքի մէջ, սանձելու համար կարմիրները:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը վերաբացաւ Լիբանանի սահմանագլուխը, 24 ժամուան փակումէ մը վերջ: Խառն յանձնախումբ մը կազմուած է, բանակցելու եւ թիւրիմացութիւնները հարթելու համար:

Բանավէճը վերսկսաւ Զորսերու Խորհուրդին մէջ

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՓՈՑՏԱՄԸ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԷ, ԱՆՏԵՍԵԼՈՎ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԻՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Զորսերու Խորհուրդին Գչ. օրուան նիստին մէջ, բացորոշապէս պարզուեցաւ երկու կողմերուն դիրքը՝ գերմանական հարցի մասին: Մթնոլորտը սիրալիր էր դարձեալ եւ Պ. Վիշինսկի պահեց իր պաղարիւնը, երբ միւսները կը մերժէին իր առաջարկները: Բայց, յայտնապէս հաստատուեցաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները վճռած են տեղի չտալ հիմնական հարցերու մէջ:

Նիստը տեւեց երեք ժամ: Պ. Վիշինսկի ներկայացուց իր կառավարութեան ծրագիրը, որ ամէն բան ծայրէն կը սկսէր: Այս առթիւ երկար ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կառավարութեան մը հաստատումը հակառակ է Փոցտամի համաձայնութեան եւ թէ միայն Զորս Մեծերը (ոչ թէ միայն արեւմտեան պետութիւնները) պէտք է հսկողութիւն հաստատեն Ռուրի շրջանին վրայ:

Խորհրդային ծրագրին համաձայն, Գերմանիոյ միացումը կարելի է գլուխ հանել հետեւեալ պայմաններով.—

1.— Վերահաստատել քառանդամ Վերստուգիչ Խորհուրդը նախկին հիման վրայ, իբրեւ Դաշնակիցներու գերագոյն իշխանութիւնը Գերմանիոյ մէջ:

2.— Վերահաստատել Պերլինի միջդաշնակցային հրամանատարութիւնը (Քոմանտանթուրա), ապահովելու համար քաղաքին բնականոն կեանքը, իբրեւ մէկ ամբողջութիւն:

3.— Արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսական ներկայ օրկաններուն հիման վրայ, հաստատել պետական խորհուրդ մը ամբողջ Գերմանիոյ համար: Այս խորհուրդը պիտի գործէ իբրեւ տնտեսական եւ վարչական կեդրոն Գերմանիոյ: Գերագոյն իշխանութիւնը կը պատկանի չորս Դաշնակիցներու վերստուգիչ խորհուրդին:

4.— Ամբողջ Պերլինի քաղաքային վարչութեանց ընտրութիւնը յանձնել միջդաշնակցային հրամանատարութեան քննութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Պ. Վիշինսկիի ճառէն վերջ խօսք առաւ Պ. Էչիսըն: Առանց ուղղակի պատասխանելու, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը դիտել տուաւ թէ խորհրդային ծրագիրը կը նշանակէ վերադառնալ դէպի Փոցտամի շրջանը: Եւ բացատրեց թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը կը տրամադրէր միայն սկզբնական հսկողութեան շրջան մը եւ թէ 1945էն ի վեր ծագած անհամաձայնութիւնները փոխեցին կացութիւնը: Հետեւաբար Մ. Նահանգները նախ Անգլիոյ, յետոյ Ֆրանսայի հետ գործակցելով, միացուցին արեւմտեան Գերմանիոյ երեք շրջանները: Երեք դաշնակիցները մեծ ջանքեր թափելով եւ հարիւրաւոր միլիոն տոլար ծախսելով կատարեցին գործ մը զոր պէտք է հաշուի առնել: Կարելի չէ չեղեալ նկատել կատարուած աշխատանքը եւ պարզապէս վերադառնալ այն հաստատութեանց որոնց արդիւնքները աղետալի եղան: Ընդհակառակն, ինք կը յուսայ թէ Ռուսերն ալ ընդառաջ պիտի երթան, միւս երեքին միացնելով իրենց գրաւած շրջանը: Վերադառնալ քառանդամ հսկողութեան՝ կը նշանակէ խնդրել երեք չորրորդով զարմանուած անդամալոյծէ մը որ վերադառնայ կատարեալ անդամալուծութեան: Վերադառնալ դէպի Փոցտամ՝ կը նշանակէ վերադառնալ ձախողանքի:

Աւելի յառաջ երթալով, Պ. Էչիսըն յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է ազատութիւն պարգեւել արեւելեան Գերմանիոյ, քաղաքական միութեան խնդիրը քննելէ առաջ: Իր կարծիքով, արեւելեան Գերմանիոյ կազմակերպութիւնը չի ներկայացներ Գերմաններուն ազատ կամքը:

Պ. Ռ. Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, իր կարգին խօսք առնելով, բացատրեց թէ ցաւալի է Գերմանիոյ երկուքի բաժանումը, բայց կարելի չէ ետ դառնալ եւ ամէն բան ծայրէն սկսիլ: Միակ միջոցն է յառաջ տանիլ կատարուած աշխատանքը:

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, աւելի կարճ խօսելով, նոյն դիտողութիւններն ըրաւ: Մասնաւորապէս բացատրեց թէ Գերմանիան սովահարութեան պիտի դատապարտուէր, եթէ ամէն բան իր վիճակին ձգուած ըլլար 1945էն ի վեր: Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնութեան դետին մը գտան գերմանական կառավարութիւն մը հաստատելու համար: Անհրաժեշտ է ժողովրդավար կառավարութիւն մը հաստատել օր առաջ, ազատ ընտրութեամբ, իսկ Դաշնակիցներու հսկողութիւնը պէտք է կրճատուի, համապատասխանելով ապահովութեան պահանջներուն: Գերմանիոյ միութիւնը պէտք է կազմակերպել սկսելով ներկայ վիճակէն, միացնելով չորս շրջան–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԾԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ՃԱՄԲԱՐԷՆ

115 ՀՈԳԻ ԴԷՊԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 19 Մայիս (Յատուկ). — Առջի օր եւ այսօր, սրտայոյզ տեսարան մը կը պարզէր այստեղի հայկական գաղթակայանը։ Չորս տարի տեւած բնակութենէ մը վերջ, 115 ազգակիցներէ բաղկացած զոյգ մը խումբեր, այս երկու օրերու ընթացքին, հեռացան ճամբարէն միանգամ ընդմիշտ։

Առաջին խումբը, որ կը բաղկանար 69 անձերէ (18 ընտանիք), մեկնեցաւ դէպի Պրազիլիա, Իտալիոյ վրայով։ Իսկ երկրորդ խումբը, որ այսօր ճամբայ ելաւ, կը բաղկանար 46 հոգիէ (14 ընտանիք)։ Այս խումբը, այս իրիկուն իսկ կը մեկնի դէպի Պրէմէնի նաւահանգիստը, Միացեալ Նահանգները երթալու համար։

Պրազիլիա գացողները ջոկուեցան պրազիլեան ներգաղթի պատուիրակութեան կողմէ։ Պայմանագրութիւն չեն կնքած, այնպէս որ հոն հասնելուն պիտի կրնան իրենց ուզած գործը բռնել, բնակելով, սակայն, պրազիլեան իշխանութեանց նշանակելիք վայրերուն մէջ։ Ամիս մը առաջ մեկնած էին հինգ ընտանիքներ, որոնց քաջալերական տեղեկութեանց վրայ մեր 69 ազգակիցները սրտապնդուած մեկնեցան։

Իսկ Միացեալ Նահանգները մեկնած խումբը ճամբայ ելաւ՝ առհասարակ անձնական միջոցներով ստացուած «էֆէտէվիթ»ներու հիման վրայ։ Կային ընտանիքներ ալ, որոնց էֆիտէվիթները հայթայթուած էին «Անչա»յի եւ Կաթոլիկ Կազմակերպութեան կողմէ (յատուկ պայմանագրութիւններով)։

Տեսարանը սրտաշարժ էր։ Յուզուած էին թէ մեկնողները եւ թէ մնացողները։ Դժուար էր բաժանումը ազգականներէ, դրացիներէ, ընկերներէ եւ ծանօթներէ, որոնք, ամբողջ չորս տարի միասին ապրած, միասին տառապած եւ փոխադարձաբար բաժնած էին իրենց ուրախութիւններն ու վիշտերը։ Մեծ ընտանիք մը, աւելի ճիշդը մեծ գիւղ մը, ուր բոլորը իրար կը ճանչնան եւ ունին գրեթէ միեւնոյն մտահոգութիւնները, ըլլալով բախտակից եւ միեւնոյն ճակատագրէն հալածական։

Ժամեր տեւեցին ողջագուրումներն ու ձեռքի սեղմումները։ Աչքերը կը տամկանային, շրթունքները կը դողային, լեզուները կը կարկամէին։ Կային որ բարձրաձայն կը հեկեկային կամ երկար րոպէներով կը մնային գիրկընդխառն։ Ու մաղթանքներ՝ սրտաբուխ, եղբայրական.

— Սաղ – սալամաթ տեղ հասնիք...

— Բաց ըլլի ձեր ճանապարհը...

— Ուրախ սիրտով տեղաւորուիք, երջանկանաք...

— Ցտեսութիւն Հայաստանի մէջ...

Ճամբարի ընդարձակ բակը կը յորդի ոչ միայն հազարեակ մը ազգակիցներու խօսակցութիւններով, այլեւ երգերով։

— «Աշխարհումս ախ չեմ քաշի, քաշի վուր ջան իս ինձ համար»...

Բարձրախօսը կը տարածէ երգը բակին մէջ, ամէն ուղղութեամբ, աւելի ուռեցնելով սիրտերը յուզումով։

Սայեաթ Նովան ուղեկից՝ մեկնողներուն։

Ուղեկից նաեւ Ջիւանին։

— «Ձախորդ օրերը ձմրան նման կուգան ու կ'երթան»...

Ալիք ալիք կը տարածուի երգչին ձայնը, կը բանայ սրտերու դռները եւ կ'իջնէ անոնցմէ ներս։ Ականջները կը ծծեն զայն, աչքերը կը թրջին, արցունքները կը գլորին կայլակ առ կայլակ...

Իրապէս, ինչպէս անցան ձախորդ օրերը մեկնողներուն համար։

Այնուամենայնիւ, դեռ շատերը կը մնան ճիտը ծուռ։ Տխուր։ Կարծէք յուսաբեկ։ Ոչ «էֆիտէվիթ» ստացած են, ոչ ալ ստանալու յոյսը ունին։ «Անչա»ն չի կրնար ամէնուն հասնիլ։ Պարագաներ, բարեկամներ չունին Ամերիկայի մէջ, որ անոնցմէ ստանան։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ իրենց վիճակը։ Ո՞վ տէր պիտի կանգնի իրենց։ Եւ իրենց հետ՝ բոլոր անկարներուն, հիւանդներուն, աննեցուկ ծերերուն, պառաւներուն...

— Մի տխրիր, մայրիկ, Աստուած մեծ է, հարկաւ անկիւնէ մը լոյս մը կը ծագի քեզ համար ալ։

— Ախ, որդի, իմ լոյսը վաղուց խաւարած է։

Բախտ ունենայի այսօրուան չէի հասներ...

Ամերիկեան բարեսիրական կազմակերպութեան մը ներկայացուցիչը այսօր Ճամբար պիտի այցելէ աչքէ անցնելու համար՝ իր յանձնարարութեամբ իսկ արձանագրուած եւ պայմանագրութեանց հիման վրայ Մ. Նահանգները տարուելիք 50 ընտանիքները։

Կը նախատեսուի թէ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ այս ստուգումը եւ յիշեալ 50 ընտանիքներն ալ, քանի մը շաբաթ վերջը պիտի կրնան մեկնիլ։

Ու տակաւին, հաւանաբար մինչեւ երկու շաբաթ ճամբայ կ'ելլեն յիսնեակ մը ընտանիքներեւս, որոնց համար «Անչան» հայթայթած է «էֆիտէվիթ»ներ, առաւելապէս Քալիֆորնիոյ շրջանէն։

Եթէ ձեւակերպութիւնները երկար չտեւէին, աւելի շատ թիւով ընտանիքներ մեկնած կ'ըլլային մինչեւ այսօր։

Բայց եղածին ալ փառք տանք։

Ուշ ըլլայ՝ անուշ ըլլայ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Քոլոմպոսի երկիրը

ՆԻՒ ԵՈՐՔ. — Փարիզէն կը մեկնիմ Օրլիի օդակայանը։

Գիշեր է։ Տոմսակներու եւ պայուսակներու քննութիւն։ Դաշտին մէջ բան մը կը սկսի որոտալ, ձայնը կուգայ մեզի ու ճամբորդներս հետաքրքիր՝ ապակիներէն կը դիտենք դուրսը, մթութեան մէջ փայլող գունաւոր լոյսերը։ — «Մեր օդանաւն է», կ'ըսենք իրարու։

— Նախ կիներն ու երախաները թող գան, կը լսենք բարձրախօսէն արձակուած դոռ ձայն մը։ Կարգի կը կենանք ու կը յարգենք օդային ճամբորդութեան պայմանները։ Կը մօտենանք սաւառնակին՝ տոմսակները եւ անցագիրները բռնած։ Սանդուղներէն վեր կ'ելլենք ու կը տեղաւորուինք բազմոցներու վրայ։ Առաջին անգամն է որ, թռչող տան մը վրայ կը նստիմ։ Ու հետաքրքիր կը դիտեմ չուրջս, երկայն ձեղունը ու հաւկթաձեւ պատուհանները։

Իւրաքանչիւր բազմոցի կուշտին՝ գօտի մը կայ վերելքի եւ վայրէջքի ժամանակ կապելու։ Վայրկեանները կ'անցնին ու սաւառնակին որոտը հետզհետէ կը շատնայ, եւ կը սպասենք իր թռիչքին։ Քառասուն ճամբորդներ ենք, որոնց հինգը՝ կին, եւ մէկ երախայ՝ ծալուած սրունքներով... Խօսինք «էգիփաժ»ի մասին, որոնք ութ հոգի են։ Չորս ուժանիւ ունեցող ամերիկեան օդանաւը կ'որոտայ ուժգին ու բաւական տատանելէ վերջ կը բարձրանայ վեր։ Կը զգանք որ՝ արդէն պարապին մէջ ենք, եւ, վարը, քաղաքներու լոյսերը կը խողտան քառանկիւն շողերով։ Ազգերու խառնուրդ մըն է ճամբորդներու խումբը։ Ամերիկացի, Ֆրանսացի, հրեայ, իտալացի եւ անգլիացի։ Կուշտիս նստած ծեր Ֆրանսուհին կը հարցնէ. —

— Առաջի՞ն անգամն է որ, սաւառնակ կը նստիք։

— Օ՛, ոչ, պարոն, շատ անգամներ նստած եմ...

Ու կը պատմէ իր պատմութիւնը։ Քսանըհինգ տարի կ'ընէ որ Ամերիկա կը բնակի, ամուսնացած է Ամերիկացիի մը հետ ու եկած է Ֆրանսա՝ իր ազգականները տեսնելու։ Ու ամէն մէկը՝ ունի իր պատմութիւնը, հետաքրքիր ու վիպային։

— Ես կ'երթամ մայրս տեսնելու, տիկին։

— Շատո՞նց է որ չես տեսած։

— Տասնըհինգ տարի մօտաւորապէս։

Կինը աչքերը կը բանայ ու կը նայի ինծի՝ կասկածով, կարծես, սուտ խօսած ըլլայի... Չեն հաւատար, որովհետեւ մարդկային չէ, չեն տեսած, եւ չեն ապրած։ Լոյսերը կը մարին ու ամէն մէկ ճամբորդ գլուխը կը փակցնէ բազմոցին, քնանալու համար։ Երանի կուտամ շատերուն՝ որ կ'ուզեն քնանալ, մինչդեռ, այսպիսի ճամբորդութեան մը պարագային, մարդ կ'ուզէ խօսիլ, պատմել, կատակել ու եթէ կ'ուզէ լուռ մնալ՝ պէտք է կարդայ։

Քովս նստող պառաւը, երբեմն՝ աչքերը կը բանայ ու կը նայի ինծի։ — Չե՞ս քնանար, կը հարցնէ։

— Ոչ, կ'ըսեմ ժպտելով։ Ոտքերը «ծալուած» երախան կուլայ, արթնցնելով բոլորը։ Կաթ կուտան իր ձայնը կտրելու համար։ Իտալացիները, որոնք տասը հոգի են, շարուած են քով քովի։ Ոմանք կը խռկան։ Դժգոհները իրենց գլուխները կը բարձրացնեն ու մրթմրթալով՝ կրկին կը տեղաւորուին։

— Այս մարդիկը ամէն տեղ կարելի է տեսնել, կ'ըսէ դրացի պառաւը՝ չհանդուրժելով Իտալացիներու խուխուցին...

Սպասարկու օրիորդ մը բազմոցէ բազմոց՝ ման կուգայ, եւ կը հարցնէ։ — Գլխու պտոյտ ունեցող կա՞յ։ Կատարեալ խնամք կը տարուի ճամբորդներուն։ Մայիս 5ի առտուն ժամը չորսուկէսին՝ մեր «տունը» կը սկսի վար իջնել Ազորեան կղզիները։

Սանթա Մարիայի օդակայանը կ'իջնենք։ Մեզ կ'առաջնորդեն սպասման սրահները։ Անցագիրներու քննութիւն։ Յետոյ՝ թէյասեղան։ Երկու ժամ դադար պիտի ունենանք։ Կը պտտինք գիշերային կրպակներու առջեւ։ Բաց են բոլորը. — Սրճարան, ոսկերիչ, հանդերձեղէնի ու զարդեղէնի խանութները։ Փորթուգալցի ոստիկաններ ու օդային զինուորներ՝ կը շրջին սրահէ սրահ։ Հագուած են գերման զօրականներու ձեւով։ Վաճառորդները կը նմանին Եգիպտացիներու։ Կլոր ու թխադոյն մորթով, աչքերը սեւ։

Պարմանի մը անտուկը շալկած կը մօտենայ ճամբորդներուս ու կը ձայնէ. — Սինեօր։ Ձեռքը կօշիկ ներկելու երկու խոզանակ կայ։

— Ֆրանսական դրամ կ'ընդունի՞ս, կ'ըսեմ ֆրանսերէն։

— Ես, ես, սինեօր, ես...

★

Երկու ժամ վերջ՝ կրկին օդի մէջ ենք, Ատլանտեանի վրայ։ Լոյսը դեռ բացուած չէ։ Յոգնութիւն մը կայ բոլորիս վրայ, ուռած կոպերով։

Կը սպասենք առտուան ժամը ութին՝ որպէսզի դիտենք մեր չուրջը, անծայրածիր հորիզոնն ու ամպերը, բամպակի սպիտակ փրփուրներու նման, փռուած են Ովկիանոսին վրայ։ Ջուր չենք կրնար տեսնել, ամպերը ծածկած են զայն... Ու արեւի ոսկեփայլ ճառագայթները կը շողան չորս սիրտ ունեցող մեր արծիւի գորշ ու ողորկ թեւերուն վրայ։ Մեր հետաքրքրութիւնը միշտ դէպի վարն է, անսահման պարապութիւնը, որուն վրայէն որոտումով կ'անցնինք մեն - մինակ։

— Բան չենք տեսներ, կ'ըսէ քովս նստող պառաւը։

— Արեւը եւ երկինքը չէ՞ն բաւեր։

— Կ'ուզէի նաւեր տեսնել ջուրին վրայ։

— Նայեցէք ամպերուն, Տիկին։

Սպասարկու օրիորդը կրկին կը պտտի օդանաւին մէջ։ Կը կեցնեմ ու քանի մը հարցումներ կ'ընեմ։

— Ֆրանսայէն Ազորեան կղզիները քանի՞ մեթր բարձրութեան վրայէն անցանք։

= Հինգ հազար չորս հարիւր։ — Իսկ հիմա՞։

= Շուրջ երեք հազար։

— Մինչեւ Պոսթը՞ն։ — Այո՛։

— Ե՞րբ պիտի հասնինք Պոսթընի օդակայանը։

= Ժամը 2.30ին։

Բաւական ժամեր պիտի սահէին՝ մինչեւ որ հասնէինք մեր երկրորդ հանգրուանը։ Քնատութիւնը հետզհետէ զգալի կը դառնար։ Գլուխս դրի բազմոցին ու փակեցի աչքերս։ Գանկիս մէջ հազար ու մէկ տեսակ խնդիրներ իրար կը հրմշտկէին։ Կ'ապրէի անցեալով, կը յիշէի երէկի ապրումներս, մանկութիւն, կոտորած, տեղահանութիւն, դպրոց, ընկերներ, զինուորութիւն, աքսոր, բռնի աշխատանք, քաղաքներու ռմբակոծութիւն, վերադարձ, կուսակցական պայքար, յուսահատ ժամեր, եւ, դաժան բաժանում... Երբ աչքերս բացի՝ արեւի ջերմութիւն մը ներս խուժած էր արդէն։ Վարը, կ'երեւար Ատլանտեանի կապոյտ տարածութիւնը՝ սպիտակ գօտիներով։ Ձերմակ կոհակներ կը շարժէին ովկիանոսին մէջքին։ Նաւերը կը տեսնուէին շատ փոքր ու նիհար՝ հսկայ կապոյտին վրայ։ Ծխնելոյզներէն մուխը ծռած մէջքով՝ կը կորսուէր միջոցին մէջ, հով կար։ Օդանաւին մէջ կարմիր լոյսերը սկսան վառիլ, ազդարարութեան գրերով. — Մի ծխէք, եւ կապեցէք ձեր գօտիները։ Այդ ազդարարութիւնը կը տրուի ամէն մէկ վերելքի ու վայրէջքի առեն։ Պոսթըն կը տարածուէր մեր նայուածքին տակ։ Վար պիտի իջնէինք, ու սիրտս կ'եփէր կարօտով։

Տասնըհինգ տարի վերջ՝ պիտի տեսնէի այն կինը, որ կաթ տուած էր ինծի, խնամած, փայփայած, եւ արցունքներով մեծցուցած։ Սեւ ձեռքեր արգելք եղան մեր միացման, հիմա՝ կ'երթայի զայն տեսնելու, գրկելու ու համբուրելու։

Ու երբ օդանաւը կանգ առաւ Պոսթընի օդակայանը՝ պզտիկ պատուհաններէն, կը դիտէի չուրջս, սպասման սրահներու դռներուն առջեւ հաւաքուող բազմութիւնները։

— Լուր ունի՞ արդեօք... Կը մտածէի ինքնիրենս։ Մինչ Ամերիկա ներգաղթողներու պաշտօնեաները անցագիրները կը քննէին օդանաւին մէջ, ես, արդէն ճանչցայ մայրս։ Շրջապատուած էր ուրիշ ազգականներով, որոնցմէ շատերը՝ կը ճանչնայի արդէն։ Օդանաւի սանդուղներէն վար չիջած՝ լսեցի մօրս ձայնը, ձայն մը, որ լման 15 տարի իր սրտին մէջ ամփոփած էր կարօտով, արցունքներով, հեկեկումներով..։

Մօրս գրկին մէջ, ոտք դրի Քոլոմպոսի գտած երկրին վրայ։ Քոլոմպոսին չափ ուրախ էի։

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, ամսագիր մանուկներու համար։ Հրատ. «Լուսաբեր» ընկերակցութեան, թիւ 1։ (Ապրիլ 1949)։ Պատկերազարդ։ Տարեկան 150 րիալ։ Հասցէ. — Bld. Naderi, Magasin Hovar, Teh-ran (Iran)։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՏԱՐԵԳԻՐՔ Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի։ 1949։ Ճոխ բովանդակութեամբ, գրական եւ պատմական։ Գին 750 ղրուշ։ Տպ. Պոլիս։

ՆՇԽԱՐՆԵՐ Մեսրոպ արք. Նարոյեանի (Հարմակ) գրական գործերը։ Իսթանպուլ, 1948։

«ԹԷ ԱՅՐԱՐԱՏԻ ԾՈՑՈՒՄ ՉՀԱՆԳՉԵՄ ...»

Կը դժկամակիմ դեռ բաժնուիլ այն խորունկ փոսէն ուր տարի մը առաջ մեծ Հայը ու Հայրենասէր քերթողն Ա. Ահարոնեան իջաւ իր յաւիտենական հանգիստը գտնելու :

Ոչ ոք էր մնացած իր շուրջ այն բազմութենէն որ եկած էր անգամ մըն ալ խոնարհիլ իր անմահ յիշատակին առջեւ :

Բաժնուիլ իրմէ ու թողուլ մինակ ժամանակակից մեծ քերթողը ու երգիչը հայ վշտի ու տառապանքի, դիւրին չէր մեզ ու թաղել ու փակել ափ մը հողով իր վրայ, ա՞յդ պիտի ըլլար վերջին յարգանքը ու պատիւը վաստակաւոր մեծ գրագէտին որ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց իր ժողովուրդի ազատագրութեան դատին, գրչով, խօսքով ու գործով, թափառելով երկրէ երկիր :

Ու կը մնար հիմակ, միայն ծաղիկներու փունջովը մինակ ...

Ալ բաւական չէ՞ր այսքան չարիք, վրէժխնդիր Աստուած, որ կը խոցես դեռ մեր սրտերը մխացող, բաւական չէ՞ր որ հնձեցիր տարիներ առաջ ճիշդ այս օրերուն մտաւորական փաղանգը մեր եւ դեռ կ՚ուզես մնացորդացն ալ խլել մեզմէ :

Անոնք էին որ մեզ յոյս տուին, սէր տուին, սիրտ տուին ու կորով, առաջնորդելով այն ճամբէն որ կը բարձրացնէ, կ՚ազնուացնէ ազգ մը :

Փորձէ անգամ մըն ալ վրէժդ առնել անոնցմէ որ մեզ այս օրերուն հասցուցին, փոխանակ թեւ ու թիկունք դառնալու զայն, զէն ու զրահով զարդարելու :

Եկեր ենք ծունր դնելու մեծ «Ղարիպ»ի դերեզմանին : Լո՞ւռ է ան հիմա : Ոչ, իր անդրշիրիմեան ձայնը հիմակ աւելի կը դռայ ողջ աշխարհին ու անիրաւ մարդկութեան երեսին որ ուրացաւ ու ծաղրեց իր մարտիրոս ժողովուրդին խաչելութիւնը, զոհաբերութիւնը, ազատ ու անկախ ապրելու իրաւունքը :

Մինակ է ան հիմակ, մինակ՝ իր լուսնին հետ որ խաւար էր իրեն համար, մինակ՝ Արեւուն հետ որ ամպոտ էր միշտ իրեն համար, եւ անգութ, որ չլուսաւորեց իր երկինքը ... Մինակ է ան որ բընաւ մեզ մինակ չձգեց ու եղաւ տիւ եւգիշեր իր ժողովուրդին հետ, իր բոլոր ճգնաժամերուն եւ երկունքին ..

Սգաւոր մեր սրտերով ակամայ կը բաժնուինք իրմէ մեր յարգանքի տուրքը տալով հին եւ նոր սերունդ ձեռք ձեռքի, ուխտելով որ իր գործը շարունակենք, իր ցանած սերմերը նորէն բուսնին Ազատութեան անդաստանին մէջ որուն ջերմ եր - կրպագուն ու ջահակիրը եղաւ ինք Ահարոնեան Աւետիս :

Հանգիստ իր տանջուած հոգւոյն ու մարմնին :

Բայց ... գիտենք որ հանգիստ չի կրնար ըլլալ ան, իր դերեզմանին մէջ անգամ ...

Ինչպէս մարգարէաշունչ քերթուածի մը մէջ ըսած է իր հայրենի երկրին կարօտին տենչովը.

— «Գերեզմանիս մէջ իսկ կը մխամ, թէ Այրարատի ծոցում չհանգչեն եւ Արաքսը չօրօրի քունս յաւերժական ...» :

Այո, անգութ եղաւ ճակատագիրը Ազգիդ եւ քեզ համար մեծ Հայրենասէր քերթող, բայց կուգայ այդ օրը նորէն եւ քեզ կը տանինանոնք ուսամբարձ, քու քաջ Մասիսին, զուլալ Արաքսին, որպէսզի հոգիդ վերստին խայտայ ու ցնծայ ...

ՄԷՆ - ՍԷ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ մեծ շուքով տօնուած է Պէյրութի քաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ : Բոլոր խանութները փակուած են ի նշան համազգային սուգի : Սպանդանոցին մէջ մասցու կենդանիներ չեն մորթուած եւ շրջանին երկու շարժանկարները մինչեւ իրիկուն փակուած մնացած են : Բոլոր եկեղեցիներուն մէջ համազգային հոգեհանգստեան արարողութիւններ տեղի ունեցած են : Շրջանին ժողովուրդէն մաս մըն ալ Անթիլիաս մեկնած է ուր մասնաւոր արարողութիւններ կատարուած են Նահատակներուն Յուշարձանին առջեւ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները, ծաղկեպսակ դրած են սեւ ժապաւէնի մը վրայ գրուած ոսկետառ գիրով «Կ՚ուխտենք յաւերժացնել ձեր ժառանգը» :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հինգ քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Հատէթ աւանը, որ ունի 9100 բնակիչ : Այսօր այս գիւղը ուշադրութեան առարկայ է դարձած շնորհիւ հոն հաստատուած «Նշարթիվա» հիւսուածեղէնի գործարանին, որուն աշխատաւորները մեծ մասով Հայեր են : 25 — 30 հայ ընտանիք եւ 40 — 50 հայերիտասարդներ բնակութիւն հաստատած են հոն : Հայերու եւ տեղացիներու յարաբերութիւնները շատ լաւ են : Ներկայիս կան 162 Հայեր : Յաճախ քահանաներ կ՚այցելեն : Ծրագիրներ կը մշակուին յառաջիկայ տարիգիւղին մէջ բանալու դպրոց մանկապարտէզ : Գործարանատէր Պ. Պարգեւ Դեղարարեան եւ Միսաք Պըժեան եղբայրական գուրգուրանք ցոյց կուտան աշխատաւորներու, եւ նիւթական զոհողութիւններ յանձն առած են Հ. Մ. Ը. Մ. մը հիմնելու համար : Ան ունի հիմա իր սեփական ակումբը, 53 անդամներ եւ իր Ֆութպոլի 2 խումբերը : Հատէթի հայութիւնը այս տարի իր լայն մասնակցութիւնը բերած է Օգն. Խաչի «Պնակ մը կերակուր»ի հանգանակութեան : Արդէն կազմուելու վրայ է Օգն. Միութեան մասնաճիւղ մը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կուսակցութեան խորհրդարանական ընտրութեան արդիւնքները Անգարայի մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը : Խումբերու ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացան Պոլսոյ կուսակցութիւնները : 67 քիլոյի մէջ Թուրքիոյ ախոյեան հանդիսացաւ Կարպիս Զաքարեան, իսկ ծանր ծանրութեան մէջ՝ Շահան Մինասեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ հայ գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ Ապրիլ 13ին կատարուեցաւ յիշատակի հանդէս մը բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ : Պէյրութի «Անի» ամսագրին խմբագիր Պ. Վահէ Վահեան որ յատկապէս հրաւիրուած էր, բանախօսութեամբ մը պանծացուց հանգուցեալ բանաստեղծին գործը :

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետական բանուորները, 200 հազար հոգի, որոշեցին բաժնուիլ Աշխատանքի Դաշնակցութենէն, որ կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յապաղած) — Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը գեղեցիկ երեկոյթ մը սարքած էր Մայիս 14ի գիշերը, դպրոց սրահին մէջ, ի ներկայութեան կոկ բազմութեան մը : Բեմը զարդարուած էր մտքի եւ զէնքի հերոսներու նըկարներով : Օրուան նախագահը, ընկերուհի Տիկին Թէլեան թուելէ վերջ Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը, հրաւիրեց թեւ ու թիկունք հանդիսանալ Միութեան, որպէսզի կարենայ աւելի զարկ տալ իր գործունէութեան :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Կ. Խաչի քայլերգով եւ «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր երգեցին Կ. Խաչի սանուհիները խմբովին : Եղան նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, առանձին եւ խմբական պարեր, եւն. :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկերուհի Տիկին Քիպրիթճեան որ իմաստալից բանախօսութեամբ մը պարզեց հայ կնոջ դերը բոլոր ճակատներուն վրայ : «Մենք ունեցած ենք Տիգրանուհիներ, Փառանձեմներ, Շուշանիկներ (դուստր Վ. Մամիկոնեանի), նոր ժամանակներու մէջ՝ Սիպիլներ, առանց հաշուելու Վասպուրականի, Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Տարօնի եւ ուրիշ վայրերու նման հերոսուհիները որոնք զէն ի ձեռին կռուեցան յանուն ինքնապաշտպանութեան : Այսօր չունինք արիւնալի կռիւներ, բայց ունինք կռիւ մը նոյնքան վտանգաւոր որ կը սպառնայ նորահաս սերունդին : Անհրաժեշտ է միանալ, այս պայքարէն յաղթական դուրս գալու համար » :

Կէս ժամ դադարէ վերջ ներկայացուեցաւ Գ. Փափազեանի «Կեցցէ մեր լեզուն» տրամախօսութիւնը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականներու վրայ : Սիրելի «Յառաջ», բոլոր դերակատարները յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը : Իբրեւ քաջալերանք յիշեմ քանի մը անուններ, — քոյր եւ եղբայր Տատաեան, մին երգով, միւսը ջութակով, Յասմիկ Մարկոսեան, Վերոնիկ Գարաքէհեան, Հռիփսիմէ Սօլաքեան, Վարդուհի Կարապետեան, Մարգրիտ Իշխանեան, Մարի Այվազեան : Էմմա Գարաքէհեան, հազիւ տասը տարու, իր առանձին պարով յայտնութիւն մը եղաւ : Հանդէսը վերջացաւ «Ծաղիկը ազատ»ով եւ ընկերուհի Թէլեանի յորդորականով :

Ի տես այս բոլորին ջերմապէս կը գնահատենք Պօմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութեան գործունէութիւնը : Օր. Անահիտ Արզումանեան եւ Տիկին Հեղինէ Կակօեանը կարճ ժամանակամիջոցին կրցած էին այսքան բան սորվեցնել այս պըզտիկներուն, պատիւ իրենց : Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք :

Կ. Կարապետեան

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ : ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ընդառաջելով իմ հարցասիրութեան, պատմեց թէ թէպէտ ինքը սոցիալ դեմոկրատ էր, բայց Դաշնակցականների նման, յեղափոխական շարժումների ու հակացարական գործերի մասնակից լինելուն պատճառով, ձերբակալուած ու Մետեխի բանտում մօտ 20 ամիս մնացել է իբրեւ անդատաստան կալանաւոր, ու ապա յաջողել է փախչել դուրսի ընկերների աջակցութեամբ : Ոչ մէկ խօսք պետական փողերի դաւադրական բռնագրաւումի մասին : Ոչինչ յիշեց Բերլինում իր ձերբակալութեան, սուտ խենթ ձեւանալով մասնագէտ բժիշկներին խաբելուն, ապա այնտեղից Թիֆլիս փոխադրուելուն մասին : Մի ուշադրաւ ողբական ուր երեւան կը գան իր հզօր, կրանիթէ կամքը, յարատեւութեան անխոնջ ոգին ու խորամանկ հընարամտութիւնը :

Յայտնեց, որ իսկական անունը Սիմոն Տէր Պետրոսեան է, բայց ծանօթ է յեղափոխականների շրջանակին մէջ իբրեւ Կամօ : Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ իր մտերիմներից յիշեց Խաժակին, Փիրումեանին ու տուաւ մի քանի անուններ եւս, որոնք մոռացել եմ :

Ոչ անցագիր ունէր եւ ոչ էլ ինքնութիւնը փաստող վկայագիր :

Ամբողջ գիշերը մտածեցի այս տարօրինակ մարդու մասին : Իրաւ է, որ յեղափոխական է, բայց Դաշնակցական չէ : Պատկանում էր մի կուսակցութեան, որ հայ թաթարական կռիւներին ոչ միայն հայութեան նեցուկ չհանդիսացաւ, այլ թունոտ ու անարդար պայքար մղեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ինքնապաշտպան մարտնչումներին դէմ : Սա ի՞նչ Հայ է, սա ի՞նչ յեղափոխական է, որ Կովկասի հայութեան օրհասին, կեանքի ու մահուան արիւնուշտ մաքառումների հանդէպ պաղպաղակ անտարբերութիւն է ցոյց տուել : Ի՞նչ Հայու հոգի է, որ իր սեփական ազգի տառապանքը կարողանում է ուրանալ, չի բողոքում իր կուսակիցների անարի մեղադրանքների դէմ, ցաւից ու զայրոյթից սիրտը չի պոռթկում : Եւ այս բոլորի փոխարէն, իմ ազնիւ, առաքինի ու անյիշաչար ժողովրդի հարազատ զաւակը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, վեհանձն ու գաղափարապաշտ ինքնամոռացումով թեւաւոր, օգնութեան անշահախնդիր ձեռք է կարկառում երէկուան իր անողորմ ու անզգամ հակառակորդին : Էութիւնս ամբողջ մոլեկան փոթորիկ էր : Ի՞նչպէս հաշտեցնել այս դիմամարտ եղելութիւնը : Ինչպէս համակերպիլ այս իրականութեան :

Մի կապ, յեղափոխական մի ընդհանուր հասկացողութիւն պէտք է ստեղծուած լինէր իրար հետ, որ Կովկասից փարսախներով հեռու Կիրասոնի Դաշնակցական կազմը լուրջ կերպով շարժման է դրել իր ուժերը : Դաշնակցական մի դեռատի երիտասարդ, ուխտի անքակտելի ուժով, խոստում է տուել իր երբեմնի հակառակորդին ամէնէն ապահով հանգրուանը տանիլ, «Ազատամարտի« շէնքը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին : Թող հակառակորդ լինի, թէկուզ վատասիրտ հակառակորդ, բայց յեղափոխական է : Բռնութեան դէմ պայքարող մարտիկ է, ազատութեան համար իր կեանքն է սպաս դրել ողջակէզի սեղանին վրայ :

Կամոյի բացսիրտ, մտերմիկ ու անսեթեւեթ խօսակցութիւնը իմ մէջ ջերմութիւն ստեղծեց : Մոռացայ հոգեւոր դառնութիւնս : Ինչո՞ւ յանցագործ համարել մէկին, մի անմեղ Հայի, որ պարագաների չարաշուք բերումով ծնուել է վրացախօս ընտանիքի մէջ եւ խլպառ զրկուել Հայեցի դաստիարակութիւնից : Իր հոգու յեղափոխական խոյանքները բաւարար ապացոյցներ չե՞ն իր էութեան ազնուականութեան ու գաղափարապաշտըրոշմին : Այսպիսի խոկումներով ոչ միայն ջանացի չքմեղել նրան, այլ մտքովս նրան քաւարան տարի եւ մաքրագտուած դուրս բերի : Եւ սակայն հոգուս խռովքը երբեւի դեռ եռում էր իր սաստկութեամբ : Ուզում էի, որ Կամոն իր ողջ բերնով իր արդարացումը բերէր ինձ : Հարցրի իրեն, թէ ինչո՞ւ հայ դատին չէ դինուորագրուած : Ափսոս չէ՞, որ, ասացի Հայը օտարին է ծառայում, եւ այն էլ ինքնամոռաց նուիրումով : Չէ՞ որ հայութեան համար ամենափոքր ուժն իսկ թանգ է : Խըռովայոյզ ու չփոթահար յուզումով ինձ նայեց. հասկացաւ, որ հարցումս ամբաստանութիւն էր : Տաժանագին լռութիւնից յետոյ, դրեթէ կակազելով պատմեց ինէ թէեւ ծագումով անժխտելիօրէն Հայ էր, բայց ոչ հայ դպրոցի երես էր տեսել եւ ոչ էլ հայ շրջանակի մէջ ապրել :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ները եւ ազատօրէն ընտրուած կառավարութիւն մը տալով երկրին, ոչ թէ նշանակովի, ինչպէս կ'առաջարկէ Պ. Վիշինսկի :

★ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը ծանուցանելով Զորսերու Խորհուրդին գումարումը, մասնաւորապէս կ'արձանագրէ Պ. Վիշինսկիի լաւատես յայտարարութիւնը, առաջին նիստին մէջ.— « Կը կարծեմ թէ պիտի կրնանք յաջողութեամբ կարգադրել այս խնդիրները» : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պեւին ըսած է, — « Ձեզմէ կախում ունի յաջողութիւնը » : Վիշինսկի պատասխաներ է.— « Զորս ենք այստեղ, հետեւաբար երեք անգամ աւելի բան կախում ունի երեքէն որչափ մէկէն » :

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Արեւմտեան երեք պետութեանց ներկայացուցիչները խիստ միջոցներ ձեռք առին Գչ. օր, վերջ տալու համար գործադուլի հետեւանքով ծագած խռովութեանց : Հրահանգեցին արեւմտեան շրջանի գերման ոստիկանութեան գրաւել կայարանները : Ամերիկեան հրամանատարը պահանջեց որ իր շրջանէն հեռանայ խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը : Անգլիական հրամանատարութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց խորհրդային հրամանատարութեան, դիտել տալով թէ իրենց ոստիկանութիւնը կրակ բացած եւ մարդիկ վիրաւորած է բրիտանական շրջանին մէջ :

Այս հրամաններէն վերջ արեւմտեան շրջանի գերման ոստիկանութիւնը գրաւեց կայարանները : Ռուսական շրջանի ոստիկանները քաշուեցան առանց բողոքելու :

Վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդային փչխանութիւնը հաւանած է որ արեւմտեան մարքով վճարուի պաշտօնեաներուն աշխատավարձքը, ինչպէս կը պահանջեն բանթողները : Գործադուլին կը մասնակցին 12—15.000 բանուորներ, 30.000ի վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՆՈՒԲԸ յորդած ըլլալով, կը վախցուի որ ողողումներ պատահին Վիէննայի մէջ : Երկու հոգի խեղդուած, 550 հոգի անգործութեան դատապարտուած են Թուղթի գործարանի մը ողողման հետեւանքով : Բազմաթիւ գիւղեր պաշարուած են : Երեսուն տարիէ ի վեր այսքան յորդած չէր գետը :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Դամասկինոս արք. ի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ : Թափօրին կը մասնակցէին աւելի քան 400 քահանաներ եւ 300 հազար յուղարկաւորներ :

ՄԱՌԷՇԱԼ ՄԱՆԾԹԱՅՆ, Լեհաստանի, Ռուսաստանի եւ Ֆրանսայի հիթլէրական բանակներուն երբեմնի հրամանատարը, պիտի դատուի մօտերս, անգլիական ատեանի մը առջեւ, որ 30 էջնոց ամբաստանագիր մը կազմած է : Մառէշալը հիւանդ ըլլալով, ամբաստանագիրը կարդացին Համպուրկի հիւանդանոցին մէջ : Ամբաստանագիրը հիմնուած է 700—800 փաստաթուղթերու վրայ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ հովուապետը, Եողէֆ Բերան արք. կը սպառնայ բանադրել այն հաւատացեալները որ կը գործակցին կարմիրներուն, «Նոր Եկեղեցի» մը հաստատելու համար :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար, ժողով կը գումարեն Զորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները : 164րդ ժողովն է այս, 1947 Յունուարէն ի վեր :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329.40 (354), նափոլէոն 4220, սթերլին 4830, զուից. ոսկի 4000, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 583 հազար ֆրանք :

52 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ հատուցում կը պահանջեն Հոլիուտի վարիչներէն տասը հոգի, որոնք պաշտօնանկ եղած էին, մերժած ըլլալով պատասխանել հետեւեալ հարցումին — համայնավա՞ր են թէ ոչ :

ՎԻԺՈՒՄԸ օրինական պիտի համարուի Ճափոնի մէջ, առողջապահական եւ տնտեսական պատճառներով : Կ'ուզեն նուազեցնել ժողովուրդին աճումը, նկատելով որ ամէն տարի 1.700.000 կ'աւելնայ բնակիչներուն թիւը :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտում ինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին : Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրում են անխտիր ներկայ գտնուել բոլոր հայրենակիցներին, նկատի ունենալով որ մասնաւոր հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Ծ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ) : Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով : ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատուններըը : Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Խմբերգ՝ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ երգչախումբի կողմէ : Մեներգ՝ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ Տիկին Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ : Մուտքը ազատ է

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ :

Պիտի երգեն՝ Տիկին Ս. ՓԻՐՋԻԿԵԱՆ եւ Օր. Ս. ՊԻԼԱԼԻ : Պիտի նուագէ Պ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ : Գեղջկական պարեր Սանուհիներու կողմէ : Հետաքրքրաշարժ թատերգութիւն մը (մէկ արար), մասնակցութեամբ Պ. Պ. Քէփէնէկեանի, Մ. Պըլըդեանի, Պ. Խաչերեանի եւ Տիկին Ս. Փիրղիկեանի մասնակցութեամբ : Մուտքը ազատ է

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

★

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Փոն տը Շէրիւրիի հանդէսը :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Յունիս 4, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս : Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն) :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց :

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, դպրոցական աշակերտները եւ «Արաքս» երգչախումբը :

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգային խորհուրդի :

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն :

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի : Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է : Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք :

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը : 78 rue Rabelais : Խիստ կարեւոր :

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ :

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9 :

Մուտքը ազատ է :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի նախկին աշակերտներու միութեան դաշտահանդէսը 26 Յունիսին : Նկատի ունենալ :

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մասնաւոր սրահին մէջ : Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 փր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր․ C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 27 MAI 1949 Ուրբաթ 27 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5857-Նոր շրջան Թիւ 1268 խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ

Նոր չէ Մայիս 28ի դէմ սարքուած խուժանավարութիւնը, այս կամ այն գաղութին մէջ :

Որքա՜ն պատկերազարդ պատմութիւններ արձանագրած է Փարիզը, 1924էն ի վեր : Թշնամական ցոյցեր, գարշելի թռուցիկներ եւ ճառեր : (Յաճախ օտարներու մասնակցութեամբ, կամ անոնց միջոցաւ բաշխուած) :

Տարիներ առաջ, 1915ի ապրիլեան ոգահանդէսն ալ պատրուակներ կ'ընծայէր այս թրքավարի արշաւանքին :

Եթէ ուզէինք նմոյշներ արտատպել այդ օրերու թռուցիկներէն, ձեր առջեւ պիտի ունենայիք հատորներ հաւաքածոյ մը անյատակ տգիտութեան եւ անբարոյականութեան :

Բայց ինչո՞ւ եա երթալ մինչեւ 15—20 տարի, երբ նոյն խաչակրութիւնը կը շարունակուի այսօր ալ : Նոյն անզօր կատաղութեամբ : Ցաւելեաւ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով :

Առաջ՝ ձախ համարուած խմբակ մըն էր որ կը խլրտէր :

Հիմա ուրիշ դեղաւեր - դեղաւրուկներ ալ խառնուեր են կարաւանին, վեր ի վայր հրջելու համար երէկուան պատմութիւնը :

Խեղճերը կը մոռնան որ, ամէնէն առաջ ծիծաղելի կը դառնան Երեւանի եւ Մոսկուայի առջեւ, իրենց բթամտութեամբ եւ նենգամտութեամբ :

Արդարեւ, երկուքն ալ, Երեւանը եւ Մոսկուան շատ աւելի բան գիտեն ե՛ւ Մայիս 28ի ե՛ւ մնացեալի մասին, քան ամենադէտը այս բանգէտներուն :

Երկուքն ալ, Երեւանը եւ Մոսկուան, իրենց հրատարակութիւններով իսկ պիտի ապացուցանէին թէ Սովետները ամէնէն առաջ իրենց մորթը փրկելու հարկադրուած էին 1917 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1920ի գարունը, երբ հետզհետէ յառաջ կը խաղային դէպի Կովկաս :

Գիւխը ո՞ր քարին զարնէր հայ ժողովուրդը, այդ ճակատագրական օրերուն, արեւելեան նահանգներէն մինչեւ Երեւան :

Ետին՝ թշնամի բանակ մը որ յառաջ կը խաղար մինչեւ ակռաները զինուած : Բոլորտիքը՝ դաւադիր դրացիներ որոնք ճամբայ կը ցուցնէին, կը հարթէին Թուրքին : Ռուս զինուորը՝ «դէպի տուն» խուճապահար :

Այս դժոխային կացութեան մէջ, ի՞նչպէս կարելի եղաւ յանդիլ 1918 Մայիս 28ին, կազմելով կորիզ մը հայկական իշխանութեան :

Եւ այդ կորիզը չէ՞ր որ վերածուեցաւ իսկական Հայնոցի, աշխարհագրութեամբ եւ բնակչութեամբ :

Ինչպէս ալ գործած ըլլան այն ատենուան վարիչները, 30 ամսուան ընթացքին, ձգեցին ժառանգութիւն մը որ չէր կրնար այսօրուան հիմքն ունենալ, առանց անոնց հերոսական եւ բազմակողմանի գործունէութեան :

Ռամկավարները, որոնք այսօր քնարեր առասպելներ կը հիւսեն, ի՞նչ շուտ մոռցան իրենց հրատարակած թռուցիկները, երբ հայ բոլշեւիկները իրենց առաջին դաւը կը սարքէին մինուճար Հայաստանի դէմ, 1920 Մայիսին :

Իրենց Հայաստանի Խորհուրդը չէ՞ր որ կը յայտարարէր, մասնաւոր թռուցիկով մը, եղբայրասպան ըմբոստութեան առթիւ. —

«... Այդ խելագարները ոչ միայն չմտածեցին, որ այդ կերպով վերջին անբուժելի հարուածը կուտան լուծման օրերու մէջ գտնուող Հայկական Հարցին, այլ մինչեւ անգամ հոգ չըրին, որ երկրի սահմանները կը բանան եւ կը հրաւիրեն տաճիկ - ադրբէջանեան դառնագգեստ դայլերը, որպէսզի մնացեալ հայութեան դիակներուն վրայէն երթան ու միանան մեր դարաւոր թշնամիին՝ Էնվէրի եւ Թալէաթի հարազատ յաջորդ Մուսթաֆա Քէմալին » :

Կոչը կը վերջանար վսեմ կանչով մը.

— « Կորչի՜ եղբայրադաւ եւ հայրենադաւ ոճիրը : Կեցցէ՜ հայ ոգին : Կեցցէ՜ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը» :

Եթէ Մայիս 28ը «չպար մըն է» եւ ոչ թէ պատմական իրողութիւն մը, ի՞նչո՞ւ կառչեր են Սեւրի դաշնագրին, Ուիլսընեան սահմաններ պահանջելու համար ...

Շ.

Պոլսոյ Ազգ. խառնը

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ ՊԱՏԻԺՆԵՐԸ

Պոլսոյ «Ժամանակ» օրաթերթը, որ Գէորգ արք. Արսլանեանի օրկանն է, Մայիս 19ի թիւին մէջ հրատարակած է հետեւեալ հեռագիրը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին լուսանկարով. —

ԵՐԵՒԱՆ, 18 Մայիս 1949.— Պատր. տեղապահ Գէորգ Արք. Արսլանեան, Իսթանպուլ,

« Սուրբ Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը նկատի առնելով որ կախակայեալ հինգհոգեւորականները եկլելով օրինականութեան սահմաններից՝ անսաստել են Պետութիւնից ճանաչուած եկեղեցական կանոնագրին, արհամարհել են բարձրագոյն Հոգեւոր իշխանութիւնից ճանաչուած պատրիարքական իշխանութիւնը, մեղանչել են եկեղեցական կարգապահութեան դէմ եւ առանց թոյլտուութիւն ստանալու Հոգեւոր Բարձրագոյն իշխանութիւնից եւ վեհափառ Հայրապետից, փորձել են տապալել գոյութիւն ունեցող օրինական հոգեւոր իշխանութիւնը եւ նոր հոգեւոր իշխանութիւն ստեղծել, որով պառակտել են պոլսահայ համայնքը ու եկեղեցական իշխանութիւնը, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Վեհափառ Հայրապետին հաճութեամբ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ է Պատրիարքական Տեղապահի կախակայման կարգադրութիւնը ցնոր տնօրինութիւն, եւ ԼՈՒԾՈՒԱԾ ՀԱՄԱՐՈՒՄ ապօրինի ընտրուած նորաստեղծ հոգեւոր իշխանութիւնը :

Հարցի վախճանական լուծումը կը հաղորդուի գործին մանրամասն քննութիւնից յետոյ» :

ԳԷՈՐԳ .Զ

ՅԱՌԱՋ.— Եթէ վաւերական է այս հեռագիրը, կը նշանակէ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կա՛մ լրիւ տեղեկութիւն չունի բուն անցուդարձի մասին, եւ կամ, ամէն բան գիտնալով հանդերձ, ի վիճակի չէ կարգի հրաւիրելու չարագործ կղերական մը որուն մեղքերը հատոր մը կրնան կազմել :

★ Կախակայուած հինգ եկեղեցականները իրենց կարգին բողոքագիր մը ուղղած են կաթողիկոսին :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կը տեղեկանանք թէ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Եւրոպայի Գործադիր Ժողովը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Փարիզ, տագնապ մը կ'անցընէ ներկայիս :

Նախկին մարմինը քանի մը ամիս առաջ պատճառաբանեալ հրաժարական տուած էր Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան : Կը թուի թէ այս վերջինը ընդունած է հրաժարականը եւ ձեռնարկած է նոր Գործադիր Ժողովի մը ընտրութեան :

Կարելի՞ է գիտնալ թէ ի՞նչ պատճառով հրաժարած է նախկին Գործադիրը, որուն անդամներն էին՝ Պ. Պ. Զարեհ պէյ Նուպար՝ նախագահ, Վահէ Ֆրէնկեան՝ փոխ նախագահ, Վահան Խմէրեան՝ ատենադպիր, Սարգիս Սաղըրեան գանձապահ, խորհրդականներ՝ Պ. Պ. Առաքել Զաքըրեան, Խաչիկ Սվաճեան, Կրօնիկ Փափազեան եւ Պալըգճեան :

ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Ողբացեալ Իշխան Արղութեանի թաղումը տեղի կ'ունենայ վաղը, շաբաթ, Նիսի մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ : Որոշուած է ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել : Իշխանուհի Արղութեանց (ռուս) փափաք յայտնած է որ մարմինը թաղուի Նիսի ռուսական գերեզմանատունը, եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուի հայկ. ծէսով : Խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցած է այս առթիւ, մասնակցութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Բարեգործականի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը ջնջած է զինուորական փրկագինի դրութիւնը : Բոլոր Սուրիացիները հաւասար պիտի նկատուին օրէնքին առջեւ : Խիստ հրահանգներ տրուած են, որպէսզի 1928ին, 1929ին եւ 1930ին ծնած երիտասարդները չկարենան արտասահման մեկնիլ : Արդէն իսկ ծառայութեան հրաւիրուած են 1928ի եւ 1930ի ծնունդները, երկրին մէջ գտնուին թէ արտասահման :

Զօրս Մեծերը դէմ դիմաց

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

Զօրսերու Խորհուրդին երրորդ նիստն ալ, չորեքշաբթի, վերջացաւ ակադեմական վիճաբանութիւններով : Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ լայն անջրպետ մը բացուած է արեւմտեան երեք պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ, գերմանական հարցին առթիւ :

Պ. Վիշինսկի որ կը նախագահէր, նախ երկար ճառ մը խօսեցաւ այս նիստին մէջ, եւ կրկին առաջարկեց վերահաստատել քառանդամ հսկողութիւնը Գերմանիոյ վրայ :

Արեւմտեան պետութիւնները այս անգամ ալ « ոչ » պատասխանեցին, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին, Պ. Էչիսընի : Այժմ երեքն ալ կ'ուզեն իմանալ թէ Պ. Վիշինսկի նոր առաջարկներ ունի՞ :

Ինչպէս կը նկարագրեն օրուան թերթերը, Պ. Էչիսըն ամերիկեան չորութեամբ յայտարարեց թէ ժամանակն է գործի անցնելու եւ իրական խնդիրներ լուծելու, մէկդի դնելով տեսական հարցերը : Յետոյ պարզեց Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը՝ տնտեսական գետնի վրայ : Եւ առաջարկեց վերջ տալ հատուցումներու քաղաքականութեան, որուն կառչած է Մոսկուան» : (Տասր միլիառ տոլարի ապրանք կը պահանջէ Գերմանիայէն) : «Մեզի կ'իյնայ լուծել այս հարցը : Եթէ մենք չկրնանք լուծել, գերմանական խորհուրդ մը երբեք չի կրնար» :

«ՄԵՆՔ ԱՅՍ ԸՐԻՆՔ, ԻՍԿ ԴՈ՞ՒՔ ...»

Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը սեփականացուցած են արեւմտեան Գերմանիոյ ամբողջ արտադրութեան մէկ երրորդը : Կարգ մը քիմիական նիւթերու համար գրաւման համեմատութիւնը կը հասնի 90—100 %ի, հեծելանիւներու համար 100 %ի, փոխադրութեան ուրիշ միջոցներու համար 74.78 եւ 79 %ի, շինութեանց համար 43 %, վառելանիւթի համար 93 առ հարիւրի : « Նախ այս խնդիրը պէտք է քննենք եւ լուծենք : Ես կը կարծեմ թէ պիտի չկրնանք ապահովել Գերմանիոյ միութիւնը, եթէ անտեսենք այս հարցերը, որոնք հիմնական են» :

Այս ուղղութեամբ շարունակելով, Պ. Էչիսըն ըսաւ թէ իրենք գոհացուցիչ վիճակ մը ստեղծած են, միացնելով Գերմանիոյ 3/4ը, մարդ գլուխ 1200էն 2500ի բարձրացնելով զօլը (քալօրի), 178.000 թոնէն 340 հազար թոնի՝ հանքածուխի արտադրութիւնը, տարեկան 43 միլիոն մարքէն 250 միլիոն մարքի՝ Գերմանիոյ արտածումները եւն. :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պեւին եւս խօսք առնելով, առաջարկեց Գերմաններուն ձգել քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու լուծումը : Եւ հասկցուց թէ արեւելեան Գերմանիան ալ պէտք է ազատութիւն վայելէ իր կամքը յայտնելու անկաշկանդ :

Պ. Շուման, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, նոյնպէս պարզելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը, բացատրեց թէ իրենց վարած քաղաքականութիւնը համաձայն է Փոցտամի ծրագրին, թէ գերմանական նոր պետութիւնը պէտք է վերակազմուի դաշնակցային հիման վրայ : Այս առթիւ երեւան հանեց ռուսական ծրագրին թերութիւնները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, եթէ Վիշինսկի նոր ծրագիր մը չներկայացնէ, արեւմտեան Դաշնակիցները պիտի առաջարկեն հետեւեալ պայմանները (ամերիկեան ծրագիր). —

1.— Ընդունիլ Պոնի սահմանադրութիւնը իբրեւ տիպար, գլուխ հանելու համար ամբողջ Գերմանիոյ քաղաքական միութիւնը :— 2. Ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, միջազգային հսկողութեամբ.— 3. Դադրեցնել Խ. Միութեան տնտեսական տիրապետութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ.— 4. Ոչ մէկ հատուցում Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն, մինչեւ որ ճշդուին վճարումներու հաշուեկշիռը եւ գրաւման ծախքերը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը օրինագիծ մը մշակած է, որ 55էն 66ի կը բարձրացնէ երեսփոխաններուն թիւը, եւ Լեռնալիբանանի մէջ ալ աթոռ մը կը վերապահէ հայ համայնքին :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 264ի դէմ 329 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան օրինագիծը՝ հրանիւթի վաճառման մասին : Վաճառումը պիտի կատարուի երկու տարբեր գիներով,— 43.20 եւ 63.20 ֆրանք լիտրը (այս վերջինը ազատ շուկայ) : Այս քուէարկութեան շնորհիւ, դահլիճին տագնապը փարատած է առ այժմ, գոնէ մինչեւ ամառ : Նախկին վարչապետ Փօլ Ռէնօ պահանջեց վարչապետէն օրինագիծ մը բերել, բարեկարգելու համար ընկերային ապահովագրութեան օրէնքը, յունիս 30էն առաջ ;

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղթաշխարհի հայութիւնը քանի մը շաբաթ առաջ սգաց 1915ի Մեծ Եղեռնին զոհերը եւ պանծացուց անոնց յիշատակը։ Արժան եւ իրաւ։ «Ժողովուրդի մը կէսը միւս կէսին յուղարկաւոր»։ Կա՞յ աւելի բնական ու մարդկային բան, քան թափել արցունք եւ պտղունց մը խունկ՝ քու անդարձ կորսուած մէկ սիրելիիդ յիշատակին առջեւ։ Այս պարագային սիրելիներու համար, որոնք դագաղ իսկ չունեցան, որոնց փոս մը իսկ զլացուեցաւ, կամօքն բռնեններու վոհմակներուն։

Մեր ազգային պատմութիւնն ալ կարծէք կ'ընթանայ համաձայն բնական օրէնքներուն։ Մահ եւ ծնունդ միաժամանակ։ Թագաւորը մեռաւ, կեցցէ թագաւորը։

Ու հիմա եկեր ենք տօնելու հայութեան վերածնունդը։ «Նա հուր հեր ունէր, ապա թէ բոց ունէր մօրուս, եւ աչկունքն էին արեգակունք»։ Բոցահեր այդ մանկիկը ծնաւ 1918 Մայիս 28ին եւ ստացաւ Հայաստանի Հանրապետութիւն անունը։

Տաժանելի եղաւ անոր երկունքը։ Դարանակալ թշնամիները արեգակի այդ աչքերուն մէջ կը տեսնէին ապագայ Վահագնը, Մեծն Տիգրանը, Արտաշէս Աշխարհակալը, Սասունցի Դաւիթը։ Ուրեմն պէտք էր զայն խեղդել, իր խանձարուրին մէջ իսկ։

Ընկերային կամ վարչական օրէնքներու բարեփոխման, աշխատաւոր դասակարգի շահերու պաշտպանութեան համար աշխարհի ամէն խնքնիշխան երկիրներուն մէջ տեղի կ'ունենան բողոքի ցոյցեր։ Ո՞վ կրնար կապտել այդ իրաւունքը ուժով եւ ընդունակ ժողովուրդի մը, որ կը հեծէր արիւնլուայ, օտար բռնակալ ու տգէտ պետութեան մը կրունկներուն տակ։ Որ կը ջանար խեղդել անոր մէջ ազատ ապրելու նուիրական հուրը, ջարդերով ու թալաններով։

Կը թուի թէ մարդիկ չեն ուսումնասիրած Հայկի եւ Բելի պատմութիւնը։ Անկախութեան եւ ազատութեան ձգտումը հայ ժողովուրդին անյիշատակ դարերու պատմութիւնն ունի։«Սէր քո եւ պարանոցք մեր»ը աւելի չատ հետեւանք է ներքին դաւերու եւ օտար դիւանագիտութեան նենգութիւններու։

Բայց հայ ժողովուրդը պիտի զգար կացութեան ամբողջ ահաւորութիւնը 1918 Մայիսին, երբ Թուրք բռնակալութիւնը՝ բնաջնջելէ վերջ արեւմտեան Հայաստանի հայութիւնը, կը պատրաստուէր գրաւել արեւելեան Հայաստանն ալ, ու կոտորել այնտեղ ապաստանած ժողովուրդը։ Չկայ հայութիւն, չկայ եւ ուրեմն Հայաստան։ Ահա այդ ատենն է, որ իր նախահայրերու աճիւններուն վրայ, երդուընցած հայութիւնը ոտքի կանգնեցաւ միահամուռ ու գոչեց, ինչպէս Ֆրանսական յեղափոխութեան մեծ տրիբունը՝ Միրաբօ, կը յայտարարէր յանուն Ազգ. Խորհուրդին, Լուի 16ի ներկայացուցիչ Մարքիզ Տրէօ-Պրէզէի.— «Գացէք հրաման ստացէք զէնքի ուժ գործածելու, որովհետեւ մենք այս տեղէն դուրս պիտի չելլենք, առանց սուիններուն զօրութեանը»։ Ու Թագաւորը տեղի տուաւ ի տես Լաֆայէթի եւ ուրիշներու սուիններուն։ Թուրք զինուորը փորձեց իր սուիններով ու թնդանօթներով անցնիլ հայ ժողովուրդի վրայէն. տեսաւ դիմադրութիւնը եւ չմեցաւ։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ՝ թշնամիին 35000նոց կանոնաւոր բանակը ճակատեցաւ Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի, Բաշ Ապարանի առջեւ, ընդդէմ թերի զինուած հայկական գունդերուն, թիւով հազիւ 12.000։

Հայաստանի Հանրապետութիւնը Թրքական «նուէ՞ր»։

Անգամ մըն ալ կարդանք Իթթիհատի պարագլուխներէն եւ պատասխանատու դէմքերէն Խալիլ պէյի յուշերը, այլապէս հերոսական կուսի մը առթիւ։

— «Աման Խալիլ պէյ, ըսաւ Հօճան, ո՞ւր են սա Հայերուն պատուիրակները։ Հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք. «Հէրիֆ»ները սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան» եւն.։

Այդ դիմադրութիւնը տեղի ունեցաւ բիրով, բահով, կացինով ու եղունգով։Օրհասական կռիւ. հայութեան տեւականութիւնըյաւերժացնող դոյամարտ։ Անոր ելքը պիտի վճռէր մեր իբրեւ ազգ, կամ իբրեւ ամբոխ ապրելու իրաւունքը։ Միայն այս պարագան բաւական է, որպէսզի մարդիկ խոնարհեցնեն իրենց գլուխները, ի յարգանս անոնց, որ Մայիս 28ի Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման համար, չսակարկեցին իրենց նուիրական արիւնը։ Մանաւանդ Հայաստանի ներկայ իշխանաւորները եւ անոնց լուսաղբարները։ Տարիներու փորձառութենէն վերջ կ'անդրադառնա՞ն արդեօք այն ահաւոր դաւաճանութեան, երբ դաշնակցեցան «ընկեր» Թուրքին եւ ընկեր բոլշեւիկին, փորելու համար նորակազմ Հանրապետութեան հիմերը։

Եթէ անխուսափելի պիտի պատահէր, թող տեղի ունենար թշնամիին կողմէ։ Գոնէ այս անգամ Հայու մատ չզանուէր։ Ու այսօր Հայաստանի մէջ նստած, ոստիկան եւ չինովնիկի դեր կը կատարեն ու տմարդի լուտանքներ կ'արձակեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ հայրենասէրներու հասցէին, մոռնալով որ իրենց դիրքերը կը պարտին անոնց սրբազան պայքարներուն ու արիւնին։

Իմ ուշիմ ու արի ժողովուրդս Ալլանացիէ՞ն ալ անընդունակ է ինքզինքը կառավարելու։ (Առանց վիրաւորելու այդ ժողովուրդին զգացումները)։ Ինչո՞ւ կ'ուզէք կասեցնել մեր իղձերուն ու ընդունակութիւններուն թափը։ «Ինկրսօլ, Ինկրսօլ, եթէ ես իմ Աստուածս ուրանամ, փոխարէնը ինծի ի՞նչ պիտի տաս»։

Շատ ճիշդ բնորոշած էր Ֆրանսայի վարչապետներէն Պ. Էրիօ, երբ կը յայտարարէր տարիներ առաջ.— «Հայաստանի սիրտին վրայ զետեղուած են երկու դամբանաքարեր. Թրքական ու ռուսական»։ Ո՞վ կրնար պնդել, սակայն, թէ այդ տապանաքարերը պիտի չկրնան օր մը տեղափոխուիլ, ու հաստատուիլ իրենց իսկ սիրտերուն վրայ։

Չափազանց երազատեսութի՞ւն։ Երեւութապէս այո։ Բայց մենք մեր պայքարը պիտի շարունակենք մեր բմբռնած եղանակով, հակառակ բոլոր ուրացումներուն ու դժուարութիւններուն։ Եւ ճիշդ ատոր համար ալ՝ ամէն տարուան մեր տօնակատարութիւնները։ Ներշնչուելու, ոգեկոչելու, խրախուսուելու։ Անթեղուած կայծը փոխանցելու սերունդէ սերունդ, մինչեւ կրակին բոցավառիլը։

Իւրաքանչիւր պետութիւն առիթ չի փախցներ տօնելու իր անկախութեան, յաղթութեանց թէ պարտութիւններու տարեդարձները։ Մինչեւ իսկ հասարակ դէպքերը։ Սկովտիոյ մէջ, տարիներէ ի վեր հանդիսաւոր արարողութիւններով փողոցէ փողոց կը պտտցնեն կովու մը գլուխը, համաձայն հին աւանդութեան մը։ Ու դեռ ինչե՛ր։ Հազար հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր կ'ոգեկոչենք Վարդանանց պատուաբեր պարտութիւնը, բայց քար զայթակղութեան կը դարձնենք Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակը։ Դէպք մը որ պէտք է մեզ համակէ արդար հպարտութեամբ։ Որ տարիներով ընդհատուած մեր պետականութեան խարիսխը հանդիսացաւ։

Պերիկլէս, Տանթօն, Ռոպսփիէռ, Ուաշինկթըն, Վենիզելոս պատահական անուններ չեն։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը մէկ մէկ դարաշրջան կը խորհրդանշէ։ Ինչպէս պատահական անուններ չեն՝ Դաշնակցութիւն, Արամ, Նազարբէկեան, Սիլիկեան, Մազմանեան, Դրօ եւ բազում մարտիկներ։

Պատմութիւնը արդար դատաւոր։

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Նոր շինութիւններ Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1949 Յունուարի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Հայպետնախագիծ» Տրեստը հիմնական եւ մեծ նախագծային կազմակերպութիւններէն մէկն է, որ հաստատուած է 1931ին եւ ներկայիս կ'ընդգրկէ նախագծումներու լայն ասպարէզ մը։

Մեծ դեր կատարուած է Հայպետնախագծի ճարտարապետներու խումբը որու մէջ հաւաքուած են սովետական բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութիւնները աւարտած առաջաւոր երիտասարդ ճարտարապետներ։

Այս ճարտարապետները նախագծած են մեծ թիւով շէնքեր, որոնք կը զարդարեն թէ մայրաքաղաքը եւ թէ միւս քաղաքներն ու բնակավայրերը։

Հակառակ պատերազմի ծանր տարիներուն, Հանրապետութեան քաղաքացիական կառուցումներու շինարարութիւնը և նախագծումները չընդհատեցան։ Ճարտարապետները զբաղեցան թէ ընթացիկ և թէ յետպատերազմեան տարիներու շինարարութեան նախագծումներով։

Պատերազմի տարիներուն գինիի եւ գինեգործութեան արդիւնաբերութիւնը ծաւալելով, Հայպետնախագծի ճարտարապետական բաժինը հանդէս եկաւ աշխատանքի մեծ ծրագիրներով։ Հոն կ'երեւայ ձգտում՝ խաղողի զարդերը կազմակերպօրէն ներդաշնակել ճարտարապետութեան հետ, որ ըստ էութեան, հին ատեններէն, հայկական ճարտարապետութեան մասնայատկութիւններէն մէկն է եղած։

Կառուցումներէն ամէնէն նշանակալիցն է գոնեակի գործարանը Երեւանի մէջ, նախագծուած 1944ին ճարտարապետ Մարգարեանի կողմէ։ Շէնքի խիստ լակոնական ձեւերու ճարտարապետութիւնը յիշատակարանի տպաւորութիւն կը թողու։

Երեւանի «Արարատ» Տրեստը գինիի նկուղներու ընդլայնման ճարտարապետական ձեւաւորման նախագիծը կատարուած է Ռ. Իսրայէլեանի կողմէ, 1943ին։ Ներկայիս այդ շինարարութիւնը աւարտելու վրայ է։ Շէնքը կը շինուի Երեւանի սքանչելի բազալտով։

Կոտայքի մէջ, կանաչազարդ եւ գեղատեսիլ լանջերով խճուղիի մօտ կը շինուի գինիի վերամշակման գործարան՝ ճարտարապետ Զ. Բաշխինեանի նախագծով։ Շէնքը կը շինուի Անիի դեղին տուֆէն։ Ընթացիկ տարուան ընթացքին կ'աւարտի կեդրոնական մասը։

Հարկ է նոյնպէս նշել նախագծուած գինիի գործարանները Հոկտեմբերեանի մէջ (ճարտարապետներ Կ. Խուդապաշեան եւ Պօղոսեան) եւ Փարաքարի մէջ (ճարտարապետ Տ. Երկանեան) եւն։

Հայպետնախագծի զանազան աշխատանքներու կարգին, պատերազմին միջոցին եղած են բընակելի մեծ աւաններու նախագիծերը։

Թումանեանի հանչվարչութեան աւանը նախագծուած է Լոռիի գեղատեսիլ ձորին մէջ, հաւ մեծ բանաստեղծ Թումանեանի ծննդավայր գիւղին մօտերը։ Աւանը կը շինուի այդ ձորին լանջքերուն վրայ եւ աւարտելով պիտի դառնայ Հայաստանի լաւագոյն աւաններէն մէկը, ուր պիտի աշխատին նաեւ հայրենադարձ Հայերը։

Աւանը կը նախատեսէ մենատուններ, իւրաքանչիւրը երկուական բնակարանով եւ տնամերձ հողամասով։ Ներկայիս արդէն շինուած է փողոց մը Արթիկի վարդագոյն տուֆով երեսապատուած տուներով։ Շուտով կ'աւարտի բուժարանի, բաղնիքի եւ դպրոցի շինարարութիւնը։ Նախագծի հեղինակներն են Հայպետնախագծի խումբ մը ճարտարապետներ :— Բ. Արազեան, Ս. Մանուկեան, Ս. Պետրոսեան, Ե. Հախվերդեան, Մ. Յովհաննիսեան, Կ. Օհանջանեան, ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի ընդհ. ղեկավարութեամբ։

Հետաքրքրական է Ալիումինչինի աւանը։ Աւանը շինուելու վրայ է. թաղամասերէն մէկն արդէն յանձնուած է շահագործման 1947ին, ուր կ'ապրին հայրենադարձ Հայեր։

Յիշատակելի է միւս աւաններէն Սովետական Միութեան քաղցրեղէն հայթայթող Բաղդրամուշի սովխոզի աւանը, որ կը շինուի Փարաքարի մօտ ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով, ինչպէս նաեւ «Արաքս» աւանը, «Լամբալուն» եւն։

Համաձայն հնգամեայ ծրագրին՝ բնակարանային շինարարութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ Հայպետնախագծի աշխատանքներուն մէջ։

Բոլոր բնակելի տուները կը նախագծուին ամէն յարմարութիւններով։ Իբրեւ կանոն, շէնքերը կ'երեսապատուին հայկական սքանչելի գունաւոր տուֆերու բազմազան երանգներով։

Քաղաքային շէնքերը, որոնք կը գտնուին գլխաւոր փողոցներու եւ պողոտաներու վրայ, իբրեւ կանոն խանութներ ունին առաջին յարկերուն վրայ։

Նախագծուած տուներէն պէտք է նշել հետեւեալները Երեւանի մէջ.— Կոմունալ տնտեսութեան նախարարութեան տունը, Օփերայի մօտ գտնուող նկարիչներու տունը, իր արհեստանոցներու հետ միասին, Ալեումինչինի բնակելի տունը զօր. Բաղրամեանի փողոցի վրայ, գիւղատնտեսական գործիքներու գործարանի բնակելի տունը ճարտարապետ Կ. Օհանջանեանի նախագծով, որուն կը պատկանի նաեւ ծխնապակիի գործարանի բնակելի տան նախագիծը Միկոյեան պողոտայի վրայ։

Հայաստանի ուրիշ քաղաքներու եւ բնակավայրերու համար նախագծուած բնակելի շէնքերէն յիշատակութեան արժանի են ճարտարպետ Արազեանի նախագծով կառուցուած բնակելի շէնքը Ալավերտիի մէջ, Էջմիածնի մէջ՝ ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով շինուող տունը, որ կ'երեսապատուի տեղւոյն դեղնաւուն տուֆով, ճարտարապետ Օհանջանեանի նախագծած տունը Արթիկի մէջ եւայլն։

Բնակելի բոլոր այս շէնքերու համար ընդհ. կանոն է ունենալ ներքին յատակագծման մէջ յարմարութիւններ արտաքնապէս՝ ճարտարապետական ձեւերու պարզութիւն եւ լակոնականութիւն, բնակելի շէնքի ճիշդ արտայայտում։

Նախագծուած հանրային շէնքերէն է, արդէն աւարտած, Միլիցիայի վարչութեան շէնքը Նալպանտեան փողոցի վրայ գործ ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի, ճարտարապետ Արազեանի կինոպրոկատի կառուցուող շէնքը, ճարտարապետ Մանուկեանի՝ կոյրերու տունը, որ ունի ակումբ, ճաշարան, կարգ մը արհեստանոցներ եւն.։ Այս շէնքերու կարգին պէտք է յիշել Էջմիածնի հիւրանոցը, Ալեումինչինի (ճարտարապետ Արարեանի) հիւրանոցը, Զանգեզուրի հանքային վարչութեան շէնքը եւն.։

Զ. ԲԱԽՇԻՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

Թուրքերը զօռ չեն ամերիկեան օգնութեան

ԽՄԲ․— Թուրք թերթերը կը շարունակեն տրտունջներ յայտնել ամերիկեան վարկերու անբաւականութեան մասին։ «Ճիւմհուրիյէթ» կ'ողբայ խմբագրականով մը (17 Մայիս).—

Մեր երկրին բոլոր վերաշինական գործերուն մէջ, բանակէն մինչեւ երկրագործութիւն, հանքեր, ճամբաներ, նաւահանգիստ կամ փոխադրական կայաններ, կը փափաքինք օգտուիլ ամերիկեան օժանդակութենէն։

Ինչպէս արտաքին քաղաքականութեան, նոյնպէս եւ ներքին վերաշինութեան մէջ մեր բախտը կապած ենք բարեկամ Ամերիկայի, բայց մեր կարիքները բազմաթիւ են եւ այլազան, եւ ամերիկեան օժանդակութիւնը հեռու է անոնց ամբողջական դոհացում մը տալէ։ Ասիկա անժխտելի իրականութիւն մըն է դժբախտաբար։

Ամերիկա, որ ժողովրդապետութեան ամրոցը կը նկատուի, իբր սկզբունք ընդունած է թէ Թուրքիա պարտաւոր է ժամ առաջ զօրաւոր ըլլալ նիւթապէս եւ բարոյապէս, թէ տնտեսական եւ թէ զինուորական տեսակէտներով։ Ունինք բնական հարստութիւններ, որոնց մէկ մասը կոյս է, եւ միւս մասն ալ նախնական վիճակի մէջ։ Զանոնք շուտով ծաղկեցնել կ'ուզենք եւ երկրին բարօրութիւն պարգեւել։ Եւ սակայն այս գործը միլիոններու կը կարօտի եւ մենք այս դրամը չունինք, ուստի մեր աչքերը յառած են ամերիկեան օժանդակութեան եւ անհատական դրամագլուխներու վրայ։

Պէտք է գիտնանք որ աշխարհի այս խառնաշփոթ օրերուն, ուր Խ. Ռուսիոյ քթին տակ եւ թնդանօթին բերանը կը գտնուինք, ամերիկեան եւ կամ օտար դրամագլուխ մը դիւրաւ մեր երկիրը չի գար։

Ահա թէ ինչու մեր ամբողջ յոյսը կապուած է ամերիկեան պետական օժանդակութեան։ Քանի քանի անգամ գրեցինք թէ ուրիշ երկիրներու բաղդատմամբ Մարշըլի ծրագրէն մեզի ինկած բաժինը շատ քիչ է ամերիկեան զինուորական գործին մէջ, առիւծի բաժինը Յունաստանի տրուեցաւ, իսկ Թուրքիա խորթ զաւակ նկատուեցաւ։

Մեզի մի միայն զէնք կուտան, մինչ Հելլէններուն զէնքէ զատ կը վճարեն նաեւ բանակին ծախքերը։ Անգամ մը եւս կը կրկնենք թէ Մարշըլի ծրագիրը եւ կատարուած օգնութիւնը հեռու են պատասխանելէ մեր զինուորական եւ տնտեսական պահանջներուն։

Այս խնդիրը ծեծուեցաւ վերջին անգամ լրագրողներու հաւաքոյթին մէջ, ուր պաշտօնակից մը հարցուց վարչապետ Կիւնալթայի․

— «Մեր պիւտճէին կէսը բանակին, միւս կէսն ալ պաշտօնեաներու յատկացուցած ենք։ Այս պայմաններուն տակ ի՞նչպէս ապահովենք երկրին վերականգնումը, որ միլիոններու կը կարօտի։ Մեր կարիքները շատ մեծ են եւ պէտք եղածին պէս չենք կրնար օգտուիլ Մարշըլի ծրագրէն։ Կարելի չէ՞ որ դիմենք Ամերիկացիներուն եւ առաջարկենք որ հոգան մեր բանակին ծախքերը, քանի որ այնքան կը դողան մեր անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան վրայ եւ միւս կողմէ ուրիշ ազգերու աւելի շատ կ'օգնեն։

Վարչապետը միակ բառով մը պատասխանեց այս հարցումին․

— «Այդ գործին եռեւէն ենք»։

Այս բառը շատ կարեւոր է սակայն։ Նախադահ Թրումըն քանիցս ըսաւ թէ երբ արդիական կազմածներով օժտել կ'ուզէր Թուրք բանակը, միւս կողմէ կը ձգտէր պակսեցնել Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը։

Հակառակ ասոր, 1949ի մեր պիւտճէին մէջ դարձեալ կը տեսնենք թէ ըստ առաջնոյն հարիւր միլիոններ տրամադրած ենք մեր ազգ. պաշտպանութեան։ Կը նշանակէ թէ ամերիկ. զինուորական օժանդակութիւնը այս տարի ալ չհասաւ իր նըպատակին։

Երբ բանակ մը արդիական կազմածներով կ'օժտուի, ծախքերն ալ մեղմանալու տեղ կը բարձրանան։

Հետեւաբար մենք ալ չկրցանք կրճատել մեր պիւտճէին մէջ ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը, որոնք չափազանց բարձրացան եւ ամենածանր բեռը կը կազմեն մեր ելեւմուտքին վրայ։

Առենը եկած է որ հպարտութիւնը մէկդի դնենք եւ Ամերիկայէ պահանջենք որ Յունաստանի ընծայուած օգնութիւնը մեզի ալ չզլանայ։

Միայն մեր բանակը ուժեղացնելով չենք կրնար զօրաւոր ըլլալ, պարտաւոր ենք մեր տնտեսութիւնն ալ վերանորոգել, եւ Ամերիկայէ առաւելագոյն աջակցութիւն կ'ակնկալենք այս ուղղութեամբ։

Ե այս աջակցութենէն կախում ունի այն արդիւնքը, զոր Ամերիկա կ'ակնկալէ իր կարգին Թուրքիայէ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻԱՑՆ ԵՐԿՈ՞Ի ԴՊՐՈՑ

Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (15 Մայիս).—

Ռումանահայ գաղութին մէջ կան երկու հայկական վարժարաններ՝ մին Քոնսթանցա, չորս դասարանով եւ 35 աշակերտով, իսկ միւսը Պուքրէշ որ բացի մանկապարտէզէ ունի 7 դասարան եւ 103 երկսեռ աշակերտներ, որոնց 51ը մանչ, 52ը աղջիկ։ Մինչդեռ Պուքրէշի գաղութը կրնայ դպրոց ղրկել առ նուազն 300 աշակերտ։

Մեր վարժարանին մէջ մինչեւ անցեալ տարի հայերէնը եղած էր երկրորդական, օտար լեզու մը, ջերմանոցին մէջ մեծցած ծաղիկ մը, քանի որ բաց ի հայ լեզուի դասերէն, միւս բոլոր ճիւղերը կը դասաւանդուէին ընդհանրապէս պետական լեզուով։ Վերջին բարեկարգութեամբ պետականացան բոլոր անհատներու, միաբանութեանց եւ ազգերու դպրոցները։

Այս կրթական բարենորոգումը մեծապէս օգտակար եղաւ մասնաւորապէս հայ տարրին, որ միշտ իր դպրոցական պիւտճէն հաւասարակշռելու համար հազար ճիգեր թափած է։

Մեզի համար կրթական նոր բարենորոգումը խիստ եղաւ փրկութեան գօտի եւ փափաքելի խարիսխ, որով 1948—1949ի դպրոցական տարեշրջանին, բացի ռումէն լեզուէն, բոլոր մնացեալ ճիւղերը սկսան դասաւանդուիլ հայերէն լեզուով, եւ ուսուցչական կազմը վճարուեցաւ պետական սնտուկէն։

Պուքրէշի վարժարանը դեռ ունի կարգ մը դժուարութիւններ, որոնց պէտք է յաղթել, շնորհիւ ուսուցչական կազմի զոհողութեան եւ յարատեւութեան։ Այս տարի զանազան փակուած վարժարաններէ մեր դպրոցն եկան շատ մը աշակերտներ որոնք հայերէն կարդալ բնաւ չէին գիտեր. ոմանք տկար կերպով հազիւ գայն կը խօսէին, իսկ ոմանք հայերէն ոչ կրնային խօսիլ եւ ոչ ալ զայն հասկնալ։ Այս տարրերը որ աշակերտութեան 50 %ը կը կազմեն, թէեւ բերին նոր ուժ ոյժ մը, բայց եւ մասամբ խաթարեցին ուսումնական մակարդակի միատարրութիւնը եւ ուսուցիչներուն հետ իրենք եւս պարտաւորուեցան մեծ ճիգեր թափել հայերէնի տիրանալու եւ ոմանք բաւական յաջողեցան, իսկ ուրիշներ կաղն ի կաղ կրցան հետեւիլ իրենց դասարաններուն։

Կրթական նախարարութիւնը բոլոր համակենցաղ ազգութիւններու համար պատրաստեց միօրինակ դասագրքեր որոնք թարգմանուեցան շուրջ 13 ազգութեանց լեզուներու ընդ որս եւ հայերէնի։ Այս գիրքերէն մեծ մասը զանազան լեզուներով տպագրուեցան ու կը տպագրուին։ Հայերէն տպագիր տառերու պակասը արգելք հանդիսացաւ որ ժամանակին տպագրուէին հայ լեզուով դասագրքեր։ Պետութիւնը իր ստանձնած գործը պատուաբեր կերպով գլուխ հանելու համար, արդէն Պուլկարիա ապսպրած է հայերէն տպագիր տառեր որոնց հասնելուն վստահ ենք թէ փութով պիտի տպուին, յառաջիկայ տարեշրջանի համար դասագիրքեր, մեծապէս դիւրացնելով մեր տղոց աշխատանքը։

Աշակերտները, ընդհանրապէս համեստ ծնողներու զաւակներ, այս տարի ալ ստացան ձրի նախաճաշ, ինչպէս եւ ձրի կամ զեղչեալ գնով ցերեկուան ճաշ, ձկան իւղ եւ կաթ։

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ բացուած է նոր պողոտայ մը։ Գիծը կը սկսի Հայոց գերեզմանատան առջեւէն եւ կ'երկարի Հայոց երբեմնի Թեմական կեդրոնական դպրոցի (ներկայիս առաջնորդարանը) այգին։ Այսպէսով այգին շուրջ հազար քառ. մեթր անգործածելի կը դառնայ (աւտոյտի ածուներ), իսկ միւս կողմէ մնացեալ ընդարձակ տարածութիւնն ու շէնքերը աւելի կ'արժեւորի։ Բացուած տարածութեան վրայ կարելի է նոր շէնքեր շինել եւ եկամուտի մնայուն աղբիւր ստեղծելով ապահովել ազգային հիմնարկութիւններու ծախքը։ Թեմ. պատգամաւորական ժողովը որոշեց գոհունակութեամբ ընթացք տալ այս նպաստաւոր կարգադրութեան։ Ան յանձնարարեց ճարտարապետներ Առաքել Յարութիւնեանի եւ Վարդգէս Յովհաննէսեանի, անմիջապէս կազմել կառուցումներու յատակագիծը եւ նախահաշիւը։ Իսկ ծախքերուն համար որոշեցին ունել ընդհ. հանգանակութիւն եւ փոխատուութիւն դրամատուներէ։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ։ ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այն խառնափնթոր հայերէնը, որ խօսում էր, պարտական էր իր մօրը ու հայ կինտոներին, որոնց հանդէպ սէր ու խանդաղատանք էր տածում։ «Ազգով հայ եմ, բայց լեզուով ու բարքերով վրացի», ասաց։ Ապա ինձ ողոքելու ճիգով, յարեց. «նոյնն է, մենք բոլորս էլ աշխատում ենք միեւնոյն գործին համար։ Մեր յաջողութիւնը իմ ազգին համար էլ է»։ Իր խօսքին մէջ հատատ համոզում կար ու անվկանդ հաւատք ապագայ յաղթանակի համար։ Իր հայեացքին մէջ բացայայտ նշմարելի էր սէրը իր ժողովրդի հանդէպ ու համակրանքը դէպի մեր ազատագրական պայքարը։

Խօսելով Կովկասի յեղափոխական անցուդարձերի մասին, անվերապահ դրուատիքը արաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Պատկառանքով խօսեց Դաշնակցութեան կազմակերպչական տաղանդի մասին. ներբողներ հիւսեց նրա բարոյական բարձր սկզբունքներին համար, որոնց շնորհիւ հայութիւնը չաղկապած է իրեն որպէս միասնական ազգ ու ամբողջութիւն։ Անգամ հակառակորդները, Թաթարներից մինչեւ սոցիալ դեմոկրատները, անբարեացակամ վերաբերումով հանդերձ, յարգանք ունին Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ։ Իր կարծիքով, ամէնէն կարգապահ, ամրակազմ ու հզօր կուսակցութիւնն է ամբողջ Կովկասի մէջ եւ դրա համար էլ ցարական բռնատիրութիւնը ամէնէն դաժան ու անողոք հալածանքը մղում է այժմ նրա դէմ։

Կամոն հետաքրքրուեց, թէ ինչպէս նաւից դուրս պիտի գայինք Պոլսում։ Մտատանջ էր եւ փափաքում էր իմանալ իմ հնարամտութիւնս այս թնճուկը քակելու։ Անփորձ չէի այսպիսի մի ձեռնարկի մէջ։ Չափը առել էի Թուրք ոստիկանութեան մէկ տարի առաջ, երբ ընկեր Ս. Վրացեանի հետ նմանօրինակ պայմանների մէջ ուղեւորած էինք դէպի Պոլիս։ Խորհրդակցեցանք եւ որոշեցինք, որ Կամոն պիտի ներկայանայ իբրեւ չատախցի գեղջուկ, որին Պոլիս բերում էի վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուելու համար։ Երաշխաւոր ցոյց պիտի տայի Կոմսին՝ Վահան Փափազեանին, իբրեւ օսմանեան խորհրդարանի անդամ, եւ իր բնակարանը պիտի որոշուէր «Ազատամարտ»ի խմբագրատան կողմից, Կամոն լուռ պիտի մնար անցագիրի ու ինքնութեան դիւերի քննութեան ժամանակ։ Այնպէս պիտի ձեւացնէր, թէ հայերէնից զատ ոչ մէկ լեզու չէր գիտեր։ Ս. Վրացեանի նախընթացը վստահութիւն ներշնչեց նրան ու ոգեւորեց դալիք յաջողութիւնով։ Գլխին մի փեղոյր ունէր. առարկեցի, որ Վասպուրականցին գլխարկով պէտք չէ ներկայանայ։ Աւուտին պոչը դուրս կ'ընկնի։ Վոսփորին հազիւ հասել էինք, գլխի փեղոյրը ծովը նետեց։

Մտանք սիրուն ու գեղապանծ Վոսփորը։ Կամոն ափերեան դիտում էր նեղուցին հանդիպակաց ափերը եւ սքանչանում տեսարաններով։ Անցանք Բէյկոզն ու Տարաբիան, եւ երբ հասանք Պէպէկ, Թելադրեցի, որ պատրաստուի վերջին դատաստանին համար։ Նաւը պիտի հանգչէր Կալաթիոյ նաւամատոյցին առջեւ։ Քանի որ հետեւեալ օրը միայն խարիսխ պիտի քաշէր, մենք պիտի սպասէինք նաւին մէջ, մինչեւ որ հսկողութիւնը մեղմանար։ Այդպէս էլ արինք։

Բայց մի անակնկալ պատահեց։ Հազիւ երկու ժամ էր անցել քարափին կպչելուց յետոյ, տեսայ մի մակոյկ որ անպատակ դեգերում է նաւին մօտերքը։ Մակուկավարին դէմ նստած էին երկու հոգի, որոնք միշտ դէպի մեզ էին նայում։ Կամոն ճանաչեց նրանց։ Նշաններից կռահեցինք, որ նաւի հակառակ սանդուղից պէտք է իջնել։ Նաւին սրճեփը, որ ինէբոլցի մի յոյն էր, գործը լաւապէս եփեց. մենք էլ առատօրէն վարձատրեցինք նրան։ Սիրքէճի դուրս ելանք։ Կամոն դիմաւորողները վրացի էին։ Երեքով գնացին Իսկիւտար։

Երբ «Ազատամարտ» գնացի ու Խաժակին լուր տուի, նա յանկարծակիի եկաւ։ Ընկերները լուր ունէին, որ Կամոն փախել էր Կովկասից, բայց նրա այդքան շուտ Պոլիս ժամանումը անսպասելի էր։ Խօսք մէկ արին նրան այցի գնալու։

Այլեւս մոռացել էի Կամոյին։ 1917ին, երբ Ռայոնական ժողովի համար Թիֆլիզ եկայ, այնտեղ տեղեկացայ, Ա. Երզնկեանից, որ Կամոն նոր ազատուել է բանտից եւ վերադարձել իր ծննդավայրը։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Շանկայի գրաւումը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Չինաստանի Կարմիր բանակը գրաւեց Շանկայը, որ պաշարուած էր չաբաթներէ ի վեր։ Գրաւումը տեղի ունեցաւ առանց դիմադրութեան։ Առաջին առթիւ քաղաք մտան 15.000 կարմիր զինուորներ։ Պաշտպանները սկսած էր հեռանալ դէպի հիւսիս, իսկ վերջապահ գունդ մը կը շարունակէր կռուիլ։

Կարմիր բանակը քաղաք մտաւ գիշերանց, զինաթափ ընելով ազգայնական բանակին այն զինուորները որոնք չէին կրցած հեռանալ։ Գրաւումէն քիչ վերջը մասնաւոր յայտարարութիւններ փակցուեցին պատերուն վրայ, յորդորելով ուժ տալ կարմիր հրամանատարին Մաօ Ցէ Թունկի ծրագրին։

Շանկայ աշխարհի չորրորդ մեծ քաղաքն է եւ ունի վեց միլիոն բնակիչ։ Կարմիր հրամանատարութիւնը մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, վստահութիւն ներշնչելու համար օտարականներուն։ Անգլերէն յայտարարութիւն մը կ'ըսէ․

— «Չինացի ժողովուրդը կ'ուզէ բարեկամութիւն հաստատել աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն հետ, հաւասարութեան հիման վրայ։ — Չինաստանի ժողովրդական կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ այն բոլոր օտարականները որոնք կը հնազանդին օրէնքին»։

Այս յայտարարութեանց վրայ խանութները վերաբացուեցան եւ բնակիչները հետզհետէ դուրս ելան իրենց տուներէն, ուր ապաստանած էին աՀաբեկ։

★ Շանկայ ձկնորսներու հասարակ աւան մըն էր անցեալ դարու կիսուն, յետոյ համեստ նաւահանգիստ մը, եւ հարիւր տարուան մէջ վերածուեցաւ մեծ քաղաքի մը, վեց միլիոն բնակչութեամբ։ Պատերազմէն առաջ աշխարհի ամէնէն մեծ նաւահանգիստներէն մէկն էր։ Չինաստանի արտաքին առեւտուրին կէսը իր քարափներէն կ'անցնէր։ Նաւահանգիստը արտաքին առեւտուրին առջեւ բացուեցաւ 1843ին, Նանքինի դաշնագրով, որ առաջին Թաղամասը կ'ապահովէր Անգլիոյ։ Շատ չանցած Ֆրանսա եւ Մ․ Նահանգներն ալ մասնաւոր Թաղամասեր ստացան, որոնք հետզհետէ ընդարձակուեցան։

★ Լոնտոնի Թերթերը կը հաստատեն այն լուրը թէ Մ․ Նահանգները ծրագիր մը մշակած են, փակելու համար համայնավարութեան ճամբան ոչ միայն Ծայր․ Արեւելքի, այլեւ Եւրոպայի մէջ։ Այս առթիւ կարծիք հարցուցած են հետեւեալ պետութեանց․— Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելժիա, Սիամ, Հնդկաստան, Սէյլան, Նոր Զելանտա, Աւստրալիա։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին։ Անգլիական իշխանութիւնները կը գանգատին թէ Ռուսերը խափանարար քաղաքականութեան մը կը հետեւին, խախտելով Նիւ Եորքի համաձայնութիւնը (բարձում պաշարման)։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը փակած են Պերլին - Հելմշթէտ ճամբան ապրանքներու փոխադրութեան համար, օրական 19ի դեղչած են արեւմուտքէն Պերլին գացող կառախումբերու Թիւը եւն․։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը բողոքագիր մը ուղղեց Աթէնքի Թուրք դեսպանին, գանգատելով թէ հակահելլենական ցոյցեր տեղի ունեցած են Թուրքիոյ մէջ, սխալ տեղեկութեան մը վրայ, (իբրեւ թէ Թուրք մարդիկներ խոշտանգուած են Աթէնքի մէջ, ուրբաթ օր)։ Նախարարներէն Վենիզելոս այս առթիւ յայտարարեց թէ «ոսկալի բան պիտի ըլլայ, եթէ հօրս կողմէ դարբնուած քսանամեայ բարեկամութիւնը խրղուէր, մարգական անմշան միջադէպի մը հետեւանքով»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլիական դեսպանատան պաշտօնեաներէն երկու ռուս կիներ անհետացած ըլլալով, Անգլիա բողոքագիր մը ուղղեց Խ․ Միութեան։ Այս վերջինը անհիմն կը գտնէ բողոքագիրը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ․)․— Սթերլին 1097 (1070), տոլար 329.40 (360), Նափոլէոն 4240, զուից․ ոսկի 4020, սթերլին 4840, տոլար (20) 19.520, ձուլ ոսկի 585 հազար ֆրանք։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը Դչ․ օր ձերբակալեց հարիւր կասկածելիներ, իբրեւ անդամ լուծեալ իսլամական եղբայրութեան։ Միեւնոյն ատեն բռնուեցաւ զինարան մը Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ 19 Յունիս Clos des Fusains մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր։

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon։

Կը նախագահէ ընկեր Գ․ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր․ վարչութեան կողմէ Ժ․ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին․— Օր․ ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր․ Հ․ ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ․ ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ․ ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր․Ռ․ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ․ ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (Թառ)։ Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ։ Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար)։

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ։

Եւրոպ․ պար Պ․ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով։ ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ։

Դիմել Հ․ Սամուէլ եւ Հ․ Բալուեան գրատուները։ Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou։

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ։

Կը խօսին ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ։

Կը նախագահէ Պ․ Յ․ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։ Խմբերգ՝ Հ․ Յ․ Դ․ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ երգչախումբի կողմէ։ Մեներգ՝ Օր․ Ք․ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ Տիկին Մ․ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ․— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ․ կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկեր Գ․ ՍԻՆԱՊԵԱՆ։

Պիտի երգեն՝ Տիկին Ս․ ՓԻՐՁԻԿԵԱՆ եւ Օր․ Ս․ ՊԻԼԱԼԻ։ Պիտի նուագէ Պ․ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ։ Գեղջկական պարեր Սանուհիներու կողմէ։ Հետաքրքրաշարժ Թատերգութիւն մը (մէկ արար), մասնակցութեամբ Պ․ Պ․ Քէփէնէկեանի, Մ․ Պըլըգեանի, Պ․ Խաչերեանի եւ Տիկին Ս․ Փիրզիկեանի մասնակցութեամբ։ Մուտքը ազատ է

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա․ Ահարոնեան ակումբին մէջ։

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ․— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ։

Կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր․ Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ․ եւ Մարտիկներու միութեան։

Կը նախագահէ Հ․ Կ․ ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։ Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ։

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին։ Արտասանութիւն եւ երգեր։

Խմբերգ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ։ Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ․ ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ․ Յ․ Դ․ Ն․ Սերունդի Շրջ․ վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ․ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն։

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս։ Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ։

Կը նախագահէ Ընկեր Յ․ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն)։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի, Կ․ Խաչի, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց։

Կը նախագահէ ընկեր Մ․ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, դպրոցական աշակերտները եւ «Արաքս» երգչախումբը։

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ․ Յ․ Դ․ «Գեղունի» սրահը։

Կը նախագահէ ընկեր Հ․ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ։

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ․ VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգային խորհուրդի։

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն։

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ․ HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի։ Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը ազատ է։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք։

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․Դ․ Ա․ ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս․ ՊԻԼԱԼԵԱՆ։

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ․Յ․ Դ․ «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

ՑՈՐՇԱԾՕՏՐ

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը։ 78 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ․ վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ․ ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն։ (Կարեւոր օրակարգ)։

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Տարոն Սալնոյ Ձորի Հայր․ Միութեան վարչութիւնը ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 26 rue des Convalescentsի սրահին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Այրի Տիկին Ա․ Մ․ Սերոբեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլորանոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ զաւակին, ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։

ԳԻՆԵՋՕՆ

Մարսէյլի Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչ․ նախաձեռնութեամբ։

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Լ․ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց որդւոյն ԳԱՍՊԱՐ - ՂԵՒՈՆԴ ՌԻՇԱՐԻ, Մայիս 2ին, Մարսէյլ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. COB. 15-70 Գինը 6 ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 28 MAI 1949 Շաբաթ 28 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5858-Նոր շրջան Թիւ 1269

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷՇԱՑԻՆ

Դիմակաւոր — երբեմն վեղարաւոր — Թղուկ մը կը մոլոայ դիմացի յարդանոցին կտուրէն (խմբագրակա՛ն)․

— « Ահա թէ ինչու մենք դէմ ենք Մայիս 28ի տօնակատարութեանը եւ պիտի ուզէինք որ ոչ մէկ հայրենասէր մարդ մասնակցէր նման ամօթալի արարքի մը» :

Իր չար բախտէն, ամէն տարի եւ ամէն տեղ Մայիս 28ի տօնակատարութեանց կը մասնակցի շատ աւելի մեծ բազմութիւն, քան իրենց սարքած շարժանկար - հանդէսներուն կամ հրապարակա - յին ժողովներուն :

Արձանագրենք եւ անցնինք: Մեր ըսելիքը ուրիշ բան էր :

Ուրեմն, «ամօթալի» արարք չէ, երբ առտու մը, ցաւագար ազգանշանի մը վրայ կը պարպուին ռուսական եւ հայկական արիւնով շահուած հողերը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Կարին - Տարոն - Վասպուրական (1917 — 1918):

Երբ, նոյն այդ կարճատես եւ խիկապէս հակայեղափոխական գործողութեան հետեւանքով, անդունդին բերանը կը նետուին ճղակոտոր ժողովուրդի մը զաւակները եւ ամբողջ Կովկասը :

Բայց, «ամօթալի արարք է», երբ այդ հայածական և արիւնաքամ ժողովուրդը, յուսակտուր՝ արեւելքէն թէ արեւմուտքէն, կը հաւաքէ իր ցիրուցան ուժերը, կը պրկէ ջիղերը եւ գոյամարտի կրակին մէջ կը նետուի, անհնարին զոհողու - թեամբ :

«Ամօթալի արարք» չէ, երբ, դեռ նոր իշխա - նութեան տիրացած, բոլշեւիկեան կառավարու - թիւնը կը յայտարարէ 1917 Նոյեմբեր 24 թուակիր հրամանագրով մը, ուղղուած Ռուսիոյ եւ Արեւելքի բոլոր աշխատաւոր իսլամներուն, Լենինի եւ Սթալինի ստորագրութեամբ․

— « Մենք կը յայտարարենք որ Թուրքիոյ բաժանումի եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին եղած դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացուած է»․ (Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան դեկրետ - ները», հատոր Ա․ էջ 135):

(1917 Դեկտ․ 29ի լենինեան նշանաւոր «դեկրետ»ը արեւմտեան Հայաստանի մասին՝ ոչինչ կը փոխէ այս անխելք եւ անպատիւ յայտարարութենէն) :

Ձեզի կը թողունք երեւակայել թէ ի՛նչ բարձրութեան եւ բարօրութեան հասած պիտի ըլլար այս ժողովուրդը, արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ արեւելեանը, առանց «դէպի տուն» ազդանշանին եւ այս քստմնելի հրամանագիրներուն :

Դարձեալ «ամօթալի արարք» չէ, երբ կարմրած Մոսկուան կը յայտարարէ, Պրեսթ - Լիթովսկի դաշնագրին 4րդ յօդուածով․ (1918 Մարտ 4/17) ․

— « Ռուսիա պիտի ընէ իրմէ կախուած ամէն բան, ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններուն եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ: Արտահանի, Կարսի եւ Պաթումի շրջաններն ալ արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէն » :

Բայց, «ամօթալի արարք է», երբ այս անասելի դաւերուն զոհուած ժողովուրդը շահելով օրհասական պայքարը, իր բոյնը կը հաստատէ ափ մը հողի վրայ: Երբ կը ջանայ խարխուլ մը ապահովել, դարմանել վէրքերը եւ հետզհետէ բանալ թեւերը, հասնելու համար մինչեւ Սեւր:

Օ՛, ի՛նչ «ամօթալի արարք»․

— « Թիւրքիայի վզին կապեցին Սեւրի դաշնագիրը, այդ երկրորդ ասիական Վերսալը, որի տակ կայ Դաշնակցական Հայաստանի ներկայա - ցուցիչի ստորագրութիւնը » :

«Այդ Հայաստանը Թիւրքիայի նկատմամբ ուզում էր անել ինչ որ Վերսալլում յաջողեց կատարել Բելգիային՝ Գերմանիայի նկատմամբ:(Ալ- Մխասնիկեան, «Նորք» հանդէս, Երեւան)

Ամօթալի արարք չէ ձեռք ձեռքի տալ ջարդարար պէյերու եւ փաշաներու հետ, խորտակելու համար ե՛ւ Հայաստանը ե՛ւ Սեւրի դաշնագիրը :

Բայց, «ամօթալի արարք է» յիշեցնել մեր պահանջները: Գոնէ ետ ուզել Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը, որոնք Հայաստանի անբաժան մասերը կը կազմեն, նոյն ինքն Սթալինի վկայութեամբ (Ամբողջական գործեր, 1947, Մոսկուա, էջ 413 — 414):

Ահա թէ ո՛ւր իջած են մարդիկ : Շ․

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԴԱՌՆ Է

Բոլորիս հոգիին մէջ բան մը կը խլրտի Մայիսի այս վերջին օրերուն: Հայ ժողովուրդը չի կրնար գլխարկը չհանել, ՝երբ կ'անցնի Ապրիլ 11-24ի մեռելներուն առջեւէն: Չի կրնար անտարբեր մնալ եւ նոյն յարգանքի արտայայտութիւնը չունենալ Մայիս 28ը կերտող հերոսներու յիշատակին հանդէպ: Երբ սրբագործուած է պատմական Աւարայրի անունը , երբ Տէր Զօրը ուխտատեղին է վերածուած ամէն Հայու հոգիին խորը, Սարտարապա՞տն է որ քէն ու անէծք պիտի բերէ իր զաւակներուն շրթունքին: Ինք, նոյնքան փառապանծ ու յաղթական քի՞չ է ծծած Հայու արիւն դառնալու համար նոյնքան նուիրական, նոյնքան սուրբ, որքան Վարդանանց կամ Ապրիլեան նահատակներու յիշատակի Օրը:

Եթէ այնքան փոքր են մարդիկ եւ կոյր կիրքով, որ ամէն տարի կ'ուզեն հաշիւ մաքրել, ոչ միայն կուսակցութենէ կուսակցութիւն, այլեւ մարդէ մարդ, ճղճիմ ու թունալից:

Եթէ կ'ուզեն աղմուկով ու հայհոյանքով խեղդել ամբողջ ժողովուրդի մը սրտին մէջ արձագանգող հրճուանքը՝ իր թանկագին կորուստը գտած ըլլալու, գոնէ լսեն այն հազարաւոր երիտասարդ զոհերու աղաղակը, որ կ'աւետէր․ «Ազատ ենք, հայրենիք ունինք » :

Ո՞ւր էին այսօրուան «իմաստութեան ասպետները», հեռատե՛ս քաղաքագէտներ , որոնք գիտեն միայն անարգել եւ ուրանալ, երբ, երեսուն տարի առաջ, այս ժողովուրդին զաւակները ահեղի գոյամարտի մը բռնուած, իրենց արիւնով կը շաղուէին հայրենի հողը… ՍՕՍԻ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԻԶՄԻՐԻ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պոլսէն կը հեռագրեն հինգշաբթի օրուան թըւականով․—

Բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան այսօր Պոլսոյ եւրոպական մասին մէջ, Պէյօղլու, բողոքելու համար Միջերկրականի բաժակի մրցումին առթիւ (ֆութպոլ), որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ օր, Աթէնքի մէջ եւ ուր Թրքական խումբը կորսնցուցած էր խաղը:

Հազարաւոր քաղաքացիներէ կազմուած բազմութիւն մը ճամբայ ելլելով Ինէօնիւ մարզարանէն (Թաքսիմ), խուժեց առեւտր․ թաղը եւ խոյացաւ բազմաթիւ հեծեալ եւ հետեւակ ոստիկաններու, ոստիկան - զինուորներու վրայ :

Յայտնի չէ թէ ուր կ'ուզէր երթալ այս բազմութիւնը , բայց հաւանաբար իր նշանակէտն էր յունական հիւպատոսարանը կամ Մարզական Ակումբը:

Մոլեգնած ուսանողներ եւ մարզասէրներ որոնք Թրքական դրօշներ եւ հակահելլենական նշանատախտակներ պարզելով կը յառաջանային, ընկրկեցան ոստիկանութեան առաջին դրոհին վրայ: Իրենց առաջնորդները փորձեցին հանդարտեցնել եւ ցրուել բազմութիւնը, բայց ամբոխը կը մռնչէր կատաղօրէն: Ոստիկանութիւնը նորէն կրակ բացաւ օդին մէջ: Կարդ մը ցուցարարներ յաջողեցան ճեղքել շղթան, սակայն ոստիկանութիւնը ամուր դիրք բռնած էր :

Այս խռովութիւնը տեղի ունեցաւ մարզարա - նին մէջ գումարուած խաղաղ ցոյցէ մը վերջ, ուր 20.000 հոգի մոլեգնօրէն ծափահարեցին Աթէնքէն վերադարձած պարտեալ խումբը, թշնամական կանչեր արձակելով Յոյներուն եւ Իտալացինե - րուն դէմ :

Բողոքի ժողովը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ ուսանողներու, որոնց պատմութեան համաձայն Թրքական խումբը ոչ-բարեկամական ընթացքի մը հանդիպելով, պարտուած է Իտալա - ցիներուն կողմէ․

Թուրքեւհելլենական պատերազմին դադարումէն ի վեր Պոլիսը տեսած չէր այսքան բուռն հակահելլենական մթնոլորտ: Շատ մը Թուրքեր կը զարմանան որ այսպիսի դէպք մը կրնայ ծագիլ, պարզ մարզախաղի մը հետեւանքով:

Միեւնոյն օրը 15.000 Թուրքեր ցոյց մը կատարեցին Իզմիրի մէջ: Ոստիկանութիւնը ետ մղեց ամբոխին մէկ մասը, երբ կը փորձէր յունական հիւպատոսարանին վրայ քալել: Նմանօրինակ դէպքեր պատահեցան Անգարայի մէջ:

Զօրաւոր խորհուրդը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

Զօրս Մեծերը հինգշաբթի օր ալ շարունակեցին ակադեմական վիճաբանութիւնները, առանց քայլ մը յառաջ երթալու :

Օրուան նախագահը, Պ․ Էչիսըն, սկիզբէն իսկ պնդեց մանրամասնօրէն քննել Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները, հատուցումներու հարցը եւն: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներն ալ ձայնակցեցան: Երեքն ալ կ'ուզէին իմանալ Խ․ Միութեան տեսակէտը՝ հատուցումներու հարցի մասին :

Պ․ Վիշինսկի պատասխանեց ընդհանուր տեսակէտներ պարզելով, առանց ուղղակի շօշափելու առաջարկուած խնդիրները: Եւ կրկնեց իր նախորդ առաջարկը,— ստեղծել գերման կառավարական խորհուրդ մը, վերահաստատել քառանդամ հակակշիռը եւն․: Եւ միաձայնութիւն (վե - թօ) պահանջեց այս մարմիններուն մէջ: Յետոյ պատմեց թէ կացութիւնը շատ աւելի յաւ է Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին, քան թէ արեւմտեան շրջանին մէջ : Վիճելի գտաւ Պ․ Էչիսընի յիշած թուանշանները արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական բարգաւաճման մասին․ ըսաւ թէ ապրուստի սղութիւն եւ անգործութիւն կը տիրեն հոն: Յետոյ այս պայմանները բաղդատեց խորհրդային շրջանին կացութեան, ժողովուրդին վայելած բարիքներուն հետ :

Պ․ Էչիսըն շնորհակալութիւն յայտնելով այս տեղեկութեանց համար, յոյս յայտնեց թէ Պ․ Վիշինսկի պիտի բարեհաճի յաւելուածական լուսաբանութիւններ հաղորդել հատուցումներու գրաւուած գործարաններու եւն․ մասին: Պեւին եւս (Անգլիա) գոհունակութիւն յայտնելով «արեւել - եան Գերմանիոյ նշանակալից բարգաւաճման առթիւ», հեգնութեամբ ըսաւ թէ կ'արժէ արեւելեան Գերմանիոյ հազարաւոր փախստականներուն հաղորդել այս տեղեկութիւնները, «որպէսզի համոզուին եւ իրենց տեղերը վերադառնան» :

Անգլեւամերիկեան աղբիւրներու համաձայն , ամէն օր 1000 — 1500 հոգի կը փախչին Գերմանիոյ խորհրդային շրջանէն դէպի արեւմուտք: Մէկ տարուան ընթացքին հասած փախստականներու թիւը կը հաշուեն 500.000 հոգի, 17 միլիոն բնակչութեան վրայ:

Պ․ Վիշինսկի պատասխանեց թէ արեւմուտքէն արեւելք հասած փախստականներ ալ կան, թէ գործազրկութիւնը 250 % աւելցած է արեւմտեան շրջաններուն մէջ, հինգ ամսուան ընթացքին եւն:

★ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ հազիւ կարելի պիտի ըլլայ մասնակի համաձայնութեան մը յանգիլ, քանի որ այնքան խոր տարակարծութիւններ կան երկու կողմերուն միջեւ: Եչ օրուան ժողովէն վերջ, ամերիկեան ներկայացուցիչ մը յայտարարեց․— «Իմացանք որ արեւելեան Գերմանիան դրախտ է, իսկ արեւմտեանը դժոխք: Դժբախտաբար շատ մը Գերմաններ կը նախընտրեն դժոխք երթալ քան թէ դրախտ » :

ՁԵԽԵՐԸ ԵՒ ԼԵՀԵՐԸ ՊԱՏՐՈՒԱ՞Ր

Եւրոպական խնդիրներու ուսումնասիրութեան կոմիտէն, որուն նախագահն է Ֆրանսացի ականաւոր դէմք մը, Տոքթ․ Ռոպէռ Պորէլ, ժողովի մը մէջ յայտարարեց թէ Խ․ Միութիւնը պատուարի պիտի վերածէ Լեհաստանը եւ Չեխոսլովաքիան, եթէ կարմիր բանակը քաշուի Գերմանիայէն: Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը կ'ամրացնեն Պոհեմիոյ լեռները, այժմէն իսկ ականներ դնելով եւ ամրոցներ շինելով :

Կոմիտէն, որուն կ'անդամակցին նաեւ Պ․Փոլ Ռէնօ եւ Լուի Մառէն, առաջարկեց քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Ռուսաստան, ստուգելու համար 3 միլիոն գերման գերիներու վիճակը :

ՄԱՐԷՇԱԼ ՌՈՒՆԴՇԹԷՏ որ արգելափակուած էր Համպուրկի զինուորական հիւանդանոցին մէջ, ազատ արձակուեցաւ, հիւանդութեան պատճառով: Դատավարութիւնն ալ փակուած է:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլի խնդիրը բարդացած ըլլալով, կը զբաղեցնէ Զօրս Մեծերը: Երեք արեւմտեան պետութիւնները ուղղակի կը մեղադրեն Խ․ Միութիւնը թէ պաշարումը վերցնելէ վերջն ալ դժուարութիւններ կը յարուցանէ: Բազմաթիւ կառախումբեր անշարժու - թեան դատապարտուած են եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը կանգ առած է: Այնպէս որ ,Անգլեւսաքսոնները վերսկսած են օդանաւային փոխադրութիւնները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՆՈՐ ՆԵՐԳԱ՞ՂԹ ՍՈՒՐԻԱ-ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Պէյրութի «Լը Ժուռ » թերթը կ'իմանայ թէ ներգաղթը պիտի վերսկսի Սուրիա – Լիբանանէն դէպի Խորհրդային Հայաստան: Իբրեւ թէ Յուլիսի ընթացքին երեք նաւեր կը սպասուին, 7000 Հայեր փոխադրելու համար :

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՓՇՐԵՑԻՆՔ ՍՏՐԿՈՒԹԵԱՆ ՇՂԹԱՆԵՐԸ

... Երբ Մայիս 28 կ'ըսես ու կ'անցնիս՝ ինչպէս բարեւը պիտի ըսէիր, անկասկած օտարի աչքերով, օտարի հոգիով դիտած կ'ըլլաս զայն եւ այդ պարագային, այո, ոչ մէկ տարբերութիւն տարուան մնացած 364 օրերէն: Բայց երբ «Մայիս 28» կ'ըսես որպէս Հայ, հայեացքդ հերոսները սեւեռած կ'առանձնանաս դուն քեզի հետ ու Հայու աչքերուդ խորութեանը մէջ, Հայու թախծոտ հոգիիդ մաքրութեան մէջ կը սուզես քու, հայրերուդ, պապերուդ ու ցեղիդ անցեալը, երբ այդ կէս երազուն վիճակիդ մէջ վայրկեան մը իսկ կ'ապրիս ցեղիդ անցեալին եւ նաեւ քու մօտաւոր անցեալիդ զարհուրանքը, կը չափես հայ հոգիներու՝ ստրկամտութեան տիղմին խորութիւնը, այն ատեն՝ այո, դուն ալ, դուք ալ՝ մեզի պէս երկիւղածութեամբ, կուգաք ձեր գլուխը խոնարհելու «Մայիս 28»ի խոնարհ հերոսներու յիշատակին առջեւ: Եւ դուք ալ մեզի պէս կը հաստատէք այն ատեն, որ տարուան 365 օրերէն եւ մեր ժողովուրդի ամբողջ պատմութեան մէջէն, եթէ քանի մը օրեր պէտք ըլլայ ընտրել մեր գոյութիւնը պատմութեան առջեւ արդարացնելու համար, այդ քանի մը օրերէն առաջինը անպայման Մայիս 28ը պէտք է ըլլայ:

Եւ սակայն, անգամ մը եւս Հ. Յ. Դ.ն է միայն որ իր շուքին տակ հասակ նետած, իր շունչով սնած կազմակերպութեանց եւ հասարակութեան հետ ձեռք ձեռքի՝ կը տօնէ մեր պատմութեան այս ամենամեծ թուականը: Մինչ անդին ուրիշներ, անոր արժէքը նսեմացնելու հիւանդագին մոլով, շատոնց է յօրանջել կը ձեւացնեն եւ գռեհիկրաներ կը փսփսան:

Արդեօք քրիստոնեաները ձանձրացա՞ն ամբողջ 1949 տարիներ անընդհատ Քրիստոսի ծնունդը ու յարութիւնը տօնելէ: Ֆրանսացիները ձանձրացա՞ն Ժան տ'Արքի կամ Յուլիս 14ի տարեդարձը տօնելէ: Ո՞րն է մեր նախկին բախտակից երկիրներէն այն՝ որ իր ազատագրութեան տարեդարձը տօնելէ ձանձրացած է եւ կամ իրենք ձանձրացա՞ն «իրենց» տարեդարձները տօնելէ:

Եթէ վեց դարերէ ստրկական գոյութենէ մը վերջ, այսօր Հայաստանով մը, սաղմնային Հայաստանի մը իրականութեամբ պարծենալու հնարաւորութիւնն է տրուած մեզի, գաղտնիքը այն է որ մեր հայրերը հաւատացած են, կռուիլ ու մեռնիլ գիտցած են գալոց Մայիս 28ի մը համար:

Տասնեակ տարիներ, հարիւրաւոր տարիներ անոնք ազատութեան եւ անկախութեան ի խնդիր երազներ են հիւսած ու երազ են երգած:

Ո՞վ չէ լսած մեր յեղափոխական անպաճոյճ բայց այնքան հարազատօրէն մեր ազգային իղձերուն պատկերն հանդիսացող երգերէն «Նպատակիս համնիմ միայն, թող զիս հանեն կախաղան» ... եւ նոյն երգին մէջ.— «Ե՞րբ պիտի գայ հայ թագաւոր»...

Վայրկեան մը փոխադրուեցէք մեր հայրերուն եւ անոնց պապերուն ապրած ժամանակներուն մէջ եւ այնպէս միայն դատեցէք Մայիս28ը: Ժամանակի այս տեղափոխութիւնը անհրաժեշտ է, որպէսզի կարելի ըլլայ կտրուած ճամբան չափել, ձեռք ձգուած արդիւնքը գնահատել:

— «Ե՞րբ պիտի գայ հայ թագաւոր»...

Պէտք է անօթի մնացած ըլլալ, լրիւ գնահատելու համար պատառ մը հացին արժէքը: Բանտը մտած ըլլալու է եւ զրկուած մարդկային տարրական իրաւունքներէ, կարենալ գնահատելու համար ձեռքերը գրպաններուն մէջ, քիթը հովին անհոգ եւ անվախ պտտելուն վայելքը:

Մարդ պէտք է Հայու մը պէս տառապած ըլլայ, տեսած՝ մարդկային բոլոր սրբութիւնները ցեխին մէջ, իր մօրն ու քրոջ կամ նշանածին պատիւը պղծուած, որպէսզի ըմբռնէ իր սեփական հայրենիքին ազատագրութեան համար թափուած արեան ու այդ ծով – արեան գնով ձեռք ձգուած յաղթական թուականի մը՝ ազատագրութեան անկախութեան արժէքը, իմաստը: Եւ որովհետեւ ամբողջ հայութիւնն էր անցած այդ ճամբէն, սկիզբները տարակարծութիւն չկար, թէեւ մաղձոտ մարդիկ պակաս չէին:

Կը յիշեմ առաջին Մայիս 28ը որուն ներկայ եղայ: 1920ին էր: Արնավուտ գիւղի որբանոցին բակին մէջ էինք: Բեմի խորքի պատը զարդարուած էր խոշոր եռագոյն մը: Յուզուած էր բանախօսը: Յուզուած էին բոլորը եւ արցունքոտ բոլորին աչքերը:

Մեր հայրերուն ոգեկոչած «թագաւորը» հոն՝ մեր դիմացը կեցած էր երեք գոյներով՝ որուն ծալքերուն տակ ծուարած կը թուէին անապատէն, Թուրքի եաթաղանէն ճողոպրած հայ որբերը: Հոն՝ եռագոյնը ու դիմացը մենք՝ կիզիչ անապատէն մեզի հետ բերած, մեր հայրերուն վերջին կտակը, վրէժն ու ըմբոստ ոգին մեր երեք մատներուն մէջ դրած ու բարեւի կեցած, կ'ըսես հայութեան ներկան կը խորհրդանշէինք եւ ապագան կ'երաշխաւորէինք մեր հոգիներուն ամբողջ անմեղութեամբ:

Արցունքոտ էին աչքերը եւ սակայն ուռած կուրծքերը:

Այո, այն ատեն հպարտ էին բոլորն անխտիր: Եւ ի՞նչպէս չհպարտանայինք: Մէկ օր չէ, մէկ տարի չէ եւ ոչ իսկ մէկ դար: Ամբողջ վեց դարերու տաժանելի լուծն էինք թօթափած:

Ամբողջ վեց դարեր ինչ կարմիր գարուններ եկած էին ու անցած Արարատի կատարով ...Ամբողջ վեց դարեր, խաղաղութիւն, եղբայրութեան ու սիրոյ ինչպիսի տաղեր իրենց շրթունքին շիջած էին կամ խողխողուած մեր աշուղներն ու կղերը: Ինչքան խունկ, ինչքան աղօթք մեր եկեղեցիներէն, մեր վանքերէն ու տուներէն ներս ուղղուած Վերենին... Ինչքան լաց ու կոծ եւ աղերսանք շալկած շառաչեցին մեր գետերը... Ինչքան արիւն ու դիակներ կուտակուեցան մեր դաշտերով ...

Ամբողջ վեց դարեր Մայիսները եկան ու անցան մեր սարերով: Եւրոպացիները մեզ խաբեցին: Ցարերը մեզ հեգնեցին... Աստուած մնաց անուշադիր մեր խունկ ու մոմին եւ ստրկութեան շղթաներն հետզհետէ մեր մասերուն մէջ սկսան պրկուիլ ...

Եկաւ 1915ի Գարունը ... Տարիները այսուհանդերձ կ'անցնին: Եկաւ նաեւ 1918ի Գարունը:

Ռուսական յեղափոխութիւնը տուն կանչած էր մեր դաշնակից բանակի զինուորները ու մենք մինակ էինք, միս մինակ: Հայ ժողովուրդի կէսի արեան ճապաղիքէն վերջ, անոնց դիակներու յօշոտումէն արբեցած ու լրբացած թրքական ագռաւները այս անգամ կը դառնային Արարատեան դաշտի երկնակամարին վրայ: Մեր ժողովուրդի մնացած կէսին ալ մահ կը սպառնար: Անիի աւերակներն ու Արարատը Թուրքի ձեռքը ու Երեւանը թրքական թնդանօթներու բերանը, եւ մենք միս մինակ ու անօթի... Պատմութեան խորերէն եկած հայ ժողովուրդը՝ մահուան դիմաց անզօր կատաղութիւնն աչքերուն՝ կեցած էր անդնդախոր վիհի մը ափը:

Ի՞նչ ընէինք: Ըսէք, ի՞նչ ընէինք: Պէ՞տք էր կռուիլ:

Քրիստոսի ծննդեան 1918 թուականին Մայիսեան գարունն էր բոլորին համար: Բնութիւնն ամբողջ սէր ու խինդ կ'երգէր: Մինչ մեր լեռներով, տակաւին Հայու արեան ծարաւ Գորշ Գայլը կ'ոռնար՝ ի խնդիր Հայու արեան վերջին կաթիլին: Հայու արեան, առանց յարանուանութեան կամ քաղաքական դաւանանքի խտրութեան: Ու հայ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս, ապրելու վճռական կամքի ամբողջ կատաղութեամբ ցնցուեցաւ, ինքզինքը ժողվեց, ծառացաւ ամեհի ինչպէս վիրաւոր առիւծ եւ կռուեցաւ... կռուեցան ծերերն ու պատանիները, կռուեցան Նայիրեան աղջիկներն ու մեր մայրերը: Կռուեցան բոլորն անխտիր, մեր բանակի կողքին...

Գարուն էր եւ Մայիսեան ինչ գարուն... Ու մեր աննման կանանչ գարուն կեանքերը կռուեցան, զարկին յուսահատ կատաղութեամբ եւ զարնուեցան, արմատախիլ կաղնիներու պէս՝ ճարճատիւնով շրջեցան, թումբեր կանգնեցին իրենց դիակներով, գետեր կազմեցին իրենց յորդ արիւնով..

Անհաւասար էր կռիւը, բայց ահարկու՝ հայ բազուկներէն իջած հարուածներու թափը: Այդ գեհենային կրակներու բոցերուն մէջ, հայկական համեստ բանակի շարքերէն՝ Հայկ Նահապետներ, Արտաւազդներ, Սասունցի Դաւիթներ եւ Վահագններ կը ցցուէին ամէն վայրկեան եւ ամէն տեղ... Թշնամի բանակը կանգ առաւ իր արշաւանքին մէջ:

Շնչասպառ, արիւնաքամ բայց յաղթական, հայ ժողովուրդը փշրեց վեց դարերու ստրկութեան շղթաները եւ այն պահուն՝ երբ կը կարծուէր թէ Հայաստան անունն իսկ այլեւս ընդմիշտ պիտի ջնջուէր աշխարհագրական քարտէսներուն վրայէն, ան իր զաւակներու կէսին արիւնով անգամ մը եւս պատմութեան էջերուն վրայ իր իսկ ձեռքերով գրեց «Ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը:

Դժբախտութիւն է, բայց մինչեւ այսօր եւ ներկայիս ալ, ազգերն իրենց պատմութիւնը կը գրեն իրենց իսկ զաւակներուն արիւնով: Արիւնով եւ ինչ կարմիր ու անջնջելի արիւնով արձանագրուած է նաեւ Մայիս 28ը, հայ ժողովուրդի պատմութեան ամենափառաւոր էջերէն մէկուն վրայ եւ դեղին մաղձով չէ կարելի սրբել զայն:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Փա՛ռք հայ բազուկին

Արիւնոտ աչքերով ու ճիւաղային քրքիջներով՝ թշնամին կը մօտենար Արարատեան դաշտին: Կ'ուզէր լափել հայ ժողովուրդի միւսը՝ կէսը՝ Երեւանի ու Էջմիածինի դռներուն առջեւ: Հայութիւնը կ'ապրէր իր ճակատագրական ամէնէն յուսահատ օրերուն մէջ: Ոչ մէկ օգնութիւն՝ դուրսէն: Անօթի, ծարաւ, բոպիկ ու ցնցոտիներու մէջ թաղուած, մինակ, պիտի վճռէր ապրելու կամ մեռնելու բախտը:

Թուրքը կուգար կոտորածի ու ջարդի ահաւոր ընազդով մը, հայութեան վերջին մնացորդները սրբելու, ոչնչացնելու: Կենաց եւ մահու ահազանգ մըն էր որ, կը շեփորուէր մեր երկրին մէջ, հազարամեայ հայրենի հողին վրայ: Երկրորդ Տէր Զօր մըն էր, որ կուգար կարմրածուփ ալիքներով, արեան ու աւերածութեան համայնապատկերի մը առջեւ՝ խեղդելու վերջին մնացորդը:

Պետութիւն չէինք, կազմակերպուած ու մարզուած բանակ չկար, թնդանօթի ու գնդացիրի գործարաններ՝ չունէինք, եւ սակայն, պէտք էր դիմադրել, պէտք էր խոյանալ շունչ տալու համար բազմահազար հայ ժողովուրդին, որ խռնուած էր Էջմիածինի սրբազան պատերուն տակ, ու Արարատեան դաշտի գիւղերուն եւ հիւղակներուն մէջ: Ժողովուրդներու կեանքին մէջ, հրաշքները, երբեմն կուգան իրենց բնաշխարհի ջուրերէն, լեռներէն, գիշերային մթութեան մէջ հովերու ձայնէն, եւ հայրենի հողի ընդերքէն:

Արարատի շուքին տակ, դարերու աւանդութիւններով անոր կապուած, հայ ժողովուրդը լսեց իր հեթանոս պապերուն ձայնը, վերցուց գլուխը, շտկեց մէջքը ու նետուեցաւ անհաւասար պայքարի կրկէսը: Ով գիտէ, թէ Արամներն ու Քրիստափորները, Անդրանիկներն ու Սերոբները, Մուրատներն ու Հրայրները՝ որ դարերու հունէն մնացեր էին հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, նախասահմանուած չէին իբրեւ առաքեալներ, որպէսզի բանային ճամբան մեծ գուպարին, քալէին դէպի ազատութիւն ու արեւածագը անկախութեան:

Արամները իրենց հոգեկան ու բարոյական ուսումը առին Հ. Յ. Դաշնակցութեան քուրային մէջ: Երբ Արամը իր շուրջը նայեցաւ, գտաւ սրտակիցներ, զգացումներով ու բարոյականով հայորդիներ՝ նուիրուած իրենց ժողովուրդին, պատրաստ ողջակէզ՝ հայրենիքի փրկութեան գործին: «Մայիս 28»: Ինչ խորհուրդ, արիւնով ներկուած ինչ սրբազան պատկեր՝ վեց հարիւր տարուան ստրկութենէ մը վերջ: Ինչպէս չյիշել այն հայ զինուորին վերջին խօսքը՝ Մայիս 24ի, 25ի, եւ 26ի կռիւներուն ատեն: Անշուք վրանի մը տակ, մահամերձ հայ զինուորներուն հաղորդութիւն կը տրուի: Քահանան կը մօտենայ հոնդացող վիրաւոր զինուորի մը, եւ կ'ուզէ հաղորդութիւն տալ: Զինուորը, տեսնելով քահանան՝ գլուխը վեր կը վերցնէ, կը բռնէ հայ կրօնաւորին ձեռքէն ու կը մրմնջէ.— «Տէր հայր, հաղորդութիւնը տալէ առաջ, ըսէք թէ մերոնք յաղթեցի՞ն թէ պարտուեցան»...

Հայ քահանան, յուզուած, արցունքի կաթիլները կը թափին իր փարթամ մօրուքին վրայ, եւ, դողդոջուն ձայնով մը, կը խօսի.— «Հանգիստ, որդի, քու ընկերները շահեցան ճակատամարտը, Թուրքը կը փախչի»: Հայ զինուորը, վիրաւոր՝ ուրախութեան ժպիտ մը կ'ունենայ իր դէմքին ու աչքերուն, եւ գլուխը կը հանգչեցնէ տէրտէրին ծունկին վրայ, հաղորդութիւնը չառած ...

Ահա թէ, որոնք ստեղծեցին Մայիս 28ը եւ ինչ պայքարներու ու զոհողութեան արդիւնք է ան: Չար մարդիկ կ'ուրանան զայն, սեւ հոգիներ՝ կ'ուզեն նսեմացնել, կ'ուզեն փոխարինել կարմիր նոյեմբերով, թուական մը որ պիտի չմնայ մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ իբրեւ հայկական օր, այլապէս, Տիզբոնէն եկած բոլոր հրամաններն ու արհեստական մարզպանները պէտք էր յիշէինք, տօնէինք ու... փառաբանէինք:

Կը տօնենք Մայիս 28ը, որովհետեւ ան թուական մըն է յարութեան:

Այսօր, աւելի քան երբեք, կը հաւատանք որ, Մայիս 28ի ստեղծումով, մեր ժողովուրդը գտաւ ճամբայ մը՝ ուրկէ կրնայ անցնիլ հասնելու համար դարերու իր երազին՝ իր սեփական հայրենիքին, ազատ եւ անկախ: Ու [illegible], կ'աղաղակենք.— Փառք հայ բազուկին, փառք իր զէնքին:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Տարիներով շարունակ քե՛զ երազեր, փնտռեր եմ,
Ամէն անկիւն, ամէն տեղ քու ըստուերըդ տեսեր եմ
Թէեւ քեզմէ շատ հեռու, ինկած օտար երկրի մէջ,
Կ'արձագանգէ անունըդ հոգիիս՝ մէջ վառ, անշէջ:
Անջրպետը, ո՛հ, երբե՛ք սրտէս ջնջել չկրցաւ
Յիշատակըդ, հայրենիք, մինչդեռ հոգիս դառնացաւ
Օտարութեան մէջ մարդոց նայուածքներէն թունաւոր,
Կարօտովըդ աւելի՛ հոգիս եղաւ վիրաւոր:
Այժըմ յոյսո՛վ կը սպասեմ, իմ հայրենիք անըմա՛ն,
Եւ մեծասքանչ իմ լեզուիս երգերն այն վեհ հրաշագան
Մասունքի պէս պիտ' պահեմ շրթներուս վրայ յաւիտեան,
Մինչեւ հնչէ Մասիսէն կոչնակն մեր մեծ Յարութեան...:

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ – ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Մայիս 28

Հազար ու հազար տարիներ Հայը փոթորկալի պայքարներ մղեց, ամեհի տիտաններու պէս նետուեցաւ կրկէս՝ կուրծք տուաւ բոլոր գոյնի բռնակալութեանց, առիւծի վէհանձնութեամբ պաշտպանեց հայրենական օճախը, միշտ հաւատարիմ իր ապագային:

Հազար տարիներու այս սրբազան պայքարի ընթացքին փառահեղ պատմութիւն մը ստեղծեց՝ փոթորկալի դէպքերով.— Վարդանանց, Բագրատունեաց, Արծրունեաց, Ռուբինեանց դրուագներով: Եւ յղացաւ դարաւոր հարուստ մշակոյթ, որ դատարկ հոգիները կը լեցնէ, խոպան, ամայի մտքերը կը թրծէ: Գեղարուեստական հոյակապ ճարտարապետութիւն, արձանագործութիւն, մանրանկարչութիւն, անմահ կոթողներ որոնց առջեւ, օտար վարպետներն անգամ կը խոնարհին:

Միշտ կարեվէր, արիւնլուայ, սակայն ապրելու, տեւելու անպարտելի վճռական կամքով, անչափելի հաւատքով մը տոգորուն խոր համոզումով հայ ժողովուրդը շարունակեց պայքարը, ցեղին գոյութեան յարատեւման սրբազան կռիւը:

Հայուն ազատատենչ հոգիին յատկանիշն է այս:

Երբ պահ մը ամփոփուինք նոյնանանք մեր պապերու պատմութեան հետ, կը տեսնենք ամբողջ հինգ ու կէս դար (1373—1918) Հայը փոթորկայոյզ տառապանքներու, աներեւակայելի չարչարանքի մըն է ենթարկուած: Այն օրէն որ կորսնցուց իր պետական կեանքը, քաղաքական անկախութիւնը. տաճարները սեղմած, մեծ հալածանքները դիմագրաւած է մերթ խրոխտ, մերթ ակամայ ենթարկուելով՝ սակայն ազատութեան անշէջ կրակը պահած իր մեծ հոգիին մէջ՝ միշտ աննկուն: Մարտական ոգին փոխանցեց սերունդէ սերունդ որպէսզի ազգը ապրի: Ապրեցաւ ազգը ու կ'ապրի Հայը միշտ հաւատաւոր իր լուսաշողապագային ու վստահ աւելի քան երբեք:

Դարերու անհաւասար կռիւներու եւ հաւատքի լուսաճաճանչ բոցերէն ծնունդ առաւ Թուական մը, իր յաղթանակի դափնեպսակ՝ նահատակներուն անհնարին զոհողութեանց: Այդ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» Թուականը 1918 Մայիս 28ն է, արդար հատուցումը պատմութեան:

1918 Մայիս 28ը լուսաճաճանչ յոյսի ու խանդի, սփոփանքի, հաւատքի ամրապնդման նոր դարագլուխ մըն է, հայ բազմաչարչար ժողովրդի դարերէ ի վեր երազած քաղաքական ազատութեան, հայրենիքի եւ պետականութեան վերածնունդի նուիրական Թուականը:

Այս Թուականը սրբազան է եւս առաւել իբրեւ խորհրդանշանը հայ ժողովուրդի դարերու անհաւասար պայքարին, ապա ուրեմն արեան հատուցման:

Այն բոլոր տխեղծ ու տմարդի հոգիները, ըլլան «դերապատիւներ» թէ հասարակ մահկանացուներ, որ չեն ըմբռներ այս խնկելի սրբութեանց վեհութիւնն ու խորհրդաւորութիւնը, իրենց հոգեկան թշուառութիւնը կ'ապացուցանեն:

Կա՞յ աւելի նուիրական մասունք՝ քան հարազատներու ողջակիզումը յանուն սրբազան նպատակի մը, — Հայրենի՜ք:

Հակառակ բոլոր այն բարբաջանքներուն, Մայիս 28ը կը մնայ լուսափառ փարոս մը հայ ժողովուրդը առաջնորդելու համար դէպի հայրենիքի միացեալ եւ անկախ ազատագրութեան: Կը մնայ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» կերտելու համար նոր սերունդներու կամքն ու եռանդը: Դարձնելով «հովիւքն երգեն ընդ հրեշտակս, տան աւետիս աշխարհի»:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«Նայիր նորան երեք գոյնով»

Հայրենասէր գործիչ եւ գրագէտին Միքայէլ Նալբանդեանի հայրենաշունչ երգը «Մեր հայրենիք» այնքան տպաւորիչ եւ ազդու չէր եղած քան 1918 Մայիս 28ի Մեծ Օրը, երբ հիմը կը դրուէր հայրենիքի ազատութեան ու անկախութեան:

Բայց հայրենիքը այդ օրուընէ սկսեալ ալ թշուառ ու անտէր չէր, ոչ ալ ոտնակոխ իր թշնամիներէն, այլ թօթափած ստրկութեան շղթաներէն, լայն շունչ ու ոգի կ'առնէր Արարատի ստորոտը, իր շուրջն հաւաքած իր որդիները:

Ալ բաւական էր որքան զոհ էր տուեր, բաւական որքան թափեր դարերէ ի վեր, ու ծառայեր օտար ազգեր ու թափառեր երկրէ երկիր ի խնդիր իր գոյութեան եւ ինքնապաշտպանութեան:

Այդ օրը վերջ կուտար տխուր անցեալին եւ փառքով կը պսակէր ներկան:

Հայ ազգն ալ ճակատը բաց իր տեղը ունէր միւս ազգերու կողքին: Ինչո՞վ պակաս էր եղած արդէն անոնցմէ, սկիզբէն ի վեր:

Կրօնական տեսակէտով ան առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդն էր եղած, երբ միւս ազգեր կռապաշտ էին ու խաւարի մէջ:

Գիտութեան մէջ նոյնպէս կը փայլէր իբրեւ յառաջադէմ ու բանիմաց ցեղ մը, հին դարերէն սկսեալ:

Զինուորականութեան մէջ նոյնպէս կռուի եւ քաջ, օրինակ տալով ուրիշ ազգերու Տիգրան Մեծով, մինչեւ Բիւզանդիոնի գահուն տալով հայ թագաւորներ եւ իշխաններ:

Եւ ամէն մարզի ու ասպարէզի մէջ ալ ցոյց տալով կորով եւ իմաստութիւն եւ ընդունակութիւն, մինչեւ իսկ նախանձը շարժելով օտարներու:

Ուրեմն ան իրաւամբ արժանի էր եւ իր կորսնցուցած հայրենիքին տէրն ու տիրականը դառնալու, առանձին պետութիւն, բանակ կազմելու, կառավարութիւն ունենալու իր սեփական օրէնքներովը ու զինուորներովը, անկախ իր երկրի մէջ, իր հողերուն վրայ եւ ազատ իր ժողովուրդին հետ հող չէ թէ փոքրաթիւ եւ նեղ սահմաններով...

Եւ վերջապէս այդ ունեցաւ թէեւ անհուն զոհողութեան գնով, բուռն մարտնչումներէ եւ անդին երկար պայքարէ վերջ, «Իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» .. «Նայիր նորան երեք գոյնով»:

Տեսաւ հայութիւնը ծածանիլը իր դրօշին նուիրական սուրբ նշան, երեք գոյն — կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն:

Ան կարօտն ունէր անոր.. երբ կ'երազէր դարերու ընթացքին, իր սեփական տունն ու երդիքը եւ իր խորհրդանշանը՝ անոր ճակտին բարձր, պաշտելի:

Ան զգաւոր չէր այլեւս ու նոր կեանք, նոր աշխարհ կը մտնէր, ապրելու համար նոր խանդով հայրենի հողին վրայ, ազատ ու անկաշկանդ:

Մեծ էր իր հաւատքը այդ օրուան համար: Ան գիտէր որ առանց յոյսի եւ պայքարի կարելի չէր որ հասնէր ու յաղթէր իր սեփական հայրենիքի կառուցման եւ հիմնարկութեան մեծ, նուիրական, բայց դժուարին գործին,

Աւաղ, որ երկար չտեւեց իր հիմնած տան կառավարութեան ազատ վարչաձեւը ու տխուր օր մը սեւ, սեւ ամպեր կուտակուեցան հորիզոնին վերեւ...

Ու սեւ ագռաւներու երամ մը կարմիր կտուցներով սկսան թռչիլ օդին մէջ, եւ իջան վար թառելու խաղաղ ժողովուրդի բուխերիկներուն վրայ...

Այս անգամ, եղբայր եղբօր դէմ, աջակցութեամբ արտաքին թշնամիներու...

Թէեւ վտարանդի՝ արթուն են պահակները, միշտ ու կը հսկեն ու կը հաղորդեն նոր սերունդին ինչ որ պատմութիւնը արձանագրեց երէկ:

Պատրաստ՝ վաղուան համար, ամուր հաւատքով խանդակաթ սիրով ու ջերմ կարօտով, կրկին ողջունելու համար ազատութեան արեւածագը:

ՄԻՆ - ՍԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մայիս 24ին բացուեցաւ Galerie Arc en Cielի մէջ, «Պարի Բարեկամներու» նկարահանդէսը, ուր աւելի քան 25 նկարիչներ ցուցադրած են իրենց գործերը: Երիտասարդ նկարիչ Գարզու (Գառնիկ Զուլումեան) եւս կը մասնակցի այս նկարահանդէսին, երեք նկարներով որոնց երկուքը շատ գեղեցիկ esquissesներ են, բանաստեղծական ներշնչումով: Իր Պարուհին կը խտացնէ բոլոր նրբութիւնները եւ շնորհը, իր անմահ կանանչով —կեանքին իսկ պայծառ գոյնը:— Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ, Գարեգին եպիս. Սրուանձտեանցի: Ա. հատոր: Գ. տպագրութիւն: Հրատ. «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարի (Թիւ 16): Փարիզ, 1949: Գին 300 ֆրանք: Ամերիկա 2 տոլար: Հասցէ.— Librairie Barsamian, 46 Rue Richer, Paris (9):

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ հիւլէական ուժի յանձնախումբին մէջ, խորհրդային ներկայացուցիչը, Պ. Մալիք, անգամ մը եւս առաջարկեց երկու պայմանագիրներ մշակել, մէկը՝ օրէնքէ դուրս հռչակելու համար հիւլէական զէնքերը, միւսը հսկողութեան տակ առնելու համար հիւլէական ուժը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ինք Հալլաբար էր: Գիրացել ու աշխուժացել էր, սակայն նոյն Կամոն էր. աւելի զուարթ, կատակասէր եւ հաղորդունակ: Զարմացաւ, որ ռուսերէն էի խօսում. խոստացաւ որ ինքն էլ հայերէն պիտի սովորի:

Իր խօսքերից ինձ թուաց, որ ռուսական յեղաշրջումով խանդավառ չէր: Գոհ էր ու չափազանց ուրախ, որ յեղափոխական շարժումը յաղթական արշաւի մէջ է, եւ բռնակալութիւնը վերջնապէս տապալած է: Սակայն միտքը աղջամուղջի մէջ էր թափառում: Ինքնիրեն զգում էր առկախ՝ անէութեան մէջ: Այսուհետեւ ի՞նչ պիտի լինէր իր անելիքը: Դաւադրական աշխատանքը չիջել էր: Բարողիչ չէր, որ հրապարակ իջնէր եւ իր մտքին հմայքը տարածէր, զինուորական կրթութիւն չունէր, որ վաշտեր վարէր: Հապա ի՞նչ անել: Սպասում էր, որ յեղափոխութիւնը որոշէր իրեն վիճակուած պարտականութիւնը:

Պատմեց ինձ, որ Պոլսից Եւրոպա գնացել էր Լենինի մօտ: 1912ին դաւադրական նմանօրինակ մի գործի ձեռնարկել էր Կօջօրի մերձակայքը: Բայց շրջապատուել էր կազակների կողմից եւ մահուան դատապարտուել: Միայն Ռոմանովների երեք հարիւրամեակի առթիւ մահապատիժը վերածուել էր ցմահ բանտարկելութեան:

Այս անգամ Կամոն աւելի հայացած գտայ: Մեծ շահագրգռութիւն ցոյց տուեց կամաւորական շարժումներին ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործերին հանդէպ եւ խոր ուշադրութեամբ ու տխրութեամբ լսեց Թրքահայութեան կոտորածների մասին:

Երկրորդ եւ վերջին հանդիպումս եղաւ:

Մէկ օր էլ թերթերում կարդացի, որ Կամոն, Ստալինի վաղեմի մտերիմը, Թիֆլիզի բանուկ փողոցներից մէկի մէջ հեծանիւով գնալիս բախում կ'ունենայ մի կառքի հետ ու արկածամահ կը լինի:

Կամոյի մահը ցաւ պատճառեց ինձ:

Երբեմն մտածում եմ, թէ արդեօք ապագան ի՞նչ էր վերապահելու այս յանդուգն ու քաջարի յեղափոխականին, եթէ տարաժամ մահը ուշանար: Պիտի հանդուրժէ՞ր սովետական ռէժիմի խստութեան, պիտի համակերպէ՞ր իր ճակատագրին: Ես կարծում եմ — ոչ: Կամոն ճկուն չէր: Գործնապաշտ չէր, ընդհակառակն չափազանց գաղափարապաշտ յեղափոխական էր: Իրեն պիտի վիճակուէր այն տխուր ճակատագիրը, որ Աղասի Խանջեանին գլուխը կերաւ: Իրաւ է, որ Ստալինի մտերիմ բարեկամը եւ սերտ գործակիցն էր եղել: Բայց ի՞նչ կ'արժեն բարիք, երախտիք ու բարեկամութիւն միատէրների համար. մանաւանդ համայնավարին, որ բարոյական բոլոր արժէքները համարում է բուրժուական նախապաշարումներ: Ստալինի ո՞ր ընկերը ու ո՞ր գործակիցը զոհ չէ գնացել իշխանաւորի մահաբեր մականին: Մէկ հատիկ մարդ միայն ողջ է մնացել: Այն էլ Լիտվինովն է, որ իր տիրոջ ոտքերի տակ փռուել է իբրեւ կենդանի դիակ:

Կամոն մեռաւ, բայց իր մահով հոգին ողջ մնաց:

Իմ բոլոր երեւակայութիւնը կերտել էր ահաբեկիչի ու դաւադիրի կերպարը ամենաժանտ գոյներով: Նա դժնետեսիլ մի դէմք էր, որի կամքը սար էր եւ սիրտը՝ քար: Դաժան՝ դահիճի նման ու խուժդուժ՝ վայրենու պէս, որի հոգին անապատ է, զուրկ՝ սիրոյ եւ գութի տոգորումներից:

Կամոն էլ դաւադիր էր. եւ ինչ յախուռն, անայլայլ, խիզախ ու անխնայ ահաբեկիչ: Սակայն մանուկի սիրտ ունէր, բուխ, զգայուն եւ դիւրազգած:

Երբ պատմեցի Ապրիլեան սպանդի սրտակեղեք եղելութիւնները, հայ միտքի ընտրանիին աքսորն ու կոչկոճ կոտորածը եւ ապա իմ ընտանիքի տարաբախտ ճակատագիրը, Կամոն կռացաւ գլխահակ, աչքերը տամկացած եւ անակնկալ փղձկումով փուլ եկաւ եւ արտասուեց: Ես, որ մինչ այդ մի շիթ արտասուք չէի թափել, անկարող եղայ զսպել իմ ներքին վերիվայրումը եւ իրեն հետ լաց եղայ:

Վերջապէս, վերացած՝ փողփողուն ակնկալիքի հաւատքով, գնացինք Մինինի պաշտօնատունը. պարտաւորուեցինք հոգեմաշ ու ծանրատաղտուկ խոչընդոտներին յաղթահարել Մինինի կողմից ընդունուելու համար:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(14)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, ապստամբները 1579, կառավարական բանակը 286 հոգի կորսնցուցած են ինը օրուան ընթացքին :

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ Մինիխ հասած 50 գերման մայրապետներ կը պատմեն թէ դիմադրական ճակատ մը կազմուած է լեռները ապաստանած գիւղացիներու կողմէ, ընդդէմ Տիկին Աննա Փոքէրի (արտաքին նախարար) : Նոյն աղբիւրին համաձայն, դժգոհութիւն կ'աճի խորհրդային կարգուսարքին դէմ, մասնաւորապէս գիւղական շրջաններու մէջ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորին՝ Թիթոյի ծնունդեան 57րդ տարեդարձին առթիւ, Պելկրատի թերթերը անգամ մը եւս կը ձաղկեն Մոսկուայի գլխաւորութեամբ կազմակերպուած պայքարը : «Բոլոր յարձակումները, սուտերը եւ զրպարտութիւնները պիտի խորտակուին Եուկոսլաւիոյ պողպատեայ միութեան վրայ» :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ տիրող դժգոհութիւնը հետզհետէ կը վերածուի բաց ըմբոստութեան մը, համաձայն Պելկրատի թերթերուն տեղեկութեանց : «Փոլիթիքա» կը գրէ թէ ժողովուրդը կատղած է յարաճուն ձերբակալութիւններէն, արջաններու գրաւումէն եւ թէ կռիւներ տեղի կ'ունենան սահմանամերձ շրջաններուն մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը մերժեց 15 % կրճատել Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան վարկերը, արտօնելով 4.624.470.000 տոլար ծախսել 13ուկէս ամսուան մէջ, փոխանակ 15ի :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ, Մոհամմէտ Ռզա, որ 30 տարեկան է, յայտարարեց թէ զօրաւոր եւ անկախ Պարսկաստան մը օգտակար է աշխարհի խաղաղութեան համար : Այս առթիւ վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ Իրանի ներկայ վարչաձեւը զինուորական դիկտատուրա է : Եւ գանգատեցաւ որ Դաշնակիցները անհրաժեշտ օգնութիւնը չընծայեցին Իրանի, հակառակ Թէհրանի ժողովէն վերջ եղած յայտարարութեան (1943) :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ վեց Յոյներ գնդակահարուեցան Եգինէ կղզիին մէջ, իբրեւ մեղսակից 1944 Դեկտեմբերի դէպքերուն : Զորս հարիւր կալանաւորներ կամաւոր ծոմապահութիւն յայտարարեցին, իբրեւ բողոք այս գնդակահարութեանց դէմ :

1950 ԹՈՒԱԿԱՆԸ «սրբազան տարի» հռչակուեցաւ Պապին կողմէ, Համբարձման օրը, կոնդակով մը որ կը բաղկանայ 2000 բառերէ : Առաջին «Սրբազան տարին» է այս 1925էն ի վեր, երբ 800.000 ուխտաւորներ այցելեցին Վատիկան :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակները Շանկայի գրաւումէն վերջ կը պատրաստուին յառաջ խաղալ դէպի Քանթոն : Պարտեալ ազգայնականները տակաւին տէր են Չինաստանի աւելի քան կէս տարածութեան, բայց չունին իրական իշխանութիւն, կորսնցուցած ըլլալով կեդրոնական եւ հիւսիսային Չինաստանը : Ազգայնական կառավարութեան նախագահը կոչ մը ուղղելով նախագահ Թրումընի, կ'ըսէ թէ «Խ. Միութիւնը կը պատրաստուի օգտագործել Չինաստանի համայնավար բանակը, երրորդ աշխարհամարտը պայթեցնելու համար» :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ որոշեցին ջրանցք մը բանալ, Դանուբը Սեւ Ծովուն կապելու համար, Քոնսթանցայի հիւսիսակողմէն : Ծրագրին համաձայն ջրանցքին պիտի կրնան մտնենալ 12—15.000 թոն տարողութեամբ նաւեր :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ բանակցութիւններ կը կատարեն, դրամական խնդիրը կարգադրելու համար : Ամերիկա կ'առաջարկէ արժեզրկել սթերլինը. Լոնտոն կ'ընդդիմանայ ուժգնօրէն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտում ինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին : Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւորի հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Ծ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ) : Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ : Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար) :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով : ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատուններ : Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ :

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան :

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ : Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Արտասանութիւն եւ երգեր :

Խմբերգ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ : Մուտքը ազատ է

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս : Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն) :

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻԶ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), մեներգ՝ Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, խմբերգ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ, արտասանութիւն Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ, հայկական տարազով պարեր Տիկին ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆԻ, եւրոպական պար ղեկավարութեամբ Սէն Լուի նուագախումբին : Ներկայ պիտի ըլլայ յայտնի դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ (Սուրխայէն) :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգա-ին խորհուրդի :

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն :

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի : Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է : Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France :

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն : (Կարեւոր օրակարգ) :

ԿԱՐՏԱՆԻ, ԷՔՍԻ եւ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ խումբերը կիրակի :

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 26 rue des Convalescentsի սրահին մէջ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այսօր, շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին— Խրիմեան սրահին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Հրանդ Գրիգորեան Պ. ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փոքր Իթալիի մասնաճիւղին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ :

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Ա. Քէօսէեանի դասախօսութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Խանչերեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԾԱՂԻԿ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Խարոյեան կը յայտնեն որ այս կիրակի ժամը 11ին Մարսէյլ, Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ, իրենց զաւկին հանգուցեալ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԽԱՐՈՅԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ համայն Խարոյեան գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին համար :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 29 MAI 1949 Կիրակի 29 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5859-Նոր շրջան թիւ 1270 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՃԱԿԱՏ ՃԱԿՏԻ

Կարճատեսներ եւ նենգամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել, նսեմացնել կամ ժխտել Մայիս 28ը: Ի զուր վկայութեան կը կոչեն զանազան վերլուծումներ եւ յուշեր, իրենց ուզած իմաստը տալու համար անոր :

Մայիս 28ը կը խտանայ մէկ բառի մէջ. — «Ճակատամարտ»: Կռիւ ճակատ ճակտի եւ յաղթանակ, ճակատագրական պահու մը:

Մնացեալը մանրամասնութիւն է: «Դէպքերու դասաւորում», ինչպէս կ'ըսեն տնաբոյս քաղաքագէտներ :

Բնդխտութեան, իմաստակութեան, անպատիւ ուրացման բոլոր մարզանքները իենքնին կը փոշիանան այս լուսապայծառ իրականութեան առջեւ: Եթէ նոյնիսկ հարիւր տարի տեւեն :

Այո՛, օրհասական պայքար եւ յաղթանակ: Ճակատ ճակտի կռիւ ամբողջ մէկ շաբաթ, մասնակցութեամբ հայ ժողովուրդի արի զաւակներուն: Կռիւ՝ խառն ի խուռն զէնքերով, — հրացան, սուր, թնդանօթ, մաւզէր: Ի հարկին եղունգներով: Իրար բզկտելով :

Կռիւ՝ կանոնաւոր բանակի մը դէմ որ կը բաղկանար 35.000 զինուորներէ, կատարեալ սպառազինութեամբ :

Հայկական զօրքը՝ միայն 10 — 12.000: Արդէն ուժասպառ՝ ամիսներու մարտնչումներէն: Զէնքերն ու փամփուշտը համրանքով: Պարենաւորումը պատահական: Զրկուած՝ արտաքին օգնութեան որեւէ պատեհութենէ: Ընդհակառակն պաշարուած չարակամ եւ դաւադիր հարեւաններով:

Իսկ իր կռնակին վրայ ժողովուրդ մը բոլորովին անճար: Անկախ՝ երկնքի եւ երկրի միջեւ: Դատապարտուած՝ հետզհետէ ծիւրելու անօթութեան եւ համաճարակներու ահուսարսափին տակ:

Եւ դեռ միւս մղձաւանջը, — բնաջնջում հուրով եւ սուրով: Ինչպէս երէկ, սահմանէն անդին:

Ուրեմն, «Մահ կամ ազատութիւն»:

Մեր եղերական պատմութեան մէջ անգամ, թերեւս ոչ մէկ ատեն լեռ ու դաշտ այնքան ուժգնօրէն ցնցուած էին այս երկու բառերէն, որքան 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն :

Ոչ մէկ ատեն ապրելու կամքը այնքան ակնածութիւն պատճառած էր որքան այդ բախտորոշ օրերուն, երբ ահաւոր երկունքի մը կը մատնուէր Արարատեան դաշտը :

Տարիներ անցած են այդ պատմական ճգնաժամէն ի վեր: Արդէն իսկ երեսնամեակն է որ կը տօնենք :

Եւ սակայն, դուք այսօր ալ չէ՞ք զգար նոյն սարսուռը, երեւակայութեան, յիշողութեան ելեւէջ մը կատարելով դէպի ետ:

Մնաց որ, տակաւին ոչ մէկ յուշագիր, ականատես կամ ականջալուր վկայ փորձեց տալ այդ ճակատագրական շաբթուան վաւերական, լրիւ պատմութիւնը: Մարդիկ աւելի շատ զբաղեցան քաղաքական տեսութիւններով: Կողմնակի դէպքերու բացատրութեամբ:

Իսկ չարամիտներ օգտուեցան, մինչեւ այսօր ալ կ'օգտուին զանազան հակասութիւններէ, ամբոխին կեր ճարելու համար :

Ամբողջովին միեւնոյն կուսակցութեա՞ն կը պատկանէին այն 12.000 քաջարի ռազմիկները :

Եւ ատոր համա՞ր է որ անպատիւ ուրացումի, վարկաբեկումի մարզանքներ կը կատարեն դաս մը սոփեստներ, հովանաւորութեամբ կարմրուկներեւանի :

Ուրեմն այս երանելիները անդիտակցաբար մեծագոյն պատիւ կ'ընծայեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ ամէնէն վճռական դերը կատարելով հանդերձ, երբեք իրեն վերապահած չէ Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն փառքը:

Դաշնակցութիւնը այն հսկան է որ կ'ըսէ երեսուն տարիէ ի վեր եւ պիտի ըսէ միշտ.

— Փոթորիկ մը պայթած էր Արարատեան դաշտին վրայ: Հայ ժողովուրդի զաւակներէն 10 — 12.000 քաջեր պատնէշ կազմեցին, իրենց երիտասարդ արիւնը տրամադրելով անխտիր, եւ ճակատամարտը պսակուեցաւ յաղթանակով,—Մայիս 28: Տէր չէ՞ք ըլլար այդ փառքին: Երթաք բարով Ես ներկայ եմ եւ ամէն արի հպարտութեամբ պիտի հռչակեմ այդ փառքը, տէր կանգնելով ե՛ւ իմ շարքերուս ե՛ւ միւսներու պայքարին ու յաղթանակին :

1948 Շ.

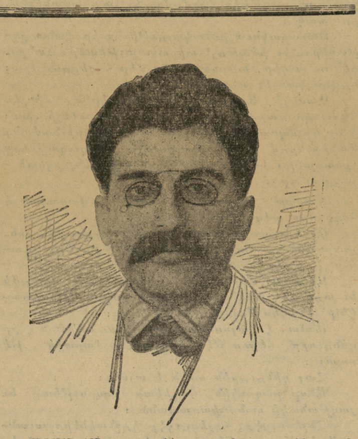

ԱՐԱՄ (Մանուկեան)՝ որ այնքան վճռական դեր կատարեց Հայաստանի հանրապետութեան հաստատման մէջ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՍԷ...

1920 Սեպտեմբեր 23ին, երբ Թրքական բանակը Հայաստան կ'արշաւէր հարաւէն, իսկ Մոսկուան կը դաւէր մեր կռնակէն, բոլշեւիկները հետեւեալ թռուցիկը կը ցրուէին հայկական բանակին եւ ժողովուրդին մէջ.

— «Հայ բանուոր, հա՛յ գիւղացի եւ հայ զինուոր.

« Քէմալական յեղափոխական բանակը՝ Թուրք բանուորը, աշխատաւոր գիւղացին եւ յեղափոխական ասկեարը, պարզած խորհրդային կարմիր դրօշը, գալիս է փրկելու քեզ քո դաւաճանների ձեռքից եւ տապալելու քո արիւնը ծծող Դաշնակների անարգ լուծը:

« Զկրակե՛ս, աշխատաւոր հայ զինուոր, եղբայրական Թիւրք բանակի վրայ, նա քեզ բերում է ոչ թէ ստրկութիւն, այլ ազատութիւն. նա գալիս է օգնելու քեզ քո սրբազան պայքարի մէջ:

« Երբ տեսնես կարմիր դրօշը, ա՛ռ զէնքերդ եւ միացի՛ր եղբայրական Թիւրք բանակին ընդդէմ քո ոխերիմ թշնամիների, ընդդէմ անարգ Դաշնակների»:

Այսպէ՛ս էր որ Կարսը ինկաւ առանց կռուելու: Եւ Մոսկուան յարգեց իր խոստումը, Թուրքիոյ վերադարձնելով զայն :

★ 1920 Հոկտեմբեր 24ին, Թիֆլիսի «Կոմունիստ» լրագիրը կը գրէր.

— « Մնում է ուրախանալ, որ Դաշնակցական Հայաստանը գտնւում է այն պոզահարող կովի վիճակում, որին Աստուած եղջիւր չի տւել»:

ՕՐՈՒԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԷՊՔԸ գիտէ՞ք որն է, —Դերասանուհի Ռիթա Հէյուըրթի ամուսնութիւնը Հնդկաստանի հռչակաւոր Աղա խանի տղուն՝ իշխան Ալիի հետ: Տեղական թերթերը սիւնակներով նկարագրութիւններ եւ պատկերներ կը հրատարակեն, աւելի լայն տեղ տալով քան... Զօրսերու Խորհուրդին: Հարիւրաւոր թղթակիցներ, լուսանկարիչներ եկն. հաւաքուած էին Քանի մօտ, Վալորիս, ուր տեղի ունեցաւ ամուսնական արարողութիւնը, նախագահութեամբ ... համայնավար քաղաքապետին: Շարժանկար մըն ալ պատրաստուեցաւ: Այս ամէնուն մէջ միակ հանրօգուտ ձեռնարկը այն է որ, նորապսակ իշխանը եւ իշխանուհին 530.000 ֆրանք նուիրած են Վալորիսի համայնքին: — Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հաւանական է որ Ռիթա իշխանուհին (կաթոլիկ) բանադրուի, Իսլամի մը հետ ամուսնացած ըլլալուն համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ փախած գերման համայնավար առաջնորդը, Կերհարտ Այզլըր, որ երկու շաբաթ առաջ լեհական շոգենաւէ մը դուրս հանուած էր անգլ. ոստիկանութեան կողմէ, ուրբաթ օր դատուելով Լոնտոնի մէջ, անմիջապէս ազատ արձակուեցաւ: Դատաւորը բաւարար պատճառներ չգտաւ, ամերիկեան իշխանութեանց յանձնելու համար ամբաստանեալը, ինչպէս պահանջուած էր:

Զրոյցներ միջոց կը վիճին

ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Զօրսերու Խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, երեք ժամուան ամուլ վիճաբանութիւններէ վերջ, Պ. Վիշինսկի առարկեց թէ արեւմտեան պետութիւնները որեւէ առաջարկ չներկայացուցին ի պատասխան իր թելադրութեանց: Պ. Շուման, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, պատասխանեց թէ «մենք ալ առաջարկներ ունինք»: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք արեւմտեան պետութիւնները ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն այս շաբթու :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Վիշինսկի հարցուց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին.—«Ի՞նչ կ'առաջարկէք լուծելու համար օրակարգի խնդիրը: Ի՞նչ որոշ միջոցներ կ'առաջարկէ ձեր կառավարութիւնը: Ի՞նչպէս կ'ըմբռնէ ելքը: Ի՞նչպէս պիտի վերահաստատուի գերմանական միութիւնը: Միւս պատուիրակութիւնները ծրագիր մը ունի՞ն »:

Իր սպասած պատասխանը չստանալով, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը հարցուց թէ արեւմտեան պատուիրակները փոփոխութիւններ կ'առաջարկե՞ն իր ծրագրին վրայ, նոյնիսկ աւելի ազատութիւն տալով Գերմաններուն:

Պ. Վիշինսկի այս առթիւ ալ պնդեց թէ որոշումները պէտք է տրուին միաձայնութեամբ, այսինքն վեթոյի իրաւունքով: (Միւսները կ'առաջարկեն պարզ մեծամասնութեամբ) : Պ. Էչիսըն նորէն յիշեցուց թէ ամէնէն առաջ պարտաւոր են լուծել Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները, եւ մանաւանդ հատուցումներու հարցը: «Կը պնդեմ այս կէտին վրայ, որովհետեւ դժուար է ելքի մը յանգիլ, երբ օտար պետութիւն մը կը շարունակէ այնքան մեծ համեմատութեամբ գրաւել Գերմանիոյ արտադրութիւնները »: Արդարեւ, Ռուսերը կ'ուզեն վերջնապէս տիրանալ գերմանական այն ստացուածքներուն զորս գրաւած են, մինչդեռ միւսները կ'առաջարկեն վերջ տալ հատուցումներուն եւ վերադարձնել բռնագրաւումները, որպէսզի Գերմանիան բեռ չդառնայ իրենց վրայ: «Զենք ուզեր որ մեր տրամադրած տոլարները ծառայեն հատուցումներ վճարելու», ըսած է Պ. Էչիսըն :

Անգլիոյ ներկայացուցիչը լուռ մնաց այդ օրը: Իրազեկներու կարծիքով, արեւմտեան նախարարները իրենց նոր ծրագրին մէջ պիտի ամփոփեն մինչեւ հիմա յայտնուած տեսակէտները: Իրենց գլխաւոր առաջարկներէն մէկը պիտի ըլլայ Պոնի սահմանադրութիւնը հիմնական օրէնք ընդունիլ ամբողջ Գերմանիոյ համար. յետոյ կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատել ազատ ընտրութեամբ: Ուրիշ հիմնական առաջարկ մը — քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւն հաստատել Գերմանիոյ արեւելեան մասին մէջ, որ ենթակայ է խորհրդային կարգուսարքին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Երկաթուղիներու գործադուլը եւ ուրիշ դժուարութիւններ կաարեւալ անելի մը մատնած են փոխադրութեանց խնդիրը, Պերլինի մէջ: Կարծես պաշարումը վերահաստատուած է եւ արեւմտեան պետութիւնները պաշար կ'ամբարեն, զարկ տալով օդանաւային փոխադրութեանց :

Ահագին ապրանք դիզուած է կայարաններուն մէջ: Բեռնակառքերու երթեւեկը կը շարունակուի, բայց հազիւ քանի մը հարիւր թոն փոխադրելով, մինչդեռ օդանաւերը 6—7000 թոն կը փոխադրեն: Գործադուլին հետեւանքով, ուրբաթ օր 34 շոգեկառքեր անշարժութեան դատապարտուած էին ռուսական շրջանին, 42 ալ (2370 վակոն) արեւմտեան շրջանին մէջ:

Վերջին պահուն ուրիշ դժուարութիւն մը եւս ծագեցաւ,— Խորհրդային իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ անմիջապէս պիտի ձեռնարկեն ամառնային ռազմափորձերուն, հետեւաբար պատասխանատու չեն արեւմտեան օդանաւերու ապահովութեան համար:

Թերթերը կը գրեն թէ Պերլինի պարենաւորման խնդիրը նոյնքան տագնապալի է այսօր որքան պաշարման ամէնէն ծանր օրերուն: Նորէն մտահոգութեան մատնուած են արեւմտեան շրջանին 2.250.000 բնակիչները :

Արեւմտեան պետութիւնները ներքին խնդիր համարելով բանուորներու գործադուլը, չեն հանդուրժեր որ խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը միջամտէ :

Ուրբաթ օր Ռուսերը վայրաշարժ մը բերած էին, ութ վակոններով: Բանթողները յարձակելով, շոգեշարժ մեքենան քակեցին եւ մեքենավարն ու հնոցպանը ճամբեցին: Ամէն օր այսպիսի դէպքեր կը պատահին: Բանակցութիւնները կը շարունակուին, գործադուլը դադրեցնելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ կուսակալը իր մօտ հրաւիրած է Արսլանեան արք. եւ ընդդիմադիր տեղապահը՝ Հմայեակ Ծ. Վ., փութացնելու համար պատրիարքին ընտրութիւնը :

«ԳԵՂԱՆՈՅՇ»Ը

(ՆԱՒԸ ԼԵՐԱՆ ՎՐԱՅ)

1920ի ամառն էր Հայաստանի անկախութեան ամենափայլուն շրջանը: Ջախջախուած էր Մայիսի բոլշեւիկեան շարժումը: Հաշուեյարդարի ենթարկուած էին թաթարաբնակ ապստամբ վայրերը, Շարուր, Աղբաբա, Զանգիպասար (Երեւանի մօտիկը):

Հայկ. բանակը մաքրագործելով այդ վայրերը, մօտեցած էր Նախիջեւան: Այս ճակատի հրամանատարն էր զօրավար Շելքովնիկեան՝ որ հետագային մեզի հետ աքսորուեցաւ Ռուսաստան եւ չոգեկառքի արկածի մը զոհ գնաց Ռոստովի մօտ:

Հրամանատար զօր. Շելքովնիկեան իր սպայակոյտի կեդրոնը հաստատած էր Շահթախտի կայարանը, Արաքսի եզերքը, դէպի Մակու գացող «տեքովիլ» գիծին սկիզբը:

Յուլիս ամսուան ընթացքին էր, որ մեր գունդի հրամանատար ռուս գնդապետ Բեյլէր ինձ հրահանգ տուաւ, ճարտարապետ սպայի մը եւ երկու տասնեակ ամրաշէն զինուորներու ընկերակցութեամբ երթալ Շահթախտի կայարանը եւ հոն գտնուած փոքր նաւը փոխադրել Երեւան:

Երկաթուղին կ'անցնէր Շարուրի ընդարձակ եւ բարեբեր շրջանէն, որ առատ ցորեն, բրինձ եւ բամպակ կ'արտադրէ: Ապստամբ Թաթարներու հեռացումէն ետք, Հայկական պետութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, որ առաջ քաղելու հունձքը եւ փոխադրելու մայրաքաղաք: Այդ օրերուն, նոյնիսկ կրթական նախարար Նիկոլ Աղբալեան կարճ ժամանակով գնաց Շարուր՝ կազմակերպելու արմտիքի մթերումը եւ առաքումը:

Շահթախտի հասնելով, իմ պաշտօնակից սպային հետ, ներկայացանք զօր. Շելքովնիկեանին, որուն յանձնեցինք մեր պաշտօնաթուղթերը: Ան ամէն դիւրութիւն ընծայեց շուտով կարենալ վերջացնելու համար մեզի յանձնուած գործը:

Կայարանէն քիչ հեռու, երկաթուղիի մէկ ճիւղի վերջաւորութեան, ընդարձակ փոսի մը մէջ, կողքին պառկած էր փոքր նաւ մը, որուն վրայ կը կարդացուէր իր ռուսերէն անունը «Սխտրիցա Նուշա», «Գթութեան քոյր Նուշա»: Եւրոպական պատերազմին Ռուսերը բերած էին այս նաւը փոխադրելու համար Վանայ լիճը: Բայց վրայ հասնելով բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, դէպի տուն նահանջող զինուորները որոնք պէտք ունէին վակոններու, փոսին մէջ կը գլորեն խեղճ «Սխտրիցա Նուշան»...:

Մեզի համար դիւրին գործ մը չեղաւ «Սխտրիցա Նուշան» կրկին փոխադրել՝ կայարան, վակոններու վրայ: Մեր տրամադրութեան տակ չունէինք «վինչ»եր: Զանազան հնարամտութիւններ ի գործ դնելով, երկու չարթուան յոգնեցուցիչ աշխատանքներէ ետք, մեր ամրաշէն զինուորները ի վերջոյ յաջողեցան նաւը բարձրացնել վակոններուն վրայ:

Մեր ուրախութիւնը սահման չունէր: Վերագրաւուած վայրերէն մեր հայրենիքին պիտի տանէինք լաւագոյն նուէր մը: Գիտէինք թէ Ծամհուրի ղեկավարութեամբ ռուսմանահայ սպայ մը ամիսներէ ի վեր կ'աշխատէր Սեւանի եզերքը, «Աշոտ Երկաթ» նաւը շինել, որուն մարդիկ հեգնանքով «Աշոտ Տախտակ» անունը կուտային: Մինչդեռ մեր «Սխտրիցա Նուշա»ն երկաթէ կառուցուած նաւ մըն էր եւ որուն հետագային Ծամհուր պիտի տար «Գեղանոյշ» հայկական անունը:

Նախքան Շահթախտէն ճամբայ ելլելը, մեր զինուորները նաւին մէջ լեցուցին ցորենի պարկեր եւ չոր խոտ գունդի ձիերուն համար: Իրիկուան դէմ մեկնեցանք կայարանէն: Զինուորներու հետ նստած էինք նաւին մէջ, մասնաւոր վայրաշարժ մը կը քաշէր սովորական չորս վակոններու երկարութիւն ունեցող այս խոշոր զանգուածը: Մենք գետնէն հինգ մեթրէն աւելի բարձր էինք: Մարդ տարօրինակ զգայնութիւն մը կ'ունենայ երբ կը ճամբորդէ ցամաքին վրայէն սուրացող նաւի մը մէջ ...:

Երկաթուղին կ'անցնէր Արարատի արեւելքէն, Նաւին մէջէն կը դիտէինք սքանչելի վերջալոյս մը որ այնքան երկար կը տեւէ Արարատի բարձր գագաթին վրայ, գոյներու յարատեւ փոփոխութեամբ: Խոտերու մէջ ընկղմած, քնացած էինք պարկերու վրայ:

Աղմուկէն ընդոստ արթնցանք: Պահակ զինուորը կը սուլէր, նաւին մէջ հրդեհ ծագած էր: Կարծէք այս ամէնը երազի մը շարունակութիւնը ըլլային:

Այդ օրերուն մեր վայրաշարժները փայտ կը վառէին: Բաղումն բոլշեւիկներէն գրաւուելէն ետք, Հայաստան զրկուած էին նաւթէ: Վայրաշարժէն թռչող կայծերը ինկած էին մեր նաւին մէջ գտնուած չոր խոտի դէզերուն վրայ եւ որոնք սկսած էին բռնկիլ: Շուարած էինք, որովհետեւ ջուր չունէինք կրակը մարելու համար:

Միւս կողմէ սուլիչի ձայնը եւ մեր աղաղակները չէր լսեր վայրաշարժի մեքենավարը եւ հրամանատարութիւն չկար մեր նաւի մէջէն երթալու իր մօտ: Իսկ արագ սուրացող գնացքէն վար նետուիլ, քանի մը մեթր բարձրութենէ, կը նշանակէր հաշտուիլ ինքնասպանութեան գաղափարին հետ: Այլեւս յուսահատ սկսանք մաքառիլ կրակին դէմ: Մեր ձեռքերը եւ դէմքերը այրելու գնով, սկսանք բռնկած դէզերը նաւէն դուրս նետել:

Ի վերջոյ գերմարդկային ճիգերով յաջողեցանք յաղթել կրակին: Հանդիստ շունչ քաշեցինք, որ ազատած էինք այս անսպասելի եւ տարօրինակ աղէտէն:

Յաջորդ առաւօտ, «Սխտրիցա Նուշա»ն նմանելի հարսի մը նման հասաւ Երեւանի քաղաքի կայարանը: Մեր պարտականութիւնը այստեղ վերջացաւ:

Ծամհուր նաւին նորոգութիւնը յանձնեց Պոլսէն եկած հայ վարպետի մը: Երբ արձակուրդով Երեւան կ'երթայի հրճուանքով կը դիտէի նաւին նորոգութիւնը եւ օր մըն ալ տեսայ անոր կողքին դրոշմուած նոր անունը՝ «Գեղանոյշ»:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետքն է որ այս նաւը հայ գիւղացիներու գոմէշներու միջոցով կը փոխադրուի Երեւան, ինչպէս այնքան գեղեցիկ կերպով կը նկարագրէ տաղանդաւոր գրագէտ Կոստան Զարեան «Հայրենիք» ամսագրի մէջ «Անցորդը եւ իր ճամբան» խորագրին տակ: Իսկ աւելի ետք, այս նոյն նաւն է որ առանցքը կազմեց Զարեանի գլուխ գործոց «Նաւը լերան վրայ» այլաբանական վէպին:

Բոլշեւիկները իրենց համար անհաճոյ համարեցին այն ամէն անունները, որոնք կը յիշեցնէին Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը եւ «Գեղանոյշ»ը այժմ վերամկրտած են Միկոյեան անունով:

Այսպէսով «Սխտրիցա Նուշա», «Գեղանոյշ» եւ «Միկոյեան» անունները կը խորհրդանշեն մեր հայրենիքի պատմական երեք տարբեր շրջանները:

Սեւանի ջուրերը ի՜նչքան կարօտն ունէին տեսնելու այդ նաւը իր «Գեղանոյշ» գեղեցիկ անունով: Այդ պիտի նշանակէր Հայաստանի Ցարութիւնը, որու հաւատքով կ'ապրի մեր ժողովուրդը հայրենի հողին վրայ եւ թէ օտարութեան մէջ:

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Հայ զինուորը

«Զարթի՛ք, փրկեալք արեամբ եւ
դո՛ւք զփառս փրկողին»...

Տօնական օր է դարձեալ ...

Եւ հոգիս ցաւատանջ ու տարագիր կը կըսկըծայ, վասնզի, դեռ անթաղ կը մնան նշխարները նուիրական մեր անմահ մեռելներուն, ցիրուցան՝ զահանդագին հողմերու եւ սառնամանիքներու տակ:

Խաւարակուռ բռնակալութիւնը իր ժանտ շղթաներու եւ իժաթոյն տիրակալութեամբ, ծանրօրէն ու զազիր, նստած է դեռ մեր հողերուն վրայ նուիրական եւ անաղատ:

Վասնզի, Արարատի ստորոտներէն մինչեւ հեռաւոր դաշտերը Հայաբնակ, անորակելի դաւն է որ կը սպասէ դարանակալ, իր արիւնաժանդ ժանիքներով մեր հաւատքին մագաղաթները պատռտելու եւ մեր սրտերն ազատատենչ բզկտելու համար:

Վասնզի, պժգալի ուրացում մը վարակած է հոգիները տժգոյն եւ անարի:

Անմեղապարտ է սակայն հայ փոքրաթիւ զինուորութիւնը, ողջ կամ նահատակ, վասնզի, չդաւեց ու չընկրկեցաւ երբեք:

Ան եղաւ միշտ արի եւ հաւատաւոր, կորովի եւ տոկուն, անձնազոհ ու կարգապահ: Անխորտակելի՝ ինչպէս Մասիսն ու Սիփանը:

Անմահ է Հայոց ժողովուրդը եւ աննման է իր զինուորը, հերոս թէ հայդուկ, մարտիկ թէ սպայ:

Հայ զինուորին տօնն է այսօր:

Անոր քաջութեան, հոգեկան զօրութեան եւ յաղթանակի տօնը փառապանծ:

Հնչեցուցէք, հնչեցուցէք կոչնակները աւանդական: Ազատութեան ոգին է որ թեւատարած կը սաւառնի երկրէ երկիր եւ սիրտէ սիրտ:

Մոռցա՞ք երէկը, երբ՝ ստրկութեան ժանտ շղթաները կը տրորէին ձեր պարանոցն ու ողնայարը: Երբ՝ կը տուայտէիք բռնաւորներու անարգ դարշապարին տակ, անոնց արիւնաժանդ թաթերը լզելով:

Երբ՝ համր էիք ձեր սեփական երդիքներուն տակ, կորաքամակ ու գլխահակ, ոչխարի հօտերուն պէս անտիրական:

Երբ՝ մահասփիւռ սարսափը կը շնչէիք, ազատութիւնը ցնորք, պայքարը աննպատակ եւ զինուորը աւազակ կը կոչէիք:

Բայց... ամօթապարտ դարձաք:

★

«Մայիս 28»ը կը տօնենք այսօր ...

Խոնարհեցէ՛ք ձեր գլուխները, ինչպէս խոնարհեցուցիք անգամ մը, գղջումի ձեր խոստովանութեամբ:

Հայ զինուորի յաղթանակը շեփորեցէք ...

Շեփորեցէք եւ երկրպագեցէք:

Զի յանդուգն եղաւ հայ զինուորը եւ ինքնավստահ, զի ան իր արիւնովը փրկեց ձեզ՝ որ կ'ապրիք եւ ցեղին պատիւը, որ յաւիտենական է:

Ճանչցէ՛ք, ճանչցէք, հայ զինուորութիւնն իր Մամիկոնեան հաւատարմութեամբ, Մեծն Տիգրանեան ինքնավստահութեամբ եւ Դաւիթ Բէկեան յանդգնութեամբ:

Հայ զինուո՞րը ...

Ան՝ տքնեցաւ, պայքարեցաւ Վասպուրականէն Ատրպատական, Սարտարապատէն — Բաշ Աբարան եւ մինչեւ Ղարաքիլիսէ:

Տօթակէզ արեւներու, հրալեզու կայծակներու եւ կարկուտի տեղատարափներու տակ, սառոյցի եւ ձիւներու մէջ, կռուեցան անօթի եւ ուժասպառ, կարօտ՝ տաք հացուստի եւ փամփուշտի, կարօտ՝ հարազատներու:

Կռուեցաւ միայն իր ուժին ապաւինած եւ ցեղին փառքերէն զօտեպնդուած:

Ցաճախ վերջին փամփուշտը իր ճակատին կամ կուրծքին կրակելով, թշնամիի կոկորդը իր եղունգներով եւ ակռաներով պատռելով կամ բռնաւորի սուրը ծամելով ...

Կռուեցաւ հայ զինուորութիւնը, մէկը տասնի դէմ, հարիւրը հազարի դէմ:

Շատերը միլիոնաւորներ էին աւելոր մամիկներու, երազներ՝ մանկամարդ նորահարսներու եւ սիրատոչոր աղջիկներու:

Կռուեցաւ բոցավառ աչքերով, չիտակ մահուան աչքերուն նայելով, բարձրաբերձ լեռներու կատարներուն՝ անդնդախոր ձորերուն մէջ:

Մենք տեսանք հայ զինուորը Զանգեզուրի ժայռերուն վրայ, ձիւնի եւ կարկուտի տեղատարափին տակ, չարաթներով անօթի, անհաւասար կռիւներու մէջ, միայն ձիւն կլլելով եւ տոկալով:

Տեսանք Խանասորի դաշտին մէջ, Արաւոնլի լանջերուն վրայ, մէկը հազարի դէմ կատաղի դըրոհ տուած ատեն, ինքնավստահ եւ աներկիւղ:

Ահրեւանի կռիւն էր, թշնամիի ձիաւոր գունտը մերկ սուրերով կը յարձակէր, հայ հարիւրակի յամառութիւնը խորտակելու յոյսերով:

Թնդանօթները կ'որոտային, կ'իյնային մեր քաջերը արիւնլուայ: Գնդացիրները անընդհատ կըրնձէին, մեր հարիւրակը տասնեակի կը վերածուէր եւ սակայն մեր տղաքը յանդուգն էին եւ կարգապահ:

Երկու օրուան ահեղ կռիւէն ետք, թշնամին շրջապատած էր Բիւլթէփէն, մեր զինուորները նահանջեր էին եւ նոր դիրքերու մէջ տեղաւորուած:

Հայկ Վարդանեանը չկար, ան վիրաւոր էր ձախ կուրծքէն: Բայց ամբողջ գիշերը գործած էր իր գնդացիրը, կասեցնելով թշնամիի աջ թեւին յառաջխաղացումը եւ զոհեր խլելով: Եւ ո՞վ կրնայ համրել մեր բազմաթիւ Հայկ Վարդանեանները:

Ականատես եղանք Տիլիմանի ճակատամարտին: Ցարական վեց գունդերը ջարդ ու փշուր եւ Խալիլ պէյի հսկայ բանակը սարսռաւ՝ մինչեւ Մուղանջուկի դաշտը:

Բայց թրքական «անպարտելի» բանակը երեք հազար զոհերով, փախաւ դէպի Սոմայի լեռները:

Ճանչցանք Ղարաբաղցի Սարի պէկը, Ոզմիցի Աւօն, Գանձակեցի Ալէքսանը, Կարսեցի Զիրօն, Սասունցիներ, Վանեցիներ եւ Տարօնցիներ, որոնց բախտակից եւ գործակից եղան հայ աղջիկներ ու կիները:

Պրպտեցինք Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Վասպուրականի, Հաճընի, Մուսա տաղի եւ ուրիշ հերոսամարտերու պատմութիւնները ...

Հայ զինուորն էր որ վերածնաւ ցեղին անչափելի մարտունակութիւնը ու կերտեց անոր փըրկագործումին նոր հանդրուանը, Մայիս 28ը:

Հայ սակաւաթիւ զինուորութիւնը ինչպէս երէկ, այսօր ալ հայ ժողովուրդի փրկարար ուժն է, անոր հզօր պահապանը եւ ողջակէզը միանգամայն:

Վա՛յ ուրացողներուն, թերահաւատներուն, դասալիքներուն եւ բոլոր ամլացած հոգիներուն:

Փառք մեր անմահ նահատակներուն:

ԱԶԳԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

1920 Յունուար 31ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան համալսարանի բացումը Ալեքսանդրապոլի մէջ (այժմ Լենինական): Ներկայ էին վարչապետ Ա. Խատիսեան, բոլոր նախարարները, անգլիական, ֆրանսական, ամերիկեան եւ հարեւան երկիրներու ներկայացուցիչները երեսփոխաններ եւն.:

Համալսարանի վերատեսուչ պրոֆ. Ի. Ղամբարեանի բացման խօսքէն վերջ, կուռ ճառ մը խօսեցաւ կրթական նախարարը Նիկ. Աղբալեան:

Ահազանգ

ԱՆՆԻԲԱԼԸ ՄԵՐ ԴՐԱՆՆ Է

ԽՄԲ.— Նշխար մը ողբացեալ Ահարոնեանէ, — այն օրերուն երբ հայ ժողովուրդը գոյութեան եւ ազատութեան պայքարը կը մղէր Արարատի ստորոտը.—

1918 — Հայոց աշխարհ, ես քեզ եմ ասում :

Ես կ՚ուզէի, որ խօսքս վիթխարի ահազանգի պէս հնչուէր ու դոռ արձագանգներով գնար բախելու փառչուէր յիմարութեան եւ փարթամ բթամտութեան երկաթէ դռները, որոնց յետեւում մրափում են զգաստութիւնից թափուրխիղճերն ու հոգիները կ՚ուզէի որ խօսքս մռնչէր, որպէս շղթայազերծ մրրիկ եւ հոգիս ալեկոծող խոհերն ու վայրագ ցասումը կատաղօրէն զարնէր անյոյզ ու եղկելի գոյութիւնների կարծր ճակատներին:

Հայո՛ց աշխարհ, ես քեզ եմ ասում :

Երանի՛ նրանց, որոնք չգիտեն այն՝ ինչ ես գիտեմ :

Ու ամէն գիշեր խօլական մենութեանս մէջ թւում է թէ լսում եմ հեռաւոր ու, մահասարսուռ ահազանգի թանձր ու թաւ ելեւէջները, որ հնչւում է Հայ աշխարհի վրայ այնպէս յստակ ու այնպէս յամառ, որպէս դաժան բախտի ոտնաձայն, որպէս հեւքը իր կորիւնները կորցրած վագրի: Ա՜հ, ի՜նչ երկար են այս նզովուած գիշերները ...

Զէ՞ք լսում :

Հեռուները պատրաստուող փոթորկի առաջին տնքոցն է, անդունդներում իրար կրծոտող ուժերի բախումը, որից հողն է դղրդում մեր ոտների տակ :

Խորհելու, չափելու, կշռելու ժամանակ իսկ չկայ. վա՛յ բոլոր վարանոտ հոգիներին, վա՛յ նրանց, որոնց բարձրացածբազկի թափը մեղմ մըտածումով կը մեղմանայ :

Մեր հայրենի լեռնալանջերից ծփծփուն ու պղտոր հեղեղն է իջնում մռնչալով, ցցուիր ու ծառացիր, ցեղ իմ, ապա թէ ոչ նրա յորձանքների տակ կը թաղուին քո բոցոտ յոյսերը, քո բախտը, քո որչափ եղերական նոյնքան հերոսական չքեղ պատմութիւնը :

Հա՛յ ժողովուրդ, ես քե՛զ եմ ասում:

Պատրանք, պատրանք է այս փխրուն անդորրութիւնը, թշուառական կեանքի այս դժնդակ եռուզեռը, անձնական հող ու վայելքի, պերճութեան ու պչրանքի, դեխութեան ու տարփանքի այս պխտաւոր ծովը, որի մէջ օրօրւում են դօսացած հոգիները

... Հատուցման ժամն է հասել:

Նայեցէ՛ք մեր այս դնդերին, որոնցմով հըպարտ ենք, որոնց վրայ է մեր բովանդակ յոյսը, որոնք մեր հաւատքի աղբիւրն են : Նայեցէ՛ք այս թխադէմ, մի փոքր մռայլ, միշտ խոհուն, զգաստ բրբրդոտ տղաներին, ողջ գիւղերից են քրտինքի եւ ակօսի դաւակներ, մաճն ու բահը, մուրճն ու սալը թողած հրացանն են բռնել հայրենիքի համար: Ղարաբաղի սէգ լեռների կուրծքերը շանդող՝ կորովի եւ յամառ, երկաթակամ տղաներ, Արարատեան դաշտի յուռթի կուրծքը պատռող երազուն շինականներ, եւ մռայլ Զանգեզուրը եւ պարզամիտ Ապարանը, ե՛ւ մի՛շտ կարօտ Նոր Բայազիտը, ե՛ւ խղճուկ ու հողազուրկ Շիրակը, ե՛ւ Հայկական Տարածքը՝ Լոռին, ամէնքը, ամէնքը ղրկել են իրենց զաւակները որոնք հրացանն ուսերին կուռ շարքերով դիմել են դէպի հայրենի երկրի վտանգուած սահմանները :

... Հատուցման ժամն է հասել:

Դէպի՛ ճակատ, դէպի՛ ճակատ դրամի ու ոսկու, մտքի ու զգացմունքի բոլոր դասալիքներ: Մոխիրների վրայ կը նստին բոլոր մեծատունները, որոնց չորացած ձեռները չեն բարձրանայ հայրենիքի փրկութեան սեղանի վրայ դնելու այն հարստութեան մի մասը, որ պատերազմին դիպուածը նրանց դրպանն է լեցուցել, ժողովուրդից շորթած միլիոնները նոյն ժողովուրդի փրկութեան համար պիտի թափուին մեղմելու համար քաղցածների ատամների կրճտոցը եւ ցասկոտ աղաղակները :

Եւ դուք ճակատից խոյս տուող թուլամորթներ ...

Դէպի ճակատ, դէպի ճակատ, ուսանող եւ ուսուցիչ, բժիշկ ու փաստաբան... Աննիբալը մեր դրանն է :

... Հայրենի հողը պիտի ծաղկի վերստին: Արդարութիւնն ու Ազատութիւնը պիտի յաղթանակեն վերջապէս եւ մեր ցաւատանջ աշխարհում:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ...

ՍԱՍՄԱՑ ԾՌԵՐ ...

Վէ՞պ, է թէ հեքեա՞թ :

Միսով ոսկորով իրականութիւն՝ Սասունցի Դաւիթի պատմութիւնը :

Կաթողիկոսներու դասին արժանի՝ սա լուսահոգին Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցը:

Ան, մեր հին եպիսկոպոսներուն պէս, փոխանակ Պոլսոյ մայթերուն վրայ աքեմ պտըտցնելու եւ մեծատանց սեղաններուն խորտիկներովը ճարպոտելու, կամ այսօրուան նորընծաներուն պէս, Ամերիկա վազելով, անժողովուրդ ժամերուն մէջ քարոզ տալով ժամանակ անցընելու, ջորիի վրայ, սար ու ձոր ոտքի տակ է առած:

Շրջած է հայ ժողովուրդին մէջ, հաւաքելով ինչ որ ունինք Հայու հոգիէն բխած նիւթեր եւ պատումներ :

Տասնեակներով բանասէրներուն գործ, դրադում ճարելէ զատ, մեր անցեալ եւ ներկայ խելօք դիւանագէտներուն ալ աւետարան – դասագիրք մը բերած է, ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ :

Դարերով: Մըսրայ Մելիքներուն առջեւ, ծուռ ճիտով բարեւի կեցած մեր Ջէնով-Օհանները՝

«Վախէն սարսափած՝ թշնամուն առաջ,
Աղաչանք բրին իյնան ոտները ...
Դուն եղիր ըսին, մեր գլխուն տէրը ...
Խնդրեցին լացին, կոտով ոսկիներ առջին թափեցին :
Զաղ - աղջիկ, տղայ նուէր մատուցին՝ չար բռնաւորին» :

....

Այսպէս, դարերով, Ջէնով – Օհանները, Հայոց ազգը օրօրեցին ու քնացուցին :

Սակայն քուն չէր Սասունցի ծուռ Դաւիթը: Ան, Հայուն հոգին խորը, պահակ էր կեցած: Հասակ կը նետէր :

Եկաւ տեսաւ Դաւիթ.
Թշնամին կը չափէր ոսկին՝ դիզած առջեւը :
Ջէնով Օհանը՝ վիզ, շլինքը ծուռ,
կանգներ էր հեռու, ձեռքերը ծոցին :
— «Կորէ՛ք գնացէք, դուք Մըսրայ զօրքեր»
որոտաց Դաւիթ :

Մեռա՞ծ կը կարծէք դուք մեզ, թէ վախկոտ...
Առաւ չափն ոսկոյն, շպրտեց անդին,
Զափի կտորներ պատն անցան գացին:
Հարկահաւաքներ թողին ու փախան,
Հայոց աշխարհէն ..

Ծածանեցաւ հայ դրօշակը՝ Մասիսի վրայ : Փողեր զարկին, զանգեր զարկին, թափ ու ծնծղայով՝ Մայիս 28 տօնեցին :

....

Մըսրայ Մելիքը զօրքեր հաւաքեց,
Եկաւ Սասմայ դաշտ վրաններ զարկաւ
Ջէնով Օհանը վախի մէջ ինկաւ,
Գնաց հաւաքեց բովանդակ Սասուն
Բերաւ անցուց թրի տակէն Մելիքին:
Մինակ Դաւիթը ինչ բրին չըրին
Մօտ չեկաւ Մելիքի թրին
Թափ տուաւ մարդոց՝ ցրուեց դէս ու դէն...
Ջէնով Օհանը անճրկած անճար
Դաւիթը ղրկեց սար ու ձոր որսի,
Ինքն ինկաւ ոտքը Մըսրայ Մելիքի ...

....

Եւ օր մը, վստահօրէն, սարէն վար պիտի գայ Դաւիթը կրկին, իր հրեղէն նժոյգին վրայ՝ թուր – կէծակին շողացնելէն:

Ազատութեան վառ դրօշը ձեռքին՝ պիտի սուրայ հայաշխարհի մէկ ծայրէն միւսը:

Պիտի մաքրէ Հայոց երկիրը օտարի լուծէն:

Մինչեւ այն օր, մեր Ջէնով Օհանները շլինքը ծուռ, բարեւի պիտի կենան Մըսրայ Մելիքին առջեւը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԱՅԻՍ 28

Արհաւիրքի եւ տենչանքի երկո՛ւնք,
Դարերո՛ւ ծնունդ, դարերու հանգո՛յց,
Լուսափառ արդիւնք, վսեմ իրաւունք.
Հանդրուաններու անշեղ ուղեցոյց :

Ո՛ դու, միութեան խարիսխ ապահով,
Թաքուն փառքերու չաղախ ամրակուռ,
Վեհ նպատակի կորիզն ու կորով.
Ու գուպարներու դրօշը յախուռն :

Հերոսներուդ արիւնովը սրբազան
Ու քու կամքիդ քրտինքով բեղնաւոր
Նորոգեցիր դրօշն Հայուն դարաւոր
Ազատութեան խորհրդանիշն յաղթական :

Անողնայար յուսահատներ, ցիրուցան,
Ուրացողներ, օտարացած զանգուածներ
Իսկ, դրօշիդ հմայքովը տուն դարձան,
Երէկ սարուկ՝ այսօր եղան տանուտէր :

Ո դու, վիմաքար մեր յաւերժութեան,
Լուսատու աստղ, հաստատ առաջնորդ,
Նահատակներդ այսօր կը ցնծան
Ընդերքն երկրիդ՝ մեր սրտին հաղորդ
Մայիս քսանութ :

Խ.Վ.

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մինինը ամէն ինչ էր Ցարիցինում: Համայնավար կուսակցութեանպարագլուխ, Սովետի նախագահ, ռազմայեղափոխական կոմիտէի ազդեցիկ անդամ ու Ցարիցինի քաղաքագլուխ: Սակայն, այս շողշողուն մակդիրներն ու հանգամանքները ամենադոյզն գաղափարն իսկ չեն հաղորդել այն հզօր ու յղնատարած հեղինակութեան, որի լուսապսակն էր կրում այս հրացայտ եւ ահագնագոչ ամբոխավարը: Աւելի հեշտ էր ասեղի ծակից անցնել, քան նրա մօտ գնալ ունկնդրութեան :

Ընդունելութիւնը զգենում էր մեզ համար անմեկնելի, հապշտապ ու անհամբեր արտօրանք: Ընկեր Արղումանեանին լսելիս, նրա անհանգիստ շարժումները, անճահ ու անճոռնիծամածռութիւնները ու մանաւանդ տարտղուն նայուածքը, կարծես ուզում էին ասել, որ կարճ կապենք: Քիչ էր մնում, որ բղաւէր մեր երեսին, թէ «քիչ էր հոգս ու հնհնուքս, եկել էք գլուխ արդուկելու»: Մի պահ յետոյ, սակայն, խաղաղուեց, երբ իմացաւ, որ Վորոշիլովը մեզ խոստացել էր Ստալինին ներկայացնել :

Համաձայն ժամադրութեան, հետեւեալ օրը վերադարձանք վերջին ու վճռական մի պատասխան առնելու:Առաջին խօսքը եղաւ մի հարցում,— Հայոց ազգի հերոս Քեռին էլ ձեզ հե՞տ է:

Մինինը անծանօթ էր Քեռուն: Յայտնեց, որ Ստալինը լսել էր նրա մասին իր մտերիմներից, վրացի գործիչներից, որոնք ականատես վկաներն են եղել Դաշնակցական մարտիկների դիւցազնական սխրագործութիւններին պարսկական սահմանադրական շարժումների ատեն: Տուաւ երկու անուն, որոնցից այժմ յիշում եմ Ս. Օրջոնիկիձէին:

Հոգիս փառաւորուեց: Հայ հանճարի լուսաւոր ցոլքը հասել էր մինչեւ Մինինը: Հպարտ էի իմ ժողովուրդի ստեղծագործութիւնով: Եփրեմ, Քեռի, Խեչօ եւ իր քաջամարտիկ կորիւնները, իմ ազգի համեստ, դեղջուկ, արհեստաւոր շերտերից, լքել էին տուն ու տեղ եւ խոյացել էին Իրան, տառապող մի հարեւան ժողովուրդի ջամբելու իրենց հոգու հրայրքը, անսահման սէր ազատութեան համար եւ անդուլ պայքար բռնատիրութեան դէմ: Մի փոքր ածու, որ հիմա եկել էր հիւսիսականին թեւ թիկունք լինելու յեղափոխական արիւնոտ գուպարին մէջ: Հայը աստուածային լոյսն էր, որ բաշխում էր:

Մինինը մեզ բացատրեց, որ իրենց ռազմական կացութիւնը խախուտ է ու անկայուն: Հորիզոնը կուտակուած է սպառնալից թուխպերով, եւ գալիքը մութ է ու անստոյգ: Այս պայմաններում անհնար էր ընդառաջել մեր առաջարկին եւ գոհացում տալ մեր խնդրանքին :

— Յուսացէք եւ սպասեցէք, ասաց:

Ի զուր դիտել տուինք, որ Բագուն օրհասի օրեր է ապրում. Նրա անկումը ճակատագրական հարուած է բովանդակ Կովկասի համար, եւ մանաւանդ անխուսափելիօրէն անխնայ ջարդ՝ քաղաքի բնակչութեան համար: Մինինը անվրդով պաղարիւնով յայտնեց հաւանականութիւնը Բագուի անձնատուութեան, բայց դա վերջնական պարտութիւն չէր նշանակում իրենց համար:

— Մենք պարտութիւնից երկիւղ չունենք: Թշնամու աքիլլէսեան կրունկը Ցարիցինումն է, այստեղ պիտի վճռուի պատերազմի բախտը, ոչ այլուր: Թող գրաւեն, վերջ ի վերջոյ Բագուն մերն է :

Նշմարելով մեր դժգոհ դիմայեղութիւնը, խօսքին թոնը քաղցրացրեց ու աւելացրեց, թէ Բագուն պաշտպանելու մտքից երբեք չենհրաժարած, պիտի չթերանան իրենց պարտականութեան մէջ՝ օգնելու Բագուի մարտիկներին: Բայց պէտք չէր սպասել, որ անկարելին կատարուի :

Մենք ճղակոտոր եղանք տարհամոզելու Մինինին: Փաստերի ու առարկութիւնների մի հեղեղ արձակեցինք շեշտելու համար մեր ձեռնարկի կենսականութիւնը: Յեղափոխական մեր բառամթերքի բոլոր փամփուշտները գործածեցինք նրա խղճի զգայնիկ թելերը սարսելու համար:

Ի զո՛ւր:

Մինինը մնաց անյողդողդ ու անդրդուելի: Տարպեան ժայռի նման անսասան եւ արձանի նըման պաղ ու աներեր:

Ուրեմն Ստալինը մեզ համար ոչ ասելիք ունէր ու ոչ էլ անելիք :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Նոր ցոյցեր Պոլսոյ Յոյներուն դէմ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Թուրքերը ուրբաթ օր երրորդ անգամ թշնամական ցոյց մը սարքեցին Յոյներուն դէմ, ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան: Տասնըհինգ հազար ուսանողները եւ բանուորներ թափոր մը կազմեցին Անգարայի պողոտաներուն վրայ: Ճառախօսներէն մէկը յայտարարեց.— «Հին թշնամի մը բարեկամ չի կրնար դառնալ»:

Ոստիկանութիւնը փակեց ճամբան, երբ ամբոխը կ'ուզէր հելլէնական դեսպանատուն երթալ, ինչպէս առջի օր:

★ Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, 40.000 հոգի կը մասնակցէին Պոլսոյ առաջին օրուան ցոյցին: Այս առթիւ օրուան նախագահը կարդաց օրթոտոքս պատրիարքին՝ Աթենակորաս արք.ի մէկ նամակը, որ կը ձայնակցէր Թուրքերուն, «դատապարտելով Աթէնքի մէջ պատահած դէպքերը»:

Այս ժողովէն վերջն էր որ 3000 ցուցարարներ փորձեցին հելլենական հիւպատոսարան երթալ: Ծանր վիրաւորներ չկան, բայց շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուած են: Ցուցարարները փորձեցին նաեւ յունական ակումբը եւ խորհրդային հիւպատոսարան երթալ, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց: Անմիջապէս ձերբակալուեցան քանի մը ցուցարարներ որոնք յունական դրօշներով զարդարուած էշ մը կը քշէին:

Թուրք թերթերը մասնաւոր յաւելուածներ հրատարակեցին, հետեւեալ վերնագիրներով.

— «Տասնեակ հազարաւոր Թուրքեր կը բողոքեն հելլենական յարձակման դէմ: «Յոյներ, Սաքարիայի ճակատամարտին վրէ՞ժը լուծել կ'ուզէք: Հրամեցէ՛ք ...»:

★ Պոլսոյ թերթերուն պատմութեան համաձայն, գնդախաղի Թուրք ազգ. խումբը «դաւադրութեան մը զոհ գացած է Աթէնքի մէջ»: Իբրեւ թէ թրքական եւ իտալական խումբերը հաւասար են եղեր, խաղին սկիզբը, 2—2ով, երբ ժողովուրդը սկսեր է սուլել Թուրքերը, «եուհա» պոռալով եւ քաջալերելով Իտալացիները: Թրքական խումբը պարտուեր է 3—2ով: Նոյն աղբիւրին համաձայն, մրցումէն վերջ Յոյները, նոյնիսկ պաշտօնեաներ ծեծեր են Թուրք մարզիկները, իսկ Իտալացիները իրենց ուսերուն վրայ առեր են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ տնային բանտարկութեան դատապարտուած է ժոռժ Թաթարէսքու, որ Ռումանիոյ արտաքին նախարարն էր 1945էն 1947: Կ'ըսուի թէ ձերբակալուած է նախկին նախարար մը եւս, Ալեքսանդր Ալեքսանդրինի:

ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր զօրամասերը վերջացուցին Շանկայի գրաւումը: Արդէն իսկ 75.000 զինուորներ դիրք բռնած են քաղաքին մէջ, ծանր զէնքերով: Ժողովուրդին վրայ ազդելու համար, կարմիր հրամանատարութիւնը փողոց փողոց պտտցուց 5000 ազգայնական գերիներ, խեղճուկրակ վրայ-գլուխով: Արեւմտեան պետութիւնները կը խորհրդակցին, Ձինաստանի համայնավար իշխանութեան ճանաչման մասին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1050), տոլար 329.40 (355), նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3940, սթերլին 4750, տոլար (20) 19.280, ձոյլ ոսկի 581.000 ֆրանք:— Պաշտօնեաներու գործադուլը կը վերջանայ երկուշաբթի օր:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Պ. Վէնսան Օրիոլ, Ալժերիա մեկնեցաւ, մարտանաւ մը նստելով Թուլոնէն: Պիտի մնայ մէկ շաբաթ:

ՓԱՐԻԶԷՆ ՊՈՌՏՕ կառախումբ մը կոտրեց արագութեան մրցանիշը, 581 քիլոմեթրը կտրելով 4 ժամ 26 վայրկեանէն: Միջին արագութիւնն էր ժամը 131 քիլոմեթր, տեղ-տեղ մինչեւ 165:

ՆԱԽԿԻՆ ՍՈՎԵՏ ԼՐՏԵՍ ՄԸ, Ալեքսանդր Ֆոթ, գիրք մը հրատարակած է, ուր կ'ըսէ, համաձայն Թուրք թերթերու.— «1945ին Ռուսիա կը պատրաստուէր գրաւել Թուրքիան եւ Իրանը, բայց ետ կեցաւ, երբ Ամերիկացիները առաջին հիւլէական ռումբը պայթեցուցին Հիրոշիմայի վրայ»:

ԼԵՀ ԿԻՆ ՄԸ Զօրս Մեծերու ժողովատեղին երթալով, յայտնեց պահակ ոստիկանին թէ կ'ուզէ տեսնել իր հայրենակիցը, Վիշինսկին, ըսելու համար թէ «Համայնավարները անարժէք մարդիկ են»: Ոստիկանները փափկութեամբ ճամբեցին, խորհրդային դեսպանատան հասցէն տալով:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ (M. R. P.) կուսակցութեան համագումարը որոշեց նախագահ ընտրել նախկին արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ:

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժաք Հայրապետեան որ մինչեւ հիմա 11 յաղթանակներ շահած է, պիտի մրցի սպանիացի Լուիս Սիէրրայի հետ, այս երեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Centralի մէջ, Rue du Fg. St. Denis:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՔԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ): Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար):

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով: ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատուները: Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղամի» սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգական խորհուրդի:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 19ին:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՌԱՆԻ ՄԷՋ

5 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՇ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվռի-Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական Ժան Էգարի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գօմէտի տրամ 4 արար:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ընկեր Օհան Օհանեան եւ ընկեր Գէորգ Եօթնեղբայրեան, նորոգ հանգուցեալ իրենց մօր եւ ազգականին Տիկին ՄԱՐԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, Հ. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին եւ բոլոր ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, գրով կամ նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրթական մարմնոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է, ողբացեալ Մ. Սերոբեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ծընկըտըրեանէ 1500 ֆրանք, Պ. Ստեփան Գազազեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Փափազեանէ 1000ական ֆրանք: Այս առթիւ կոչ կ'ընէ հայ հասարակութեան որպէսզի այսպիսի նուէրներով օգնէ Կրթական գործին:

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.— Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

ԿԱՐՏԱՆԻ, ԷՔՍԻ եւ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ խումբերը կիրակի:

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:

ԴԵՌ ՉԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 ֆր.:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ:

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Խանչերեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԾԱՂԻԿ ԽԱՆՁԵՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, ֆրանսեւհայկական բաժնին: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը դեղ. բաժնէն վերջ Fenrnand-Bouillonի նուագախումբով:

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք:

ԾԱԽՈՒԻ ԱԶԱՏ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ, կամ 1 սենեակ, 1 խոհանոց, տրամադրելի անմիջապէս, Luxembourgի եւ Odéonի մօտ: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Aslanian, 23 rue Lavoisier, Cachan (Seine):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 31 MAI 1949 Երեքշաբթի 31 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5860-Նոր շրջան թիւ 1271 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՌԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՒՌՆ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԵԾ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

Բացառիկ խանդավառութեամբ եւ հազարաւոր հայորդիներու ջերմեռանդ բազմութեամբ տօնուեցաւ կիրակի օր Մայիս 28ի տարեդարձը, Ե. Թաղամասի չքեղ սրահներուն մէջ: Հայ ժողովուրդը պատասխանած էր ծանօթխմբակինդրաւոր եւ բանաւոր քութիններուն, ոչմիայն ծայրէծայր լեցնելով այդ ընդարձակ սրահը, այլեւ իր ազգային ոգեւորութեամբ ստեղծելով այնպիսի ջերմ մթնոլորտ եւ ժողովրդական ցոյցի մը նմանող հանդիսաւորութիւն որ չատեր կ'ըսէին իրարու. «Կարծես Յուլիս 14ի հանդէս մըն է»:

Մաղձով եւ թոյնով սեւցած հոգիները անշուշտ աչքեր եւ ականջներ ունէին հանդէսին մէջ եւ գացին պատմեցին իրենց «փաթրոն»ներուն, պատն երեսին:

Արդարեւ, ի՛նչ տօն:

Միայն երիտասարդութիւնը բաւական էր իր ազգային եւ յեղափոխական երգերով ամբողջ տարի մը լռութեան դատապարտելու «էնդի դէմ»ին ագռաւները:

Նոր Սերունդի երգչախումբը բացաւ հանդէսը «Մարսէյեզ»ով եւ «Մեր Հայրենիք»ով, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Ամբողջ սրահը յոտնկայս ունկնդրեց երկու քայլերգները: Ապա օրուան նախագահը, ընկ. Գ. Բալայեան նկարագրեց թէ ինչպէս երբ դաւադիր թշնամին կը մտածէր խպառ բնաջնջել դարաւոր մշակոյթի տէր եւ ազատատենչ ժողովուրդ մը, Հայ ժողովուրդին կորիճ զաւակները մէկ մարդու պէս ծառացան գերազանց ուժերու դէմ եւ իրենց արիւնով, Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտներով ստեղծեցին Մայիս 28ի փառաւոր թուականը:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան որ ըսաւ թէ դարերու սարկութենէ ետք, երբ վերահաստատուեցան հայկական անկախութիւնը եւ պետականութիւնը, Դաշնակցութիւնը առանձին չէր, մասնակցեցան անոր հայկական տարբեր հոսանքներ եւ կուսակցութիւններ, կերտելու հայկական նորակազմ պետութիւնը: Բանախօսը փաստացի թուեց այն բոլոր պայմանները, որ առաջնորդեցին Մայիս 28ին: Յիշեց հայ զօրավարները, Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, եւ հայութեան հրեղէն զաւակը՝ Արամ, որ դերագոյն պահուն կրցաւ ղեկավարել եւ յաղթել: Փառաբանեց հայ հանճարը որ հայրենիքի մէջ տուած է Զարենցներ, Արամ Խաչատուրեաններ, ինչպէս արտասահմանի մէջ Փիթոյեւներ, Ուիլեըմ Սարոյեաններ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ժ. Դատաւորեան կարդաց ուղերձը, խոստանալով հետեւիլ եւ դառնալ ժառանգը Հ. Յ. Դաշնակցութեան հայրենանուէր սկզբունքներուն:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը կը լրացնէր հանդէսին յայտագիրը: Երգչախումբը Պ. Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Զինչ ու զինչ»ը (Գ. Սիւնի), «Էս օր ուրբաթ է» (Կոմիտաս վրդ.) եւ «Իմ հայրենիք» (Ալէմշահ): Պ. Շահան Սարեան Սիամանթօէն (Ափ մը Մոխիր) եւ Յ. Թումանեանէն իր երկու արտասանութիւններով մոռցնել տուաւ մեզի հայ բեմէն իր տարիներու բացակայութիւնը: Ընկեր Զ. Ղարիպեան Ահարոնեանի «Արաքս»ով վառեց հոգիներու կարօտը մեր նուիրական գետին ալեկոծ տեսիլքով: Վալանսի Նոր Սերունդի անդամներէն ընկեր Զ. Գասեան հաճելի ձայնով երգեց երկու հայրենաշունչ երգեր, իսկ Օր. Աստղիկ Առաքելեան վարդապետին «Ծիրանի ծառը», Ալէմշահի «Ես սիրեցի» եւ Սայեաթ Նովայի մէկ երգը մեզ տուաւ իր տաք եւ քաղցր ձայնին բոլոր ճկնութեամբ եւ զգացումի խորութեամբ: Ջերմապէս ծափահարուեցան պատանի Հ. Թորոսեանի եւ Օր. Ռ. Յովհաննէսեանի պարերը: Պ. Գարեգին (թառ), Պ. Ունանեան (քեմենչէ) Պ. Բենօ (դափ), իրենց ժողովրդական եղանակներով խանդավառեցին ամբողջ սրահը:

Հանդէսին փակումէն առաջ հիւրերէն Պ. Թոփճիպաշեվ կովկասեան դրացի ժողովուրդներու կողմէ ողջունեց այս հանդիսաւոր օրը, որ այնքան նուիրական է իրենց հայրենիքէն հեռու բոլոր ժողովուրդներու համար: Ընկեր Ժ. Դատաւորեան ֆրանսերէն ճառով մը եւս ջերմ երախտագիտութիւն յայտնեց ասպնջական Ֆրանսայի որուն ազատ եւ եղբայրական դրօշին տակ հայ գաղութը կը վայելէ ամէն պաշտպանութիւն: Շնորհակալութիւն յայտնեց նոյնպէս ներկայ օտար հիւրերուն, մասնակից այս տօնակատարութեան:

Ընկեր Բալայեան փակեց պաշտօնական մասը, իսկ Պ. Կ. Սարեանի նուագախումբը հնչեցուց քանիցս ազգ. երգեր: Պարերը ընդարձակ սրահին մէջ, երգերը ու խանդավառութիւնը քովնտի սրահին սեղաններուն չուրջ, մինչեւ կէս գիշեր տեւեցին նոյն ոգեւորութեամբ եւ նոյն հայրենաշունչ մթնոլորտին մէջ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Պարտաւորիչ զինուորութիւն Սուրիոյ մէջ

Հալէպի ազգ. առաջնորդարանը պաշտօնական յայտարարութեամբ (Մայիս 7) կը տեղեկացնէ թէ հետեւեալ զօրադասերուն պատկանող զինուորացուները պէտք է ներկայանան զինուորական արձանագրութեանց կեդրոնը.—

1) 1930ի ծնունդ բոլոր երիտասարդները 3 նկարով, 2) 1928ի ծնունդ բոլոր երիտասարդները 2 նկարով, 3) 1929ի ծնունդ բոլոր դպրոցականները 1 նկարով, 4) 1929ի ծնունդ ընտանիքի միակ նեցուկ 1 նկարով, 5) 1929ի ծնունդ բոլոր այն երիտասարդները որոնք հիւանդութեան պատճառով յետաձգուած էին, մէկ օրինակ նկարով:

Զինուորական իշխանութիւններու կողմէ նախապէս յետաձգուողներն ու արձանագրութեանց թուահամարի համաձայն բարձր թիւ ունեցողները թէեւ անմիջապէս չեն կանչուիր, սակայն պարտին ամէն ամիս ներկայանալ զինուորական արձանագրութեանց կեդրոնին, ապագային պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար:

Զանցառութեանց միակ պատասխանատուները պիտի նկատուին ենթակաները:

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԽՄԲ.— «Յուսաբեր»ի թղթակիցը կը գրէ Թէհրանէն (2 Մայիս).— Ամենաստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ պարսկական իշխանութիւնները որոշած են երկրէն վտարել Սպահանի առաջնորդ եպիս.ը եւ պարսկա-հնդկական թեմի առաջնորդ Դրամբեան եպիսկոպոսը:

Այս երկու կրօնաւորները Պարսկաստան եկած էին Էջմիածինէն եւ հոն, այդ երկրին մէջ, երկուքն ալ ճիշդ նոյն գիծը կը տանէին, ինչ որ Էջմիածնի Աթոռակալը կը տանի Խ. Միութեան մէջ...

Պարսկական իշխանութիւնները արդէն հաղորդում են վտարման որոշումի մասին:

Առաջին անգամն է, որ իրանահայութեան աւանդական հաւատարմութիւնը հիւրընկալ Իրանի հանդէպ այսքան չարաչարօրէն կը չահագործեն երկու կրօնաւորներ իրենց անխորհուրդ քայլերով: Ունինք, սակայն այն մխիթարանքը, որ երկրի իշխանութիւնները տեղեակ են կացութեան եւ գիտեն, թէ իրանահայութիւնը նոյնպէս կը դատապարտէ զոյգ թեմակալներու անպատասխանատու արարքները:

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր փաստաթուղթեր հրատարակեց, ապացուցանելու համար թէ Չըրչիլ 1941 Հոկտեմբեր 2ին զինակցութիւն առաջարկած էր Լոնտոնի սպանիական դեսպանին միջոցաւ. զինակցութիւն մը որ ի զօրու պիտի ըլլար ոչ միայն պատերազմի, այլ եւ խաղաղութեան ատեն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդհ. սպայակոյտը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն ապստամբներէն 28.992 հոգի սպաննուած, 13.105 հոգի գերի բռնուած, 17.931 հոգի անձնատուր եղած են 1946 Յունիսէն մինչեւ 1949 Մարտ: Կառավարական բանակին կորուստը եղած է 10.927 սպաննեալ եւ 23.251 վիրաւոր:

Արեւմտեան պետութեանց առաջարկները

ԵԼՔԸ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷՆ

Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները չաբաթ օր ներկայացուցին իրենց առաջարկները, գերմանական հարցին լուծման համար: Պ. Պեւին, Պ. Վիշինսկիի ներկայացնելով հաւաքական պաշտօնագիրը, մասնաւորապէս ուշադրութիւն հրաւիրեց այն յօդուածին վրայ որ Գերմանիոյ կ'արգիլէ ոեւէ զինակցութիւն կնքել: Միեւնոյն ատեն հաւաստեց թէ արեւմտեան պետութիւններէն ոչ մէկը միտքէն կ'անցընէ Գերմանիան կազմակերպել ընդդէմ Խ. Միութեան:

Ահաւասիկ արեւմտեան ծրագրին հիմնական մասերը.—

1.— Միջոցներ ձեռք առնել Գերմանիոյ արեւելեան շրջանն ալ միացնելու համար Պոնի սահմանադրութեամբ, հետեւեալ սկզբունքներով.— Ազատութիւն անձի եւ շարժումի, արդելում կամայական ձերբակալութեան եւ բանտարկութեան. ազատութիւն ընկերակցութեան եւ ժողովի. ազատութիւն խօսքի, մամուլի եւ անթելի, ազատութիւն քաղաքական կուսակցութեանց եւ ազատութիւն ընտրութեանց. անկախութիւն արդարադատութեան:

2.— Արգիլել այն բոլոր ոստիկանական կազմակերպութիւնները որոնք քաղաքական գործունէութիւն կը ցուցնեն:

3.— Գրաւման նոր կանոնագիր մը մասնակցութեամբ չորս պետութեանց: Այս կանոնագիրը վերջ տալով զինուորական կառավարութեան, ամբողջ իշխանութիւնը պիտի փոխանցէ Գերմաններուն, բացի այն իրաւասութիւններէն որ կապ ունին ապահովութեան եւ Գերմանիոյ պարտաւորութեանց հետ:

4.— Հատուցումներ պէտք չէ առնել Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն, ինչպէս որոշուած է Փոցտամի մէջ: (Ռուսերը կը դրաւեն ընթացիկ արտադրութեանց մէկ մասը):

5.— Գերմանական այն գործարանները որոնք գրաւուած են դաշնակից պետութեանց կողմէ, յաղթանակի օրէն վերջ (1945 Մայիս 8) պէտք է վերադարձուին Գերմաններուն: (Այս յօդուածը կ'ակնարկէ խորհրդ. կազմակերպութեանց որոնք սեփականացուցած են գերմանական բազմաթիւ հաստատութիւններ եւ գործարաններ):

6.— Քառանդամ հսկողութիւնը պիտի կատարուի բարձր յանձնաժողովի մը կողմէ որ «իր որոշումները պիտի տայ մեծամասնութեան քուէներով, բացի արտակարգ պարագաներէ որոնք պիտի ճշդուին փոխադարձաբար: (Այս պայմանը դրուած է անոր համար որ Ռուսերը վեթօ չդնեն Գերմանիոյ վարչական եւ տնտեսական գործավարութեան հետ կապուած խնդիրներու մէջ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Վիշինսկի «միակողմանի» գտած է այս պայմանները, որոնք «չեն կրնար հիմ ծառայել քառանդամ համաձայնութեան մը»: Բայց եւ այնպէս խոստացած է ուսումնասիրել եւ աւելի լայնօրէն խօսիլ: Կ'ըսուի թէ միեւնոյն ատեն հրահանգ խնդրած է Մոսկուայէն:

Երէկ, երկուշաբթի, կը սպասուէր իր վերջնական պատասխանին: Կարգ մը շրջանակներու մէջ հաւանական չեն գտներ որ ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյանայ, եթէ վերջին պահուն անակնկալ փոփոխութիւն մը տեղի չունենայ Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը պիտի նախընտրեն պահել Գերմանիոյ ներկայ քաղաքական բաժանումը, բայց սակարկութիւններ կատարելով, զարկ տալու համար արեւելքի եւ արեւմուտքի առեւտուրին: Իրազեկներ կը կարծեն թէ գլխաւորաբար այս մտահոգութեամբ էր որ Մոսկուա հարկադրուեցաւ վերցնել Պերլինի պաշարումը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ տնտեսական կացութիւնը չատ ծանր է Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ: Ուրեմն Պ. Վիշինսկի պիտի ջանայ տնտեսական առաւելութիւններ ապահովել, յետաձգելով Գերմանիոյ քաղաքական միութեան խնդիրը:

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, եթէ Փարիզի ժողովը ձախողի, Զորս Մեծերը միայուն յանձնախումբ մը պիտի կազմեն, ուսումնասիրելու համար միացեալ Գերմանիոյ խնդիրը: Այս կարգադրութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ «դուռը բաց պահել» եւ ուրիշ ոչինչ:

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ՊԻՏԻ ԳՏՆԵՆ

Ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) Ե. տարեկան համագումարին առջեւ զեկուցում տալով, Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտնեց թէ արեւմտեան դաշնակիցները այժմ կրնան կարգադրութեան ձեւ մը գտնել Խ. Միութեան հետ, շնորհիւ իրենց վճռականութեան եւ փոխադարձ հասկացողութեան: Եւ աւելցուց.— «Արեւմտեան պետութեանց միութեան պտուղներէն մէկն է մէկդի դնել պաղ պատերազմի քաղա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ի ԿՈՒԳԱՆ

Վերջին ժամանակաշրջաններուն դէպի Հարաւային Ամերիկա եկող տարագիր մեր Հայրենակիցներու քանակը աչքառու չափի մը հասած է: Ամէնէն վերջին նաւով 70 հոգի մէկ անգամէն:

Աշխարհի ամէն կողմերէն եկողներ կան: Ու եթէ ոմանք իրապէս քաղաքական ու տնտեսական դէպքերու հետեւանքով է որ ստիպուած են կրկին տարագրութեան անողոք ճակատագրին հպատակիլ, ուրիշներ ալ, կամաւոր կերպով կը կատարեն այս ուղեւորութիւնը, պարզապէս նորանոր հորիզոններ որոնելու կամ պատահականութեանց ու բախտին յանձնելով իրենց ապագան:

Ըստ այնմ խոշոր տոկոս մըն ալ ռուսական ճակատէն փախչողները կը կազմեն: Շատերը բուն Հայրենիքէն, որոնք որպէս պատերազմական գերիներ, յաջողած են այս կամ այն միջոցներով Գերմանիոյ վրայէն դէպի Իտալիա ճողոպրիլ, անկէ ալ, ընդհանուր հոսանքին հետ այս հեռաւոր հորիզոնները հասնիլ:

Ասոնց մէջ կան այնպիսիներ որ կրցած են պահել իրենց ազգային դիմագիծը ու Հայկական շրջանակներու մէջ կը որոնեն ընտանեկան կայուն ու հարազատ սրտակցութիւնը: Շատերը սակայն ապազգայնացած ու կեանքը օտարներու հետ կապած են:

Առաւելաբար երիտասարդներէն, եթէ ոչ բոլորը, աչքառու տոկոսը՝ ամուսնացած կամ ընկերակցած են՝ ռուս՝ լեհ, ուկրանիացի կամ գերմանացի կիներու հետ: Իրենց ժամանումի նախնական օրերուն, եթէ ասոնցմէ շատերը օգնութեան նպատակով հայկական շրջանակներու մէջ կ'երեւին, հետագային երբ այլեւս աշխատիլ կը սկսին, աննկատելի կերպով կը քաշուին ու կը հեռանան մեզմէ:

Փոխանակ Հայոց եկեղեցին կամ հայկական ակումբներ յաճախելու, ամէն կիրակի եւ տօնական օրեր համախմբուած կ'ըլլան ռուսական ու այլ եկեղեցիներու շուրջ: Իսկ երիտասարդներն ալ ռուսական ակումբներու մէջ պարանցիկ երեկոյթներով կը վատնեն իրենց ժամերը:

Յիշեալներու մէջ եթէ կան համեստ ու աշխատաւոր տարրեր, որոնք օրուան վաստակով կ'ապահովեն իրենց կեանքը, առանց ոեւէ մէկին բեռ ըլլալու, նկատելի են նաեւ այնպիսիներ որոնք հակառակ սահող ժամանակին ու կեանքի պայմաններուն, առանց դրական ու մատնանշելի գործի, ապահով կեանք մը կ'ապրին: Մեծագոյն տխողոններով, նշանաւոր պատմութիւններով հանրութեան կը ներկայացնեն իրենց «կեանքն» ու «գործը»: Հոս, հոն մտերմութիւններ կը ստեղծեն եւ շնորհիւ պատմելու, խօսակցելու վարպետութեան, շուտով կրնան նաեւ բարեկամական կապեր հաստատել: Դիտելի է, որ այդպիսիներ առաւելաբար կը շահագրգռուին մեր ազգային ու հանրային կեանքին ծալքերով, այս կամ այն կազմակերպութեան գործունէութեամբ եւայլն:

Ամէն պարագայի մեր խօսքը այդպիսիներու մասին չէ, եւ հանրութիւնը ինքն է որ պիտի ճշդէ իր դիրքը նմաններու հանդէպ, առանց թոյլատրելու որ մեր գաղութներու կեանքը նոր խոչընդոտներով թունաւորուի: Հաւատացած ենք թէ գիտակից տարրը լաւագոյն կերպով կ'ըմբռնէ: Առայժմ մեր այսօրուան նիւթէն դուրս են այդպիսիները: Սոյն տողերու մէջ կ'ուզենք յիշատակել մեր այն հայրենակիցներու անտեղի գաղթը, որ իրապէս ցաւ կրնայ պատճառել ամէն սրտցաւ Հայու:

Անոնք, որ արդէն քանի մը անգամներ տուն տեղ եղած են: Անոնք, որ տակաւին երէկ թօթափեցին բուն տարագրութեան փոշին իրենց վրայէն: Մեր այն հայրենակիցները, որոնք անապատէն ու զրկանքէն անցնելով, ճակտի դառն վաստակով, ու տարիներու խնայողութեամբ յաջողած էին կերպ մը իրենց օճախը հիմնել:

Ահաւասիկ այս մեր սիրելիներուն է որ կ'ակնարկենք թէ ինչո՞ւ կուգան:

Երբ չկայ Ֆիզիքական անմիջական վտանգ մը, երբ իրենք իսկ կը հաստատեն թէ նախկին բնակավայրերու մէջ հանգիստ ու ապահով օճախ հիմնած են ու ընտանիք կազմած:

Ի՞նչը կը ստիպէ, անասելի նիւթական զրկանքներու մատնուիլ, տարիներու հանգստաւէտ կեանքը խաթարել նորանոր պատահականութեանց մատնուելու համար: Եւ զարմանալին այն է, որ եկողներու մէջ կան նաեւ բարձր կրթութեան տէր մարդիկ ու այնպիսի մասնագէտներ, որոնք այս ափերու վրայ օրինական պարտադրութեամբ անգործութեան պիտի դատապարտուին: Թողնելով չէն ու ազգային կեանքով հարուստ հայ գաղութներու ջերմիկ մթնոլորտը, հարաւի այս ափերուն վրայ անոնք յաճախ յուսախաբութեան կը մատնուին:

Առաւելաբար տոհմիկ դաստիարակութեան տեսակէտով: Անուրանալի է, թէ համեմատութեան եզր մը իսկ չկայ Սուրիոյ, Լիբանանի, կամ այլ Հայաշատ գաղութներու կրթական գործը մեր շրջանին հետ բաղդատելով:

Յետոյ տնտեսական մարզին վրայ ալ այժմ այնքան փայլուն հեռանկարներ չկան: Խօսքը անոնց մասին չէ որ շօշափելի նիւթական հարստութիւններով ծանրաբեռնուած կուգան: Նմաններու համար ամենուրեք պայմանները մատչելի են: Իսկ միջակ կարողութիւններով եկողներու համար օր ըստ օրէ անասելի դժուարութիւններ կը ստեղծուին: Մանաւանդ բնակարանային դրութիւնը, որ այլեւս գերազանց տագնապի գագաթնակէտին հասած է: Ամբողջ հարստութիւն մը վատնելու է պարզ յարմարութիւններով օժտուած փոքրիկ անկիւն մը ապահովելու համար:

Գերիվեր այս բոլորէն, եկողներու համար կը պակսի նաեւ՝ հոգեկան բաւարարութեան ջերմիկ մթնոլորտը:

Ոչ Մերձաւոր Արեւելքի եւ ոչ ալ եւրոպական Հայաշատ կեդրոններու ազգային շունչն ու ոգեւոր ասպարէզը կայ նորեկներուն համար: Իսկ եթէ, ինչպէս յիշատակեցինք, անոնք օժտուած են նաեւ մտաւոր առաւելութիւններով, հապա ուրեմըն անասելի յուսախաբութիւններու պիտի մատնուին:

Արժէ՞ ուրեմն կտոր մը հացի համար նորանոր արկածախնդրութիւններու դիմել եւ Հայրենի սահմաններէն այսքան հեռանալ: Ու կամաւոր ուծացումի ենթարկուիլ:

Յատկապէս անոնք, որ զաւակներու տէր են ու կը մտահոգուին նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեամբ զգոյշ ու չափաւոր պէտք է ըլլան հեռաւոր այս պանդխտութեան չարագուշակ բախտախնդրութենէն: Նոյնքան անհրապոյր եւ տագնապալի կրնայ ըլլալ հայ ամուրի ու երիտասարդ ուժերու համար դէպի Հարաւ. Ամերիկա չունելու այս նորագոյն տագնապը: Թէեւ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, սակայն մեր այս ափերու գաղութները արդէն իսկ ամերիկեան դրոշմ կը կրեն: Ուր ամէն ինչ, եւ բոլոր առաւելութիւնները նիւթական պրիսմակով կը դիտուին:

Ասոր համար է, որ կ'ըսենք թէ ինչո՞ւ կուգան: Յանուն ո՞ր առաւելութեան, կամ որ շողշողուն ծրագիրներուն, որոնցմէ չեն կրնար հրաժարիլ մեր հայրենակիցները եւ յաւիտենական թափառականի այս անողորմ ճակատագրին կը մատնուին:

Պուէնոս Այրէս — ԱՐՄԵՆԻԱ

Ֆէտային

ՄԷՇԷՏԻ ԱՒԵՏԻՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անդրանիկի, Սեպուհի, Մուրատի, Ռուբէնի եւայլ յեղափոխական մարտիկներու անման փաղանգին մաս կը կազմէր Մէշէտին (Աւետիս Գազանճեան): Եթէ ոչ հեղինակութեամբ եւ ժողովրդականացումով յամենայն դէպս ընկեր Կոմսի «խոնարհ հերոսներու» նկարագրած առաջնակարգ դէմքերէն մէկն էր ան: Իր մասին շատ քիչ բան է գրուած, եթէ չյիշենք Սեպուհի քանի մը յուշերը «Հայրենիք» ամսագրին մէջ:

Իր զինակիցներուն ձգելով յեղափոխական շրջանի գործունէութեան պատմութիւնը, «Մայիս 28»ի առթիւ գրի կ'առնեմ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ Զարսանճագի շրջանին մէջ իր ունեցած գործունէութիւնը եւ իր տարաբախտ վախճանը:

Մալխասը իր «Զարթօնք» վէպին մէջ, յեղափոխական ո՞ր մէկ տիպարն է որ ներկայացուցած է մեզ Առիւծ Գեւոյի անձին մէջ: Ես կը կարծեմ թէ «Մէշէտի Աւետիսն» է:

«Շանթ» խումբի անձնազոհ ընկերներէն «Մէշէտին» Զարսանճագ Իսմայիլ (Զմայլէ) գիւղացի, Գազանճեան Գրիգորի որդին էր: Ծնած 1868ին, ամուսնացած 1887ին: Ունեցած է մանչ զաւակ մը 1888ին, Վաղարշակ: Մէշէտի Աւետիսին երկրէն մեկնումը համանման կրկնութիւնն է Անդրանիկներու և Մուրատներու: Զարսանճագը ընդհանրապէս, իսկ մեր գիւղը մասնաւորապէս արհեստով հողագործներ էին, իսկ այդ հողերը կը պատկանէին Թուրք տէրէպէյիներու աւատապետ պէկերու եւ աղաներու: Մեր ողբացեալ մեծ գրագէտը, Ռուբէն Զարդարեան կը գրէ տեղ մը.— «Զարսանճագ «Մրեղելիք» գաւառ հողը Արսլան պէկին, ջուրը Արսլան պէկին»:

Գիւղի աղաներէն իրենց պէկը «Սիւլէյման պէկ) օր մը կը կանչէ երիտասարդ Աւետիսը եւ կը պահանջէ որ այդ օրը խրախունինթրիքներըթափէ: Սովորութիւն էր դարձած որ ամէն օր մէկը պէտք էր ձրիաբար աշխատէր ի հաշիւ պէկերու: Աւետիսի մերժողական պատասխանը եւ խրոխտ կեցուածքը, իսկ պէկին սպառնալիքը պատճառ կը դառնան որ նոր ամուսնացած իր երիտասարդ հարսը եւ նոր ծնած մէկ տարեկան զաւակը ձգելով 1889ին կորսուի մի անգամ ընդ միշտ: Քանի մը ընկերներու հետ կը հասնի Էջմիածին, եւ հոն կը բացուի իրեն համար նոր ասպարէզ: Կը կազմէ նոր շրջանակ ընկերանալով Անդրանիկին, Սեպուհին, Մուրատին, եւ ուրիշներու: Կը մկրտուի Մէշէտի Աւետիս, իսկ կողքին կախուած սուրն ալ «հագդ վար, չէրիաթ եոգ» (իրաւունք կայ, օրէնք չկայ) նշանաբանը կը ներկայացնէր:

Աւետիս Գազանճեան երկրէն մեկնած պահուն բնաւ կարդալ գրել չի գիտեր եղեր, բայց յեղափոխական դպրոցին մէջ բաւական սորված էր, երբ վերդարձաւ: 1904ին, երբ Դաշնակցութեան Արեւելեան Բիւրոյի կարգադրութեամբ եւ խմբապետութեամբ երկու խումբի բաժնուած, մէկը կ'ուղէր Սասուն, իսկ միւսը Դերջան Երզնկայի վրայով Տէրսիմ հասնիլ, Աւետիսը, Քղիի եւ Մուշի մէջտեղերը Ազարակ գիւղին մէջ կը ձերբակալուի ու կը տարուի Բաղէշ: Անկէ ալ կը փոխադրուի Կինճի բանտը, 101 տարի ճգնելու պայմանով: 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս վերջ ազատ կ'արձակուի, երեք տարի ութ ամիս Կինճի զնտանին մէջ մնալէ վերջ: Բանտէն արձակուելուն պէս Ճապաղջուր - Բալու Հաւասի գծով կուգայ Զարսանճագ Բերրի, անկէ ալ առանց սպասելու մէկ ժամէն կը հասնի իր ծննդավայրը, Իսմայիլ գիւղը, ուրկէ հեռացած էր մօտաւորապէս քսան տարիէ ի վեր: Կուգայ ուղղակի Ներսէս քահանայ Ջիճեանի տունը որ իրենց կնքահայրն էր, ծպտուած Քղեցի Կարապետ անունին տակ: Իրեն եղած հարցումներուն իր խուսափողական պատասխանները չեն կրցած կասկածէ դուրս ձգել իր ինքնութիւնը, իր աջ ականջի բլթակին վրայ ունեցած մէկ նշանին պատճառաւ: Իր հօրեղբօր՝ Սարգիսի եւայլ ծանօթներու հարցուփորձին, Աւետիս կը ջանար փաստարկել թէ յաճախակի իր Կովկաս այցելութեան միջոց կը հանդիպի եղեր Աւետիս Գազանճեանին, որ իբր թէ Կարսի մէջ գարեջուրի գործարանի մը մէջ կը գործէր: Դառնալով իր տղուն, Վաղարշակին, կը հարցնէ.— «Կ'ուզե՞ս որ քեզ հօրդ քով տանիմ»: Անոր դրական պատասխանին, կ'ըսէ «Զէ՞ որ դուն նշանուած ես եւ մօտերս պիտի ամուսնանաս»: — «Հայրս իր ծնողքը, կինը եւ զիս ձգելով հեռացաւ: Ես որ դեռ չեմ ամուսնացած, ինչո՞ւ պիտի չերթամ հօրս քով, մանաւանդ որ կնքահայրս, Տիգրան Ջթճեանը որոշ չափով ինծի ծանօթացուցած է հայրս եւ իր «գործը», կը պատասխանէ տղան:

Գիշերը ուշ ատեն զինքը շրջապատողները կը մեկնին որոշ կասկածամտութեամբ եւ ինք կը մնայ հիւր քահանային: Առտուն քահանային հետ կը մտնեն եկեղեցի, կ'ուզէ Հաղորդութիւն առնել: Ըստ աւանդական սովորութեան քահանային խոստովանանքին չկրնալով սուտել, կը յայտնուի իրականութիւնը: Ահա այդ առթիւ էր որ իրիկուան դէմ երբ տեսայ մայրս որ մեր ածուէն կը հաւաքէր մատղաշ վարունգները, հարցուցի, —«Մայրիկ ի՞նչ պիտի ընես այդ վարունգները»: Իմ մանկական հարցումին խորհրդաւոր ձեւ մը տալով իր ըսելիքին, մայրս յայտարարեց.— «Մեր կնքահայրը, որ քսան տարիներէ ի վեր կորսուած էր, եկած է, եւ կ'ըսեն թէ «ազգի մարդ է» եւ«ֆէտայի»:

Յետագային էր որ, իր շունչին տակ եւ իր նախաձեռնութեամբ ստեղծուած դպրոցներուն մէջ մենքմանուկներսդաստիարակուելով,ոչ միայն հասկցանք «ազգի մարդ» եւ «ֆէտայի» բառերուն իմաստը, այլեւ դարձանք այդ գաղափարին մոլեռանդ հաւատացեալները, եւ կը ցաւինք որ մասամբ անարժան ժառանգորդներն եղանք մեր այսօրուան ցուցադրած ապազգային ելոյթներով...

Իր անդարձ մեկնումէն տարիներ վերջ, իր հօրեղբօր թոյլտուութեամբ իր կինը վերամուսնացած էր մեր գիւղէն մէկ ժամ հեռու, Կորճան գիւղը եւ ունեցած չորս զաւակներ: Գլուխ ծռելով կատարուած իրողութեան առջեւ, անմիջապէս սկսաւ կազմակերպական աշխատանքի, գործակից ունենալով քահանային տղան, Տիգրան Ջթճեանը որ այժմ կը գտնուի Ամերիկայի Շիքակօ քաղաքը: Գիւղերու եկեղեցիները բարեզարդելով, դըպրոցներ եւ լսարաններ հաստատելով, քիչ ժամանակի մէջ ամբողջ Զարսանճագը պատեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմիններու ցանցերով: Ընկերական ժողովներու մէջ ըլլայ թէ հրապարակային, իր կողքին կախուած ծանօթ սուրը մերկացնելով աջ ձեռքին մէջ, կը խօսէր իր մարդարէաշունչ քարոզները:

1909ի Փետրուարին կարճ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Սեբաստացի Մուրատը Խարբերդ հասած է եւ իրեն կը սպասէ: Առանց նկատի ունենալու ձմրան բուքն ու փոթորիկը, Աւետիս մեկնեցաւ Խարբերդ հետն ունենալով տասնոց ատրճանակը: Մեր գիւղէն երկուքուկէս ժամ հեռու, Վազկերտ գիւղի մօտերը կը հանդիպի յայտնի աւազակապետներէն Պէրխօղլի Մլլային որ Բաշաղակի Արսլան պէկի եւ մեր գիւղի աղաներուն հրահանգով իր եօթը արինարբու զօլամներուն հետ կը սպասէ եղեր, զինքը սպաննելու: (Հեռագրին բովանդակութիւնը նախապէս իրենց հաղորդուած էր հեռագրատան պաշտօնէային կողմէ:

Բաւական ատեն իրարու հետ խօսելէ վերջ, կը բաժնուին առանց զգացնելու իրեն որեւէ բան: Ի պատասխան զինքը ղրկողներու, աւազակապետը կը բացատրէ թէ «ինկապէս ֆէտային կորիճ

մարդ է եւ այդ տեսակ կորիճի մը ձեռք վերցնել ապերախտութիւն եւ ամօթ մըն է մեզի համար, ես յարգանք ունիմ այդ մարդուն հանդէպ»:

Կը հասնի Խարբերդ: Մուրատ կը դիմաւորէ զինք Հիւսէյնիկի մէջ: Հանդիպումը եղած է շատ յուզիչ: Ատանայի կոտորածին ահուսարսափը տիրած էր նաեւ Խարբերդ: Մէշէտին, Հիւսէյնիկցի Տէմիրճեան ընկեր Կարօն կը կազմակերպէ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ, մերթ Մէզրէ, մերթ քաղաքը եւ մերթ Հիւսէյնիկ վազելով:

Աւետիս 1909ի գարնան գնաց Մուշ, Բաղէշ եւ այնտեղ Սեպուհի ամուսնութեան ներկայ եղաւ: Մուշէն վերադարձին ուզեց գիւղին դպրոցը վերաշինել եւ այդ նպատակով ալ գնաց մինչեւ Սեբաստիա, դպրոցի համար հանգանակութիւն կատարելու: Շինութեան համար անհրաժեշտ բոլորինւթերը պատրաստ էին, երբ վրայ հասաւ 1914ի ընդհանուր պատերազմը, ջուրը ձգելով իր բոլոր ծրագիրները: Հակառակ շատ մը թելադրութեանց որպէսզի իր նախկին կինը ընդունի, բացարձակապէս մերժեց եւ վերամուսնացաւ ուրիշի մը հետ, ունենալով մանչ զաւակ մը եւս, Հայկ: Իր անունը մեր շրջանի թրքութեան եւ Քիւրտերու սարսափն էր: Իր յաճախակի երթեւեկը դէպի Տէրսիմ ստեղծած էր Քիւրտերու մէջ համակրական լայն շրջանակ մը: Անոնք 1915ի ապրիլեան եղեռնի նախօրեակին զգուշացուցած էին զինքը դալիք փոթորիկներէն: Ինքն ալ կը զգար եւ հաւատացած էր իր Փէտայիի բնազդով թէ Թուրքը մնացած է նախկին Թուրքը հակառակ սահմանադրական շպարին: Բայց եւ այնպէս, չուզեց բաժնուիլ իր սիրած ժողովուրդէն եւ ենթարկուեցաւ նահատակութեան, հրէշային չարչարանքներով:

Գիւղիս ջարդէն (10 Յունիս 1915) ամիսներ առաջ գիւղը պաշարելով դաւադրաբար ձերբակալեցին զինքը եւ իր սիրասուն զաւկին Վաղարշակին հետ տարին Բերրի քաղաքը բանտարկեցին: Ամիսներու ծեծն ու չարչարանքը իր եւ տղուն չկրցան ընկճել իր երկաթեայ կամքը կորզելու համար ոեւէ խոստովանութիւն: Յետոյ իրարու կապելով հայր ու տղայ, քալելու անկարող ծեծուած եւ ուռած ոտքերով, ձիերով կը տանին մեր Մնձուր գետի կամուրջին վրայ եւ կը սպաննեն: «Փէտային ջուրէն իսկ դուրս կ'ելլէ»ի մտավախութիւնը կը ստիպէ զիրենք դիակներուն քարկապելով նետել գետը: Գիւղիս ջարդէն վերջ մեզ, մանուկներս եւ պատանիներս թրքացնելու ծրագրէն դուրս ձգեցին, իր վերջին զաւակը երկու տարեկան Հայկը կեր դարձնելով վայրի գազաններու, որովհետեւ «Փէտայիին տղան է»:

Անմահ յեղափոխական, քու կեանքդ ու գործըդ յաւերժացնելը ձգելով ընդհանուր Զարսան-ճագցիներու նախաձեռնութեան, իբրեւ նուիրական պարտք մը, քու ծունկիդ վրայ մեծցած սանիկդ այս քանի մը տողերը կը նուիրէ յիշատակիդ:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

54.000 ՍԹԵՐԼԻՆ արժողութեամբ արքայական Թագ մը գրաւի դրած է, Պուէնոս Այրէսի մէջ, Ռումանիոյ Իլենա իշխանուհին, դրամ ճարելու եւ 6 զաւակներն ու ամուսինը ապրեցնելու համար: Թագը կազմուած է վեց խոշոր շափիւղաներէ, փլաթինի ե ադամանդի վրայ բանուած որ երբեմն կը պատկանէր Մարիա Թագուհիին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 22 Մայիս.— Հայ Մարզականին (U. S. A.) Ա. խումբի ախոյենական 5րդ մրցումը տեղի ունեցաւ աննախընթաց փայլով, Etoile Sportives La Taloudierի դէմ, մեր դաշտին վրայ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Բացումը կատարեցին մեր կրտսերները, F. C. V.ի դէմ: Ժամը 3ին, R. S. Taloudier եւ մեր խումբը մտան դաշտ: La Taloudier եղանակին սկիզբէն ի վեր բնաւ չէր պարտուած, իսկ մերոնք իրենց դաշտին վրայ կորսնցուցած էին 5—2:

Հակառակորդը յաղթական եւ ինքնավստահ, աջ ու ձախ բարեւելէ ետք, ցրուեցաւ: Թէեւ հովը ի նպաստ հակառակորդին էր: Խաղը սկսաւ La Taloudierի արագ յարձակողականով: Իրենց լաւագոյն յառաջապահներուն գլուխն էր՝ խումբին անուանի կեդրոնի յառաջապահը, որուն ոտքէն գնդակը չի վրիպիր: Ուստի առաջին վայրկեաններուն մեր տղաքը սկսան կծկուիլ: Խաղը ամբողջովին մեր բերդին դիմացն էր: Քանիցս զօրաւոր զիկ զակ շիւթերը կեցնելէ ետք, հակառակորդը շահեցաւ Ա. նշանակէտը: Դաշտը կը թնդար տեղացիներուն «կեցցէ» կանչերով:

Մենք, Հայերս այս առաջին անակնկալին առջեւ հակառակորդին ջախջախիչ յաղթանակը կը նախատեսէինք և մեր ամօթալի պարտութիւնըմեր դաշտին վրայ: Բոլորիս տպաւորութիւնը այս էր առաջին կիսախաղին: Սակայն խմբապետ Ոսկին պոռաց. «տղերք, մի վախնաք»:

Այս կոչը ցնցեց տղաքը, մերոնք իրենք զիրենք գտած էին: Սակայն La Taloudier, անզիջող եւ կատաղի էր իր յարձակողականին մէջ: Մեր անմանբերդապահը մօտէն քշուած վտանգաւոր հարուածները կը կեցնէր հիացում պատճառելով բոլոր հանդիսականներուն:

Խմբապետին ձայնը նորէն որոտաց — «տղերք, ճնշեցէք»: Հակառակորդը կը դանդաղէր, մերիններուն սուր հայեացքին չվրիպեցաւ այս կէտը: Այս 25 վայրկեանի կատաղի յարձակողականը գոնէ չորս նշանակէտ պէտք է շահեցնէր իրենց, մասնագէտներու կարծիքովը: Երբ չյաջողեցան, ուզեցին փոխել խաղին ձեւը: Մեր տղաքը ազգային արժանապատուութեամբ զօտեպնդուած արհամարհելով ամէն վտանգ, անցան նոյնքան կատաղի յարձակողականի: Իրարանցումը կատարեալ էր, բերդապահը քանի մը վտանգաւոր շիւթ կեցուց: Մեր յառաջապահներուն սեղմ խաղը տաքցած էր: Կեդրոնէն Անթուանին «փաս»ը, մեր ձախ ծայրին, (Նազար Աւագեան) գնդակը մտցուց հակառակորդին բերդէն ներս: Մերոնց ուրախութիւնը չափ չունէր:

Անպարտելին La Taloudier լուրջ շփոթութեան մատնուեցաւ, երբ հայ խումբը երկրորդ նշանակէտ մը եւս շահեցաւ (յառաջապահ Ժամագործեան):

Ա. կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 2—1: Երկրորդ կիսախաղին, հովն ալ մեզի ի նպաստ էր, հակառակորդը այլեւս մոռցած էր, ջախջախիչ յաղթանակ մը տանելու իր վճռականութիւնը: Կը ջանար գոնէ կէտ մը եւս շահելով հաւասար մնալ: Եթէ գլխաւոր իրաւարարը կողմնակցութիւն չընէր, թերեւս մերոնք կէտ մը եւս շահէին:

Մրցումը վերջացաւ մեր յաղթանակով 2—1:

Ընդհ. դասաւորման այս կարեւոր յաղթանակէն վերջ, թերեւս երկրորդ ելլենք: Կը սպասուի Լիկի որոշման, ի պատասխան մեր բողոքին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (յապաղած).— Այս տարի ալ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տօնեց իր «Օր»ը մայիս 21ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Ով մեծասքանչ»ով, զոր երգեց դպրոցին երգչախումբը: Օրուան նախագահը ընկեր Տիկին Գ. Փափազեան ամփոփ կերպով պարզեց Կ. Խաչի նպատակը եւ այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները, որ մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեն յիշատակը մեզմէ անդարձ հեռացած ընկեր - ընկերուհիներուն:

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը, պատրաստուած էր բացառապէս դպրոցի սան-սանուհիներու կողմէ, ղեկավարութեամբ յարգելի ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեանին: Օրուան պատշաճ արտասանեցին եւ երգեցին փոքրիկները Տ. Շատեան, Ծ. եւ Ա. Պօյաճեաններ, Ա. Քրունկեան, Ս. Ղազարեան, Ս. Հիւսեան, Գրիգորեան եղբայրները, Ս. Սերոբեան, Է. Մարկոսեան, Ժ. Աստուրեան, Մառի Լուիզ Առաքելեան, որոնք բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու: Երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց «Սարէն եկաւ», «Օդ սիրուն» եւ «Ալագեազ» խմբերգները:

Յետոյ ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Օր. Ֆլօրա Անահիտ որ Փարիզէն եկած է այցելելու, կեդր. Ֆրանսայի Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն: Յարգելի ընկերուհին գեղեցկօրէն պարզեց Կ.Խաչերուգործունէութիւնը և նախախնամական դերը գաղութներու մէջ, համաձայն տեղական պայմաններուն: Եւ հրաւիրեց ծնողներն որ զօրավիգ հանդիսանան, հայ մատաղ սերունդը փրկելու համար այլասերումէն եւ ուծացումէն: Այս առթիւ յիշեց Կապոյտ Խաչին դպրոցները, որոնց մէջ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ Տէսինի դպրոցը, շնորհիւ Տէր եւ Տիկին Փափազեաններուն անխոնջ աշխատանքին:

Բանախօսութենէն վերջ տեղի ունեցան հայկական տոհմիկ տարազով պարերը, դպրոցի բարձրագոյն Ա. դասարանի աղջիկներուն կողմէ, ջերմ ծափերու մէջ: Ի պատիւ օրուան բանախօսին երգեցին Տիկին Աշխէն Պօյաճեան եւ Օր. Պերճուհի Աստուրեան, իսկ փոքրիկն Մայտա Ղազարեանի միջոցաւ, Կ. Խաչի վարչութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց ընկերուհի Ֆլօրային, որ քաջալերական խօսքեր ուղղեց այս առթիւ:

Հանդէսը վերջացաւ երգչախումբի «Հնչում է զանգը» խմբերգով եւ նախագահին փակման խօսքով:

★ Յառաջիկայ Յունիս 18ին Կապոյտ Խաչի կողմէ կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը, «Տալի Կարապետ» կամ «Ամերիկահայ փեսացուն», ղեկավարութեամբ Պ. Պ. Տէր Պօղոսեանին: Անշուշտ հասարակութիւնը այդ օրն ալ խուռներամ բազմութեամբ մը պիտի քաջալերէ այս ձեռնարկը:— ՎԵՀԻՒՆԻԿ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մեր էութեան մէջ ջախջախուեց մի գեղակերտ երազ: Խորտակուեց ահարկադորդ փլուզումով յուսատու մի տեսիլ: Ինչ անուշ, ինչ սրտապարար հեռապատկերներ էինք երկնել: Ինչ թեւաւոր ու խանդավառ հանդէս էր մեր երթը, եւ ինչ կարեւէր ու սրտակեղեք յուղարկ էր մեր դարձը:

Երկուսով քայլում էինք անխօս ու մտախոհ: Յեղափոխութեան առեանը անսիրտ ու անխիղճ անհոգութեամբ մահ էր ճակատագրել մեր բազմահազար ժողովուրդին համար: Մահ՝ Արարատեան դաշտում, ու այժմ մահ՝ Բաղուի հայութեան: Ինչո՞ւ այսքան անգղամ է այս աշխարհը:

Կարեկցութիւն չենք պահանջում աշխարհից: Մինչեւ անծայր նողկանքը, խորշում էինք օտարի ողորմութիւնից, մեր իրաւունքն էինք ուզում կորզել: Մոլեգնօրէն կռուելու բռնապետութեան դէմ ու քաջերի նման պատուով մեռնելու մեր իրաւունքը: Որի՞ համար էին փողփողուն նշանաբանները: Աշխարհի բարօրութեա՞ն, թէ՞ հէք ու թշուառ ամբոխները չոգմելու համար: «Հայոց ազգի երկու հերոսները», Սեպուհն ու Մուրատը, գաղափարակիցներն ու զինակիցները Քեռիին, որոնց բովանդակ կեանքը եղել է անդուլ ու անհատնում նուիրում յեղափոխութեան բագինին, եկել են իրենց գերագոյն տուրքը, իրենց կեանքը ի սպաս դնելու, իսկ հիմա՞, փոխարէնը ստանում էին անհոգի անտարբերութիւն, գիւային ծիծաղ:

Մերոնց սենեակը մտնելիս, տարօրինակ մի զգայութիւն համակեց մեզ: Բոլորն էլ տխուր էին ու ընկճուած: Մի՞թէ չարագուշակ նախազգացում էին ունեցել: Ոչ, սմքած ու բարոյալքուած էին Բագւից հասած չարաշուք լուրերից: Մի տասնեակ փախստականներ խռնուել էին եկեղեցու բակը ու նկարագրել Բագուի կացութիւնը մռայլ երանգներով, Թուրքերը հասել են Պիլի Հէյպաթ, ժողովուրդը խուճապահար փախչում էր Ռուշտ ու Աստրախան: Մէկ խօսքով, Բագուն հոգեվարքի մէջ էր:

Հաղորդեցինք մեր առաքելութեան ձախողանքը. երբ Սեպուհը լսեց մանրամասնութիւնը, աչքերը կրակ կտրեցան: Բուռն խօսքերով ձաղկեց այս անիրաւ վերաբերումը ու մեղադրանքի ամբողջ զայրոյթը թափեց մեր անճարակութեան վրայ:

Մուրատը՝ ծանրախոհ, մտամփոփ ու հանդարտ, խղեց Սեպուհի յարուցած փոթորիկը: Իրաւունք տուաւ Մինինին: Զարմանք յայտնեց, որ չենք տեսնում մերկ ու ցուրտ իրականութիւնը:

— Ռուսխան, եթէ փրկուի այս մահաժամից, Բագուն Թուրքին չի մնար: Նաւթ ու մաւթ գլուխըս չի մտնիր: Իմ կոկորդիս կպած ձեռքը պէտք է կտրեմ նախ. ոտքս ոլորողին դրոշ իսկ չեմ տար, ասաց:

Խորհուրդի նստանք: Որոշեցինք, որ մեզնից երեք հոգի Բագու մեկնին Ռոստոմի հետ տեսնուելու:

Բագու պիտի գնայինք երեքով: Գրիգոր Ամիրեանը, Բաբերդցի, Սեպուհի անբաժան ու հաւատարիմ զինակիցը, որ իբրեւ վկայուած ըսպայ, վաշտապետի պաշտօնով թանկագին ծառայութիւններ է մատուցել կամաւորական շարժումին, Վահագն Նալպանտեան, Սեբաստացի հնչակեան հանրածանօթ գործիչը, որ Երզնկայից մինչեւ Բագու հետեւեց Մուրատին եւ պարկեշտ ու տքնաջան աշխատանքով լիովին գործադրեց իր վրայ դրուած պարտականութիւնները, եւ ինքս:

Վերջին պահուն, Աստրախան մեկնելուց առաջ, կրկին հաւաքուեցինք Սեպուհի ու Մուրատի մօտ: Անհրաժեշտ էր, որ իրենց հրահանգների իմաստը, բոլորիս համար անխտիր, լինէր մեկին ու ճշգրիտ: Վահագնը յաճախ չէշտում էր իր վաղեմի ու սրտագին բարեկամութիւնը Ս. Շահումեանի հետ: Երկիւղ ունեցայ, որ այդ ցուցարարօրէն ինքնագով առանձնաշնորհումը մեզ կը տանի անհաճոյ ու անդարմանելի թիւրիմացութիւնների: Պէտք էր ճշդել մեր հանդիպումների ու դիմումների կարգը եւ նրա պայմանական փոփոխութիւնը: Ուրեմն, բոլորս էլ նախ պիտի ներկայանայինք Ռոստոմին ու ապա նրա խորհուրդով միայն պիտի դիմէինք Ս. Շահումեանին, միշտ Վահագնի անպայման ընկերակցութեամբ:

Սա էր մեր առաքելութեան «միտք բանին»:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

քականութիւնը։ Թերեւս դժուար պիտի ըլլայ կատարեալ ելք մը գտնել կեդրոնական Եւրոպայի եւ Գերմանիոյ համար, բայց հաստատապէս կը յուսամ թէ՝ մենք (Զորս Մեծերը) խաղաղութիւնը վերահաստատելու ճամբուն վրայ ենք։ Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնած են Գերմանիոյ միութեան մասին։ Անոնք համաձայն են նաեւ թէ Գերմանիան պէտք չէ ի սպաս դրուի ոեւէ սոսկական պետութեան եւ պէտք է պատրաստուի միանալու եւրոպական հասարակութեան»։

Նախարարը այս առթիւ պարզեց նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին առաւելութիւնները, խոր տպաւորութիւն ձգելով 1200 պատգամաւորներուն վրայ։ «Եթէ այս դաշինքը աւելի ռազմաշունչ ըլլար քան խաղաղասիրական, Զորս Մեծերը այսօր ժողով պիտի չգումարէին Փարիզի մէջ»։

★ Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովը, որ բացուեցաւ կիրակի օր, Պերլինի մէջ, որոշեց ծրագիր մը ներկայացնել Զորսերու Խորհուրդին։ Մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Փարիզ, իբրեւ հիմնական սկզբունք առաջարկելով «վերադարձ դէպի Փոցտամ»։

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը առաջարկած է խորհրդարանին՝ փութացնել Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը, փարատելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց կասկածները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԸ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ պիտի ըլլայ Լեհաստանի բոլոր դպրոցներուն մէջ, տասը տարեկանէն վեր տղոց համար, համաձայն նոր օրէնքի մը։

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՌՈՒՍ զինուորներ եւ սպաներ ցամաք ելած են Վալոնա (Ալպանիա), համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց։ Իրենց հրամանատարը, ծովակալ Իգորիցաւսկի, իր բանակատեղին հաստատած է Սավէնօ կղզին, Վալոնայի դիմաց։ Այս զինուորները վարիչ ուժը պիտի դառնան ալպանական բանակին։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս ձեռնարկը ուղղուած է ոչ թէ Յունաստանի, այլ Եուկոսլաւիոյ դէմ։ Էնվէր Հոճա վերջերս Մոսկուա այցելած ատեն, մեծագումար վարկեր ստացած է, պայմանաւ որ անոնց գործածման հսկէ Թիրանայի խորհրդային դեսպանը։

300 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԵՆ ապստամբութեան մը հետեւանքով, Ատոխ Ալէպպայի մօտ, համաձայն իտալական թերթերու տեղեկութեանց։ Բուռն կռիւներ ծագած ըլլալով, կառավարական զօրքը հարկադրուեր է նահանջել, որպէսզի ապստամբութիւնը չծաւալի։ Կառավարական զօրքին մէջ կը գտնուէր գահաժառանգը, իշխան Ասֆավոսէն, որ կրցած է խուսափիլ։ Գահաժառանգը 33 տարեկան է։ 1936ին Իտալացիները ուզեցին կայսր հռչակել զինքը, բայց մերժելով գնաց միացաւ հօրը, Հայլէ Սէլասէի։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հաշտութեան վերաբերեալ փաստաթուղթեր, որոնք երեք ծրարներու բաժնուած էին, Լոզան ղրկուելու համար, գողցուած են Հայֆայի մէջ։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ճառ մը խօսելով Ալժէի մէջ, յայտարարեց թէ՝ համախոր-հուրդ դատական նախարարին եւ դատական բարձրագոյն ատեանին հետ, ամենալայն ներում պիտի շնորհեն բոլոր անոնց որ մոլորած են վերէն տրուած հրահանգներով, կամ գաղափարական մոլեռանդութեամբ, սակայն պատասխանատու չեն եղած ոեւէ Ֆրանսացիի տառապանքին կամ մահուան եւ ոեւէ ինքնակամ արարք չեն կատարած ի նպաստ թշնամի պետութեան։ «Այս կարգի քաղաքացիներէն մարդ պիտի չմնայ այլեւս բանտերուն մէջ։ Միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի բոլոր թղթածրարները քննուին մինչեւ տարեգլուխ, եւ, բացի դաւաճաններէն, մատնիչներէն եւ տանջարարներէն, բարեմիտ մարդիկ օգտուին գթութենէն եւ վերագտնեն ազատութիւնը եւ իրենց իրաւունքը քաղաքային կեանքին մէջ»։

ՊԵԼՃԻՈՅ արհեստակցական ամենամեծ միութիւնը, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որոշեց քաշուիլ Համաշխարհային Դաշնակցութենէն, որ կը գտնուի Մոսկուայի ազդեցութեան տակ։

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ մասնակցեցան հսկայական ցոյցի մը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Աթէնքի մարզարանին մէջ, բողոքելու համար մանուկներու առեւանգութեան դէմ (ապստամբներու կողմէ)։ Ներկայ էին արքայական ընտանիքին անդամները եւ բարձր պաշտօնատարներ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար առաջնորդը, Մաքս Ռայնման, որ վերջերս երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր, անարգական դիրք բռնած ըլլալով դաշնակից հրամանատարութեան դէմ, ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ Տիւսէլտորֆի մէջ։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ յանձնուեցան, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիք-

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին։

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը։

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին։

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին։
Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ։
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին։
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)
Մուտքը ազատ է։

★

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութեան (U.S.A.) մարզահանդէսը՝ Յուլիս 3ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան հանդէսը՝ ի յիշատակ հերոսներու, Յուլիս 17ին։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԻՄ ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Յունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra։

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻԶԵԱՆի։ Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի. ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ, Հ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ԽՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ։

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները։

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն։

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville)։

Հաճելի անկիւններ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville։

ներ երեւան հանած ըլլալու ամբաստանութեամբ, — Ժաք Ֆրիտլան, համայնավար «Regards» շաբաթաթերթին խմբագիրը, հարիւրապետ Աղեմա, Պերթրան Ժուան, գծագրիչ օդանաւային շինութեանց ընկերութեան եւ Իվ Մոռօ, խմբագրապետ France d'Abord թերթին։ Դատական քննութիւն բացուեցաւ ուրիշ համայնավար թերթի մը, Défenseի դէմ, բանակը անարգած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Ուրիշ քննութիւն մըն ալ բացուած է «Իւմանիթէ»ի դէմ, յօդուածի մը առթիւ որ նոյնպէս անուանարկիչ կը համարուի։

ՓԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆԸ վերաբացուեցաւ երկուշաբթի օր, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով պաշտօնեաներուն հետ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն։ (Կարեւոր օրակարգ)։

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին։

ՊՕՄՈՆ եւ ԼԷ Զ'ՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի։

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ։

ԴԵՌ ՁԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ »

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ։ Գին 150 Ֆր.։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին։

ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄԸ

Այսօր, երեքշաբթի ժամը 3.15ին տեղի կ'ունենայ վերաթաղումը ռազմադաշտին վրայ սպաննուած զինուոր ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատան մէջ։

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 10ին ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ։ Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի։ Երգահաններու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ։

ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի, Հոգեգալուստեան տօնին առթիւ, ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՇԱՀԷ արեղայ ԱՃԷՄԵԱՆ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիները. —

ԱՆԿԷՆ Սվա. 1600, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Մերա. 800, ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ Յար. 1500, ԼԱՆՍԷՑ Շահ. 800, ԼԻՈՆ Աքըլ. 1500, ՎԵԶԻՆԷ Ճեր. հազար, ԻՍԻ Քալայ. 1500, ՆԻՍ Պանտ. 1500, ՍԵՖ. 1500, Ակր. 8 հարիւր, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Ճշմ. հազար, ԻՍԻ Հապ. 8 հարիւր. ՌՈՄԱՆ Շատ. 8 հարիւր, ԼԻՈՆ Աֆր. 1500, ՓԱՐԻԶ Պաք. 1450, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Անդ. 800, ՍԱՐՍԷԼ Գում. 1800, Ս. ԷԹԻԷՆ Գէո. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. 8 հարիւր, ՍԻՒՐԷՆ Թոր. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Գավ. 8 հարիւր, Պ. ՔՈԼՈՄՊ Վար. 2200, ԼԻՈՆ Ավա. 1400, ՊՈՒՐԺ Մար. հազար, ԷՆ Պէզ. 8 հարիւր, ՄՈԼ Մկր. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Խու. 1400, ՓԻՒԺԷ Մկր. 800, ՆԻՍ Քաթա. 800, Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ Մարշ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Մես., ՊՈՄՈՆ Ներս., ՄԱՐՈՔ Եսա. 800ական, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Վար. 1600, Ս. ԼՈՒ Ման. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Սվա. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Շահ. 3 հազար, Թոք. 1400, Գուլ., Գրի., Քարա., ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Պօյ. 800ական, ՓԱՐԻԶ (19) Տ. Ա. 1400, ՊՍՆԺՈԼ Համ. 1400, ՎԻԷՆ Միք. 1500։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՑԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին։ Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան։ Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ)։ Գին 200 Ֆր.։

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։